ALİ ŞÎR NEVÂYÎ
İLK DİVAN
İNCELEME-METİN-DİZİN

Hazırlayan: Nursel ÖZDARENDELİ
Danışman: Doç. Dr. Vahit TÜRK

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim dalı, Türk Dili Bilim Dalı için öngördüğü
DOKTORA TEZİ olarak hazırlanmıştır

Edirne
Trakya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili Bilim Dalında DOKTORA TEZİ OLARAK Oybirliği/Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Başkan: Prof.Dr. Günay KUT

Üye: Prof.Dr. Mahmut KAŞGARLI

Üye: Doç.Dr. Vahit TÜRK

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen Öğretim Üyelerine ait olduğunu onaylarım.

14./02/2002

Doç.Dr. Cevat CELEP

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET

Bütün Türk edebiyatının en büyük şahsiyetlerinden biri olan Ali Şir Nevāi'nin ilk divanının içinde 391 gazel, 41 rubāi, 1 müstezat ve 1 muhammes (divanda müstezat olarak belirtilmiştir) bulunmakta ve Çağatay Türkçesi'nin bütün özelliklerini yansıtmaktadır.

Tez, konusu itibariyle önce divanın transkripsiyonu yapılarak okunmuştur. Daha sonra kelime hazinesi bakımından dizini yapılarak Çağatay Türkçesi'nin zenginliği ortaya konmuştur.

İnceleme bölümünde eserin Gramer yapısı ele alınmış, ses ve şekil bilgisi ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler:

Ali Şir Nevayi

İlk Divan

Dizin

İnceleme

Çağatay Türkçesi

SUMMARY

The first Divan which was written by Ali Şir Nevāyi who is the most important personality in the Turkish literature contains 391 gazel, 41 rubāi, 1 müstezat and 1 muhammes . Divan reflects the characteristic Çağatay Turkish.

First, the divan is transcribed, in this way it is exposed the richness of the Çağatay Turkish.

İn the study chapter, it is dealed with grammatical structure, thus it's exposed phonetics and structure form of the Çağatay Turkish.

Key Words:

Ali Şir Nevāi

First Divan

İndex

Study

Çağatay Turkish

ÖNSÖZ

Moğol istilasıyla birbirine karışmış olan Türk boyları Orta Asya'da İslam medeniyetinin tesiri altında yeni bir Türk şivesi oluşturmuşlardır. Bu, Orta Asya edebî şivesi olarak da adlandırabileceğimiz Çağatay Türkçesi'dir.

Bu edebî dilin en önemli merhalesi çok geniş bir alana yayılmış ve uzun süre etkisini sürdürmüş olan Çağatay Türkçesi'dir. Çağatay yazı dilinin en mühim şahsiyeti bugüne kadar gelmiş geçmiş Türk dünyası şairlerinin en büyüğü ve zirvesi olan Ali Şir Nevayi'dir. Çünkü bir devre tek başına damgasını vuran, bir dili tek başına edebiyat dili yapan ve daha hayatında iken bu kadar geniş tesir imkanı olan başka bir şahsiyet yoktur. Nevayi'nin zamanında Türkçe, Farsça'nın ve Arapça'nın çok büyük tesiri altında idi. Dönemin bütün şairleri Farsça şiir söylemeyi büyük meziyet sayıyorlardı. Nevayi bu durumda Türkçe'nin kudretini fark etmiş ve akıma karşı çıkarak Türkçe'nin Farsça'dan üstün olduğunu ispatlamaya çalışmıştır. Bunun için çeşitli konularda sayısı 30'u bulan eserler yazmıştır. Bu eserler içinde divanlarının önemi çok büyüktür. Çünkü bu divanlar sayesinde şairlik kudretini göstermiş aynı zamanda Farsça'ya karşı Türkçe ile de yüksek bir edebiyat yaratılabileceğini ispatlamıştır.

Bizim elimizdeki eser İlk Divan adı altında yayımlanmış olan divanıdır. Bu İlk Divan Nevayi'nin meraklıları tarafından toplanıp tertiplenmiştir. Yirmi beş yaşına kadar yazdığı şiirlerini ihtiva etmektedir. Bu divanın 870/1465-66 yılında ünlü hattat Sultan Ali ibn Muhammed Meşhedî tarafından istinsah edilen yazma nüshası, Petersburg'daki Saltikov-Şçedrin adındaki Devlet Halk Kütüphanesi'nde, 564 numarada kayıtlıdır. Önsözünü, Özbek bilgini Hamid Süleyman'ın yazdığı tıpkı basım, Özbekistan SSR Fenler Akademiyyası tarafından "İlk Divan" adı altında yayımlanmıştır.

Tıpkı basımın önsözünde verilen bilgilere göre, nüsha, "XVI. asrın ilk yarısında, Horasan'ın Safaviler tarafından alınması üzerine, bir çok zenginliklerin yanında, Nevayi kütüphanesindeki bir kısım el yazmalar da İran'a götürülür. Rusya'nın İran'daki elçiliğinde görevli olan Rus yazarı A. S. Griboedov, siyasi entrikalar sonucunda, 1829 yılında, Tahran'da, taşlanarak öldürülür. Bunun üzerine İran, Griboedov için kan parası ödemeye mecbur olur. Rusya'ya ödenen pek çok maddi zenginliklerin yanında, Nevayi

kütüphanesinden çıkan değerli el yazmalardan biri olan "İlk Divan" Petersburg'a getirilir.

Bu eserde, Rusça ve Özbekçe yazılmış kısa bir önsözden sonra bir kişi adları dizini vardır. Dizinde,önce adlar Arap harfleriyle yazılmış, sonra parantez içinde kril harleriyle gösterilmiştir. Ondan sonra sayfa sayısı ve yanında satır numarası verilmiştir. Kişi adları dizininden sonra Çağatayca metnin tıpkı basımı yer alır. Bu aslına benzetilerek, değişik renkli kağıda çok güzel ve okunaklı bir şekilde basılmıştır. Fakat müstensih eserin aslında çok ve belirgin yanlışlar yapmıştır. Nevayi'nin şiirlerinin daha sonra birkaç defa farklı isimler altında yeniden tertiplenmesi, bize, bu metnin hatasız olarak görülmesi ve İlk Divan'daki yanlışları karşılaştırma yoluyla düzeltme imkanını verdi. Hamid Süleyman'a göre bu divan saray adamlarından birisi için hazırlanmış, sonradan Nevayi'nin özel kitaplığına geçmiştir. Elimizdeki divanda toplam 434 manzum parça bulunmaktadır. Bunlar: 391 gazel, 1 müstezad, 1 muhammes (divanda müstezad yazılmış) ve 41 rubaiden ibarettir.

İlk Divan, Ali Şir Nevayi'nin şiirlerinin kronolojisi bakımından çok önemlidir.

Yaptığımız çalışmada önce metni ortaya koymaya çalıştık. Divanı olduğu gibi okuduktan sonra hatalı olan yerleri Prof. Dr. Günay Kut'un edisyon kritikli doktora tezi olan Garaibü's-Sıgar'dan, Doç.Dr. Kaya Türkay'ın doktora tezi olan Bedayiü'l-Vasat'tan, Dr. Önal Kaya'nın çalışması olan Fevayidü'l-Kiber'den karşılaştırma yapmak suretiyle düzelttik. Böylece üzerinde çalışılabilecek temiz metni elde ettik.

Müstensih hatası olan kelimelerle, diğer üç divandan aldığımız kelimeleri bir cetvel oluşturmak suretiyle teze eklemeyi düşündük. Fakat çok kapsamlı bir çalışma olacağından, bunu daha sonra ayrı bir çalışma olarak yapmayı uygun gördük.

Janos Eckmann 'ın Ali Şir Nevayi'nin ilk divanları üzerine çıkardığı cetvelde Bedayiü'l-Vasat'ta gösterilen 131. gazele Kaya Türkay'ın eserinde rastlayamadık. Bu gazel tarafımızdan metne olduğu gibi alınmıştır.

Metnin gramer özelliklerini ses bilgisi ve şekil bilgisi olmak üzere iki bölümde inceleyerek Çağatay Türkçesi'nin, bilhassa İlk Divan'ın dil özelliklerini ortaya koymaya çalıştık. Aslında Çağatay Türkçesi grameri, bütün incelikleriyle orta

konmuştur. Bu çalışma ile, amacımız, şairin daha sonraki devirlerinde ortaya koyduğu eserlerde serpiştirilmiş olarak yer alan gençlik yıllarına ait şiirlerini toplu olarak verme ve gençlik dönemindeki kelime hazinesi, dünya görüşü, şiir anlayışı ve sanatını olgunluk dönemi ile karşılaştırma imkanını sunmanın yanı sıra, "İlk Divan"a ait özel gramer yapılarını ortaya çıkarmak olmuştur.

Çalışmamızda bizden sonrakilere kaynak teşkil edecek bir diğer bölüm de metnin dizinidir. Bütün kelimeleri ve tamlamaları göstererek eksiksiz bir dizin yapmaya çalıştık.

Bu çalışmayı yapmamı uygun gören ilk danışmanım merhum Prof.Dr. Necmettin HACIEMİNOĞLU'nu şükranla yad ediyorum.

Bu eseri Türkistan'dan getirerek doktora çalışması yapmam için bana veren ve danışmanlığımı yürüten kıymetli hocam Doç.Dr. Vahit TÜRK'e bana gösterdiği sabır ve büyük destekten dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hayatın her safhasında, özellikle tez çalışmam esnasında benden bilgi ve yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarıma ve eşime teşekkür ederim.

Nursel ÖZDARENDELİ

Bu bakımdan bir edebî dili kesin sınırlarla belirlemek çok güçtür. Çağatay edebî dilinin sınırlarını çizme ve dayandığı temel meselesinde de farklı görüşler bulunmaktadır.

Radloff ve Korş gibi Türkologlar Çağatayca'yı, Uygur dilinin Karahanlılar devrinden itibaren İslami kültür altında gelişen bir devamı olarak kabul etmektedirler. Radloff daha da ileri giderek Çağatayca'yı canlı dille ilgisi olmayan, suni bir yazı dili şeklinde nitelendirmektedir. Bu görüşü reddeden Borovkov ise Uygurca'nın dinî ve resmî bir dil olarak dar bir sahaya inhisar ettiğini bu bakımdan İslam kültürünün baskısına karşı koyamadığını Çağatayca'yı da Uygurca'nın devamı şeklinde telakki etmenin yanlış olacağını ileri sürmektedir. Ona göre klasik Çağatayca'nın temeli Orta Asya Türkçesidir. M.Fuad Köprülü de Çağatayca'yı, Cengiz istilasından sonra İslam medeniyeti tesiri altında teessüs eden Orta Asya edebî Türk lehçesi olarak tarif etmekte ve bu lehçenin temelini XI. Yüzyıla kadar götürmektedir. Ahmet Caferoğlu ise Çağatayca'yı Göktürk ve Uygur devriyle müşterek Orta Asya Yazı dilinin kaynaşması sonucu ortaya çıkmış edebî bir dil olarak telakki etmekte, Ali Şir Nevâî'nin Uygur resmi yazı dilinin mirasına sahip olmakla beraber bu yazı dilini aynen devam ettirmediğini belirtmektedir. Janos Eckmann, Çağatayca'yı XV. yüzyıl başına kadar kullanılan edebî bir dil şeklinde kabul eder ve onu Karahanlılar ile (XI.-XII. Yüzyıllar) Harizm (XIV. yüzyıl) edebî dilinin devamı olarak görür.[3]

Bütün bu görüşlere dayanarak Çağatay dilinin temelinin, diğer Türk şivelerinde olduğu gibi, tabiatıyla Uygur ve Karahanlı yazı dillerine dayandığını, tarihi Harezm Türkçesi'nin bir geçiş dönemi teşkil ettiğini ve Moğol istilasıyla bölgede karışan mahalli şivelerin, oluşumda önemli rolü olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca İslam medeniyetinin ve o zaman yüksek seviyede olan Fars edebiyatının kuvvetli tesirinin bu oluşumdaki payını unutmamak gerekir.

Çağatay tili ve Çağatay Türkîsi terimlerinin Timur imparatorluğunda gelişen Türk yazı dili anlamında kullanılması 17. yüzyılda başlar. Buna karşı 15.-16. yüzyıl müellifleri bu terimi hiç kullanmayarak; Türk tili, Türk elfazı, Türkî tili, Türkî lafzı, Türkçe til veya Türkî, Türkçe tabirlerinin kullanmakla yetinmemişlerdir. İslam öncesi devirlerden itibaren ve müslümanlığın kabulüyle İslamî çevrede devam eden Türk yazı dili ile ortaya konan eserlerin de Türkî dille yazıldıkları açıkça belirtilir. Moğol

[3] Eraslan, (1993): s.168

GİRİŞ

Orta Asya Türklüğünün, ortak edebiyat ve yazı dili geçmişi olan Çağatay Türkçesi, 13.yy.da teşekkül etmeye başlayıp, 20.yy.a kadar süregelmiş bir tarihi Türk şivesidir.

Cengiz Han'ın ikinci oğlu Çağatay'a nispetle kullanılan Çağatay edebiyatı tabirinin sınırı bu saha ile uğraşanlar tarafından farklı şekillerde anlaşılmaktadır. Başlangıçta Çağatay ismi Çağatay Han'ın sülalesine ve bu sülale tarafından kurulan devlete verilen bir ad olduğu halde daha sonra bu isim Maveraünnehir'deki Türk ve Türkleşmiş göçebe unsurlara, nihayet Timurlular zamanında gelişen edebî Türk lehçesiyle bu lehçede meydana getirilen Orta Asya Türk edebiyatına da verilmiştir.[1]

Çağatayca kelimenin en geniş manası ile Moğol istilasından sonra Cengiz'in çocukları tarafından kurulan Çağatay, İlhanlı, Altın-Ordu imparatorluklarının medenî merkezlerinde XII. Ve XIV. asırlarda inkişaf eden ve Timurlular devrinde bilhassa XV. Asırda klasik bir mahiyet alarak, zengin bir edebiyat yaratan edebî Orta Asya lehçesidir.

Fuad Köprülü, Çağatay edebiyatını şu şekilde tasnif etmektedir.

1. İlk Çağatay devri XIII.-XIV. asırlar

2. Klasik devrin başlangıcı (Nevâî'ye kadar) XV. asrın ilk yarısı

3. Klasik Çağatay devri (Nevâî devri) XV. asrın ikinci yarısı

4. Klasik devrin devamı (Babür ve Şeybanlılar devri) XVI. asır

5. Gerileme ve çökme devri XVII.-XIX. asırlar[2]

Bu tasnife göre Çağatay Türkçesinin başlangıcı Karahanlı Türkçesinin sonuna dayandırılmakta, bitişi ise 19. yy.a kadar getirilmektedir.

Bir dil, onu konuşan toplumun tarihi gelişimine tabidir. Bu durumda, bir toplumun siyasî, iktisadî ve coğrafî şartları, dili, kendi gelişim seyrine bağlamaktadır.

---

[1] Eraslan, Kemal. (1993): "Çağatay Edebiyatı", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 8, s. 168
[2] Köprülü, Fuat. (1993): "Çağatay Edebiyatı", *İslam Ansiklopedisi*, C.3, s. 270

istilasından sonra Maveraünnehir, Harezm, Altın ordu, Horasan ve Batı İran'da yazılan Türkçe eserlerde de hep aynı geleneğe uyulmuştur. Çağatay lafzını zamanının edebî dili için bir ad olarak yalnızca Nevâî kullanır. Fakat onun da eserlerindeki dil için esas olarak Türkî dil, Türkçe terimlerini kullandığını belirtmek gerekir.[4]

Çağatay edebiyatının teşekkül ve tekamülünü şu şekilde açıklayabiliriz.

XIII. ve XIV. Yüzyıllar:

Cengiz'in ölümünden sonra (1227) muazzam imparatorluk toprakları, oğulları arasında paylaşıldı. Horasan ve Maveraünnehir bölgesi Cengiz'in ikinci oğlu olan Çağatay'ın idaresinde kaldı. Bu sahada kurulan Çağatay Devleti, XV. yüzyılın başlarından itibaren Timurluların idaresinde siyaset ve kültür bakımından büyük bir varlık gösterdi. Başta Semerkant olmak üzere Herat, Merv, Belh gibi şehirler önemli birer kültür merkezi haline geldi. Çağatay edebiyatı asıl bu merkezlerde gelişip güçlendi ve XV. yy.'ın ikinci yarısından itibaren Ali Şir Nevâî ile klasik bir hal alarak doruk noktasına ulaştı. XIV. yy.a gelindiğinde müslüman Çağatay hanlarının Türkçe konuştukları, divanlarında Uygur alfabesini bilen kâtipler bulundurdukları ve Çağatayca'yı resmi dil olarak kullandıkları bilinmektedir. Bu yüzyılda ilk Çağatay devri dilinin, bir yandan resmi dil olması karşısında onlara benzer başarılı eserler ortaya koymaya başlaması ile asıl bir sonraki dönemin klasik Çağatay dil ve edebiyatına zemin hazırladığı görülür.

XV. Yüzyılın İlk Yarısı:

Timur'un kurduğu imparatorluk taht kavgaları sebebiyle dağılmaya yüz tuttu. Semerkant ve Herat gibi merkezlerde huzur ve asayişin devamına bağlı olarak sanat ve edebiyat gelişmeye devam etti. Edebiyat halk arasında değil, Fars dilini ve edebiyatını iyi bilen, Farsça eserler yazabilecek seviyede olan aristokrat zümre içinde gelişti. Bunların arasında milli dil ve edebiyatın rağbet bulması XIV. yy.ın ikinci yarısında Hucendî ve Harezmî gibi şairlerle başladı.[5]

---

[4] Özönder., F. Sema Barutçu. (1996):*Ali Şir Nevayi Muhakemetü'l-Lugateyn – İki Dilin Muhakemesi-*, s. 6
[5] Eraslan, (1993):s. 169

Klasik devirden önce eser vermiş, bilhassa şiirleriyle Çağatay edebiyatının teşekkülünü hazırlamış olan bu devir şairleri klasik divan şiirinin ilk örneklerini ortaya koymuşlardır.[6]

XV. Yüzyılın İkinci Yarısı:

XV. yüzyılın ikinci yarısı siyasî bakımdan çeşitli karşılıklara sahne oldu. Hüseyin Baykara'nın tahta geçmesiyle sükunete kavuşan siyasî ortam kültür ve sanat alanında da kendini gösterdi. "Başta edebiyat olmak üzere çeşitli sanat dallarında eser veren Ali Şir Nevâyî gibi dahi bir sanatkâr ile hamisi, en yakın arkadaşı Hüseyin Baykara'nın faaliyetleriyle klasik Çağatay edebiyatı devri Nevâî-Baykara devri olarak anıldı.[7] Baykara'nın sanata ve kültüre verdiği önem sayesinde Herat, ilim adamları ve sanatkârlarla doldu ve birçok eğitim öğretim kurumları inşa edildi.

XV. yüzyılın ikinci yarısında Timurlu prenslerin saraylarında resmî dil ve kültür dili olarak Farsça kullanılıyordu. Yüksek zümre arasında Farsça'nın çok iyi bilindiği, hatta bunların içinde bu dili başarıyla kullanan birçok şair ve müellif yetiştiği halde bilhassa Hüseyin Baykara devrinde Farsça yanında Türkçe de değer kazanmış, şairlerin bir kısmı Türkçe şiirler de yazmaya başlamıştır. Çağatay edebiyatının sanat ve milli ruh itibarıyla zirveye ulaştığı bu devirde artık her eli kalem tutan "Türkî" dilinden bahsediyor, İran edebiyatı hayranlarına karşı Türkçe müdafaa ediliyor, Türkçe ile de büyük sanat eserleri ortaya konulabileceği gösteriliyordu.[8]

XVI. Yüzyıl:

XIII. ve XIV. yüzyıllarda kurulan, XV. yüzyılda Nevâî ile kalsik mahiyet kazanan Çağatay edebiyatı, XVI. yüzyılda Şeybanilerle Orta Asya'da, Babür ile Hindistan'da olmak üzere iki sahada devam etmiştir. XVI. yüzyılda Çağatayca yalnız klasik bir şiir dili olarak değil kültür dili olarak da önemli bir gelişme göstermiştir. Bu asırda Çağatay dili ve edebiyatı sadece Orta Asya'da hakim olmakla kalmamış, bilhassa Nevâî ile Osmanlı ve Azerî edebiyatları üzerinde de etkili olmuştur. Buna karşılık Osmanlı ve Azerî edebiyatları da Çağatay sahasına aynı ölçüde tesir etmiştir.[9]

---

[6] Eraslan, (1993): s. 169
[7] Eraslan, (1993): s.169
[8] Eraslan, (1993):s. 172
[9] Eraslan, (1993): s. 174

XVII. Yüzyıl:

XVII. yüzyıl Çağatayca için bir gerileme devri olmuştur. Bu devirde yazı dili ve devlet dili olarak Çağatayca İran'dan Çin sınırına kadar uzanan geniş bir sahada kullanılmış olsa da özellikle XVIII. Yüzyıldan sonra bu dille yazan hemen hiçbir büyük şair ve yazar çıkmamıştır.[10]

XIX. yüzyılda Çağatayca için basit bir taklit dönemi olmuştur. Bunda, Orta Asya'daki siyasî ve iktisadî istikrarsızlık kadar bütünüyle Türk-İslam medeniyetinin bu yüzyılda Batı medeniyeti karşısında içine düşmüş olduğu buhranın da rolü vardır. Dolayısıyla bu gerileme sadece Çağatay edebiyatında değil aynı tarihte Osmanlı, Azerî hatta klasik İran edebiyatında da kendini gösterir.

XIX. yüzyılın sonundan itibaren Orta Asya'daki Türk kitlelerinin çarlık ve devamında komünist Rusya'nın yönetimine girmeleri ve bu yönetimlerin şiveleri yazı dili haline getirme siyasetleri neticesinde Orta Asya Türklüğünün müşterek edebiyatı ve yazı dili olan Çağatay edebiyatı ve yazı dilini Özbek Türkleri'nin devam ettirdiği, bunun sonucunda da, XX. yüzyılda Çağatay edebiyatı veya dili yerine Özbek edebiyatı veya dili terimlerinin kullanılmağa başlandığı görülmektedir.

---

[10] Eraslan, (1993): s. 175

SES BİLGİSİ

A. SES BİLGİSİ

Çağatayca eserler genellikle Arap alfabesiyle ve şekle dayalı bir imla ile yazılmıştır. Bu bakımdan kelimelerin ses değerini tam olarak tespit etmek güç olmaktadır. İncelediğimiz eserde aynı zamanda müstensih hatalarının çok olması bu meseleyi daha belirgin hale getirmiştir.

a.a. ÜNLÜLER

a.a.a. Ünlü Uyumu

a.a.a.a. Gövdlerde Ünlü Uyumu

Metnimizdeki Türkçe kelimelerde kalınlık-incelik uyumunun bütün kelimelerde tamamen denilecek ölçüde gelişmişken, düzlük-yuvarlaklık uyumunun belirli kelimelerde henüz oluşmadığı tespit edilmiştir.

Bu kelimelerden bazıları şunlardır;

aldur- (G381/4), altun (G64/3), bilgü (G68/5), bilgür- (G381/2), ivrül- (G151/1), ivür- (G391/2), kiltür- (G149/6), kitür- (G101/1), savrul- (G256/3), savuġ (G66/3)

Ayrıca "kirpik" kelimesinin genelinde uyum görülürken bir yerde düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymadığı görülmüştür.

kirpük (G90/1)

a.a.a.b.Eklerde Ünlü Uyumu

Türkçe kelimeler üzerine gelen yapım veya çekim eklerinde kalınlık-incelik uyumunun olmasına rağmen bazı eklerin düzlük-yuvarlaklık bakımından tek şekilli olması düzlük-yuvarlaklık uyumunu bozmaktadır.

1. Geniş Zaman Ekleri: Metnimizde geniş zaman eki "-r; -ar/-er;-ur/-ür" şekilleriyle kullanılmıştır. Ekin düz-dar şekillerinin kullanılmayışı, tek heceli olup da bünyelerinde düz-dar ünlü bulunan bazı kelimelerde uyumsuzluğa yol açmıştır.

at-ar (G12/3), ayt-ur (G208/3), bar-ur (G216/6), bir-ür (G53/6), bol-ur (G10/6), ķıl-ur (G185/1), kiltür-ür (G347/8), kil-ür (G383/5), kir-er (G229/8), örten-ür (G67/2)

2. Duyulan Geçmiş Zaman Ekleri: Ekin yalnızca düz-dar şekillerinin kullanılması son hecesinde yuvarlak ünlü bulunduran fiillerde uyumsuzluk görülmektedir.

al-mış (G234/4), bar-mış (G34/2), bil-miş min (G239/6), bol-mış (G365/1), iste-miş (G4/8), ol-mış (G175/7), öl-miş (G92/6), tut-mış (R-35), yapuş-mış (G392/3), yaşun-mış (MH-14)

3. Görülen Geçmiş Zaman Ekleri: Birinci çokluk şahısta ekin sadece yuvarlak-dar, üçüncü şahıslarda ise düz-dar sesli şekillerin bulunması bazı kelimelerde düzlük-yuvarlaklık uyumsuzluğunu doğurmaktadır.

köy-di-m (G59/2), yoluķ-du-m (G308/2), iyle-di-ñg (G75/3), aķız-dı-ñg (G86/6), köydür-di (G113/5), yarut-tı (G154/6), it-tü-k (G51/8), sor-du-ķ (G166/2), ir-di-ñgiz (G146/1), ķıl-dı-ñgız (G148/2), yalbar-dı-lar (G232/6), kiy-di-ler (G292/1)

4. Emir Ekleri: İkinci teklik şahıs eki "-ġıl/-gil; -ķıl/-kil" şeklinde düz; üçüncü teklik şahıs eki ise "-sun/-sün" şeklinde yuvarlak ünlülere sahip olduğu için, bu şahıslarda uyumsuzluk görülmektedir.

tart-ayın (G220/1), avut-ay (G59/6), bir-gil (G89/3), kör-gil (G315/4), ķoy-gıl (G151/3), tüken-sün (G306/5), yit-sün (G245/4)

5. İlgi Hali Eki:: Metnimizde genel ilgi hali "-nıñg/-niñg"dir. Belirli bazı kelimelerde "-nuñg/-nüñg" şeklinin de kullanıldığı tespit edilmiştir. Düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymaz.

ağzı-nıñg (G61/1), bülbül-niñg (G241/7), cellād-nıñg (G220/6), közüm-nüñg (G249/3), ķuyaş-nıñg (G123/4), lebleri-niñg (G57/3), mu-nuñg (G237/2), özlüküm-nüñg (G41/7), sinüñg (G156/5)

6. Yükleme Hali Eki: Yükleme hali eki "-nı/-ni" ve "-n" şeklinde karşımıza çıktığı için düzlük-yuvarlaklık uyumunu bozmaktadır.

gül-ni (G116/2), köñglüm-ni (G257/2), menzil-ni (G120/7), ot-nı (G62/4), özlük-ni (G80/7), serv-ni (G33/4)

7. Çıkma Hali Eki: Düz-dar ünlülere sahip olan ayrılma hali, düzlük-yuvarlaklık uyumundan kaçmaktadır.

içi-din (G122/7), ḳol-dın (G36/6), kök-din (G307/5), közgü-din (G68/6), ḳuyaş-tın (G53/5), küp-tin (G71/8)

8. Üçüncü Teklik Şahıs İyelik Eki: Ekin sadece düz-dar şekillerinin bulunması dolayısıyla düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymaz.

ḳaygu-sı (G190/6), közgü-si (399/6-R), küfr-i (G366/5), mülk-i (G256/2), oḳ-ı (G130/1), ot-ı (G303/2), pinhān-ı (G391/2), şu'le-si (G40/5)

9. Birinci ve İkinci Teklik ve Çokluk Şahıs Ekleri: Şahıs zamiri kökenli şahıs eklerinin aslı olan bu zamirler, Çağatay Türkçesi dönemi'nde ekleşme aşamasını tamamlamadığı için kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymamaktadır.

alur min (G175/6), bilip sin (G189/4), bolup min (G101/3), bolup biz (G186/6), iter min (G201/6), ḳılmış sin (G257/7), ḳoyġa siz (G66/7), köre siz (G119/2), körüp sin (G164/1), n'iyler siz (G74/6), olġa biz (G145/2), tapka sin (G316/7), tutar min (G276/2), yatıp min (G293/4), yazar min (177/5)

10. Sıfat fiil ve fiilden isim yapma görevlerinde kullanılan "-ġuçı/-güçi" ekleri de düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymamaktadır.

al-ġuçı (G80/3), bir-güçi (G83/2), sat-ġuçı (376/3)

11. Zarf fiil eklerinden "-ġuça/-güçe;-kuça/-küçe; -ġunça/-günçe-kunça/-künçe" devamlı yuvarlak ünlülerle kullanılması uyumsuzluğa sebep olmaktadır.

at-ḳuça (G35/2), at-ḳunça (G371/1), bil-günçe (G318/3), kör-güçe (G95/4), örget-küçe (G227/3), öt-künçe (G158/5)

12. "-p" zarf fiil eki, fiilin son hecesinde yer alan ünlünün düzlük-yuvarlaklığına göre yardımcı ses aldığı için uyuma tabidir.

iç-ip (227/2), ḳaḳ-ıp (G148/2), tüz-üp (G122/6), ur-up (G167/4), yaşur-up (G62/4)

13. Fiilden isim ve isim fiil fonksiyonlarında kullanılan "-ġu/-gü;-ku/-kü" ekinin yuvarlak ünlülü olması uyumsuzluğa yol açmaktadır.

bil-gü (G86/5), it-kü (G378/2), köz-gü (G54/7), ur-ġu (G234/5),

14. "-raḳ" isimden isim yapma Türkçe kelimelerde kalınlık-incelik uyumuna uyarken yabancı kökenli kelimelerde düzensizlik görülmektedir.

az-raḳ (G225/2), inçke-rek (G315/1), kiç-rek (G248/4), köp-rek (G248/4), nāzük-rek (G254/5), ösrük-rek (163/4), pest-raḳ (G44/7), turfe-raḳ (G71/2), uluġ-raḳ (G283/5)

15. "-rak/-rek" ekinde görülen durum isimden isim yapma ekleri "-lıġ/-lig;-luġ/-lüg ve –lık/-lik;-luk/-lük"te de görülmektedir.

ādem-lıġ (G203/2), ādemīsiz-lıġ (G191/5), āvere-lıġ (G198/5), çāk-lik (G81/2), gedā-lik (G136/4), gül-cebīn-lig (G332/9), merdüm-luġ (G245/1), mukarrer-lıġ (G203/5), müsellem-lıḳ (G203/5), ot-luḳ (G188/6), süst-lıḳ (203/7), şu'le-lıġ (G257/2), yüz-lük (G208/6)

16. Aitlik ekinin kalınlık-incelik uyumuna uyduğu, düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymadığı tespit edilmiştir.

burna-ġı (G364/3), gül-zārında-ġı (G41/3), içimde-ki-ni (G302/4), közde-ki (G42/6), soñ͡g-ġı (G66/8), yirde-ki (G258/2)

17. Seyrek de olsa fiilden isim yapma eki "-uġ/-üg;-uk/-ük"ün düz ünlülü şekillerine rastlanmaktadır. Bu ek Çağatay Türkçesi'nin genelinde uyumsuzluk göstermesine rağmen metnimizde uyumsuzluk tek örnekte karşımıza çıkmıştır.

aç-u-ġ (G1/1), biti-g (G391/3), buz-u-ķ (G129/1), ķat-ı-ġ (G296/5), köy-ü-k (G52/7), öl-ü-g (G18/2), sor-u-ġ (G9/10)

18. Fiilden isim yapma eki "-u/-ü"nun yalnızca iki örneğine rastlanmıştır. Bunların birinde düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyumsuzluk görülmektedir.

ayr-u (G320/1), uyķ-u (392/M-24)

19. Ettirgen fiiller yapan fiilden fiil yapma ekleri "-dur/-dür/-tur/-tür; -ġur/-gür/-kur/-kür; -guz/-güz; -ur/-ür"ün düz ünlülü şekillerinin olmamasından ötürü düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymamaktadır.

al-dur- (G32/6), kil-tür- (G6/8), sön-dür- (G324/4), tut-tur- (G376/3), az-ġur- (G386/6), bil-gür- (G44/2), yit-kür- (G30/6), tir-güz- (G18/2), kör-güz- (G97/7), biş-ür- (G345/5), öç-ür- (G219/5), yaş-ur- (G61/3)

a.a.b. Ünlü Değişmeleri:

e>i Değişmesi:

Eski Türkçe'den bu yana oluşan bütün tarihi şivelerde, belli kelimelerde, bu seslerin nöbetleşe kullanıldığı görülmektedir. e>i değişmesi Çağatayca'nın en belirgin ses hadisesidir. Bu hadisede Çağatayca daima "i" yönünde olmuştur. Metnimizde de, Eski Türkçe devresinde ilk hecede "e"li olan kelimelerin, tamamen "i"li kullanıldığı görülmektedir.

bigen- (G277/7), birmek (G88/6), i- (G47/6), igil- (G251/6), imgek (G294/3), ir- (G10/2), kiçür- (G360/1), kil- (G232/5)

e>ö Değişmesi:

Eski Türkçe metinlerde "e" sesi ile başlayan "eb ve esrük" kelimeleri metnimizde "ö" sesi ile başlamaktadır.

ösrük < esrük (G167/3), öy < eb (G86/2)

a.a.c. Yuvarlaklaşma

a.a.c.a. Eklerde ve Yardımcı Ünlülerde

Geniş zaman ekinin, "-ur / -ür" şeklinin, metnimizde ünlüleri yalnızca yuvarlak-dar olarak kullanılmıştır. Bu şekil de ekin henüz düzlük-yuvarlaklık uyumuna tabi olmadığını göstermektedir.

sakın-ur min (G24/4), tirgüz-ür sin (G63/7), bir-ür (G10/4), öltür-ür-ler (G39/5)

Emir üçüncü teklik ve çokluk eklerinin daima yuvarlak şekilleriyle karşılaştık.

tüken-sün (G360/5), yaşun-sun (G160/5), yit-sün (G245/4)

Soru eki henüz ekleşme aşamasını tamamlamadığı için daima yuvarlak-dar şekilleriyle kullanılmıştır.

at-ķay mu (G53/4), kil-di mü (G337/1), ol-ġay mu (G171/6)

İsimden isim yapma eki "-lık/-lik"in çoğunlukla düz şekilleri kullanılmakla beraber yuvarlak şekillerine de rastlanmaktadır.

tuz-luķ (G176/4), tanuġ-luķ (G216/5), koyun-luķ (G377/7), savuġ-luġ (G193/1), köz-lüg (G149/2)

Fiilden fiil yapma ekleri olan "-dur/-dür/-tur/-tür; -ġur/-gür; -ġuz/-güz ve –ur/-ür" daima yuvarlak şekilleriyle karşılaştık.

köy-dür- (G6/9), yaġ-dur- (G120/2), tol-dur- (G232/9), ķay-ġur- (G62/1), yaz-ġur- (G183/6), tir-güz- (G18/2), kör-güz- (G97/7), sav-ur- (G301/7), yit-ür- (G219/2),

"-k" fiilden isim yapma ekinin yardımcı ünlüsü genelde yuvarlak olarak getirilir.

aç-u-ġ (G1/1), buz-u-ķ (G129/1), köy-ü-k (G52/7), öl-ü-g (G18/2),

Fiilden isim yapma eki "-u/-ü" yuvarlak şekilde kullanılmaktadır.

ayr-u (G320/1), uyḳ-u (392/M-24)

İyelik eklerinde düz ve yuvarlak yardımcı ünlülerin kullanıldığı görülmektedir.

iç-im (G22/2), ruḥ-um (G334/1), can-ıñ̂g-ġa (G26/2), közgü-si (G54/7), öz-i (G28/4), iki-miz-niñ̂g (G45/1), öz-üñ̂güz-ni (G216/5)

"-p" zarf fiilinin yardımcı ünlülerinin de düz ve yuvarlak şekillerine rastlanmıştır.

bir-ip (G206/2), ivür-üp (G268/1), sigrit-ip (G214/1), ur-up (G252/5), yut-up (G255/2)

-"ġuça/-güçe; ġunça/-günçe" zarf fiil eki sadece yuvarlak ünlüyle kullanılmıştır.

bil-günçe (G318/3), kıl-ġuça (G227/5), kör-güçe (G95/4), olturuş-ġunça (G232/5), sal-ġunça (G126/6)

a.a.d. Orta Hece Ünlüsünün Düşmesi

Ünlü olan veya ünlü ile başlayan ekler bazı kelimelerde vurgusuz orta hecenin düşmesine sebep olmaktadır.

aġz-ım (G259/2), baġr-ımġa (422/2-R), ign-i-de (G248/5), ilg-im-e (G84/7), ḳoyn-um-da (G246/7), orn-ı-da (G110/5)

a.a.e. Kelime Kaynaşması

"ne" kelimesinin, bazen ünlü ile başlayan "it- ve iyle-" yardımcı fiilleriyle beraber kullanılınca kaynaşarak birleştiği görülmektedir.

n'it- < ni it- (G79/7), n'iyle- < ni iyle- (G146/3)

Aynı kelimenin "üçün" edatıyla beraber kullanılınca da bazen kaynaştığı görülmektedir.

nivçün< ni üçün (G220/5)

a.b. ÜNSÜZLER

"b" Ünsüzü

b->m-

Kelime başındaki "b-" seslerinin, içinde genzel "n" ünsüzünün bulunduğu kelimelerde, bu sesin etkisiyle "m" sesine dönüştüğü görülmektedir.

min < ben (G37/3), min͡g < bin͡g (G165/4), mun͡gluġ< bun͡gluġ (G47/4)

İşaret zamiri yalın olarak kullanıldığında "bu" şekli tercih edilirken, zamirin isim hal ekleriyle çekime girmesi durumunda, ilk sesin zamir "n"si etkisiyle "m" olduğu görülmektedir.

bu (G48/2), munı (G24/3), muna (G252/2), munda (G199/5), munça (126/7)

"bol- ve ol-" fiilleri metnimizde birlikte kullanılmıştır. Bu kelimelerin oranı şu şekildedir.

bol- 656, ol- 175

Kelime sonunda "-b" sesinin bir kelimede düştüğü görülmektedir.

su < sub (G213/5)

"-p-" ünsüzü, kelime içinde, iki kelimede "-f-" ünsüzüne dönüşmüştür.

tofraḳ < topraḳ (G176/2), yafraḳ < yapraḳ (G185/2)

Eski Türkçe'deki "eb" kelimesi metnimizde daima "öy" şeklinde kullanılmıştır.

öy < eb (G162/2)

a.b.a. Ünsüz Değişmeleri

-d- >-y- Değişmesi

Bu konuda "-y-"li şekiller tamamen hakim durumdadır. Asli "-d-"ler "-y-"ye dönüşmüştür.

ayaḳ < adaḳ (G77/3), ayır- < adır- (G305/3), bayram < badram (G292/1), ḳayġu < ḳadġu (G190/6), kiy- < ked- (G295/7), ḳoy- < ḳod- (G99/6)

Sadece bir örnekte asli şekil muhafaza edilmiştir.

ket- (G31/4)

-g > -v Değişmesi

Eski Türkçe'deki "biregü ve ikegü" kelimeleri metnimizde "birev ve ikev" şeklinde geçmektedir.

birev < biregü (G143/1), ikev < ikegü (G82/4)

ḳ- > h- Değişmesi

Kelime başındaki "ḳ-" sesi genellikle korunmuştur. Bir kelimede bu değişme görülmektedir.

Ḫıtay < Ḳıtay (364/5)

Kelime içinde "-ḳ-" sesinin "-h- "ya dönüştüğü görülmektedir.

aḫtar- < aḳtar- (G108/6), oḫşa- < oḳşa- (G193/2)

ḳ/ġ ; k/g Meselesi

Kelime başında "ḳ-" seslerinin korunduğu görülmesine rağmen kelime içinde ve sonunda kuralsız olarak değişmeler göstermektedir.

artuġ (G43/7), artuḳ (G243/3), 'âşıḳlıġ (G332/5), 'âşıḳlıḳ (G68/5), ayaġ (G191/2), ayaḳ (G77/3), balçıġ (G72/4), balçıḳ (G238/9), ḳulaġ (G143/3), ḳulaḳ (G247/6), ḳuruġ (G130/1), ḳuruḳ (G296/3), ḳutġar- (G83/7), ḳutḳar- (G83/6), olmaġ (G243/7), olmaḳ (G280/5), saġın- (G348/2), saḳın- (G24/4), yarutmaġ (G49/4), yarutmaḳ (G324/2), yutmaġ (G276/4), yutmaḳ (G134/6)

Aynı durum daha seyrek olmasına rağmen "-k- ve -g-" seslerinde de görülmektedir.

sigrit- (G214/1), sikrit- (G373/2)

t/d Meselesi

Metnimizde asli "t-" sesleri genellikle korunurken belirli kelimelerde "t-" den "d-"ye geçişin tam olduğu görülmektedir.

dağı < tağı (G129/8), di- < ti- (176/2), dik < teg (G68/3). Bu kelimelerin metnimizdeki kullanım sayıları şöyledir ; dağı 37 defa, di- 223 defa, dik 113 defa.

z/s Meselesi

Olumsuz geniş zaman eki, metnimizde tamamen sedasız "-mas/-mes" şekliyle kullanılmıştır.

a.b.b. Ünsüz Uyumu

İsim Çekim Ekleri:

1. Yönelme Hali: Bu halin eklerinin ünsüz uyumuna uyan ve uymayan örneklerine raslanmıştır. Uyumun bozulmadığı kelimelerin genellikle Türkçe kökenli kelimeler olduğu görülmektedir.

aḳmaḳ-ḳa (G295/5), ḳulaḳ-ḳa (247/6), ḳuyaş-ḳa (G5/5), ādem-ġa (G189/6), aġyār-ġa (G25/1), burun-ġa (321/3),

Özellikle yabancı kökenli kelimelerde ünsüz uyumunun bozulduğu ve yönelme halininin sadece "-ġa" şeklinin kullanılarak gelenek haline getirildiği görülmektedir. Bu ünsüz uyumu beraberinde ünlü uyumsuzluğunu da getirmektedir. Metnimizde şu örneklerde bu durum tespit edilmiştir;

ḥaḳ-ġa (G296/6), tofraḳ-ġa (G31/7), cefā-keş-ġa (G43/6), duzaḫ-ġa (G274/5), meh-veş-ġa (G108/1), ṭā'at-ġa (G110/6), ulus-ġa (G101/9)

2. Bulunma hali eki nadir olarak ünsüz uyumuna uymaktadır.

tüş-te (G66/8), iş-te (158/6), leṭāfet-te (G165/1), baş-da (G236/7), 'ışḳ-da (G393/2-R), ot-da (G79/6)

2. Çıkma hali eki belirli kelimelerde uyuma tabi iken genelde uyumsuzluk göstermektedir. Uyuma tabi olduğu kelimeler şunlardır;

baş-tın (G245/4), kök-tin (G378/7), ḳuyaş-tın (G335/2), küp-tin (G71/8), ulus-tın (G367/7), yıraḳ-tın (G380/3)

Uymayanlara örenler ise şunlardır;

derviş-din (G3/12), şafaḳ-dın (G133/2), ṭārīḳ-din (G320/1),

Fiil Çekim Ekleri

Görülen geçmiş zaman ekleri uyuma tabidir.

aḳız-dım (G168/4), ḳaç-tılar (G163/2), ḳoy-dun (G91/3), oltur-dı (G65/1), sor-duḳ (G166/2), tap-tım (G357/4)

Gelecek zaman ekinin ünsüz uyumuna uyduğu görülmektedir.

aḳ-ḳay (G30/6), çıḳış-ḳay (G362/5), öp-key (G63/1), öt-key (G61/4), saç-ḳay (G10/3), tap-ḳay (259/3), tart-ḳay (G315/8), tüş-key (G38/4), ḳırıl-ġay (G65/2), o°alġay (G72/2), kör-gey (G90/1), öl-gey (65/4), tökül-gey (G71/8)

Emir ikinci teklik şahıs ekinin metnimizde genelde uyduğu, sadece iki kelimede uymadığı görülmektedir.

aḳız-ġıl (G44/8), as-ḳıl (G341/8), bir-gil (G89/3), çik-kil (G156/6), iç-kil (G59/1), kiç-kil (G78/3), kör-gil (G76/4), öp-kil (G265/7), yap-ḳıl- (G370/3)

Uyuma tabi olmayan kelimelerden biri olan "aç-ġıl (G66/2)" metnimizde bir yerde geçerken, yine uyumsuzluk görülen "tut-ġıl (G89/6)" şeklinin aynı zamanda "tut-ḳıl (G341/9)" şekline de rastlanmıştır.

Zarf fiil eki "-ḳalı/-keli;-ġalı/-geli" ekinin genelde uyuma tabi olduğu, yalnızca bir kelimede uyuma tabi olmadığı görülmektedir.

aç-ḳalı (G214/5), al-ġalı (G88/5), baḳ-ḳalı (G387/6), bar-ġalı (G87/4), çıḳ-ḳalı (G301/4), iç-keli (G54/2), it-keli (G57/7), ḳaz-ġalı (G125/5), kir-geli (G100/7), öl-geli (G14/7), tap-ḳalı (G359/2), tın-ġalı (G54/3), tüş-keli (G351/4)

Uyuma tabi olmayan kelime; uç-ḳalı (330/7)

Sıfat fiil eki "-ḳan/-ken;-ġan/-gen" ünsüz uyumuna genelde uymaktadır. İki kelimede uymadığı görülmüştür.

bir-gen (G16/7), çıḳ-ḳan (G22/8), it-ken (G299/3), tutuş-ḳan (G243/1), yit-ken (G348/1), buzul-ġan (G194/3), sın-ġan (G126/9)

Uyumsuz örnekler şunlardır; ḳarar-ḳan (G102/4), tut-ġan (G139/5)

Yapım Eklerinde Durum:

Fiil ismi yapan "-maḳ/-mek" ekinin son ünsüzü, ünlü ile başlayan bir ek getirilince sedalılaşmaktadır.

bütür-meg-e (G86/9), tut-maġ-ım (G74/1), yaz-maġ-ı-da (G291/2), yut-maġ-ım-nı (G276/4)

İsimden isim yapma eki "-lıġ/-luġ" Çagatay şivesinin karakteristik özelliği doğrultusunda bünyesinde bulunan "-ġ" sesini sedasızlaştırmaya başlamış ve metnimizde aynı kelime üzerinde ekin hem sedalı hem sedasız şekli tespit edilmiştir.

ā'şıḳ-lıġ (G372/2), ā'şıḳ-lıḳ (G68/5), ḳul-luġ (G136/5), ḳul-luḳ (G314/5), mecnūn-luġ (G111/7), mecnūn-luḳ (G247/4), şeh-lıġ (G335/2), şeh-lıḳ (G3/9)

Aitlik eki "-ḳı", metnimizde geçen kelimelerde tamamen sedalılaşmış ve uyuma tabi olmuştur.

burna-ġı (G364/3), ḳaş-ıñg-da-ġı (G130/2), soñg-ġı (G66/8), yuḳḳarı-ġı (G191/1)

Üçüncü şahıs bildirme ekleri "-tur/ -turur ve -dur / -durur"un, metnimizde dönüşümlü olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. "-tur/-turur" bildirme eki kullanıldığı

yerlerde ünsüz uyumuna bağlı kalırken, "-dur ve –durur" şekillerinin uyumsuzluğu görülmektedir.

yoḳ-tur (G38/1), ḫoş-turur (G38/3), dāğı-dur (G4/3), bülbül-durur (G170/7), ot-dur (G5/7), ḳuvvet-durur (G49/5)

a.b.c.Ünsüz Düşmesi

a. Tek ve ikiden fazla heceli kelimelerin içindeki ve sonundaki "ğ/g" ünsüzleri genelde korunmuştur. Nadir olarak bu seslerin düştüğüne de rastlanmıştır.

kirek < kergek (G224/5), ḳulaḳ < ḳulğaḳ (G247/6)

b. Titrek bir ünsüz olan "r"nin düşmesine diğer tarihi Türk şivelerinde olduğu gibi Çağatay Türkçesi metinlerinde de rastlanmaktadır. Metnimizdeki örnekleri şunlardır;

bile (G82/1) < birle (G82/4), i-se (G61/5)< ir-se (G190/5), ḳutul- (G331/7), üze (G126/4)< üzre (G153/4), ikin (G53/6)< irkin (G135/3)

Kelime Başındaki "y-" Meselesi

Türkçe'nin çeşitli şivelerinde "y-"li ve y"-"siz olarak kullanılan kelimeler konusunda Çağatay şivesi tamamen denecek ölçüde "y-"li şekiller yanındadır. Metnimizde de bu şekiller hakim durumdadır.

yığaç (G330/5), yığla-(G165/7), yıl (G38/4), yılan (G249/5), yıraḳ (G225/5), yiber- (G218/5), yigitlik (G153/3), yürek (G225/2), yüz (G346/1)

a.b.d. Sedasızlaşma

Olumsuz geniş zaman eki, metnimizde tamamen sedasız "-mas/-mes" şekliyle kullanılmıştır.

arzı-mas (G25/7), bir-mes (G196/5), çik-mes (G209/5), körün-mes (G182/1), sığ-mas (G65/7), tap-mas (G39/7), yığla-mas (G67/5)

ŞEKİL BİLGİSİ

B. ŞEKİL BİLGİSİ

1.İSİMLER

İsimler canlı, cansız bütün varlıkları ve mefhumları tek tek veya cins cins karşılayan; varlıkların ve mefhumların adları olan kelimelerdir.[11]

Cümle içerisinde isimler; zamir, sıfat veya zarf fonksiyonunda da kullanılırlar.

Kök halinde isimler olduğu gibi yapım ekleri yardımıyla genişletilmiş isimler de vardır. İki ismin bir araya gelip, anlamlarını kısmen veya tamamen kaybederek yeni anlamlı birleşik isimler yapılması da Türkçe'de isim yapma yollarından biridir.

1.1.Türemiş İsimler

İsim veya fiil köklerinden yapım ekleri yardımıyla elde edilen isimlere türemiş isimler denmektedir.

1.1.1. İsimden İsim Yapma Ekleri

İsim kök veya gövdelerinden yeni isimler yapan eklerdir.

-çı

Meslek ve ugraş ismi yapan[12] bu ek Eski Türkçe'den[13] beri işlek olarak kullanılmasına rağmen metnimizce tek örneğine rastladık.

ḳarım-çı (G78/3)

-daş

Eski Türkçe'den beri kullanılan ve eşlik, ortaklık ifade eden bir ektir.

sır-daş (G265/1), pā-daş (G265/4)

---

[11] Ergin , Muharrem. (1982): *Türk Dil Bilgisi*,s. 218
[12] Ergin, (1982): s.157
[13] Gabain , A. Von . (1995): *Eski Türkçenin Grameri*, çev. Mehmet Akalın, s. 43

-ġına

İsimlerden küçültme ifade eden isimler yapar.

az-ġına (G42/7)

-ḳı/-ki;-gı/-gi

Bu ek isimlerden temsil ve vasıf isimleri, yani, zamir ve sıfat olarak kullanılan isimler yapar. Başlıca fonksiyonu içinde bulunma, bağlılık, ve aitlik ifade etmektir. Bir nesneyi bağlı ve ait olduğu başka bir nesneye göre veya zaman ve mekan içindeki yerine işaret etmek suretiyle belirtir. [14]

Zamir yaptığı örnekler:

oḳuġan ilni helāk iylegey kitābeside / içimde*ki*ni ᶜıyān ḳılsa ḳabrim üzre taşım (G302/4)

Sıfat yaptığı örnekler:

ᶜārıżıñ dūrıdadur közde*ki* yaş ivrüledür / bāġ-ı cennet gülidin boldı bu gird-āb tola (G43/6), zülfüñde ḫāl çīm arasında noḳta dik / yüzüñde zülf verd yanında*ġı* dāl ikin (G317/3)

-lıḳ/-lik ; -luḳ/-lük

İsimlerden yer, alet, topluluk isimleri, ve sıfatlar yapan[15] ek Eski Türkçe'den günümüze değin değişmeden kullanılagelmiştir.

tirig-lik (G13/5), ot-luḳ (G34/5), öz-lük (G41/7), ḳavlamaġ-lıġ (G55/6), şeydā-lıġ (G61/2), nāzük-lük (G96/3), tuz-luḳ (G176/4), tanuġ- luḳ (G216/5), ḳoyun- luḳ (G377/7)

Ekin, vasıf ifade eden isimler yaptığı da görülmüştür.

---

[14] Ergin, (1982): s. 161
[15] Ergin, (1982): s. 155

tā cünün bīmān min külḫānnıñ ot/uḳ külleri / boldı gül-gün rīştedin güller tikilgen bisterim (G306/2)

-lıġ/-lig;-luġ/-lüg

Esas fonksiyonu, sıfat olarak kullanılan vasıf isimleri yapmaktır. Bu yüzden sıfāt eki diye anılır. Ekin asıl ve işleklik sahası sahiplik isimleri yapmaktır. Her türlü isimden mevcut bulundurma, ihtiva etme, nefsinde taşıma ifade eden çeşitli sahiplik isimleri yapar.[16]

Eski Türkçe devrinde "-lıġ/-lig/-luġ-lüg"[17] şeklinde olan ek, metnimizde de aynı şekilde geçmektedir.

dīvāne-lıġ (G6/7), misil-lig (G66/1), ot-luġ (G106/2), vefā-lıġ (G120/1), ḳan-lıġ (G132/3), yüz-lüg (G208/6)

-ev

Sayı adlarından ortaklık, beraberlik ifadeli yeni isimler yapan[18] ektir. Ekin menşei Eski Türkçe döneminde kullanılan "-agu/-egü"[19]ye dayanmaktadır.

ik(i)-ev (82/4), bir-ev (G360/1)

-rak/-rek

Çokluk fazlalık ifade eden karşılaştırma ekidir.[20] Eski Türkçe devresinde ek "-raḳ/-rek"[21] şeklindedir.

yaḫşı-raḳ (G13/5), köp-rek (G13/6), artuġ-raḳ (G43/7), aġır-raḳ (G116/8), ösrük-rek (G163/4), kiç-rek (G248/4)

-sız

Bir şeyin bulunmadığını, nesnenin yokluğunu ifade etmek için kullanılan ektir.

---

16 Ergin, (1982): s. 159
17 Gabain , A. Von . (1995): s. 45
18 Öner, Mustafa. (1998): *Bugünkü Kıpçak Türkçesi*, s. 52
19 Gabain , A. Von . (1995): s. 75
20 Ergin, (1982): s. 172

sen-siz (G6/6), ḥad-siz (G18/1), iye-siz (G48/7), köñül-siz (G384/2)

-sı

artuķ-sı (G69/7)

-ümtül

Renk isimlerinde kullanılan yapım ekidir.

kök-ümtül (G303/1)

1.1.2. Fiilden İsim Yapma Ekleri

Fiil kök veya gövdelerinden isimler yapan eklerdir.

-a

tol-a (G208/1)

-ķ

Fiilin sonunda ortaya çıkan durumu tasvir eden vasıf isimleri veya fiil kök veya gövdelerinden, çok çeşitli nesne adları yapan bu ek,[22] Türk Dili'nin tarihinin her devrinde olduğu gibi metnimizde de çok kullanılan bir yapım ekidir.

aç-u-ġ (G1/1), sor-u-ġ (G9/10), yügür-ü-k (G10/2), öl-ü-g (G18/2), köy-ü-k (G52/7), buz-u-ķ (G129/1), köy-ü-k (G333/3)

-ķan

Fiillerden; düşkünlük, fazlalık ifade eden vasıf adları yapan ektir.

yapuş-ķan (G119/6)

---

[21] Gabain , A. Von . (1995): s. 105
[22] Öner, Mustafa. (1998): s. 79

-gu/-gü

Fiilin gösterdiği hareketin ismi veya gösterdiği harekete bağlı olan nesne isimleri yapar.

köz-gü (G54/7), bil-gü (G68/5), ur-ġu (G234/5)

-ġuçı / -güçi

Sıfat fiil ile meslek isimleri yapan ekin birleşmesiyle oluşmuştur.

bir-güçi (G83/2), sat-ġuçı (G376/3)

-ķun

Tek heceli fiillere eklenen bu ek fiillerden büyültme ve aşırılık ifade eden isimler yapar.

uç-ķun (G34/9), tut-ķun (G362/3)

-ġur

Özellikle düşkünlük bildiren sıfatlar yapar.[23]

yıķıl-ġur (G36/4)

-l

Fiillerden isim yapan ektir.

ti-l (G372/5)

-m

Fiilin neticesinde ortaya çıkan iş ve durum hakkında kavram isimleri veya fiile bağlı nesne isimleri yapan ektir.

öl-ü-m (G22/7), yar-ı-m (G188/4)

---

[23] Eckmann, Janos. (1988): *Çağatayca El Kitabı*, çev. Günay Karaağaç, s. 39

-mak/-mek

Asıl görevi hareket ismi yapmak olan ek bazı örneklerde nesne ismi yapmıştır. Ekin ünsüz uyumuna uymuyor olması arkaik olarak yaşıyor fikrini uyandırmaktadır.

il-mek (G13/4), ısıt-maḳ (G63/4)

-mur

Nadir olarak kullanılan bir ektir.

yamġur (<yaġ-mur) (G369/1)

-an / -en

Fiilden oluşu ve yapılışıyla ilgili isimler ve kavram adları türetir.[24]

tik-en (G141/2)

-n

tol-u-n (G49/2), tüg-ü-n (G269/4), boġ-u-n (G269/4)

-t

uya-t (G89/5)

-ş

Hareketi veya hareketin sonucunu ifade eden isimler yapar.

baḳ-ı-ş (G228/3), çırma-ş (G264/5)

1.1.3. Fiil İsmi Ekleri

Fiil ismi ekleri, fiillerin ifade ettiği hareketin veya işin ismini yapan ekler olmasıyla diğer fiilden isim yapma eklerinden ayrılmaktadır. Bu sebepten bu ekleri ayrı bir başlık altında göstermeyi uygun gördük.

[24] Öner, Mustafa. (1998): s.90

-maḳ/-mek

Fiilin hareket ismini yapan fiil ismi ekidir.

saŋa ümmet ol*ma*ġnı istep rüsül / velī biz ser-efrāz olup ḥaliyā (G8/7), çü sinsiz tirig ḳalmışam yaḫşıraḳ / bu yaŋlıġ tiriglikdin öl*mek* maŋa (G13/5), iy nevāyī tüşte ger kör*mek* anı mümkin ise / barça ger ḫōd soŋġı uyḳudur niter sin uyġanıp (G66/8), yoḳ maŋa ḥad iylemek başıŋġa ivrülmek heves / itleriŋ başıġa ivrül*mek* müyesser bolsa bes (G151/1)

Bu eklerle yapılan isimlerin iyelik eklerini almaları sıkca rastlanan bir durumdur.

şem^c-i cemālin açġaç örten*mek*im ni taŋ kim / köymek ara kirektür pervāne-vār ^cāşıḳ (G202/3), ölmek*im*ni yaḳma hicrānıŋġa iy sulṭān-ı ḥüsn / ḳatl ḥükmin ḳılsa şehni irki bar cellādnıŋ (G220/6), ni bezm irür mey-i hecriŋ sömür*mek*im heyhāt / ki ḥasret ilgi avuç ḳaḳ*ma*ġım durur gizekim (G305/5)

Ekin üzerine isimden isim yapma eklerinin de getirildiği görülmektedir.

devr ayaġıdın vefā ehlin unutma sāḳiyā / kim vefā yoḳ cüz unut*maġlıġ* felek devrānıda (G347/7)

-ş

İş ismi yapan fiil ismi ekidir.

ikki la^cliŋġa ^caceb ḥālet irür kim yoḳtur / ni anıŋ oḫşa*şı* mey ni muŋa mānend gezek (G226/3), ḳıya ḳıya baḳışı yitkürüp baġırġa ḳılıç / ḳara ḳara müjesi yitkürüp köŋülge ḫadeŋ (G228/3)

-ar

vādī-i hecriŋde bir dem ḳan yut*ar*dın ḳanmadım / uşbu otluḳ vādī içre tınmadım tā yanmadım (G309/1)

-ur

yār kilgeç mañga düşmen bol*urın* bilmes idim / yoḳsa tün kün tileben vaṣl duʿā ḳılmas idim (G290/1)

1.2. İsim Çekim Ekleri

1.2.1. İyelik Ekleri

İyelik ekleri ismin karşıladığı nesnenin bir şahsa veya bir nesneye ait olduğunu ifade eden işletme ekleridir. Bir nesnenin başka bir nesnenin malı olduğu, başka bir nesneye bağlı olduğu veya başka bir nesnenin parçası olduğu ifade edilmek istenirse o nesneyi karşılayan isim sonuna iyelik eki getirilir. Demek ki iyelik eki, getirildiği ismin dışında bir nesneyi ifade eder. Fakat iyelik ekleri, getirildikleri isimlerin dışındaki bu nesneleri sadece şahıslar halinde ifade ederler.[25] Konuşan, dinleyen, adı geçen ve bunların çokluk şekilleri olan konuşanlar dinleyenler, adı geçenler olmak üzere altı şahıs olduğuna göre, nesneleri altı şahsa bağlayan altı iyelik eki vardır.

	teklik	**çokluk**
I. Şahıs	-m	-miz
II. Şahıs	-ñg	-ñgiz
III. Şahıs	-ı/-i; -sı/-si	-ı/-i; -sı/-si

Teklik I. Şahıs İyelik Eki

Teklik birinci şahıs iyelik eki, Türkçe'nin bütün devir va sahalarında olduğu gibi metnimizde de "-m" şeklindedir. Ünlü ile biten kelimelere doğrudan, ünsüzle biten kelimelere ise kelime gövdesinde bulunan ünlünün düzlük-yuvarlaklık durumuna göre ünlü yardımcı seslerden birini alarak bağlanır.

bir yügürük ṭıfl irür kirpikler*im* içinde yaş / kim yıķılıp sançılıptur her tarafdın ḫār añga (G10/2), iç*im* fürḳat belāsında taş*ım* hecr ibtilāsında / ten*im* ʿışḳ ıżtırābında

[25] Ergin, (1982): s. 21.

öz*üm* şevk ıżtırābında (G22/2), bülbül rūḥ*um* ḳılur bāġ-ı viṣālin ārzū / su vü dāne ornıġa ruḫsār u ḫālin ārzū (G334/1)

İyelik ekinin fiillerin hareket isimlerini yapan "-maḳ/-mek" eki üzerine de getirildiği görülmektedir.

sarıġ yüzümdin il yıġlar meger kim ölmek*im* yitti / ki mundaḳ ḫāṣiyet ber-ᶜaḳs boldı zaᶜferānımġa (G34/3)

Teklik II. Şahıs İyelik Eki

İkinci teklik şahıs iyelik eki "-ñg"ile belirtilmektedir. Yardımcı sesler teklik birinci şahısta olduğu gibidir.

ḫaste cān*ıñg*ġa belā-yı cāvidāndur ḳatilī / kim temennāsıda ᶜömr-i cāvidān ḳılsañg fidā (G26/2), siniñg dik büti yoḳ turur çin ara / büt-i çin siniñg bend*iñg* āyin ara (G33/1), ger nevā tapsa nevāyī lebler*iñg*niñg ẕikridin / tañg imestür çün müdām efzūn bolur meydin ṭarab (G55/9), ḫam bolup köñglüm alurġa kilmek*iñg* ol nevᶜdür / kim ḳılurda ṣayd ḳuşnı ḫām ḳılur ṣayyād ḳadd (G110/4)

Teklik III. Şahıs İyelik Eki

Teklik üçüncü şahıs iyelik ekleri "-ı/-i;-sı/-si" şeklindedir.

ḫayāl*i* cānda peydādur söz*i* efġānda peydādur / öz*i* hem nitti veh allımda bolsa her zaman peydā (G28/4), çü sāḳī itti ḳadeḥ közgüs*i*de cilve-i ḥüsn / ni ᶜayb ᶜāşıḳ-ı mey-ḫᵛāre köñgli bolsa kebāb (G54/7), felek cefāsı ulus ṭaᶜnı vü firāḳıñg otı / bes irmes irdi ki sin hem yana meded ḳıldıñg(G222/2)

Çokluk I. Şahıs İyelik Eki

Metnimizde kullanılan çokluk birinci şahıs iyelik eki "-mız/-miz" şeklindedir. Yardımcı ses alması birinci teklik şahısta olduğu gibidir.

bolsa iki*miz*niñg yüzi ᶜaksi suda peydā / ol su ni ṭaraf barsa açılġay gül-i raᶜnā (G45/1)

Çokluk II. Şahıs İyelik Eki

Çokluk ikinci şahıs iyelik ekleri "-ñgız/-ñgiz" şeklindedir.

iy zamān ehli füsūn u ġadr*ıñgız* ni ᶜayb kim / hem zamān dik dāyim efsūn-sāz u ġaddār irdiñgiz (G146/7), mest ol kāfir-i bī-bāk kilür / ᶜaḳl ü dīn ehli öz*üñgüz*ni yıġın (G216/5)

Çokluk III. Şahıs İyelik Eki

Çokluk üçüncü şahıs iyelik ekleri teklik üçüncü şahıs iyelik ekleriyle aynıdır. Diğer şahıslarda olduğu gibi çokluk üçüncü şahıs çekiminde de isim çokluk eki almış olabilir ve bu şahsın çokluğunu değil, sadece ismin çokluğunu göstereceği için iyelik III. Çokluk şahıs eki "-ı/ -i;-sı/-si/"dir[26]

kir ḫarābāt içre vü bol rindler vā-beste*si* / ḫan-ḳahda bolġuça ehl-i riyāġa mübtelā (G27/8), ḫānḳah içre irür şeyḫ ü özin körsetmek / iy ḫoşā muġ-beçeler cilve*si* vü deyr-i fenā (G49/6), saġındım kūyide her kiçe itler nāle*si* līkin / niçük kim tilbe it ᶜuşşāḳ köñglidin fiġān irmiş (G165/6)

1.2.2. İsim Hal Ekleri

İsimler kelime grupları ve cümleler içinde diğer kelimelerle münasebetleri sırasında, münasebetin cinsine göre, çeşitli hallerde bulunurlar. İsimlerin, kelime grupları ve cümleler içinde isimlerle, edatlarla ve fiillerle çeşitli münasebetleri olur. Bu münasebetler kurulurken isimler hep aynı durumda bulunmaz, münasebetin cinsine göre ayrı ayrı hallere girerler. Demek ki ismin halleri ismin diğer kelimelerle münasebeti sırasında içinde bulunduğu durumlardır.[27]

1.2.2.1. Yalın Hal

Yalın haldeki bir isim, karşıladığı nesne ve kendisine tabi olan isim dışında hiçbir münasebet ifade etmez.[28]

---

[26] Öner, Mustafa. (1998): s. 115
[27] Ergin, (1982): s. 226
[28] Ergin, (1982): s. 227

Cümlede, özne olarak görev yapan kelimelerin veya kelime gruplarının eksiz, çokluk veya iyelik eki almış şekilleri yalın hal kabul edilmektedir.

yaḳa çākidin hecr teşrīfini / körüñ kim yilek boldı *köñglek* mañga (G13/2), kiçe itler ünidin gerçi ḫalaş ister *ḫalḳ* / itiniñ kāmı bu feryād u fiġāndın maḫlaş (G171/4), tenni ger *dūzaḫ otı* köydürse cānnı örtemes / ḳılmaġıl hīç otnı *yā Rab* şuʿle-i hicrān kibi (G375/3)

1.2.2.2. İlgi Hali

Bir ismin kendisinden sonra gelen isimle ilgili olduğunu gösteren haldir. Eski Türkçe'den bu yana olduğu gibi, metnimizde de, isimler, ilgi haline ekli ve eksiz olmak üzere iki şekilde sokulmaktadır.

İsimlerin ekli olarak ilgi haline sokulması:

sāḳiyā mey tut ki derd*iniñ* devāsı bādedür / hecridin kim bolsa derd-i bī-devāġa mübtelā (G27/7), özlüküm*nüñ* ḳaydıdın bir mey bile ḳıldıñ ḫalāṣ / veh nidey iy muġ sañga büt birle zünnārım fidā (G41/7), Ḳoyun yılġay ki köñglüm*niñ* ġubāri pestraḳ bolsun / Kim menʿ-i gerd iter nāgeh hevāda bolsa nem peydā (G44/7), şeh-süvārım*nıñ* burāḳı pūyesidin ḳaldı berḳ / kim anıñ fiʿli şitāb irmiş munuñ resmi s̱ebāt (G88/3), yüzüñg*nüñ* dağı birle encümüñgdin ni asıġ iy ay / ḳuyaş dik ʿārıż üzre ḫoş durur ger ḫāl irür ger ḫaṭ (G177/4)

Eksiz olarak ilgi haline sokulması:

yoluñ *mühlik* taşı yāḳūt-ı aḥmer (G1/3), Egerçi yoḳ ṭalebiñgdin demī ḳarār mañga / *irādet* imgekidür bu ni iḫtiyār mañga (G14/1), iy nevāyī isteseñ kim ölmegey *il* derdidin / derd-i ḥāliñgni dime naẓm iyleben efġān ara. (G18/7), ġamım yükin köterip iy sipihr *hecr* tüni / çü ḳılmadıñ ḥareket küyi asru tavṣaldıñ (G223/4)

İyelik eki almış isimlerin vezne uyma gayreti sonucunda eksiz ilgi halinde kullanıldığı görülmektedir.

közüm eşkini yoḳ līkin ḳurutmaḳ baḥrnı mümkin / ki ḫilḳat vechidin ṭabᶜ munuñ mertūb imes ança (G24/7), dip imiş bir kün kilip *köñli* yarasın bütkerey / kilse bütkil iy köñül bu sözge ḫod bolmas bütüp (G63/5), añla kim aḥbābnı köñlümge mihmān itmişem / *itleriñ* ağzıda ger körseñ bağrıñ yāreler (G131/4), niylep ol ḳātildin olğay min ḫalāş iy ᶜışḳ kim / *cānım efgārı tenim bīmārı köñlüm zārı*dur (G144/2), *yüzi neẓẓāresi* ḥayrānlıġı öltürdü mini / her naẓardın kim ölüptür min-i ḥayrān yañlıġ (G191/6)

İşaret sıfatıyla belirli hale getirilen sıfat tamlamalarının da eksiz ilgi halinde kullanıldığı görülmektedir.

ol ḳuyaş hecrinde kim cānımnı örter ġam tüni / şemᶜ yañlıġ ni ᶜaceb kim dürr-i ġaltānım barur (G139/2)

"min" ve "sin" şahıs zamirleri ilgi hali ekinin "iñ" şeklini almak suretiyle diğer isimlerle münasebete geçmektedir.

min ol taraf bara alman köñül kile almas / *miniñ* dik ol dağı bīmār mu ikin āyā (G29/4), ṭalebde şīven ü ġavġā irür *miniñ* ᶜaybım / yoḳ irse barça ulus ḫūblarġa ṭālibdür (G130/4), cān tapay dir sin ṣabūḥdın velī ġāfil ki ṣubḥ / çāk itip köñlek *siniñ* ḥāliñġa tutmıştur ᶜazā (G30/8), *siniñ* dik büti yoḳ turur çin ara / büt-i çin *siniñ* bendiñ āyin ara (G33/1),

İlerleyici benzeşme neticesinde "ñ" sesinin "m" sesine dönüştüğü iki örnekte karşımıza çıkmıştır.

āteşīn gül-bergidin ḫilᶜat ki cānānımdadur / ḫilᶜat irmes ol bir otdur kim *minim* cānımdadur (G118/1), ayāġıñdur mañga ḥācet ki gām urġay *minim* sarı / sañga āsān durur bu ḥācetim cānā revā ḳılmaḳ (G204/2)

Yükleme halinin ilgi hali yerine kullanılması

refīḳler*ni* barın yār u muᶜtemed ḳıldıñ / arada tik mini merdūd idim ki red ḳıldıñ (G222/1)

1.2.2.3. Yükleme Hali

İsmi geçişli bir fiile bağlayan haldir. Fiilin ifade ettiği hareketten etkilenen nesneyi gösterir.

Eski Türkçe dönemi'nde zamirli çekimde[29] karşılaşılan "-nı/-ni" şekli, metnimizde kullanılan genel yükleme hali ekidir.

otḳa şalġıl serv*ni* ol ḳadd-i mevzūn bolmasa / yilge birgil gül*ni* ol ruḫsār-ı gül-gūn bolmasa (G35/1), zülfüñ ġamı köñglüm*ni* biliñ fikrige saldı / kör kim ni ḫayāl içre salıptur anı sevdā (G45/2), nāvekiñ köñglümde ḳılmış ḫāne bāver ḳılmasañ / köksüme ilg*iñni* kiltür kim turuptur bilgürüp (G62/3), ᶜışḳıdur cān perdeside rūşen ittim dōstlar / niçe köygey min ḥarīr içinde ot*nı* yaşurup (G62/4), zülf ü yüzdin sünbülüñ*ni* gül üze tarḳatma köp / dehr bāġıda gül ü sünbül isin bütretme köp (G78/1)

Aynı zamanda, üçüncü şahıs iyelik eklerinden sonra "-n"nin yükleme hali eki olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu şekil Eski Türkçe döneminden bu yana karşımıza çıkmaktadır.[30]

ḳılıp bu seyr ara maᶜşūḳ vaşlı ḳuyide menzil / tilep ser-geşte ᶜuşşāḳıġa hem raḥmet öyi*n* meᶜvā (G2/8), çü dirler insānnı müştāḳ oldı nisyāndın / özi*n* ü ᶜahdi*n* unutmaḳ yiter delālet añga (G9/4), ḫaste cānım żaᶜfı*n* añgla köñglüm efġānı*n* körüp / sorma köñglüm yarası*n* fehm it közüm ḳanı*n* körüp (G67/1)

İyelik eki almış isimlerin de eksiz olarak yükleme halinde kullanıldığı görülmektedir.

kimse köñglin kimsedin istep vefā aldurmasun / kim mañga ḫod yitmedi ol *köñglüm* alġandın vefā (G32/6), *başıñ* al kit öz pey-i vaḳtıñġa iy şeydā köñgül / kim imes sin ḫaste cānıñ hiç derdiġa devā (G30/5), vaşlıda laᶜlin üze ḥālin körüp köygen kibi / örtenür min cānda imdi dāġ-ı *hicrānım* körüp (G67/2), sırr-ı *ᶜışḳım* bilmegen il ḳalmadı gerçi mañga / nāme-ber ḳuş ornıġa ᶜanḳānı maḥrem ḳıldıñġız (G148/5)

---

[29] Ergin, (1982): s. 64

[30] Caferoğlu, Ahmet. (1984): *Türk Dili Tarihi*,s. 138

1.2.2.4. Yönelme Hali

İsimleri fiillere yaklaşma halinde bağlayan haldir. Yönelme hali, yaklaşmanın yanı sıra yer, zaman, karşılaştırma, sebep, verme, bildirme, kuvvetlendirme, gaye, vb. fonksiyonları da ifade eder.[31]

otḳ*a* ṣalġıl servni ol ḳadd-i mevzūn bolmasa / yil*ge* birgil gülni ol ruḫsār-ı gül-gūn bolmasa (G35/1), közüñ köñgülni kebāb itti mest eger imes / tenūrdın kişi ḳuşḳa bolur mu ḳılsa ḳafes (G154/3), töküp mey muḥtesib min yıġladum līkin ol ösrük*ke* / su kiltürmek hemān u küze sındurmaḳ hemān irmiş (G165/7), iy ᶜışḳ yana fürḳat otın cānıma urduñ / cismimni kül iylep külini kök*ke* savurduñ (G219/1)

Alıntı kelimelerde ekin kalın sıradan gelerek kalınlık incelik uyumuna uymadığı görülmektedir.

nevāyī aġzıda niᶜme'l-vekīl irür ẕikriñ / soruġ küni keremiñġ*a* buyur veḳālet añga (G9/10), tīre külbemġ*a* kirip cānā ölümdin bir necāt / ẓulmet içre ḫıżırġa ol nevᶜ kim āb-ı ḥayāt (G89/1), ol perī-veş menzilide kim yıġıldım ḳaṣd imes / saldı bu ḥaletḳa *min* Mecnūn-ı ser gerdānnı ṭavf (G194/5), ger diseñ ḳaddiñ bolup ḫam ḳalmaġay sin fitneġ*a* / köz salıp ḥüsniġa meyl ol köz ü ḳaş itmegil (G265/6),

Birinci ve ikinci teklik şahıs iyelik eklerinden sonra yönelme hali eki "-a" şeklinde de karşımıza çıkmaktadır.

dime nidin köñglüñge ārāmdur / muttaṣıl ol zülf-i dil-ārām ara (G20/4), ki ḥāżır irdi uşol serv ü nergis-i maḫmūr / velīk raġmım*a* itmes idi ḳadeḥġa şitāb (G54/3), ḳaşı yası ġamze oḳın atsa veh min ḫastadın / közleriñg*e* sürtüben sūfārını peykānın öp (G77/4), diseñ ki cānım*a* salmaġay sin iy sāḳī / tekellüm itme mey-ālūde-leb bile heyhāt (G90/5)

İyelik üçüncü şahıslardan sonra zamir "n"sinin kullanılmadığı görülmektedir.

közüm taban*ıġa* kim şām-ı vaṣl sürter min / uyup mu *ikin* ü bīdār mu *ikin* āyā (G29/3), ṣarṣar-ı āhım iser ġam şāmı hicrān taġıġ*a* / yaḫşıdur tañ atḳuça bu taġ hamūn

bolmasa (G35/2), közler*ige* ḫār-ı miḥnetdür gül ol kim gül çağı / gül-cebīnler közleri yañglıġ iki bīmārı bar (G116/5), yüz alman serv birle gül ayāġıdın ki veh yoḳtur / anıñg ḳadd ü yüz*ige* bāġ ara bu ikkidin eşbeh (353/2)

"ṭaraf ve ḳayan" gibi yön ifadesine sahip isimlerin yönelme haline eksiz olarak da sokulduğu görülmektedir.

cilve iyler her *ṭaraf* bir muġ-beçe iy pīr-i deyr / cānım alıp sin bil anı her *ḳayan* ḳılsañg fidā (G26/6), min ol *taraf* bara alman köñgül kile almas / miniñg dik ol dağı bīmār mu ikin āyā (G29/4)

1.2.2.5. Bulunma Hali

Kelime gruplarında ve cümlede fiilin kendi içinde cereyan ettiğini ifade etmek için isim bulunma halinde bulunur.[32] Ek metnimizde "+da / +de; -ta /-te" şeklinde geçmektedir.

ger firāḳ eyyāmınıñg bilmen ḥisābın ni ᶜaceb / kim yüzüñg hecrin*de* kündüz kiçe yañglıġdur mañga (G30/3), külse laᶜli veh ki ḳalmasa minde bir öpkünçe hūş / ḥavş irür köñglüm ki aytur sin leb-i ḫandānın öp (G77/5), ḥayāt içre beḳā çün mümkin irmes nūḥ bolsun kim / öler ḫālet*de* toġmay ölgen oġlı birle yek-sāndur (G140/7), köñgülni tilbe iylep ḳaydıġa her yan aḳar sudın / çemen zencīr-i gīsūsın*da* yüz çīn ü şiken ḳıldıñg (G238/2), niçe hicrāndın buzuġ köñglüm*de* bolġay dem-be-dem / ġam üze ġam derd üze derd ü elem üzre elem (G294/1), sipihr ẓulmiġa yoḳ çāre bādedin özge / bu iş*te* ᶜaḳldın irmes taḥammül iylemekim (G298/6), tüş*te* vaṣlı bolsa ger ḫod barça soñggı uyḳudur / iy Ḫıżır ḥayvān suyı içmekke bīdār iyleme, (G349/5) irür aḥbāb bezmiñgde min-i merdūd nittim kim / yıraḳ*tın* hem müyesser bolmaġay hergiz temāşāsı (G380/3)

Bulunma hali ekinin, üçüncü şahıs iyelik eklerinden sonra, zamir "n"siz de eklendiği görülmektedir.

zülf ü yüzdin sünbiliñgni gül üze tarḳatma köp / dehr bāġı*da* gül ü sünbül isin bütretme köp (G78/1), cemāliñg ṣafḥa*sıda* ikki ḳaşı maṭlaᶜīdur kim / yazıptur kātib-i

[31] Caferoğlu, Ahmet. (1984): s.133
[32] Caferoğlu, Ahmet. (1984): s.234

şunᶜ anı zīb-i ḥüsn üçün ser-ḫaṭ (G177/2), yoluñ üsti*de* yatıp min ḫaste vü zār ü żaᶜīf / bir öterde iylegil bu bī-kes-i mużṭarġa raḥm (G293/4)

1.2.2.6. Çıkma Hali

İsmin fiil ile ilgisini ayrılma şeklinde gösteren haldir. Bu hal eki yönelme ve bulunma hal ekleriyle beraber, zaman ve mekan içinde işin yer ve istikametini bildirir; bunu bulunma, yaklaşma ve uzaklaşma ifade etmek suretiyle yaparlar.[33] Bulunma halinde olduğu gibi ekin sedalı vesedasız şekillerine metnimizde rastlanmamıştır.

sarıġ yüzüm*din* il yıġlar meger kim ölmekim yitti / ki mundaḳ ḫāşiyet ber-ᶜaḳs boldı zaᶜferānımġa (G34/3), il sarı kim yüzlenip ḳın*dın* çıḳarıp tīg-ı kīn / içsen altun cām içinde bāde-i rengīn salıp (G64/3), ḳıl havāle dürd-keşler cānibi iy mey-fürūş / mey çü her sāᶜat tökülgey cūş urup küp*tin* taşıp (G71/8), fāriġ ü āzāde bilmes mübtelālar*dın* ḫaber / şāh köñglide ḳaçan bolġay gedālar*dın* ḫaber (G132/1), mini ki ol yüz ü ḫaṭ derd-mend itti nitey / bahār ü sebzeni körmek*din* artmaḳ derdim (G289/2), tāli'imniñ ḳuvvetin kör kim beliyyet taşları / kimge kök*tin* inse iyler yir bile yek-sān mini (G378/7), irür aḥbāb bezmiñde min-i merdūd nittim kim / yıraḳ*tın* hem müyesser bolmaġay hergiz temāşāsı (G380/3)

Üçüncü şahıs iyelik eklerinden sonra, bulunma hali ekinin, zamir "n"siz eklendiği görülmektedir.

sāḳiyā mey tut ki derdiniñ devāsı bādedür / hecri*din* kim bolsa derd-i bī-devāġa mübtelā (G27/7), dime raᶜnā ḳad ile cilvesidin ḫāliñni / cilve cānımġa belā ol ḳad-i raᶜnā āfet (G92/3), iy nevāyī şerḥ-i ḥālimni didim irsāl itey / sözi*din* hem safḥaġa ot tüşti hem köydi ḳalem (G294/6), zühd ehli ᶜucb tefrīḳası*dın* ḫalās imes / şarṭ-ı fenā firāḳ durur ol ferīḳdin (G320/6)

1.2.2.7. Vasıta Hali

Fiilin ne ile, nasıl, ne zaman yapıldığını ifade etmek için isme getirilen ektir. Vasıta hali ekinin asıl vazifesi fiilin ne ile yapıldığını göstermektir, nasıl ve ne zaman yapıldığını ifade etmesi de bundan çıkmıştır.[34]

[33] Ergin, (1982): s. 235
[34] Ergin, (1982): s. 237

Vasıta hali için Eski Türkçe döneminde "-n"[35] eki ve "bile, bilen ve birle"[36] edatları kullanılmaktadır. Karahanlı Türkçesi döneminde ise vasıta hali yukarıda bahsedilen ek ve edatların yanı sıra "-la/-le"[37] ekiyle de yapılmaktadır. Bu devreden sonra yazı dili haline gelen yeni Türk lehçelerinde, "-n" ekinin bazı sözlerde kalıplaştığı ve ek yerine edatların tercih edildiği görülmektedir.

Metnimizdeki kalıplaşmış vasıta hali taşıyan kelimelere örnekler şunlardır.

sāḳıyā ḳılsañ̃ himāyet ġālib olġum beyle kim / ġam bile köñ̃lüm talaşurlar *ikevlen* ḳarmaşıp (G71/7), *sinsizin* ay ᶜömr çün mümkin imes ārām-ı cān / barma her dem bizni mundaḳ bī-dil ü ġam-gīn salıp (G64/4)

Genellikle metnimizde isimler vasıta haline "bile, bilen, birle, birlen, ile ve ilen" edatları yardımıyla sokulmaktadır.

<u>*bile*</u>

bes ki başnı yirge urġan ün *bile* oyġandılar / ser-güẕeştimdin kiçe hem-sāyeler āgāhdur (G123/3), yārıñ̃ didiler ġayr *bile* bāde içiptür / taḥḳīkini bilgünçe ni ḳanlar yutup min (G318/3)

<u>*bilen*</u>

ṣabūr ismi *bilen* ḳılsañ̃ tecellī / ḳılıp nemrūdġa yüz miñ̃ müdārā (G1/2), ḳadi naḫli ḥayātımdur meger tapmış hevā vü su / dem-i ᶜisī *bilen* ḥayvān suyıdın serv-i raᶜnāsı (380/2)

<u>*birle*</u>

ol ḳuyaş *birle* barur il sāye dik min ḫāk-sār / veh ki ḳalur min iziñ̃ yüz tofraġı dik ayrılıp (G65/6), bolmış andaḳ munḳaṭıᶜ ehl-i zamāndın ülfetim / kim özüm *birle* çıḳışmas hem zamānī ṣoḥbetim (G301/1)

<u>*birlen*</u>

---

[35] Gabain , A. Von . (1995): s. 96
[36] Hacıeminoğlu , Necmettin. (1992): *Türk Dilinde Edatlar*, s. 18,21, 22
[37] Hacıeminoğlu , Necmettin. (1996): *Karahanlı Türkçesi Grameri*, s. 31

ançа naķş oynadı eflāk miniñ *birlen* kim / baķa alman yana bu saķf-ı münaķķaş sarı (G385/5)

ile

ķanı siniñ kibi ʿālemde dil-rübā maḥbūb / köz ile ķātil ü leb birle cān-fezā maḥbūb (G85/1), hecrim tüni ki yılça idi bu ümīd *ile* / kim kilge sin yoluñ üze bīdār min henüz (G147/2), sin fürķat istep kīn *ile* min yir öpüp temkīn *ile* / ķatl ehliğa teskīn *ile* ķılmaķ namāz irür ḥıyel (G274/4)

ilen

ḥicānıdın ķayadur añga yüz miñ tīğ ile ʿāciz / ḥicābıdın tiñgiz yüz miñ köz *ilen* añga ḥayrāndur (G140/4), didim ki nevāyī dik öley mihriñ *ilen* oķ / yüz şükr ki ol vaʿde vü peymān bile bardım (G308/7)

1.2.2.8. Eşitlik Hali

İsim, fiilin kendisi gibi, kendisine benzer bir şekilde cereyan ettiğini göstermek için eşitlik halini alır. Demek ki eşitlik ekleri bir eşitlik, gibilik ve benzerlik ifade ederler. Eşitlik ekleri, vasıta ve yön gösterme ekleri gibi işlekliğini kaybedip çekim eki halinden çıkmak üzeredir.[38]

ʿışķ küyide ķara tofraķ*ça* yoķ cān ķıymeti / yol yarağın dağı tapmas ol ki māl u cāhı bar (G1425), şabā diben ḫaber ol güldin ilni tirgüzdi / mesīḥ*çe* dise bolğay anıñ risāleti bar (G143/4), ni yañglığ ţurfe ķuş sin veh ki ţāvus u teẕevr irmes / cemāliñg*çe* niçük cilveñgni di kebg-i derī yañglığ (G188/5), közümde cilve ķılıp köñglüm almaķ istedi gül / itiñ izi*çe* anı közge ilmedi köñglüm (G304/4)

1.2.2.9. Yön Gösterme Hali

Fiilin kendi yönünde yapıldığını göstermek için isim yön gösterme haline girer.[39] Türkçe'nin tarihi devirlerinde "-garu/-gerü/-karu/-kerü/-ra/-re/-rü/-arı/-eri"

---

[38] Ergin, (1982): s. 239
[39] Ergin, (1982): s. 241

şekillerinde kullanılan yön gösterme hali eki kalıplaşmış olarak bir kaç kelimede görülmektedir.

Metnimizde isimlerin yön gösterme haline "sarı" edatı vasıtasıyla sokulduğunu görmekteyiz.

il sarı kim yüzlenip ḳından çıḳarıp tīg-ı kīn / içsen altun cām içinde bāde-i rengīn salıp (G64/3), iy nevāyī min dik ol büt *kūyi sarı* kirme kim / küfr ile boldı bedel bu yolda İslāmım mining (G217/7)

1.2.3. Çokluk Eki

Bir isimin karşıladığı nesnenin birden fazla olduğunu ifade etmek için ismin teklik şekline çokluk eki getirilerek ismin çokluk şekli yapılır.[40] İsmin çokluğunu gösteren ektir.

cürm ü günehlerdin ötüp kiltürme yüzge ḳorḳutup /lāle eger sāġar tutup mūsīçe ger ḳılmış zinā (G6/7), sarġarıp ḳalmış ḫavādis kāciġa hicrān tüni / bir sarıġ ḳuş dik ki kündüz ḳalġay ol ḳuş*lar* ara (G31/5), köz*ler* bile ol yüz ḳıladur ḳatl ni bolġay / dīn ehli bile oldı çü küffār muṣāḥib (G84/3), anda mecnūn min bu yan leylī sin itkey ictimāᶜ / bir ṭaraf dīvāne*ler* bir yan perī ruḫsāreler (G131/5)

1.2.4. Aitlik Eki

Bir nesneyi bağlı ve ait olduğu başka bir nesneye göre veya zaman ve mekan içindeki yerine işaret etmek suretiyle belirtir.[41] Bu sebepten ikinci bir iyelik eki olarak kabul edilir.

Bu ek, zaman ve mekana aitliği, bulunma hali eki almış gövdelerde yaparken, nesnelere aitliği ise ilgi hali ekli gövdelerde göstermektedir. Bunun yanında, aitlik eki, anlamca zaten zaman veya mekan bildiren sözlere ise doğrudan doğruya eklenir.[42]

ᶜadem dürci ki aġzıng ḥoḳḳasıdur merhemi andın / devādur ġonce dik köngl ümde*ki* dāġ-ı nihānımġa (G34/4), ṣubḥ-ı devlet yüzüng iy tevsen-i gerdūn sanga

---

[40] Ergin, (1982): s. 220
[41] Ergin, (1982): s. 161
[42] Öner, Mustafa. (1998): s. 118

eşheb / başıñ̂ üstide*ki* dür iyle ki tañ̂ başıda kevkeb (G56/1), ḳaşıñ̂da*ğı* girih ol yüzni körgeli ḳoymas / cemāl mülkiġe sulṭān ol u bu ḥācibdür (G130/2)

2. ZAMİRLER

Nesneleri temsil veya işaret suretiyle karşılayan kelimelerdir. Zamirler nesnelerin dildeki gerçek karşılıkları olmayan, fakat gerekince onları ifade edebilen kelimelerdir.[43]

2.1. Şahıs Zamirleri

Varlıkları şahıslar halinde ve temsil suretiyle karşılayan kelimelerdir. Bütün varlıklar üç şahıs altında toplanır. Birincisi *konuşan*, ikincisi *dinleyen*, üçüncüsü *adı geçen*dir.[44] Konuşan, dinleyen ve adı geçen bir tek varlık ise teklik; birden fazla şahıs ise çokluk şahısları ifade ederler. Yani üç teklik, üç de çokluk olmak üzere altı şahıs vardır.

Metnimizde bu altı şahsı karşılayan şahıs zamirleri ve isim hal ekleriyle çekimleri şöyledir:

İ. H. E.	**T.I.Ş.Z.**	**T.II.Ş.Z**	**T.III.Ş.Z.**	**Ç.I.Ş.Z.**	**Ç.II.Ş.Z.**	**Ç.III.Ş.Z.**
Yalın H.	min	sin	ol	biz	siz	olar
İlgi H.	mining̑/minim	sining̑	anıng̑	bizing̑	sizning̑	
Yükl. H.	mini	sini	anı	bizni	sizni	alarnı
Yön. H.	mang̑a	sang̑a	ang̑a	bizge		
Bul. H.	minde		anda			
Çıkma H.	mindin	sindin	andın	bizdin		
Vasıta H.	mining̑ bilen	sining̑ bilen				
Eşitlik H.	min dik/kibi	sinçe				

[43] Ergin, (1982): s. 262.-263
[44] Ergin, (1982): s. 265

Teklik Birinci Şahıs Zamiri

Konuşan şahsı temsil etmek için "min"şahıs zamiri kullanılmaktadır. Teklik birinci şahıs zamirine ilgi, yükleme, bulunma, çıkma hali ekleri getirilince zamirin bünyesinde herhangi bir ses değişikligi olmamaktadır. Yönelme hali eki alınca "mañga" şeklini almaktadır.

nāme-i şevḳum ni nev^c ol ayġa yitkey çünki *min* / il atın oḳur ḥaseddin yazmadım ͨünvān añga (G4/5), *min* ol taraf bara alman köñgül kile almas / *miniñ* dik ol dağı bīmār mu ikin āyā (G29/4), tutmasun gül ṣoḥbetidin serv özin köp ser-firāz / iy ṣabā kim ol tonı gül-gūn *miniñ* yanımdadur (G118/5), sürse mecnūn ͨışḳ deştide mini ayt iy refīḳ / kim ḳoyun dik itti bu vādīde ser-gerdān bolup(G70/4), dōstlar mümkin imes bolmaḳ müyesser vaṣl kim / min añga dil-ḫᵛāh imen ol kim *mañga* dil-ḫᵛāhdur (G123/ 4), külse laͨli veh ki ḳalmasa *minde* bir öpkünçe hūş / ḥavş irür köñglüm ki aytur sin leb-i ḫandānın öp (G77/5), niyledim nittim ki bir yolı çikip *mindin* ilig / imdi irmestür siz andaḳ kim burun bar irdiñgiz (G146/3), *min kibi* hecrġa ḳalġay iy vaṣl / her kişi bolmasa ḫursend sañga (G16/6), tīredür mecnūn ki *min dik* di*psin* ārī iy ḫıred / ͨaḳl u hūş ehlini bu dīvāneġa oḫşatma köp (G78/5), ança naḳş oynadı eflāk *miniñ birlen* kim / baḳa alman yana bu saḳf-ı münaḳḳaş sarı (G385/5)

berḳ ile raͨdçadur tağ ile *min mecnūn*ġa / kiçeler āh bile nāle-i pinhān sinsiz (G150/3), naḳd-i cān birsem ü laͨl-i lebidin ḳūt alsam / ͨömr bāzārında *min ḫaste*ġa bu sevdā bes (G160/3)

ança köñglümni cünūn u ͨışḳ yaġma ḳıldılar / kim *min-i dīvāne*ni ͨālemġa rüsvā ḳıldılar (G121/1), irür ͨışḳıñ *min-i maḥzūn*ġa maḫṣūṣ / ki leylī derdidür Mecnūnġa maḫṣūṣ (G169/1), nevāyī āteşīn gül ġoncesi dik / irür köymek *sin-i dil-ḫūn*ġa maḫṣūṣ (G169/6)

Teklik İkinci Şahıs Zamiri

Dinleyen şahsı temsil eden "sin" şahıs zamiri kullanılmaktadır.

ger kön͠gül ḳatl isteben *sin* vaʿde ḳıldın͠g tan͠gla dip / uşbu dem öltür bu iḫsān birle memnūn bolmasa (G35/4), *sinin͠g* himmetin͠gdin çü tapıp şeref / saʿādet libāsı giyip eşḳıyā (G8/5), çerḫdin ni kilse ḫoş bol kim *sinün͠g* kön͠glün͠g üçün / iylemes devrini hergiz günbed-i devvār bes (G156/5), ṭālib ol kim tapmasan͠g dağı bu bes kim iylemes / bir nefes ġāfil *sini* maṭlūb yādıdın ṭaleb (G55/7), ṣubḥ-ı devlet yüzün͠g iy tevsen-i gerdūn *san͠ga* eşheb / başın͠g üstideki dür iyle ki tan͠g başıda kevkeb (G56/1), yaḫşı irmes man͠ga *sindin* tilemek özni ḫalāṣ / sin muḥıḳ sin tiler irsen͠g bu yamandın maḫlaṣ (G171/2), ḫūblar ḳul boldılar līkin perīler ḳaçtılar / ʿālem içre ādemī bir *sinçe* bar irkin mü ḫūb (G58/3), öltürürler hem demin͠g bolsam öler min bolmasam / bolmaġan cānā *sinin͠g birle* belā bolġan belā (G39/5),

<u>*Teklik Üçüncü Şahıs Zamiri*</u>

Aslı işaret zamiridir. Uzaktaki nesneleri işaret yoluyla karşılayan işaret zamiri başlangıçtan beri üçüncü şahıs zamiri olarak da kullanılmış, böylece iki zamir birleşmiştir.[45] Üçüncü şahıslar uzakta olduğu için bu şahsın zamiri, şahsı temsil ederken aynı zamanda yerini de işaret eder. Şahıs zamiri olmasından ötürü temsil yönü daha kuvvetlidir.

min cefā her laḥẓa körsem bir ṭaraf *ol* bir ṭaraf / kim yiter cānān üçün cānımġa hicrāndın cefā (G43/2), vaṣl tārın çikti *ol* min dağı çiktim āh kim / rişteni üzdi vü boldum hecr tofrāġıġa pest (G91/2), otda nevāyī köyedür körgeli / ḫālin *anın͠g* ʿārıż-ı gül-fām ara (G20/7), ṣalāḥım perdesi köydi ol otluḳ yüz ḫayālidin / fiġān kim *anı* yād itmek żarar ḳıldı ketānımġa (G34/5), iy nevāyī tilese şāh müşevveş raḳamın͠g / her ni maṭlūb *an͠ga* bizge hem oldur matlūb (G80/8), bolsa yüz min͠g cānım al iy hecr līkin ḳılmaġıl / yārnı mindin cüdā yāḫūd mini *andın* cüdā (G48/5)

<u>*Çokluk Birinci Şahıs Zamiri*</u>

Konuşanları temsil eden şahıs zamiri b*iz*'dir. Hal ekleri ile çekime girdiğinde zamirde hergangi bir ses değişikliği olmamaktadır.

---

[45] Ergin, (1982): s. 262.-266

biz kim ü vaṣl murādı heyhāt / derd-i nā-yāft irür bizge ṭaleb (G81/6), ol ḳuyaştın taptı bu aḳşam biz*iñ* kāşāne şemᶜ / ḳılmasun bu öyni dūdıdın ḳarañġu yana şemᶜ (G187/1), sinsizin ay ᶜömr çün mümkin imes ārām-ı cān / barma her dem *bizni* mundaḳ bī-dil ü ġam-gīn salıp (G64/4), iy köñül yār özgeler dāmıġa boldı pāy-best / sañga müşkil ḥālet ü *bizge* ḳatıḳ iş birdi dest (G91/1), *bizni* iy ᶜışḳ u cünūn rüsvāy-ı ᶜālem ḳıldıñız / her ni rüsvālıġdın efzūnraḳ bolur hem ḳıldıñız (G148/1), muḥibbler birle her tün *bizdin* ayru / ḳadehler kim çiker sin nūş-ı cānıñ (G221/3)

Çokluk İkinci Şahıs Zamiri

Dinleyenleri temsil eden şahıs zamiri *siz*'dir.

bir kün iy hūş u ḫıred min tilbege yār irdiñiz / bī-ḫaber hem bolsam özdin *siz* ḫaber-dār irdiñiz (G146/1), köñlüm istemi tiler min barıñ iy ay u ḳuyaş / *sizni* köñli istemes ol kim tiler dil-ḫᵛāhnı (G390/2), zühddin bed-ḥāl idim ḫoş-vaḳt oluñ iy ᶜışḳ u mey / *sizge* tiggey ilni mundaḳ mest ü rüsvā iylemek (G206/7)

Çokluk Üçüncü Şahıs Zamiri

Adı geçenleri temsil etmek için kullanılan şahıs zamirleri, adı geçeni temsil etmek için kullanılan şahıs zamirlerine çokluk ekinin getirilmesi sonucu oluşmuştur.

ᶜömr çün fānī imiş ger kişi ᶜālem şehidür / çün *olar* nivçün iter munça ṭaᶜaẓẓum yā Rab (G57/6), zamān ehlini ḳattıḳ mu diyin yā süst kim yoḳtur / cefā içre *alarda* süstlıḳ ᶜahd içre muḥkemlıḳ (G203/7), iy siniñ derd ü ġamıñ cānıma ḫāṣ / kim *alardın* tilemen cānı ḫalāṣ (G172/1), nevāyī ᶜışḳı ol ay ḥüsni birle tev'emāndurlar / alarnı bolmas iy pend ehli bir birdin cüdā ḳılmaḳ (G204/9)

2.2. İşaret Zamirleri

Nesneleri işaret etmek, göstermek suretiyle karşılayan kelimelerdir. İşaret zamirleri nesneleri bir yer içinde gösterir, onlara yerlerine göre işaret ederler. [46]

İşaret zamirlerinin isim hal ekleriyle çekimi şöyledir:

---

[46] Ergin, (1982): s. 273

Yalın H.	İlgi H.	Yükl. H.	Yön. H	Bul. H.	Çık. H.	Eşit. H.
Bu	munuñ	munı	muñga	munda	mundın	munça
ol	anıñ	anı	añga	anda	andın	ança/olça

bu

Yakında olan nesneleri işaret eder. Zamir, çekimlendiği vakit gerileyici benzeşmenin etkisiyle "mu" şeklini almaktadır.

ni maraždur *bu* ki bir gül-rūḫ şerārī ᶜışkıdın / boldı sarıġ lāle közüm aḳı vü dağı ḳara (G31/3), şeh-süvārımnıñ burāḳı pūyesidin ḳaldı berḳ /kim anıñ fiᶜli şitāb irmiş *munuñ* resmi s̱ebāt (G88/3), bolup min yārġa ṭālib velīkin ḥūrġa zāhid / *munı* min istemes min kim mañga maṭlūb imes ança (G24/3), ikki laᶜliñġa ᶜaceb ḥālet irür kim yoḳtur / ni anıñ oḫşaşı mey ni *muñga* mānend gezek (G226/3), çāklik köñlüm nişānı ġonçe-i ḫandānıda / *munda* tāze dāġ yañlıġ ḫāli anıñ yanıda (G347/1), yamannı dime ki ıżlāl iter ikin şeyṭān / digil fesādda *mundın* yiter żalālet añga (G9/3), ᶜömr çün fānī imiş ger kişi ᶜālem şehidür / çün olar nivçün iter *munça* ṭaᶜaẓẓum yā rab (G57/6)

ol

En uzakta olan nesneleri işaret eder.

sāde köñlüm içre laᶜliñniñ ḫayāli tüşkeli / şīşeīdür kim *anıñ* içinde salmışlar nebāt (G89/2), dil-rübālıġınıñ libāsı çuḫḫasıdur gūyiyā / kim *anı* kiygeç köñgül alur ḳad-i raᶜnāsı çoḫ (G102/5), laᶜliñġa ḳaysı til birle fidā diy ḫaste cānımnı / *añga* cānım fidā kim cānı laᶜliñġa fidā boldı (G372/5), tīre şāmım şiddetin *andın* soruñ kim bolmaġay / nūr bir şemᶜ-i şeb-istāndın serā-bustānıda (G36/3), ᶜışḳ-ı cān-baḫş nesīmi ni çemenġa ki isip / yüz nihāl *anda* bolup lāle-ᶜiẕār u gül-ḫad (G109/5), yüzi allıda gül neẓẓāre ḳıldım ḫūb *ança* / ḳadi ḳaşında baḳtım servġa merġūb imes *ança* (G24/1), zamāne gül-bünide ġonçe dikdür il köñgli / *alar*ġa şükr ki bārī ḳatılmadı köñlüm (G304/6)

2.3. Dönüşlülük Zamiri

Asıl şahıs zamirlerinden daha kuvvetli bir ifadeye sahip bulunan, onların mana bakımından daha kuvvetlileri olan şahıs zamirleridir. Bunlar "asıl, öz" manalarına gelen isimlerin iyelik eki almış şekilleridir. İyelik eki alarak şahısların özlerini, asıllarını, kendilerini ifade eder, böylece zamir olarak şahısları temsil eder.[47]

	teklik	çokluk
I. Şahıs	özüm	özümiz
II. Şahıs	özüñg	özüñgüz
III. Şahıs	öz(i)	özleri

içim fürḳat belāsında taşım hecr ibtilāsında / tenim ᶜışḳ ıżtırābında *özüm* şevk ıżtırābında (G22/2), ulustın ürküp *özümdin* dağı bolup min yat / min-i remīdeġa tā boldı āşnā ol şūḫ (G101/3), hem *özüñg* insaf birgil kim bu ni nisbet añga (G3/3), itleri siṅgan sifāli içre çiktiñg derd-i şevḳ /iy nevāyī anı cān *özüñg*ni cemşīd iylediñg (G212/6), ᶜışḳıñgda bir divānelıġ şevḳuñgda bir ferzānelıġ / aġyārdın bī-gānelıġ iylep *özüñgge* āşnā (G6/7), bu kim firāḳı *özümdin* ḫabersiz itti mini / *özi* birerde ḫaber-dār mu ikin āyā (G29/2), mest ol kāfir-i bī-bāk kilür / ᶜaḳl ü dīn ehli *özüñgüz*ni yığın (G216/5),

2.4. Soru Zamirleri

Nesneleri soru şeklinde temsil eden, onların soru şeklinde karşılıkları olan, onları soru halinde ifade eden, onları sormak için kullanılan zamirlerdir.[48]

kim

İnsanlar için kullanılan soru zamiridir.

ᶜömr ġaflet uyḳusı birle tiler sin kiçse āh, köz yumup açġunça *kimniñg* ᶜitimādı bar añga (G10/7), ger vefā ḳılsañg irür andın ki bardur sin perī / yoḳsa *kim* ᶜālemde körmiş nevᶜ-i insandın vefā (G32/3), iy köñgül ger kimse aḥvālim dimes yār allıda /

[47] Ergin, (1982): s. 272
[48] Ergin, (1982): s. 276

ḫāṭırım kimdin melūl olsun *kim*im bar allıda (G37/1), *kimge* kim bir ᶜārıż u ruḫsār u zülf ü ḫaṭṭınıñ / şevḳı bolsa ḫāṭırı meyl-i reyāḥīn iylemes (G158/2), köñglüñ ister yārlar birle hemīşe şād bol / mindin ü kimdin ki köñglüñ istemes āzād bol (G256/1)

ni

İnsan dışında kalan canlı ve cansız varlıkları sormak için kullanılan soru zamiridir.

vaşlıda cānımġa hecridin *ni* kilgenni dimen / kim feraḥ bezmide ẕikr itmek imestür ḳayġu ḫūb (G58/5), iy nevāyī tüz bolup ni kilse tutḳıl özni ḫoş / kim sitīz itmeklik olmas çerḫ-i kec-reftār ile (G341/9)

2.5. Belirsizlik Zamirleri

Varlıkları belirsiz şekilde temsil eden zamirlerdir. Özellikle belirsizlik sıfatlarının, bu arada bazı soru zamirlerinin iyelik şekilleri belirsizlik zamiri olarak kullanılar.

barça

işikiñde yazar min āhlar līk / bolur bir āh çiksem *barça* zāyil (G272/3), hecr ü şabr ü derdsizlıḳ kildiler ḳātil barı / līk bu fen içre bardur *barça*ġa üstād ᶜışḳ (G196/4), melāyik ᶜışḳsız ger irdi sin bar ol ki hecriñde / tutaştı *barçaġa* ot şuᶜle-i ᶜışḳım şerārıdın (G328/4)

barı

ni iḫtiyār ulus *barı* bizge mundaḳ kim / nücūm luᶜbeti birle felek mülāᶜibdür (G130/5), lāle bütken kibi ḳan yaşıdın / baġ ü vādī barı yek-sān körünür (G137/5), ḳaradur ḫāl ü ḫaṭṭ u köz ü ḳaşıñ / meger *barı*nı köydürmiş ḳuyaşıñ (G207/1)

baᶜżı

iy nevāyī bī-vefādur ḫūblar boldı ḫalāş / ol ki *baᶜżı*ġa köñgül *baᶜżı*ġa köz aldurmadı (G381/6)

biri

ḫūblar meyli köñgül ḳılmadı kim / imes irdi *biri* mānend sañga (G16/3), buzdı köñglüm kişverin hicrān ġamı tuġyān ḳılıp / āh ü eşkimdin *birin* ṣarṣar *birin* ṭūfān ḳılıp (G86/1), köñgülge her niçe ṣabr u ḳarār pendi birür min / *birini* vāy ki bışḳarmayın *birini* unutmış (G162/4), yüz fesānem bar anı körgen zamān ᶜarż itkeli / cilve ḳılġaç vay kim birmes *birin* hem yād ᶜışḳ (G196/5), ḳaş u yüzi ᶜaksi kök cāmıġa tüşkeç iy ḳażā / bu *birin* ḳıldıñg hilāl ol *bir*ni ḫurşīd iylediñg (G212/3)

birisi

yüzüñgde ḳaṭre-i ḫoy keṣreti arasıda ḫāl / *birisi* münḫasif olmış bu ḫayl-ı aḫter ara (G21/3), nevāyī itti vü kūyide kimse dimedi kim / bu kūy itleri içre *birisi* ġāyibdür (G130/6)

birev

birev emānetini asray almas erçi irür / ḫuday emānetini asramak ḥavālet añga (G9/7), digey kim būstān-efrūz içinde tuḫmı saçılmış / *birev* kim ḫāller körse iᶜẕārıñg lāle-zārında (G22/5), ḫāṭırım virānlıġın bilgey *birev* hicrānıda / ol ki her sāᶜat *birevni* yoḳlaġay vīrānıda (G36/1), taḫt-ı ᶜizzet üzre naṣb itse *birev*ni devr-i çerḫ / ᶜazl kūyiniñg ġubār-ı ẕilletiġa arzımas (G153/4)

ikevlen

sāḳıyā ḳılsañg himāyet ġālib olġum beyle kim / ġam bile köñglüm talaşurlar *ikevlen* ḳarmaşıp (G71/7)

her

"kim ve biri" kelimeleriyle beraber belirsizlik zamiri yapmaktadır.

bir ẕerre aġzı remzini *her kim* ki añgladı / yolı ᶜadem ṭarīḳıdur zād reh-i fenā (G7/4), ḫārlar köñglümdedür sindin ki gerdūn tözmegey / *her birin* atsam bir āhım oḳıġa peykān ḳılıp (G86/5), *her birisin* añgla bir kāfir cefāsıdın ḥisāb / bu girihler kim tügüp min rişte-i zünnārda (G338/6)

hiç

"kişi ve kimse" kelimelerinin yardımıyla zamir oluşturmaktadır.

istemen kim ᶜışḳ mindin özgeni ḳılġay esīr / *hiç kişi*ġa bolmasun yā rab maṅga bolġan belā (G39/2), talbınma eşkiṅ içre nevāyī ki çıḳmadı / *hiç kimse* ġavṭa birle bu baḥr-i ᶜamīḳdin (G320/7)

kimse

kimse köṅglin *kimse*din istep vefā aldurmasun / kim maṅga ḫod yitmedi ol köṅglüm alġandın vefā (G32/6), tügenler köṅglüm içre lez̠z̠et-i derdiṅni bilgürdi / tenaᶜum dest birmes *kimse*ge bolmay direm peydā (G44/2), ḫūblarnı körmese sinsiz nevāyī ḳılma ᶜayb / kim körünmeydür közüṅge *kimse* sindin ayru ḫūb (G58/9), *kimse* yārı birle ḫōştur ġam diyişip muṅgraşıp / yatsa gāhī çırmaşıp oltursa gāhī yandaşıp (G71/1),

özge

iy perī ḳatlimġa meyl itseṅ fidā cānım miniṅ / *özge* sarı ḫāṭırıṅgnıṅ meylin iẓhār iyleme (G349/3), istemen kim ᶜışḳ mindin özgeni ḳılġay esīr / hiç kişiġa bolmasun yā Rab maṅga bolġan belā (G39/2), iy köṅgül yār *özgeler* dāmıġa boldı pāy-best / saṅga müşkil ḥālet ü bizge ḳatıḳ iş birdi dest (G91/1), kūyide itlerge meskendür velī ḳavlar mini / luṭfı anıṅ *özgelerge* her zamāndur bizge yoḳ (G205/2)

3. SIFATLAR

Sıfatlar, vasıf ve belirtme isimleridir. Sıfatlar nesneleri vasıflandırma ve belirtme suretiyle karşılayan kelimelerdir. Sıfatlar birlikte kullanıldıkları isimleri, daha doğrusu o isimlerin karşıladığı varlıkları iki şekilde vasıflandırır, onların ya iç vasıflarını veya dış vasıflarını belirtirler.[49]

Varlığın kendi bünyesine ait, değişmeyen özellikleri ifade eden sıfatlara "vasıflandırma sıfatları"; dış, değişebilen sıfatlara da "belirtme sıfatları" adı verilir.

3.1 Vasıflandırma Sıfatları

Nesnelerin ne kadar vasfı varsa o kadar da vasıflandırma sıfatı vardır. Anlam bakımından iki şekilde vasıf ifade ederler. Bir kısmı nesnenin nesne vasfını, bir kısmı da nesnenin hareket vasfını ifade ederler.

Nesnenin nesne vasfını ifade eden kelimeler vasıf ifadeli isimler; nesnenin hareket vasfını ifade eden kelimeler ise sıfat fiil ekleriyle yapılan partisiplerdir.

veh ki boldum ᶜışḳ ara bir bī-vefāġa mübtelā / bolmasun ehl-i vefā *mundaḳ* belāġa mübtelā (G27/1), ḫān-ı vaşlıda *öküş* niᶜmet aradur aġyār / bizge hem rūzī it ol nevᶜ tenaᶜum yā rab (G57/4), ġonçe ḏik *ḳanlıġ* köñül kim boldı ol gül kūyide / iy şabā tut gāh gāhī ol aralardın ḫaber (G132/3), ᶜışḳ kūyide *ḳara* tofraḳça yoḳ cān ḳıymeti / yol yaraġın ḍaġı tapmas ol ki māl u cāhı bar (G142/5)

3.2 Belirtme Sıfatları

Nesneyi şu veya bu şekilde belirten sıfatlardır. Nesneyi birkaç bakımdan belirtmek mümkündür. Nesnenin ya yerine işaret edilir, ya sayısı gösterilir, ya nesne soru şeklinde belirtilir veya belirsiz şekilde ifade edilir. Belirtme sıfatları bu belirtme şekillerine göre dört çeşide ayrılır: işaret sıfatları, sayı sıfatları, soru sıfatları, belirsizlik sıfatları.[50]

---

[49] Ergin, (1982): s. 245, 246
[50] Ergin, (1982): s. 247

3.2.1. İşaret Sıfatları

Varlıkları yerlerine işaret etmek yoluyla belirten sıfatlardır. İşaret sıfatları tek başlarına işaret zamiri veya işaret ifadesi olan kelimelerdir.

bu

şād yüzlenmeñ belālar bizge kim bolmas ḫalās / *bu* köñgül zindānı içre mübtelā bolġan belā (G39/3), ᶜışḳ derdidin öler min bu kiçe iy dōstlar / hecr zehridin meger zaḫmımġa merhem ḳıldıñgız (G148/4), eşk ile köñglüm otı öçmes ḳadeḥ tut sāḳiyā / kim *bu* su birle meger ol şuᶜleni söndürge sin (G324/4)

ol

otḳa şalġıl servni *ol* ḳadd-i mevzūn bolmasa / yilge birgil gülni *ol* ruḫsār-ı gül-gūn bolmasa (G35/1), Ḳoy iy ay tünni yarutmaġnı kim bar / bu iş *ol* ḥüsn-i rūz-efzūnġa maḫṣūṣ (G169/4), ḳıldı ḳanlıġ köñgül ol zülf ḫayālin rengīn / raḳam itken kibi şengerf bile lām ḳızıl (G261/4)

uşbu

uşbu hicrān kiçesin tüş körsem irdi nāgehān / ölgey irdim vehmdin elbette zehrem yarılıp (G65/4), il ayāġıġa tüşerdin başḳa çıḳmaḳ resmini / mey-kühen pīridin *uşbu* deyr ara irşād bil (G240/8), ölgüm durur çü fürḳat ile iştiyāḳdın / kil ḳutḳar iy ecel mini *uşbu* firāḳdın (G319/1)

uşol

ki ḥāżır irdi *uşol* serv ü nergis-i maḫmūr / velīk raġmı*ma* itmes idi ḳadeḥġa şitāb (G54/3), ger şeb-istān içide ḥācet ise şemᶜ ile nuḳl / hem *uşol* māh-ı cebīn ü leb-i şekker-ḫā bes (G160/2), fetḥ ṭālibġa yitişmes eger irmes muḫliş / kim *uşol* fātiḥanıñ lāzimesidür iḫlāş (G168/5)

3.2.2. Sayı Sıfatları

Tek başlarına sayı ismi olan, nesnelerin sayılarını bildirmek suretiyle belirttikleri vakit sıfat fonksiyonunu üstlenen kelimelerdir.

3.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

Nesnelerin sayısını kesin olarak belirten sayı sıfatlarıdır.

zihī cevlān-gehiñ eflāk üze meydān-ı ev-ednā / burāḳıñġa *toḳuz* günbed bu *toḳḳuz* günbed-i ḫażrā (G2/1), nāmem iltür ḳuş eger mażmūnın aytıp ḳısa şerḥ / saçḳay ot ḳaḳnus kibi *miñ* çāk olup minḳār aña (G10/3), *ikki* zülfi tāb ü pīçidin yüzüldüm nige kim / ḫānümān iyler ḳara her laḥẓa ol sevdā maña (G12/7), ᶜurucuñ aḳşamı bolmay *toḳuz* sipihr ḥicāb / yüzüñ ḫacāletidin mihr olup velī maḥcūb (G50/2), *tört* ᶜunṣur ḳaydıdın tā çıḳmaġay sin nef ᶜ imes / āsumānī *tört* defterni tutay kim yād bil (G240/3), naḫl-i ḳaddür mü yaşıl ṭon içre yāḫod naḫl-i mūm / baġlaġan ṣunᶜ ilgi *yüz miñ* ṣanᶜat u hencār ile (G344/3)

3.2.2.2. Üleştirme Sayı Sıfatları

Bölme, ayırma, paylaştırma, dağıtma ifade ederek nesnelerin sayısını bölük bölük gösteren sayı sıfatlarıdır. Metnimizde bu sıfat zarf olarak kullanılmıştır.

burunġa mihr ü vefā soñġı cevr ü zulmüñni / *birin birin* saġınıp zār zār yıġlar min (G321/3)

sırr-ı ᶜışḳımdın il allıda *birer* lafẓ didim / bu imiş ḳılġuçı ḳāyilni perīşān elfāẓ (G181/3)

3.2.2.3. Kesir Sayı Sıfatları

Nesnelerin parçalarını belirten sayı sıfatlarıdır. Metnimizde isim olarak kullanıldığı görülmektedir.

zekāt olur idi yüzüñ cemāli naḳdiġa mihr / tecemmül ehliġa *yüzdin bir* olsa irdi zekāt (G90/4), ḳāf eger yüzdür ᶜadedde ḳāf taġı miḥnetim / şiddeti iᶜdādiniñ *yüzdin*

*bir*i miḳdārıdur (G144/5), ġamıdın tapmaġay *mińdin bir*in ger ᶜışḳ yüz miń yıl / belā ehliġa çāh-ı ġamda ġam-perverdlıḳ ḳılsa (G361/4)

3.2.3. Soru Sıfatları

Nesneleri soru suretinde belirten sıfatlardır.

ni

veh bu *ni* otdur ki yoḳ teᶜsīr ṭūfāndın ańa (G5/7), kiçe *ni* nevᶜ yumay kirpikiń ḫayālide köz / mańa ki igne büter tańġa tigrü bister ara (G21/4), veh *ni* ḳātildür kilür āyīn-i ẓulm u kīn salıp / ᶜaşıḳ öltürmek üçün ḳaşıġa yüz çīn salıp (G64/1)

niçe

kemāl-i żaᶜf körüń kim tınar *niçe* yirde / köńüldin aġzıma yitkünçe ḫayl-ı efġānım (G313/5), *niçe* cefā vü sitem tartḳay ehl-i vefā / dehr-i cefā-pīşedin çerḫ-ı sitem-kārdın (G315/8)

ḳa(y)

her ṭaraf kim gām urup yüz pārsā yolın ayurup / her *ḳa*yan kim söz salıp yaġma vü ḳatl āyīn salıp (G64/5), baḳar yana sarı körmeske salıban ol şūḫ / ḳaşıda *ḳay* sarıdın kim bu bī-ḳarār kilür (G122/3), küyide irdi nevāyī vü körünmes imdi / ᶜışḳ ile derd anı bilmen ki *ḳa*yan iylediler (G135/7), dime köńlüńiñ mülki *ḳay* çaġdın bu nevᶜ olmış ḫarāb / tā bu kişver ehliġa tüşti firāḳıń bulġaġı (G365/2)

ḳaysı

naẓarġa *ḳaysı* naẓardın ki bir ġubār kilür / közüm yarur bu temennā bile ki yār kilür (G122/1), iy felek *ḳaysı* ḳuyaş yüzlügni bir kün çerḫ üze / cilve-ger ḳıldıń ki aḳşam yirge pinhān ḳılmadıń (G208/6), dir sin ki sini *ḳaysı* perī tilbe iylemiş / iy baġrı taş bilip yana bu ni suᶜāl ikin (G317/5), laᶜlińġa *ḳaysı* til birle fidā diy ḫaste cānımnı / ańa cānım fidā kim cānı laᶜlińġa fidā boldı (G372/5)

ḳayu

körüp bolurlar āşüfte rūzgār ehli / *ḳayu* ṭaraf ki bu āşüfte rūzgār kilür (G122/5), fetīle idi anda peykānı merhem / *ḳayu* oḳ ki zaḫm-ı nihānımġa urduñ (G236/5)

3.2.4. Belirsizlik Sıfatları

Nesneleri belirsiz olarak bildiren sıfatlardır. Nesnelerin dış vasıflarını, bilhassa sayılarını, miktarlarını belirsiz olarak bildirir, belirsiz şekilde ifade eder.[51]

barça

nā ümid olsam dağı nevᶜī ümīdim dağı bar / *barça* uᶜşşāḳıġa raḫm itmek ol ay illā mañga (G12/6), ṭalebde şīven ü ġavġā irür miniñ ᶜaybım / yoḳ irse *barça* ulus ḫūblarġa ṭālibdür (G130/4), ança bar ol kūy ara rüsvālıġım kim bolmışam / *barça* rüsvālar ara min tilbe-i rüsvā ḫacil (G280/2)

barı

yar çün barça zamān ḥażır irür ḥāliñge barġıl / *barı* ḥāletde müşāhid *barı* il birle mü'eddeb (G56/6), çemen servi ḳalıp ḥayrān miniñ servim ḳılıp cevlān / anıñ şeydāsı bir dih-ḳān muñga şeydā *barı* ᶜālem (G291/2)

bir

ᶜışḳıñda *bir* divānelıġ şevḳuñda *bir* ferzānelıġ / aġyārdın bī-gānelıġ iylep özüñge āşnā (G6/7), veh ki boldum ᶜışḳ ara *bir* bī-vefāġa mübtelā / bolmasun ehl-i vefā mundaḳ belāġa mübtelā (G27/1)

her

añlaġay mecnūnluġ ü bī-dillıġımnı *her* kişi / kim boluptur bir perī-veş dil-rübāġa mübtelā (G27/2), sançılıp ᶜuryān tenimġa *her* ṭaraf yüz miñ tiken / *her* tikenni köydürüp köñglüm otıdın bir şerār (G141/2), ġamıñda *her* kiçe iy gül-ᶜiẕār yıġlar min / seherġa tigrü çikip intiẓār yıġlar min (G321/1)

---

[51] Ergin, (1982): s. 254

ḳay bir

ilge aytur zehre yoḳ veh yoḳsa ḳay bir türk-tāz / iyledin͡g kim yüz kön͡gül mülkini virān ḳılmadın͡g (G208/3)

ḳayu bir

gülde vefā yoḳın ḳayu bir ḳuş ki an͡gladı / hergiz vefā güli tilemes dehr bāğıdın (G327/5), ni çemendür bu ki ḥasret suyıdın derd otıdın / perveriş tapmış *ḳayu bir* gülde kim bar āb ü tāb (G52/6),

niçe

niçe bi-vefālarġa köprek vefā / ḳılur min yiter cevr köprek man͡ga (G13/6), közge bir hem cilve bir bezm-i visālin͡g iy sipihr / veh *niçe* köz allıda ḫayl-i ḫayālin͡g körge biz (G145/4)

4. ZARFLAR

Zaman, yer, tasvir ve miktar isimleri veya fiillerden zarf fiil ekleriyle yapılan gerindiumlardır. Nasıl tek başına sıfat yoksa, tek başına zarf da yoktur. Zarflar, cümlede; sıfatın, fiilin veya başka bir zarfın manasını yer, zaman, tasvir ve miktar bakımından değiştiren isimlerdir.

Zarflar, sıfat, fiil ve başka bir zarfı vasıflandırmalarına göre; yer zarfları, zaman zarfları, tasvir zarfları ve miktar zarfları olmak üzere dört çeşittir.

4.1. Yer Zarfları

Cümle içinde fiilin yerini gösteren kelimelerdir. Bu isimlerde yön ifadesi bulunmaktadır. Metnimizde geçen belli başlı yer zarfları "beri, narı, koyı, utru" kelimeleridir.

cān yitip aġzımġa ölgüm bir nefes tiñri üçün / iy mesīḥim kil *beri* iy müddeᶜī sin *narı* bar (G116/4), ger benefşe ḫaṭṭıñġa ḳulluḳ ḳılurdın ḳaçmadı / il ara nivçün irür başı ḳ*oyı* boynıda ġul (G255/6), ṭālib-i ṣādıḳ tapılmas yoḳsa kim ḳoydı ḳadem / yolġa kim evvel ḳadem maᶜşuḳı *utru* kilmedi (G371/6)

4.2. Zaman Zarfları

Cümlede fiilin zamanını gösteren isimlerdir.

vaṣlıda laᶜlin üze ḫālin körüp köygen kibi / örtenür min cānda *imdi* dāġ-ı hicrānım körüp (G67/2), *tün* ḫumār-ı hecride bed-ḥāl idim iy vāy eger / cām-ı vaṣlıdın mini yār itmese ḫoş-ḥāl ṣubḥ (G97/3), niyledim nittim ki bir yolı çikip mindin ilig / imdi irmestür siz andaḳ kim *burun* bar irdiñiz (G146/3), iy felek ḳaysı ḳuyaş yüzlügni bir kün çerḫ üze / cilve-ger ḳıldıñ ki *aḳşam* yirge pinhān ḳılmadıñ (G208/6), nāvekidin cān tapar irdim ki çiktiñ iy refīḳ / *imdi* bārī zaḫmıdın bir laḥẓa peykān çikmegil (G271/3)

4.3. Tasvir Zarfları

Tasvir ifade eden her isim cümlede fiili nitelediği vakit tasvir zarfı olur.

Çü sinsiz tirig ḳalmışam *yaḫşıraḳ* / bu yañlıġ tiriglikdin ölmek mañga (G13/5), veh ki köñlümni şikāf itti külümsüp aġzı / ġonçaları *nitip* açtı bu tebessüm yā Rab (G57/5), bāġ-ı ḥüsnüñ kim gül açtı *reng reng* iy muġ-beçe / gūyī içtiñ meyġa berg-i lāle vü nesrīn salıp (G64/6)

4.4. Miktar Zarfları

Azlık-çokluk ifade eden, miktar, derece bildiren zarflardır.

padşā birle gedā ḥāliġa külse *ni* ʿaceb / bolsa min yañlıġ gedāyī padşāġa mübtelā (G27/5), nevāyī yarasıġa *köp* sipme tuz / niçe bolsa nuṭḳuñ be-ġāyet melīḥ (G98/7), *asru* köp tekrār iterdin ol perī-veş nāmesin / bolmışam il içre mecnūnluḳḳa mensūb iy köñgül (G247/4)

5. FİİLLER

Hareketleri karşılayan kelimelerdir. Nesnelerin zaman ve mekan içindeki yer değiştirmeleri, oluşları, kılışları, duruşları; hülasa her türlü faaliyetleridir. Hareketler varlıkları ancak nesnelerle kaim olan unsurlardır. Fiil kök veya gövdeleri manalı, fakat tek başına kullanılamayan dil birlikleridir. Fiillerin kullanılış sahasına çıkabilmeleri için karşıladıkları hareketin çeşitli nesnelere bağlanması, bu bağlanmayı ifade etmek için de kendilerinin çeşitli münasebet kalıplarına dökülmeleri, hareketi nesneye bağlayan çekimli şekillere girmeleri gerekmektedir.[52]

5.1. Basit Fiiller

5.1.1. Fiilden Fiil Yapma Ekleri

Fiil kök veya gövdelerinden, fiil yapan eklerdir.

-ma-/-me-

Bütün fiil gövdelerine gelerek bu fiillerin olumsuzunu yapan ektir.

bir-me- (G5/7), kör-me- (G93/9), indür-me- (G232/8), il-me- (G304/4)

-ar-/-er-

Ettirgen fiil yapmaktadır.

çıḳ-ar- (G64/3), kit-er- (G124/5),

-ur/-ür

"-ar/-er" eki gibi tek heceli fiil köklerinden ettirgen fiil yapan bir ektir.

öç-ür- (G219/5), yit-ür- (G219/2), biş-ür- (G345/5)

-dur-/-dür;-tur-/-tür

Fiil gövdelerinden ettirgenlik ifadeli fiiller yapan ektir. Yuvarlak ünlülü şekillerin kullanıldığı görülmektedir.

kil-tür- (G6/8), köy-dür- (G6/9), al-dur- (G32/6), yaġ-dur- (G120/2), tol-dur- (G232/9), sön-dür- (G324/4), tut-tur- (G376/3)

-güz-

Ettirgenlik ifade eden eklerdendir.

tir-güz- (G18/2), kör-güz- (G97/7)

-ker-

Ettirgen fiiller yapan ektir.

büt-ker- (G63/5), öt-ker- (G320/2)

-ḳır-/kir-;-ġur-/-gür-

Ettirgenlik ifadeli fiiller yapan ektir.

yit-kür- (G30/6), bil-gür- (G44/2), ḳay-ġur- (G62/1), yaz-ġur- (G183/6), az-ġur- (G386/6),

-l-

Pasiflik ve meçhullük ifade eden fiiller yapar.

yık-ıl- (G10/2), sanç-ı-l- (G10/2), yüz-ü-l- (G12/7), yaz-ı-l- (G18/3), uza-l- (G207/2)

-ümsü-

kül-ümsü- (G57/5)

-n-

Kendi kendine yapma veya olma ifade eden fiiller yapmaktadır.

kör-ü-n- (11/3), titre-n- (G36/2), örte-n- (G139/1), yükle-n- (G316/5)

[52] Ergin, (1982): s. 280, 281

-ş-

Fiillerden ortaklaşa yapılan hareketleri ifade eden fiil gövdeleri yapan ektir.

oḫşa-ş- (G10/9), ir-i-ş- (G34/9), muñgra-ş-, çırma-ş-, yanda-ş- (G71/1), söz-le-ş- (G329/2)

-t-

Ettirgen fiiller yapan eklerinden biridir.

sür-t- (G5/1), ḳorḳ-ı-t- (G63/4), yıġla-t- (G78/6), yaru-t- (G99/5), oḫşa-t- (G283/4), uçra-t- (G349/2)

-z-

Ettirgenlik ifade eden ektir.

ak-ı-z- (G44/8)

5.1.2. İsimden Fiil Yapma Ekleri

İsim kök veya gövdelerinden fiil yapan eklerdir.

-a-/-e-

Eski Türkçe'den bu yana kullanıla gelen bu ek olma ve yapma ifade eden fiiller yapmaktadır.

at-a- (G50/1), orn-a-ş- (G71/3), til-e- (G93/9), oyn-a- (G164/7),

-al-

İsmin ifade ettiği mânâda bir "olma" ifade eden fiil yapar.[53]

çaġ-al-(G51/5), oñg-al- (G72/2)

-ar-/-er-

[53] Eckmann, Janos. (1988): s. 44

Genelde renk isimlerinden olma ifade eden fiiller yapan ektir.

yaş-ar- (G30/6), sarıġ-ar- (G31/2), kök-er- (G270/5), aḳ-ar- (G302/1)

-ay-

İsimden fiil yapma eki "-a-"nın fiilden fiil yapma eki "-y-" ile genişletilmesi sonucu oluşmuştur.

mun͡g-a(y)- (G321/5)

-da-

Geçişli fiiller yapmaktadır.

al-da- (267/6), ḳol-da- (G306/1)

-kar-

Geçişli fiil yapmıştır.

ḳut-ḳar- (319/1)

-ḳ-

İsimlerden olma ifade eden fiiller yapan ektir.

yol-u-ḳ- (G308/2), tarı-ḳ- (G313/4)

-ı-

İsimlerden olma ve yapma ifade eden fiiller yapmaktadır.

taş-ı- (G207/7)

-la-/-le-

En işlek isimden fiil yapma ekidir. Yapma ve olma ifade eden fiiller yapmaktadır.

yüz-le-n- (G39/3), tiş-le- (G117/7), söz-le-ş- (G329/2), bağ-la-n (G211/5), taş-la- (G305/3), at-la-n- (G343/2)

-ra-/-re-

Genelde gövdeleri yalın olarak kullanılmayan isimlerden olma bildiren fiiller yapmasının yanı sıra taklidi kelimelerden fiiller de yapmaktadır.

muñ̂g-ra- (G71/1), tilbe-re-t- (G124/6)

-şa-

Fosilleşmiş[54] bir ek olarak bilinmektedir.

oẖ-şa (G186/4)

5.2. Birleşik Fiiller

Birleşik fiil bir kelime grubudur. Kelime gruplarından esas; mânâca bir bütünlük teşkil etmek ve cümle içinde tek kelime muamelesi görmektir. Hareket oluş ifade eden bir kavramı karşılamak için basit ve türemiş fiillerden nasıl istifade ediliyorsa birleşik fiillerden de aynı şekilde istifade edilir. Birleşik fiilin yapısında esas ve yardımcı unsur olan iki veya daha fazla kelime vardır.[55]

5.2.1. İki Unsurlu Birleşik Fiiller

5.2.1.1. Bir Tarafı İsim Olan Birleşik Fiiller

İsim ile bir yardımcı fiilin oluşturduğu birleşik fiillerdir. Bu şekildeki birleşik fiillerde anlamın oluşmasında ismin de fiilin de katkısı vardır. Nesne yönündeki anlam isimden, hareket yönündeki anlam ise yardımcı fiilden anlaşılmaktadır.

İsim tarafı yalın olabileceği gibi isim çekim eklerinden birini de almış olabilir.

---

[54] Eckmann, Janos. (1988): s. 46

[55] Ercilasun , A. Bican. (1984): *Kutadgu Bilig Grameri -Fiil-*, s. 48

it-

Bu yardımcı fiil yalın isimlerden özellikle belirtme hali eki almış isimlerden birleşik fiil yapmaktadır.

viṣāl devletin ol kün özümge *cezm it*tim / ki hecr ġuṣṣasın *it*ti *ḥavāle* yār mañga (G14/2), aḥvālime ferhād ile mecnūnġa taᶜaccüb / ᶜışḳ *it*ti ḫıred ehli ḳaşında mini *rüsvā* (G45/4), gül-cebīnin közge köp sürter isem *ᶜayb it*meñgiz / nige kim bir gül-cebīnligdin birür her laḥẓa yād (G104/4), iy ki geh gāhī köre siz anı nā-şükr olmañgız / vāy ol maḥzūn ki *yād it*mek bile ḫursendidür (G119/2)

iyle-

diseñ ᶜışḳ deştini *ḳaṭᶜ iyle*yin / kirekmes biyle ᶜaḳl-ı ḫod-bīn sañga (G17/6), özge köñgüller ḳuşın *iyle*rge *ṣayd* / bağladı köñglüm ḳuşın ol dām ara (G20/5), mini *yād iyle*mekni çün unuttuñ / unutup gāhī nitti iyleseñ yād (G105/2), yaş töker köñglüm anıñ vaṣlıġa *meyl iyle*se köz / baġ-bān baġ-bān ḳaldı yarıban pāre köñgül (G252/4), ḳozġaban köñglüm *alaḫan u alaman iyle*di / ni alaman u alaḫan ḫānümānım örtedi (G383/2)

bol-

Tek başına da bir anlama sahip olan ve kullanılan fiildir. Yalın haldeki isimlerle birleşmek suretiyle geçişsiz fiiller yapmaktadır. Özellikle durum ifade eden birleşik fiiller oluşturmaktadır.

ger ayaġı raḫşınıñ öpmek *müyesser bol*masa / köz salıp her yirde kim körseñ ayaḳ basḳanın öp (G77/3), şek imestür *bol*ġusıdur yārlar *bī-ᶜitimād* / her ḳaçan yār allıda aġyār bolsa muᶜtemed (G108/4), ᶜārıżıñnı bāġ ara çün kördi *ḥayrān bol*dı gül / bergsiz ḳaldı nidin kim bes *perīşān bol*dı gül (G279/1)

anıñ dik teşne min iy muġ-beçe ger ḳoş tut*ar bol*sañ / felekniñ ḥoḳḳasın böl ikki tā bolsun iki cānım (G287/5)

ol-

iy köñgül ger kimse aḥvālim dimes yār allıda / ḫāṭırım kimdin melūl *ol*sun kimim bar allıda (G37/1), iy ki geh gāhī köre siz anı *nā-şükr ol*mañgız / vāy ol maḥzūn ki yād itmek bile ḫursendidür (G119/2), niylep ol ḳātildin *ol*ġay min *ḫalāṣ* iy ᶜışḳ kim / cānım efġānı tenim bīmārı köñglüm zārıdur (G144/2), oḳını çikkende peykāndın *ḫalāṣ* *ol*dı velīk / bolmadı tutġan süñgekler ḥabsidin peykān ḫalāṣ (G173/3)

ḳıl-

Yaptığı birleşik fiillerde kendi anlamını saklayan, fakat birleşik fiillerde isimden sonra gelerek onları fiilleştiren kelimedir. "kıl-" fiiliyle yapılan birleşik fiiller geçişli fiillerdir.

niçe köñglüm pāre bolsa *raḥm ḳıl*mas yār añga / niçe bağrım tolsa kan baḳmas demī dil-dār añgā (G10/1), ḫabibim ᶜışḳıda divāne bolġanda perī dağı / közümge *cilve ḳıl*dı barlar ma¬būb imes ança (G24/2), *şükrler ḳıl*dıñ mañga baḳıp birev kim yānıdın / künde bir ḳatla naẓar salġunça çağlıġ kāmı bar (G126/6), tā mini miḥnet tüniġa *mübtelā ḳıldı* firāḳ / rūzgārımnı sevādıdın *ḳara ḳıldı* firāḳ (G197/1)

tap-

oḳlarıñgdın dem-be-dem *teskīn tap*ar köñglüm otı / bar durur bir ḳatre su gūyā ki her peykān añga (G4/2), *cān tap*ıp zār nevāyī ḳopġay / tofrağı üstige sürseñ merkeb (G81/7)

tart-

kiçeler ol ay cefāsıdın ki *efġān tart*aram / ol ḫōd artuġraḳ çiker her tün bu efġāndın cefā (G43/7), dime köymek ṣavtı kim uyḳu yoḳıġa raḥm itip / dir zebāne şeklidin *til tart*ıban efsāne şemᶜ (G182/4), köz tutar min iy bulut kim ötseñ ol gül-şen sarı / çün sağınsañ bizni ün tartıp firāvān yıġlağıl (G276/2)

ur-

ni mühlik vādī irmiş ᶜışḳ deşti kim kişi anda / *ḳadem ur*ġan dem oḳ közge bolur mülk-i ᶜadem peydā (G44/6), çün nevāyī dik hevāyī boldum ol ay hecridin / ni ᶜaceb yil dik *yüz ur*sam tartıp efġān her ṭaraf (G195/6)

yi-

ᶜālem esbābı üçün *ġam yi*megil / arzımas munçaġa ᶜālem gūyā (G25/7), mihri ḫod yoḳ līk ᶜamdā ẓāhir iyler iltifāt / kim ḫalayıḳ cānıma ḳaṣd iylegeyler *yi*p *ḥased* (G108/2)

tüş-

ġonçe dik köñglüm yoḳ aġzıñg *ḥasretiġa tüş*keli / hem anıñg rengi hemānā tuttı hem peydā imes (G155/4), iy nevāyī şerḥ-i ḥālimni didim irsāl itey / sözidin hem safḥaġa *ot tüş*ti hem köydi ḳalem (G294/6),

sal-

aṣl oldur ki ṣanemler sarı *köz sal*maġa sin / iy nevāyī tileseñg körmemek illā āfet (G93/9), nevāyī naẓmı durur yaḫşı ger *ḳulaḳ sal*sañg / terennümī ki ḳılur özi birle ehl-i cünūn (G322/7)

5.2.1.2. İki Tarafı Fiil Olan Birleşik Fiiller

Oluşturulan birleşik fiilde her iki taraf da fiildir. Birinci fiil ile ikinci fiil "-a/-y;-p" zarf fiil ekleri vasıtasıyla birleşik yapıyı oluştururlar. İlk fiilin anlamını korumasının yanında ikinci fiil ya durum ifade etmekte veya kendi anlamını birinci fiilin anlamıyla birleştirmektedir.

al-

İktidarilik ve olabilirlik ifade eden birleşik fiiller yapmaktadır.

dōstlar yazġurmañg er def ᶜ iyle*y al*man ᶜışḳ otın / ḳaṭᶜ bolmas çün bu yol özlüktin olmay münḳaṭiᶜ (G183/6), ḳılay miñg secde-i şükr ol ki ᶜömrüm secdede ötti /

tap*a al*sam ḳaşıñ miḥrābıda barın ḳażā ḳılmaḳ (G204/6), eṭfāl seng ʿarbedesi vehmidin demī / dīvāneler kibi *çıḳa al*man viṡāḳdın (G319/4), iyle gerdūn ẓulmi itmiş rūzgārım tīre kim / yarut*a al*mas ḳuyaş kirse ḫarāb-ābādıma (G352/2)

ger itiñ diptür Nevāyī ḳılmadı mihmānlıġım / kiçe tişlep tişle*p al*ġan cism-i efgārı nidür (G117/7), vücūdum *fānī iylep al*dı deyn bir muġ-beçe tañ yoḳ / eger zünnār baġlap meskenim deyr-i fenā boldı (G372/7)

bar-

nevāyî zühre ʿūdın mātemim tutḳanda köydürdi / felek sarı *irişip bar*ġan uçḳunlar fiġānımġa (G34/9), yār yüz pāre *ḳılıp bar*dı ḫazīn köñlümni / ḳan yutar köz yüzini iylese neẓẓāre köñül (G252/3)

dur-

Süreklilik ifade eden birleşik fiiller yapar.

ḳatıġ aḥvālimġa *yıġlay dur*ġan ilni dime dōst / dōstlar ölmiş ölüm ḥāliġa yitmiş düşmenim (G296/5)

kil-

Geçmişten içinde bulunulan zamana doğru devam eden hareketleri ifade etmeye yardımcı olur.

renc ü żaʿfım bolmış andaḳ kim sor*a kil*gen ulus / ḥālim iylerler suʾāl ammā işitmesler cevāb (G51/5)

5.2.2. Kaynaşmış Birleşik Fiiller

İki unsurlu birleşik fiil unsurlarının kaynaşarak yeni bir kelime görünümüne girmeleri neticesinde oluşmaktadır. Bu unsurlardan her ikisi veya biri tanınamayacak derecede ses değişikliğine uğramıştır. Buna rağmen oluşum açısından iki unsurlu birleşik fiillerden her hangi bir farklılıkları yoktur.

nit-

nitip ölmeyin iy Nevāyī ki ẓulm / ḳılur barça mīrzā vü mīrek maṅga (G13/7), ḫoy ḳatresidin ġarḳ irür ḫāliṅ sevādı veh *nit*er / bir tīre kevkeb fitnesi yüz aḫter-i mesᶜūd ara (G19/4), veh ki köṅglümni şikāf itti külümsüp aġzı / ġonçaları *nitip* açtı bu tebessüm yā Rab (G57/5)

niyle-

gül kirekmestür maṅga meclisde ṣabhā bolmasa / *niyle*yin ṣahbānı bir gül meclis-ārā bolmasa (G23/1), min gedā *niyle*p saçı müşkīn ḫarīdārı bolay / kim irür şehler dimāġıda anıṅ sevdāsı çoḫ (G102/3), köṅglige Nevāyiniṅ urar ᶜışḳ nihān oḳ / niylep bola alġay bu dil-efgār mülāḥıẓ (G179/6)

5.3. Sıfat Fiiller

Nesnelerin hareket vasıflarını karşılayan kelimelerdir. Kelime çeşidi olarak isim olarak kabul edilse de asıl isimlerden farkı nesneyi hareketine göre adlandırması, onu asıl varlığı ile , şu veya bu kalıcı vasfı ile değil, hareketi ile ifade etmesidir. Yani sıfat fiiller hareket halinde bulunan nesneler için kullanılan, hareket halindeki nesneyi ifade eden kelimelerdir. Sıfat fiillerde hareket ifadesinin yanı sıra zaman ifadesi de vardır. Şu halde sıfat fiiller zaman ve hareket ifadesi taşıyarak nesneleri[56] vasıflandıran geçici isimlerdir.

Sıfat fiiller, fiil gövdelerine sıfat fiil eklerinin getirilmesi suretiyle oluşturulur. Bu kelimelerden sonra vasıflandırdıkları bir ismin gelmesi gerekmektedir. Bu kelimeler sıfat fiil durumundayken tabiatıyla her hangi bir isim çekim eki almazlar. Eğer sıfat fiil ekleriyle yapılan kelime tek başına kullanılarak her hangi bir nesneyi vasıflandırmıyorsa veya isim çekim eklerinden birini alıyorsa, bu kelimelere fiil isimleri denilmektedir.

-ḳan/-ken;-ġan/-gen

Eski Türkçe dönemi'nde de sıfat fiil eki olarak kullanılan bu ek, metnimizde hem devam eden, hem de bitmiş, vasıf ifade eden hareket isimleri yapmaktadır.

---

[56] Ergin, (1982): s. 333

Geniş zaman görevinde kullanıldığı örnekler:

hem remed tig*gen* közüñge çeşm-i ḫūn-bārım fidā / hem uçuḳ çıḳ*ḳan* lebiñgga cān-ı efgārım fidā (G41/1), ḳırtıp öt*ken* oḳlarıñg cān perdesin rīş itkeli / şafḥa diktür kim ḳırılġay sehv ḫatlar yazılıp (G65/1), sırr-ı ʿışḳım bilme*gen* il ḳalmadı gerçi maña / nāme-ber ḳuş ornıġa ʿanḳānı maḥrem ḳıldıñgız (G148/5), perde yapḳaç yüzge tuttı ḳan yaşım āfāḳnı / mihr oyatḳanda ufuḳ sarı yayıl*ġan* dik şafaḳ (G200/2), külme ḫam ḳaddimġa kim yüklense ʿışḳıñg ḳāf ara / ʿışḳ üstide yazıl*ġan* ḳāf dik ḫam tapḳa sin (G316/5)

Geçmiş zaman görevinde kullunıldığı örnekler:

ʿömrḳa yoḳ iʿtimād iy ḫaste cān özni kirek / ol köñgül ārāmını kör*gen* zamān ḳılsañg fidā (G26/5), pāy-māl it*ken* üçün merkeb-i cavlānda başımnı / ʿöẕr üçün ḳıldum anıñg naʿlini yüz birle müẕenneb (G56/2)

-ar/-er

Olumlu geniş zaman sıfat fiil ekidir.

öl*er* ḥāletde min ansız ṭarabdın körmeyin ölmey / dimeñg taʿcīl ile ol ʿömr bolsa nā-gehān peydā (G28/5), köñgülni tilbe iylep ḳaydıġa her yan aḳ*ar* sudın / çemen zencīr-i gīsūsında yüz çīn ü şiken ḳıldıñg (G238/2), anıñg dik teşne min iy muġ-beçe ger ḳoş tut*ar* bolsañg / felekniñg ḥoḳḳasın böl ikki tā bolsun iki cānım (G287/5)

-mas

Olumsuz geniş zaman sıfat fiil ekidir. "-mas/-mes" şekli görülmemiştir.

ḳıl sıġ*mas* aġzıñg içre köp nükte tañg imes kim / nāzükrek oldı ḳıldın her sözge bolsa ḫāyil (G254/5), tapıl*mas* kām ile köñglüm ġamıdın öldi andaḳ kim / sikender āb-ı ḥayvāndın temennā-yı muḥāl içre (G360/5)

-ġuçı

Geniş zaman sıfat fiil eki olarak Eski Türkçe[57] döneminde de tesbit edilen bu yapı, metnimizde de aynı fonksiyonda, nadir olarak kullanılmıştır.

ḫaste dillerġa ni cān al*ġuçı* yüzdür ol kim / ḳālıbın ḳıldı tihī körgeç anı ehl-i ḳulūb (G80/3), ḫālim kim ikin iyle*güçi* yārġa maʿrūż / min bī-dil işin ḳıl*ġuçı* dil-dārġa maʿrūż (G174/1)

5.4. Zarf Fiiller

Zarf fiiller şahsa ve zamana bağlanmayan mücerret bir hareket hali karşılarlar. Fiillerin zarf şekilleri olarak daima çekimsiz olarak kullanılırlar. Zarf fiiller hareketi şahsa ve zamana bağlamadan bir hal şeklinde ifade eden fiil şekilleri olduğu için hüküm taşıyan cümle değil, hüküm taşıyan çekimli fiil hareketine yardımcı bir hareket ifade ederler. İsim zarfları vasıf mahiyetinde bir hal, fiil zarfları olan zarf fiiller ise hareket şeklinde bir hal ifade ederler.[58]

Kısaca; sıfat fiiller nesnenin -ismin- hareket vasfını bildiren şekilller, zarf fiiller ise fiilin hareket vasfını bildiren şekillerdir.

Zarf fiiller fiil kök veya gövdelerine zarf fiil eklerinin getirilmesi suretiyle yapılmaktadır.

-a/-e; -y

Hareket şeklinde bir hal ifade eden zarf fiil ekidir. Eski Türkçe döneminde "-a/-e/ -ı/-i/-u/-ü"[59] şekillerinden "-u/-ü" çok kullanılırken metnimizde düz-geniş şekilleri olan "-a/-e" ile ünlü tabanlı fiillerden sonra "-y" şekilleri kullanılmıştır.

Ekin "-a/-e" şekli ünsüz tabanlı fiillere, "-y" şekli ise ünlü tabanlı fiillere getirilmektedir.

Tek olarak zarf yapmasına örnekler:

---

[57] Türk, Vahit. (1995): "Eski Türkçe'de "-gu/-gü" Eki ve İşlevleri", *Tuncer Gülensoy Armağanı*, s. 351.-361
[58] Ergin, (1982): s. 1982
[59] Gabain , A. Von . (1995): s. 85.

külmediñ tā közlerimni kevkeb-efşān ḳılmadıñ / tökmediñ ḳanımnı tā bağrım tol*a* ḳan ḳılmadıñ (G208/1), fitne közlüglerde yoḳ irmiş közün dik salğuçı / bir ḳıy*a* baḳmaḳ bile ᶜālemğa rüst-ā-ḫīz köz (G149/2)

Ek, tek olarak zarf yapma fonksiyonunun yanı sıra birleşik fiillerin oluşturulmasında da kullanılmaktadır.

iy bād-ı ṣabā cān ṣadaḳañ ger ḳıl*a* alsañ / zārī sözin ol bāᶜiṡ-i āzārğa maᶜrūż (174/3), tā marīż olmış nigārım ḳan töker giryān közüm / iy nevāyi di*y* alur min tökti ḳanımnı maraż (G175/7), dime kün tüşkeçe uyḳuğa ḳalmış kim aç*a* almas / közin yā nāzdın yāḫūd ṣabūḥī mey ḫumārıdın (G328/5)

Bu zarf fiil ekleriyle tekrar grupları oluşturmak suretiyle harekitin devamlı yapıldığı ifade edilmektedir.

oyna*y* oyna*y* öltürür bir bir ulusnı közleriñ / şūḫ ḳātillerni cānlar ḳaṣdığa oynatma köp (G78/4), ḳıy*a* ḳıy*a* baḳışı yitkürüp bağırğa ḳılıç / ḳara ḳara müjesi yitkürüp köñülge ḫadeñ (G228/3)

-p

Eski Türkçeden beri en işlek şekilde kulanılan zarf fiil ekidir. Ek metnimizde Eski Türkçe'de olduğu gibi ünlü tabanlı fiillere "-p", ünsüz tabanlı fiillere ise "-ı-p/-i-p/-u-p/-ü-p" şeklinde eklenmektedir.

Zarf fiillerle gösterilen hareketlerin ve asıl fiilin zamanı aynı veya birbirini takip eden zamanlarda olabilir.[60]

kimse köñlin kimsedin iste*p* vefā aldurmasun / kim mañga ḫod yitmedi ol köñlüm alğandın vefā (G32/6), ᶜışḳıdur cān perdeside rūşen ittim dōstlar / niçe köygey min ḥarīr içinde otnı yaşur*up* (G62/4), cān u köñlümge melāmet oḳları birle ḳaḳ*ıp* / derd ile endūh mismārını muḥkem ḳıldıñız (G148/2), min ki bir cürᶜa iç*ip* çerḫni ber-hem ursam / bu kühen deyr-i fenāça mañga mey-ḫāne kirek (G227/2), nevāyī gonçe tile*p* köñlüm ağzın itti heves / eger çi tapmadı līkin yañılmadı köñlüm (G304/7)

---

[60] Eckmann, Janos. (1988): s. 114

Bu zarf fiil ile tekrar gruplarının oluşturulması daha azdır.

ger itiñ diptür nevāyī ḳılmadı mihmānlıġım / kiçe tişle*p* tişle*p* alġan cism-i efgārı nidür (G117/7)

Bu zarf fiil ekinin yardımıyla da birleşik fiillerin yapıldığı örneklere rastlanmıştır.

ᶜaceb yoḳ eşkiñ eger yummayın aḳar iy köz / ki yār baḳmayın ötti ü sin baḳ*ıp* ḳ*al*dıñ (G223/2),yār yüz pāre ḳ*ılıp bar*dı ḫazīn köñlümni / ḳan yutar köz yüzini iylese neẓẓāre köñül (G251/3), didiñ çikme āh u figān vay niyley / *çıḳıp kil*se ol şūḫ-ı mestāne nā-geh (G356/3)

-uban / -üben

"-p" zarf fiil ekinin genişletilmiş bir şekli olan bu zarf fiil fonksiyon bakımından da ondan farklı değildir.[61] Dönemi için arkaik olan bu ek, vezine uygunluk için sadece şiirde mevcuttur.[62]

ger köñül ḳatl iste*ben* sin vaᶜde ḳıldıñ tañla dip / uşbu dem öltür bu iḥsān birle memnūn bolmasa (G35/4), nige yıġlap ᶜanberīn zülfiñ kiser hicrān tüni / ölmekimni añgla*ban* ger şemᶜ tutmaydur ᶜazā (G47/5), sūsen ü servi eger yoḳtur demimdin baġ ara / örten*iben* serv u sūsen ḥullesi ber-bād irür (G125/3), yirler öp*üben* eşk töküp nāleler iylep / bir ḫaste ġamın itgüçi ġam-ḫᵛārġa maᶜrūż (G174/2), bāġ-ı ḥüsni gülidin reng yoḳı fehm olsa / bāġ dik savruluban gül kibi saçılmas idim (G290/4)

-ḳaç / -keç;-ġaç/-geç

Esas fiilin hareketinden hemen önce yer alan bir harekete işaret etmektedir.[63]

laᶜliñ allında çiker il cānını alġ*aç* közüñ / veh ni şerbetdür lebiñ kim cān birür bīmār añga (G10/4), didi kilgüm sorġalı iy ᶜışḳ cānım asraġıl / kim kirek kim kirg*eç* ol nā-mihr-bān ḳılsañ fidā (G26/4), ᶜışḳ ref ᶜ olġ*aç* köñülge yoḳ turur cüz

---

[61] Gabain , A. Von . (1995): s. 85
[62] Eckmann, Janos. (1988): s. 114
[63] Eckmann, Janos. (1988): s. 111

tīrelik / ol ṣıfat kim şu^c^lesi öç*keç* bolur aḫker ḳara (40/5), yüz fesānem bar anı körgen zamān ^c^arż itkeli / cilve ḳıl*ġaç* vay kim birmes birin hem yād ^c^ışḳ (G196/5), elif kibi ḳadiñ ol ikki lām zülf içre / körüngeç oldum olar vaṣfın iylemekdin lāl (G273/2)

-may/-mey

Bu zarf fiil eki, "-a / -e;-y ve –p" zarf fiillerinin olumsuz şekillerini yapmaktadır.[64]

iy ki aytur sin felek bī-dādıdın kör*mey* sitem / devr ayağın salmağıl ḳoldın felek devrānıda (G36/6), meyġa rehn ol*may* fenā deyride tesbīḥ ü ridā / pīr-i deyr itmes ḥavāle ilge zünnār u ṣalīb (G59/7), ten tofrağın savur*may* yitmes ṣafā köñülge / bolġan kibi ṣafādın suġa türāb māni^c^ (G184/6), yārnı min kör*mey* öldüm ol körüp hem ölmedi / ^c^ışḳ ara min bar min özge nev^c^ ü ferhād özge nev^c^ (G185/2), la^c^liñ ġamıdın dīde-i giryān bile bardım / kör*mey* sini yüz nāle vü feryād bile bardım (G308/1)

-mayın/-meyin

"-ban/-ben" zarf fiilinin olumsuzu olup, sadece şiirde vezni sağlamak için kullanılmıştır.[65]

ölmekimni bil*meyin* gūyā dir irmiş ol perī / kim niçe tündür ki ol dīvāne feryād iylemes (G159/2), ^c^aceb yoḳ eşkiñ eger yum*mayın* aḳar iy köz / ki yār baḳ*mayın* ötti ü sin baḳıp ḳaldıñ (G223/2), bu kim cemşīdḳa devrān vefā körgüz*meyin* yıḳtı / oḳu keyfiyyetin kim yazılıptur devr-i cām içre (G346/6), veh ni menzildür fenā küyi kim anda yit*meyin* / kimse ikki kevndin āsūde-ḫāṭır bolmadı (G370/6)

-arġa/-erge;-rġa/-rge

"-ar/-er" sıfat fiiline yönelme hali ekinin eklenmesi neticesinde oluşmuştur. Oluşturduğu zarf fiiller asıl fiilin maksadını ifade etmektedir.

zülfi il köñlin perīşān iylemekke cem^c^ olup / ṭurferaḳ bu kim köñüllerni yıġ*arġa* tarḳaşıp (G71/2), yār itse nevāyīni muṣāḥibleri ḫōştur / yoḳ baḫtı ḳıl*urġa* ki anı

[64] Eckmann, Janos. (1988): s. 116

yār muṣāḥib (G84/9), dil-ber yüzin körerge boldı niḳāb māniᶜ / ol nevᶜ kim ḳuyaşḳa bolġay seḥāb māniᶜ (G184/1) cānnı fidā ḳılsam ṭaᶜn itmeñiz ki bardur / yar allıda öl*erge* bī-iḫtiyār ᶜāşıḳ (G202/2), boynuma yitkürdüñ ilgin tīġ ur*arġa* iy sipihr / bir baḳış ümmīdidin iy köz niçe tilmürge sin (G324/3)

-arda/-erde;-rda/-rde

Sıfat fiil eki "-ar" ile bulunma hali eki "-da"nın birleşmesi sonucu meydana gelmiştir. Türkiye Türkçesi'nin"-ken" zarf fiil eki ile aynı fonksiyondadır.

añlaġay bī-kesliġımnı bir ḳuyaş ḳılġan gümān / titren*ürde* sāye hem titrense nā-geh yanıda (G35/2), iy nevāyī ᶜālem ehli cevr it*erde* tiñ durur / ḫāh şāh-ı çerḫ-ḳadr u ḫᵛāh māh-ı serv-ḳad (G108/9), bizni te'ḫīr ittiñ iyl*erde* vefā ᶜuşşāḳıñga / līk cevr āġaz ḳılġan çaġda taḳdīm iylediñ (G235/3), yoluñ üstide yatıp min ḫaste vü zār ü żaᶜīf / bir öt*erde* iylegil bu bī-kes-i mużṭarġa raḥm (G293/4)

-ḳanda/-kende

"-kan" sıfat fiil eki ile bulunma hali eki "-da"nın birleşmesiyle oluşmuştur. "-dıkta/-dikte" zarf fiil ekinin fonksiyonunu ifade etmektedir.

nevāyî zühre ᶜüdın mātemim tut*ḳanda* köydürdi / felek sarı irişip barġan uçḳunlar fiġānımġa (G34/9), ġonçe dik köñlüm çiker ün ġarḳ olup ḫūn-āb ara / söz di*gende* aġzıñ ikki laᶜl ara pinhān bolup (G70/3), rişte-i cānnı tügüp zülfidin aç*ḳanda* girih / perde-derlikler itip yüzide yap*ḳanda* niḳāb (G79/2), oḳını çik*kende* peykāndın ḫalāṣ oldı velīk / bolmadı tutġan süñgekler ḥabsidin peykān ḫalāṣ (G173/2), perde yapḳaç yüzge tuttı ḳan yaşım āfāḳnı / mihr oyat*ḳanda* ufuḳ sarı yayılġan dik şafaḳ (G201/2)

Bir örnekte, sıfat fiil eki ile bulunma hali eki arasında iyelik ekinin kullanıldığı görülmüştür.

cevr it*kenide* ölmes idim ger aña soñra / bilsem idi kim luṭf-ı iżāfet bolur irmiş (G163/5)

---

[65] Eckmann, Janos. (1988): s. 116

-ḳalı / -keli;- ġalı/-geli

Eski Türkçe'den beri kullanıla gelen ek metnimizde de "-galı /-geli" şeklindedir.

Asıl fiilin amacını ifade eden zarf fiiller yapmaktadır.

didi kilgüm sorġalı iy ᶜışḳ cānım asraġıl / kim kirek kim kirgeç ol nā-mihr-bān ḳılsañ fidā (G26/4), iy nevāyī bar*ġalı* cānān sarı cānım çıḳar / cānġa cānāndın vefā min ḫastaġa cāndın cefā (G43/8), köy*geli* māyil min ü hecriġa yoḳ veh kim mini / iyledi rāzī ısıtmaḳḳa ölümdin ḳorḳıtup (G63/4), ölgenimdin soñra kildi sor*ġalı* derdimni yār / uyḳu kör kim başıma yitip ḳuyaş uyġanmadım (G309/2), körgeli çün ṭāḳatım yoḳtur sini bir yār ile / veh ni bolġay ḥāletim körgen zamān aġyār ile (G342/1)

Bu zarf fiil, aynı zamanda asıl fiilin başlama noktasını belirten şekilleri de oluşturmaktadır.

ār köñlüm tüş*keli* hecr otıdın ġam çengige / iy nevāyī oḫşaşur hem ᶜūd aña hem tār aña (G10/9), çaġırġa tüş*keli* yoḳtur ḳarār u ḫvāb maña / çü otḳa tüştüm imes ᶜayb u ıżtırāb maña (G15/1), nāzenīn ḳaddiñ nihāli birle ruḫsārıñ gülin / kör*geli* ni serv ḳıldım ārzū ni gül heves (G152/2), ᶜışḳıñ itekin cān iligi birle tutup min / sin kir*geli* yādımġa özümni unutup min (G318/1)

-kunça/-künçe; -ġunça/-günçe

Eski Türkçe döneminde[66] beri kullanılan bir zarf fiil ekidir. Asıl hareketle aynı zamanda veya asıl hareketin sonunda olan bir olayı belirtmek için kullanılır.[67]

eşk öt*künçe* yüzümdin keh-rübā rengi tutar / suyı hergiz zaᶜferān bu nevᶜ rengīn iylemes (G158/5), yārıñ didiler ġayr bile bāde içiptür / taḥḳīkini bil*günçe* ni ḳanlar yutup min (G318/3), kiçe kilgümdür diben ol serv-i gül-rū kilmedi / közlerimge kiçe tañ atḳ*unça* uyḳu kilmedi G3711)

---

[66] Gabain , A. Von . (1995): s. 87
[67] Gabain , A. Von . (1995): s. 112

Bazan bu zarf fiil asıl fiilin ifade ettiği hareketin kendisine tercih edildiği bir hareketi ifade etmek için kullanılır.[68]

hecr ölümdin telḫ imiş mundın soñ iy gerdūn mini / iylegil cāndın cüdā ḳılġ*unça* cānāndın cüdā (G48/4)

-ḳuça/-küçe; -ġuça/-güçe

"-ġu/-gü" sıfat fiilin eşitlik hali eki ile birleşmesi neticesinde oluşmuş olup "kadar, yeterince, süresince" anlamını taşır.[69]

kir ḫarābāt içre vü bol rindler vā-bestesi / ḫan-ḳahda bolġ*uça* ehl-i riyāġa mübtelā (G27/8), şarşar-ı āhım iser ġam şāmı hicrān tağıġa / yaḫşıdur tañ atḳ*uça* bu taġ hamūn bolmasa (G35/2), sorarġa kilmek imiş yār iy ecel raḥm it / yüzini kör*güçe* bu cān-ı nā-tüvāndın kiç (G95/4), deyr pīri bu ḫarābatnıñ eyvānıda / ʿaḳl-ı külge sebaḳ örget*küçe* ferzāne kirek (G227/3)

5.5. Fiil Çekimi

5.5.1. Şahıs Ekleri

Fiilin ifade ettiği hareketi yapan veya olan şahsı gösteren eklerdir. Çekimli hale giren fiiller şahıs eklerini almadan yalnızca üçüncü şahısları ifade ederler. Diğer şahısları ifade etmek için şahısları gösteren eklerin getirilmesi gerekmektedir.[70]

Şahıs ekleri Türkçe'de genel olarak "şahıs zamir menşeili, iyelik menşeili ve emir ekleri" olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır.

5.5.1.1. Şahıs Zamiri Menşeili Şahıs Ekleri

Şahıs zamirlerinden hareketi yapan veya olan şahsı ifade eden eke dönüştüğü düşünülen eklerdir.

[68] Gabain , A. Von . (1995): s. 113
[69] Gabain , A. Von . (1995): s. 113

	teklik	çokluk
I. Şahıs	min;-am/-em; -n	biz
II. Şahıs	sin	siz
III. Şahıs	Ø veya dur/tur; durur / turur	Ø, -lar/-ler

5.5.1.2. İyelik Menşeili Şahıs Ekleri

İyelik eklerinden fiil çekimlerinde şahıs ifade eden eklere dönüştüğü düşünülen eklerdir.

	teklik	çokluk
I. Şahıs	-m	-ķ/-k
II. Şahıs	-n͡g	-n͡gız/-n͡giz
III. Şahıs	Ø	Ø; -lar/-ler

5.5.1.3. Emir Ekleri

Emir ekleri şekil ekleri olmalarının yanı sıra her ek aynı zamanda kendi şahsını da göstermektedir.

	teklik	çokluk
I. Şahıs	(a)y(ın)/-(e)y(in)	
II. Şahıs	Ø,-ġıl/-gil; -gın/-gin	-n͡g; - n͡gız; -n͡glar
III. Şahıs	-sun/-sün	

[70] Ergin, (1982): s. 282

5.5.2. Şekil ve Zaman Ekleri

Fiil kök veya gövdelerinin karşıladığı hareketi şekle ve zamana bağlayan eklerdir. Şekil ifadesi hepsinde zaman ifadesi ise bir kısmında bulunmaktadır. Yani bir kısmı hem şekil hem zaman ifade ederken bir kısmı yalnızca şekil ifade etmektedir.[71]

Nesnelerin yaptıkları hareketler, "ortaya çıkan, çıkmakta olan ve çıkacak olan" ile "ortaya çıkması tasarlanan" hareket olarak iki çeşittir. Bu iki hareket şeklini karşılama için fiil kök veya gövdeleri ayrı ayrı şekillere girer. "Ortaya çıkan, çıkmakta olan veya çıkacak olan" şeklinde karşımıza çıkan fiil şekillerine "bildirme kipleri", "ortaya çıkması tasarlanan" şeklinde karşımıza çıkan fiil şekillerine de "tasarlama kipleri" adı verilmektedir.[72]

Bildirme kipi grubuna "geniş zaman, geçmiş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman" şekilleri dahil olmaktadır.

Tasarlama kipleri grubuna dahil olanlar ise "şart, emir, istek, gereklilik" şekilleridir.

5.5.2.1. Basit Çekimler

Fiillerin bildirme ve tasarlama kiplerinden biriyle çekime girmiş şekilleridir.

5.5.2.1.1. Geniş Zaman

Hareketin dün yapıldığını, bugün yapılmakta olduğunu ve yarın yapılmağa devam edeceğini haber veren bildirme kipidir.

-ar/-er;-ur/-ür;-r

	teklik	**çokluk**
I. Şahıs	-ar/-er min;-r min -ar/-er-am;-r-em	
II. Şahıs	-ar-sin	-r siz
III. Şahıs	-ar/-er	-rler

71 Ergin, (1982): s. 288
72 Ergin, (1982): s. 289

Teklik I. Şahıs:

-ar min/-er min; -ur min/-ür min; -r min

iti öltürse hem köprek saḳın*ur min* raḳībidin / nidin kim ḫaṭırımdın bu perī meslūb imes ança (G24/4), hecr ara raᶜnā ḳadiñ naḫlin til*er min* tiñridin / şāmlar şemᶜ istegen dik ḫayr ehlidin gedā (G30/2), sin lebiñ sorġan sayı min ḳan yut*ar min* iy ṭabīb / sin mey içkil kim mañga ḫūn-ı ciger bolmış naṣīb (G59/2), ġamıñda her kiçe iy gül-ᶜiẕār yıġla*r min* / seherġa tigrü çikip intiẓār yıġlar min (G321/1)

-ar-am/-er-em;-r-am/-r-em

Geniş zamanın birinci şahsını ifade ederken yoğunluk "min" yönünde olmasına rağmen bazan "-am/-em" şahıs eklerinin de kullanıldığı görülmüştür

kiçeler ol ay cefāsıdın ki efġān tart*aram* / ol ḫōd artuġraḳ çiker her tün bu efġāndın cefā (G43/7), ist*erem* fürḳat ara cān ü cihāndın maḫlaṣ / istemes min velī ol āfet-i cāndın maḫlaṣ (G171/1), ḳorḳ*aram* kim bolmaġay āzürde nāzük ḳāmetiñ / igniñe ḳoş ḳoş ki salmış caᶜd-ı ᶜanber bār bār (G128/4), geh külüp gāhī ki yıġlar min ḫayāl iylep anı / vaṣlı ümmīdi vü hicrānı melāli birle min (G329/3), ᶜışḳ ara aḥvālim andaḳ şaᶜbdur kim tün ü kün / iyl*erem* mecnūn bile ferhād ḥālin ārzū (G334/5)

Teklik II. Şahıs:

-ar-sin/-er-sin;-ur-sin/-ür-sin;-r sin

iy nevāyī sin çik*er sin* āh līkin yaḫşıdur / ol perīniñ zülfi bu yıl birle der-hem bolmasa (G38/7), nige maṭlūb tile*r sin* çün kim / ni ṭalebdür sañga ni ẕevk-i ṭaleb (G60/6), cām-ı vaṣlıñdın ki ilni tirgüz*ür sin* bil yaḳīn / kim nevāyī ölgüsi ḫūn-ābe-i hicrān yutup (G63/7), nevāyī ᶜıyş üçün deyr ü riyāzet çikkeli kaᶜbe / ger iter sin bu ikki işke yir yoḳtur herī yañglıġ (G188/7), iy ki ᶜışḳı āşūbide ḥālim sor*ar sin* sormaġıl / közlerimde su körüp köñglüm ara ot añglaġıl (G267/1), min ü ḳara kiçe yoḳ nisbetim sañga iy ṣubḥ / ki sin kül*er sin* ü min şemᶜvār yıġlar min (G321/2)

Teklik III. Şahıs:

-ar/-er; -ur/-ür; -r

la^cliñ allında çik*er* il cānını alġaç közüñ / veh ni şerbetdür lebiñ kim cān bir*ür* bīmār aña (G10/4), Cilve iyl*er* her ṭaraf bir muġ-beçe iy pīr-i deyr / cānım alıp sin bil anı her ḳayan ḳılsañ fidā (G26/6), gül-cebīnin közge köp sürter isem ^cayb itmeñiz / nige kim bir gül-cebīnligdin birür her laḥẓa yād (G104/4), kiçeler hecriñde feryādım öt*er* eflākdin / meh-veşim feryād kim bolmas maña feryād-res (G151/4)

Çokluk II. Şahıs:

-er siz

nevāyī itti nihān ^cışḳın iy figān bile eşk / anıñ bu ^caybını niyl*er siz* āşkāre ḳılıp (G74/6)

Çokluk III. Şahıs:

-arlar/-erler; -urlar/-ürler

öltür*ürler* hem demiñ bolsam öler min bolmasam / bolmaġan cānā siniñ birle belā bolġan belā (G39/5), di*rler* aḥbāb derdiġa ḥabīb iyler devā / veh ki min köydüm maḥabbetdin imes vāḳıf ḥabīb (G59/2), raḥm it*erler* tilbe köñlümni körüp ehl-i cünūn / ni köñgül bolġay ki kilmes ol perī-peykerġa raḥm (G293/2), dād sulṭāndın tap*arlar* veh ki ol sulṭān-ı ḥüsn / ^cazm iter her laḥẓa tīġ-ı kīn çikip bī-dādıma (G348/5)

Olumsuz

Fiil tabanına "-mas/-mes" ekinin getirilmesi suretiyle yapılmaktadır. Teklik I. şahısın, "-ma/-me" eklerinin üzerine "-n" şahıs ekinin getirilmesi suretiyle yapılan örneklerine metnimizde daha sık rastladık.

Teklik I. Şahıs:

-*mas min / -mes min*

isterem fürḳat ara cān ü cihāndın maḫlaş / iste*mes min* velī ol āfet-i cāndın maḫlaş (G171/1), allımġa yüzüñ kilgeç ḥüsn ehlini kör*mes min* / köz añlamas eşyānı bolġaç ḳuyaş utruda (G355/4), ġonçe ʿıṭrın ḫoşla*mas min* min ki köñlüm bāġıda / derk iterge örgenip min zenglıġ peykān isi (G388/5)

-*ma-n/-me-n*

istemen kim ʿışḳ mindin özgeni ḳılġay esīr / hiç kişiġa bolmasun yā rab mañga bolġan belā (G39/2), vaṣlıda cānımġa hecridin ni kilgenni di*men* / kim feraḥ bezmide ẕikr itmek imestür ḳayġu ḫūb (G58/5), köñülge yüz tümen nīş ursa hicrān iyle*men* nāle / viṣāliñ nūşıdın ol zaḫmlar bir kün oñalġay dip (G72/2), ḳaysı bir demdür ki salman ṣabr evrāḳıġa köz / kim vefā iẓhārı cins-i ādemī-zād iylemes (G159/5), ayt*man* şāhımnı yā māhımnı yitkür başıma / hem meh-i ġāfil-veşimni şāh-ı āgāhımnı hem (G314/4)

Teklik II. Şahıs:

-*mes sin*

yaḫşıñnı yamanlıġ bile fāş er tile*mes sin* / ʿālem ilidin iyleme zinhār muṣāḥib (G84/7), ger bigen*mes sin* nevāyīniñ nihānī derdini / yana iy ʿışḳ āhı birle eşkini ġammāz ḳıl (G277/7)

Teklik III. Şahıs:

-*mas/-mes*

iy köñül ger kimse aḥvālim di*mes* yār allıda / ḫāṭırım kimdin melūl olsun kimim bar allıda (G37/1), fāriġ ü āzāde bil*mes* mübtelālardın ḫaber / şāh köñlide ḳaçan bolġay gedālardın ḫaber (G132/1), köñül mihr iyler ʿıyān körgeç raḳībi yüzini / körmegünçe zāg çıḳ*mas* cevheri pūlādnıñ (G220/3)

Çokluk III. Şahıs:

-maslar/-mesler

ağzıdın andaḳ ᶜadem kūyide fānī bolmışam / kim vücūd iḳlīmide tapmaslar āṡārım miniñ (G211/3), tanımaslar birbirin yaġġan meẕellet gerdidin / sorġalı ḥālim kirip çıḳḳunça vīrānımdın il (G244/4), zülfi sevdāsıda bilmesler Nevāyī nüktesin / yā cünūn güftārıdur yāḫūd yılanıñ arbaġı (G364/6)

5.5.2.1.2. Geçmiş Zamanlar

5.5.2.1.2.1. Görülen Geçmiş Zaman

Geçmişte ortaya çıkan ve şahsın da tanık olduğu hareketleri haber vermek için kullanılmaktadır

Fiil kök veya gövdelerine "-dı/-di;-du/-dü, -tı/-ti;-tu/-tü" eklerinin getirilmesi suretiyle yapılan görülen geçmiş zamandır.

Görülen geçmiş zamanın bu şekli çekimlerde iyelik menşeili şahıs eklerini almaktadır.

	teklik	çokluk
I. Şahıs	-dü-m	-dü-k
II. Şahıs	-di-ñ	-dıñız
III. Şahıs	-di	-di-ler

Teklik I. Şahıs

-dı/-di; -du/-dü+m, -tı/-ti;-tu/-tü+m

dirler aḥbāb derdiġa ḥabīb iyler devā / veh ki min köy*düm* maḥabbetdin imes vāḳıf ḥabīb (G59/2), köñülni küyide yüz renc ile miḥnetġa tapşur*dum* / ki ger körse bu ṣūret birle şāyed köñlüm alġay dip (G72/3), ḳaṭre ḳaṭre şādlıġ eşkim ki saçtım vaşlıda / barça hicrān ḳuşlarıġa dāne boldı ᶜāḳıbet (G87/3), şerḥ-ı derdim yārġa yazdım cevābī

tapmadım / nāme dik ol şūḫdın cüz pīç ü tābī tapmadım (G291/1), vaṣlıñġa yitey didim hecriñġa yoluḳ*tum* / ümmīd ile kildim velī erman bile bardım (G308/2)

Teklik II. Şahıs

-dı/-di; -du/-dü +ñ, -tı/-ti; -tu/-tü+ñ

ni zülfüñni ḳaṣdımġa dām iyle*diñ* / bes anıñ çü bir tārı ilmek maña (G13/4), yārlardın ḳılıban rem gūyā / bol*duñ* aġyārġa hem-dem gūyā (G25/1), Sorma nivçün bī-dil olduñ dip özüñ çün hecr ara / közdin aḳız*dıñ* köñülni ḳatre ḳatre ḳan ḳılıp (G86/6), köñlümni figār it*tiñ* ü cānımda belādur / bilmen yana iy serv başıñda ni hevādur (G138/1), iy ki boynum baġladıñ kūyide cürm-i ʿışḳ ile / asra gerden beste ḳolnı līk her yan çikmegil (G271/4), cünūnum imgekidin ger tarıḳ*tıñ* iy nāṣıḥ / selāmet ol sin şehriñ min ü beyābānım (G313/4)

Teklik III. Şahıs

-dı/-di; -tı/-ti

dūd-ı āh içre ḳara ketmişler / bol*dı* ʿışḳ ehliġa mātem gūyā (G25/3), nevāyî zühre ʿūdın mātemim tutḳanda köydür*di* / felek sarı irişip barġan uçḳunlar figānımġa (G34/9), uşat*tı* şīşe vü cām u ḳadeḥni bezm içre / oyun ṭarīḳını ṭıflāne iyledi ol şūḫ (G103/4), nesīm-i ḥüsn yarut*tı* çü sevḳ şuʿlesini / irür tiñ örtemekide ḫıtāyī vü çirkes (G154/6), taş irit*ti* veh ki ḫüsrev köñlige kār itmedi / şuʿleler tīşesidin sigridi ferhādnıñ (G220/4)

Çokluk I. Şahıs

-du /-dü+ḳ; -tu /-tü+k

iç nevāyī mey kim fehm it*tük* ṭabībi ʿışḳıdın / ġuṣṣa vü ġam zehriġa tiryāḳ itmiş yāḳut-ı nāb (G51/8), közgü ol yüz cilve-gāhıdur diben ḳıl*duḳ* naẓar / yoḳ bu maʿnī birle kim ol yüz miṣālin körge biz (G145/5), her ḳatre köñül ḳanı cān birdi ölüg tenġa / ḫāṣīyyetini sor*duḳ* laʿliñġa ḳātil irmiş (G166/2)

Çokluk II. Şahıs

-dıñgız

bizni iy ᶜışḳ u cünün rüsvāy-ı ᶜālem ḳıl*dıñgız* / her ni rüsvālıġdın efzūnraḳ bolur hem ḳıl*dıñgız* (G148/1), kişver-i vaṣl içre iy bezm-i ṭarab sāḳīleri / hecr ḫūn-ābıdın nidin bizge dem-ā-dem ḳıldıñgız (G148/5)

Çokluk III. Şahıs

-dı/-di;-tı/-ti+ler

veh ki devrān ehlidin cüz bī-vefālıġ kilmedi / her niçe kim kör*diler* min zār ü ḥayrāndın vefā (G32/4), ḫūblar ḳul bol*dılar* līkin perīler ḳaç*tılar* / ᶜālem içre ādemī bir sinçe bar irkin mü ḫūb (G58/3), yir ü kökde isteben peydā imes Hıżr u Mesiḥ / ḳaç*tılar* gūyā dudāġın āb-ı ḥayvānın körüp (G67/3), bu kim biri biri kiynice bar*dılar* aḥbāb / ġazālarıġa sirişkim tüzüp ḳaṭār kilür (G122/6)

Olumsuz

Görülen geçmiş zaman ekinden önce "-ma-/-me-" fiiilden fiil yapma ekinin getirilmesi neticesinde oluşturulmaktadır.

köñgülge küyüñ ara raḥm nivçün iyle*mediñ* / ġarīb tilbe mü yā zār-ı nā-tüvān mu imes (G161/4), külmediñ tā közlerimni kevkeb-efşān ḳılmadıñ / tökmediñ ḳanımnı tā baġrım tola ḳan ḳılmadıñ (G208/1), bardıñ u ᶜözr bu kim tüzmedi bī-dādımġa / kil daġı ança ki mümkin ise bī-dād itkil (G268/3), ol ḳuyaştın başḳa kim atḳay ḳabaḳda körme*dük* / aḫter saᶜdı ki her dem ẓāhir itkey bir şihāb (G53/5), ᶜışḳ vādisidin ayru kim irür mūr ejdehā / kör*medük* şeh kim gedā allında şey'lillāhı bar (G142/7)

5.5.2.1.2.2. Duyulan Geçmiş Zaman

Geçmişte olan ve konuşanın, o hareketi bildirenin gözü önünde cereyan etmeyen hareketi haber verir. Konuşan onu sonradan duymuş, öğrenmiş veya onun sonradan farkına varmıştır.[73]

"-p" Zarf-Fiili ile Yapılan Duyulan Geçmiş Zaman

"Asıl fiil + -p zarf fiil eki + yardımcı fiil" şeklindeki zarf fiil kuruluşu eskiden beri, duyulan geçmiş zaman çekiminde[74] kullanılmaktadır. Metnimizde de bu yapının kaynaşarak ekleşmiş şekli, duyulan geçmiş zaman ifadelerinde kullanılmaktadır

Duyulan geçmiş zaman çekiminde şahıs zamiri menşeili şahıs ekleri kullanılmaktadır. Fiil çekimi şu şekilde yapılmaktadır:

	teklik	**çokluk**
I. Şahıs	-p min	-p biz
II. Şahıs	-p sin	
III. Şahıs	-ptur/-ptür; -p turur/-p durur	-pturlar/ -ptürler

Teklik I. Şahıs

-p min

nesterendür kim yüzün͡g hecride ḳanlıġ köz bile / zaʿferānı yüzge sürtüp min gül-i raʿnā imes (G155/3), meyde sāḳī ʿaksini körgeç igildim öpkeli / baş kötürmes imdi yaʿnī kim tapıp min infiʿāl (G251/6), ʿışḳın͡g itekin cān iligi birle tut*up min* / sin kirg*eli* yādımġa özümni unut*up min* (G318/1), ġonçe ʿıṭrın ḫoşlamas min min ki kön͡glüm bāġıda / derk iterge örgenip min zenglıġ peykān isi (G388/5),

[73] Ergin, (1982): s. 300
[74] Öner, Mustafa. (1998): s. 156

Teklik II. Şahıs

-p sin

tīredür mecnūn ki min dik di*p sin* ārī iy ḫıred / ᶜaḳl u hūş ehlini bu dīvānega oḫşatma köp (G78/5), veh bu ni ṣayyādlıġdur kim birev kim dehr ara / ḥüsn ile ᶜālemni ṣayd iylep sin iyle anı ṣayd (G107/3), ḳażādındur mañga ᶜışḳ oynamaḳ iy nāṣıḥ-ı nā-dān / kör*üp sin* mü kişi hergiz ki taġyīr-i ḳażā ḳılmış (G164/7), hicrān tüni defᶜ olġaç bildim ki yüz açıp sin / ḫurşīd vücūdıġa tañ nūrı delīl irmiş (G166/4),

Teklik III. Şahıs

-ptur/-ptür

cünūn bolmış nevāyī iyleñ āzād / ki mecnūnluġda tart*ıptur* besī bend (G111/7), dime kim bāġda yildin tökül*üptür* gül kim / ḫūblar ḳoydı ol ay allıda çendīn ᶜārıż (G176/6), lāle-gūn mey tābıdın ol ay ḳızarmış gūyiyā / şūḫluġdın lāle-zār üstide aġna*ptur* ġazāl (G269/5), hecr otıdın ḳanı köñglümniñ ḳuru*ptur* ger ol ot / zār köñglümni ḳızıtmaydur nidür peykān ḳızıl (G270/2), zer varaḳ birle bize*ptür* gül yüzin veh ṭurfe kör / kim bahār içre ḫazān ẓāhir ḳılıptur gül-şenim (G303/5)

-p turur /-p durur

imes bu ḫāl ki köz ᶜārıżıñġa yitkende / ḳal*ıp turur* yapışıp ᶜayn-ı şevḳıdın nige kim (G305/4), ol aġız maᶜdūm u minde öpmeki sevdāsıdur / sūd kim iste*p turur* sermāye-i nā-būd ile (G352/3), ᶜārızıñ eṭrāfida güldür közüngey iy perī / yā ḳamerdür yed Āṣaf tartıp durur seyyāreler (G131/2), ḳuyaş kibi yüz ile taġ dik ġamın ni iteyin / siniñ ki taġ başıġa yitip durur ḳuyaşım (G302/2)

Duyulan geçmiş zamanın soru şekli yapılırken durum fiilinin ekleşmiş şeklinin kullanılmadığına, yalnızca "-p" ekinin bu görevi yaptığına bir örnekte rastladık.

közüm tabanıġa kim şām-ı vaṣl sürter min / uyu*p* mu ikin ü bīdār mu ikin āyā (G29/3)

Çokluk I. Şahıs

-p biz

saña ümmet olmağnı istep rüsül / velī *biz* ser-efrāz ol*up* ḥaliyā (G8/7), siz çikiñ nūş-ı viṣāl iy ehl-i ᶜıyş u nāz kim / biz bol*up biz* zehr-i hecr içmekke muᶜtād özge nevᶜ (G186/6)

Çokluk III. Şahıs

-pturlar/-ptürler

mümkin irmes tartmaḳ peykānlarıñ kim cism ara / her biri mesken tut*upturlar* süñgekke ornaşıp (G71/3), rehn ḫırḳam kim töşe*ptürler* anı mey-ḫānede / gūyiya her yan yapuşḳan dürdler peyvendidür (G119/6)

Olumsuz

"-may/-mey" eki esasta gelecek zamanın olumsuz şekli olmasına rağmen aşağıdaki örnekte "-p" zarf fiil eki ile yapılan öğrenilen geçmiş zamanın olumsuzu fonksiyonunda kullanılmıştır.

dime hicrānımda çik*mey sin* figān ü nāle köp / cism iyler mü figān bolġan nefes cāndın cüdā (G48/3)

"-mış/miş" Ekleri ile Yapılan Duyulan Geçmiş Zaman

Metnimizde, ayrıca, Batı Türkçesi'nin genel duyulan geçmiş zaman eki olan "-mış/-miş" ile de duyulan geçmiş zamanların ifade edildiğine rastlanmıştır.

	teklik	çokluk
I. Şahıs	-mış min /-mış-am	
II. Şahıs	-mış sin	
III. Şahıs	-mış	-mış(lar)

Teklik I. Şahıs

-mış min / -miş min

közge tā kirdi ḫayāliñ savuġ āhım vehmidin / baġlamış min ḳonya her sarı müjgāndın aña (G5/6), tā ki sivdüm sini cevrüñni daġı siv*miş min* / her ni maḥbūb kılur bar durur ol hem maḥbūb (G80/6), ḳabrim üzre ḳoyġa siz taşı ki żaᶜf eyyāmıda / ol perī küyında yat*mış min* başımġa yastanıp (G66/7), tün ü kün cilve ḳılma iy ᶜarūs-ı dehr bil*miş min* / ki miḥnet ṣubḥı olmış ḳāḳumuñ ġam şāmı sincābıñ (G239/6),

-mışam / -mişem

çü sinsiz tirig ḳal*mışam* yaḫşıraḳ / bu yañlıġ tirigligdin ölmek maña (G13/5), ol ḳūy ḳaṣdı it*mişem* iy vāᶜiẓ anı menᶜ itip / her dem dime cennet sözin söz salmaġıl maḳṣūd ara (G19/6), çü ḫırḳa bādeġa rehn oldı bol*mışam* ser-germ / girevge nevbet-i destār mu ikin āyā (G29/6), añla kim aḥbābnı köñlümge mihmān it*mişem* / itleriñ aġzıda ger körseñ baġrıñ yāreler (G131/4), bihişt-i vaṣl ara ḳoy kim demī tenaᶜum itey / ki hecr dūzaḫıda çik*mişem* ᶜaẕāb asru (G333/2)

Teklik II. Şahıs

-mış sin / -miş sin

di*miş sin* öltüreyin ᶜışḳ ehlin iylep cemᶜ / meger bilip sin olar içre köp perīşānlıġ (G189/4), iy köz ansız özge yüz körmekni ḳıl*mış sin* heves / hecr tīġıdın uyul yāḫud Nevāyīdin uyal (G257/7), yıllar aġzım kim ḳurut*mış sin* zülāl-i vaṣl üçün / bildin irkin şemmeī kim ṣaᶜb irkendür bu ḥāl (G259/2)

Teklik III. Şahıs

-mış / -miş

açtıñ çü zülf ol ikki köz her yan ḫadeñ atmaḳ ni tañ / kim ḳal*mış* ikki türk-i çīn hindū-yı nā-maᶜdūd ara (G19/5), aġzınıñ sırrı maña maᶜlūm eger irmes ni ᶜayb / hīç kimge ẕerreī çün birme*miş* ḥaḳ ᶜilm-i ġayb (G61/1)

Çokluk III. Şahıs

-mışlar / -mişler

dūd-ı āh içre ḳara ket*mişler* / boldı ᶜışḳ ehliġa mātem gūyā (G25/3), eşk dik aḳtı ḳara su közlerimdin hecride / tañ yoḳ idbārım çü bol*mışlar* mañga aḫter ḳara (G40/3), sāde köñglüm içre laᶜliñgniñ ḫayāli tüşkeli / şīşeīdür kim anıñ içinde salmışlar nebāt (G89/2), nige itmişler mesīḥ ü ḫıżr eger ḳılmay durur / birni rūḥ-efzā lebi birni ḫaṭ-ı ḫażrā ḫacil (G280/3)

Olumsuz

ni bilsün ol kişi kim çik*memiş* firāḳ tünin / ki ni ṣıfat kiçedür tīre rūzgār mañga (G14/4), bend ayağıda nidindür başıda sevdā otı / iy perī ᶜışḳıñgda ger ḫod ol*mamış* dīvāne şemᶜ (G182/2), çıḳsañ öydin tilbe bolmaḳ ᶜālem ehli ni ᶜaceb / kör*memiş* hergiz çü sin dik bir perī ruḫsāre il (G262/3), tap*mamış* yildin ṣadā birle taḥarrük kim körüp / ḳāmetiñgni ıżṭırāb iylep ḳılur feryād serv (G332/4), ẓulm ü bī-dād iylep andaḳ buz*mamış* devrān mini / kim tapa alġay özi tüzmekke hem imkān mini (G378/1)

5.5.2.1.3. Şimdiki Zaman

İçinde bulunulan zamanda ortaya çıkan hareketi haber vermek için kullanılan bildirme kipidir.

	teklik	çokluk
I. Şahıs	-a min / -e min	
II. Şahıs	-a sin/-e sin	-e siz
III. Şahıs	-adur/-edür/-ydür	

"-a /-e;-y" Zarf-Fiil Ekleriyle Yapılan Şimdiki Zaman

Hareketin geçmişten içinde bulunulan zamana değin devamlı olarak yapıldığını ifade eden zamandır. Bu zamana içinde bulunulan zaman da dahildir.

Harezm Türkçesi'nde "bara turur men"[75], Kıpçak Türkçesi'nde "aladırmen"[76] şekilleriyle karşımıza çıkan, "-a turur" şeklindeki şimdiki zaman ifadesi, durum fiilinin, birinci ve ikinci şahıslarda erimesi sonucu, aslı zarf fiil eki olan "-a/-e;-y" üzerine yüklenmiştir.

Bu zaman kısaca şimdiki zaman ifadeli geniş zaman şeklinde de açıklanabilir.

Teklik I. Şahıs

-a-min/-e min;-ymin

ol ḳuyaş hecrinde ḳorḳ*ay min* felekni örtegey / her şirārī kim bolur bu otluḳ efġāndın cüdā (G48/2), ᶜışḳ köydürdi ḫıredni bardı ol kim dige min / kim bu mühlik varṭa içre yā bolay min yā ḫıred (G113/5), ni nükte būd u nā-būdumdın ayt*a min* kim ol / nebūd ḳıldı fenā otı birle būdumnı (G366/2)

Teklik II. Şahıs

-a sin/-e sin;-y sin

tart*a sin* ᶜişyān yükin ḫām ḳıl ḳadiñ ṭāᶜatġa kim / yük aġır bolsa rükūᶜ ol dem bolur nā-çār añga (G10/6), iy kim tenimġa cān bir*e sin* her ṭarīḳdin / ölsem ni ayru tüşküçe sin dik refīḳdin (G320/1)

Teklik III. Şahıs

-adur/-edür;-ydur/-ydür

közler bile ol yüz ḳıl*adur* ḳatl ni bolġay / dīn ehli bile oldı çü küffār muṣāḥib (G84/3), dōstlar min tilbe aḥvāliġa yıġlañ zār zār / kim saladur geh geh ot köñglümge tüşken ḫār ḫār (G128/1), çerḫ hecriñde yaḳındur başıma yimrülgey / kör niler kiltür*edür* başıma devrān sinsiz (G150/6), her perī ṭavrıda ol ᶜārıż u leb öltür*edür* / kim besī tuzluḳ irür ol leb ü şīrīn ᶜārıż (G176/4), çü boldı cilve-ger ol genc-i ḥüsn ḥasretidin

[75] Akalın, Mehmet. (1988): *Tarihi Türk Şiveleri*, s. 205
[76] Karamanlıoğlu, Ali Fehmi. (1994): *Kıpçak Türkçesi Grameri*, s.128

/ ḫarāblıġ ḳıl*adur* her zamān ḫarāb köñgül (G285/2), tañ yoḳ ḳızarsa lāle kibi köz çü merdümi / her dem ġamıñgda ḳan yut*adur* ol ayaḳdın (G319/2)

Çokluk II. Şahıs

-e siz

iy ki geh gāhī kör*e siz* anı nā-şükr olmañgız / vāy ol maḥzūn ki yād itmek bile ḫursendidür (G119/2)

Olumsuz:

Bu şeklin olumsuzu "-may/-mey" ekleri ile yapılmaktadır. Şahısları belirtmek için kullanılan şahıs zamirleri olumlu şekli ile aynıdır.

dime hicrānımda çık*mey sin* fiġān ü nāle köp / cism iyler mü fiġān bolġan nefes cāndın cüdā (G48/3) nige yıġlap ʿanberīn zülfiñg kiser hicrān tüni / ölmekimni añglaban ger şemʿ tutma*ydur* ʿazā (G47/5)

"-maḳda/-mekde"

Hareket ismi yapan ek ile bulunma hali ekinin birleşmesiyle oluşan bu ek tam içinde bulunulan zamanda ortaya çıkan hareketleri haber vermektedir.

devride muġ-beçeler bir biri cān al*maḳda* / yüz mesīḥāġa sitem ḳılġuça cānāne kirek (G227/5), örte*mekde* fürḳatiñg şāgirdidür dūzaḫ velīk / pīşe iylep kesb üstadıça māhir bolmadı (G370/5)

5.5.2.1.4. Gelecek Zaman

Hareketin gelecek zamanda ortaya çıkacağını haber veren kiptir.

"-gay/-gey" Ekler ile Yapılan Gelecek Zaman

İstekli bir gelecek zaman ifadesine sahip olan ekin, üçüncü şahıslar hariç, sonunda bulunan "y" sesinin bazan kullanımdan düştüğü görülmektedir.

	teklik	çokluk
I. Şahıs	-ġa(y) min/-ge(y) min -ḳa(y) min/-ke(y) min	-ġa biz/-ge biz
II. Şahıs	-ġa(y) sin/-ge(y) sin -ḳa(y) sin/-ke(y) sin	-ge(y) siz
III. Şahıs	-ġay/-gey -ḳay/-key	-geyler

Teklik I. Şahıs

-ġa(y) min/-ge(y) min

-ḳa(y) min/-ke(y) min

ᶜışḳıdur cān perdeside rūşen ittim dōstlar / niçe köy*gey min* ḥarīr içinde otnı yaşurup (G62/4), çün ḫaber yoḳtur ḳararḳan rūzgārımdın maṅga / ḳayda tutḳ*ay min* közi ḳaşı ḳaralardın ḫaber (G132/4), ᶜādet iyler yār hicrān şīvesin iy dōstlar / vāy kim nit*key min* ansız ḫāṭır-ı muᶜtādıma (G348/6)

Teklik II. Şahıs

-ġa(y) sin/-ge(y) sin ; -ḳa(y) sin/-ke(y) sin

sal*ġa sin* ᶜālemġa ot ger gül savuġı tābıdın / ġonçe dik gül-şenġa çıḳsaṅ ḥulleler ġa çırmanıp (G66/3), köṅglüm öyin her niçe kim isteseṅ ġam tapḳ*a sin* / dāġ-ı hecr ü ġuṣṣa vü bī-ṣabrlıġ hem tapḳ*a sin* (G316/1) eşk ile köṅglüm otı öçmes ḳadeḥ tut sāḳiyā / kim bu su birle meger ol şuᶜleni söndür*ge sin* (G324/4)

Teklik III. Şahıs

-ġay/-gey; -ḳay/-key

nāme-i şevḳum ni nev[c] ol ayġa yit*key* çünki min / il atın oḳur ḥaseddin yazmadım [c]ünvān añga (G4/5), nāmem iltür ḳuş eger mażmūnın aytıp ḳısa şerḥ / saçḳ*ay* ot ḳaḳnus kibi miñ çāk olup minḳār añga (G10/3), añglaġ*ay* mecnūnluġ ü bī-dillıġımnı her kişi / kim boluptur bir perī-veş dil-rübāġa mübtelā (G27/2), ol ḳuyaş hecrinde ḳorḳay min felekni örteg*ey* / her şirārī kim bolur bu otluḳ efġāndın cüdā (G48/2), ni güller açḳ*ay* elem gül-şenide ġonçe kibi / nihān zaḫmların ḳılsa āşikār köñgül (G243/2)

Çokluk I. Şahıs

-ġa biz / -ge biz

közge bir hem cilve bir bezm-i visāliñ iy sipihr / veh niçe köz allıda ḫayl-i ḫayāliñ *körge biz* (G145/4), bolsa meydān [c]āzimi yolıda tofraġ ol*ġa biz* / ḳılsa gül-geşt-i çemen ra[c]na nihāliñ körge biz (G145/2)

Çokluk II. Şahıs

-ġa siz

ḳabrim üzre ḳoy*ġa siz* taşı ki ża[c]f eyyāmıda / ol perī kūyında yatmış min başımġa yastanıp (G66/7)

Çokluk III. Şahıs

-geyler

mihri ḫod yoḳ līk [c]amda ẓāhir iyler iltifāt / kim ḫalayıḳ cānıma ḳaṣd iyle*geyler* yip ḥased (G108/2), sin ḳuyaş birle münāsib sin oyunda ḫūblar / ikki ikki çünki kir*geyler* ataşıp yār yār (G128/3), ger mihr anıñ mis̱li di*geyler* [c]aḳlā / mihr allıda ẕerre yañglıġ olġay mis̱lā (R-1)

Olumsuz

ġarażım bu ki unutturmaġa min özni aṅga / küyige kirmekim efġān geh ü bī-gāh çikip (G73/3), diseṅ ki cānıma sal*maġay sin* iy sāḳī / tekellüm itme mey-ālūde-leb bile heyhāt (G90/5), hecr otıġa isteseṅ yaḳılmaġay sin iy köṅgül / yārdın zinhār kim ayrılmaġay sin iy köṅgül (G242/1), ḳıldı çün sāḳī lebi yitken ḳadeḥ hūşuṅgnı maḥv / tā ebed zinhār kim ayılmaġay sin iy köṅgül (G242/4), tilbe köṅglümni hemīşe ḳılma mecrūḥ iy perī / isteseṅ yol azmaġay sin kārvāndın ḳalmaġıl (G267/5)

"-ġu/-gü; -ḳu/-kü" Ekleri ile Yapılan Gelecek Zaman

Gelecekte mutlaka yer alacağı veya ortaya çıkacağı düşünülen bir hareketi veya bir durumu belirtmek için kullanılır.[77] Şahıslar iyelik kökenli şahıs ekleri tarafından ifade edilmekte ve durum fiili "tur-"un geniş zamanı olan "dur, durur veya turur" şahıs ekleri üzerine getirilmektedir. "dur, durur veya turur"suz kullanımlara sıkça rastlanmştır.

	teklik	**çokluk**
I. Şahıs	-*ġum*/-güm	
II. Şahıs	-ġuṅg	
III. Şahıs	-ġusıdur	

Teklik I. Şahıs

-ġu-m/ -gü-m

didi kil*güm* sorġalı iy ᶜışḳ cānım asraġıl / kim kirek kim kirgeç ol nā-mihr-bān ḳılsaṅ fidā (G26/4), sāḳıyā ḳılsaṅ himāyet ġālib ol*ġum* biyle kim / ġam bile köṅglüm talaşurlar ikevlen ḳarmaşıp (G71/7), iy mesīḥim çün öler min bir vaṣiyet iyle*güm* / ḫalḳdın maḫfī ḳulaḳ aġzımġa ḳoyġıl bir nefes (G151/3), bir naṣīḥat ḳıl*ġum* iy ᶜışḳ ehli iyleṅ istimāᶜ / salmaṅgız her sarı köz tā barmasun her yan köṅgül (G263/6)

[77] Eckmann, Janos. (1988): s. 135

-*ġu-m-dur / -gü-m-dür ; -ku-m-dur / -kü-m-dür*

iy sülük ehli ḳaçan maḳṣūd tapḳ*umdur* diseñ / mā-siva'llāhım fenā körgen künin miᶜād bil (G240/9), didiñ kūyide bol*ġumdur* nevāyī birle hem-ṣoḥbet / raḳīb āḫir köp anıñ birle bolma bu maḳām içre (G236/8), iy nevāyī ölsem armān ilt*kümdür* içmeyin / bir ṣabūḥī gül-ᶜiẕār-ı bāde-āşāmım bile (G359/6), kiçe kil*gümdür* diben ol serv-i gül-rū kilmedi / közlerimge kiçe tañ atḳunça uyḳu kilmedi G371/1)

-*gü-m durur*

öl*güm durur* çü fürḳat ile iştiyāḳdın / kil ḳutḳar iy ecel mini uşbu firāḳdın (G319/1), ṣubḥ eger urmas nefes öl*güm durur* yā ol mesīḥ / bir nefes kilmes min-i dil-ḫaste sarı bu kiçe (G234/4)

Teklik II. Şahıs

-*ġu-ñ / -gü-ñ ; -ku-ñ / -gü-ñ*

dehr ara ᶜıyş ü neşāṭ isteseñ ol*ġuñ* maḥrūm / nige kim anda naṣīb olmadı cüz renc ü ṭaᶜab (G82/7), dime ruḫsārım niçük vaṣf iylegüñ / ḳoy ki bir dem yaḫşı iyley ihtiyāṭ (G178/4), ni mihr issi ni vefā rengi tapḳ*uñ* iy bülbül / bu bāġ güllerige birme zinhār köñgül (G243/8)

-*ġu-ñ-dur*

iy köñgül hicrān künidür tartıp efġān yıġlaġıl / veh köz ayrılġuñdur ol gül-çihredin ḳan yıġlaġıl (G276/1)

Teklik III. Şahıs

-*ġu-sı/-gü-si*

bar*ġusı* gerdiñ felekke bād-pālar seyridin / bād-pāyıñġa ni asıġ atlas-ı eflāk cul (G115/3), tañġa salma vaᶜde-i vaṣlıñnı bārī bu kiçe / kim mini öltür*güsi* tañ intiẓārı bu kiçe (G340/1), egerçi tevbe buyurduñ mañga bil iy zāhid / ki sın*ġusı* yana

çün tutsa dil-sitān bāde (G357/5), bir kün mini ol ḳātil-i mecnūn-şiᶜār öltür*güsi* / ösrük çıḳıp cevlān ḳılıp dīvāne-vār öltür*güsi* (G373/1)

-ġu-sı-dur / -gü-si-dür

vaṣl ni yañglıġ müyesser bol*ġusıdur* çün irür / dil-berim nāzik-mizāc ū min be-ġayet bī-edeb (G55/3), köñglüme ḳaşıñg ḫayāli boldı tenvīn nūnı dik / tut*ġusıdur* çün ecel kāsını devrān ᶜāḳıbet (G92/4), añglasam irdi ki il reşkidin öltür*güsidür* / hecr deştide itip ḫalḳġa tapılmas idim (G6), itiñg ki bardı ḳılıp ṭuᶜme baġrım u yürekim / aḳar*ġusıdur* anıñg intiẓārıdın süñgekim (G298/1)

Metnimizde, gelecek zaman teklik üçüncü sahıs için "-guçı/-güçi" eklerinin de kullanıldığı tesbit edilmiştir.

ḥālim kim ikin iyle*güçi* yārġa maᶜrūż / min bī-dil işin ḳıl*ġuçı* dil-dārġa maᶜrūż (G174/1), yirler öpüben eşk töküp nāleler iylep / bir ḫaste ġamın it*güçi* ġam-ḫᵛārġa maᶜrūż (G174/2)

Olumsuz

Mutlak gelecek zamanın olumsuzu hem fiil kök veya gövdelerine "-ma-/-me-" eklerinin getirilmesi suretiyle hem de "yok" kelimesinin yardımıyla yapılabilmektedir.

-ma-ġu+şahıs eki

iy nevāyī ᶜışḳ ara kām isteseñg dīvāne bol / bu şerefni tap*maġuñg* hem-rāhıñg olsa tā ḫıred (G113/9), mey bir ki ḳażā tap*maġusı* ᶜaḳl ile taġyīr / her niçe kim bolsa ḫıred-āsār mülāḥıẓ (G179/5)

gü+şahıs eki- yoḳ (turur)

iy nevāyī yār derdi hecride ölmekdür iş / çün tiril*güñg* *yoḳ turur* isterge ni ihmāldür (G129/9), isteseñg iy ᶜışḳ mecnūn ornıġa ser-geşte'ī / bil ki tap*ġuñg* *yoḳ* bu rüsvāy-ı cihāndın yaḫşıraḳ (G198/4)

5.5.2.1.5. Şart

Hareketin şart şeklinde tasarlandığını, şart olarak düşünüldüğünü anlatmak için fiil kök veya gövdelerine şart eki eklenir. Fiil bu kipte şarta bağlandığı için hiç bir hüküm ifade etmez; hiç bir dilek, istek, temenni, zorlama anlatmaz.[78]

Fiil, şart şeklinde çekime girdiğinde iyelik menşeili şahıs eklerini almaktadır. Çekimi şu şekilde yapılmaktadır:

	teklik	**çokluk**
I. Şahıs	-sa-m	-sa-k
II. Şahıs	-sañg	-sa-ñgız
III. Şahıs	-sa	-salar

Teklik I. Şahıs

-sa-m / -se-m

ni ᶜaceb öl*sem* ki iylep tāze rūḥın ḫalḳnıñg / rūḥ zāyil iylegey ol ḥüsn-irūḥ-efzā mañga (G12/2), ḳadiñg dik di*sem* servni ḳılma a'yb / eger tüşmedi rāst taḫmīn ara (G33/4), ḥālime yār teraḥḥum ḳılmas / yıġlasam zār tebessüm ḳılmas (G157/1), birev kim reşk iltür min kiçürmekke ḫayāl içre / ni kiçkey köñglüme ger il bile kör*sem* viṣāl içre (G360/1)

Teklik II. Şahıs

-sa-ñg / -se-ñg

dost bolmas ger cemāl ehliġa cān ḳıl*sañg* fidā / düşmen-i cāndur eger cān ü cihan ḳıl*sañg* fidā (G26/1), cān ki ḳab ḳab ḳan boluptur dāġ-ı ᶜışḳıñg kitmegey / lāle bergi dik anı bir bir savur*sañg* köydürüp (G62/2), iste*señg* kim ol ḳuyaş çıḳḳaç sañga ḳılġay ṭulūᶜ / iy köñgül ġam seyli yitkeç taġ dik tutġıl ṣebāt (G89/6), köz tutar min iy bulut kim öt*señg* ol gül-şen sarı / çün saġın*sañg* bizni ün tartıp firāvān yıġlaġıl (G276/2)

[78] Ergin, (1982): s. 309

Teklik III. Şahıs

-*sa / -se*

iti öltürse hem köprek saḳınur min raḳībidin / nidin kim ḫāṭırımdın bu perī meslūb imes ança (G25/4), iy nevāyī ġonçe dik köñglüñ tutulsa hecrdin / nā-ümīd olma nesīm-i vaṣldın yitkey güşād (G104/9), ger nevāyī yārnıñ vaṣlın temennā ḳıl*sa* bar / iyle kim bolġay gedā köñglide şāh olmaḳ heves (G151/7), külme ḫam ḳaddimġa kim yüklen*se* ᶜışḳıñ ḳāf ara / ᶜışḳ üstide yazılġan ḳāf dik ḫam tapḳa sin (G316/5)

Çokluk I. Şahıs

-*sa-k / -se-k*

içseler kām ehli ṣāf-ı ᶜıyş ü biz ḳal*saḳ* tirig / deyr ara mey-ḫāneniñ sınġan sifāliñ körge biz (G145/8), muġ-beçe ḳurbānı bol*saḳ* yoḳ ᶜaceb kim pīr-i deyr / bizge āyīn-i fenādın özge irşād iylemes (G159/7)

Çokluk II. Şahıs

-sa-ñgız / se-ñgiz

mañga eger di*señgiz* cān bile cihāndın kiç / kiçey velī munı dimeñ ki andın kiç (G95/1), dōstlar allıda atımnı tuta alma*sañgız* / naḳd-i cānımnı başıġa ivürüñ pinhānī (G391/2)

Çokluk III. Şahıs

-*sa-lar / se-ler*

bu ot ki minde durur dūzaḫ içre ḳaçġay ḫalḳ / kivür*seler* mini āşūb birle maḥşer ara (G21/5), lebiñ hecride cismin bir pāre laᶜlidür / köñgül zaḫmıda yaḫşı baḳ*salar* her ḳatre ḳanımġa (G34/2), ol köz allında helākim di*seler* yoḳ hīç bāk / gerçi ölgendindimek yoḳ şart bīmār allında (G37/2), yasa*salar* ni ᶜaceb deyr ara mezārımnı / miniñ ki muġ-beçelerdür ḥarīf-i cürᶜa-keşim (G302/5), gül ni bolġay kim yüzüñ hecriñde körgey min anı / sal*salar* külbemge ḫas yañglıġ süpürgey min anı (G368/1)

5.5.2.1.6. Emir

Yalnız şekil bildiren tasarlama kipidir. Tasarlanan hareketi emir şeklinde ifade eder, hareketin emirle yapılmasına işaret eder.[79]

Emir şeklinde üçüncü şahıslar hariç diğer her bir şahsın kendine ait eki vardır. Yani her emir eki aynı zamanda şahsı da ifade etmektedir.

Emir çekimi şu şekildedir:

	teklik	çokluk
I. Şahıs	-(a)y(ın) -(e)y(in)	
II. Şahıs	-ġıl/-gil	-üñg/-ñgız;ıñglar
III. Şahıs	-sun / -sün	

Teklik I. Şahıs

-ayın / -eyin

mañga ölmeklik irür hecrde āsān sinsiz / öl*eyin* līk demī bolmayın iy cān sinsiz (G150/1), şeyḫ-i deyr ᶜışḳını terk it sañga ᶜaḳl örget*eyin* / iy nevāyī kişi bolġay mu bu nā-dān yañglıġ (G191/9), niçe cevrin tart*ayın* ol serv-i hūrī zādnıñg / yoḳ mudur pāyānı yā Rab ẓulm ile bī-dādnıñg (G220/1), ḳuyaş kibi yüz ile taġ dik ġamın ni it*eyin* / siniñg ki taġ başıġa yitip durur ḳuyaşım (G302/2)

-ay / -ey

dehr ḫoş gül-şen irür niyl*ey* kim / yoḳ vefā gülleridin zīver añga (G11/6), dehr ḫoş gülşen irür niyl*ey* kim / yoḳ vefā gülleridin hem gūyā (G25/6), mey birür bolsañg mañga deyr içre bir iy muġ-beçe / kim ḳoy*ay* başımnı ḳoysam pīr-i ḫammār allıda

[79] Ergin, (1982): s. 304

(G37/6), niçe ol ay mihridin şeydā kön͡gülni avut*ay* / tilbege yalġan ḥikāyet birle birgen dik firīb (G59/6), iy nevāyī şerḥ-i ḥālimni didim irsāl it*ey* / sözidin hem safḥaġa ot tüşti hem köydi ḳalem (G294/6)

Teklik II. Şahıs

Ø

iy kön͡gül ḥālin͡gni iʿlām *iyle* efġāndı an͡ga (G5/5), özdin ḳ*utul* Nevāyī vü maḳṣadġa *yit* ki ḫūş / yitmes cmenġa bolsa ḳafes içre mübtelā (G7/7), *an͡gla* kim aḥbābnı kön͡glümge mihmān itmişem / itlerin͡g aġzıda ger körsen͡g baġrın͡g yāreler (G131/4), ölgüm durur çü fürḳat ile iştiyāḳdın / *kil* ḳ*utḳar* iy ecel mini uşbu firāḳdın (G319/1)

-ġıl / -gil; -ḳıl /-kil

şām-ı ġām āhım dūdıdur ol dūd ara her yan şerer / bil*gil* nuḥūset encümi bu şām-ı ḳīr-endūd ara (G19/3), didi kilgüm sorġalı iy ʿışḳ cānım asraġ*ıl* / kim kirek kim kirgeç ol nā-mihr-bān ḳılsan͡g fidā (G26/4), otḳa şalġ*ıl* servni ol ḳadd-i mevzūn bolmasa / yilge bir*gil* gülni ol ruḫsār-ı gül-gūn bolmasa (G35/1), zülfiġa iy müşk ister sin ḳarımçı bendelıḳ / yoḳ ḥadin͡g bu sevdādın kiç*kil* özün͡gni satma köp (G78/3), deyr ara bed-mestlıġ cürmānesi iy muġ-beçe / boynuma asḳıl sebū baġlap anı zünnār ile (G341/8)

Tarihi metinlerde ve çağdaş şivelerde görülen, teklik ikinci şahıs emir eklerinden biri olan "-kın/-kin" şekli, metnimizde bir örnekte geçmiştir.

dimen͡g ki ḳaşları miḥrābıda tilek tile*kin* / man͡ga ki ḳaşları miḥrābı oḳ durur tilekim (G305/6)

Teklik III. Şahıs

-*sun* / -*sün*

Közlering ḳanım ġıẕā ḳılsun eger yalġan disem / bir ḳaşuḳ ḳanım ḥelāl ol*sun* bu ḫun-ḫār allıda (G37/5), ḫaşmet ehli ḫaz u ḫārāda yaşun*sun* ki manga / nā-tüvān cism-i fenā gerdide nā-peydā bes (G160/5), yüzüng viṣāliġa yit*sün* diseng köngüllerni / saçıngnı baştın ayaġ çīn ile şiken ḳılġıl (G245/4), dime laᶜlim şevḳıdın sıpḳarmadıng ḳan bir ḳadeh / sin içer sin köz töker nitip tüken*sün* sāġarım (G360/5)

Tashih hatasından kaynaklandığını düşündüğümüz "-sung"şekli de bu şahıs için kullanılmıştır.

şūḫlar müjgānıdın zühdüm ḳutul*sung* veh niçe / ger ḳuyaş tīġın felek her dem çiker bī-dādıma (G352/5)

Çokluk II. Şahıs

-*ıng* /-*ing*;-*ung* / -*üng*

yaḳa çākidin hecr teşrīfini / kör*üng* kim yilek boldı könglek manga (G13/2), firāḳ içre cān ü köngül siz kit*ing* / ki bolmış żarūret bu imgek manga (G13/3), tīre şāmım şiddetin andın sor*ung* kim bolmaġay / nūr bir şemᶜ-i şeb-istāndın serā-bustānıda (G36/3), ᶜāşıḳ u şeydālıġımnı menᶜ iter zāhid kör*üng* / kim hüner hem bar imiş nādān kişi yānıda ᶜayb (G61/2), zühddin bed-ḥāl idim ḫoş-vaḳt ol*ung* iy ᶜışḳ u mey / sizge tiggey ilni mundaḳ mest ü rüsvā iylemek (G206/7)

-*unguz*/-*üngüz*;-*ıngız*/-*ingiz*

yüzi vaṣfıġa nevāyī tüşmiş / berg-i güldin yasang*ız* defter anga (G11/8), mey-i aşfer ki tökülmiş ḳoyuban yüz içsem / keh-rübānı körüngüz cilve ḳılur kāh çikip (G73/6), refīḳlar öt*üngüz* deyr küyidin ki mini / ḫarāb iyledi mey daġı mübtelā maḥbūb (G85/6), māh-veşler bile kündüz bir*ing*iz bezmiġa zīb / şemᶜi mey birle şeb-istānı çerāġın yarutung (G224/4)

-ıñglar

ḳaçı*ñglar* ehl-i selāmet ki kāfir-i mesti / çıḳarġalı ḫıred u ṣabrdın demār kilür (G122/4)

Olumsuz

nitip ölme*yin* iy nevāyī ki ẓulm / ḳılur barça mīrzā vü mīrek mañga (G13/7), iy nevāyī *isteme* cān bülbülin her gülde kim / ol tonı gül-gūn lebi gül-berg ḫandānımdadur (G118/7), dime şevḳ otıġa teskīn birür mey / yanar şuᶜlem otıġa köp ḳoy*maġıl* yaġ (G192/3), veh ki boldum ᶜışḳ ara bir bī-vefāġa mübtelā / bol*masun* ehl-i vefā mundaḳ belāġa mübtelā (G27/1), tut*masun* gül ṣoḥbetidin serv özin köp ser-firāz / iy ṣabā kim ol tonı gül-gūn mining yanımdadur (G118/5), öler ḥāletde min ansız ṭarabdın körmeyin ölmey / di*meñ* taᶜcīl ile ol ᶜömr bolsa nā-gehān peydā (G28/5), dōstlar mihr ü maḥabbetniñ nihālin ik*meñiz* / yüz yıl bolsa vaṣl devri ḳılmas irdim iḫtiyār (G141/6)

5.5.2.1.7. İstek

"-gu + İyelik ekleri + kil-" Şeklindeki İstek Kipi

Bu kalıpla tasarlanan harekette, söylenilen hareketin yapılmak istendiği kastedilmektedir.[80] Metnimizde bu kalıp ile yapılan istek şekline bir örnekte rastladık.

ḫaste köñlüm örtenür gūyā siver cānım barur / yıġla*ġum kil*ür meger gül-berg-i ḫandānım barur (G139/1)

"-ġay/-gey" Ekleriyle Yapılan İstek Kipi

Genelde gelecek zaman için kullanılan bu yapının metnimizde istek fonsiyonunda kullanıldığı da tespit edilmiştir.

otıdın mecnūnnıñ iy rāvī ni ḥayret ḳılġ*a min* / min ki yüz pervāne andaḳ miḥnet-ābādımda bar (G124/2), niylep ol ḳātildin ol*ġay min* ḫalāṣ iy ᶜışḳ kim / cānım efgān tenim bīmān köñlüm zāndur (G144/2), köñülge yüz tümen nīş ursa hicrān iylemen nāle / viṣāliñ nūşıdın ol zaḫmlar bir kün oñal*ġay* dip (G72/2),

5.5.2.1.8. Gereklilik

Tasarlanan hareketin gerekliliğini gösterir; gerekli olan, gerekli şekline bürünen bir ṭasarlama ifade eder.[81] Metnimizde gerekliliği ifade etmek için "-maḳ kirek / -mek kirek;-sa kirek" kalıplarından yararlanılmıştır.

-maḳ kirek / -mek kirek

sindin örgengen kibi leylī vü şīrīn ẓulm u kin / mindin örgen*mek kirek* mecnūn bile ferhād ᶜışḳ (G196/7), dimeñgiz allıda vaṣlı müddeᶜāsın ayt kim / yā melūl ol*maḳ kirek* bu müddeᶜādın yā ḫacil (G280/5), ᶜömrī tilep iş sırrını kit*mek kirek* āḫır / kim şemmeī andın mini ḥayrān bile bardım (G308/5), ᶜālem ehliġa ḳoşulmaḳḳa özüñgni ḳılma zār / çünki ayrılmaḳ kirektür soñgra yüz āzār ile (G341/7)

-sa kirek

ᶜışḳ içre ᶜitibārıñg ger yoḳ bu muᶜteberdür / bol*sa kirek* fenādın bī-iᶜtibār ᶜāşıḳ (G202/4), ol gül-i raᶜnāġa nāmem ḫūb imes yek-sān ḳızıl / ṣafḥası bol*sa kirek* bir yan sarıġ bir yan ḳızıl (G270/1)

5.a. Cevheri Fiiller

Bütün isim ve fiil şekillerinin sonuna gelerek onlardan birleşik fiiller yaptığı için "ana yardımcı fiil", isimleri fiilleştirdiği için "isim fiili"[82] denilen yardımcı fiildir.

Metnimizde cevheri fiil "ir-/i-; tur-; Ø " şeklindedir.

5.a.1. Cevheri Fiilin Geniş Zaman Çekimi

Bu cevheri fiilin geniş zaman çekimi şu şekilde yapılmaktadır:

---

[80] Ergin, (1982): s. 225
[81] Ergin, (1982): s. 312
[82] Ergin, (1982): s. 314

	teklik	çokluk
I. Şahıs	min; irür min; turur min; -dür min Ø	biz
II. Şahıs	sin	siz
III. Şahıs	irür; durur;dur/tur	irürler, durlar, tururlar,

Teklik I. Şahıs

min

laᶜl yazılġan kibidür laᶜl ara ḳılsaŋ naẓar / köz ki ḥayretdin bī-kes *min* ol leb-i ḫandān ara (G18/3), ḫayl-i ʿşşāḳ ki merdūd ittiŋ / bar *min* ol ḫaylda min hem gūyā (G25/2), ni cefā-keş *min* körüŋ kim bar aŋa ḳılmaḳ cefā / söz vefādın ẓāhir itsem ol cefā-kār allıda (G37/3), köygeli *māyil min* ü hecriġa yoḳ veh kim mini / iyledi rāżī ısıtmaḳḳa ölümdin ḳorḳıtup (G63/4), *rāżī-min* eger naḳd-i dil ü dīnim oġurlar / ger bolsa maŋa ol büt-i ᶜayyār muṣāḥib (G84/2)

irür min

firāḳıŋ küncide tün kün *irür min* / ḳaçan boldı tirigley ḳuşnı ṣayyād (G105/3), ger şehrni terk iylep ṣaḥrāġa ḳoyup min yüz / *maġdūr irür min* kim māhım irür orduda (G355/5)

-dur min /-dür min

diptür ki Nevāyi *söziniŋ bendesidür min* / bu luṭf ile ol şehde ẓarāfet bolur irmiş (G163/7), *ḳızıḳraḳdur min* ol ay ᶜışḳıda her niçe kim tā ṣubḥ / bu iş terkide özni germ itip dem-serdlıḳ ḳılsa (G361/2)

durur min / turur min

kim ḫıred hem ᶜışḳ maġlūbı *durur min* dik velīk / hiç müşfiḳ ġam yimes aḥvālime illā ḫıred (G113/6), tüşte yitken *dik turur min* serv-i ḥūrī-zādıma / kör yaman ṭāliᶜ ki ol hem yaḫşı kilmes yādıma (G348/1)

Ø

ol perī-veş kim bolup min zār ü ser-gerdān aŋa / ᶜışḳıdın ᶜālem maŋa ḫayrān u min *ḫayrān* aŋa (G4/1), bolmış ol kāfir ġamı divāne köŋlümdin melūl / hīç kāfir bolmasun min mübtelāġa *mübtelā* (G27/6)

Teklik II. Şahıs

sin

dime kūyide ol aynıŋ nige *ser-gerdān sin* / boldı bu miḥnetime gerdīş-i gerdūn bāᶜiṣ (G94/7), anda mecnūn min bu yan *leylī sin* itkey ictimāᶜ / bir ḫṭaraf dīvāne*ler* bir yan perī ruḫsāreler (G131/5), yaḫşı irmes maŋa sindin tilemek özni ḫalāṣ / sin muḥıḳ *sin* tiler irseŋ bu yamandın maḫlaṣ (G171/2)

Teklik III. Şahıs

irür

iy ḫoşā dervīş kim *merdūd irür* cennet aża (G3/7), vaṣlıŋda ʻişret *ḫūb irür* ʻıyş ü ṭarab *merġūb irür* / sinsiz maŋa *maṭlūb irür* tende elem cānda ʻanā (G6/6), dehr ḫoş gülşen *irür* niyley kim / yoḳ vefā gülleridin hem gūyā (G25/6)

durur / turur

aŋa dūzāḫ ara ot dik *durur* dünyā vü mā-fīhā (G2/9), siniŋ dik büti yoḳ *turur* çin ara / büt-i çin siniŋ bendiŋ āyin ara (G33/1), ᶜışḳ ref ᶜ olġaç köŋülge yoḳ *turur* cüz tīrelik / ol şıfat kim şuᶜlesi öçkeç bolur aḫker ḳara (40/5), meger ki köz yolıdın aḳtı ḳan bolup yürekim / ki taġ itekleri dik *lāle-gūn durur* itekim (G305/1)

-dur / -dür; -tur / -tür

ḫaste cānıñġġa belā-yı cāvidān*dur* ḳatilī / kim temennāsıda ᶜömr-i cāvidān ḳılsañ fidā (G26/2), iy nevāyī ḫaste köñglümge meded*tür* nāveki / rast andaḳ kim żaᶜīf ilge birür ḳuvvet ᶜaṣā (G30/9), iy nevāyī sin çiker sin āh līkin yaḫşı*dur* / ol perīniñ zülfi bu yıl birle der-hem bolmasa (G38/7), dehr bustānıda iylep seyr ḳılmaḳ hāy u hūy / herze kizmek*tür* ḥayātıñ ḳuşlarını hürkütüp (G63/6), ᶜārıżıñġnıñ naḳşıdın büt-ḫāne*dür* köñglüm öyi / ᶜışḳ bolmış berhemen içinde ol büt-ḫāneniñ (G213/3)

Ø

yüz tümen min dik anıñ köñgli rıżāsıġa *fidā* / min eger ölsem öley siz anı ḫōş-ḥāl tutuñ (G224/2)

Çokluk I. Şahıs

biz

ni murād u ni ümīd iyler ol aydın bizni şād / āh kim ᶜışḳ içre hem *nevmīd-biz* hem nā-murād (G104/1)

Çokluk III. Şahıs

siz

hecr ara ḫaste nevāyī vü fiġān / iy viṣāl ehli *siz* ü laḥn-ı ṭarab (G60/7), miniñ ḫod rūzgārım tīre boldı şām-ı hicrāndın / ḳılıñ ṣubḥ-ı viṣāli şükrin iy ᶜıyş ehli *siz* bārī (G379/4)

Çokluk II. Şahıs

irürler

iy nevāyī ᶜışḳım u ḥüsni *irürler* ançа kim / min añga ḥayrān min ü ol daġı min ḥayrān kibi (G375/7)

-durlar

nevāyī ᶜışḳı ol ay ḥüsni birle tev'emān*durlar* / alarnı bolmas iy pend ehli bir birdin cüdā ḳılmaḳ (G204/9)

<u>*dururlar*</u>

ḳatlim iylep ḳanıma kim kirdiler köz ü köñül / ikkisi düşmen *dururlar* cānıma ḳanlıġ daġı (G377/4)

Olumsuz

	teklik	çokluk
I. Şahıs	irmes min/imes min; irmen/ imen	
II. Şahıs	irmes sin/imes sin	
III. Şahs	irmes / imes, imestür / imes turur	imesler

Teklik I. Şahıs

<u>*irmes min*</u>

bir zamān ẓulmleridin çü ḫalāṣ *irmes min* / yoḳ ᶜaceb ger tilesem ehl-i zamāndın maḫlaṣ (G171/5)

<u>*imes min*</u>

hecr eger budur nitey min cānnı cān nitsün mini / kim irür yoḳ kim *imes min* ḫalḳ-ı nā-dāndın melūl (G264/2)

<u>*irmen*</u>

özüm hem *irmen* öz ḥālimdin āgeh tā anı kördüm / yoḳ ol kim irmes aḥvālimdin ol nā-mihr-bān āgeh (G353/1)

<u>*imen*</u>

ġamıdın *ayru imen* kim tutmış / üns bu ḫāṭır-ı ġam-perver an͡ga (G11/2), dōstlar mümkin imes bolmaḳ müyesser vaṣl kim / min an͡ga *dil-ḫᵛāh imen* ol kim man͡ga dil-ḫᵛāhdur (G123/5), min ḳoyun *mis̱li imen* ser-geşte sevdā deştide / belki taḳlīdimni iylep dip mis̱ālim çırmaşur (G127/3)

Teklik II. Şahıs

<u>*irmes sin*</u>

bī-vefālar ẓulm ü bī-dādıġa *irmes sin* ḥarīf / bu çemen içre eger sūsen eger şimşād bol (G256/4), çikme baş kim eymen *irmes sin* ḫazān naġmesidin / bu çemen içre eger sūsen eger şimşād bol (G256/6)

<u>*imes sin*</u>

başın͡g al kit öz pey-i vaḳtın͡gġa iy şeydā kön͡gül / kim *imes sin* ḫaste cānın͡g hiç derdiġa devā (G30/5)

Teklik III. Şahıs

<u>*imes*</u>

buyurmaġıl yana ṣabr iy ṭabīb tin͡gri üçün / ki uşbu *şerbet imes* imdi sāz-kār man͡ga (G14/5), deyr pīri allıda ḳılsam gedālıġ *ʿayb imes* / iy nevāyī bil ki feyż ehliġa şey'lillāhdur (G123/7)

<u>*irmes*</u>

çün bu yirde içkeridin rüst baġlandı işik / ādem irmes ol kişi kim bāde-peymā bolmasa (G23/6), yaḫşı irmes man͡ga sindin tilemek özni ḫalāṣ /sin muḥıḳ sin tiler irsen͡g bu yamandın maḫlaṣ (G171/2)

<u>*imestür*</u>

ḳahr berḳı birle raḥmet yamġurı ger biledür / eymen irmes bū'l-lā nevmīd *imestür* bū-leheb (G55/8), bu çemen ra^cnāları ser-keşlik itkendin ni sūd / kim ḫazān tarācıdın eymen imestür bir nihāl (G258/8),

imes turur

dāyim yüzüñ ḫayāli nevāyī közündedür / ġāyib *imes turur* perī anıñ bulaġıdın (G327/6)

Çokluk III. Şahıs

imesler

ṣām ile ṣubḥ er sarıġ aġrıġ imesler bes nidür / tün saçın yayıp ḳuyaş yırtıp yüzün tutmaḳ ʿazā (G31/6)

5.a.2. Cevheri Fiilin Görülen Geçmiş Zamanı

Metnimizde cevheri fiilin görülen geçmiş zamanı, cevheri fiilinin üzerine "-dı/-di" görülen geçmiş zaman ekinin getirilmesiyle yapılmaktadır.

	teklik	çokluk
I. Şahıs	ir-di-m /i-di-m	
II. Şahıs		*ir-di-*ñgiz
III. Şahs	ir-di; i-di	

Teklik I. Şahıs

irdim

rākıʿ irdim çeng üni kildi seḥer-geh āh kim / bardı muṭrib nāġmesiġa ḥāṣılı evrādnıñ (G220/7), yazmaġıda mużṭarib irdim cevāb ümmīdiġa / çün cevābī tapmadım cüz ıżṭırābī tapmadım (G291/2), yüzüñ ḫayāli bile vālih irdim andaḳ kim / bahār kilgen ü kitkenni bilmedi köñglüm (G304/2)

<u>*idim*</u>

tün ḫumār-ı hecride *bed-ḥāl idim* iy vāy eger / cām-ı vaṣlıdın mini yār itmese ḫoş-ḥāl ṣubḥ (G97/3), refīḳlerni barın yār u muᶜtemed ḳıldıñ / arada tik mini merdūd idim ki red ḳıldıñ (G222/1)

Teklik III. Şahıs

<u>*idi*</u>

ḫıred maḫfī beden fānī köñül ġāyib ṭarab maᶜdūm / barı sehl *irdi* bolsa irdi ol nā-mihr-bān peydā (G28/2), zamān evrāḳı vü ᶜışḳım *idi* ferhād ü mecnūndın / felek bir ikki faṣl itti iżāfet dāstānımġa (G34/8), hevā-ḫōş *irdi* vü ilgimde bir ḳadeḥ mey-i nāb / içer idim velī ġamdın ḳadeḥ ḳadeḥ mey-i nāb (G54/1), maḥcūb *idi* ol şūḫ ulusdın çü mey içti / her ḫayl bile boldı be-yek-bār muṣāḥib (G84/4), hecrim tüni ki yılça idi bu ümīd ile / kim kilge sin yoluñ üze bīdār min henūz (G147/2),

<u>*irdi*</u>

kūyide *irdi* nevāyī vü körünmes imdi / ᶜışḳ ile derd anı bilmen ki ḳayan iylediler (G135/7), her dem ansız yüz ölüm *irdi* Nevāyī cānıġa / bir ölüm birle bu derdiġa devā ḳıldı firāḳ (G197/6), közleriñdin niçe su kilgey dip öltürmeñ mini / kim barı ḳan *irdi* kilgen bu kiçe su kilmedi (G371/5)

Çokluk II. Şahıs

<u>irdiñiz</u>

bir kün iy hūş u ḫıred min tilbege *yār irdiñiz* / bī-ḫaber hem bolsam özdin siz *ḫaber-dār irdiñiz* (G146/1), bolmasa hūş u ḫıred ġam-ḫᵛārım iy ᶜışḳ u cünūn / siz boluñ bāḳī ki ḥālimġa meded-kār *irdiñiz* (G147/4), ᶜışḳ eger zār itti efġān ḳılmañ iy cān u köñül / kim mañga ᶜışḳ içre siz dāyim ḫarīdār *irdiñiz* (G147/5)

Çokluk III. Şahıs

<u>*irdiler*</u>

ᶜışḳ ara ferhād u fecnūn dağı *bī-ḫod irdiler* / kimse mindin ġālibā bu işde yoḳ maġlūbraḳ (G200/3),

Olumsuz

<u>*irmes irdi*</u>

felek cefāsı ulus ṭaᶜnı vü firāḳıñ otı / bes *irmes irdi* ki sin hem yana meded ḳıldıñ(G222/2)

<u>*irmes idi*</u>

eger müjgān u ḳaşıñ ḥayreti *irmes idi* gerdūn / ni irdi iylemek āhım oḳ u ḳaddimni ya ḳılmaḳ (G203/5)

imes irdi

ḫūblar meyli köñül ḳılmadı kim / *imes irdi* biri *mānend* sañga (G16/3),

imes idi

ġarḳ-ı muḥīt-i ᶜışḳıñ idi cān ile köñül / ol dem ki rūḥ *imes idi* ten birle āşnā (G7/2)

5.a.3. Cevheri Fiilin Duyulan Geçmiş Zaman Çekimi

Cevheri fiilin duyulan geçmiş zamanı, "ir- ; i-" fiiline"-miş" geçmiş zaman ekinin ulanması neticeside elde edilmektedir. Metnimizde yalnızca üçüncü şahıslar için kullanılan şekline rastladık.

<u>*imiş*</u>

hecr ölümdin *telḫ imiş* mundın soñ iy gerdūn mini / iylegil cāndın cüdā ḳılġunça cānāndın cüdā (G48/4), ᶜāşıḳ u şeydālığımnı menᶜ iter zāhid köruñ / kim

hüner hem *bar imiş* nādān kişi yānıda ᶜayb (G61/2), letāfette yüzüñg hem *gül imiş* hem gül-istān irmiş / ḫalāvetde lebiñg hem cān ü hem ārām-ı cān irmiş (G165/1), sırr-ı ᶜışḳımdın il allıda birer lafẓ didim / *bu imiş* ḳılġuçı ḳāyilni perīşān elfāẓ (G181/3)

irmiş

iy nevāyī meyde sāḳī *laᶜlidin irmiş* fürūġ / keyfiyetni çünki fehm ittiñg niter sin ayrılıp (G65/9), şeh-süvārımnıñg burāḳı pūyesidin ḳaldı berḳ / kim anıñg fiᶜli *şitāb irmiş* munuñg resmi s̱ebāt (G88/3), *mübhem irmiş* rıḳᶜası devrānıñg asru yāve kim / cānḳa bu endīşedin her dem ᶜaẕāb iyler köñgül (G246/6), ḫaste min devrān cefāsıdın kitürgil bāde kim / nāfiᶜ *irmiş* ol marażġa sāġar-ı ṣahbā besī (G382/6)

5.a.4. Cevheri Fiilin Şart Çekimi

Cevheri fiil "ir-;i-" üzerine şart ekinin getirilmesi sonucu oluşmaktadır.

	teklik	çokluk
I. Şahıs	ir-se-m; i-se-m	
II. Şahıs	ir-se-ñg; i-se-ñg	
III. Şahıs	ir-se; i-se	

Teklik I. Şahıs

irsem

eger min āşıḳ ü dīvāne *irsem* / mañga nāṣiḥ daġı irmes ḫıred-mend (G111/4)

isem

satmañgız ᶜālemġa sevdāyī *isem* iy derd ü ġam / tā ki siz bar irdiñgiz ᶜışk ilgide zār irdiñgiz (G146/6)

Teklik II. Şahıs

irseñ

ṭālib *irseñ* ḳatlime cānā sañga cānım fidā / ni sañga maṭlūbraḳ oldur mañga maṭlūbraḳ (G200/5), ᶜāşıḳ *irseñ* körmegil iy şeh gedālarnı ḫaḳīr / kim belālıġ ᶜışḳ farḳ itmes gedā vü şāhnı (G390/6)

iseñ

iy nevāyī ir *iseñ* dünyā ᶜarūsın ḳıl ṭalāḳ / bir yolı bolma zebūn bu zāl-i mekkār allıda (G37/7), ᶜāşıḳ *iseñ* Nevāyī köp żaᶜfdın tarıḳma / ni bolġusıdur olmay zār u nizār ᶜāşıḳ (G202/6)

Teklik III. Şahıs

irse

dōst maṭlūb *irse* ġaflet uyḳusıdın köz açıp / uçmaġ ümmīdi tamuġ bīmidin istiġfār ḳıl (G260/6), şıdḳ *irse* ḫod itmek kirek öz fiᶜlini ḫūb / kiẕb *irse* melāmet daġı bardur maṭlūb (R-5)

ise

iy nevāyī tüşte ger körmek anı *mümkin ise* / barça ger ḫōd soñġı uyḳudur niter sin uyġanıp (G66/8), itiñgge azraḳ *ise* ṭuᶜme pāre pāre baġır / üzüp salay yana bir luḳme özni tüşse yürek (G225/2), eger şikāf ise köksüm yaḳa kibi ni ᶜaceb / ki hecr bir biridin üzdi tār u pūdumnı (G366/3)

5.5.2.2. Birleşik Çekimler

Bildirme ve tasarlama kipleri ile bildirilen ve tasarlanan hareketlerin görülen geçmiş zamanda, duyulan geçmiş zamanda veya şart şeklinde ortaya çıktığını ifade etmek için birleşik çekimlere başvurulur. Birleşik çekim iki çekimli fiilin bir araya gelmesinden, birlikte kullanılmasından ibarettir. Birleştirilen iki çekimden biri bir şekil

ve zamanı diğeri de başka bir şekil ve zamanı karşılayarak birbirine bağlanan iki şekli ve zamanı birlikte ifade ederler.[83]

5.5.2.2.1. Hikaye

Asıl fiil kipinin gösterdiği hareketin görülen geçmiş zamanda cereyan etmiş olduğunu hikaye etmek için, anlatmak için kullanılan fiil şeklidir.[84]

5.5.2.2.1.1.Geniş Zamanın Hikayesi

Asıl fiilin geniş zaman kipi ile cevheri fiilin görülen geçmiş zaman çekiminin birlikte kullanılması sonucu elde edilmektedir.

-ar idi/ -er idi;-r idi+şahıs eki

hevā-ḫōş irdi vü ilgimde bir ḳadeḥ mey-i nāb / iç*er idim* velī ġamdın ḳadeḥ ḳadeḥ mey-i nāb (G54/1), rişte-i cān bile nāmeñ başını çırma*r idim* / ol şerer tānı bile köymese irdi mektūb (G80/2), pīr-i ᶜaḳlım kim mañga men-i cünūn iyle*r idi* / bir perī-veş kūyide bāzīçe-i eṭfāldür (G129/4), lebiñ ḫayālide kim çāk irür mañga köñglek / tik*er idim* anı cān riştesidin olsa ipek (G225/1)

-ar irdi/ -er irdi;-r irdi+şahıs eki

nāvekidin cān tap*ar irdim* ki çiktiñ iy refīḳ / imdi bārī zaḫmıdın bir laḥẓa peykān çikmegil (G271/3), cān birür irdi Ḫıżır suyı ḫalāyıḳḳa şarīḥ / ᶜisī ölüg tirgüzür irdi dip elfāẓ-ı faṣīḥ (M2/ 11-12)

5.5.2.2.1.2. Duyulan Geçmiş Zamanın Hikayesi

-p irdi+şahıs eki

bir iyesiz it bol*up irdi* Nevāyī yārsız / bolmasun yā rab ki hergiz bende sulṭāndın cüdā (G48/7), iy nevāyī ger tiler ol şūḫ āzārıñ siniñ / kim di*p irdi* kim vefāsız ilge mundaḳ zār bol (G286/6)

---

[83] Ergin, (1982): s. 319, 320
[84] Ergin, (1982): s. 321, 322

-miş irdi / -miş idi+şahıs eki

öl*miş irdim* ġam tüni laᶜliñ ḫayāli birdi cān / ẓulmetimde boldı peydā āb-ı ḥayvān ᶜāḳıbet (G92/6), asru rüsvālıġlarımnı kör*miş irdi* ᶜışḳ ara / min niçük rüsvā idim bolmış bu dem rüsvā ḫıred (G113/4), her meyi kim ansız içtim tapḳalı ġamdın emān / zehr-i ġam gūyā izil*miş irdi* ol cāmım bile (G359/2), bāġ ara gūyā ṣabā sal*mış idi* cānān isi / kim yitişkeç gül isi min taptım andın cān isi (G388/1)

5.5.2.2.1.3. Gelecek Zamanın Hikayesi

-ḳay idi+şahıs eki

uşbu hicrān kiçesin tüş körsem irdi nāgehān / öl*gey irdim* vehmdin elbette zehrem yarılıp (G65/4), ger bolmadı bir laḥẓa mañga yār muṣāḥib / ni bol*ġay idi* bolmasa aġyār muṣāḥib (G84/1), kirgende belā deştiġa fikr it*key idim* ger / yüzdin biri bilsem ki maḫāfet bolur irmiş /G163/6), savuġ āhımdın żarar tap*ḳay idim* ġam bezmide / cism öyinde bolmasa otluḳ köñgüldin micmerim (G306/3)

5.5.2.2.1.4. Şartın Hikayesi

-sa idi / -sa irdi+şahıs eki

uşbu hicrān kiçesin tüş kör*sem irdi* nāgehān / ölgey irdim vehmdin elbette zehrem yarılıp (G65/4), bilsem irdi bir zamānlıġ hecr derdin şiddetin / kim bolur irmiş añga endūh-ı hicrān berg ü bār (G141/5), cevr itkenide ölmes idim ger añga soñgra / bil*sem idi* kim luṭf-ı iżāfet bolur irmiş (G163/5), tapmas irdim kūyide istep eger ḫōd zaḫmıdın / tökme*se irdi* ḳayan ᶜazm iylegendin ḳan köñgül (G263/3), añgla*sam irdi* ki il reşkidin öltürgüsidür / hecr deştide itip ḫalḳġa tapılmas idim (G290/6)

5.5.2.2.2. Rivayet

Asıl fiil kipinin gösterdiği hareketi rivayet eden şekildir. Asıl kip ile birlikte cevheri fiilin "irmiş/imiş" şekillerinin kullanılmasıyla oluşturulmaktadır.

5.5.2.2.2.1. Geniş Zamanın Rivayeti

-r imiş+şahıs eki

ḳılmaġan cānın fidā cānānġa yitmes di*r imiş* / iy nevāyī uşbu söz birle fidā yüz cān aṅga (G4/8), cünūnnı terk itiben ᶜāḳil ol didi zāhid / bol*ur imiş* benī Ādemġa munça nādānlıġ (G189/6), iy ṣabā köṅglüm ni yitti kūyide kim iyle*r imiş* / bü'l-ᶜaceb-veşlıġlar ol āşüfte-i rüsvā besī (G382/5), iy nevāyī yana dem urma kim ol ay di*r imiş* /kim kiçe uyḳuġa ḳoymas mini it efġānı (G391/5)

-r irmiş+şahıs eki

bilsem irdi bir zamānlıġ hecr derdin şiddetin / kim bol*ur irmiş* aṅga endūh-ı hicrān berg ü bār (G141/5), ölmekimni bilmeyin gūyā di*r irmiş* ol perī / kim niçe tündür ki ol dīvāne feryād iylemes (G159/2)

5.5.2.2.2.2. Duyulan Geçmiş Zamanın Rivayeti

-p imiş+şahıs eki

di*p imiş* bir kün kilip köṅgli yarasın bütkerey / kilse bütkil iy köṅgül bu sözge ḫod bolmas bütüp (G63/5), di*p imiş sin* iylegüm islām ilinde ḳatl-i ᶜām / iyleme bu ẓulmni iy nā-müsülmān iyleme (G343/5)

5.5.2.2.3. Şart

Asıl fiil kiplerinin karşıladığı hareketi şart şeklinde ifade ederler.

5.5.2.2.3.1. Geniş Zamanın Şartı

-ar ise+şahıs ki

pāk itek iste*r iseṅ* bir pāk iteklik isteben / ḫāk-i naᶜleyniġa yüz ḳoy gūşe-i dāmānın öp (G77/6), gül-cebīnin közge köp sürt*er isem* ᶜayb itmeṅiz / nige kim bir gül-cebīnligdin birür her laḥẓa yād (G104/4), āyīn-i ḳanaᶜat tut ᶜizzet til*er irseṅ* kim / irmiş ṭamaᶜ ehlidin her kim ki ẕelīl irmiş (G166/6)

5.5.2.2.3.2. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

-dı ise(+şahıs eki)

-dı (+şahıs eki) ise

ġam yimen boz*dı ise* köñglüm öyin kim ḳuyaş / maḫzen ʿışḳını ta bolmasa şāyeste köñgül (G250/4), baş ḳoyay didim ayāġı tofrāġıġa didi ḳoy / būse istep laʿl-i rengin sor*dum irse* didi al (G257/3)

5.6. Kuvvetlendirme ve İhtimal

Cevheri fiilin üç şekli ile yapılan hikaye rivayet ve şart birleşik çekimleri yanında onun ek halindeki geniş zamanın[85] üçüncü şahsı ile yapılan fiil çekimi de dördüncü birleşik çekim olarak düşünülebilir.

Eklerin geniş zaman, kuvvetlendirme ve ihtimal olmak üzere üç fonksiyonu vardır. Çoğu defa bu üç fonksiyon birbirine karışmış durumda bulunur.[86]

Lāmī ki vaṣl ayağıġa tap*mıştur* ittiṣāl / ol lāmdur ortada almış anı belā (G7/6), gül kirekmes*tür* mañga meclisde ṣabhā bolmasa / niyleyin ṣahbānı bir gül meclis-ārā bolmasa (G23/1), iy nevāyī tilberetmiştür itmiştür mini ifrāṭ ile / bes ki müfriṭ ādemīlıġlar perī-zādımda bar (G124/6)

bes ki köñgül aġzı ḫayālidedür / ġonçe dik ol*mış durur* endām ara (G20/1)

5.7. İktidari Yapı

Hareketlerin yapılabilirliğinin imkan dahilinde olduğunu veya olmadığını ifade etmek için kullanılan şekildir.

İktidari yapı "al-" fiili yardımıyla oluşturulan birleşik fiillerle yapılmaktadır. Hareketin yapılabilirliğini göstermek için "Asıl fiil+-a/-y zarf fiil eki + al- yardımcı fiil" birleşik fiili, yapılamazlığını ifade etmek için ise "al-" fiiline, olumsuzluk eki "-ma / -me" getirilmek suretiyle oluşturulan olumsuz birleşik fiil kullanılmaktadır.

---

[85] Ergin, (1982): s. 330
[86] Ergin, (1982): s. 330, 331

ni kebūter yit*e al*ur ol ḳuyaşḳa ni nesīm (G5/5), ḳuyaşnıñ şuʿā'ı ḫuṭūṭın Mesīḫ / toḳu*y al*mayın hücreñge būriyā (G8/4), min ol taraf bar*a al*man köñgül kil*e al*mas / miniñ dik ol dağı bīmār mu ikin āyā (G29/4), tīġ tartıp dem al*a al*may yetiştiñ başıma / gūyiyā ḫurşīd yañglıġ yolda körgüzdüñ şitāb (G51/2), nükte-i tevḥīdni bilgen ḳıl*a al*mas beyān / kim beyān ḳıldım dise bilgil ḳılmaydur bilip (G65/8), ḳılmadım ol serv-i gül-ruḫ menzil-i bustānnı ṭavf / dūzaḫ ehli iyle*y al*mas ravża-i rıżvānnı ṭavf (G194/1), belā durur ġam-ı ʿışḳıñ siniñ velī yüz vāy / ki ol belādın it*e al*mas ictināb köñgül (G285/4)

6. EDATLAR

Edatlar manaları olmayan, sadece gramer vazifeleri bulunan kelimelerdir. Tek başlarına manaları yoktur. Birlikte kullanıldıkları kelimelerin, kelime gruplarının ve cümlelerin kullanışlarına ve ifade kabiliyetlerine yardım ederler. Bu bakımdan isim ve fiillere asıl kelimeler, edatlara ise yardımcı kelimeler[87] denilmektedir.

6.1. Çekim Edatları

İsimden sonra gelerek, bağlı olduğu isimle cümlenin diğer unsurları arasında zaman, mekan, cihet, tarz, benzerlik, başkalık v.b. gibi bakımlardan çeşitli ilgiler kuran kelimelerdir. Mutlaka bir isimden sonra gelmeleri ve ancak o isim sayesinde mana kazanmaları sebebi ile isim hal eklerine çok benzerler.[88]

Metnimizde kullanılan çekim edatları bağlandıkları kelimelerin hallerine göre "Yalın halle bağlanan edatlar, Yalın veya çıkma haliyle bağlanabilen edatlar, Yükleme haliyle bağlanan edatlar, Yönelme haliyle bağlanan edatlar, Yükleme hali veya yönelme haliyle bağlanabilen edatlar, Çıkma haliyle bağlanan edatlar" diye sınıflandırılabilir.

ara

Cümlede mekan ifade eden zarflar yapmaktadır ve isimlerin yalın halleri ile beraber kullanılmaktadır.

tilbe köñglüm yarası ḥadsiz ten-i ᶜuryān *ara* / iyledür kim yir tutar dīvāne'ī vīrān *ara* (G18/1), vaṣlıda reşk öltürür hecride ġam veh kim maña / vaṣl *ara* bolġan belādur hecr *ara* bolġan belā (G39/4) ᶜışḳ *ara* köymek işim ḳayda min ü ḳayda ḫıred / biyle ot içre kirerge ḫıred ehliġa ni ḥad (G109/1), bu nevᶜ muġ-beçe mey tutsa deyr *ara* kişige / kişi imes ki aña ḳalsa dāniş ü ferhend (G228/5)

artuḳ

[87] Ergin, (1982): s. 348
[88] Hacıeminoğlu, Necmettin. (1992): *Türk Dilinde Edatlar*, s. 1992

Metnimizde çıkma halindeki isimlerle kullanılan bu edat "-den fazla" anlamını katmaktadır.

iy muṣavvir ᶜārıżın kör mihr-i raḫşān çikmegil / cāndın *artuḳ*dur lebi zinhār kim cān çikmegil (G271/1), ol ḳadi ṭūbādın *artuḳ* yüzi rıżvāndın cemīl (M2/6)

ayru

"-den başka" anlamı katan bu edat metnimizde çıkma halindeki kelimelerle kullanılmıştır.

ḫūbların körmese sinsiz nevāyī ḳılma ᶜayb / kim körünmeydür közüñge kimse sindin *ayru* ḫūb (G58/9), muḥibbler birle her tün bizdin *ayru* / ḳadehler kim çiker sin nūş-ı cānıñ (G221/3)

başḳa

Metnimizde çıkma hali ile birlikte kullanılan edatlardan biri de "başka" dır.

ol ḳuyaştın *başḳa* kim atḳay ḳabaḳda körmedük / aḫter saᶜdı ki her dem ẓāhir itkey bir şihāb (G53/5)

bile

İsimlere beraberlik anlamı katmaktadır.

il *bile* her dem ḳadeḥ yañglıġ külüp iy muġ-beçe / ḳan yaşım saçıp ṣurāḥī dik mini yıġlatma köp (G78/6), fürḳat küni bes tīredür iy ᶜışḳ hemānā / kim ṣarṣar-ı āhım bile kök şemᶜin öçürdüñ (G219/5), kim didi mihriñgni ol meh-veşḳa rūşen iylegil / küç *bile* cānıñgġa cānānıñgnı düşmen iylegil (G275/1), ger söküldi ol itek kirpik bile tikse bolur / kim irür gül ḫilᶜatin tikmek münāsib ḫār ile (G344/3), kim dūzaḫ anıñ yādı *bile* cennet irür (R13/3)

bilen

"bile" edatı ile aynı fonksiyona sahiptir.

ṣabūr ismi *bilen* ḳılsañ tecellī / ḳılıp nemrūdġa yüz miñ müdārā (G1/2), ḳadi naḫli ḥayātımdur meger tapmış hevā vü su / dem-i ᶜisī *bilen* ḥayvān suyıdın serv-i raᶜnāsı (380/2)

birle

İsimlere birliktelik anlamı katan çekim edatlarından biridir.

ᶜömr ġaflet uyḳusı *birle* tiler sin kiçsa āh / köz yumup açġunça kimniñ ᶜitimādı bar añġa (G10/7), bu ot ki minde durur dūzāḫ içre kaçġay ḫalḳ / kivürseler mini āşūb *birle* ma¬şer ara (G21/5), kimse yārı *birle* ḫōştur ġam diyişip muñġraşıp / yatsa gāhī çırmaşıp oltursa gāhī yandaşıp (G71/1), nūş iter min bāde tā laᶜliñ ḫayāli *birle* min / ḳan yutar min tā ki bolġay tende cānımdın ramaḳ (G201/6)

birlen

"bile, bilen ve birle" edatlarıyla köken olarak bir olduğu düşünülen bir çekim edatıdır.

ançа naḳş oynadı eflāk miniñ *birlen* kim / baḳa alman yana bu saḳf-ı münaḳḳaş sarı (G385/5)

ça

Sınırlama ifade eden bu edat bir ek gibi görülmektedir. Edat, yönelme halindeki isimlerle beraber kullanılmaktadır.

ḫoş turur bu nevᶜ emniyyet velī aḳşamġa *ça* /ger felekdin bir ḫıyānet āşḳārā bolmasa (G23/5), ġarḳ olay mey baḥrı içre rāst ol ġayetġa *ça* / kim salıp boġzum ara çikkey ecel ḳullābı şest (G91/6), ᶜışḳ deşti ara ġamzeñ oḳıdın / köz yiter yirgeçe peykān körünür (G137/2), didi zāhid ol perīdin ḥūr ümīdi birle kiç / iy nevāyī bolmaġay bu ḥadġa *ça* nā-dānlıġım (G310/7)

dik

Eski Türkçe'deki "teg" edatının bazı ses değişmlerine uğramış şekli olarak kabul edilen bu edat yalın ve ilgi halindeki isimlerle kullanılabilmektedir.

Yalın haldeki isimlerle:

bolup nūrı ḳuyaş dik ᶜālem-ārā (G1/5), Nevāyī ḫoş körer ᶜālemni atıñ zikridin yoḳsa / aña dūzah ara ot *dik* durur dünyā vü mā-fihā (G2/9), hecr ara raᶜnā ḳadiñ naḫlin tiler min tiñridin / şāmlar şemᶜ istegen *dik* ḫayr ehlidingedā (G30/2), niçe ol ay mihridin şeydā köñülni avut*ay* / tilbege yalġan ḥikāyet birle birgen *dik* firīb (G59/6), hecr ṣubḥ u şāmı min *dik* bolmasun ᶜışḳ ehli kim / mużṭarib min şām öz ḥālimġa vü mużṭar her ṣabāḥ (G99/7), iy kim tenimġa cān bire sin her ṭarīḳdin / ölsem ni ayru tüşküçe *sin dik* refīḳdin (G320/1)

İlgi halindeki isimlerle:

kilip ṣadḳa allıñġda ṣıddīḳlar / anıñ *dik* ki ṣıddīḳ u ehl-i riyā (G8/8), min ol taraf bara alman köñül kile almas / miniñ *dik* ol daġı bīmār mu ikin āyā (G29/4), bāġ min dik sarġarıp bülbül miniñ *dik* boldı lāl / gūyiyā mundaḳ bolur bir güldin ayrılġanġa ḥāl (G258/1)

Bu edatın bazı işaret zamirleriyle kaynaştığıda görülmüştür.

iy nevāyī ḫaste köñlümge mededtür nāveki / rast *andaḳ* kim żaᶜīf ilge birür ḳuvvet ᶜaṣā (G30/9), nefsiñ itse şūḫluġ çarḫ imgekidin ḳıl edeb / ṭıflnı *andaḳ* ki zecr iyler felek birle edīb (G59/8), közleriñ birle lebiñ *mundaḳ* ki urdı din yolın / ni belālardın bilāl ötkey ni ṣahbādın ṣuheyb (G61/4)

Edatın isim çekim eklerini aldığı örneklere de rastladık.

niçe tesbīḥiñ ḥisābı zāhidā iç bāde kim / sin ü min *diklerge* ḫōd bu kārgehde ni ḥisāb (G51/4)

içre

Yalın isimlerle beraber kullanılarak mekan zarfı yapan bir edattır.

şād yüzlenmeñ belālar bizge kim bolmas ḫalās / bu köñül zindānı *içre* mübtelā bolġan belā (G39/3), tügenler köñlüm *içre* lez̲z̲et-i derdiñni bilgürdi / tenaᶜum dest birmes kimsege bolmay direm peydā (G44/2), irür ḫaṭṭıñ ḫayāli köñlüm *içre* / niçük kim taş ara pinhān zümürrüd (G112/2), kişver-i vaṣl *içre* iy bezm-i ṭarab sāḳīleri / hecr ḫūn-ābıdın nidin bizge dem-ā-dem ḳıldıñız (G148/5), ni nevᶜ diy ki buzuġ külbem *içre* geh geh kil / tōker çü gerd-i fenā laḥẓa laḥẓa vīrānım (G313/3) .

ile

Birliktelik ve vasıtalık ifade eder.

ḳanı siniñ kibi ᶜālemde dil-rübā maḥbūb / köz ile ḳātil ü leb birle cān-fezā maḥbūb (G85/1), hecrim tüni ki yılça idi bu ümīd *ile* / kim kilge sin yoluñ üze bīdār min henüz (G147/2), sin fürḳat istep kīn *ile* min yir öpüp temkīn *ile* / ḳatl ehliġa teskīn *ile* ḳılmaḳ namāz irür ḥıyel (G274/4)

ilen

"ile" edatı ile aynı fonksiyondadır.

ḥicārıdın ḳayadur añġa yüz miñ tīġ ile ᶜāciz / ḥicābıdın tiñiz yüz miñ köz *ilen* añġa ḥayrāndur (G140/4), didim ki nevāyī dik öley mihriñ *ilen* oḳ / yüz şükr ki ol vaᶜde vü peymān bile bardım (G308/7)

kibi

Benzerlik ifade etmektedir.

İsimlerin yalın hali ile:

çü añladı ki barur iḫtiyār ilgimdin / külüp ḳadeḥ *kibi* luṭf iyledi vü ḳoydı ᶜitāb (G54/5), iy nevāyī sin dik itkey żāyiᶜ eyyām-ı şebāb / südı yoḳ encüm *kibi* eşk-i

nedāmet şām-ı şeyb (G61/7), min *kibi* hecrġa ḳalġay iy vaṣl / her kişi bolmasa ḫursend saŋa (G16/6), ni ᶜaceb iy gül içiŋ ḳan itse gerdūn laḫt laḫt / bes ki bülbül köŋlini ġonçeŋ *kibi* ḳan iylediŋ (G233/5), ḳuyaş *kibi* yüz ile taġ dik ġamın ni iteyin / siniŋ ki taġ başıġa yitip durur ḳuyaşım (G302/2)

Edat zamirlerin hem yalın hem de ilgi halli şekilleri ile kullanılabilmektedir.

min *kibi* hecrġa ḳalġay iy vaṣl / her kişi bolmasa ḫursend saŋa (G16/6), ḳanı siniŋ *kibi* ᶜālemde dil-rübā maḥbūb / köz ile ḳātil ü leb birle cān-fezā maḥbūb (G85/1)

mis̱li

Benzerlik fonksiyonunda kullanılan bu edat da yalın veya ilgi halindeki isimlerle beraber kullanılmaktadır.

min ḳoyun *mis̱li* imen ser-geşte sevdā deştide / belki taḳlīdimni iylep dip mişālim çırmaşur (G127/3), ger mihr anıŋ *mis̱li* di*geyler* ᶜaḳlā / mihr allıda ẕerre yaŋlıġ olġay mis̱lā (R-1)

narı

Çıkma hali ile kullanılan ve "-den sonra" anlamı katan bir edattır.

iy nevāyī ᶜālem ehliġa çū yoḳ irmiş vefā / kil ü mundın *narı* bī-keslik bile muᶜtād bol (G256/7), ḳan yaşım sīr-āb ḳıldı bāġını mundın *narı* / anda taŋ irmes kökermek sebze vü reyḥān ḳızıl (G270/5)

özge

İsimlerin çıkma hali ile kullanılan bir edattır.

sāḳıyā bu işke bī-ḫodluġdın *özge* yoḳ ᶜilāc / müjde muġ küyige yitkürgil ki boldum mey-perest (G91/5), iy nevāyī ᶜışḳ ara ölmekdin *özge* çāre yoḳ / bes dimek bolġay ġalaṭ ᶜuşşāḳını bī-çāreler (G131/7), yoḳ ḥazīn köŋlümdin *özge* yārdın bī-kām u behr / niçe ᶜuşşāḳ içre anıŋ infiᶜāliŋ körge biz (G145/7), ᶜārıżım sarġardı altun dik saçıŋ sevdāsıdın / mundın *özge* naḳd ol sevdā ara ḳazġanmadım (G309/3), ger

buyursaᶇ ṣadḳa başıġa ivürmek iy refīḳ / budur ümmīdim ki mindin *özge* yārī bolmasun (G323/5)

sarı

Mekan zarfları yapan bir çekim edatıdır.

iy nevāyī barġalı cānān *sarı* cānım çıḳar / cānġa cānāndın vefā min ḫastaġa cāndın cefā (G43/8), il *sarı* kim yüzlenip ḳındın çıḳarıp tīg-ı kīn / içsen altun cām içinde bāde-i rengīn salıp (G64/3), aṣl oldur ki ṣanemler *sarı* köz salmaġa sin / iy nevāyī tileseᶇ körmemek illā āfet (G93/9), perde yapḳaç yüzge tuttı ḳan yaşım āfāḳnı / mihr oyatḳanda ufuḳ *sarı* yayılġan dik şafaḳ (G200/2), vaḥş ḫaylin deşt ara min tilbe-i maḥzūn *sarı* / ʿām ġavġasın ḫayāl it şehr ara mecnūn *sarı* (G374/1),

Edatın zamir ile ilgi halinde kullanıldığı olmaktadır.

ayāġıᶇdur maᶇa ḥācet ki gām urġay minim sarı / saᶇa āsān durur bu ḥācetim cānā revā ḳılmaḳ (G204/2)

"bir" ve "her" kelimeleriyle kullanılınca "defa" anlamı katmaktadır.

ʿārıż u zülfüᶇde köᶇlüm kāfir-i ʿışḳ olmasa / pes anıᶇ bir *sarı* büt bir sarı zünnārı nidür (G117/3), barça bir *sarı* maᶇa vü yār żaʿfı bir *sarı* / kāş aᶇa ṣıḥḥat bolup bolġay maᶇa yüz munça ġam (G294/4)

çemende her *sarı* ḳıldım gül-i raʿnā gümān ol ḫod / sarıġ gül cāmıda gül-gūn sirişkim birle ḳan irmiş (G165/5), gūyiyā ḫurşīd her *sarı* yügürtür kevkebin / çünki sürʿat vaḳti ol yüzdin tamar her yan ʿaraḳ (G201/3)

sayı

Sıfat fiil "-ġan/-gen" ile birlikte kullanılmakta ve asıl fiilin kendi oluşturduğu grubun ifade ettiği zarftan sonra gerçekleştiğini göstermektedir.

sin lebiᶇ sorġan *sayı* min ḳan yutar min iy ṭabīb / sin mey içkil kim maᶇa ḫūn-ı ciger bolmış naṣīb (G59/1) çihre sarġarġan *sayı* artar köᶇülniᶇ nālesi / bar ʿaceb

vāḳiᶜ ḫazān faṣlıda nālān ᶜandelīb (G59/4), yār ẓulm itken *sayı* aġyār sormaḳ ẓulm irür / veh ki şāyed ḳılmaġay hergiz cefāsın yār bes (G156/3), iy nevāyī ḳılmaġaylar ᶜayb eger dīvāne min / ol perī vaṣfın oḳuġan *sayı* dīvānımdın il (G244/7)

soñ

Zaman zarfı yapmakta kullanılan bir çekim edatıdır.

hecr ölümdin telḫ imiş mundın *soñ* iy gerdūn mini / iylegil cāndın cüdā ḳılġunça cānāndın cüdā (G48/4)

soñra

Zaman zarfı yapmakta kullanılan edatlardan biridir.

ölgenimdin *soñra* kildi sorġalı derdimni yār / uyḳu kör kim başıma yitip ḳuyaş uyġanmadım (G309/2)

tā

Yalın, yönelme veya çıkma hali ile kullanılabilen bir çekim edatıdır. "-den... -e kadar" anlamlarını katmaktadır.

her kişige ᶜömride bu nevᶜ bir kün birse dest / *tā* ebed ġam yoḳ eger bolsa yana yā bolmasa (G23/7), ulustın ürküp özümdin daġı bolup min yat / min-i remīdeġa *tā* boldı āşnā ol şūḫ (G101/3), itleriñ ḫaylı mini öldi gümān iylediler / ki başımda kiçe *tā* ṣubḥ figān iylediler (G135/1), yıġlar u örter özin *tā* ṣubḥ gūyā her kiçe / hecr ara boldı min-i mecnūn bile hem-ḫāne şemᶜ (G182/3), tört ᶜunṣur ḳaydıdın *tā* çıḳmaġay sin nefᶜ imes / āsumānī tört defterni tutay kim yād bil (G240/3), ṣubḥ u şām imgek kuyidin köñlüme yüz miñ belā / şām *tā* ṣubḥ uyḳu yoḳtın cānıma yüz miñ sitem (G294/3)

taraf

Edat gibi kullanılmış bir kelimedir.

min ol taraf bara alman kö͡ñgül kile almas / *mini͡ñ* dik ol dağı bīmār mu ikin āyā (G29/4)

taşḳarı

Bir örneğine rastladığımız ve mekan zarfı yapan çekim edatıdır.

ḳaldı ḫurremlıġ felekdin *taşḳarı* kör iy refīḳ / kim ḳażā naḳḳāşını͡ñ ni gerdīş-i pergārı bar (G116/7)

tigrü

Metnimizde yalnız yönelme hali ile kullanılmıştır.

kiçe ni nevᶜ yumay kirpiki͡ñ ḫayālide köz / ma͡ñga ki igne büter ta͡ñġa *tigrü* bister ara (G21/4), didi͡ñ ol ay vaṣfın iy rāvī yana söz dimegil / ḫūblardın kim sözü͡ñ irdi bu yirge *tigrü* ḫūb (G58/2), ḥaşrġa *tigrü* ayılsa bu mey içken azdur / mi͡ñ tamuġ yalınıça otda iken bolsa ᶜaẕāb (G79/6) ġamı͡ñda her kiçe iy gül-ᶜiẕār yıġlar min / seherġa *tigrü* çikip intiẓār yıġlar min (G321/1)

üçün

Sebeb ve amaç bildiren çekim edatıdır.

pāy-māl itken *üçün* merkeb-i cavlānda başımnı / ᶜöẕr üçün ḳıldum anı͡ñ naᶜlini yüz birle müẕenneb (G56/2), çerḫdin ni kilse ḫoş bol kim sini͡ñ kö͡ñglü͡ñ üçün / iylemes devrini hergiz günbed-i devvār bes (G156/5), cānsız tenim ḥayātı üçün nāme yazmadı͡ñ / kilki͡ñ ucını muᶜcize-perdāz ḳılmadı͡ñ (G215/2), ya ḳaşı͡ñġa ḳatl *üçün* zīnet firāvān iyledi͡ñ / kim hem itti͡ñ lāciverd ü hem zer-efşān iyledi͡ñ (G233/1), min kim ü tapmaḳ velīkin bir yıraḳ ümmīd *üçün* / dāyim iyler min viṣāli iḥtimālin ārzū (G334/4)

üze

Üzerinde anlamı katmaktadır.

zihī cevlān-gehiñ eflāk *üze* meydān-ı ev-edna (G2/1), hecrim tüni ki yılça idi bu ümīd ile / kim kilge sin yoluñ *üze* bīdār min henūz (G147/2), iy ḳadiñ şem[c] ü yüzüñ *üze* gül / şem[c]niñ dūdı mu[c]anber kākül (G282/1), köyük bağır *üze* şūr-ābe tökme köp iy köz / ki ḳaçmağay iti şūr olsa bu kebāb asru (G333/3)

üzre

Mekan ifade eden zarflar yapmaktadır.

[c]aḳl öyi sarı ı[c]nānın başlamaḳ nāṣıḫ ni sūd / tilbe kim deşt *üzre* merkebdür buzuġ dīvār añga (G10/5), ḳadıñ servidedür köñglüm ḳuşı veh sünbülüñ irmes / ki ol serv *üzre* ḳuş ḳaşdıġa çırmaşḳan yılandur ol (G249/5), ḳonup ol serv üze bülbül çikip gül şevḳıdın efġān / bu serv *üzre* açılıp gül añga tirdin tüşüp şeb-nem (G291/3)

veş

Benzerlik ifade eden Farsça asıllı bir çekim edatıdır.

bes bahādır-*veş* irür līkin mülāyim hem irür / kim Nevāyī köñglige tüşmiş anıñ vesvāsı çoḫ (G102/9), ḫıżr *veş* ḫaṭ birle çün ḥüsnüñ semendin sürge sin / yüz Sikenderni suġa iltip susız kiltürge sin (G324/1)

yañglıġ

Benzerlik ifade eden çekim edatıdır.

padşā birle gedā ḥāliġa külse ni [c]aceb / bolsa min *yañglıġ* gedāyī padşāġa mübtelā (G27/5), bu cefā def[c]in ni *yañglıġ* iylegey min kim yiter / iylesem kimdin cefā men[c]in ṭama[c] andın cefā (G43/2), köz yaşım boldı revān bir nergīs-i cādū körüp / ṭıfl *yañglıġ* kim yügürgey her ṭaraf āhū körüp (G68/1), yārnı köñglümde cān yañglıġ nihān iyler idim / [c]āybı köñglümniñ budur kim nāle-i cān-gāhı bar (G142/4), gerçi ṣabrım öyi yañglıġ iylediñ vīrān mini / dāyimā yā Rab ki ḥüsnüñ mülki dik ābād bol (G256/2), bezmidin bolsa naṣībim bir süñgek tā [c]ömr bar / islegey min yoḳ ki it yañglıġ kötürgey min anı (G368/2)

6.2. Bağlama Edatları

Cümleleri veya cümle içinde kelimeleri ve kelime gruplarını ya mana bakımından, yahut şekil itibarıyla birbirine bağlayan sözlerdir.[89]

ammā

zümürrüdḳa yüzüñ ḳan boldı ammā / fidā bolsun aña yüz kān zümürrüd (G112/5), yıġar ḳatl üçün ilni kāfir ammā / duᶜāsıġa bolur anıñ ehl-i dīn cemᶜ (G185/3), til ü ḫāmem cihānnı tuttı ammā ḥüsnüñ ü ᶜışḳım / ḳalem hem iyley almas naḳş u til daġı edā ḳılmaḳ (G203/

bārī

dime kim ḳoydum nevāyī cānıġa dāġ-ı ecel / şükr *bārī* mübtelā-yı dāġ-ı hicrān ḳılmadıñ (G208/7), gerçi min boldum fenā *bārī* uyatlıġ rūḥuma / bād-pāyī seyridin cennet nesīmi istürüñ (G229/7), zamāne gül-bünide ġonçe dikdür il köñli / alarġa şükr ki *bārī* ḳatılmadı köñlüm (G304/6)

belki

min ḳoyun mis̱li imen ser-geşte sevdā deştide / *belki* taḳlīdimni iylep dip miṣālim çırmaşur (G127/3), *belki* boynum bağlaban ᶜuşşāḳ ᶜibret alġalı / ᶜışḳ mülki tört bāzārıda südrep kizdürüñ (G229/2), ġam yilidin ol gülġa yā rab ġubārī bolmasun / *belki* ansız dehr bāġıda bahārī bolmasun (G323/1)

belkim

per imes bülbülde belkim āteşīn gül şevḳıdın / külḫānī dīvānedür kim yoḳmuş ᶜażāsıġa kül (G225/3), iy ḳuyaş ᶜışḳıñda ger ser-geşte boldı zerreī / germ olup köydürme belkim mihr aña fen iylegil (G275/2), eymen olman ḫānḳah u ḫalvet içre ᶜacebdin / zāhidā mey-ḫāne belkim köp içidür me'menim (G303/6)

---

[89] Hacıeminoğlu, Necmettin. (1992): s. 112

bes

cürʿasın birse Nevāyīġa irür ölgüçe *bes* / bezm-i ʿıyş içre ṭarab sāġarın ol māh çikip (G73/7), kiçe kündüz ḳılma gül-bāngıñgnı *bes* iy ʿandelīb / kim sañga biş kün bu gül-şen içre mihmān boldı gül (G279/6), firāḳım kiçesi *bes* mühlik olmış ger seḥer bolmas / nefes urmaḳḳa gūyā ṣubḥnı ḳoymas ḳara şāmım (G287/4)

bes ki / bes kim

āferīniş *bes ki* aḥvālimġa yıġlar her kiçe / eşk deryāsı irür gerdūn u kevkebler ḥabāb (G51/3), derdini *bes ki* nihān tuttum öler min pinhān / vāḳıf itkil anı bu derd-i nihāndın yā rab (G83/3), yüzini kördi beden çākidin ḫarāb köñgül / üzüldi *bes ki* ʿıyān ḳıldı ıżṭırāb köñgül (G285/1)

nāmesi ḳoynumda *bes kim* ıżṭırāb iyler köñgül / öpkeli çıḳmaḳḳa gūyā kim şitāb iyler köñgül (G246/1), iy nevāyī açtı köksümniñg tikilgen çākini / nāmesi ḳoynumda *bes kim* ıżṭırāb iyler köñgül (G246/7), encüm irmes kim irür eflāk eşki dānesi / her tün aḥvālimġa *bes kim* çerḫ-i gerdān yıġlaġay (G369/2)

bile

sāḳıyā ḳılsañg himāyet ġālib olġum biyle kim / ġam *bile* köñglüm talaşurlar ikevlen ḳarmaşıp (G71/7), nefs-i naḥsiyyetidin çıḳḳay añga kim bolġay / ṭāliʿ-i saʿd *bile* baḫt-ı hümāyūn bāʿiṣ (G94/8), yoḳ ʿaceb ferhād ile mecnūnnı ḫod ṣayd itmekiñg / ṭurfe budur kim ḳılıp şīrīn *bile* leylānı ṣayd (G107/2)

birle

ḳahr berḳı birle raḥmet yamġurı ger biledür / eymen irmes Bü'l-lā nevmīd imestür Bū-leheb (G55/8), nefsiñg itse şūḫluġ çarḫ imgekidin ḳıl edeb / ṭıflnı andaḳ ki zecr iyler felek birle edīb (G59/8)

çü

siniñ himmetiñdin *çü* tapıp şeref / saᶜādet libāsı giyip eşḳıyā (G8/5), *çü* dirler insānnı müştāḳ oldı nisyāndın / özin ü ᶜahdin unutmaḳ yiter delālet añga (G9/4), ḳıl havāle dürd-keşler cānibi iy mey-fürūş / mey *çü* her sāᶜat tökülgey cūş urup küptin taşıp (G71/8)

çün

ger nevā tapsa nevāyī lebleriñgniñ ẕikridin / tañ imestür *çün* müdām efzūn bolur meydin ṭarab (G55/9), tilemeñ nām u nişānımnı belā deşti ara / birdi *çün* ᶜışḳ mañga nām u nişāndın maḫlaş (G171/3), ölügge cān birür çün nükte aytur laᶜl-i gūyāsı / mesīḥā mīmidin gūyā çıḳar cān-baḫş enfāsı (G380/1)

çünki

nāme-i şevḳum ni nevᶜ ol ayġa yitkey *çünki* min / il atın oḳur ḥaseddin yazmadım ᶜünvān añga (G4/5), aṣl bir ẕāt kilip *çünki* merātibġa ötüp / bī-nihāyet bolup īcād ü ṣıfāt içre ᶜaded (G109/7), māhım yüzini *çünki* ḳuyaş kördi tutuldı / munça felekī ilde keẕāfet bolur irmiş (G163/3)

çünkim

laᶜliñ alsa çāklik bīmār köñglümni ni tañ / iy melāḥat naḫli *çünkim* ḫastesiz bolmas ruṭab (G55/5), cism öyi *çünkim* irür fānī tefāvüt yoḳ anı / ger fenā seylābıdın vīrān ü ger ābād bil (G240/2), nevāyī iyle naẓar terkini dimeñ *çünkim* / min iḫtiyār itiben ḳılmas iḫtiyār közüm (G311/7)

daġı

nevāyī özlükidin kiçti *daġı* ḳoydı ḳadem / bu yolda ki sebük-bār mu ikin āyā (G29/7), ḫān-ḳah vaṣfın suyın içmeşler iy añgla kim / ger ḫumār olsa fenā deyri *daġı* mey-ḫāreler (G131/6)

eger

nevāyī niter ḳābe ḳavseyn *eger* / tapa alsa ḳaşıñ̂g kibi yā (G8/9), tişiñ̂g şevḳıda ġalṭānlıġ ara yüz gūşede ḳalġay / *eger* inçü özin salsa dür-i eşkim ḳaṭārında (G22/6), fitne eger cihānnı ḳara istemes nidin / ister ol ikki közi ḳara birle iḫtişāş (G170/2)

egerçi

firāḳ ehli *egerçi* ölmek ister iy ecel kil kim / imes sindin kişi bu işde minnet-dār min yañ̂glıġ (G190/2), çāk itip il köñ̂glin ittiñ̂g gonçe dik köñ̂glüm girih / açtıñ̂g il köñ̂glin *egerçi* bizni dil-teñ̂g iylediñ̂g (G209/3), zamān ilide vefā yoḳ *egerçi* cān birseñ̂g / bes oldı irse vefāsız ni ᶜayb cānānım (G313/8)

ger

ḳaçan atsa ol ġamze nāvek mañ̂ga / kilür *ger* miñ̂g olsa yek-ā-yek mañ̂ga (G13/1), dost bolmas *ger* cemāl ehliġa cān ḳılsañ̂g fidā / düşmen-i cāndur eger cān ü cihan ḳılsañ̂g fidā (G26/1), mañ̂ga bāġ u gül-zārınıñ̂g ᶜārıżıdur / *ger* ol bolmasa beytü'l-aḥzān irür bāġ (G192/2)

gerçi

ol köz allında helākim diseler yoḳ hīç bāk / *gerçi* ölgendindimek yoḳ şart bīmār allında (G37/2), kiçe itler ünidin *gerçi* ḫalaş ister ḫalḳ / itiniñ̂g kāmı bu feryād u fiġāndın maḫlaş (G171/4), ġarḳa boldı nā-tüvān cismim sirişkim baḫrıda / *gerçi* su niçe tireñ̂g bolsa çumurmas kāhnı (G390/5)

güyā

yir ü kökde isteben peydā imes hıżr u mesiḥ / ḳaçtılar *güyā* dudāġın āb-ı ḥayvānın körüp (G67/3), ḳoydı ölmekke köñ̂gül cism ile cānım güyā / zehr-i hecr iyledi peydā vü nihān içre nüfūẕ (G115/3), reyāḥīn ḫaylını çikmekke yir zindānıdın güyā / bulut ᶜayyārıdın her ḳaṭre tārın bir resen ḳıldıñ̂g (G238/4)

gūyā ki / *gūyā kim*

encüm dime *gūyā ki* melāyikke tutaştı / āhım otı uçķunları kim kökke yitürdüñ (G219/2), baḫtım uyķusıġa *gūyā kim* sürüdīdür ḥazīn / küyide bu kim uyumas her tün efġānımdın il (G244/3)

hergiz

serv üze gül bütmedi *hergiz* ķanı ol şūḫ kim / serv-i raᶜnā dik ķad üzre ᶜārıż-ı gül-fāmı bar (G126/3), fiġānı oķıdın bülbülniñ iy gül-bün ḥaẕer ķıl kim / tigen peykānıġa gül cevşeni *hergiz* imes ḥāyil (G241/7), irür aḥbāb bezmiñde min-i merdūd nittim kim / yıraķtın hem müyesser bolmaġay *hergiz* temāşāsı (G380/3)

ile

çikmey melek luṭfuñ küni cüz ẕikr *ile* tesbīḥ üni / ādem diben ķahrıñ tüni her dem ẓalemnā rabbenā (G6/2), aḥvālime ferhād *ile* mecnūnġa taᶜaccüb / ᶜışķ itti ḫıred ehli ķaşında mini rüsvā (G45/4), iyledi bir ḫāl-i hindū rūzgārımnı ķara / iy nevāyī tañ yoķ itsem hind ile kābil heves (G152/7)

ķaçan kim

ķaçan kim ẓāhir itseñ tenziᶜu'l-mülk / sikender'niñ bolup maġlūbı dārā (G1/4), ṣaf ķıl ḫāṭır ki salġay ᶜaks ol yüz yaḫşı kim / körgüzür yüzni *ķaçan kim* rūşen oldı közgü ḫūb (G58/7)

ki

kişi *ki* istese kim yitmegey melāmet añga / kirekmes ehl-i cihān birle ẕevķ u ¬ālet añga (G9/1), bu *ki* laᶜliñ nüktesi her dem ölügni tirgüzür / kirdi rū¬u'llah meger kim çeşme-i ḫayvān ara (G18/2), ᶜālemġa vedāᶜ ittim uşol yüz hevesidin / yüz şükr *ki* āḫır demi īmān bile bardım (G308/4)

kim

ger ādemī melek olsa ki ḳılmasun taʿrīf / eger kişi dise *kim* yitmegey ḫacālet aṅga (G9/2), cām-ı vaṣlıṅdın ki ilni tirgüzür sin bil yaḳīn / *kim* nevāyī ölgüsi ḫūn-ābe-i hicrān yutup (G63/7), ölgenimdin soṅra kildi sorġalı derdimni yār / uyḳu kör *kim* başıma yitip ḳuyaş uyġanmadım (G309/2)

līk

derd taġın ḳazarım tırnaġ ile şīrīndür / *līk* boldı maṅga Ferhād-ı ciger-ḫūn bāʿis̱ (G94/2), cemʿ iter çaġda köṅgül zülfüṅ perīşāndur besī / līk salurda perīşānlıġ bolur köp müctemiʿ (G183/2), melālet itti mini gerd līk ḳorḳar min / ki yitkey anı disem ḫāṭırıṅġa gerd-i melāl(G273/4)

līkin

ġavġā ḳılur il meh-veşler kūyıda *līkin* / meh-veşler işi ḳılmaḳ anıṅ kūyıda ġavġā (G45/3), gerçi hecriṅdin yaman ḥāletde min *līkin* maṅga / kim bu nevʿ āvarelıḳ yüz ḫānümāndın yaḫşıraḳ (G198/5), hecr ara āhımġa bakmay bardı *līkin* şükr irür / kim ḫazānda servġa āsīb yitkürmes şemāl (G258/5)

meger

ḳılaḳ salıṅ ki ḫarābāt içre ġavġādur / meger ʿazīmet-i mey-ḫāne iyledi ol şūḫ (G103/2), dimiş sin öltüreyin ʿışḳ ehlin iylep cemʿ / *meger* bilip sin olar içre köp perīşānlıġ (G189/4), ḳaradur ḫāl ü ḫaṭṭ u köz ü ḳaşıṅ / *meger* barını köydürmiş ḳuyaşıṅ (G207/1)

meger kim/meger ki

demiṅ iy köṅgül ilni ʿāşıḳ kılur / *meger kim* birür ʿışḳ telḳīn saṅga (G17/5), sarıġ yüzümdin il yıġlar *meger kim* ölmekim yitti / ki mundaḳ ḫāṣiyet ber-ʿaks boldı zaʿferānımġa (G34/3), nevāyī istegen yār iḫtiyārı birle maḳṣūdın / *meger kim* kiçkey öz maḳṣūdı birle iḫtiyārıdın (G328/7)

sevād-ı ḫāli anıñ laᶜl-i rūḥ-perver ara / *meger ki* mūrçe nışfı üzüldi şekker ara (G21/1), yitürdi cismime rūḥ iy ḳuyaş *meger ki* mesīḥ / muᶜallim irdi demī kim anı sevād ittiñ (G218/4), *meger ki* cān talaşur vaḳt üçün ᶜıyān bolġay / mülāᶜabe yüzidin ḫūblar bile talaşım (G302/4)

niçe kim / niçe ki

dehr zālı *niçe kim* Ferhād-küşdür ṭurfe kör / kim ḫaṭādur tutsa ger andın vefā-pervīz köz (G149/3), deyr ara muġ-beçedin sāġar-ı mestāne kirek / *niçe kim* tutsa anı tolduruban yana kirek (G227/1), cām-ı mey tutḳıl ki tārīḫ-i bināsın tapmadım / *niçe kim* saldım naẓār bu ṭāḳ-ı mīnā-kārġa (G354/7)

terk itmedi baş ḳoymaḳ işikiñde nevāyī / bu kūydin it dip anı her *niçe ki* sürdüñ (G219/7)

niçük kim / niçük ki

irür ḫaṭṭıñ ḫayāli köñlüm içre / *niçük kim* taş ara pinhān zümürrüd (G112/2), saġındım kūyide her kiçe itler nālesi līkin / *niçük kim* tilbe it ᶜuşşāḳ köñlidin fiġān irmiş (G165/6), ol ḳuyaşnıñ kūyidin iy kim tiler sin çıḳmasañ / ḫāk-sār anda *niçük kim* sāye-i dīvār bol (G286/4)

bu ġuşşa birle içim ḳan bolup niçük ki ḳadeḥ / közümge her nefes eşk ivrülür misāl-i ḥabāb (G54/4), yüzüñge āb ile zaḫmıdın özge ḥāletdür / niçük ki bāġ tapar zīb çün açıldı çiçek (G225/3), köp söz yasadı leylī vü mecnūn sözide ḫalḳ / irmes niçük ki ḥüsnüñ ü ᶜışḳım fesānesi (G367/3)

pes

zinde-dil mecnūn'nıñ olmış köñli çün leylī'ġa ḥay / pes ni aşşıġ anı ḥaydın ḳavlamaġlıġ iy ᶜarab (G55/8),ᶜārıż u zülfüñde köñlüm kāfir-i ᶜışḳ olmasa / pes anıñ bir sarı büt bir sarı zünnārı nidür (G117/3)

şāyed

köñgülni kūyide yüz renc ile miḥnetġa tapşurdum / ki ger körse bu şūret birle *şāyed* köñglüm alġay dip (G72/3), vaşl şāmı köymegen pervāne *şāyed* ḳalmaġay / bu şafaḳ-gūn ḥulle kim şemᶜ-i şeb-istānımdadur (G118/4), bahār u bāġ seyridin ni gül ni servdür kāmım / budur kāmım ki *şāyed* uçraġay serv-i gül-endāmım (G287/1)

tā

köydürüp köñglüm közümni tīre ḳıldı *tā* aña / yüz otı berg-i semen zülf-i semen-sā boldı dūd (G106/5), bardı ol kim sindin ayrılġay köñgül *tā* cānı bar / cevrüñge ḳoydum köñgül ḳıl ança kim imkānı bar (G134/1), nūş iter min bāde tā laᶜliñ ḫayāli birle min / ḳan yutar min *tā* ki bolġay tende cānımdın ramaḳ (G5)

tā ki

ḫırḳa cinsin rehn üçün iy şeyḫ almas pīr-i deyr / bāde birmes *tā ki* özlük cinsi merhūn bolmasa (G35/5), belki ᶜāşıḳ dōstluġlardın durur kim örtenür / *tā ki* şevḳı otı içre örtenür pervāne şemᶜ (G182/6), nūş iter min bāde tā laᶜliñ ḫayāli birle min / ḳan yutar min *tā ki* bolġay tende cānımdın ramaḳ (G201/6)

u / ü

kilip şadḳa allıñda şıddīḳlar / anıñ dik ki şıddīḳ u ehl-i riyā (G8/8), ḳaş u yüzüñni müneccim çünki kördi bī-niḳāb / didi kör kim ḳavs burcıdın toġuptur āfitāb (G52/2), cilve kim ḳanlıġ köñgülde ḳılur ol ḫaṭ birle yüz / sāḥet-ı gül-zār ara şimşād u nesrīn iylemes (G158/4)

öltürür ḫāl *ü* ḫat *u* ḳaş *u* köz *ü* ġamzesi hem / bar aña ḳatlime endāzedin efzūn bāᶜiṣ (G94/4), iy nevāyī ᶜāfiyet kūyide sin bol şād *u* ḫoş / kim mini derd *ü* belāġa iylemiş muᶜtad ᶜışḳ (G196/9) raḥmet nevāyiyā sañga kim yār her niçe / ẓulmin köp itti mihr ü vefā az ḳılmadıñ (G215/7)

velī

saŋa ümmet olmaġnı istep rüsül / *velī* biz ser-efrāz olup ḥaliyā (G8/7), cān tapay dir sin ṣabūḥdın *velī* ġāfil ki ṣubḥ / çāk itip köŋlek siniŋ ḥāliŋġa tutmıştur ʿzā (G30/8), vaṣlıŋġa yitey didim hecriŋġa yoluḳtum / ümmīd ile kildim *velī* erman bile bardım (G308/2)

velīk

bāzār-ı ḥüsni devride her niçe ḫayl-ı ḫaṭ / ḳıldı ġulüv *velīk* ḫarīdār min henüz (G147/4), köŋlüm alġan çaġda közdün menʿ-i eşk ittim *velīk* / ḳaṣd-ı cān hem ḳıldı çün ol köŋlüm alġan yıġlaġıl (G276/5), kūyide tün kün kizey dir min nihān ḳalmas *velīk* / āh otıdın eşk ḳanı rengidin pinhānlıġım (G319/2)

velīkin

cān kibi kildiŋ *velīkin* ıżṭırābıdın köŋül / olturuşġunça daġı başım üze olturmadıŋ (G232/5), mini hicrānda öger ḫalḳ *velīkin* ansız / zār köŋlümge irür bāde ġam-engīz yana (G358/5), min kim ü tapmaḳ *velīkin* bir yıraḳ ümmīd üçün / dāyim iyler min viṣāli iḥtimālin ārzū (G334/4)

vü

mihr aŋa bir şems *vü* kök ṭāḳıdur aŋa (G4/6), kir ḫarābāt içre *vü* bol rindler vā-bestesi / ḫan-ḳahda bolġuça ehl-i riyāġa mübtelā (G27/8), sindin örgengen kibi leylī *vü* şīrīn ẓulm u kin / mindin örgenmek kirek mecnūn bile ferhād ʿışḳ (G196/7)

yāḫūd / yāhod

bolsa yüz miŋ cānım al iy hecr līkin ḳılmaġıl / yārnı mindin cüdā *yāḫūd* mini andın cüdā (G48/5), yüzige aŋlamadım kim niḳāb irür ḥāyil / ḳuyaş cemāliġa *yāḫūd* seḥāb irür ḥāyil (G278/1)nige feryād itmeyin *yāḫūd* nitey feryād itip / biyle kim feryād itip yitmes kişi feryādıma (G352/3)

ol melek-sīmā ki ḥüsn içre perī mānendidür / ḥūr-ı cennetdür mü *yāḫod* ādemī ferzendidür (G119/1), isteseñ tārın ḳızıl *yāḫod* ḳara ḳılmaḳḳa reng / köz ḳarasın ḥal ḳılıp közdin aḳar ḳanımnı ḳıl (G281/3), yaġıptur nergis içre jāle *yāḫod* / közide eşk irür bar iştibāhım (G295/2)

yana

zamāne içredür āşūb u ḳozġalan gūyā / ki çıḳtı ser-ḫōş u tünd atlanıp *yana* ol şūḫ (G101/5), hecr ara ġurbet *yana* bīmārlıḳ birle cünūn / ḳıldı cānım ḳısmeti bu nev^c yüz bī-dād ^cışḳ (G196/2), hecrdin bar irse renciñ tün ü kün bol mest kim / tā mañga bu nükte keşf oldı *yana* ayılmadım (G288/6)

yoḳsa

nevāyī ḫoş körer ^cālemni atıñ zikridin *yoḳsa* / añga dūzah ara ot dik durur dünyā vü mā-fīhā (G2/9), sin ikin sin mü nevāyī tilbe / *yoḳsa* birgen kişiler pend sañga (G16/7), la^cli yādıdın tirig min *yoḳsa* ölgüm za^cfdın / ḳan ki her yandın töker bu cism-i efgārım miniñ (G211/2)

6.3. Kuvvetlendirme Edatları

Bütün bu sona gelen bağlama edatlarının iki fonksiyonundan umumiyetle kuvvetlendirme fonksiyonu daha belirgindir. Hepsi ilk bakışta sonuna geldikleri unsurları belirtmek, kuvvetlendirmek, dikkati onların üzerine çekmek için kullanılmış görünürler. Bağlama fonksiyonları bir kısmında belirli, bir kısmında zayıf, bir kısmında hemen hemen belirsizdir.[90]

bile

közler bile ol yüz ḳıladur ḳatl ni bolġay / dīn ehli *bile* oldı çü küffār muṣāḥib (G84/3), iy ki geh gāhī köre siz anı nā-şükr olmañız / vāy ol maḥzūn ki yād itmek *bile* ḫursendidür (G119/2)

---

[90] Ergin, (1982): s. 365

dağı

dime ki ᶜilmde kilmiş melekdin ol efzūn / ki dīvdin *dağı* efzūn bolur cehālet aṅga (G9/5), ḥabibim ᶜışḳıda divāne bolġanda perī *dağı* / közümge cilve ḳıldı barlar maḥbūb imes *ançа* (G24/2), ṭālib ol kim tapmasaṅ *dağı* bu bes kim iylemes / bir nefes ġāfil sini maṭlūb yādıdın ṭaleb (G55/7), ᶜışḳ ara ferhād u fecnūn *dağı* bī-ḫod irdiler / kimse mindin ġālibā bu işde yoḳ mağlūbraḳ (G200/3)

elbette

uşbu hicrān kiçesin tüş körsem irdi nāgehān / ölgey irdim vehmdin *elbette* zehrem yarılıp (G65/4), ḳadeḥ devrini ḫoş tut çerḫ cevrin körme iy sāḳī / ki ol tutḳaç vücūd *elbette* bil kim ke'l-ᶜademdür bu (G335/7), cānnı pür dād ile ger ḫaste nevāyī oynar / ol mukāmir şıfat *elbette* irür ġış sarı (G385/6)

hem

dime bülbül ẓulmiġa gül bağlamış bil gūyiyā / çerḫ ẓulmidin anıṅ *hem* bağlaġan zünnārı bar (G116/6), ol ḳuyaş kim köṅglüm içre hecriniṅ āzārıdur / cānım alsa *hem* köṅgül cān birle minnet-dārıdur (G144/1), bir kün iy hūş u ḫıred min tilbege yār irdiṅiz / bī-ḫaber *hem* bolsam özdin siz ḫaber-dār irdiṅiz (G146/1)

ḫod

ger tenimde ẓāhir olmış dāġ-ı hicrān her ṭaraf / cānda ḫ*od* yüz ança bardur dāġ-ı pinhān her ṭaraf (G195/1), dime ki köksini min munça pāre ḳılay min / ki anı min ḫ*od* özüm munça pāre iylemedim (297/2), iy nevāyī sin ḫ*od* ittiṅ kimse sin dik itmesün / şāhıdın ḫırmānlıġ u māhıdın armānlıġ dağı (G377/9)

illā

aṣl oldur ki ṣanemler sarı köz salmaġa sin / iy nevāyī tileseṅ körmemek *illā* āfet (G93/9), vāy ki öltürgeli ḳılmas pesend / ᶜışḳ yana kimseni *illā* mini(G386/7)

irkin / ikin

mey birle yüzüñ tim tim aḥmer mü *ikin* āyā / her sarı ḳulāġıñda gevher mü *ikin* āyā (G46/1), cānsız imkān-ı nefes yoḳ kişige veh ki mañga / ni üçün tınmas *ikin* bir nefes efġān sinsiz (G150/2), ḳılmay ol zühre-cebīn bezmde bir devr-i semāᶜ / ni üçün boldı *ikin* şīfte köñlüm raḳḳāş (G168/3)

ḫūblar ḳul boldılar līkin perīler ḳaçtılar / ᶜālem içre ādemī bir sinçe bar *irkin* mü ḫūb (G58/3), nevāyīni didim ᶜışḳ içre sāmānī tapıp *irkin* / velī kördüm hemen dīvāne-i bī-ḫānümān irmiş (G165/9), yıḳmadı kök günbedin yaġıp ḥavādis̱ yamġurı / kim suvar *irkin* çıḳıp tāmını bu kāşāneniñ (G213/6)

niçe

bu kühen deyrde ḫoştur niçe kün bāde-i nāb / ḫāṣṣa bir muġ-beçe ᶜışḳıda kişi bolsa ḫarāb (G79/1), bir bir üstide ḳoyup min fürḳatiñdin niçe dāġ / ᶜışḳ ḫᵛānı içre ḳoyġan dik ṭabaḳ üzre ṭabaḳ (G201/5)

oḳ

ḳadeḥni içti vü yüz lābe birle tuttı mañga / ki anıñ içkeni oḳ ḳıldı mini mest ü ḫarāb (G54/6), tā tirig min ᶜışḳ ḥarfidür içimde iy refīḳ / ölsem anı oḳ mezārım taşıda merḳūm ḳıl (G253/5)

yana

çün şeb-istān içre ḳılsa ᶜārıżın cānāne şemᶜ / meşᶜal-i mihr olsa kim közge körünmes *yana* şemᶜ (G182/1), dehr bāġıdın niçe kün kim tirig sin ᶜıyş ḳıl / kim *yana* tapmaḳ imes maᶜlūm bu bustān kibi (G375/6)

zinhār

min ḫōd öldüm iy ṣābā köñlümni körseñ kūyide / çıḳma andın dip naṣīḥat ḳılġa sin *zinhār* añga (G10/8), yaḫşıñnı yamanlıġ bile fāş er tilemes sin / ᶜālem ilidin iyleme *zinhār* muṣāḥib (G84/7), birevni iy ki sivmek ārzū ḳıldıñ hevāsında / iligdin iḫtiyārın birmegil *zinhār* min yañlıġ (G190/4)

6.4. Karşılaştırma-Denkleştirme Edatları

Bağlama edatlarının bir çeşidi olan bu edatlar karşılaştırılan grupları veya unsurları birbirlerine mukayese suretiyle bağlarlar.[91]

Karşılaştırma Edatları

Karşılaştırılan unsurlardan birini veya tamamını kasdeden veyahut hiçbirini kasdedmeyen edatlardır.

eger... / eger...

bī-vefālar ẓulm ü bī-dādıġa irmes sin ḥarīf / bu çemen içre *eger* süsen *eger* şimşād bol (G256/4)

gāh... / gāh... / gāhī, gāhī... gāhī...

oḳı köñglüm şuᶜlesin *geh* sākin itti *gāh* tīz / *geh* otun boldı *gehī* su urdı peykāndın aña (G5/3), çabükün raḫş üze hicrān yolıda pūye ḳılıp / min anıñ kiniçe *gāhī* yügürüp *geh* yıḳılıp (G76/1), *geh* külüp *gāhī* ki yıġlar min ḫayāl iylep anı / vaṣlı ümmīdi vü hicrānı melāli birle min (G329/3)

ġonçe dik ḳanlıġ köñgül kim boldı ol gül küyide / iy ṣabā tut *gāh gāhī* ol aralardın ḫaber (G132/3), biz niyāz ehli vü sin nāz ehli sin raḥm it *gehī* / ḳoy niyāz itmekke bizni *gāh* özüñ hem nāz ḳıl (G277/3)

kimse yārı birle ḫōştur ġam diyişip muñgraşıp / yatsa *gāhī* çırmaşıp oltursa *gāhī* yandaşıp (G71/1)

ḫāh... ḫāh...

bolmayın bī-gāne yār u āşnādın çāre yoḳ / *ḫāh* bol bī-gāneġa *ḫāh* āşnāġa mübtelā (G27/4), iy nevāyī ᶜālem ehli cevr iterde tiñ durur / *ḫāh* şāh-ı çerḫ-ḳadr u ḫᵛ*āh* māh-ı serv-ḳad (G108/9)

---

[91] Hacıeminoğlu, Necmettin. (1992): s. 261

hem... / hem...

zār köñglüm tüşkeli hecr otıdın ġam çengige / iy Nevāyī oḫşaşur *hem* ᶜūd aña *hem* tār aña (G10/9), *hem* remed tiggen közüñge çeşm-i ḫūn-bārım fidā / *hem* uçuķ çıķķan lebiñgġa cān-ı efgārım fidā (G41/1), iy saçıñ āşüftesi yüz ḫayl-i sevdāyī-mizāc / körmedük zencīr *hem* sevdāġa bāᶜis̱ *hem* ᶜilāc (G96/1)

çerḫ ayırdı tīz itip nālemni *hem* āhımnı *hem* / mihr-bān şāhımnı *hem* nā-mihr-bān māhımnı *hem* (G314/1)

ni... / ni...

ni kebūter yite alur ol ķuyaşķa *ni* nesīm (G5/5), yitkenge dāġ-ı fürķatiñ *ni* faķr nāfiᶜ *ni* ġınā (G6/5) bir ay ötti min-i maḫzūnġa bir ay intiẓārında / ki *ni* köñglüm irür hūşında *ni* hūşum ķararında (G22/1), közleriñ birle lebiñ mundaķ ki urdı din yolın / *ni* belālardın bilāl ötkey *ni* şaḫbādın şuheyb (G61/4)

ger... / ger...

köñgülde sin olsañ tevāfüt nidür / yolum bolsa *ger* küfr ü *ger* dīn ara (G33/6), yār vaşlı ḫoş turur ger zülf eger yüz körgüzür / vaşl devri ᶜıyşdur *ger* şām bolsun *ger* şabāḥ (G99/3), yüzüñgnüñ daġı birle encümüñgdin ni asıġ iy ay / ķuyaş dik ᶜārıż üzre ḫoş durur *ger* ḫāl irür *ger* ḫaṭ (G177/4)

Denkleştirme edatı

Karşılaştırılan unsurlardan birini denkleştirme suretiyle diğerinin yerine koyan edattır.

yā... / yā... / yā... / yā...

şükr irür iy köz ki her ok kim atar ol ķaşı yā / *yā* sañgadur *yā* baġırġa *yā* köñgülge *yā mañga* (G12/3), ni ķad ü ni köz ü ni ġamze ki her dem andın / *yā* beladur mañga *yā* fitne durur *yā* āfet (G93/2)

yā... / yāḫūd...

vaᶜde ḳıldıñ hem vefā hem ḳatl ü pervā ḳılmadıñ / ḳıl vefā vaᶜdeñgġa yāḫūd burnaġı ya soñgraġı (G364/3), dime kün tüşkeçe uyḳuġa ḳalmış kim açа almas / közin *yā* nāzdın *yāḫūd* ṣabūḥī mey ḫumārıdın (G328/5), zülfi sevdāsıda bilmesler nevāyī nüktesin / *yā* cünūn güftārıdur *yāḫūd* yılanıñ arbaġı (G364/6)

6.5. Soru Edatları

Kelime, kelime grubu yahut cümlelerden önce veya sonra gelerek soru mefhumu ifade eden bütün sözlere soru edatı denilebilir.[92]

ᶜaceb

ḳan köñüldin ni *ᶜaceb* turmasa kim / kirpikiñ her dem urar nişter añga (G11/4), ol perī-veş ḫūrnıñ min tilbe dik şeydāsı çoḫ / ni *ᶜaceb* ger bolsa ᶜālem mülkide ġavġāsı çoḫ (G102/1), yapışur laᶜliñe çün yitse gezek veh ni *ᶜaceb* / ᶜāḳıl andın tilemes bu sarı bir iki perkend gezek(G226/5)

āyā

ol ay bu tilbe bile yār mu ikin *āyā* / żamīri içre ġamım bar mu ikin *āyā* (G29/1), ger marażnıñ lāzımı derd oldı bilmen iy köñül / derd-mend itkey mü *āyā* dil-sitānımnı maraż, (175/3) her niçe kim küyer miñ anıñ ẕerre mihri yoḳ / āyā ki ṭāliᶜim künige ni zevāl ikin (G317/4)

ḳaçan

fāriġ ü āzāde bilmes mübtelālardın ḫaber / şāh köñlide *ḳaçan* bolġay gedālardın ḫaber (G132/1), didiñ ki hecr ara bir ᶜışḳ sūz u ṭābıġa teskīn / kişi tamuġda *ḳaçan* köñliniñ otını savutmış (G162/4), içtim itiñ sifālide mey veh *ḳaçan* yuġay / ḥayvān zülāli ẕevḳını anıñ meẕāḳdın (G319/5)

[92] Hacıeminoğlu, Necmettin. (1992): s. 267

ḳanı

yā *ḳanı* ferhād kim ġam tağını ṭırnaġ ile / ḳazġanımdın tīşe vü tağıdın olġay şerm-sār (G141/4), serv üze gül bütmedi hergiz *ḳanı* ol şūḫ kim / serv-i raᶜnā dik ḳad üzre ᶜārıż-ı gül-fāmı bar (G126/3),

ḳayda

cān ü ᶜömrümdür ol ay ger bī-vefā bolsa ni taŋ / *ḳayda* körmiş kimse hergiz ᶜömr ile cāndın vefā (G32/2), çün ḫaber yoḳtur ḳararḳan rūzgārımdın maŋga / *ḳayda* tutḳay min közi ḳaşı ḳaralardın ḫaber (G132/4), boynumda *ḳayda* ḳılġay ol ay ḳolını māyil / kim bes durur ḳılāde it boynıġa ḥamāyil (G254/1)

ḳaydın

deyr pīri özlüküm *ḳaydın* kiterdi veh ni taŋ / ger duᶜāsı her sabūhī vaḳtı evrādımda bar (G124/4)

ḳayu

her kimse ki bolġay aŋga bu nevᶜ oḳ u yay / tüz bolġusı *ḳayu* (M1/8-9)

mu / mü

nā-gehān atḳay *mu* dip bir oḳ ḳabaḳ şekli bile / başı üstige kilür meydānda her kün āfitāb (G53/4), ol melek-sīmā ki ḥüsn içre perī mānendidür / ḥūr-ı cennetdür *mü* yāḫod ādemī ferzendidür (G119/1), gerçi cān miḥnetidin ḳıldı nevāyīni ḫalāṣ / ḳatl ile istemek olġay *mu* fülāndın maḫlaṣ (G171/6), gül saçar yil bāġ ara serv-i revānım kildi *mü* / cān isi güldin kilür ārām-ı cānım kildi *mü* (G337/1)

ḫilᶜatin iylep *müdür* ol şūḫ-ı sīmīn-ber ḳara / tün sevādı birle kiygen dik meh-i enver ḳara (G40/1), gül *mü*dür ḳoyġan ḳafes üstide iy bülbül saŋga / yāḫud efġānıŋ otıdın *mu* tutaşıptur ḳafes (G151/5)

ni

gülde yüzüñg leṭāfetidin rengī körmese / bülbülġa *ni* idi bu fiġān birle bu nevā (G7/3), ḳılmay ol zühre-cebīn bezmde bir devr-i semāᶜ / *ni* üçün boldı ikin şīfte köñglüm raḳḳāṣ (G168/3), kūyige pinhān barıp zaḫmım *ni* yañglıġ yaşuray / kim ḳayan barsam yaralardın barur ḳan her ṭaraf (G195/2)

niçe

başımda tīġı yarasın *niçe* diben sormañg / kişi bolur mu başınıñg tüġin şümāre ḳılıp (G74/3), bīm-i hicranıñg ile *niçe* ḳılur sin ġam-nāk / nitti bir müjde-i vaṣlıñg bile hem şād itkil (G268/2), boynuma yitkürdüñg ilgin tīġ urarġa iy sipihr / bir baḳış ümmīdidin iy köz *niçe* tilmürge sin (G324/3)

nidin

dime *nidin* köñglüñge ārāmdur / muttaṣıl ol zülf-i dil-ārām ara (G20/4), noḳṭa-i ḫāliñg *nidin* şīrīn lebiñg üstidedür / noḳṭa çü astın bolur her ḳayda kim yazılsa leb (G55/2), kişver-i vaṣl içre iy bezm-i ṭarab sāḳīleri / hecr ḫūn-ābıdın *nidin* bizge dem-ā-dem ḳıldıñgız (G148/5)

nige

nige yıġlap ᶜanberīn zülfiñg kiser hicrān tüni / ölmekimni añglaban ger şemᶜ tutmaydur ᶜazā (G47/5), iy nevāyī *nige* vaṣlıda ḥazīn sin dime kim / yār kilgeç mañga düşmen bolurın bilmes idim (G290/7), ṣubḥ-ı vaṣlım dimeseñg ḳılġay nihān şām-ı firāḳ / *nige* yaptıñg zülf-i şeb-gūn mihr dik ruḫsārġa (G354/4)

6.6. Seslenme Edatları

Bunlar hitap edatlarıdır. Ünlem gibi his, heyecan, tabiat sesi şeklinde bir şey, bir hal bildirmezler. Sadece hitap, seslenme vasıtalarıdır.[93]

[93] Ergin, (1982): s. 350

iy

şāh imestür bir nefes āsūde dūzaḫ vehmidin / *iy* ḫoşā derviş kim merdūd irür cennet aŋa (G3/7), *iy* siniŋ derd ü ġamıŋ cānıma ḫāṣ / kim alardın tilemen cānı ḫalāṣ (G172/1), laᶜli köŋlüm ḳatlini ḳılmaḳḳa boldı nükte-senc / *iy* köŋül dem asra kim kildi bu sözdin ḳan isi (G388/2)

yā

ni ḳatıḳ ḥāl ki hecriŋ kiçesi tıngalı ḳoymas / yir ilin eşk ile endūh kök ilin naᶜre vü yā rab (G56/3), yüz tümen min dik kühen-pīr olsa anıŋ ṣadḳası / ḳılmasun āzürde yā Rab nev-cüvānımnı maraż (G175/6)

6.7. Cevap Edatları

Bunlar tastik veya red ifade eden edatlardır.[94]

ārī

tīredür Mecnūn ki min dik dipsin ārī iy ḫıred / ᶜaḳl u hūş ehlini bu dīvāneġa oḫşatma köp (G78/5)

belī

kuyıŋa kirgeç köŋül ḳaşıŋġa meyl iyler *belī* / güşe-i miḥrāb iter peyveste menzil-geh ġarīb (G59/3), köŋülni ẓulm ile buzduŋ *belī* bolur maᶜmūr / şehī ki mülkide iḥsān bile ᶜadāleti bar (G143/5)

6.8. Ünlemler

His ve heyecanları ifade eden içten koparak gelen edatlarla, tabiattaki sesleri taklit eden edatlardır.[95]

---

[94] Ergin, (1982): s. 351

āh

tende āhıñ şuᶜlesin dirler nihān tut *āh* kim / bir avuç ḫāşāk ara bolmas çaḳın pinhān ḳılıp (G86/3), ᶜömr ġaflet uyḳusı birle tiler sin kiçsa *āh*, köz yumup açġunça kimniñ ᶜitimādı bar añga (G10/7), iy nevāyī sin çiker sin *āh* līkin yaḫşıdur / ol perīniñ zülfi bu yıl birle der-hem bolmasa (G38/7)

heyhāt

biz kim ü vaṣl murādı *heyhāt* / derd-i nā-yāft irür bizge ṭaleb (G81/6), diseñ ki cānıma salmaġay sin iy sāḳī / tekellüm itme mey-ālūde-leb bile *heyhāt* (G90/5), ni bezm irür mey-i hecriñ sömürmekim *heyhāt* / ki ḥasret ilki avuç ḳaḳmaġım durur gizekim (G305/5)

ḳāşkī

ᶜālem ehli bezmidin ger yoḳ ciger-gūn sāġarī / *ḳaşki* yüz miñ ḳade¬ ḫūn-ı ciger hem bolmasa (G38/2), añla aḫżar şemᶜ u sarıġ börki anıñ şuᶜlesi / tīre külbemni yarutsa *kāşkī* ruḫsār ile (G344/4)

vāy

hecri köñlümni buzup ġam seyli hem-vār itti *vāy* / kim eṣer hem yoḳ turur ol maᶜmūre vīrān bolup (G70/2), cān riştesini çırmadım oḳuñġa *vāy* kim / tīġıñ baġırnı yardı vü tikmekke tār yoḳ (G199/2), dirler nevāyī ḳatliġa gül gül açıptur ᶜārıżın / körgünçe anı *vāy* kim bu ḫār ḫār öltürgüsi (G374/7)

veh

laᶜliñ allında çiker il cānını alġaç közüñ / *veh* ni şerbetdür lebiñ kim cān birür bīmār añga (G10/4), *veh* ki boldum ᶜışḳ ara bir bī-vefāġa mübtelā / bolmasun ehl-i vefā mundaḳ belāġa mübtelā (G27/1), vaṣlıda reşk öltürür hecride ġam veh kim mañga / vaṣl ara bolġan belādur hecr ara bolġan belā (G39/4)

---

[95] Ergin, (1982): s. 349

zihī

zihī cevlān-gehiñ eflāk üze meydān-ı ev-ednā / burāḳıñġa toḳuz günbed bu toḳḳuz günbed-i ḫażrā (G2/1), zihī visāliñge ṭālib tutup özin maṭlūb / maḥabbetidin atıñnı Ḥabīb atap maḥbūb (G50/1)

6.9. Gösterme Edatları

muna

itleriñ allıda yüz pāre köñülni saldıñ / muna kör her biriniñ ağzıda bir pāre köñül (G251/2)

6.10. Tekrar Edatları

Umumiyetle fiillerden önce gelerek hareketin miktar ve tekerrür sayısını tayin eden edatlardır.

ḳatla

açġıl otluḳ ʿārıżıñ iy şemʿ kim pervāne dik / örteney başıñ üze bir niçe *ḳatla* aylanıp (G66/2), yoḳ maña yüz yılda ol meh-veşġa bir söz dirge ḥad / bolsa bir söz dirge ḥad ol hem bolur yüz *ḳatla* red (G108/1), bu bağ gülleri bergide tapmas iy bülbül / dimāġ mihr isi yüz *ḳatla* imtiḥān ḳıdıñ (G230/6)

yana

çün örtediñ anı besī köydürme dūzāḫda *yana* (G6/9), buyurmağıl *yana* ṣabr iy ṭabīb tiñri üçün / ki uşbu şerbet imes imdi sāz-kār maña (G14/5), nevāyī vaṣl behiştide şükr ḳıl bir nefes / kim *yana* çıkmege sin hecr duzāḫıdaʿaẕāb (G54/8), şemʿ yañlığ ot tutaşıp başıma hicrān tüni / yaşurun ḥālimni ilge iyledi rūşen *yana* (G350/4)

yolı

iy nevāyī ir iseñ dünyā ʿarūsın ḳıl ṭalāḳ / bir *yolı* bolma zebūn bu zāl-i mekkār allıda (G37/7), niyledim nittim ki bir *yolı* çikip mindin ilig / imdi irmestür siz andaḳ kim

burun bar irdin͡giz (G146/3), geh geh iy şuḫ mini başın͡g üçün yād itkil / yā başın͡gdın ivürüp bir *yolı* āzād itkil (GG286/1)

METİN

1.Gazel

. - - - / . - - - / . - -

İlāhā Pādişāhā Kird-gārā
San͡ga açuġ nihān ü āşkārā

Ṣabūr ismi bilen ḳılsan͡g tecellī
Ḳılıp Nemrūdġa yüz min͡g müdārā

Yolun͡g mühlik taşı yāḳūt-ı aḥmer
İşikin͡g tīre gerdi müşk-i sārā

Ḳaçan kim ẓāhir itsen͡g tenzeʿü'l-mülk
Sikender'nin͡g bolup maġlūbı Dārā

Sühā bolsa şeb-istānın͡gda ṭāliʿ
Bolup nūrı ḳuyaş dik ʿālem-ārā

Nevāyī nefs ẓulmātiġa ḳalmış
Sin olmay Ḫıżr-ı reh çıḳmaḳ ni yārā

Ḳıyāmetde günāhın ʿafv iterge
Resūlün͡gni şefīʿ it Kird-gārā

2.Gazel

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Zihī cevlān-gehin͡g eflāk üze meydān-ı ev-ednā
Burāḳın͡gġa toḳuz günbed bu toḳḳuz günbed-i ḫażrā

Ḳılıp çün ḫoy gül-ābı meyl-i naʿleynin͡g bolup andın
Melek raʿnālarının͡g cebhesiġa çarḫ ṣandal-sa

Felek ḳalıp burāḳın͡gdın imes vaṣfı felek-sürʿat
Ḳamer yarup cemālin͡gdin imes naʿtin͡g ḳamer sīmā

İsip raḥmet nesīmi çün dem-ā-dem sünbülüñ sarı
Bolup rūḥāniler ceybī leb-ā-leb ᶜanber-i sārā

Yüzüñdin encüm encümdin ḳuyaş nūr iktisāb iylep
Anıñ dik kim ḳuyaşdın ay ü aydın ḳır-gūn ġabrā

Felek vādileri ḳaṭᶜıġa ᶜazmiñ çün sürüp merkeb
Ḫıred peykiġa hem evvel ḳademde renc olup peydā

Refīḳıñ ṭayir andaḳ kim Süleymān allıda Hüdhüd
Burāḳıñ sāyir encüm şāhı üstide sipihr-āsā

Ḳılıp bu seyr ara maᶜşūḳ vaṣlı ḳuyide menzil
Tilep ser-geşte ᶜuşşāḳıġa hem raḥmet öyin meᶜvā

Nevāyī ḫôş körer ᶜālemni atıñ ẕikridin yoḳsa
Añga dūzaḫ ara ot dik durur dünyā vü mā-fihā

3.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Her gedā kim būryā-yı faḳr irür kisvet añga
Salṭanat zer-beftidin hācet imes ḫilᶜat añga

Kim fenā tofrāġıġa yatıp ḳoyar taş üzre baş
Taḫt üzre irmes müẕehheb müttekā ḥācet añga

Şeh yürüp ᶜālem açar derviş ᶜālemdin ḳaçar
Hem özüñ insāf birgil kim bu ni nisbet añga

Her ni şeh maḳsūdıdur dervīşniñ merdūdıdur
Kör ni himmettür muñga ni nevᶜ irür ḥālet añga

Faḳr kūyı tofraġın şeh mülkige birmes faḳīr
Mülk kör kimniñ imes tofraġ ile ḳıymet añga

Şeh sipeh çikse faḳīr aḥvāliġa yitmes fütūr
Bu velī çikkeç nefes ber-bād olur ḥaşmet an͡ga

Şāh imestür bir nefes āsūde dūzaḫ vehmidin
İy ḫoşā derviş kim merdūd irür cennet an͡ga

Şehġa ṣıdḳ ehli demidin meşᶜal-i devlet yarur
Mihr dik kim ṣubḥ enfāsı açar ṭalᶜat an͡ga

Şāhġa şehlıḳ müsellemdür eger bolġay müdām
Şāhlıḳ terkin ḳılıp dervīş olur niyyet an͡ga

Mümkin irmes şehler içre biyle niyyetlıġ meger
Şāh-ı ġāzī kim müyesser boldı bu devlet an͡ga

Şāhlar dervīşi vü dervīşler şāhı ki bar
Şāhlıġ ṣūret an͡ga dervīşlıġ sīret an͡ga

Tā şeh ü dervīş bolġay iylegil yā Rab ᶜıyān
Şāhdın ḫidmet mun͡ga dervīşdin himmet an͡ga

Ger Nevāyī söz uzattı faḳrdın irmes dimen͡g
Bolmaġunça ḥükm şehdin ḳayda bu cür´et an͡ga

4.Gazel
-.--/-.--/-.--/-.-

Ol perī-veş kim bolup min zār ü ser-gerdān an͡ga
ᶜIşḳıdın ᶜālem man͡ga ḥayrān u min ḥayrān an͡ga

Oḳlarıñgdın dem-be-dem teskīn tapar kön͡glüm otı
Bar durur bir ḳatre su gūyā ki her peykān an͡ga

Bir dilāverdür kön͡gül kim ġam sipāhı ḳalbide
Āhı nāvek tāze dāġıdur ḳızıl ḳalġan an͡ga

Nāvekiniñ perr ü peykānıda rengīn toz irür
Yā ki köñglümdin çü perrān ötti yoḳmış ḳan añga

Nāme-i şevḳum ni nevᶜ ol ayġa yitkey çünki min
İl atın oḳur ḥaseddin yazmadım ᶜünvān añga

Ḫıżr-ı ḫaṭṭıñgnıñ ᶜaceb yoḳ sebz ü ḫurrem bolmaġa
Leb-be-leb çünkim su sirdür çeşme-i ḥayvān añga

İy ḫoşā muġ küyni kim rifᶜat bile ziynet dapar
Mihr añga bir şems vü kök ṭāḳıdur eyvān añga

İstemiş bülbül vefā güldin meger kim jāledin
Baġrı ḳanmış ġonçanıñ bes kim irür ḫandān añga

Ḳılmaġan cānın fidā cānānġa yitmes dir imiş
İy Nevāyī uşbu söz birle fidā yüz cān añga

5.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Sınsa köñglümde oḳuñ sürtüp ısıġ ḳandın añga
Bī-mişillig çırmaġay bu rişte-i cāndın añga

Bāde laᶜliñ mizācı rūḥ- perverdür besī
Gūyiyā memzūc itip sin āb-ı ḥayvāndın añga

Oḳı köñglüm şuᶜlesin geh sākin itti gāh tīz
Geh otun boldı gehī su urdı peykāndın añga

Derd ü ġam bustānınıñ tāvūsıdur köñglüm ḳuşı
Gül bolup cisminde kisken laᶜl her yandın añga

Ni kebūter yite alur ol ḳuyaşḳa ni nesīm
İy köñgül ḥāliñgni iᶜlām iyle efġandın añga

Közge tā kirdi ḫayāliñ savuġ āhım vehmidin
Bağlamış min ḳonya her sarı müjgāndın añga

İy Nevāyī yıġlamaḳ āhımġa teskīn birmedi
Veh bu ni otdur ki yoḳ te'şīr ṭūfāndın añga

6.Gazel

- - . - / - - . - / - - . - / - - . -

İy yitti manẓ ar ṭarḫıġa mi'mār ṣun'uñdın binā
Maṣnū'lar fānī velī meslūb ṣāni'din fenā

Çikmey melek luṭfuñ küni cüz ẕikr ile tesbīḥ üni
Ādem diben ḳahrıñ tüni her dem ẓalemnā rabbenā

Ḥamdıñda her kūteh-naẓ ar hem güng ü lāl olġay meger
Çün kim dimiş ḫayrü'l-beşer ol yirde lā-uḥṣī ṣenā

Cins-i beşer yoḳ āgehiñ ḫurşīd ḫāk-i der-gehiñ
Kök mehd ara tıfl-ı rehiñ yitti ata vü tört ana

Faḳr ehli istep ḳurbetiñ ehl-i ġınā hem ṭā'atıñ
Yitkenge dāġ-ı fürḳatiñ ni faḳr nāfi' ni ġınā

Vaṣlıñda 'işret ḫūb irür 'ıyş ü ṭarab merġūb irür
Sinsiz mañga maṭlūb irür tende elem cānda 'anā

'Işḳıñda bir dīvānelıġ şevḳuñda bir ferzānelıġ
Aġyārdın bī-gānelıġ iylep özüñge āşnā

Cürm ü günehlerdin ötüp kiltürme yüzge korḳutup
Lāle eger sāġar tutup mūsīçe ger ḳılmış zinā

Bardur Nevāyī bī-kesī 'ışḳ içre andaḳ kim ḫasī
Çün örtediñ anı besī köydürme dūzaḫda yana

7.Gazel.
- - . / - . - . / . - - . / - . -
Rūşen durur ki mihr yüzüngdin alur şafā
Yoķsa ni vech ile ķamer andın tapar żiyā

Ġarķ-ı muhīt-i ʿışķıng idi cān ile köngül
Ol dem ki rūḥ imes idi ten birle āşnā

Gülde yüzüng leṭāfetidin rengī körmese
Bülbülġa ni idi bu figān birle bu nevā

Bir ẕerre aġzı remzini her kim ki angladı
Yolı ʿadem ṭarīķıdurur zād reh-i fenā

Ol zinde-dil ḥayāt-ı ebed vaşldın tapar
Kim nīş-i ġamnı nūş dir ü derdni devā

Lāmī ki vaşl ayaġıġa tapmıştur ittişāl
Ol lāmdur ki ortada almış anı belā

Özdin ķutul Nevāyī vü maķşadġa yit ki ḫuş
Yitmes çemenġa bolsa ķafes içre mübtelā

8.Gazel.
. - - / . - - / . - - / . -
Zihī tācınga gevher-i kibriyā
Bu gevherdin āfāķ tapıp żiyā

Ķuyaş çıķķaç andaķ ki itkey nücūm
Körünmey sin olġaç ʿıyān enbiyā

ʿUrūcungda ʿayne'l-yaķīn ehlining
Közige ġubārıng bolup tūtiyā

Ķuyaşnıng şuʿāʿı ḫuṭūṭın Mesīḥ
Toķuy almayın hücrenge būriyā

Sini͡ng himmeti͡ngdin çü tapıp şeref
Sa`ādet libāsı giyip eşḳıyā

Ḳılıp taş u tofrağnı altun ki bar
Sini͡ng kār-gāhı͡ngda bu kimyā

Sa͡nga ümmet olmağnı istep rüsül
Velī biz ser-efrāz olup ḥāliyā

Kilip ṣadḳa allı͡ngda ṣıddīḳlar
Anı͡ng dik ki ṣıddīḳ u ehl-i riyā

Nevāyī niter ḳābe ḳavseyn eger
Tapa alsa ḳaşı͡ng kibi ikki yā

9.Gazel

. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Kişi ki istese kim yitmegey melālet a͡nga
Kirekmes ehl-i cihān birle ẕevḳ u ḥālet a͡nga

Ger ādemī melek olsa ki ḳılmasun ta`rīf
Eger kişi dise kim yitmegey ḫacālet a͡nga

Yamannı dime ki ıżlāl iter ikin şeyṭān
Digil fesādda mundın yiter żalālet a͡nga

Çü dirler insānnı müştaḳ oldı nisyāndın
Özin ü `ahdin unutmaḳ yiter delālet a͡nga

Dime ki `ilmde kilmiş melekdin ol efzūn
Ki dīvdin dağı efzūn bolur cehālet a͡nga

Bilür ki rūzī a͡nga Ḥaḳ birür özi dikni͡ng
Bolur çü bendesi bā`iṣ irür reẕālet a͡nga

Birev emānetini asray almas erçi irür
Ḫudāy emānetini asramaḳ ḥavālet a͡nga

Bu ẓulmler ki ol iyler ni iylegey nā-geh
Anıñg ḥisābıda Ḥaḳ iylese ʿadālet añga

Çü boldı nuṭḳ ile mümtāz barça ḥayvāndın
Hem āḫir ol ḥayvāndın irür maḳālet añga

Nevāyī aġzıda niʿmeʾl-vekīl irür ẕikriñg
Soruġ küni keremiñgga buyur vekālet añga

10.Gazel
- . - -/ - . - - / - . - - /- . -

Niçe köñglüm päre bolsa raḥm ḳılmas yār añga
Niçe baġrım tolsa ḳan baḳmas demī dil-dār añga

Bir yügürük ṭıfl irür kirpiklerim içinde yaş
Kim yıḳılıp sançılıptur her ṭarafdın ḫār añga

Nāmem iltür ḳuş eger mażmūnın aytıp ḳılsa şerḥ
Saçḳay ot ḳaḳnus kibi miñg çāk olup minḳār añga

Laʿliñg allında çiker il cānını alġaç közüñg
Veh ni şerbetdür lebiñg kim cān birür bīmār añga

ʿAḳl öyi sarı ıʿnānın başlamaḳ nāṣıḥ ni süd
Tilbe kim deşt üzre merkebdür buzuġ dīvār añga

Tarta sin ʿişyān yükin ḫām ḳıl ḳadiñg ṭāʿatġa kim
Yük aġır bolsa rükūʿ ol dem bolur nā-çār añga

ʿÖmr ġaflet uyḳusı birle tiler sin kiçse āh
Köz yumup açġunça kimniñg ʿitimādı bar añga

Min ḫôd öldüm iy ṣābā köñglümni körseñg küyide
Çıḳma andın dip naṣīḥat ḳılġa sin zinhār añga

Zār kön͡glüm tüşkeli hecr otıdın ġam çengige

İy Nevāyī oḫşaşur hem ʿūd an͡ga hem tār an͡ga

11.Gazel.

. . - - / . . - - / . . -

Laʿlin͡g ol ot ki kön͡gül micmer an͡ga

Yā kön͡gül dürc ü lebin͡g gevher an͡ga

Ġamıdın ayru imen kim tutmış

Üns bu ḫāṭır-ı ġam-perver an͡ga

Zārdur tilbe kön͡gül kim körünür

Her dem ol ḥūr-ı perī-peyker an͡ga

Ḳan kön͡güldin ni ʿaceb turmasa kim

Kirpikin͡g her dem urar nişter an͡ga

Hecr otıdın tenim ol nevʿ köyer

Kim irür astıda kül bister an͡ga

Dehr ḫoş gül-şen irür niyley kim

Yoḳ vefā gülleridin zīver an͡ga

Cān alurda ġam-ı hecr iy sāḳī

Çāredür bāde bile sāġar an͡ga

Yüzi vaṣfiġa Nevāyī tüşmiş

Berg-i güldin yasan͡gız defter an͡ga

12.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Veh ni ḫāl olġay ki kilgey ol büt-i zībā man͡ga

Özge ḳılġay ḥāl her dem ol ḳad-i raʿnā man͡ga

Ni ʿaceb ölsem ki iylep tāze rūḥın ḫalḳının͡g

Rūḥ zāyil iylegey ol ḥüsn-i rūḥ-efzā man͡ga

Şükr irür iy köz ki her oḳ kim atar ol ḳaşı yā

Yā san͡gadur yā bağırġa yā kön͡gülge yā man͡ga

İylegey bir demde yüz dehr-i kühen terkin Mesīḥ

Körse ẓulmī kim ḳılur ol dilber-i tersā man͡ga

İy kön͡gül itkil ki her dīvānelıġ kim iylesen͡g

Ol perī-veş ᶜışḳıda āḫir kilür ġavġā man͡ga

Nā ümīd olsam dağı nevᶜī ümīdim dağı bar

Barça uᶜşşāḳıġa raḥm itmek ol ay illā man͡ga

İkki zülfi tāb ü pīçidin yüzüldüm nige kim

Ḫānümān iyler ḳara her laḥẓa ol sevdā man͡ga

Sāḳiyā aḥbāb hecri ḳatlim iyler bāde tut

Kim bu ḳātil zehr tiryāki irür ṣahbā man͡ga

Dime ni irkin Nevāyīnin͡g cılavdar olmağı

Veh ni irkim her ni kim ḥükm itse ol mīrzā man͡ga

13.Gazel.

. - - / . - - / . - - / . -

Ḳaçan atsa ol ġamze nāvek man͡ga

Kilür ger min͡g olsa yek-ā-yek man͡ga

Yaḳa çākidin hecr teşrīfini

Körün͡g kim yilek boldı kön͡glek man͡ga

Firāḳ içre cān ü kön͡gül siz kitin͡g

Ki bolmış żarūret bu imgek man͡ga

Ni zülfün͡gni ḳaşdımġa dām iyledin͡g

Bes anın͡g çü bir tārı ilmek man͡ga

Çü sinsiz tirig ḳalmışam yaḫşıraḳ
Bu yañlıġ tiriglikdin ölmek mañga

Niçe bī-vefālarġa köprek vefā
Ḳılur min yiter cevr köprek mañga

Nitip ölmeyin iy Nevāyī ki ẓulm
Ḳılur barça mīrzā vü mīrek mañga

14.Gazel
. - . - / . . - - / . - . - / . . - -

Egerçi yoḳ ṭalebiñgdin demī ḳarār mañga
İrādet imgekidür bu ni iḫtiyār mañga

Viṣāl devletin ol kün özümge cezm ittim
Ki hecr ġuṣṣasın itti ḥavāle yār mañga

Çü yār köñglide bolsam belā mañga yavumas
Bu vechdin ki timürdin bolur ḥiṣār mañga

Ni bilsün ol kişi kim çikmemiş firāḳ tünin
Ki ni ṣıfat kiçedür tīre rūzgār mañga

Buyurmaġıl yana ṣabr iy ṭabīb Tiñgri üçün
Ki uşbu şerbet imes imdi sāz-kār mañga

Ḳaçıp ʿademġa bar ʿaḳl ü fehm ü dāniş-i dīn
Vaṭan barında bu yat il ara ni bar mañga

Nevāyī dik ḳadidin ḳılsam ölgeli āheng
Biyik maḳām tapıban u yasañg mezār mañga

15.Gazel
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Çaġırġa tüşkeli yoḳtur ḳarār u ḫ āb mañga

Çü otḳa tüştüm imes ᶜayb u ıżṭırāb man͡ga

Hemīşe mest ü ḫarāb ol ṣıfat yörür min kim
Körüp taḥayyür iter ᶜālem -i ḫarāb man͡ga

Baḳıp tebessüm iter pīr-i deyr ü muġ-beçe hem
Bu deyr ara küler el ḳıṣṣa-i şeyḫ ü şāb man͡ga

Çü mest idim man͡ga te᾿s̱īr ḳılmadı gerçi
Melūl boldılar itmekdin iḥtisāb man͡ga

Duāᶜ-yı ṣubḥ bile bāde terkin ister min
Tiler ṣabūḥ-ı ḫumār iyleben ᶜaẕāb man͡ga

Niçe ḫarābāt içre ayaġ yalan͡g yaḳa çāk
İçerge dürd-i ḳadeḥ her ṭaraf ṣitāb man͡ga

İçürse cām-ı hidāyet nevā tüzüp Cāmī
Nevāyī anda meger bolġay ictināb man͡ga

16.Gazel
. . - - / . . - - / . . -

Tār-ı zülf olġalı dil-bend san͡ga
Boldı cān riştesi peyvend san͡ga

Hem şekerdür lebin͡g ü hem ḫandān
Yaraşur serv şeker-ḫand san͡ga

Ḫūblar meyli kön͡gül ḳılmadı kim
İmes irdi biri mānend san͡ga

İy kön͡gül ġonçesinin͡g ḥasretidin
Tüşti perkend üze perkend san͡ga

Veh ki zencīr-i cünūn zülfün͡gdin
Mübtelā barça ḫıred-mend san͡ga

Min kibi hecrġa ḳalġay iy vaṣl
Her kişi bolmasa ḫursend sañga

Sin ikin sin mü Nevāyī tilbe
Yoḳsa birgen kişiler pend sañga

17.Gazel
. - - / . - - / . - - / . -

Zihī ehl-i dīn ḳatli āyīn sañga
Ni āyīndür iy kāfir-i Çīn sañga

Yüzüñg meydin oldı mu gül gül ü yā
Saçar çerḫ gül-berg ü nesrīn sañga

İrür ġonçe aġzıñg ki külgende bar
İki berg iki laʿl-i rengīn sañga

Lebiñg cān-ı Şīrīn kibi boldı kim
Fidā boldı yüz cān-ı Şīrīn sañga

Demiñg iy köñgül ilni ʿāşıḳ ḳılur
Meger kim birür ʿışḳ telḳīn sañga

Diseñg ʿışḳ deştini ḳaṭʿ iyleyin
Kirekmes biyle ʿaḳl-ı ḫod-bīn sañga

Nevāyī bu ḥüsn-i kelāmıñg bile
İmes ḥācet iḥsān ü taḥsīn sañga

18.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Tilbe köñglüm yarası ḥadsiz ten-i ʿuryān ara
İyledür kim yir tutar dīvāne'ī vīrān ara

Bu ki laᶜling nüktesi her dem ölügni tirgüzür
Kirdi Rūḥu'llah meger kim çeşme-i ḥayvān ara

Laᶜl yazılġan kibidür laᶜl ara ḳılsang naẓar
Köz ki ḥayretdin bī-kes min ol leb-i ḫandān ara

Ḳaṭre su içre digey kim berg-i gülning ʿaksidür
Ḳaṭre ḳanım rengini kim körse ol peykān ara

Ḳāmeting yādıda köksüm içre kisken her elif
Rāst bolmış ol elif dik kim yazılġan cān ara

Cān fidang olsun ḥabībim kim hemānā bar idi
Ḳaṣd-ı maḫlūḳāt ara insān ü sin insān ara

İy Nevāyī isteseng kim ölmegey il derdidin
Derd-i ḥālingni dime naẓm iyleben efġān ara

19.Gazel

- - . - / - - . - / - - . - / - - . -

Mir'at-ı ḥüsnüng tīredür bu āh-ı derd-ālūd ara
Rūşenlıġı mümkin imes çün şemᶜ ḳaldı dūd ara

Bütkenge oḫşar dige sin her yan ḳızıl tal üzre berg
Her sarıdın peykānlarıng bu cism-i ḫūn-ālūd ara

Şām-ı ġam āhım dūdıdur ol dūd ara her yan şerer
Bilgil nuḥūset encümi bu şām-ı ḳīr-endūd ara

Ḫoy ḳaṭresidin ġarḳ irür ḫāling sevādı veh niter
Bir tīre kevkeb fitnesi yüz aḫter-i mesᶜūd ara

Açtıng çü zülf ol ikki köz her yan ḫadeng atmaḳ ni tang
Kim ḳalmış ikki Türk-i Çīn Hindū-yı nā-maʿdūd ara

Ol kūy ḳaṣdı itmişem iy vāᶜiẓ anı menᶜ itip

Her dem dime cennet sözin söz salmağıl maḳṣūd ara

Ḳaçsa Nevāyī şeyḫdin pīr-i muġān sarı ni ᶜayb

Kim bar tefātürler besī maḳbūl ile merdūd ara

20.Gazel

-. . - / - . . - / - . -

Yār lebi ᶜaksi tüşüp cām ara

Bādeġa cān tuᶜmı birür kām ara

Bes ki köñgül ağzı ḫayālidedür

Ġonçe dik olmış durur endām ara

Hecr ara körgüz disem ol yüzni dir

Mihr ḳaçan cilve ḳılur şām ara

Dime nidin köñglüñge ārāmdur

Muttaṣıl ol zülf-i dil-ārām ara

Özge köñgüller ḳuşın iylerge ṣayd

Bağladı köñglüm ḳuşın ol dām ara

Mest çıḳıp deyrdin ol muġ-beçe

Tefriḳa saldı yana İslām ara

Otda Nevāyī köyedür körgeli

Ḫālin anıñg ᶜārıż-ı gül-fām ara

21.Gazel

. - . - / . . - - / . - . - / . . - -

Sevād-ı ḫāli anıñg laᶜl-i rūḥ-perver ara

Meger ki mürçe nışfi üzüldi şekker ara

Kön͡gülde noḳṭa-i ḫālin͡g ḫayāli tuş tuşdın
Yağın eşerleridür noḳṭa noḳṭa aḫker ara

Yüzün͡gde ḳaṭre-i ḫoy keşreti arasıda ḫāl
Birisi münḫasif olmış bu ḫayl-ı aḫter ara

Kiçe ni nev^c yumay kirpikin͡g ḫayālide köz
Man͡ga ki igne büter tan͡gğa tigrü bister ara

Bu ot ki minde durur dūzaḫ içre ḳaçğay ḫalḳ
Kivürseler mini āşūb birle maḫşer ara

Ḳadeḥ kitür ki felek cevridin amān ḥırzı
Zamāne yazmadı cüz devr-i cām sāğar ara

Nevāyī iyle mekān çerḫ gül-şenin ya^cnī
Ki cuğd bolma bu vīrāne-i muḥaḳḳar ara

22.Gazel
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Bir ay ötti min-i maḥzūnğa bir ay intiẓārında
Ki ni kön͡glüm irür hūşında ni hūşum ḳarārında

İçim fürḳat belāsında taşım hecr ibtilāsında
Tenim ^cışḳ ıżṭırābında özüm şevḳ ıżṭırārında

Yüzün͡g hecride tofrağ oldum ol yan͡glığ ki yil ḳopḳaç
Ḳuyaş çıḳsa pedīdār olmağay cismim ğubārında

Yüzün͡g meydin ki gül gül boldı yoḳ cennetde ol güller
Ki bir bir açılıptur `ālem-i ḥüsnün͡g bahārında

Digey kim büstān-efrūz içinde tuḫmı saçılmış
Birev kim ḫāller körse i^cẕārın͡g lāle-zārında

Tişiñ şevḳıda ġalṭānlıġ ara yüz güşede ḳalġay
Eger inçü özin salsa dür-i eşkim ḳaṭārında

Mey-i vaṣlıñ ḳanı kim neş'esi cismimġa cān birgey
Bu yañlıġ kim ölüm ḥālide min hecriñ ḫumārında

Ḳuyaş çıḳḳan dik olġay tīre tün içre ol ay kilse
Nevāyī'niñ firāḳ içre ḳararḳan rūzgārında

23.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Gül kirekmestür mañga meclisde ṣahbā bolmasa
Niyleyin ṣahbānı bir gül meclis-ārā bolmasa

Bezm ara ḫoştur ḳadeḥ kevkeb velī irmes tamām
Muṭrib-i ḫoş-lehçe-i ḫurşīd-sīmā bolmasa

Mihr ü māh u müşterī ü zühre çün ḳıldı ṭulūᶜ
Hīç naḥs aḫter ṭulūᶜı anda ḳaf'ā bolmasa

Munça bolsa hem müyesser cemᶜ imes ḫāṭır henüz
Tā ki muġ kūyide bir maḥfūẓ me'vā bolmasa

Ḫoş turur bu nevᶜ emniyyet velī aḳşamġaça
Ger felekdin bir ḫıyānet āşkārā bolmasa

Çün bu yirde içkeridin rüst baġlandı işik
Ādem irmes ol kişi kim bāde-peymā bolmasa

Her kişige `ömride bu nevᶜ bir kün birse dest
Tā ebed ġam yoḳ eger bolsa yana yā bolmasa

ᶜÖmr bezmide neşāṭ esbābı dil-keşdür besī
Ger ḥavādiṣ şıḥnesidin anda yaġmā bolmasa

İy Nevāyī ger nasībiñgdür ebed ömri kirek
Ḫāṭırıñgda yārdın özge temennā bolmasa

24.Gazel
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Yüzi allıda gül neẓẓāre ḳıldım ḫūb imes ança
Ḳadi ḳaşında baḳtım servġa merġūb imes ança

Ḥabībim ıᶜşḳıda dīvāne bolġanda perī daġı
Közümge cilve ḳıldı barlar maḥbūb imes ança

Bolup min yārġa ṭālib velīkin ḥūrġa zāhid
Munı min istemes min kim mañga maṭlūb imes ança

İti öltürse hem köprek saḳınur min raḳībidin
Nidin kim ḫāṭırımdın bu perī meslūb imes ança

Mey içsem bī-ḥisāb iskermeyin kevs̱er suyın yoḳ ᶜayb
Fenā kesbide bu allımda çün maḥsūb imes ança

Eger zühd-i riyāyī ehlidin küfr ehlini köprek
Sağınsam ᶜayb imes kim bu mañga maᶜyūb imes ança

Közüm eşkini yoḳ līkin ḳurutmaḳ baḥrını mümkin
Ki ḫilḳat vechidin ṭabᶜı munuñg mertūb imes ança

Nevāyīġa kirektür yār gül bülbülġa bolsun kim
Yüzi allında gül neẓẓāre ḳıldım ḫūb imes ança

25.Gazel
. . - - / . . - - / . . -

Yārlardın ḳılıban rem gūyā
Bolduñg aġyārġa hem-dem gūyā

Ḫayl-i `uşşāḳ ki merdūd ittiñ
Bar min ol ḫaylda min hem gūyā

Dūd-ı āh içre ḳara ketmişler
Boldı ʿışḳ ehliġa mātem gūyā

Bu ki dīvāne köñgül sivdi perī
Bī-vefādur benī ādem gūyā

Gird-bāliş añga ḫurşīd oldı
Ol irür ʿĪsī-i Meryem gūyā

Dehr ḫoş gülşen irür niyley kim
Yoḳ vefā gülleridin hem gūyā

ʿĀlem esbābı üçün ġam yimegil
Arzımas munçaġa ʿālem gūyā

İy Nevāyī bu ki aylandı ḥabīb
Yoḳtur ol zaḫmġa merhem gūyā

26.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Dôst bolmas ger cemāl ehliġa cān ḳılsañ fidā
Düşmen-i cāndur eger cān ü cihan ḳılsañ fidā

Ḫaste cānıñġa belā-yı cāvidāndur ḳatilī
Kim temennāsıda ʿömr-i cāvidān ḳılsañ fidā

İy köñgül körseñ leb ü ḳaddin kirek şükrāneġa
Cevher-i cānıñ bile naḳd-i revān ḳılsañ fidā

Didi kilgüm sorġalı iy ʿışḳ cānım asraġıl
Kim kirek kim kirgeç ol nā-mihr-bān ḳılsañ fidā

ᶜÖmrḳa yoḳ iᶜtimād iy ḫaste cān özni kirek
Ol köñgül ārāmını körgen zamān ḳılsañ fidā

Cilve iyler her ṭaraf bir muġ-beçe iy pīr-i deyr
Cānım alıp sin bil anı her ḳayan ḳılsañ fidā

27.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Veh ki boldum ᶜışḳ ara bir bī-vefāġa mübtelā
Bolmasun ehl-i vefā mundaḳ belāġa mübtelā

Añglagay mecnūnluġ ü bī-dillıġımnı her kişi
Kim boluptur bir perī-veş dil-rübāġa mübtelā

Zāhidā rüsvālıġım ṭaᶜn iylediñ cehd iyle kim
Bolmaġay sin ol közi ḳaşı ḳaraġa mübtelā

Bolmayın bī-gāne yār u āşnādın çāre yoḳ
Ḫ āh bol bī-gāneġa ḫ āh āşnāġa mübtelā

Pādşā birle gedā ḥāliġa külse ni ᶜaceb
Bolsa min yañglıġ gedāyī pādşāġa mübtelā

Bolmış ol kāfir ġamı dīvāne köñglümdin melūl
Hīç kāfir bolmasun min mübtelāġa mübtelā

Sāḳiyā mey tut ki derdiniñ devāsı bādedür
Hecridin kim bolsa derd-i bī-devāġa mübtelā

Kir ḫarābāt içre vü bol rindler vā-bestesi
Ḫān-ḳahda bolguça ehl-i riyāġa mübtelā

İy Nevāyī yana ol bed-ᶜahddin bolsam ḫalāṣ
ᶜAhd ḳıldım kim yana bolmay yanaġa mübtelā

28.Gazel
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Mañga ni menzil ü me'vā ᶜıyān ni ḫānümān peydā
Ni cānımdın eṣer ẓāhir ni köñglümdin nişān peydā

Ḫıred maḫfī beden fānī köñgül ġāyib ṭarab maᶜdūm
Barı sehl irdi bolsa irdi ol nā-mihr-bān peydā

Şikīb ü ṣabr ü hūş itmiş ḳarār ü ᶜaḳl ü cān kitmiş
Ni ġam ger bolsa ol ārām-ı rūḥ ol ḳūt-ı cān peydā

Ḫayāli cānda peydādur sözi efġānda peydādur
Özi hem nitti veh allımda bolsa her zamān peydā

Öler ḥāletde min ansız ṭarabdın körmeyin ölmey
Dimeñg taᶜcīl ile ol ᶜömr bolsa nā-gehān peydā

Ḳıyamet irdi ansız kim yüz açtı iy müsülmānlar
Boluñg vāḳıf ki boldı fitne-i āḫir zamān peydā

Kiser yüz naḫlini her dem ḳılur yüz servni ḫurrem
Taᶜaccüb kör ki bu gül-şende bolmas bāġ-bān peydā

Ḥaẕer ḳılmaḳ ḳażā cellādıdın bolmas ki yıllardur
Ḳılur ḳatl iyle kim ni tīġ olur peydā ni ḳan peydā

Sañga cān şevḳıdın birdi Nevāyī yoḳ eceldin kim
Ecel tapġunça irmes ol żaᶜīf-i nā-tüvān peydā

29.Gazel
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Ol ay bu tilbe bile yār mu ikin āyā
Żamīri içre ġamım bar mu ikin āyā

Bu kim firāḳı özümdin ḫabersiz itti mini

Özi birerde ḫaber-dār mu ikin āyā

Közüm tabanıġa kim şām-ı vaṣl sürter min

Uyup mu ikin ü bīdār mu ikin āyā

Min ol ṭaraf bara alman köñgül kile almas

Miniñg dik ol daġı bīmār mu ikin āyā

Kemend-i zülfi ki açılġaç uçtı īmānım

Resen mü rişte-i zünnār mu ikin āyā

Çü ḫırḳa bādeġa rehn oldı bolmışam ser-germ

Girevge nevbet-i destār mu ikin āyā

Nevāyī özlükidin kiçti daġı ḳoydı ḳadem

Bu yolda ki sebük-bār mu ikin āyā

30.Gazel

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

ʿĀrıż u ḫāliñgni bir dem körmesem iy dil-rübā

İyledür min kim körünmes közüme aḳ u ḳara

Hecr ara raʿnā ḳadiñg naḫlin tiler min Tiñgridin

Şāmlar şemʿ istegen dik ḫayr ehlidin gedā

Ger firāḳ eyyāmınıñg bilmen ḥisābın ni ʿaceb

Kim yüzüñg hecrinde kündüz kiçe yañglıġdur mañga

Berḳ imes ʿālemde yüz ḳoymıştur āhımdın şerer

Raʿd imes gerdünġa çırmanmış figānımdın ṣadā

Başıñg al kit öz pey-i vaḳtıñgġa iy şeydā köñgül

Kim imes sin ḫaste cānıñg hīç derdiġa devā

Niçe aḳḳay köz yaşım yitkür ġubārın iy nesīm

Farż-ı ᶜayn irür yaşarur közge salmaķ tūtiyā

ᶜÖmr yil dik ötmekin dip sin meger iy bāġ-bān
Kim yaķası çāksiz gül bütmemiş bu bāġ ara

Cān tapay dir sin şabūḥīdin velī ġāfil ki şubḥ
Çāk itip kön͡glek sinin͡g ḥālin͡gġa tutmıştur ᶜazā

İy Nevāyī ḫaste kön͡glümge mededtür nāveki
Rast andaķ kim żaᶜīf ilge birür ķuvvet ᶜaşā

31.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Sarıķ aġrıķ boldum iy sāķī ḫazān-ı hecr ara
Ķanı aşfer mey ki bar her ķaṭresi bir keh-rübā

Yüz ü cismimdür sarıġ bergi ķuruġan şāḫ ara
Şāḫ ü bergi kim ķurup sarġarsa kim körmiş devā

Ni marażdur bu ki bir gül-ruḫ şerārī ᶜışķıdın
Boldı sarıġ lāle közüm aķı vü daġı ķara

Sūd imiş köz tüşse aşfer cins sarı veh ķanı
Serv-i nāzım kim sarıġ gül bergidin ketmiş ķabā

Sarġarıp ķalmış ḥavādiş kāciġa hicrān tüni
Bir sarıġ ķuş dik ki kündüz ķalġay ol ķuşlar ara

Şām ile şubḥ er sarıġ aġrıġ imesler bes nidür
Tün saçın yayıp ķuyaş yırtıp yüzün tutmaķ ᶜazā

Derd tofraķġa nihān ķıldı Nevāyī cismini
Tapıban bir şīşe altun defn ķılġan dik gedā

32.Gazel

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Kimse hergiz körmedi çün nev^c-i insāndın vefā
Ol ki devrān āfetidür ni ṭama^c andın vefā

Cān ü ^cömrümdür ol ay ger bī-vefā bolsa ni tañ
Ḳayda körmiş kimse hergiz ^cömr ile cāndın vefā

Ger vefā ḳılsañ irür andın ki bardur sin perī
Yoḳsa kim ^cālemde körmiş nev^c-i insāndın vefā

Veh ki devrān ehlidin cüz bī-vefālıġ kilmedi
Her niçe kim kördiler min zār ü ḥayrāndın vefā

Çün vefā gül bergi devrān bāġıda açılmadı
Bī-cihetdür kim ki ister bu gül-istāndın vefā

Kimse köñglin kimsedin istep vefā aldurmasun
Kim mañga ḫôd yitmedi ol köñglüm alġandın vefā

İy Nevāyī ger vefāsız çıḳtı ol sulṭān-ı ḥüsn
Taptıñ ildin kim tiler sin imdi sulṭāndın vefā

33.Gazel

. - - / . - - / . - - / . -

Siniñ dik büti yoḳ turur Çīn ara
Büt-i Çin siniñ bendiñ āyin ara

Meger āb-ı ḥayvānġa kirmiş Mesīḥ
Kelāmıñ leb-i la`l-i Şīrīn ara

Gül-endāmlar içre iy gül-i`ẕār
Ḳızıl gül kibi sin reyāḥīn ara

Ḳadiñ dik disem servni ḳılma a`yb

Eger tüşmedi räst taḫmīn ara

Firāḳ içre kim va`de ḳıldıñ viṣāl
`Aceb luṭf ḳıldıñ ı`yān kīn ara

Köñgülde sin olsañ tefāvüt nidür
Yolum bolsa ger küfr ü ger dīn ara

Nevāyī du`ā iyler ol ḥūr üçün
Melāyik meded iyleñ āmīn ara

34.Gazel.
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Bağır ḫūn-ābıdın ża`f oldı ġalib ḫaste cānımġa
Ağır irdi ġıẕā `avd itti zaḥmet nā-tüvānımġa

Lebiñ hecride cismin bir pāre la`līdür
Köñgül zaḫmıda yaḫşı baḳsalar her ḳaṭre ḳanımġa

Sarıġ yüzümdin il yıġlar meger kim ölmekim yitti
Ki mundaḳ ḫāṣiyet ber-`aks boldı za`ferānımġa

`Adem dürci ki ağzıñ ḥoḳḳasıdur merhemi andın
Devādur ġonçe dik köñglümdeki dāġ-ı nihānımġa

Ṣalāḥım perdesi köydi ol otluḳ yüz ḫayālidin
Figān kim anı yād itmek żarar ḳıldı ketānımġa

Ol ay külbemġa kildi cāndur u ḫūn-āb ile āhım
Bu tartıġlar müretteb iylemiş min mihmānımġa

Ḳarār u `aḳl u hūşum `ışḳıñ otı birle çörkendi
Semūm isti belā deştide azġan kārvānımġa

Zamān evrāḳı vü `ışḳım idi Ferhād ü Mecnūndın
Felek bir ikki faṣl itti iżāfet dāstānımġa

Nevāyī Zühre `ūdın mātemim tutḳanda köydürdi

Felek sarı irişip bargan uçḳunlar figānımġa

35.Gazel.

-.--/-.--/-.--/-.-

Otḳa şalġıl servni ol ḳadd-i mevzūn bolmasa

Yilge birgil gülni ol ruḫsār-ı gül-gūn bolmasa

Şarşar-ı āhım iser ġam şāmı hicrān taġıġa

Yaḫşıdur tañ atḳuça bu taġ hamūn bolmasa

Tilbelikdin veh ki her dem derdim efzūndur meger

Ol perī `ışḳıda her dem derdim efzūn bolmasa

Ger köñgül ḳatl isteben sin va`de ḳıldıñ tañla dip

Uşbu dem öltür bu iḥsān birle memnūn bolmasa

Ḫırḳa cinsin rehn üçün iy şeyḫ almas pīr-i deyr

Bāde birmes tā ki özlük cinsi merhūn bolmasa

Fānī ol vaṣl ister olsañ bī-nevālıġdın ni ġam

Bolmasun hergiz metā`-ı dünyī-i dūn bolmasa

İy Nevāyī tanma ger dir ol perī mecnūn sini

`Āşıḳ olġay mu perīġa ol ki mecnūn bolmasa

36.Gazel.

-.--/-.--/-.--/-.-

Ḫāṭırım vīrānlıġın bilgey birev hicrānıda

Ol ki her sā`at birevni yoḳlaġay vīrānıda

Añlaġay bī-kesligimni bir ḳuyaş ḳılġan gümān

Titrenürde sāye hem titrense nā-geh yanıda

Tīre şāmım şiddetin andın sorunĝ kim bolmagay
Nūr bir şem`-i şeb-istāndın serā-bustānıda

Külbem eyvānın felek yıkkanı sor ol zārdın
Kim enīsi yok yıkılgur külbe-i vīrānıda

Hecr Ken`ānıda şānımga okur şabr āyetin
Ol ki hecr āyetleri nāzildür anınĝ şānıda

İy ki aytur sin felek bī-dādıdın körmey sitem
Devr ayagın salmagıl koldın felek devrānıda

Raḥm itip aḥbābġa gerdūn Nevāyī kördi ẓulm
Koşmadı gūyā anı ehl-i muḥabbet sanıda

37.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - /- . -

İy könĝül ger kimse aḥvālim dimes yār allıda
Ḫāṭırım kimdin melūl olsun kimim bar allıda

Ol köz allında helākim diseler yok hīç bāk
Gerçi ölgendin dimek yok şarṭ bīmār allıda

Ni cefā-keş min körünĝ kim bar anĝa kılmak cefā
Söz vefādın ẓāhir itsem ol cefā-kār allıda

Allıġa güller ki sançıptur müşābihtür anĝa
Kim tüşer gāhī mülevven mühr ü destār allıda

Közlerinĝ kanım ġıẕā kılsun eger yalġan disem
Bir kaşuk kanım ḥelāl olsun bu ḫun-ḫ ār allıda

Mey birür bolsanĝ manĝa deyr içre bir iy muġ-beçe
Kim koyay başımnı koysam pīr-i ḫammār allıda

İy Nevāyī ir iseñ dünyā ʿarūsın ḳıl ṭalāḳ
Bir yolı bolma zebūn bu zāl-i mekkār allıda

38.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Dehr ehlidin nefʿ eger yoḳtur żarar hem bolmasa
Merhem er yoḳtur köñülge nīşter hem bolmasa

ʿĀlem ehli bezmidin ger yoḳ ciger-gūn sāġarī
Kāşki yüz miñ ḳadeḥ ḫūn-ı ciger hem bolmas

Meh-veşī kim bolmaġay vaṣlıdın ümmīd-i ḥayāt
Ḫôş turur kim cānġa hecridin ḫatar hem bolmasa

Bī-dilī kim bī-ḫaber tüşkey birev hicrānıġa
Ni belādur ger gehī andın ḫaber hem bolmasa

Sāḳıyā nitey mini ol nevʿ ḳılsañ mest kim
ʿAḳl u hūşumdın nişān bel kim eser hem bolmasa

Kim tüzey mestāne Şāh-ı Gāzī evṣāfida ṣavt?
Bu köñül zindānı içre mübtelā hem bolmasa

İy Nevāyī sin çiker sin āh līkin yaḫşıdur
Ol perīniñ zülfi bu yıl birle der-hem bolmasa

39.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Yir tutar köñlümde gerdūndın cüdā bolġan belā
Cāndadur dīvāne köñlümdin ḫaṭā bolġan belā

İstemen kim ʿışḳ mindin özgeni ḳılġay esīr
Hiç kişiġa bolmasun yā Rab mañġa bolġan belā

Şād yüzlenmeñ belālar bizge kim bolmas ḫalās

Bu köñgül zindānı içre mübtelā bolġan belā

Vaṣlıda reşk öltürür hecride ġam veh kim mañga
Vaṣl ara bolġan belādur hecr ara bolġan belā

Öltürürler hem demiñg bolsam öler min bolmasam
Bolmaġan cānā siniñg birle belā bolġan belā

Nāṣıḥā ʿāşıḳlıġımnı menʿ ḳıldıñg bilmediñg
Kim naṣīḥat birle defʿ olmas ḳażā bolġan belā

Çün belāsız kām yoḳ tapmas beḳā kāmın meger
Kim ki anı örtemes atı fenā bolġan belā

İy Nevāyī tā ki bardı bildim hecr imiş
Şiddet içre her beliyyetdin sivā bolġan belā

40.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ḫilʿatin iylep müdür ol şūḫ-ı sīmīn-ber ḳara
Tün sevādı birle kiygen dik meh-i enver ḳara

Ol perī hindūsı min min tilbe kim ʿuryān tenim
Ṭıfllar taşıdın īnek boldı ser-tā-ser ḳara

Eşk dik aḳtı ḳara su közlerimdin hecride
Tañg yoḳ idbārım çü bolmışlar mañga aḫter ḳara

Kāş oyup baḳsañg ḳara bolġan közümniñg merdümin
Ḫāl-i mey-gūnuñgnı ḳılġunça ḳoyup ʿanber ḳara

ʿIşḳ refʿ olġaç köñgülge yoḳ turur cüz tīrelik
Ol ṣıfat kim şuʿlesi öçkeç bolur aḫker ḳara

Ġayrdın ḳılġıl żamīriñg ṣafḥasın pak iy faḳīh
Ta-be-key ḳılmaḳ firīb ü zerḳ ile defter ḳara

Dūd-ı āhımdın ḳara irmes Nevāyī külbesi
Kim ḳılıptur ḫānümānın bir perī-peyker ḳara

41.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Hem remed tiggen közüñge çeşm-i ḫūn-bārım fidā
Hem uçuḳ çıḳḳan lebiñgga cān-ı efgārım fidā

Eşk kim andın tamar giryān köz anıñg şudḳası?
Ḳañga kim mundın çıḳar bu cism-i ḫūn-bārım fidā

Ol köz ü bu lebġa ʿömrüm bāġ u gül-zārındaġı
Nergis ü gül-bergi yoḳ kim bāġ u gül-zārım fidā

Köz ü aġzıñgdın kiterge bar u yoḳ āşūb u renc
Ṣabr u hūşum şudḳa yaʿni kim yoḳ u bārım fidā

Ger köñgül āhū közüñg allında lāyıḳ bolmasa
İtleriñgge bolsun iy şūḫ-ı sitem-kārım fidā

Cān eger şīrīn lebinġa ölgeli der-ḫôr imes
İyley elfāẓıñg üçün iy telḫ-güftārım fidā

Özlükümnüñg ḳaydıdın bir mey bile ḳıldıñg ḫalāṣ
Veh nidey iy muġ sañga büt birle zünnārım fidā

Bāde mirʾātıda şāhid ʿaksi ẓāhir bolmadı
Bāde vü şāhidġa bolmay naḳd-i pindārım fidā

İy Nevāyī dime kim cān u köñgülni niylediñg
İyledim cevlān ḳılıp çıḳḳan dil-dārım fidā

42.Gazel

- . - - / - . - - /- . - - / - . -

Devr il sāġarını kıldı mey-i nāb tola
Cüz mining̑ iski sifālimni ki ḫūn-āb tola

Min ü muġ deyri ara muġ-beçe başıda gulüvv
Min ü zühd ehli bile mescid ü miḥrāb tola

Cām-ı mey dik tola ḳan boldı içim bir mey dest
Yār bezmi ara bir cām-ı mey-i nāb tola

Veh ki her kirpiki bir nişter irür zehr-ālūd
Gerçi bar ol iki nergisde şeker-ḫāb tola

Jāleler tüşti mü gül-bergi ara yāḫud irür
Ḥoḳḳa-i laᶜling̑ içinde dür-i sīrāb tola

ᶜĀrıżıng̑ dūrıdadur közdeki yaş ivrüledür
Bāġ-ı cennet gülidin boldı bu gird-āb tola

İy Nevāyī niçe az azġına mey medresede
Deyr ara kir ki içer şeyḫ tola şāb tola

43.Gazel

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ançа devrān birle kördüm ehl-i devrāndın cefā
Kim közümge tūtiyā dik boldı cānāndın cefā

Bu cefā defᶜin ni yang̑lıġ iylegey min kim yiter
İylesem kimdin cefā menᶜin ṭamaᶜ andın cefā

Min cefā her laḥẓa körsem bir ṭaraf ol bir ṭaraf
Kim yiter cānān üçün cānımġa hicrāndın cefā

Ṣayd dik kim çirgede yüzlense her yān kilgey oḳ
Ehl-i devrāndın kilür köng̑lümge her yāndın cefā

Ger köñgül ol zülfidin körse cefā veh ni ᶜaceb
Çün körer uşbu siyeh rūzı perīşāndın cefā

Añgla cānā kim cefā ḳılmaḳḳa tapġuñ yoḳ kişi
Min cefā-keşġa nidin kim ötti imkāndın cefā

Kiçeler ol ay cefāsıdın ki efġān tartaram
Ol ḫôd artuġraḳ çiker her tün bu efġāndın cefā

Ni müselmānlıġ bolur uşbu ki devrān başıma
Yitkürür her dem yana bir nā-müselmāndın cefā

İy Nevāyī barġalı cānān sarı cānım çıḳar
Cānġa cānāndın vefā min ḫastaġa cāndın cefā

44.Gazel
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Gül üzre ḫaṭṭ-ı müşkīn birle tā ḳıldıñ raḳam peydā
Mañga cān ṣafḥasında boldı yüz ḫaṭṭ-ı elem peydā

Tügenler köñglüm içre lez̲z̲et-i derdiñgni bilgürdi
Tenaᶜum dest birmes kimsege bolmay direm peydā

Şafaḳ-gün yüz hilālī ḳaş ile tā cilve-ger bolduñ
Közümde boldı ḳan ẓāhir ḳadimde boldı ḫam peydā

Ṣamed ḳılġaç ẓuhūr ol nevᶜ kim aṣnām olur maᶜdūm
Bolur bütler barı mebhūt bolgaç ol ṣanem peydā

Çü iyler cilve-i ḥüsn ol perī ᶜuşşāḳ ara nitkey
Yüzin yaşurmasa bolġan zaman min tilbe hem peydā

Ni mühlik vādī irmiş ᶜışḳ deşti kim kişi anda
Ḳadem urġan dem oḳ közge bolur mülk-i ᶜadem peydā

Ḳoyun yıġlay ki köñglümniñ ġubāri pestraḳ bolsun
Kim menᶜ-i gerd iter nāgeh hevāda bolsa nem peydā

Aḳızġıl bāde seyl-ābını iy sāḳī ki hicrāndın
Köñgül deştide bolmış kārvān-ı derd ü ġam peydā

Nevāyīni çü sürdüñ iy perī bir dem tavaḳḳuf ḳıl
Ki ol Mecnūn bolur ṣaḥrā yüzidin dem-be-dem peydā

45.Gazel
- - . / . - - . /. - - . / . - -

Bolsa ikimizniñ yüzi ᶜaksi suda peydā
Ol su ni ṭaraf barsa açılġay gül-i raᶜnā

Zülfüñ ġamı köñglümni biliñ fikrige saldı
Kör kim ni ḫayāl içre salıptur anı sevdā

Ġavġā ḳılur il meh-veşler kūyıda līkin
Meh-veşler işi ḳılmaḳ anıñ kūyıda ġavġā

Aḥvālime Ferhād ile Mecnūnġa taᶜaccüb
ᶜIşḳ itti ḫıred ehli ḳaşında mini rüsvā

Her sarı temāşāġa kim ol şūḫ ḳılur ᶜazm
Yoḳ añga temāşā ki irür ilge temāşā

Devrān sañga ẓulm itse ḳadeḥler tola mey iç
Ḳan yutsañ ayaġlar tola devrānġa ni pervā

Ol şūḫ ki meydān ara körgenge salur tīġ
Körmeske salur yitse Nevāyī sarı ᶜamda

46.Gazel
- - . / . - - - / - - . / . - - -

Mey birle yüzüñ tim tim aḥmer mü ikin āyā

Her sarı ḳulāġıñ͡gda gevher mü ikin āyā

Yā şuᶜle ara bir bir aḫker mü ikin yāḫūd
Her cānibde ayınıñ͡g aḫter mü ikin āyā

Ruḫsārıñ͡g üze ḫūydın her ḳaṭre ki körgüzdüñ͡g
Gül-berg üze şebnemdin gevher mü ikin āyā

Ġonca içinde devrān muḥkem tiken urġan dik
Köñ͡glüm ara ġamzeñ͡gdin ḫançer mü ikin āyā

Köñ͡glüm ḳuşı kim ḳalmış zülfüñ͡g ara ser-gerdān
Sevdā tünide sāyir şeb-per mü ikin āyā

Zülf içre yüzi yañ͡glıġ āfāḳını köydürgen
Āhım tütüni içre āẕer mü ikin āyā

Hicrānda mu ol meh-veş aġyārġa māyildür
Yā zehr-i firāḳ içre nişter mü ikin āyā

Cān perdesidin her yan kim yeñ͡gi tügenlerdür
Ḳatlimġa felek tüzgen maḥżar mu ikin āyā

İl dise Nevāyīni kim cevr ile terk itti
ᶜIşḳıñ͡g sañ͡ga bu söz bāver mü ikin āyā

47.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Zār cismimġa ḫadeñ͡giñ͡g zaḫmı
Sāz dik kim tişseler anı füzūn iyler ṣadā

Ḳaddi hecrinde ġamım şemᶜini her dīvārġa
Kim tayap min serv-endāmı bile bolmış ḳara

Ġunçuñ͡g enfāsı nesīmi zevrāḳ-ı cān ḳaşdıġa

Yitkürür her dem ᶜadem deryāsıdın mevc-i fenā

Ārzū-yı vaṣlıdın rencūr irür mun͡gluġ kön͡gül
Ḳūt üçün tezvīr ile bīmār bolġan dik gedā

Nige yıġlap ᶜanberīn zülfin͡g kiser hicrān tüni
Ölmekimni an͡glaban ger şemᶜ tutmaydur ᶜazā

Hecr derdin kön͡glüme kem ḳıldı ḫalin͡g `āḳıbet
Daġ imiş derdi niyleyin ḫastaġa āḫir devā

Rūḥ-perverdür Nevāyī āhı ol yüz şevḳıdın
Ol ṣıfat kim lāle vü gül yüzidin kilgey ṣabā

48.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ni nevā-sāz iylegey bülbül gül-istāndın cüdā
İylemes ṭūṭī tekellüm şekker-istāndın cüdā

Ol ḳuyaş hecrinde ḳorḳay min felekni örtegey
Her şirārī kim bolur bu otluḳ efġāndın cüdā

Dime hicrānımda çikmey sin fiġān ü nāle köp
Cism iyler mü fiġān bolġan nefes cāndın cüdā

Hecr ölümdin telḫ imiş mundın son͡g iy gerdūn mini
İylegil cāndın cüdā ḳılġunça cānāndın cüdā

Bolsa yüz min͡g cānım al iy hecr līkin ḳılmaġıl
Yārnı mindin cüdā yāḫūd mini andın cüdā

Vaṣl ara pervāne örtendi hemānā bildi kim
Ḳılġu diktür ṣubḥ anı şemᶜ-i şeb-istāndın cüdā

Bir iyesiz it bolup irdi Nevāyī yārsız
Bolmasun yā Rab ki hergiz bende sulṭāndın cüdā

49.Gazel

-.--/-.--/-.--/-.-

Meh-veşā serv-ḳadā lāle-ruḫā sīm-tenā
Çare kim ḳalmadı ṣabrım ġam-ı hecriñgde yana

Aḫter-i saᶜd siniñg dik ki toġuptur gūyī
Kim ḳuyaş irdi ata vü tolun ay irdi yana

Ger felek seyridür ister sini iylep tek ü dū
Ver melek ẕikrin işitseñg sañgadur medḥ ü ṡenā

İyle ᶜışḳıñg mey-i leb-teşnesi min kim içmen
Az diben bādem üçün bolsa felek cāmı ᶜĪsā

ᶜIşḳ miḥnetleri terkini buyurmañg mañga kim
Mūcib-i ṣıḥḥat ü ḳuvvet durur ol renc ü ᶜanā

Ḫānḳah içre irür şeyḫ ü özin körsetmek
İy ḫoşā muġ-beçeler cilvesi vü deyr-i fenā

İy Nevāyī barıġa cām-ı kerāmet tutuñg
İhyāü'l-sāḳī vü min kes fenā in-lenā

50.Gazel

.-.-/..--/.-.-/.--

Zihī visāliñge tālib tutup özin maṭlūb
Maḥabbetidin atıñgnı Ḥabīb atap maḥbūb

ᶜUrucuñg aḳşamı bolmay toḳuz sipihr ḥicāb
Yüzüñg ḫacāletidin mihr olup velī maḥcūb

Ot içre tüşse bolur nisbeti Semender dik
Kişi ki ᶜışḳıñg otıġa özin ḳılur mensūb

İtin͡g ḥisābıġa kirgen ḥisāb vaḳtide
Eger çi cürmi irür bī-ḥisāb imes maḥsūb

Kitābet itmenin͡gdin ḳalem nāl irmes
Ki tüşti kön͡gli ara tāb iyle kim mektūb

Libās-ı mātem ara ḳaldı tā ebed sāye
Ki dehrdin man͡ga yanın͡gda bolmadı maṣḥūb

Muṭiᶜ-i emrin͡g eger pādşāh vü ger sāyil
Gedā-yı ḫ ānun͡g eger hūş-mend eger meczūb

ᶜAceb yoḳ alsa kön͡gül hūşın il iki gīsū
Bu bolsa silsile köp tilbeni ḳılur maġlūb

Tilerse ravżanı zāhid Nevāyī vü kūyun͡g
Ki her kişi anı ister ki bar an͡ga merġūb

51.Gazel
- . - - . / - . - - / - . - - / - . -

İkki otluḳ nergisin͡g kim ḳıldılar baġrım kebāb
Biridür ᶜayn-ı ḫumār içinde biri mest-i ḫ āb

Tīġ tartıp dem ala almay yetiştin͡g başıma
Gūyiyā ḫurşīd yan͡glıġ yolda körgüzdün͡g şitāb

Āferīniş bes ki aḥvālimġa yıġlar her kiçe
Eşk deryāsı irür gerdūn u kevkebler ḥabāb

Talbınur min eşk ara her dem ki tişler laᶜlini
Kim tin͡gizge tüşse cān vehmidin iyler ıżṭırāb

Renc ü żaᶜfim bolmış andaḳ kim sora kilgen ulus
Ḥālim iylerler su´āl ammā işitmesler cevāb

Niçe tesbīḥin͡g ḥisābı zāhidā iç bāde kim

Sin ü min diklerge ḫôd bu kārgehde ni ḥisāb

Ger kerem deryāsınıñ mevci budur kim çağaldım
Ḳanı öz boynıġa kim ᶜişretdin itse ictināb

İç Nevāyī mey kim fehm ittük ṭabībi ᶜışḳıdın
Ġuṣṣa vü ġam zehriġa tiryāḳ itmiş yāḳut-ı nāb

Ḫaṣṣa bezmī kim ḳuyaş cāmın şafaḳ rāḫı bile
İlge ṭutḳay Ḫüsrev-i encüm-sipāh-ı Cem-cenāb

52.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - /- . -

Ḳaş u yüzüñgni müneccim çünki kördi bī-niḳāb
Didi kör kim ḳavs burcıdın toġuptur āfitāb

Bir lebiñ cān aldı andaḳ kim birisi bilmedi
İmdi kim bildi aralarında bardur şekker-āb

Ger felek ḳaşıñ bile baḫs-i hilālīdin ḳılur
Bir dise peyveste cānā işitür ikki cevāb

Gül gibi yüzüñgde tir ferd itti hūşumdın mini
Gerçi bī-hūş ilge hūş üçün muḳavvīdür gül-āb

Çün sirişkim kördi maᶜlūm itti ᶜışḳım ḥāṣılın
Dāne birle iyle kim il naḳdını iyler ḥisāb

Ni çemendür bu ki ḥasret suyıdın derd otıdın
Perveriş tapmış ḳayu bir gülde kim bar āb ü tāb

Ger Nevāyī'niñ köyük baġrıda ḳandur ni ᶜaceb
Ḫām-sūz olur yalın üzre tüşüp köygen kebāb

53.Gazel

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Çābükī kim her ṭaraf meydān ara iyler şitāb
Berk-i lāmiᶜdür semendi gerdi andaḳ kim seḥāb

Oḳı reşkidin irür köksümde bu kön͡glüm ḳuşı
Ol kebūter kim ḳabaḳ içinde ḳılġay ıżṭırāb

Atsa oḳ ol ḳaşı yā yüz pīç urar cān riştesi
Kim man͡ga ḫırmān u anın͡g oḳıġa tikkey ṭınāb

Nā-gehān atḳay mu dip bir oḳ ḳabaḳ şekli bile
Başı üstige kilür meydānda her kün āfitāb

Ol ḳuyaştın başḳa kim atḳay ḳabaḳda körmedük
Aḫter saᶜdı ki her dem ẓāhir itkey bir şihāb

Cān birür min ḳayrulur çaġda körüp bilide pīç
Ölse tan͡g yoḳ ol ki cānı riştesiġa tüşse tāb

Kim ki serkeşrak ḥavādişoḳıġa köprek hedef
Uşbu ḥāletini ḳabaḳ aḥvālidin ḳılġıl ḥisāb

İy Nevāyī çün oḳı her dem felek meyli ḳılur
Sin atı gerdiġa ḳaniᶜ ki bardur sin türāb

54.Gazel

. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Hevā-ḫôş irdi vü ilgimde bir ḳadeḥ mey-i nāb
İçer idim velī ġamdın ḳadeḥ ḳadeḥ mey-i nāb

Man͡ga ni zehreī ol kim dimes ki bir ḳadeḥ iç
Ni ansız içkeli mey ni ḳarār ü ṭāḳāt ü tāb

Ki ḥāżır irdi uşol serv ü nergis-i maḥmūr

Velīk rağmıma itmes idi ḳadeḥġa şitāb

Bu ġuṣṣa birle içim ḳan bolup niçük ki ḳadeḥ
Közümge her nefes eşk ivrülür misāl-i ḥabāb

Çü an͡gladı ki barur iḫtiyār ilgimdin
Külüp ḳadeḥ kibi luṭf iyledi vü ḳoydı ʿitāb

Ḳadeḥni içti vü yüz lābe birle tuttı man͡ga
Ki anın͡g içkeni oḳ ḳıldı mini mest ü ḫarāb

Çü sāḳī itti ḳadeḥ közgüside cilve-i ḥüsn
Ni ʿayb ʿāşıḳ-ı mey-ḫ āre kön͡gli bolsa kebāb

Nevāyī vaṣl behiştide şükr ḳıl bir nefes
Kim yana çikmege sin hecr duzāḫıdaʿaẕāb

55.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Yüz sözümdin birige birmes cevāb ol nūş-leb
Ağzını yoḳtur disem vāḳiʿ ki hīç irmes ʿaceb

Noḳṭa-i ḫālin͡g nidin şīrīn lebin͡g üstidedür
Noḳṭa çü astın bolur her ḳayda kim yazılsa leb

Vaṣl ni yan͡glığ müyesser bolğusıdur çün irür
Dil-berim nāzik-mizāc ü min be-ġayet bī-edeb

Ger ḳuyaş dirler yüzün͡gni germ bolup çikme tīġ
İlge cürmi yoḳ iner çün āsmāndın her laḳab

Laʿlin͡g alsa çāklik bīmār kön͡glümni ni tan͡g
İy melāḥat naḫli çünkim ḫastesiz bolmas ruṭab

Zinde-dil Mecnūn'nın͡g olmış kön͡gli çün Leylī'ga ḥay
Pes ni aşşığ anı ḥaydın ḳavlamağlığ iy ʿArab

Ṭālib ol kim tapmasañ dağı bu bes kim iylemes
Bir nefes ġāfil sini maṭlūb yādıdın ṭaleb

Ḳahr berḳı birle raḥmet yamġurı ger biledür
Eymen irmes bolġa nevmīd imestür Bū-leheb

Ger nevā tapsa Nevāyī lebleriñniñ ẕikridin
Tañ imestür çün müdām efzūn bolur meydin ṭarab

56.Gazel
. . - - / . . - - / . . - - / . . - -

Ṣubḥ-ı devlet yüzüñ iy tevsen-i gerdūn sañga eşheb
Başıñ üstideki dür iyle ki tañ başıda kevkeb

Pāy-māl itken üçün merkeb-i cavlānda başımnı
ᶜÖẕr üçün ḳıldum anıñ naᶜlini yüz birle müẕenneb

Ni ḳatıḳ ḥāl ki hecriñ kiçesi tıngalı ḳoymas
Yir ilin eşk ile endūh kök ilin naᶜre vü yā Rab

Her kişi boldı ḳuluñ ol kişidür ᶜālem ara şeh
Ḳullarıñ ḳurbını kim tapsa irür şehġa muḳarreb

Yüzi vaṣfıda kirek ṣafḥa velī levḥa-i ḫurşīd
Saçı vaṣfını yazar vaḳtıda tün dūdı mürekkeb

Yar çün barça zamān ḥażır irür ḥāliñge barġıl
Barı ḥāletde müşāhid barı il birle mü´eddeb

Tilberep köñgli Nevāyī'niñ eger ᶜarbede iyler
Defᶜiġa silsile-i zülf ile besdür çeh-i ġabġab

57.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Niçe bolġay maṅga hecr içre taẓallüm yā Rab
İyle bu ẓulm ara ḫalimġa teraḥḥüm yā Rab

Vaᶜde-i ḳatl ḳılıp vaᶜdeġa ḳılġunça vefā
Nige min ḫasteni öltürdi tevehhüm yā Rab

Leblerining kelimātı ki irür cismġa rūḥ
Āb-ı ḥayvān ünidür yoḳsa tekellüm yā Rab

Ḫ ān-ı vaṣlıda öküş niᶜmet aradur aġyār
Bizge hem rūzī it ol nevᶜ tenaᶜum yā Rab

Veh ki köṅglümni şikāf itti külümsüp aġzı
Ġonçaları nitip açtı bu tebessüm yā Rab

ᶜÖmr çün fānī imiş ger kişi ᶜālem şehidür
Çün olar nivçün iter munça ṭaᶜaẓẓum yā Rab

Yār ḳatl itkeli ᶜuşşāḳını yıġdurġan imiş
Bir bu bezm içre Nevāyīġa teḳaddum yā Rab

58.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

İy saṅga yüz ḫūb u leb ḫūb u lebiṅgde külgü ḫūb
Her ni kim vāḳiᶜ bolur sindin közümge asru ḫūb

Didiṅg ol ay vaṣfın iy rāvī yana söz dimegil
Ḫūblardın kim sözüṅg irdi bu yirge tigrü ḫūb

Ḫūblar ḳul boldılar līkin perīler ḳaçtılar
ᶜĀlem içre ādemī bir sinçe bar irkin mü ḫūb

Ḫūbların ᶜarż ḳıldım ḳılmadı köṅglüm pesend
Anı körgeç iḫtiyārı ḳalmayın didi bu ḫūb

Vaṣlıda cānımġa hecridin ni kilgenni dimen

Kim feraḥ bezmide ẕikr itmek imestür ḳayġu ḫūb

Cevr ü luṭf u kibr ü nāzıdın köñgülge ḫūb irür
Ḥaḳ ezelde ẕātını anıñg yaratıptur çü ḫūb

Ṣaf ḳıl ḫāṭır ki salġay ʿaks ol yüz yaḫşı kim
Körgüzür yüzni ḳaçan kim rūşen oldı közgü ḫūb

İy köñgül barsañg ol ay neẓẓāresiġa zinhār
Eşk birle közleriñgdin ġayrınıñg naḳşın yu ḫūb

Ḫūblarnı körmese sinsiz Nevāyī ḳılma ʿayb
Kim körünmeydür közüñge kimse sindin ayru ḫūb

59.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Sin lebiñg sorġan sayı min ḳan yutar min iy ṭabīb
Sin mey içkil kim mañga ḫūn-ı ciger bolmış naṣīb

Dirler aḥbāb derdiġa ḥabīb iyler devā
Veh ki min köydüm maḥabbetdin imes vāḳıf ḥabīb

Kuyıñga kirgeç köñgül ḳaşıñgga meyl iyler belī
Gūşe-i miḥrāb iter peyveste menzil-geh ġarīb

Çihre sarġarġan sayı artar köñgülniñg nālesi
Bar ʿaceb vāḳiʿ ḫazān faṣlıda nālān ʿandelīb

Ḫāş lillāh şerbetimi zehr-i ḳātil birle iz
Çün iş andın ötti kim kilgey Mesīhim iy ṭabīb

Niçe ol ay mihridin şeydā köñgülni avutay
Tilbege yalġan ḥikāyet birle birgen dik firīb

Meyġa rehn olmay fenā deyride tesbīḥ ü ridā
Pīr-i deyr itmes ḥavāle ilge zünnār u ṣalīb

Nefsiñg itse şūḫluġ çarḫ imgekidin ḳıl edeb
Ṭıflnı andaḳ ki zecr iyler felek birle edīb

İy Nevāyī ẓulmidin dir min ki ᶜışḳın terk itey
Tā naẓardın ġāyib oldı yoḳ yana ṣabr u ṣekīb

60.Gazel
. . - - / . . - - / . . -

ᶜIşḳıdın yansa tenim sorma sebeb
Köyse ḫāşāk yalındın ni ᶜaceb

Sigridi çünki semendiñg didi ᶜaḳl
Berḳ bolmış bu ḳuyaşḳa merkeb

Ḫūblar mekteb ara ḫayl-i nücūm
Ol ḳuyaş ortada māh-ı mekteb

Z7aḳanıñg çāh u anıñg astıda ḫāl
Çahnıñg noḳtası iy nūşīn-leb

Ḥüsn ara ᶜişve vü nāz ile köñglin
Ança almas ki ḥayā birle edeb

Nige maṭlūb tiler sin çün kim
Ni ṭalebdür sañga ni ẕevk-i ṭaleb

Hecr ara ḫaste Nevāyī vü figān
İy viṣāl ehli siz ü laḥn-ı ṭarab

61.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Aġzınıñg sırrı mañga maᶜlūm eger irmes ni ᶜayb
Hīç kimge ẕerreī çün birmemiş Ḥaḳ ᶜilm-i ġayb

ᶜÂşıḳ u şeydālıġımnı menᶜ iter zāhid körüñ
Kim hüner hem bar imiş nādān kişi yānıda ᶜayb

Yaşurun ḳalġay mu köksüm ceyb çāk olġanı
Ḫaşşa kim hecr ilgidin köksüm kibi çāk irdi ceyb

Közleriñ birle lebiñ mundaḳ ki urdı din yolın
Ni belālardın Bilāl ötkey ni şaḫbādın Şuheyb

Z7erreġa şad yek ise aġzıñ muña yoḳ hīç şek
Çihreñ olġan dik ḳuyaşnıñ veh şadı yoḳ hīç reyb

Pīrsiz kirme bu vādī içre kim tapmas Kelīm
Tīre şāmım rūşen emr itmey aña ḫidmet Şuᶜayb

İy Nevāyī sin dik itkey żāyiᶜ eyyām-ı şebāb
Sūdı yoḳ encüm kibi eşk-i nedāmet şām-ı şeyb

62.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Bā-vücūdī kim ᶜadem boldum yolıdın ḳayġurup
Hīç aġzınıñ soraġın laᶜlidin tapman sorup

Cān ki ḳab ḳab ḳan boluptur dāġ-ı ᶜışḳıñ kitmegey
Lāle bergi dik anı bir bir savursañ köydürüp

Nāvekiñ köñlümde ḳılmış ḫāne bāver ḳılmasañ
Köksüme ilgiñni kiltür kim turuptur bilgürüp

ᶜIşḳıdur cān perdeside rūşen ittim dôstlar
Niçe köygey min ḥarīr içinde otnı yaşurup

Berk dik pūyemni ᶜayb itmeñ iy selāmet ehli kim
Mundaḳ otı kim tutaşıptur maña bolmas turup

İsteme taḥsīn ki şākir min ni kilse allıma
Şükr ḳılmay niyley olur sin ḳażānı yazġurup

63.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ḫāk-i pāyıñġ boldı cān-ı ḫāk-sārım ḳan yutup
Kim çıḳıp laʿlini öpkey rişte-i zülfin tutup

Zülfin açġanda zeḳan çāhıġa tüşkey min köñgül
Ḳoymasa ol çāh üze ruḫsār-ı şemʿin yarutup

ʿIşḳ-ı muḫriḳ deştini ḳaṭʿ iylemek düşvār irür
Kirmesem āhım yili birle hevāsın savutup

Köygeli māyil min ü hecriġa yoḳ veh kim mini
İyledi rāżī ısıtmaḳḳa ölümdin ḳorḳıtup

Dip imiş bir kün kilip köñgli yarasın bütkerey
Kilse bütkil iy köñgül bu sözge ḫod bolmas bütüp

Dehr bustānıda iylep seyr ḳılmaḳ hāy u hūy
Herze kizmektür ḥayātıñġ ḳuşlarını hürkütüp

Cām-ı vaṣlıñġdın ki ilni tirgüzür sin bil yaḳīn
Kim Nevāyī ölgüsi ḫūn-ābe-i hicrān yutup

64.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Veh ni ḳātildür kilür āyīn-i ẓulm u kīn salıp
ʿAşıḳ öltürmek üçün ḳaşıġa yüz çīn salıp

Çün ötüp ʿışḳ ehlidin āşūb-ı ṣabr u fehm olup
Çün yitip zühd ehliġa tārāc-ı ʿaḳl u dīn salıp

İl sarı kim yüzlenip ḳındın çıḳarıp tīġ-ı kīn

İçsen altun cām içinde bāde-i rengīn salıp

Sinsizin ay ᶜömr çün mümkin imes ārām-ı cān
Barma her dem bizni mundaḳ bī-dil ü ġam-gīn salıp

Her ṭaraf kim gām urup yüz pārsā yolın ayurup
Her ḳayan kim söz salıp yaġma vü ḳatl āyīn salıp

Bāġ-ı ḥüsnüñ kim gül açtı reng reng iy muġ-beçe
Gūyī içtiñ meyġa berg-i lāle vü nesrīn salıp

Şerᶜsiz ḫāşāk ara ḫaşḫāş diktür iy ḥakīm
Kökke çıḳsañ ceybiñ içre şübḥa-i pervīn salıp

Derd ü ġam ḳalıp Nevāyī cānı çıḳtı bī-nevā
Hecr ilidin ḫānumānın bardı ol miskīn salıp

65.Gazel
-.--/ -.--/-.--/-.-

Ḫançeriñ cānımġa yitti kökrekimge sançılıp
Nāvekiñ yānımġa olturdı ᶜıyādetġa kilip

Ḳırtıp ötken oḳlarıñ cān perdesin rīş itkeli
Ṣafḥa diktür kim ḳırılġay sehv ḫatlar yazılıp

Yügürür her kirpikimge artılıp bir ḳatre yaş
Şūḫ yaşlar dik kim oynarlar çubuḳ merkeb ḳılıp

Uşbu hicrān kiçesin tüş körsem irdi nāgehān
Ölgey irdim vehmdin elbette zehrem yarılıp

Naᶜlim içre dāġ üçün ḳoyġan fetīle dūd ile
Derd ocāġıda tüteydür endūh otı yaḳılıp

Ol ḳuyaş birle barur il sāye dik min ḫāk-sār
Veh ki ḳalur min iziñ yüz tofraġı dik ayrılıp

Sırr-ı vaḥdet çün fenā deyride sığmas lafẓ ara
Niyüçün āyā ḫānḳah içre tükenmes aytılıp

Nükte-i tevḥīdni bilgen ḳıla almas beyān
Kim beyān ḳıldım dise bilgil ḳılmaydur bilip

İy Nevāyī meyde sāḳī laᶜlidin irmiş fürūġ
Keyfiyetni çünki fehm ittiñ niter sin ayrılıp

66.Gazel
-.--/-.--/-.--/-.-

Sūz-ı hecriñ içre her dem zaᶜflıḳ cismim yanıp
Otḳa tüşken ḳıl mişillig yanur min tolġanıp

Açġıl otluḳ ᶜārıżıñ iy şemᶜ kim pervāne dik
Örteney başıñ üze bir niçe ḳatla aylanıp

Salġa sin ᶜālemġa ot ger gül savuġı tābıdın
Ġonçe dik gül-şenġa çıḳsañ ḫullelerġa çırmanıp

Bīm irür kim āferīnişdin çıḳarġay sin demār
Bezmdin ösrük çıḳıp meydanġa çapsañ atlanıp

Yār ile ḫūy iylegen köñglüm irür ol nevᶜ ḳuş
Kim kişidin ayrıla almas kiçikdin örgenip

Māldın ömrüñġa āsāyiş eger yitmes ni sūd
Nūḥ ᶜömrin ḥāṣıl itseñ genc-i ḳārūn ḳazġanıp

Ḳabrim üzre ḳoyġa siz taşı ki żaᶜf eyyāmıda
Ol perī kūyında yatmış min başımġa yastanıp

İy Nevāyī tüşte ger körmek anı mümkin ise
Barça ger ḫôd soñġı uyḳudur niter sin uyġanıp

67.Gazel

-.--/-.--/-.--/-.-

Ḫaste cānım żaᶜfin añla könglüm efġānın körüp
Sorma köñlüm yarasın fehm it közüm ḳanın körüp

Vaṣlıda laᶜlin üze ḫālin körüp köygen kibi
Örtenür min cānda imdi dāġ-ı hicrānım körüp

Yir ü kökde isteben peydā imes Ḫıżr u Mesiḥ
Ḳaçtılar gūyā dudāġın āb-ı ḥayvānın körüp

Cism bāġıda revān şekli taṣavvur ḳıldı ᶜaḳl
Būstān-ı ḥüsn ara serv-i ḫırāmānın körüp

Şeb-nem irmes nergis eşkidür nidin ḳan yıġlamas
Köz yumup açġunça gülşen ᶜömr-i pāyānın körüp

Nāmesin veh kim açıp salmaḳ naẓar mümkin imes
Çün Nevāyī hūşı zāyil boldı ᶜünvānın körüp

Çarḫdın ṣıdḳ ehli mātem içredür fehm iylegil
Her seḥer-geh ṣubḥınıñ çāk-i girībānın körüp

68.Gazel

-.--/-.--/-.--/-.-

Köz yaşım boldı revān bir nergis-i cādū körüp
Ṭıfl yañlıġ kim yügürgey her ṭaraf āhū körüp

Ḳaldı ḥayrān zāhid eşkimde körüp her yan ḥabāb
Rūstāyī dik ki ḥayret iylegey ordu körüp

Cān ara tīġıñ körüp köñlüm ḳuşı tüzdi nevā
Ol kişi dik kim tanıġay öz ḳulın bilgü körüp

Vādī-i ᶜışḳıñ mekān ḳıldı köñgül körgeç yüzüñ

İl beyābān içre menzil iylegen dik su körüp

Cānda öz dāğın körüp ʿāşıḳlığımnı an͡gladı
Ol kişi dik kim tanıġay öz ḳulın bilgü körüp

Bāde tutḳaç dime bī-ḫôd boldı kim ol közgüdin
Bardı hūşum yār ḥüsni cilvesin utru körüp

İy Nevāyī defʿ olur ḥālin körüp kūh-ı ġamım
Fil yan͡glıġ kim hezīmet iylegey hindū körüp

69.Gazel
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Ölükni tirgüzür laʿlin͡g Mesīḥ-āsā kelām iylep
Tekellüm çāşnisin şerbet-i yüḥyi'l-ʿıẓām iylep

Ezelde laʿlin͡ge ṣayd itkeli kön͡glüm ḳuşın güyā
Ḳażā ṣayyādı cānlar riştesidin yaptı dām iylep

Çemende tāzelıġdın her ḳuruḳ şāḫī irür aḫżar
Meger kim andın ötmiş āb-ı ḥayvāndın ḫırām iylep

Eger ḥarf olsa müdġam veh ki ḫālin͡g noḳṭa idġāmın
ʿIyān ḳıldı közümnin͡g merdümi içre maḳām iylep

Ni bolġay tīre bolmay rüzgārım kim açıp gīsū
Ḳara şāmımnı mühlik iyledin͡g ṣubḥumnı şām iylep

Ġarażı ol yüzni mestūr asramaḳdur kim Ḥakīm-i ṣunʿ
Ulusḳa āh iter ḳısmet anı āyīne-fām iylep

Çü Ḥaḳ der-gāhıdın merdūd iter niylersin iy zāhid
Ḳabūl-i Ḥaḳ üçün artuḳsı ṭāʿat iltizām iylep

Yaşın͡gnı dāne bağrın͡gnı su ḳıl kim tuttı fażl ehli
Hidāyet ḳuşların bu dāne vü su birle dām iylep

Nevāyī künde çün bir ḳarż maḳsūm artmas ni sūd
Felek dik bolmaġıñ ser-geşte tün kün ihtimām

70.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ḳan yaşım yoluñda tammaydur közüm giryān bolup
Kim ayāġıñġa tüşüptür köz ḳarası ḳan bolup

Hecri köñglümni bozup ġam seyli hem-vār itti vāy
Kim eşer hem yoḳ turur ol maᶜmūre vīrān bolup

Ġonçe dik köñglüm çiker ün ġarḳ olup ḫūn-āb ara
Söz digende aġzıñ ikki laᶜl ara pinhān bolup

Sürse Mecnūn ᶜışḳ deştide mini ayt iy refīḳ
Kim ḳoyun dik itti bu vādīde ser-gerdān bolup

Tīġı ḫôd itti şu`ūbet kör ki mühlik yāresi
Bu zamān başımġa ḳalıptur belā-yı cān bolup

İy Nevāyī ḳanı ol yār isteseñ kim ḫūb imes
Cānnı sivmeklik bahāne ortada cānān bolup

71.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Kimse yārı birle ḫôştur ġam diyişip muñraşıp
Yatsa gāhī çırmaşıp oltursa gāhī yandaşıp

Zülfi il köñglin perīşān iylemekke cemᶜ olup
Ṭurferaḳ bu kim köñgüllerni yıġarġa tarḳaşıp

Mümkin irmes tartmaḳ peykānlarıñ kim cism ara
Her biri mesken tutupturlar süñgekke ornaşıp

Çıktı zülfin salġaç ol çāh-ı zeneḫdāndın köñgül
ᶜAnkebūt ol nevᶜ kim tanġa çıḳḳay yarmaşıp

Hecr ḫaylī köñglüm içre mūr dik iylep hücūm
Gerçi vaṣl ümmīdi yitkende cibin dik butraşıp

Köydüm ol zülf tārı rişte-i cānımdadur
Şemᶜ tārı dik ki gül tolġanda yürmiş çırmaşıp

Sāḳıyā ḳılsañg himāyet ġālib olġum beyle kim
Ġam bile köñglüm talaşurlar ikevlen ḳarmaşıp

Ḳıl havāle dürd-keşler cānibi iy mey-fürūş
Mey çü her sāᶜat tökülgey cūş urup küptin taşıp

Aşurup ḥaddin Nevāyī hem niyāz u ᶜaczini
Yār istiġnā vü nāzı her niçe ḥaddin aşıp

72.Gazel
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Kizer min kūyıda illar naẓar ḥālimġa salġay dip
Eger öltürse ḳanım rengi tofraġıda ḳalġay dip

Köñgülge yüz tümen nīş ursa hicrān iylemen nāle
Viṣāliñg nūşıdın ol zaḫmlar bir kün oñgalġay dip

Köñgülni kūyide yüz renc ile miḥnetġa tapşurdum
Ki ger körse bu ṣūret birle şāyed köñglüm alġay dip

Sirişkim ḳanı ḳıldı kūyiniñg tofraġın āġuşte
İtige şāyed ol balçıġ bile bir öy yasalġay dip

Ḥarem vaṣlın tiler sin pūye ur merdāne iy sālik
Ḳadem āheste çikme baġrıñg ol yilmekde talġay dip

Nevāyī bī-nevālıġ birle dāyim mey içer bir kün

Nevā naķşını devrān muţribi bezmide çalġay dip

73.Gazel

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Dem-be-dem cām-ı ţarab ġayr ile ol māh çikip
Min yıraķtın baķıban ķan yutup u āh çikip

Ni ġamım it kibi ölmekdin eger iltür ise
Boynuna ip salıban kūyige ol māh çikip

Ġarażım bu ki unutturmaġa min özni anĝa
Kūyige kirmekim efġān geh ü bī-gāh çikip

Könĝlüme hecr eger derd oķı yaġdursa ni tanĝ
Ger çıķarur ise peykānımı dil-ḫ āh çikip

Min ʿadem yolıġa barman mini līkin iltür
Aġzı şevķıda könĝül özige hem-rāh çikip

Mey-i aşfer ki tökülmiş ķoyuban yüz içsem
Keh-rübānı körünĝüz cilve ķılur kāh çikip

Cürʿasın birse Nevāyīġa irür ölgüçe bes
Bezm-i ʿıyş içre ţarab sāġarın ol māh çikip

74.Gazel

. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Ni maḫlaşım bar anınĝ ʿışķıdın kenāre ķılıp
Ni tutmaġım bar anınĝ hüsniġa neẓāre ķılıp

Öçerge ʿışķ otı çāre ķıl didinĝ iy şeyḫ
Bolur mu ķısmetim olġan belāġa çāre ķılıp

Başımda tīġı yarasın niçe diben sormanĝ
Kişi bolur mu başınınĝ tüġin şümāre ķılıp

Kön͡gülni pāre ḳılıp ol ki tikti köksümni
Yaḳamnı tikmek irür kögrekimni pāre ḳılıp

Didim ki mey-gededin ḫānḳāhḳa yol ḳoyayın
Nitey ki ol sarı yol birmes istiḫāre ḳılıp

Nevāyī itti nihān ʿışḳın iy fiġān bile eşk
Anın͡g bu ʿaybını niyler siz āşkāre ḳılıp

75.Gazel
. - - /. - - / . - - / . -

Ol ay ḳaşdıma tīġ-ı bürrān çikip
Min allıda şükrānega cān çikip

Mesīḥim çü feryādıma yitmedi
Niçe öltürey özni efġān çikip

Hemānā yaman közge mīl iyledin͡g
Elif mīl ile yüzge her yan çikip

Lebin͡g nūş dārūsıdın ni asıġ
Min öldüm çü ḫūn-āb-ı hicrān çikip

Kitür sāḳıyā devr ayāġın tola
Ki cān ḳalmadı renc-i devrān çikip

Eger vaṣl-ı bāḳī kirek istegil
Fenā kūyige raḫt-ı ḥırmān çikip

Nevāyī birip cān oḳı şevḳıdın
Anın͡g zaḫmıdın yār peykān çikip

76.Gazel
. . - - / . . - - / . . - - / . . -

Çabükün raḫş üze hicrān yolıda pūye ḳılıp

Min anıñ̑ kiniçe gāhī yügürüp geh yıķılıp

Yıķılıp yana ķopup çünkü urup yolġa ķadem
Veh ki yüz nişter-i hicrān ayaġımġa tikilip

Tabanım derd ü belā ḫāreleridin oyulup
Yürekim kim renc ü ʿanā ḫārlarıdın tişilip

Ṭurfa körgil ki ʿinān tartmay ol şūḫ demī
Soñ̑ıça beyle ķatıķlıķ bile cānımnı alıp

ʿIşķ derdiġa cüz ölmek yoķ imiş hīç ʿilāc
Baş ķoyuñ̑ allıġa anıñ̑ ki bu maʿnīni bilip

İsterem özni ḫarabāt içide lā-yaʿķıl
Hūş çün bāʿiṣ-i renc oldı niter min ayılıp

Ger Nevāyīġa yaġın eşk idi vü raʿd fiġān
Hecr üçün kāc uruban közlerige otça ķılıp

77.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Mindin ol çābükniñ̑ iy peyk-i ṣabā meydānın öp
Kuyige başım niyāzın yitkürüp çevgānın öp

Bād-pāye seyriġa hem-teklik iyley almasañ̑
Yirge mindin yüz ķoyup körgen sayı cevlānın öp

Ger ayaġı raḫşınıñ̑ öpmek müyesser bolmasa
Köz salıp her yirde kim körseñ̑ ayaķ basķanın öp

Ķaşı yası ġamze oķın atsa veh min ḫastadın
Közleriñ̑e sürtüben sūfārını peykānın öp

Külse laʿli veh ki ķalmasa minde bir öpkünçe hūş
Ḫavş irür köñ̑lüm ki aytur sin leb-i ḫandānın öp

Pāk itek ister iseñ bir pāk iteklik isteben
Ḫāk-i naʿleyniġa yüz ḳoy gūşe-i dāmānın öp

İy Nevāyī Kaʿbe-i maḳṣūd vaṣlı isteseñ
Şāh-ı ġāzī ḳaşrınıñ dergāh-ı ʿālī-şānın öp

78.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Zülf ü yüzdin sünbiliñni gül üze tarḳatma köp
Dehr bāġıda gül ü sünbül isin bütretme köp

Közleriñ kim mest-i ḫ āb-ālūd irür köp avlama
Her sarı uyḳuġa barġan fitneni uyġatma köp

Zülfiġa iy müşk ister sin ḳarınçı bendelıḳ
Yoḳ ḫadiñ bu sevdādın kiçkil özüñni satma köp

Oynay oynay öltürür bir bir ulusnı közleriñ
Şūḫ ḳātillerni cānlar ḳaşdıġa oynatma köp

Tīredür Mecnūn ki min dik dipsin ārī iy ḫıred
ʿAḳl u hūş ehlini bu dīvāneġa oḫşatma köp

Īl bile her dem ḳadeḥ yañlıġ külüp iy muġ-beçe
Ḳan yaşım saçıp ṣurāḥī dik mini yıġlatma köp

Ṣafḥa ḫātırda iy ʿārif kirektür yār u bes
Ṣāfī-i vaḥdetġa ḫāşāḳ-ı ḫavāṭır ḳatma köp

Çün Nevāyī ḳısmeti cām-ı mey olmış iy faḳīh
Ser-zeniş iylep añga señ-i melāmet atma köp

79.Gazel
. . - - / . . - - / . . - - / . . -

Bu kühen deyrde ḫoştur niçe kün bāde-i nāb
Ḫāṣṣa bir muġ-beçe ᶜışḳıda kişi bolsa ḫarāb

Rişte-i cānnı tügüp zülfidin açḳanda girih
Perde-derlikler itip yüzide yapḳanda niḳāb

Küyi ol deyr ki dīn ehlini iylep kāfir
Ḳaşı ol deyrde bu küfr ilige miḥrāb

Biyle āfet ġamıdın gāh kişi köñglide ot
İçiben ᶜāşıḳ-ı zānġa içürse mey-i nāb

Nā-gehān mest çıḳıp deyrdin ilgide ḳadeḥ
Andaḳ ot şuᶜlesidin gāh birev cismide tāb

Ḥaşrġa tigrü ayılsa bu mey içken azdur
Miñg tamuġ yalınıça otda iken bolsa ᶜaẕāb

Deyrde bütni kişi tapsa niter cennet ü ḥūr
Ol ḳadeḥ allıda kevs̱er meyiġa ḫôd ni ḥisāb

Biyle bir ᶜıyş Nevāyīni telāfi iyler
Çerḫdin tartsa yüz ḳarn cefā birle ᶜiḳāb

80.Gazel
. . - - / . . - - / . . - - / . . -

İkki ruḫsārıñg irür ḫūb ḫatıñg hem merġūb
Ḫūblardın ni ki baş ursa irür bī-şek ḫūb

Rişte-i cān bile nāmeñg başını çırmar idim
Ol şerer tān bile köymese irdi mektūb

Ḫaste dillerġa ni cān alġuçı yüzdür ol kim

Ḳālıbın ḳıldı tihī körgeç anı ehl-i ḳulūb

Tā lebiñ vālihi boldum tileben āb-ı ḥayāt
Sunı niyler kişi kim bādeġa bolġay maġlūb

Ehl-i ʿışḳ içre mañga yaḳma veraʿ töhmetini
Zāhidā ḳılma hüner ehliġa bizni maʿyūb

Tā ki sivdüm sini cevrüñgni daġı sivmiş min
Her ni maḥbūb kılur bar durur ol hem maḥbūb

İsteseñ mülk-i beḳā selb ḳıl özlükni burun
Kim sülūk içre fenā ehliġa budur üslūb

İy Nevāyī tilese şāh müşevveş raḳamıñ
Her ni maṭlūb añga bizge hem oldur matlūb

81.Gazel
. . - - / . . - - / . . -

Örtese ʿışḳ mini sorma sebeb
Köyse ḫāşāk yalındın ni ʿaceb

Çāklik cān kalur ot u su ara
Çün mey-ālūde bolur ol iki leb

Ayāġın tofraġın öpsem besdür
Bar ayaġıñgnı disem terk-i edeb

İyle derd ü ġamıñga örgendim
Kim unut boldı mañga ʿıyş u ṭarab

Zülfide zār köñgül renci ni tañg
Ḫasteġa köprek olur renc ü taʿab

Biz kim ü vaṣl murādı heyhāt
Derd-i nā-yāft irür bizge ṭaleb

Cān tapıp zār Nevāyī ḳopġay
Tofraġı üstige sürseñ merkeb

82.Gazel
. . - - / . . - - / . . - - / . . -

Ḳılġalı mey bile gül gül yüzin ol nūşīn-i leb
Lāle-gūn boldı ḳuyaş ᶜārıżı kevkeb kevkeb

Sindin ol kām ḫayāl itmemişem köñlüme kim
Ḳılsam iẓhār hem olġay dime ki terk-i edeb

Cān lebiñ ᶜāşıḳı vü ẕikri müdām aġzımda
Reşkdin canım eger aġzıma kilse ni ᶜaceb

Kildi Şīrīn bile Leylī sañga ḥayrān gerçi
Bu ikev ḥasretide irdi ᶜAcem birle ᶜArab

İyledim tevbe nidin kim ġamım andaḳ ġam imes
Kim mey içmek bile bolġay mañga bu ġamda ṭarab

Küyıdın kitmek ü ölmek mañga tiñ bolsa ni tañ
Kim celā ḥarfleridür ki ecel taptı laḳab

Dehr ara ᶜıyş ü neşāṭ isteseñ olġuñ maḥrūm
Nige kim anda naṣīb olmadı cüz renc ü taᶜab

ᶜAḳl kim barça ḫıred ehliġa irdi üstād
Boldı ᶜışḳ ebcedi taᶜlīmide ṭıfl-ı mekteb

Bil Nevāyī ki ṭaleb birle tapılmas maḳṣūd
Līk tapḳanda daġı bar idi elbette ṭaleb

83.Gazel

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

Bāġıñ͡ga yitmesün āşūb ḫazāndın yā Rab
Gül bile serviñ͡ge āsīb zamāndın yā Rab

Aldı cān laᶜli vü ilge lebi cān birgüçiler
Barça ḳul bolsun anıñ͡g allıda cāndın yā Rab

Derdini bes ki nihān tuttum öler min pinhān
Vāḳıf itkil anı bu derd-i nihāndın yā Rab

Yaman aḥvālime köz salmadı ol ay yaḫşı
Yaḫşı āgāh ḳıl anı bu yamandın yā Rab

Yüz cihān ẓulmi cihān ehli mañ͡ga ḳıldı mini
Fāriġ it ehl-i cihān bir cihāndın yā Rab

Biriben köñ͡glüme cemᶜiyyet-i ḫāṭır ḳutḳar
Her ni kim andın irür tefriḳa andın yā Rab

Kūyide hecr fiġānın ki Nevāyī tartar
Hem mini hem anı ḳutġar bu fiġāndın yā Rab

84.Gazel

- - . / . - - . / . - - . / . - -

Ger bolmadı bir laḥẓa mañ͡ga yār muṣāḥib
Ni bolġay idi bolmasa aġyār muṣāḥib

Rāżī-min eger naḳd-i dil ü dīnim oġurlar
Ger bolsa mañ͡ga ol büt-i ᶜayyār muṣāḥib

Közler bile ol yüz ḳıladur ḳatl ni bolġay
Dīn ehli bile oldı çü küffār muṣāḥib

Maḥcūb idi ol şūḫ ulusdın çü mey içti

Her ḫayl bile boldı be-yek-bār muṣāḥib

Bir gūşede mey içmese öz boynıġa ḳanı
Ger bolsa demī kimsege dil-dār muṣāḥib

Tapılmasa kim yār-ı vefā-dār kem irmes
Andın kişi ger tapsa vefā-dār muṣāḥib

Yaḫşıñġnı yamanlıġ bile fāş er tilemes sin
ʿĀlem ilidin iyleme zinhār muṣāḥib

Derdā ki muṣāḥib maña bir tüşmedi hem-derd
Devrānda tüşüp ilgime bisyār muṣāḥib

Yār itse Nevāyīni muṣāḥibleri ḫôştur
Yoḳ baḫtı ḳılurġa ki anı yār muṣāḥib

85.Gazel
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Ḳanı siniñ kibi ʿālemde dil-rübā maḥbūb
Köz ile ḳātil ü leb birle cān-fezā maḥbūb

Ni ẓulm iyleseñ aḥbābġa Ḫudā yāriñ
Çü ḫalḳ iylememiş sin kibi Ḫudā maḥbūb

Ḫumār derdi bile hecr miḥnetide maña
ʿİlāc bādedür iy hem-dem ü devā maḥbūb

Niyāz ʿışḳ sarı nāz ḥüsn cānibidür
Egerçi şāh muḥib bolsa vü gedā maḥbūb

Min-i gedāġa ni ḥal olġay iy müsülmānlar
Ki saldı ʿışḳ başım üzre pādşā maḥbūb

Refīḳlar ötüñüz deyr kūyidin ki mini
Ḫarāb iyledi mey daġı mübtelā maḥbūb

Ger olsa ehl-i maḥabbet Nevāyī iy hem-dem
Vefā kirek an͡ga ḳılġan sayı cefā maḥbūb

86.Gazel
-.--/-.--/-.--/-.-

Buzdı kön͡glüm kişverin hicrān ġamı tuġyān ḳılıp
Āh ü eşkimdin birin ṣarṣar birin ṭūfān ḳılıp

Derd öyin ḳıldı binā ışḳın͡g buzup kön͡glüm öyin
Kimse yan͡glıġ kim bir öy tüzgey birin virān ḳılıp

Tende āhın͡g şuᶜlesin dirler nihān tut āh kim
Bir avuç ḫāşāk ara bolmas çaḳın pinhān ḳılıp

Hecr küyinde yalan͡g cismimni körgen saġınur
Kim mini öltürgeli iltür cünūn ᶜuryān ḳılıp

Ḫārlar kön͡glümdedür sindin ki gerdūn tözmegey
Her birin atsam bir āhım oḳıġa peykān ḳılıp

Sorma nivçün bī-dil oldun͡g dip özün͡g çün hecr ara
Közdin aḳızdın͡g kön͡gülni ḳatre ḳatre ḳan ḳılıp

Şükrini niylep edā iyley ki iyler cilve yār
İlni ḥālimġa mini öz ḥüsniġa ḥayrān ḳılıp

Dehr ilidin cüz cefā mümkin imes tapmaḳ kişi
Līk her birge vefālar ançа kim imkān ḳılıp

Dehr bāġıda giyāh mihr hergiz bütmedi
Ger disen͡g kim körmesin mihrin͡g bütürmege ḥayrān

87.Gazel.

-.--/-.--/-.--/-.-

Āh kim ol āşnā bīgāne boldı ʿāḳıbet
Hecridin bī-ḫôdluġum efsāne boldı ʿāḳıbet

ʿAḳl ü dāniş lāfını urġan köñgül yıġlay yürüp
Ol perī-veş hecride dīvāne boldı ʿāḳıbet

Ḳaṭre ḳaṭre ṣādlıġ eşkim ki saçtım vaşlıda
Barça hicrān ḳuşlarıġa dāne boldı ʿāḳıbet

Barġalı ol ḥüsn genci ġam buzuġ köñglümdedür
Ejdehā öyi biziñg vīrāne boldı ʿāḳıbet

Sāḳıyā mey tut ki hecr endūhıdın min tilbeni
Fāriġ itken sāġar u peymāne boldı ʿāḳıbet

Çikme ün āhım kör iy Mecnūn ki bülbül köp figān
Çikti örtengen velī pervāne boldı ʿāḳıbet

Bütġa ger baş ḳoymadım körgil ki dīnim tuḥfesi
Deyr pīri allıda cürmāne boldı ʿāḳıbet

Didiñg ölgil kim Nevāyī sini geh geh tirgüzey
Hiç bilmem kim sañga cānā ni boldı ʿāḳıbet

88.Gazel.

-.--/-.--/-.--/-.-

Cehdim andaḳdur yitişkey min mü dip vaşlıñgġa bat
Kim ḳabūl itmen aġır dip çıḳsa ignimdin ḳanat

Ṣabr taġı birle ḳılmaḳ pūye bolmas iy köñgül
Taşla ol yükni yitişmek isteseñg vaşlıñgġa bat

Şeh-süvārımnıñg burāḳı pūyesidin ḳaldı berḳ

Kim anın͡g fiᶜli şitāb irmiş munun͡g resmi şebāt

Köp Mesīḥādın dem urma ḳıl ḥayātın͡gnı ṭufeyl
An͡ga kim tapmış Mesīḥ anın͡g ṭufeylidin ḥayāt

Mihr yüz körmey uçaştı perdedin çıḳḳaç yürün͡g
Alġalı ḳoymas sarıġ yüzin ḳara yirdin uyat

Çün yudı közler sevādın eşk yarut yüz açıp
Kim diremsiz ilge bay il farżdur birmek zekāt

İy Nevāyī ḫak-pāyi vaṣfıda şīrīn sözün͡g
Bar bi-ᶜaynih tūtiyā içinde salġan dik nebāt

89.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Tīre külbemġa kirip cānā ölümdin bir necāt
Ẓulmet içre Ḫıżırġa ol nevᶜ kim āb-ı ḥayāt

Sāde kön͡glüm içre laᶜlin͡gnin͡g ḫayāli tüşkeli
Şīşeīdür kim anın͡g içinde salmışlar nebāt

ᶜĀrıżın͡g mihrinde aġzın͡gdur gedālıġ ḳılġanım
Ḥaḳ sini ḫurşīd ḳılmış żerreī birgil zekāt

Tā kön͡güldin baş çıḳarmış her ṭaraf peykānların͡g
Ḳuş balası dik boluptur kim bolur timür ḳanat

Vaṣl ümīdiġa tiler min ᶜömr līkin vāy kim
Sinsizin körsem tirig min öltürür mini uyat

İsteseñ͡g kim ol ḳuyaş çıḳḳaç san͡ga ḳılġay ṭulūᶜ
İy kön͡gül ġam seyli yitkeç taġ dik tutġıl şebāt

ᶜIşḳın͡g otın ger Nevāyī dise kim ḳılġay raḳam
Sūzidin köyer ḳalem ḳurur ḳara irür devāt

90.Gazel.
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Közüm uçar ki hümāyun yüzüñgni körgey bat
Bi῾aynih kirpükler olmış ikki ḳanat

Bizense derd ü belā şāhidi helākim üçün
Müjem tarağ durur iski tügenlerim mir´āt

Lebiñg ḫayālide eşkim irür ḥayāt suyı
Firāḳıñg içre ḳarargan közüm añga ẓulemāt

Zekāt olur idi yüzüñg cemāli naḳdiğa mihr
Tecemmül ehliğa yüzdin bir olsa irdi zekāt

Diseñg ki cānıma salmağay sin iy sāḳī
Tekellüm itme mey-ālūde-leb bile heyhāt

Ḳalurlar ağzın açıp ῾ışḳ ehli pūyemdin
Sağ ilge külgü irür tilbe iylegen ḥarekāt

Lebiñg ki cān biredür ehl-i derd ḳanı üçün
Nevāyī ḳanıga ger meyl iter mümidd-i ḥayāt

91.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

İy köñgül yār özgeler dāmıga boldı pāy-best
Sañga müşkil ḥālet ü bizge ḳatıḳ iş birdi dest

Vaṣl tārın çikti ol min dağı çiktim āh kim
Rişteni üzdi vü boldum hecr tofrāğıga pest

Niçe baş ḳoydum yolıda veh ki boldı pāy-māl
Ża'fılıḳ cismimğa zülfi tārı dik salıp şikest

Zehre yoḳ mücib sorarğa bolmasun yā Rab kişi

Müflis ü ʿāşıḳ siver dil-dārı müstagnī vü mest

Sāḳıyā bu işke bī-ḫodluġdın özge yoḳ ʿilāc
Müjde muġ kūyige yitkürgil ki boldum mey-perest

Ġarḳ olay mey baḥrı içre rāst ol ġayetġaça
Kim salıp boġzum ara çikkey ecel ḳullābı şest

İy Nevāyī cürm ʿöẕri deştide ḳıl pūye kim
Yaḫşı irmes zühd zencīriġa bolmaḳ pāy-best

92.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Veh ki laʿliñ ḳıldı baġrım teh-be-teh ḳan ʿāḳıbet
Ḳaṭre ḳaṭre közdin ol ḳan boldı ġaltān ʿāḳıbet

Bardıñ u aġzımġa ḳoyduñ mühr efġān çikme dip
Bu işiñgniñ mühri boldı ṭāġ-ı hicrān ʿāḳıbet

Fürḳatiñ tīġı buzuġ köñglümni yıḳtı āh kim
Seyl-i āfet yimrüldi bu vīrān ʿāḳıbet

Köñglüme ḳaşıñ ḫayāli boldı tenvīn nūnı dik
Tutġusıdur çün ecel kāsını devrān ʿāḳıbet

Sāḳiyā cām iyle dāyir kim ġanīmetdür ḥayāt
İyle nūnġa noḳta boldı dāġ-ı pinhān ʿāḳıbet

Ölmiş irdim ġam tüni laʿliñ ḫayāli birdi cān
Ẓulmetimde boldı peydā āb-ı ḥayvān ʿāḳıbet

İy Nevāyī yār vaṣlı gerçi bes düşvār irür
Fānī olġaç biyle düşvār oldı āsān ʿāḳıbet

93.Gazel.

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

İy ḳaşıñ̂g fitne vü ol nergis-i şehlā āfet
Yoḳtur ol ikkide cüz fitne vü illā āfet

Ni ḳad ū ni köz ü ni ġamze ki her dem andın
Yā beladur mañ̂ga yā fitne durur yā āfet

Dime raʿnā ḳad ile cilvesidin ḫāliñ̂gni
Cilve cānımġa belā ol ḳad-i raʿnā āfet

Mañ̂ga ni ʿāfiyet olġay ki ḫayāl itsem irür
Yüzini yüz sarıdın cānıma peydā āfet

Munça āfet ki irür dehrde sindin tüşmiş
Yoḳsa ʿālemde burun yoḳ idi munça āfet

Sāḳiyā bāde ki taḳvā vü riyā āfetidin
Yaḫşıraḳ bolsa mañ̂ga sāġar-ı şahbā āfet

Veh ki kirpiklerinîñ̂g āfeti köñ̂glümge kirip
Salmış ol külbe ara bu kiçe ġavġā āfet

Fānī olġıl tileseñ̂g vaṣl ki bu yolda irür
Ḫırḳa vü defter ü tesbīḥ u muṣallā āfet

Aṣl oldur ki ṣanemler sarı köz salmaġa sin
İy Nevāyī tileseñ̂g körmemek illā āfet

94.Gazel

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

Boldı bī-ḫôdluġuma bāde-i gülgūn bāʿiṣ
Anı nūş iylegeli sāḳī-i mevzūn bāʿiṣ

Derd taġın ḳazarım tırnaġ ile şīrīndür

Lîk boldı mañga Ferhād-ı ciger-ḫūn bāᶜiş

Bu ki Leylî-veşim allıda fidā ḳıldım cān
Boldı bu ḳıṣṣaġa efsāne-i Mecnūn bāᶜiş

Öltürür ḫāl ü ḫat u ḳaş u köz ü ġamzesi hem
Bar añga ḳatlime endāzedin efzūn bāᶜiş

ᶜIşḳ deştide yügürsem ᶜacep irmes ki irür
Tilbege pūye üçün vüsᶜat-i hāmūn bāᶜiş

Közlerim yaşını kim Ḳulzüm ü `Ummān ittim
Mā-cerāsıġa idi Dicle vü Ceyḥūn bāᶜiş

Dime kūyide ol aynıñ nige ser-gerdān sin
Boldı bu miḥnetime gerdîş-i gerdūn bāᶜiş

Nefs-i naḥsiyyetidin çıḳḳay añga kim bolġay
Ṭāliᶜ-i saᶜd bile baḫt-ı hümāyūn bāᶜiş

95.Gazel
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Mañga eger diseñiz cān bile cihāndın kiç
Kiçey velî munı dimeñ ki andın kiç

Zamān u ehl-i zamāndın diñiz ki kiç lîkin
Dimeñ bu sözni ki ol āfet-i zamāndın kiç

Ġamıda ḳan yaşım ol nevᶜ bahrdür ki kişi
Ḳalur taḥayyür ara dimesem ki ḳandın kiç

Sorarġa kilmek imiş yār iy ecel raḥm it
Yüzini körgüçe bu cān-ı nā-tüvāndın kiç

Ġam öltürür mini ger bāde içmesem iy şeyḫ
Eger çi pendiñ irür yaḫşı bu yamandın kiç

Diseñ ki yār ile hem-ḫāne bolġa sin bolġıl
Diyār u mülkdin āvāre ḫānümāndın kiç

Nevāyī öttiler aḥbāb bol fenā bile çüst
Diseñ ki ḳalmaġa-sin yolda kārvāndın kiç

96.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -
İy saçıñ āşüftesi yüz ḫayl-i sevdāyī-mizāc
Körmedük zencīr hem sevdāġa bā`iş hem `ilāc

Kişver-i `ışḳ içre ẓālim şehdür ol sulṭān-ı ḥüsn
Kim köñgüller mülkidin cān naḳdini alur ḫarāc

Vaṣl işide asru nāzüklük tüşüptür iy köñgül
Kim irür hem nāzük ol gül-çihre hem nāzük-mizāc

Derd-i hecrim `arż ḳılsam dir ki ṣabr it vāy kim
Zehr ile mühlik marażġa körmedük hergiz `ilāc

`Arş ḳandili gümān ḳıl şīşe dik ṣāfī köñgül
Urmaġıl dem kim tapar yildin ḫalel rūşen zücāc

Āhı mühlikdür Nevāyī köñgli zaḫmı istenip
İl öler tapsa hevāġa çün `ufūnet imtizāc

97.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

İy saçıñ şāmı ara ruḫsār-ı ferruḫ-fāl ṣubḥ
Ay yüzüñgdin ṭāli` iylep kevkeb-i iḳbāl ṣubḥ

İy ṣabūḥ ehli içseñ mey kim be-ġāyet ḫoş turur
Laḥn nūş-a-nūş birle cām-ı māl-a-māl ṣubḥ

Tün ḫumār-ı hecride bed-ḥāl idim iy vāy eger

Cām-ı vaṣlıdın mini yār itmese ḫoş-ḥāl ṣubḥ

Ṣubḥ u şām istep ḳara tün içre irdim şükr kim
Cilve iylep şām-ı zülfin iyledi pā-māl ṣubḥ

Vaṣl ṣubḥıdın tiler min andaḳ itkey şām-ı hecr
Kim yüzüñge tapmaġay ḳoymaḳḳa müşkīn-ḫāl ṣubḥ

Dem-be-dem tañ yaruban ʿālem ili ġavġasıdur
Bādedin ḫoş-vaḳtlıġnı ḳılmañız ihmāl ṣubḥ

Çerḫ devri ẓulmidindür gūyiyā kim sarġarıp
Körgüzür yıġlap yaḳa yırtıp ʿaceb eşkāl ṣubḥ

İy ḫoş ol kim ṣubḥ-dem cām-ı ṣabūḥ ol nevʿ içip
Mest bolġay kim anıñ ḥāliġa ḳalġay lāl ṣubḥ

İy Nevāyī isteseñ ṣıdḳ u ṣafā ġam şāmıda
Bolma ġāfil tā ki ḳılġay cilve ferruḫ-fāl ṣubḥ

98.Gazel
. - - / . - - / . - - / . -

Zihī şehd nūşuñ be-ġāyet melīḥ
Müselsel sözüñ bī-nihāyet melīḥ

Şeker dik lebiñ kildi ʿışḳ ehlidin
Dimek şükr şīrīn şikāyet melīḥ

Melāḥatdin ol laʿl kān-ı nemek
ʿAceb irmes andın rivāyet melīḥ

Dem urma raḳīb ol disün söz ki bar
Ṣarīḥ itse şīrīn kināyet melīḥ

Ni yañlıġ tekellümdür āyā ki bar
Melā ḥatlıġ ildin ḥikāyet melīḥ

Açılġan gehī ḳullarınġġa ki bar
Raʿiyyetġa şehdin riʿāyet melīḥ

Nevāyī yarasıġa köp sipme tuz
Niçe bolsa nuṭḳunġ be-ġāyet melīḥ

99.Gazel
-.--/-.--/-.--/-.-

Başıma yitkürdi tīġ ol şūḫ-ı meh-peyker ṣabāḥ
Kāş rūzī bolsa bu aḫter ṭulūʿı her ṣabāḥ

Vaṣl ṣubḥı ol saʿādet kevkebi körgüzdi yüz
Ol ṣıfat kim cilve ḳılġay ḫusrev-i ḫāver ṣabāḥ

Yār vaṣlı ḫoş turur ger zülf eger yüz körgüzür
Vaṣl devri ʿıyşdur ger şām bolsun ger ṣabāḥ

Tanġ yoḳ ol meh-veş muġannī tutsa cām-ı mey ṣabūḥ
Ni üçün kim zühredür ṭāliʿ bolur aḫter ṣabāḥ

Yarutup her tün şeb-istānnı seḥer uyḳudadur
Ni taʿaccüb ger ġurūb iyler meh-i enver ṣabāḥ

Taḫte-i ʿışḳın oḳur min mekteb içre çün ḳoyar
Levḥ-i sīmīn ḳoynıġa ol şūḫ-ı sīmīn-ber ṣabāḥ

Hecr ṣubḥ u şāmı min dik bolmasun ʿışḳ ehli kim
Mużṭarib min şām öz ḥālimġa vü mużṭar her ṣabāḥ

Baş köterme deyr pīri āstānıdın bir kiçe
Ger tiler bolsanġ muġāne içkesin sāġar ṣabāḥ

Küyi tofraġın Nevāyī āhı savurdı seḥer
ʿİşret ehli iyle kim refʿ itseler bister ṣabāḥ

100.Gazel

. . - - / . . - - / . . -

Ḳan töküp ol büt-i zībā güstāḫ

Barıp ol yan min-i şeydā güstāḫ

Veh ni tersā durur ol deyrde kim

Söz dimes allıda ʿĪsā güstāḫ

Bolmasa tilbe perīni min dik

Kim ḳılur biyle temāşā güstāḫ

Ḫāliñ ol hindū irür kim bolmış

Lebiñ üstide şeker-ḫā güstāḫ

Sāḳiyā bir iki sāġar ki bolay

Nükte-i ʿışḳ ara gūyā güstāḫ

Yār hezl iyler üçün bolmış min

Herze dirdin min-i rüsvā güstāḫ

ʿIşḳ deyride gedādur şehler

Kirgeli bizge ni yārā güstāḫ

İy Nevāyī tileseñ sāġar-ı feyż

Bolma bu deyrde aṣlā güstāḫ

101.Gazel

. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Çü ḳıldı ʿışḳıġa köñglümni mübtelā ol şūḫ

Kitürdi cānıma her laḥẓa yüz belā ol şūḫ

Esir ḳılsa müsülmānnı ḳılmaġay kāfir

Bu cevr ü ẓulm ki her dem ḳılur maña ol şūḫ

Ulustın ürküp özümdin dağı bolup min yat

Min-i remīdeġa tā boldı āşnā ol şūḫ

ᶜAceb imes ki ḳılur naḳd-i cānġa köz ḳaralıġ
İrür çü şūḫlar içre közi ḳara ol şūḫ

Zamāne içredür āşūb u ḳozġalan gūyā
Ki çıḳtı ser-ḫôş u tünd atlanıp yana ol şūḫ

ᶜAceb imes ki vefā resmi iylegey bünyād
Ḳılurġa çünki yana tapmasa cefā ol şūḫ

Bu nevᶜ kim maṅga ol şūḫ mey birür bir kün
Helāk ḳılġusıdur yā bu tünd yā ol şūḫ

Yoḳ aġzıdın sürüben nükte ᶜāḳıbet ḳıldı
Mini müsāfir-i ser-menzil-i fenā ol şūḫ

Bu kim ulusġa nevā birdi vaṣlıdın ni asıġ
Ki āḫir itti Nevāyīni bī-nevā ol şūḫ

102.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ol perī-veş ḫūrnıṅ min tilbe dik şeydāsı çoḫ
Ni ᶜaceb ger bolsa ᶜālem mülkide ġavġāsı çoḫ

İy köṅgül mümkin imestür vaṣlı nivçün kim irür
Ṣabr u hūşum az u anıṅ nāz u istiġnāsı çoḫ

Min gedā niylep saçı müşkīn ḫarīdārı bolay
Kim irür şehler dimāġıda anıṅ sevdāsı çoḫ

Ermenīdür gūyiyā ol şūḫ-ı kāfir Türkman
Kim yiter dīn mülkige ḳātil közi yaġması çoḫ

Dil-rübālıġnıṅ libāsı çuḫḫasıdur gūyiyā
Kim anı kiygeç köṅgül alur ḳad-i raᶜnāsı çoḫ

Ḳıymetī ecnāsdın çün şedde bağlar heft reng
Ḥüsn bāzārı ara ẓāhir bolur kālāsı çoḫ

Sallanıp çün cilve iyler ḫalḳnı vālih ḳılur
Hem ḳad-i raᶜnāsı hem endām-ı rūḥ-efzāsı çoḫ

Laᶜlidin kām isterem ni çāre yitse köñglüme
Kirpikidin nīzesidin zaḫm ile īẕāsı çoḫ

Bes bahādır-veş irür līkin mülāyim hem irür
Kim Nevāyī köñglige tüşmiş anıñg vesvāsı çoḫ

103.Gazel.
. - . - / . . - - / . - . - / . . -
Mini hevāsıda dīvāne iyledi ol şūḫ
Cünūn-ı `ışḳ ile efsāne iyledi ol şūḫ

Ḳılaḳ salıñg ki ḫarābāt içre ġavġādur
Meger `azīmet-i mey-ḫāne iyledi ol şūḫ

Perī kibi çıḳıban hūş u `aḳl ġāret itip
Nihān olup mini dīvāne iyledi ol şūḫ

Uşattı şīşe vü cām u ḳadeḥni bezm içre
Oyun ṭarīḳını ṭıflāne iyledi ol şūḫ

Ḳılıp Nevāyi-i āvāreni celā-yı vaṭan
Belā vü derdġa hem-ḫāne iyledi ol şūḫ

104.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ni murād u ni ümīd iyler ol aydın bizni şād
Āh kim ᶜışḳ içre hem nevmīd-biz hem nā-murād

ᶜĀrızı hecride bolmış tīre köñglüm kişveri

Müddetī boldu ki körmeydür yaruġluġ bu sevād

Ḫāl irür yā sunᶜ kilki ṣafḥa-i ruḫsār üze
Ḫaṭ raḳam iyler zamānda ḫāmedin tammış midād

Gül-cebīnin közge köp sürter isem ᶜayb itmeñgiz
Nige kim bir gül-cebīnligdin birür her laḥẓa yād

Közüme eşk ivrülüp ten deşt ara ser-geştedür
ᶜIşḳ baḥr u deştide gird-āb ol bu gird-bād

Terk itip her ḳaydını ḳoydum ḳadem deyr içre kim
Deyr pīri her ni kimdir çāre yoḳ cüz inḳıyād

ᶜIşḳıda mindin eṣer yoḳ kimge bolsa mültefit
Tā ki iṣneyniyyet bolmas mümkin irmes ittiḥād

Çerḫdin ni kılse cüz teslīm yoḳtur çāreī
Kim ḳavī allıda ḫūb irmes zebūnlardın ᶜinād

İy Nevāyī ġonçe dik köñglüñ tutulsa hecrdin
Nā-ümīd olma nesīm-i vaṣldın yitkey güşād

105.Gazel.
. - - - / . - - - / . - -

Köñgülniñ ḫānümānın birdi ber-bād
Ġam-ı ᶜışḳıñ ki ḫānümānı ābād

Mini yād iylemekni çün unuttuñ
Unutup gāhī nitti iyleseñ yād

Firāḳıñ küncide tün kün irür min
Ḳaçan boldı tirigley ḳuşnı ṣayyād

Köñgül cins-i beşerdin asrap āḫır
Mini dīvāne ḳıldı bir perī-zād

Sin iç maḫṣūṣlar vaṣlıda mey kim
Mini hecr itti ḳan yutmaḳḳa muᶜtād

Vefālıġ tüz bu gül-şen içre yoḳtur
Eger nesrīn ü gül yā serv ü şimşād

Ni şeyḫ ḫānḳah meydin ḳılur menᶜ
Ki ḳılmış deyr pīri bizge irşād

Nevāyī yār feryādıñġa yitmes
Anıñ fariġlıġıdın iyle feryād

106.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Köñglüme tīġ urġaç āhımdın hüveydā boldı dūd
Şuᶜleniñ üstige çün ḳoyduñ su peyda boldı dūd

Yüz ü zülfi ḥasretidin bu ki çiktim otluġ āh
Şuᶜle ḫurşīd ü ġubār-ı müşk-i sārā boldı dūd

Ḫānümānım köygenin hecr otıdın ġam deştide
Bildiler āvāreler çün āşkārā boldı dūd

Ġam tüni irmes ki āhımdın ḳaranġudur sipihr
Bu kühen deyr içre bī-ḥad vahşet-efzā boldı dūd

Köydürüp köñglüm közümni tīre ḳıldı tā añga
Yüz otı berg-i semen zülf-i semen-sā boldı dūd

Hecr otı ol ay hevāsıda mini çün örtedi
Her ṭaraf şeb-gūn bulut dik çerḫ-peymā boldı dūd

Sāḳıyā āb-ı ḥayāt u mey bile külbem yarut
Kim firāḳ otıdın asru ẓulmet-āsā boldı dūd

Rast ol yan͡glıġ ki ẓulmāt içre Ḫıżr olġay nihān
Ḫayl-ı maẓ lūm āhıdın bu ṭāḳ-ı ḫażrā boldı dūd

Ol ᶜiẕār u ḫaṭ üçün her dem Nevāyī çikkeç āh
Külbe-i aḥzānıġa yā tüşti ot yā boldı dūd

107.Gazel
- . - - / - . - - / - . -

İy ḳılıp zülfün͡g kemendi vaḥşī-i ṣaḥrānı ṣayd
Yüz min ü Ferhād ile Mecnūn kibi şeydānı ṣayd

Yoḳ ᶜaceb Ferhād ile Mecnūnnı ḫod ṣayd itmekin͡g
Ṭurfe budur kim ḳılıp Şīrīn bile Leylānı ṣayd

Veh bu ni ṣayyādlıġdur kim birev kim dehr ara
Ḥüsn ile ᶜālemni ṣayd iylep sin iyle anı ṣayd

Körgüzüp çün dām-ı zülf ü dāne -i ḫāl iyleben
Bülbül ü ḳumrī dimen kim peşşe tā ᶜanḳānı ṣayd

Dām-ı zülfeynin bir açıp tartmaḳ birle ḳılıp
Yüz tümen ḳudsī ṭuyūr-ı gül-şen-i ḫażrānı ṣayd

Bilmen iy ṣayyād ḳaysı dam ile ḳılmaḳ bolur
Ol tezerv-i dil-keş ol ṭavus-ı bezm-ārānı ṣayd

108.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Yoḳ man͡ga yüz yılda ol meh-veşġa bir söz dirge ḥad
Bolsa bir söz dirge ḥad ol hem bolur yüz ḳatla red

Mihri ḫod yoḳ līk ᶜamdā ẓāhir iyler iltifāt
Kim ḫalayıḳ cānıma ḳaṣd iylegeyler yip ḥased

Ṭurferaḳ bu kim ḳılıp ᶜālemni cānım düşmeni

Dostluġ iẓhārı her meclisde iyler bī-ᶜaded

Şek imestür bolġusıdur yārlar bī-ᶜitimād
Her ḳaçan yār allıda aġyār bolsa muᶜtemed

ᶜÖmr yañlıġ bī-vefādur ḫalḳ gūyā iy Ḫıżır
Çikti Zü'l-ḳarneyn Ye'cūc-ı vefā allıġa sed

İy ḫoş ol kim gūşe tutḳay iyle kim tapılmaġay
Aḫtarıp devrānnı devr ehli ezeldin tā ebed

Sāḳıyā ebnā-yı devrān cevriniñ pāyānı yoḳ
İyle sāġar tut ki zāyil iylegey hūş u ḫıred

Tā bolay ol nevᶜ lā-yaᶜḳıl ki kilmey ḥālime
Ḳılsa yüz Ferhād ile Mecnūn naṣīḥatdin meded

İy Nevāyī ᶜālem ehli cevr iterde tiñ durur
Ḫ āh şāh-ı çerḫ-ḳadr u ḫ āh māh-ı serv-ḳad

109.Gazel
. . - - / . . - - / . . - - / . . -

ᶜIşḳ ara köymek işim ḳayda min ü ḳayda ḫıred
Biyle ot içre kirerge ḫıred ehliġa ni ḥad

ᶜIşḳ otı Ṭūr-ı tecelliġa çü saldı pertev
Ḫas ki kül boldı burunraḳ yoḳ idi ġayr-ı ḫıred

Zühd ḫuffāşı aça almasa köz kimge güneh
ᶜIşḳ ḫurşīdi yarutmış çü-ezel tā-be-ebed

ᶜIşḳ ol bir muᶜallim ki anıñ mektebide
ᶜAḳl oḳup ṭıfl kibi levḥ-i fenādın ebced

ᶜIşḳ-ı cān-baḫş nesīmi ni çemenġa ki isip
Yüz nihāl anda bolup lāle-ᶜiẕār u gül-ḫad

Ol çemen bergi-i güli şevḳ-ı ḥadīşiġa varaḳ
Sünbüli silsilesi hūş-ı cünūnıġa meded

Aṣl bir ẕāt kilip çünki merātibġa ötüp
Bī-nihāyet bolup īcād ü ṣıfāt içre ʿaded

Bir dür aṣl-ı ʿaded kim ki ḥaḳīḳat-bīndür
Ger ʿaded yüz tümen olsa tüzetür birge sened

İy Nevāyī diseñ iḫlāṣ ile bu sırnı tilep
Ḳul hüve'llāhu aḥad soñradur Allāhu'ṣ-ṣamed

110.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Alıp il köñlin ki çiktiñ serv dik āzād ḳadd
Ḳaysı köñli birle çikkey allıña şimşād ḳadd

Ḫūblar ḳaddi ḳaddiñ allıñda körsetmekçe bar
Serv-i āzād utrusıda sūsen-i āzād ḳadd

Ġam yüki astıda ḳaddim boldı ḫām imkānı yoḳ
Bī-sütūnnıñ astıda tüz asramaḳ Ferhād ḳadd

Ḫam bolup köñlüm alurġa kilmekiñ ol nevʿdür
Kim ḳılurda ṣayd ḳuşnı ḫām ḳılur ṣayyād ḳadd

İy müsülmānlar nitip ornıda köñlüm toḳtasun
Rekʿat imdi kim bükülmek iyledi bünyād ḳadd

Bolmadı ṭāʿatġa ḫam ḳaddiñ yigitlikde ni sūd
Ḳılsa her dem cilve ger bir serv-i ḥūrī-zād ḳadd

İy Nevāyī ḥüsn ilidin ʿāfiyet yoḳ tā ḳılur
ʿİşvedin cevr ü cefā köz cilvedin bī-dād ḳadd

111.Gazel

. - - - / . - - - / . - -

Cefāda bar ol ay gerdūnġa mānend
Ataġa iyle kim ḫaṣletde ferzend

Tüketti ḳan yaşım cism içre ḳannı
Ḳılıçıñ zaḫmı tapmas imdi peyvend

İtiñ köp barça baġrımdın ṭamaʿkār
Ni tañ ḳılsam anı perkend perkend

Eger min āşıḳ ü dīvāne irsem
Mañga nāṣiḥ daġı irmes ḫired-mend

Cihān ehlide muṭlaḳ çün vefā yoḳ
Ḫôş ol kim boldı bī-keslikke ḫursend

Mañga devrān aġu birdi añga nūş
Min itsem zehr-ḫand iyler şeker-ḫand

Cünūn bolmış Nevāyī iyleñ āzād
Ki mecnūnluġda tartıptur besī bend

112.Gazel.

. - - - / . - - - / . - -

Lebiñ la`l ü ḫaṭıñ iy cān zümürrüd
Bolur mu la`lġa her yan zümürrüd

İrür ḫaṭṭıñ ḫayāli köñglüm içre
Niçük kim taş ara pinhān zümürrüd

Ġam irmes ni üçün kim ḥüsni artar
Çıḳarsa sebzedin būstān zümürrüd

Zümürrüd tapmaḳ irdi müşkil imdi
İligge kirgüsi āsān zümürrüd

Zümürrüdḳa yüzüñ ḳan boldı ammā
Fidā bolsun aña yüz kān zümürrüd

Meger yāḳūt yañlıġdur müferriḥ
Kim iyler ḫalḳnı ḫandān zümürrüd

Felek yüz nīş-i zehr-ālūd tartar
Ki ḳılmas sebzedin ṭuġyān zümürrüd

Nevāyī sebze içre iç mey-i la`l
Ki saçmış bāġ ara devrān zümürrüd

113.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

İy saçıñ zencīride āşüfte vü şeydā ḫıred
Ol sevād içre tapıp ser-māye-i sevdā ḫıred

Ger cünūn def ᶜiġadur zencīr körgil kim ḳılur
Ol selāsil ḳaydıda dīvānelıġ peydā ḫıred

Boldı ᶜışḳ ilgide andaḳ kim kirek zār u zebūn
İylemek bardı cünūn ehliġa istiġnā ḫıred

Asru rüsvālıġlarınnı körmiş irdi ᶜışḳ ara
Min niçük rüsvā idim bolmış bu dem rüsvā ḫıred

ᶜIşḳ köydürdi ḫırednı bardı ol kim dige min
Kim bu mühlik varṭa içre yā bolay min yā ḫıred

Kim ḫıred hem ᶜışḳ maġlūbı durur min dik velīk
Hiç müşfiḳ ġam yimes aḥvālime illā ḫıred

ᶜIşḳ ara cānıġa yitkendin demī istep ferāġ
Bizge terġīb iyler imdi sāġār-ı şahbā ḫıred

Kir fenā vādīsī içre ʿışḳ rāyı birle kim
Mesḫ u mebhūt oldı anda zīrek ü dānā ḫıred

İy Nevāyī ʿışḳ ara kām isteseñ dīvāne bol
Bu şerefni tapmaġuñ hem-rāhıñ olsa tā ḫıred

114.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Veh ki hem hūşumnı efzūn ḳılmadı efsūn u pend
Hem cünūnumnı kem iyley almadı zencīr ü bend

Bil ki sindindür barı derdim ni fikriñ ḥālime
Derd-mend il ḥālin ol bilgey ki bolġay derd-mend

Zaḫmlar kim saldı zehr-ālūd tīġıñ cismime
Aġzın açıp her birin ḥālimġa iyler zehr-ḫand

Boynuñġa müşkīn ipekdin iy ki ṭūmār asmışañ
Ḳayda ḥālim bilge sin kim boynuma taḳtıñ kemend

Tā köñgül ḫāliñ ḥayālidin başıñġġa ivrülür
Yoḳ sañga ḥācet yaman köz defʿiġa ot u sipend

Çün felek tāḳı dik āḫir bolġusıdur ser-nigūn
Rifʿatiñ ṭāḳıñ ni sūd itmek felekçe ser-bülend

İy Nevāyī āb-ı ḥayvān dik lebidin üz ümīd
Kim saçı ẓulmātıdın yaptı añga müşkīn perend

115.Gazel.
. . - - / . . - - / . . - - / . . -

İy lebiñ bādesiġa rūḥ u revān içre nüfūẕ
Ḳaysı rūḥ u ni revān cevher-i cān içre nüfūẕ

Mey-i ʿışḳ iyle durur tīz ki içkenge ḳılur

Cüzv-i cüzvi ara her ḳatre-i ḳan içre nüfūẕ

Ḳoydı ölmekke köñgül cism ile cānım gūyā
Zehr-i hecr iyledi peydā vü nihān içre nüfūẕ

Āteşin nivçün irür la`l ü müferriḥ yāḳūt
Bāde-i `ışḳ eger ḳılmadı ḳan içre nüfūẕ

İçtiler köp mey ü fāş iylemedi ḳılġan dik
Min-i āvāre-i bī-nām u nişān içre nüfūẕ

Ger Nevāyīga irür rūḥ u revān mest ni tañg
Ki mey-i `ışḳ ḳılur rūḥ u revān içre nüfūẕ

116.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Kim ki ᶜālem bāġıda bir serv-i gül-ruḫsārı bar
Bāġ seyridin ferāġı serv ü güldin ᶜārı bar

Mey bile gülni niter dīvānei kim köñglide
Bir perī-veş laᶜlidin mey ḥüsnidin gül-zārı bar

Gül nesīmi ᶜıṭrıdın mümkin imes tapmaḳ ᶜilāc
Kim ki bir gül-çihre ḫār-ı hecridin āzārı bar

Cān yitip aġzımġa ölgüm bir nefes Tiñgri üçün
İy Mesīḥim kil beri iy müddeᶜī sin narı bar

Közlerige ḫār-ı miḥnetdür gül ol kim gül çaġı
Gül-cebīnler közleri yañglıġ iki bīmārı bar

Dime bülbül ẓulmiġa gül baġlamış bil gūyiyā
Çerḫ ẓulmidin anıñg hem baġlaġan zünnārı bar

Ḳaldı ḫurremlıġ felekdin taşḳarı kör iy refīḳ
Kim ḳażā naḳḳāşınıñg ni gerdiş-i pergārı bar

Faķr yolında ağırraķ yük irür vā-bestelıġ
İy köñgül terk-i taʿalluķ iyleben ol sarı bar

İy Nevāyī özni maķbūl iyleseñg tofraķ bol
Kim irür merdūd ol kim başıda pindārı bar

117.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Serv üze gül bütmese ķad üzre ruḫsārı nidür
Cān eger şīrīn imes la`l-i şeker-bārı nidür

Nāme-i hecrim kebūter perlerin ger örtemes
Ol ķara ḫaṭlar ķanatı üzre her sarı nidür

`Āriż u zülfüñgde köñglüm kāfir-i `ışķ olmasa
Pes anıñg bir sarı büt bir sarı zünnārı nidür

Rişte-i zülfide bağlıķdur köñgül ol şūḫnıñg
Ṭıfl ķuş südrer kibi her sarı reftārı nidür

`Işķ deştide körüngen yirde tüşmiş irdi ot
Bildim anda otdur andın bilmedim nārı nidür

Sebz ḫaṭlar vaṣlı ḥālā muġtenemdür iy köñgül
Kim bilür kim iķtiżā-yı çerḫ-i zengārı nidür

Ger itiñg diptür Nevāyī ķılmadı mihmānlıġım
Kiçe tişlep tişlep alġan cism-i efgārı nidür

118.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Āteşīn gül-bergidin ḫil`at ki cānānımdadur
Ḫil`at irmes ol bir otdur kim minim cānımdadur

Cān ḳuşı ḫūn-ābıdın tutmış melāḥat naḫli reng
Yā libās-ı lāle-gūn serv-i ḫırāmānımdadur

Ḳatl bīmidür teraḥḥumnıñ daġı ümmīdi bar
Bu libās-ı al kim ol nā-müsülmānımdadur

Vaṣl şāmı köymegen pervāne şāyed ḳalmaġay
Bu şafaḳ-gūn ḥulle kim şem`-i şeb-istānımdadur

Tutmasun gül ṣoḥbetidin serv özin köp ser-firāz
İy ṣabā kim ol tonı gül-gūn mininñ yanımdadur

Sāḳıyā gül-reng mey salıp kitür peymāne kim
Zühd bīmidin ḫalel `ışḳ içre peymānımdadur

İy Nevāyī isteme cān bülbülin her gülde kim
Ol tonı gül-gūn lebi gül-berg ḫandānımdadur

119.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ol melek-sīmā ki ḥüsn içre perī mānendidür
Ḥūr-ı cennetdür mü yāḫod ādemī ferzendidür

İy ki geh gāhī köre siz anı nā-şükr olmañız
Vāy ol maḥzūn ki yād itmek bile ḫursendidür

Zāġlar kūyide köñlümni çoḳuşup üzdiler
Tumşuġ irmes her biri aġzıda bir perkendidür

Köñlüme cān riştesi yā hecr tārı çırmaşıp
Ḳayd saldı yā siniñ zencīr-i zülfüñ bendidür

Ol Mesīhādın nitip fāriġ bolay kim er nefes
Hecr tīġıdın köñgül yüz ḳatla ḥācet-mendidür

Rehn ḫırḳam kim töşeptürler anı mey-ḫānede

Gūyiya her yan yapuşḳan dürdler peyvendidür

İy Nevāyī köñglüme menᶜ-i cünūn köp ḳılma kim
Anı mecnūn iylegen ehli naṣīḥat pendidür

120.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

İy köñgül düşmenler ançа mekr ile fen ḳıldılar
Kim vefālıġ dôstnı cānımġa düşmen ḳıldılar

Dūd başımdın çıḳar gūyā ki hicrān taşıdın
Yaġdurup her yan bu künbed üzre revzen ḳıldılar

Başıma jülīde saç irmes ki zaġ iylep ġulüv
Zaḫmlardın ṭuᶜme isterge nişīmen ḳıldılar

Hecr şāmıdın asıp gerdūn ḳara kiz boynıġa
Ṣubḥ çāk itip yaḳa ḥālimġa şīven ḳıldılar

Öçmiş irdi ᶜışḳ otı ḫas dik tenimni derd-i şevḳ
Köydürüp gūyā bu tofraġ birle rūşen ḳıldılar

Bāde tut kim ehl-i ḥikmet çerḫ bī-mihr irkenin
Cām devri ḫaṭları birle müberhen ḳıldılar

İy Nevāyī Kaᶜbe tut yā deyr kim ehl-i cihān
Cürm ü ġamdın bu iki menzilni me´men ḳıldılar

121.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -
Ançа köñglümni cünūn u ᶜışḳ yaġma ḳıldılar
Kim min-i dīvāneni ᶜālemġa rüsvā ḳıldılar

Ḫalḳ baᶜżı küldi baᶜżı ᶜibret alıp yıġladı
Her ḳaçan müfriṭ cünūnumnı temāşā ḳıldılar

Ġamzesi her dem ki ḳan tökmekke ḫūnī istedi
Közleri min ḳanı tolġan sarı īmā ḳıldılar

Min gedā kim vaṣl kim çün közdiler yüz tīġ-ı ḳatl
Şehrler anı kim ḫayāl içre temennā ḳıldılar

Kūyige kirgeç min-i munglug hücūm itti raḳīb
İyle kim itler gedā körgende ġavġa ḳıldılar

Veh ni ẓulm irdi ki özge sarı saldıng tīġ-ı ẓulm
Her niçe kim cān bile könglüm tevellā ḳıldılar

Bāde iç kim ġuṣṣadın ferd oldılar ol ḫayl kim
Bu kühen deyr içre meyl-i cām-ı ṣahbā ḳıldılar

İy Nevāyī birgil özlük naḳdin ü kesb it fenā
Kim alar sūd iylediler kim bu sevdā ḳıldılar

122.Gazel
. - . -/ . . - - / . - . - / . . -

Naẓarġa ḳaysı naẓardın ki bir ġubār kilür
Közüm yarur bu temennā bile ki yār kilür

Çü kūçedin ḳulaġım dupdurun işitse köngül
Dügülder iyle ki ol nāzenīn süvār kilür

Baḳar yana sarı körmeske salıban ol şūḫ
Ḳaşıda ḳay sarıdın kim bu bī-ḳarār kilür

Ḳaçınglar ehl-i selāmet ki kāfir-i mesti
Çıḳarġalı ḫıred u ṣabrdın demār kilür

Körüp bolurlar āşüfte rūzgār ehli
Ḳayu ṭaraf ki bu āşüfte rūzgār kilür

Bu kim biri biri kiynice bardılar aḥbāb

Ġazālarıġa sirişkim tüzüp ḳaṭār kilür

Nevāyīyā ḳalemiñ cevfi baḥr yolı mudur
Ki turmayın içidin dürr-i şeh-vār kilür

123.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - /- . -

Laᶜli şevḳıdın köz ü köñglümge eşk ü āhdur
Yā zülāl-i Ḫıżr ile enfās-ı Rūḥu'llāhdur

Köp şererlıḳ dūd-ı āhım birle çıḳḳan cānġa baḳ
Kim miñ otluḳ kārvānġa bir gedā hem-rāhdur

Bes ki başnı yirge urġan ün bile oyġandılar
Ser-güẕeştimdin kiçe hem-sāyeler āgāhdur

Ol ẕeḳanda bolsa her bir ḳatre ḫoy kevkeb ni tañ
Kim ḳuyaşnıñ çeşmesi yanıda bolġan çāhdur

Dôstlar mümkin imes bolmaḳ müyesser vaṣl kim
Min añga dil-ḫ āh imen ol kim mañga dil-ḫ āhdur

Tā tirigdür şehġa köprekdür gedādın derd-i ser
Çün ölüm vaḳtı yiter tiñdür gedā ger şāhdur

Deyr pīri allıda ḳılsam gedālıġ ᶜayb imes
İy Nevāyī bil ki feyż ehliġa şey'lillāhdur

124.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Vaᶜde-i mihr ü vefaġa münkir olma iy perī
Ger niçe mecnūn u vālih min velī yādımda bar

Otıdın mecnūnnıñ iy rāvī ni ḥayret ḳılġa min
Min ki yüz pervāne andaḳ miḥnet-ābādımda bar

Köñglüme kūh-ı ġam u müjġanlarıñ kirmiş velī
Ni ġam ol taġdın bu mītinler ki Ferhādımda bar

Kiskeli hūş u ḫıred naḫlini bilgil erre'ī
Her ḫırāşı kim cünūn şerḥiġa feryādımda bar

Deyr pīri özlüküm ḳaydın kiterdi veh ni tañ
Ger duᶜāsı her sabūhī vaḳtı evrādımda bar

İy Nevāyī tilberetmiştür itmiştür mini ifrāṭ ile
Bes ki müfriṭ ādemīlıġlar perī-zādımda bar

125.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Sūsenī tün birle ol ḳadd sūsen-i āzād irür
Yā benefşe bergidin zīb iylegen şimşād irür

Veh ni servidür ki tā ḫilᶜat kiyiptür sūsenī
Çāk olup gül ḫilᶜati bülbül işi feryād irür

Sūsen ü servi eger yoḳtur demimdin baġ ara
Örteniben serv u sūsen ḥullesi ber-bād irür

Şām-ı ġam köñglüm ᶜiẕār u ḥullesin yād iyleben
Mihr otı her yan benefş itken bulutdın şād irür

Yüz tili bolsa dem urmaḳ şarṭ imes āzādedin
İy köñgül sūsen tilidin bizge bu irşād irür

Ḳazġalı ġam bī-sütūn taġın Nevāyī ilgide
Veh ki sūsen bergi imes tīşe-i Ferhād irür

126.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . - .

Ġamzeñ ol ṣayyād kim gül-şen ara ārāmı bar
Ḫāl birle zülfdin hem dānesi hem dāmı bar

Ḫattınıñ nev-reste cennet sebzesi dik ḥāleti
Ḳaddiniñ nev-res nihāli ᶜömr dik endāmı bar

Serv üze gül bütmedi hergiz ḳanı ol şūḫ kim
Serv-i raᶜnā dik ḳad üzre ᶜārıż-ı gül-fāmı bar

Pāre pāre bağrım üzre tınmasa tañ yoḳ köñgül
Şuᶜleniñ aḫker üze bir dem ḳaçan ārāmı bar

Vaṣl ṣubḥın tā ebed köz tutmasun ᶜuşşāḳ ara
Kim ki hicrānım tüni dik bir ḳarangu şāmı bar

Şükrler ḳıldıñ mañga baḳıp birev kim yārıdın
Künde bir ḳaṭla naẓar salġunça çağlıġ kāmı bar

Ḳatl ḳılsa yoḳ ᶜaceb dīn ehlini kāfir közüñ
Munça İslām alıban ildin ḳaçan İslāmı bar

Ṣubḥ içerge bāde rengi iyle kim tāc-ı ḫurūs
Ġaflet ehliġa ḫurūs efġānıdın peyġāmı bar

İtleriñ sınġan sifālidin Nevāyī içse dürd
Ol durur Cemşīd ü ilginde cihān-bīn cāmı bar

127.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Şam-ı hicrānım ara cism-i cū nālim çırmaşur
Zülfi sevdāsıda andaḳ kim ḫayālim çırmaşur

ᶜIşḳ dersi içre sorsam nükte sevdā ehlidin
Ṭurresi tābıġa çün yitsem suᶜālim çırmaşur

Min ḳoyun mis̱li imen ser-geşte sevdā deştide
Belki taḳlīdimni iylep dip mis̱ālim çırmaşur

Zülfi ḳaddini kör iy bağ-bān köp dime kim
`Işḳ-ı bī-cānım bile ra`nā niḫālim çırmaşur

İy Nevāyī köñglüm ister zülfi tārın zülfi dik
Her dem ol sevdāyi-i āşüfte ḥālim çırmaşur

128.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Dôstlar min tilbe aḥvāliġa yıġlañ zār zār
Kim saladur geh geh ot köñglümge tüşken ḫār ḫār

İstemes bolsa ṣabā bir bir köñgül cem` iylemek
Nige zülfüñgni perīşānlıġdın iyler tār tār

Sin ḳuyaş birle münāsib sin oyunda ḫūblar
İkki ikki çünki kirgeyler ataşıp yār yār

Ḳorḳaram kim bolmaġay āzürde nāzük ḳāmetiñg
İgniñge ḳoş ḳoş ki salmış ca`d-ı `anber bār bār

Ḥalḳa ḥalḳa boynuma salmış ṭınāb-ı zülfini
Cürm-i `ışḳımġa meger ḥükm iyledi dil-dār dār

`Işḳ irür andaḳ mürebbī kim ḳılur yitkeç es̱er
Bülbül olġay açsa yüz bir serv-i gül-ruḫsār sār

İy Nevāyī boldı ol büt kāfir-i āteş-perest
Ni `aceb veh veh ger ursa cānıñga zünnār nār

129.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Yana bu aḳşam buzuḳ köñglüm besi bed-ḥāldür
Ten buzuġ zindānıda cān hem ḫarāb-aḥvāldür

Rūzgārım tīrelikdin zülf ü ḫāliñg hecride
Rūzgār-ı ḫıyre-küş ruḫsārı üzre ḫāldür

Aḫter-i idbārım anıñg barça naḥsiyyet bile
Ṭāli`imniñg evci üzre kevkeb-i iḳbāldür

Pīr-i `aḳlım kim maña men-i cünūn iyler idi
Bir perī-veş kūyide bāzīçe-i eṭfāldür

Cennet-i kūyüñgde ten sāyir durur köñglüm itip
Ol buzuġ mülk içre ẓālim şehġa fāriġ-bāldür

Nā-tüvān cismim cünūn deştide kim bolmış ḫayāl
Dime Mecnūn cismidin kim rūḥıdın timsāldür

Köñglüm aldı `ışḳ u itti `aḳl u ṣabr u dīn bu dem
Şükr ol uçmaġda cismim imdi fāriġ-bāldür

Bī-vefālar ot vefā ehli irür tofraġ kim
Çerḫdin ser-keş oldı bu daġı pā-māldür

İy Nevāyī yār derdi hecride ölmekdür iş
Çün tirilgüñg yoḳ turur isterge ni ihmāldür

130.Gazel.

. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Ni tañg oḳı ki bu vīrān köñgülge rāġıpdur
Ḳuruġ nihāl buzuġ bāġ ara münāsibdür

Ḳaşıñgdaġı girih ol yüzni körgeli ḳoymas
Cemāl mülkige sulṭān ol u bu ḥācibdür

Köñgül öyi çü şanemlerdin oldı büt-ḫāne
Meger ki `ışḳ bu büt-ḫāne içre rāhibdür

Ṭalebde şīven ü ġavġā irür miniñ `aybım
Yoḳ irse barça ulus ḫūblarġa ṭālibdür

Ni iḫtiyār ulus barı bizge mundaḳ kim
Nücūm lu`beti birle felek mülā`ibdür

Nevāyī itti vü kūyide kimse dimedi kim
Bu kūy itleri içre birisi ġāyibdür

131.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -
Ni `aceb her yan mini başıda mecnūn yāreler
Bes ki yaġdı üstige eṭfāl ilidin ḫāreler

`Ārıżıñ eṭrāfida güldür közüngey iy perī
Yā ḳamerdür yed Āṣaf tartıp durur seyyāreler

Her ḳoyan gūyā ki ser-geşte-i `āşıḳ -rūydur
Bes ki tofraġ oldı `ışḳıñ deştide bī-çāreler

Añgla kim aḥbābını köñglümge mihmān itmişem
İtleriñ aġzıda ger körseñ baġrıñ yāreler

Anda Mecnūn min bu yan Leylī sin itkey ictimā`
Bir ṭaraf dīvāneler bir yan perī ruḫsāreler

Ḫān-ḳah vaṣfin suyın içmeşler iy añgla kim
Ger ḫumār olsa fenā deyri daġı mey-ḫāreler

İy Nevāyī `ışḳ ara ölmekdin özge çāre yoḳ
Bes dimek bolġay ġalaṭ `uşşāḳını bī-çāreler

132.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Fāriġ ü āzāde bilmes mübtelālardın ḫaber

Şāh kön͡glide ḳaçan bolġay gedālardın ḫaber

Hecr vādīsinde kim tapḳay min-i āvareni

Dem-be-dem sorġan meger derd ü belālardın ḫaber

Ġonçe dik ḳanlıġ kön͡gül kim boldı ol gül kūyide

İy ṣabā tut gāh gāhī ol aralardın ḫaber

Çün ḫaber yoḳtur ḳararḳan rūzgārımdın man͡ga

Ḳayda tutḳay min közi ḳaşı ḳaralardın ḫaber

Ol ki mest ü bī-ḫaber dir `ışḳ cāmıdın mini

Gūyīyā kim an͡glamaydur pārsālardın ḫaber

Tut Nevāyī ḥālidin gāhī ḫaber kim `ayb imes

Ger nevāziş ehli tutsa bī-nevālardın ḫaber

133.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ḫāl ü ḫaṭṭıdın ki her birnin͡g bir özge ḥāli bar

Ḫaṭ yüzinde noḳṭa dik müşgīn ḫaṭ üzre ḫāli bar

Çerḫ üze zerrīn ġazāl oldı şafaḳdın cilve-ger

Yā minin͡g müşgīn ġazālımnın͡g ḥarīr-i alı bar

Baḥr-ı eşkim içre kim tapmas żarar köz merdümi

Gūyiyā kirpik ney-istāmıdın anın͡g salı bar

Gerçi hindū bolsa mesken iylegey ḫurşīd üze

Ḫāl dik ol kim cemālin͡gdin hümāyūn fālı bar

Ni üçün ölmey ki il ḳatliġa iylep ihtimām

Ḳātilimniŋ çün maŋa nevbet yiter ihmāli bar

Kān ile deryā metā`ın niylesün ol kimse kim
Deyr ara la`l-i revāndın cām-ı māl-ā-mālı bar

Özni mest ister ḫarābāt içre vecd ü ḥāl ile
Ger Nevāyīniŋ bu dem ders içre ḳīl ü ḳāli bar

134Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Bardı ol kim sindin ayrılġay köŋül tā cānı bar
Cevrüŋe ḳoydum köŋül ḳıl ança kim imkānı bar

Nāvekiŋ yitkeç iki nāv açtı eşkim suyıdın
Gūyi ol nāvekniŋ ikki nāvlıġ peykānı bar

Ḫazīn-i cennet sin ü uçmaġ gili besdür maŋa
Bu ki her yan tīġınıŋ cismimde tamġan ḳanı bar

Yarsa köksümni figān ẓāhir ḳılur cān riştesi
Köŋlek olsa çāk üzülgen tārnıŋ efġānı bar

Cān ḳuşı uçġaç tüzetti cism öyin seyl-i fenā
İy hümāyūn-fāl uşol cuġdī ki bir vīrānı bar

Şeyḫ ü pīr bādām u yutmaḳ ki pīr-i deyrniŋ
Nuḳl ile meydin fenā ehliġa köp iḥsānı bar

Dehr şūḫı mekriġa birme köŋül yol terkin it
Sin kibi her gūşede nivçün ki mihmānı bar

La`li hecrinde Nevāyī ḳanı ḳaynar dimeŋiz
Yaŋı mey dik rūḥıdur kim nāle-i pinhānı bar

135.Gazel

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

İtleriñ ḫaylı mini öldi gümān iylediler
Ki başımda kiçe tā ṣubḥ fiġān iylediler

Ḳatlime ḫaṭ yazıp eflāk ü nigīn encüm olup
Yüz tümen yirde bu maḥżarnı nişān iylediler

Ni belā irkin ol ay kim köz ü ḳaşın eflāk
Fitne-i ʿālem ü āşūb-ı cihān iylediler

ʿIşḳ sevdāsı cihān içre yayıldı gerçi
Anı sevdā üze köñglümde nihān iylediler

Maḫlaşım yoḳ tirig andın ni ḳılay iy aṣḥāb
Derd ile ʿışḳı çü cānımnı mekān iylediler

ʿIşḳ çavuşları yüz ḳāfileni her laḥẓa
Kūyidin mülk-i fenā sarı revān iylediler

Kūyide irdi Nevāyī vü körünmes imdi
ʿIşḳ ile derd anı bilmen ki ḳayan iylediler

136.Gazel

. - - - / . - - - / . - -

Közümge oḳı gerdidin żiyādur
Meger oḳ mīl ü gerdi tūtiyādur

Barurda kūyige yoḳ iḫtiyārım
Mini her niçe kim köñglüm tıyadur

Köñgül ʿışḳ otı içre boldı ḫāliṣ
Meger bu ḳalbġa ol kīmyādur

Köñgül ṣaydını maḥrūm itmegey kim

Gedālik küncide bir būriyādur

Min ü muġ deyrining pīriġa ḳulluġ
Ki şeyḫ-i şehr işi rīv ü riyādur

Sin ü kevs̱er ki deyr içre Nevāyī
Bu devletġa müşerref ḥāliyādur

137.Gazel
. . - - / . . - - / . . -

Ḫaṭıng içre leb-i ḫāndān körünür
Ḫıżr ile çeşme-i ḥayvān körünür

ʿIşḳ deşti ara ġamzeng oḳıdın
Köz yiter yirgeçe peykān körünür

Bil cünūn bādiyesinde min min
Ḳayda bir tilbe-i ʿuryān körünür

Gerçi ʿışḳ içre besi müşkil bar
Vaṣl ümmīdidin āsān körünür

Lāle bütken kibi ḳan yaşıdın
Baġ ü vādī barı yek-sān körünür

Közüm oldı yana gūyā ʿāşıḳ
Bes ki bir çihreġa ḥayrān körünür

Lāf-ı zühd urma Nevāyī her dem
Ki anıng eks̱eri yalġan körünür

138.Gazel
- - . / . - - . / . - - . / . - -

Köngülümni fikār itting ü cānımda belādur
Bilmen yana iy serv başıngda ni hevādur

Ḳaşıñġa girih yüzige tir allıñġa şandal
Īl cānıġa ol şeklni bilmen ni belādur

Öz derdiñ unut bolġay eger şemme'ī bilseñ
Hicriñ tüni içre bu ʿuḳūbet ki mañġadur

Cān ivrülüben başıñġa sin çırmap öziñgni
Ġonçe kibi kim girdide ser-geşte ṣabādur

Köñglüm salıban nabż kibi barur iligdin
Nabżıñ sarı körsem ki ṭabīb ilgi baradur

Efġān ki ḫazān āfetidin ḳalmadı sālim
Her serv-i gül-endām ki bu gül-şen aradur

Yā Rab ki Nevāyī ġam ü derdiġa devā bir
Kim yār selāmetlıġı derdiġa devādur

139.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ḫaste köñglüm örtenür gūyā siver cānım barur
Yıġlaġum kilür meger gül-berg-i ḫandānım barur

Ol ḳuyaş hecrinde kim cānımnı örter ġam tüni
Şemʿ yañglıġ ni ʿaceb kim dürr-i ġaltānım barur

Nebl ile her yan elif köksümge kazġan veh ni sūd
Kim elif dik ḳad bile serv-i ḫırāmānım barur

İvrülüp başıġa ruḫsārıdın örtey iy köñgül
Köygüçe hecrinde çün şemʿ-i şeb-istānım barur

Rāżī oldum kim ecel boġzumnı tutġan kim nidin
Yüz perīşānlıġ sarı tabʿ-ı perīşānım barur

Nī namāz olġay ki özni körgüzüp cem' içre cem'
Min ḳalıp mehcūr an͡ga her laḥża efġānım barur

İy Nevāyī şu'lelıġ canın͡g avuçlap başla yol
Kiçḳurun çün atlanıp ol mest mihmānım barur

140.Gazel.
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Sipihr āsībidin sālim ḳutulmaġlıġ ni imkāndur
Ki mihri ṭaşt u tīġ u külgüsi berḳ-ı dıraḫşāndur

Munun͡g dik mihr körgeç şād olup külgen iy ġāfil
Bu yan͡glıġ külgü saldı mihr salġan asru nā-dāndur

Tin͡giz kön͡glide andaḳ mihrdin yüz şu`ledür peydā
Ḳaya baġrıda mundaḳ külgüdin min͡g deşne pinhāndur

Ḥicānıdın ḳayadur an͡ga yüz min͡g tīġ ile `āciz
Ḥicābıdın tin͡giz yüz min͡g köz ilen an͡ga ḥayrāndur

Çikip ḳavs-ı ḳuzaḥdın yā kön͡güller ḳaṣdıġa anın͡g
Yaġın meddi ḫaden͡g ü ḳaṭre sular anda peykāndur

Bu yā birle anın͡g dik oḳnı yaġdurġaç ḫalāyıḳnın͡g
Ḥayātı ḳaşrıda her sarı ḳılmaḳ raḫne āsāndur

Ḥayāt içre beḳā çün mümkin irmes Nūḥ bolsun kim
Öler ḥāletde toġmay ölgen oġlı birle yek-sāndur

Beḳā ser-çesmesi ẓulmetde dirler yoḳ ki ol ẓulmet
Sikender āhı otıdın yıġılġan dūd-ı ḥırmāndur

Nevāyī örteben özlük ḳadem bu yolġa ḳoy ya`nī
Ki her hem-rāh kim bolġay tecerrüd māni`i yandur

141.Gazel
-.--/-.--/-.--/-.-

Min ki hicrān deştiga kirdim ķoyun dik bī-ķarār
Āh ü vāveylā ki hem ser-geşte min hem ḫāk-sār

Sançılıp `uryān tenimga her ṭaraf yüz miñ tiken
Her tikenni köydürüp köñglüm otıdın bir şerār

Ķaydadur Mecnūn ki birgey pend ü çün fehm itmesem
Yıġlaġay ḥālimga bagrı aġrıġandın zār zār

Yā ķanı Ferhād kim ġam taġını ṭırnaġ ile
Ķazġanımdın tīşe vü taġıdın olġay şerm-sār

Bilsem irdi bir zamānlıġ hecr derdin şiddetin
Kim bolur irmiş añga endūh-ı hicrān berg ü bār

Dôstlar mihr ü maḥabbetniñ nihālin ikmeñiz
Yüz yıl bolsa vaṣl devri ķılmas irdim iḫtiyār

İy ṣabā kilmiş Nevāyī ḫaste cānıdın be-teng
İltiben yār itleriniñ allıda ķılġıl nisār

142.Gazel
-.--/-.--/-.--/-.-

Her kişi kim yir yüzinde bir siniñ dik māhı bar
Tañ imes yir kökni ger tutķunça āhı bar

Ni `aceb köñglüm `adem kūyi sarı `azm iylese
Ḫāṣṣa kim aġzın ḫayāli dik anıñ hem-rāhı bar

Pāk ü āgeh bolsa köñglüm ḫalķ cevridin ni ġam
Yārnıñ çün ṭab`-ı pāk ü ḫaṭır-ı āgāhı bar

Yārnı köñglümde cān yañglıġ nihān iyler idim

`Aybı köñglümniñg budur kim nāle-i cān-gāhı bar

`Işḳ küyide ḳara tofraḳça yoḳ cān ḳıymeti
Yol yarağın dağı tapmas ol ki māl u cāhı bar

Min kibi hicrānda cān birmekdin özge nìylegey
Dil-berim dik kim ki bir bī-gāne-veş dil-ḫ āhı bar

`Işḳ vādisidin ayru kim irür mūr ejdehā
Körmedük şeh kim gedā allında şey'lillāhı bar

İy müsülmānlar irür köñglümde bir kāfir ġamı
Kim irür bā`iş ki taḳvī cānibi ikrāhı bar

İy Nevāyī hecr bī-dād u cefāsıdın ni ġam
Her gedā kim Ḫusrev-i Ġāzī dik anıñg şāhı bar

143.Gazel.
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Bu kim köñgülniñg ol aysız ni şa`b ḥāleti bar
Ol añglaġay ki birev hecridin melāleti bar

Ḳoyı ki tüşmiş anıñg ẓulmi tīġıdın başım
Henüz tīġı yüzidin meger ḫacāleti bar

Ḳulaḳ düri vü yüzi ikki aḫter itti ḳırān
Ki `ālem içre besī fitneġa delāleti bar

Ṣabā diben ḫaber ol güldin ilni tirgüzdi
Mesīḥçe dise bolġay anıñg risāleti bar

Köñgülni ẓulm ile buzduñg belī bolur ma`mūr
Şehī ki mülkide iḥsān bile `adāleti bar

Ḳadeḥ ḳuyaşı bile rūşen iyle ḫaṭırnı
Çü añglasañg ki felek ẓulmidin d?alāleti bar

Nevāyi istemes il `ışḳın an͡glaġay bu kim
Öz özi birle cünūn ehli dik maḳāleti bar

144.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ol ḳuyaş kim kön͡glüm içre hecrinin͡g āzārıdur
Cānım alsa hem kön͡gül cān birle minnet-dārıdur

Niylep ol ḳātildin olġay min ḫalāş iy `ışḳ kim
Cānım efgānı tenim bīmārı kön͡glüm zārıdur

Hecr oḳı peykānı zaḫmın min kibi bilmes kişi
Kim içim baştın ayaḳ ol nīşnin͡g efgānıdur

Hecr ara cānın͡g alay dip kör ni bolġay cevri kim
Bu man͡ga ol şuḫdın mihr ü vefā iẓhārıdur

Ḳāf eger yüzdür `adedde Ḳāf taġı miḥnetim
Şiddeti i`dādinin͡g yüzdin biri miḳdārıdur

145.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Bizge cānān vaṣlı oldur kim cemālin͡g körge biz
Perde-i ruḫsārın açsa zülf ü ḫālin͡g körge biz

Bolsa meydān ʿāzimi yolıda tofraġ olġa biz
Ḳılsa gül-geşt-i çemen raʿna nihālin͡g körge biz

Tīr-i bārān-ı belā yaġdursa cānlar ḳaşdıġa
Nāvek-i müjgān bile müşkīn hilālin͡g körge biz

Közge bir hem cilve bir bezm-i visālin͡g iy sipihr
Veh niçe köz allıda ḫayl-i ḫayālin͡g körge biz

Közgü ol yüz cilve-gāhıdur diben ḳılduḳ naẓar
Yoḳ bu maʿnī birle kim ol yüz miṣālin körge biz

Vaṣl bezmi ʿıyş çün ilge naṣīb oldı żarur
Kim beliyyet çāhınıñ renc ü melāliñ körge biz

Yoḳ ḥazīn köñglümdin özge yārdın bī-kām u behr
Niçe ʿuşşāḳ içre anıñ infiʿāliñ körge biz

İçseler kām ehli ṣāf-ı ʿıyş ü biz ḳalsaḳ tirig
Deyr ara mey-ḫāneniñ sınġan sifāliñ körge biz

İy Nevāyī zerreġa ḫurşīd vaṣlıdın dime
Munça bes kim cilvede gāhī cemāliñ körge biz

146.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Bir kün iy hūş u ḫıred min tilbege yār irdiñiz
Bī-ḫaber hem bolsam özdin siz ḫaber-dār irdiñiz

Derd yitkende devā-cū yalġuz irkende refīḳ
Ġuṣṣa vaḳtı yār u ġam-ginlıġda ġam-ḫ ār irdiñiz

Niyledim nittim ki bir yolı çikip mindin ilig
İmdi irmestür siz andaḳ kim burun bar irdiñiz

Bolmasa hūş u ḫıred ġam-ḫ ārım iy ʿışḳ u cünūn
Siz boluñ bāḳī ki ḥālimġa meded-kār irdiñiz

ʿIşḳ eger zār itti efġān ḳılmañ iy cān u köñgül
Kim mañga ʿışḳ içre siz dāyim ḫarīdār irdiñiz

Satmañgız ʿālemġa sevdāyī isem iy derd ü ġam
Tā ki siz bar irdiñiz ʿışk ilgide zār irdiñiz

İy zamān ehli füsūn u ġadriñiz ni ʿayb kim

Hem zamān dik dāyim efsūn-sāz u ġaddār irdiñiz

147.Gazel

- - . / - . - . / . - - . / - . -

Yār itti mihr terki vü min yār min henūz
ʿIşḳı selāsiliġa giriftār min henūz

Hecrim tüni ki yılça idi bu ümīd ile
Kim kilge sin yoluñ üze bīdār min henūz

Kilgeç köñgül yarası yavuştu oñgalġalı
Bir laḥẓa barmaġıl ki dil-efkār min henūz

Bāzār-ı ḥüsni devride her niçe ḫayl-ı ḫaṭ
Ḳıldı ġulüv velīk ḫarīdār min henūz

İy şeyḫ-i sāde zühdüme her dem ınanma kim
Tünler muḳīm-i külbe -i ḫammār min henūz

Min ölgeli köp oldı vü itler fiġānıdın
Ḳıldıñ gümān ki kūyüñ ara bar min henūz

İylep felekni cām sümürdüm Nevāyiyā
Ḫoş tut bu bezm içinde ki hūş-yār min henūz

148.Gazel

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Bizni iy ʿışḳ u cünūn rüsvāy-ı ʿālem ḳıldıñgız
Her ni rüsvālıġdın efzūnraḳ bolur hem ḳıldıñgız

Cān u köñglümge melāmet oḳları birle ḳaḳıp
Derd ile endūh mismārını muḥkem ḳıldıñgız

Munça bī-dād u sitem kim ḳıldıñgız min tilbege
ʿIşḳ ara şevḳ ü maḥabbet ehliġa kem ḳıldıñgız

ᶜIşḳ derdidin öler min bu kiçe iy dôstlar
Hecr zehridin meger zaḫmımġa merhem ḳıldıñġız

Kişver-i vaṣl içre iy bezm-i ṭarab sāḳīleri
Hecr ḫūn-ābıdın nidin bizge dem-ā-dem ḳıldıñġız

Sırr-ı ᶜışḳım bilmegen il ḳalmadı gerçi mañga
Nāme-ber ḳuş ornıġa ᶜanḳānı maḥrem ḳıldıñġız

Āḫir iy ᶜışḳ u cünūn yüz nevᶜ töhmet iyleben
Hem Nevāyī sırr-ı ᶜışḳın ilge mübhem ḳıldıñġız

149.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

İy sañga ḫūn-rīz müjgān u belā-engīz köz
Bizge müjgānıñ sinānı zaḫmıdın ḫūn-rīz köz

Fitne közlüglerde yoḳ irmiş közün dik salġuçı
Bir ḳıya baḳmaḳ bile ᶜālemġa rüst-ā-ḫīz köz

İy közi ᶜayn-belā ni zaḫm sindin köz tutay
Kim sañga ḫūn-rīz közdür bizge ḫūn-āmīz köz

Köz sevādın iyledi kirpikleriñ pervīzni
Kiltürüptür lebleriñ allıda dest-āvīz köz

Dehr zālı niçe kim Ferhād-küşdür ṭurfe kör
Kim ḫaṭādur tutsa ger andın vefā-pervīz köz

İy Nevāyī aġlamaḳdın ḫıyre bolmış közleriñ
Kiltürübtür lebleriñ allıda dest-āvīz köz

150.Gazel

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

Manga ölmeklik irür hecrde āsān sinsiz
Öleyin līk demī bolmayın iy cān sinsiz

Cānsız imkān-ı nefes yoķ kişige veh ki manga
Ni üçün tınmas ikin bir nefes efġān sinsiz

Berķ ile raᶜdçadur taġ ile min mecnūnġa
Kiçeler āh bile nāle-i pinhān sinsiz

Tüşmesin kimsege bu nevᶜ ķatıķ kün ki manga
Biyle kim ķalmışam öz ḥālime ḥayrān sinsiz

Ķılmaġay tenġa ecel derd ü belāyī cānsız
Cānġa zulmī ki ķılur miḥnet-i hicrān sinsiz

Çerḫ hecringde yaķındur başıma yimrülgey
Kör niler kiltüredür başıma devrān sinsiz

Bolsa vaṣlıngda Nevāyī yoķ ecel mümkin anga
Līk bir laḥẓa ḥayāt anga ni imkān sinsiz

151.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Yoķ manga ḥad iylemek başınġġa ivrülmek heves
İtlering başıġa ivrülmek müyesser bolsa bes

Çün ḥaddim yoķ itkeli cevr ü cefāsın iltimās
Ķayda mümkin iylemek mihr ü vefāsın mültemes

İy Mesīḥim çün öler min bir vaṣiyet iylegüm
Ḫalķdın maḫfī ķulaķ aġzımġa ķoyġıl bir nefes

Kiçeler hecringde feryādım öter eflākdin

Meh-veşim feryād kim bolmas manga feryād-res

Gül müdür koygan kafes üstide iy bülbül sanga
Yāhud efgānıng otıdın mu tutaşıptur kafes

Gülşen-i `ışk içre `ālī-şān durur kim anda bar
Sidre şāhı birle ṭūbī bir iki hāşāk u has

Ger Nevāyī yārınıng vaşlın temennā kılsa bar
İyle kim bolgay gedā köngline şāh olmak heves

152.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

İylegen kadd ü yüzüng barında serv ü gül heves
Dehr bustānıda andak bolmagay bir bü'l-heves

Nāzenīn kadding nihāli birle ruhsārıng gülin
Körgeli ni serv kıldım ārzū ni gül heves

Serv ü nāzım başıda tā kördi müşgīn kākülin
Şem` iyleptür mu`anber düdıdın kākül heves

Kördi tā serv-i kad ü gül dik yüzüngni bāg-bān
Gül-şen içre kılmadı şimşād ile sünbül heves

Külli vü cüzvī yok u barım sanga boldı fidā
Sin kirek bolsang manga yok imdi cüzv ü kül heves

Şām-ı şavm iftārıga iy şeyh şerbetni nitey
İylesem bir şūh ilgidin şabūhī mül heves

İyledi bir hāl-i hindū rūzgārımnı kara
İy Nevāyī tang yok itsem Hind ile Kābil heves

153.Gazel

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Gül-şen-i iḳbāl ḫār-ı miḥnetiġa arzımas
Bāde-i gül-gūn ḫumār nekbetiġa arzımas

Lāle-ruḫlar vaṣlıda yüz yıl kişi ḳılsa neşāt
Bir zamānlıġ bil ki dāġ-ı fürḳatiġa arzımas

Her niçe tirseñ yigitlikniñ bahārı güllerin
Bir ḫazān-ı şeyb ü āh-ı ḥasretiġa arzımas

Taḫt-ı ᶜizzet üzre naṣb itse birevni devr-i çerḫ
ᶜAzl küyiniñ ġubār-ı ẕilletiġa arzımas

Her niçe devlet seḥābı saçsa gevher başıñga
Añgla kim bir ḳatla berḳ-i āfetiġa arzımas

Ḫırḳam alıp rehn dürd-i derd bir iy pīr-i deyr
Kim ḫarābāt ehli ṣāf-ı ᶜişretġa arzımas

Her zamān yarı kiter cānımnı alġıl iy ecel
Kim ḥayāt aḥbāb derd-i fürḳatiġa arzımas

Kimse birle tutmaġıl ülfet Nevāyī nige kim
Ayrulurda mañga bolġan ḥāletiġa arzımas

154.Gazel

. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Ni ḥad ki iylege min yār dest-būsi heves
Müyesser olsa itiniñ ayaġı öpmek bes

Ṭabīb birmedi mühlik ḥarāretimġa sükūn
Ki tīz olur bu ot er ḫod Mesīḥ ursa nefes

Közüñ köñgülni kebāb itti mest eger imes

Tenürdın kişi ḳuşḳa bolur mu ḳılsa ḳafes

Heves lebiñ şekeridür çibin dik itse hevā
Köñüldin olmadı güm hīç bu hevā vü heves

Firāḳ eşkidin il ġāfil olmasun ki ḳılur
Közüm arasıda her ḳatre ḳılmaġanını Aras

Nesīm-i ḥüsn yaruttı çü şevḳ şuᶜlesini
İrür tiñ örtemekide Ḫıtāyī vü Çirkes

Nevāyī olmadı rāvī ḥadīşidin ḫoş-ḥāl
Ki bu ḥabīb ü enīs atı ol Ḫubeyb u Enes

155.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Şām-ı hicrānımġa iy gerdūn seḥer peydā imes
Çikme zaḥmet ḳatlime kim ḥācet-i yeldā imes

Cānım almaḳḳa ecel ḫaylı durur küyüñ ara
İtleriñdin başım üzre her kiçe ġavġā imes

Nesterendür kim yüzüñ hecride ḳanlıġ köz bile
Zaᶜferānı yüzge sürtüp min gül-i raᶜnā imes

Ġonçe dik köñlüm yoḳ aġzıñ ḥasretiġa tüşkeli
Hem anıñ rengi hemānā tuttı hem peydā imes

Her dem istiġna vü nāzı yüz günehsiz ḳan töker
Bu ᶜaceb mühlik belādur nāz ü istiġna imes

Çerḫ cāmıda toladur zehr-i ḳātil ḳaşdıma
Ger neşāṭım yoḳ ᶜaceb yoḳ sāġar-ı şahbā imes

Şāhlardın luṭf u iḥsān de'b irür ᶜacz ehliġa
Barça şehler ẓālim andaḳ kim biziñ mirza imes

Zikr ü tesbīḥ isteme mindin Nevāyī kim işim
Tünler ol ay hecride cüz āh u vā-veylā imes

156.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Deyr ara bizge vaṭan ser-menzil-i ḫammār bes
Ḳıble büt ser-rişte-i faḳr u fenā zünnār bes

Dem-be-dem bir muġ-beçe laᶜl-i lebi hicrānıdın
Közler niçe aġrıturġa ol perī-ruḫsār bes

Yār ẓulm itken sayı aġyār sormaḳ ẓulm irür
Veh ki şāyed ḳılmaġay hergiz cefāsın yār bes

Cām-ı mīnāyīni sāḳī ger bes itmek bāk imes
Gerçi cevrin ḳılmaġay bu ṭāḳ-ı mīnā-kār bes

Çerḫdin ni kilse ḫoş bol kim sinüñ köñglüñ üçün
İylemes devrini hergiz günbed-i devvār bes

İy Nevāyī rişte-i devrānġa çikkil dürr-i naẓm
Kim zamān evrāḳıda sindin söz oḳ āṡār bes

157.Gazel.
. . - - / . . - - / . . -

Ḥālime yār teraḥḥum ḳılmas
Yıġlasam zār tebessüm ḳılmas

Köñglüme vehm irür hicrāndın
Ḳatldin hiç tevehhüm ḳılmas

Ġonçe aġzıñ sözide ḳaysı zamān
Kim ḥazīn köñglüm özin güm ḳılmas

Cevrler kim ḳılur ol ay mañga
Yitti eflāk ile encüm ḳılmas

Ḳaysı bir ẓulm ki ḳılmas ol şūḫ
Gerçi bu zār taẓallüm ḳılmas

Yüz kelām il bile aytur her dem
Bizge bir nükte tekellüm ḳılmas

158.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . - .

Her niyāz itsem ʿıyān cüz nāz āyīn iylemes
Niçe açıḳ yıġlasam bir lebni şīrīn iylemes

Kimge kim bir ʿāriż u ruḫsār u zülf ü ḫaṭṭınıñ
Şevḳı bolsa ḫāṭırı meyl-i reyāḥīn iylemes

İstese her kimni öldürmek üçün cellād-ı hecr
Veh ki mindin özgeni ol ġamze taʿyīn iylemes

Cilve kim ḳanlıġ köñülde ḳılur ol ḫaṭ birle yüz
Sāḥet-ı gül-zār ara şimşād u nesrīn iylemes

Eşk ötkünçe yüzümdin keh-rübā rengi tutar
Suyı hergiz zaʿferān bu nevʿ rengīn iylemes

Veh ni ḥālettür ki ol ḥüsn iylese her kimni şād
ʿIşḳ mindin özgeni bu işte ġam-gīn iylemes

İy Nevāyī sürdi kim devranını gerdūn dik ḳażā
Cüz bu dürr-i kevkeb-āyīn birle tezyīn iylemes

159.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Yoḳ demī kim fürḳati cānımġa bī-dād iylemes

Ġayrnı ṣād itkeli köñglümni nā-ṣād iylemes

Ölmekimni bilmeyin gūyā dir irmiş ol perī
Kim niçe tündür ki ol dīvāne feryād iylemes

Olça bağrımġa ḳılur ġam nīşidin hicrān ġamı
Ṭağnıñg bağrıġa mītīn birle Ferhād iylemes

Saldı köñglüm otıġa peykānların hecr iy `aceb
Kim miniñg ḳatlimġa baştın tīġ-ı pūlād iylemes

Ḳaysı bir demdür ki salman ṣabr evrāḳıġa köz
Kim vefā iẓhārı cins-i ādemī-zād iylemes

`Āḳıbet çün ayruluḳdur ol kişi iyler ġalaṭ
Kim vissāl içre özin hicrānġa mutād iylemes

Muġ-beçe ḳurbānı bolsaḳ yoḳ `aceb kim pīr-i deyr
Bizge āyīn-i fenādın özge irşād iylemes

İy Nevāyī bolma anıñg yādıdın ġāfil demī
Sin ki öldüñg digeli kim ol mini yād iylemes

160.Gazel
. . - - / . . - - / . . - - / . . -

Gül-şen içre mañga ol ḥūr-i melek-sīmā bes
Ol ḳaçan bolsa müyesser ḳadeḥ-i ṣahbā bes

Ger şeb-istān içide ḥācet ise şem` ile nuḳl
Hem uşol māh-ı cebīn ü leb-i şekker-ḫā bes

Naḳd-i cān birsem ü la`l-i lebidin ḳūt alsam
`Ömr bāzārıda min ḫasteġa bu sevdā bes

Kimge bu dest biriptür ki sañga birgey dest
İyle bu fikr-i muḥālātnı iy şeydā bes

Ḫaşmet ehli ḫaz u ḫārāda yaşunsun ki manĝa
Nā-tüvān cism-i fenā gerdide nā-peydā bes

İy Nevāyi yiterinĝ yārġa irmes mümkin
Ḳılmasanĝ könĝlünĝ ara ġayr ḫayālin tā bes

161.Gazel.
. - . - / . . - - /. - . - /. . -

Lebinĝdin ayru bagır laḫt laḫt ḳan mu imes
Bu ḳan naẓar yolıdın dem-be-dem revān mu imes

Yüzünĝni perdede disem perī tanĝırġamaġıl
Mini mü ḳılmadı mecnūn özi nihān mu imes

Cihān u cān ḥaẕer itse ni `ayb ġamzenĝdin
Belā-yı cān mu imes āfet-i cihān mu imes

Könĝülge kūyünĝ ara raḥm nivçün iylemedinĝ
Ġarīb tilbe mü yā zār-ı nā-tüvān mu imes

Ni `ayb la`l-i lebinĝ ḥasretide cān birsem
Ḥayāt çeşmesi yā `ömr-i cāvidān mu imes

Ḳadeḥni yaḫşı tola iylemes sin iy sāḳī
Ḫumār mihnetidin ḥaletim yaman mu imes

Ḳadem Nevāyī-i maḥzūn başıḳa ḳoymas yār
Ġubār-ı reh mü imes ḫāk-i āstān mu imes

162.Gazel.
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Ḳadinĝ nihāli ki bāġ-ı ḥayāt ṭarfını tutmış
Meger ki Ḫıżr u Mesīḥā su vü hevāsıda bütmiş

Kön͡gülni gevher-i `ışkın͡g ki rūşen iyledi gerdūn
Meger bu öyni dürr-i şeb-çerāġ birle yarutmış

Didin͡g ki hecr ara bir `ışk sūz u ṭābıġa teskīn
Kişi tamuġda ḳaçan kön͡glinin͡g otını savutmış

Kön͡gülge her niçe ṣabr u ḳarār pendi birür min
Birini vāy ki bışḳarmayın birini unutmış

Ümīd naḫlini eşkim bile ni tāze ḳılay kim
Semūm-ı hecr anı kül iylemiş dimey ki ḳurutmış
Nevāyī imgek ile dime terk-i `ışḳım itiptür
Ḳaçan żamīri öyi gerdiġa bu işi yavutmış

163.Gazel.
- - . / . - - . / . - - . / . - -

Yüz ü tilide munça leṭāfet bolur irmiş
Ḳaş ü közide munça hem āfet bolur irmiş

Ḥüsnidin anın͡g ḥūr itip ḳaçtı perī hem
Bir ādemide munça leṭāfet bolur irmiş

Māhım yüzini çünki ḳuyaş kördi tutuldı
Munça felekī ilde keṣāfet bolur irmiş

La`lin͡g meyiġa çeşme-i ḥayvānnı ḳılıp żam
Ösrükrek irür munça şarāfet bolur irmiş

Cevr itkenide ölmes idim ger an͡ga son͡gra
Bilsem idi kim luṭf-ı iżāfet bolur irmiş

Kirgende belā deştiġa fikr itkey idim ger
Yüzdin biri bilsem ki maḫāfet bolur irmiş

Diptür ki Nevāyi sözinin͡g bendesidür min
Bu luṭf ile ol şehde ẓarāfet bolur irmiş

164.Gazel.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Ni ḫam ḳaşlar durur kim ḥasreti ḳaddimni yā ḳılmış
Ni kirpikler oḳı kim rüzgārımnı ḳara ḳılmış

Ni pīç ü tābı ḥadsiz dām-ı zülf irkin ki açılġaç
Dimey köñglüm ḳuşı kim eyle yüzni mübtelā ḳılmış

Ni közlerdür ki almış köz yumup açġunça köñglümni
Ḳılıp her gūşede bīmār ü ḳısmī yüz belā ḳılmış

Ni ʿārıż lālesidür kim köñgülni ḳan itip derdi
Gedāyī kim anıñg zülf ü köz ü ḳaddin duʿā ḳılmış

Birev kim cennet ü dūzaḫ sözin şerḥ iylemiş gūyā
Kināyet vechi birle vaṣl u hicrānı edā ḳılmış

ʿAceb kör ʿışḳ ara kim mūr iterge ejdehālarnı
Füsūndın mūr-ḫaṭlar ḳaydı zülfin ejdehā ḳılmış

Ḳażādındur mañga ʿışḳ oynamaḳ iy nāṣıḥ-ı nā-dān
Körüp sin mü kişi hergiz ki taġyīr-i ḳażā ḳılmış

Nevāyī dik ḫalāṣım yoḳ idi ol ġamze küfridin
Ḫuṣūṣā zülfi zünnārı dağı boynumġa taḳılmış

165.Gazel.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - - .

Letāfette yüzüñg hem gül imiş hem gül-istān irmiş
Ḥalāvetde lebiñg hem cān ü hem ārām-ı cān irmiş

Bu maʿnīdin ki dāyim çūn nihāndur ol perī közdin
İşi cān köñgülde örtemek dāġ-ı nihān irmiş

İti bağrımnı yir çağda ayāğı ḳanġa bulġandı
Közüm bāġıda gül anıñ tabanıdın nişān irmiş

Şererler birle āhım dūdını ṣaḥrā-yı ᶜışḳ içre
Kişi körse gümān ḳılġay miñ otluḳ kārvān irmiş

Çemende her sarı ḳıldım gül-i raᶜnā gümān ol ḫod
Sarıġ gül cāmıda gül-gūn sirişkim birle ḳan irmiş

Sağındım kūyide her kiçe itler nālesi līkin
Niçük kim tilbe it ᶜuşşāḳ köñglidin fiġān irmiş

Töküp mey muḥtesib min yıġladum līkin ol ösrükke
Su kiltürmek hemān u kūze sındurmaḳ hemān irmiş

Fenā deyri ki gerdūn ḫışmıdın muḥkem durur bildim
Ki gerdūn ẓulmidin faḳr ehliġa dārü'l-emān irmiş

Nevāyīni didim ᶜışḳ içre sāmānī tapıp irkin
Velī kördüm hemen dīvāne-i bī-ḫānümān irmiş

166.Gazel.
- - . / . - - - / - - . / . - - -

Cevza künidin dağı ol çihre-i cemīl irmiş
Yeldā şebidin dağı ol zülf ṭavīl irmiş

Her ḳatre köñgül ḳanı cān birdi ölüg tenġa
Ḫāṣīyyetini sorduḳ la'liñġa ḳātil irmiş

Gül-zār ara nīlüfer açıldı gümān ittim
Ḫāl ornıġa her yüzde bir ḳatre-i nīl irmiş

Hicrān tüni def' olġaç bildim ki yüz açıp sin
Ḫurşīd vücūdıġa tañ nūrı delīl irmiş

Āvāre köñgül istep cān tendin alur `ışḳıñ

Ol tilbege kim itmiş gūyā bu kefīl irmiş

Āyīn-i ḳanā`at tut `izzet tiler irseñ kim
İrmiş ṭama` ehlidin her kim ki ẕelīl irmiş

Köñlini Nevāyīniñ alsañ naẓar iylep kör
Kim derd ile dāġ içre ḥāli ni ḳabīl irmiş

167.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Serv-i ra`nā ḳaddidin ra`nā ḳadiñ çālāk imiş
Āteşīn güldin gül-i ruḫsārıñ āteş-nāk imiş

Ol ki aytur köñlekiñ ol gül ġamıdın çāk imes
Añlamaydur bī-ġam-ı ġāfil ki köksüm çāk imiş

Bezmdin ösrük çıḳıp tökti ulusnıñ ḳanını
Ehl-i dīn ḳaçıñ kim ol kāfir `aceb bī-bāk imiş

`Işḳım otın şāḫā-i ṭūbī urup pest istegen
Bilmediñ ol şāḫ bu ot allıda ḫāşāk imiş

Tüşte Mecnūnnı ḥazīn ü zār kördüm añladım
Kim bir ay hecridin ol hem min kibi ġam-nāk imiş

Bir ḳuyaş hecri mini ḥālimġa ḳoymas ẕerreī
Dimeñiz bu işke bā`iş encüm ü eflāk imiş

Vā`iẓ aytur ḥūr ümīdi birle ol ay terkin it
İy Nevāyī kör ki ol pür-gū ni bī-idrāk imiş

168.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . - .

Bir kişi özni ḳılur ehl-i fenā bezmide ḫāş
Kim ḳılur özlüki birle özidin özni ḫalāş

Derd ü ġam ḫāşlarıdın min u ölmekdür işim
Bolur irmiş ġam ile derdġa bu nevᶜ ḫavāş

Ḳılmay ol zühre-cebīn bezmde bir devr-i semāᶜ
Ni üçün boldı ikin şīfte köñglüm raḳḳāş

Min ki köz ḳanın aḳızdım aḳızur hecr daġı
Ḳanım ol ḳan üçün inek ḳılıp ıẓhār-ı ḳışāş

Fetḥ ṭālibġa yitişmes eger irmes muḫliş
Kim uşol fātiḥanıñg lāzimesidür iḫlāş

Feyż-i ᶜām ister iseñg iyle Nevāyī özni
Bu fenā deyri ara muġ-beçeler bezmiġa ḫāş

169.Gazel.
. - - - / . - - - / . - -

İrür ᶜışḳıñg min-i maḥzūnġa maḫşūş
Ki Leylī derdidür Mecnūnġa maḫşūş

Ḳoyuñg iy serv ü sūsen cilve kim bar
Bu iş ol ḳāmet-i mevzūnġa maḫşūş

Körüp mest iylemek lāfın ḳoy iy meh
Ki bu bar ol leb-i mey-gūnġa maḫşūş

Ḳoy iy ay tünni yarutmaġnı kim bar
Bu iş ol ḥüsn-i rūz-efzūnġa maḫşūş

Közüm girdābı cismimni çumurdı
İmes bu Dicle vü Ceyḥūnġa maḫşūş

Nevāyī āteşīn gül ġoncesi dik
İrür köymek sin-i dil-ḫūnġa maḫşūş

170.Gazel.

- - . / - . - . / . - - . / - . -

ᶜIşḳıñg ilige renc ü ᶜanā birle iḫtiṣāṣ

Ḫayl-ı ġamıñġġa derd ü belā birle iḫtiṣāṣ

Fitne eger cihānnı ḳara istemes nidin

İster ol ikki közi ḳara birle iḫtiṣāṣ

Tapsa köñgül ḳadiñġġa ḫuṣūṣiyyet itme ᶜayb

Kim körgüzür kelīm ᶜaṣā birle iḫtiṣāṣ

Maḫṣūṣ bolmasa sañga yoḳ ᶜayb bolmasa

ᶜĀlem ilide şehġa gedā birle iḫtiṣās

Ol közge ḳaş u kirpik ile iḫtiṣāṣ ise

Ni tañg ḳaraḳçıġa oḳ u yā birle iḫtiṣāṣ

Āvārelerni iste cihān birle kim kirek

Deyr-i fenāda ehl-i fenā birle iḫtiṣāṣ

Ol gül firāḳı içre Nevāyī fiġān ḳılur

Bülbül durur ki taptı nevā birle iḫtiṣāṣ

171.Gazel

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

İsterem fürḳat ara cān ü cihāndın maḫlaṣ

İstemes min velī ol āfet-i cāndın maḫlaṣ

Yaḫşı irmes mañga sindin tilemek özni ḫalāṣ

Sin muḫıḳ sin tiler irseñg bu yamandın maḫlaṣ

Tilemeñg nām u nişānımnı belā deşti ara

Birdi çün ᶜışḳ mañga nām u nişāndın maḫlaṣ

Kiçe itler ünidin gerçi ḫalaṣ ister ḫalḳ

İtininĝ kāmı bu feryād u figāndın mahlaş

Bir zamān ẓulmleridin çü ḫalāṣ irmes min
Yoḳ ʿaceb ger tilesem ehl-i zamāndın maḫlaṣ

Gerçi cān miḥnetidin ḳıldı Nevāyīni ḫalāṣ
Ḳatl ile istemek olġay mu fülāndın maḫlaṣ

172.Gazel.
. . - - / . . - - / . . -

İy sininĝ derd ü ġamınĝ cānıma ḫāṣ
Kim alardın tilemen cānı ḫalāṣ

Mini hicrān ʿıvażı iyler anınĝ
ʿIşḳı her kimge raḳam sürse ḳıṣāṣ

Mīhmān bolmaḳ imiş cān öyide
Yār kim könĝlüm oluptur raḳḳāṣ

Mini ʿışḳ itti zebūn uʿāciz
Bu imiş derd ü maḥabbetġa ḫavāṣ

Ḫatınĝ ol ḫıżr ki tirlese yüzünĝ
Āb-ı ḥayvān ara bolġay ġavvāṣ

Dôst küyide gedālar bilgil
Bolsa ḫarrāz u ger ḫod ḫavvāṣ

İy Nevāyī tiler irsenĝ maḫlāṣ
ʿIşḳ küyide şiʿār it iḫlāṣ

173.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ḳılmadı cānımnı hicrān bendidin devrān ḫalāṣ
Min nitip özni ḫalāṣ istey çü bolmas cān ḫalāṣ

Oḳını çikkende peykāndın ḫalāṣ oldı velīk
Bolmadı tutġan süñgekler ḥabsidin peykān ḫalāṣ

Cān mañga min cānġa ölmek ister irdim ansızın
Mini cāndın cānnı mindin iyledi hicrān ḫalāṣ

Ol peri ışkıñg dimeñg yaşur ki ol teklīfdin
Kim ki maḫlaṣ taptı bolġan bil anı āsān ḫalāṣ

İyle mühlikdür ġam-ı hicrān ki ger vaṣl olmasa
Yā ölüm andın kişi bolmaḳ imes imkān ḫalāṣ

Cān birip düşvārlıġlar birle devrān ehlidin
Tilbelik ʿöẕri bile boldum min-i ʿuryān ḫalāṣ

Ol perī şeydālarıdın iy Nevāyī isterem
İyle kim hūş ehlidin Mecnūn-ı ser-gerdān ḫalāṣ

174.Gazel
- - . / . - - . / . - - . / . - -

Ḥālim kim ikin iylegüçi yārġa maʿrūż
Min bī-dil işin ḳılġuçı dil-dārġa maʿrūż

Yirler öpüben eşk töküp nāleler iylep
Bir ḫaste ġamın itgüçi ġam-ḫ ārġa maʿrūż

İy bād-ı ṣabā cān ṣadaḳañg ger ḳıla alsañg
Zārī sözin ol bāʿiṣ-i āzārġa maʿrūż

Ḳopḳanda ṣabūḥī üçün itseñg bu ḥazīndin
Baḫt uyḳusın ol devlet-i bīdārġa maʿrūż

Hicrānı ḫumārı ara rencūr olarımnı
Kim iylegey ol dil-ber-i ḫammārġa maʿrūż

Hecrim tünide çerḫ ki ḳaldı ḥareketdin
İy eşk ḳıl ol kevkeb-i seyyārġa maᶜrūż

Ol derd-i firāḳ içre Nevāyī ki tapılmas
Bir bir kim ikin iylegüçi yārġa maᶜrūż

175.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ḳılġan irmiş nā-tüvān serv-i revānımnı marаż
Zār olar min kim ḳılıptur zār cānımnı maraż

Çün tapar āzār cānānım marażdın yoḳ ᶜaceb
İylese āzürde cān-ı nā-tüvānımnı maraż

Ger marażnıñ lāzımı derd oldı bilmen iy köñgül
Derd-mend itkey mü āyā dil-sitānımnı maraż

Ṣadḳası iyleñ min-i merdūdnı iy dôstlar
Kim żaᶜīf itmiş ulustın tanlaġanımnı maraż

Derdlıġ köñglüm helākin isterem kim kūyide
Yıḳmış ol āvāre-i bī-hānümānımnı maraż

Yüz tümen min dik kühen-pīr olsa anıñ ṣadḳası
Ḳılmasun āzürde yā Rab nev-cüvānımnı maraż

Tā marīż olmış nigārım ḳan töker giryān közüm
İy Nevāyi diy alur min tökti ḳanımnı maraż

176.Gazel.
. . - - / . . - - / . . - - / . . -

İy letāfetde sañga lāle vü nesrīn ārıż
Bizge anıñ ġamıdın ḳān bile rengīn ᶜārıż

Mini ol kūyde ara bī-ḫod körüp il dir ölmiş

Ḳoyuban allıda tofraḳḳa miskīn ʿārıż

Niyleyin ol ḳadd ü ʿārıż ġamıdın bağnı kim
Anda yoḳ serv ṣıfat ḳadd ü gül-āyīn ʿārıż

Her perī ṭavrıda ol ʿārıż u leb öltüredür
Kim besī tuzluḳ irür ol leb ü şīrīn ʿārıż

Yañı gül-bergleri ḥāşiyesidin olmış
ʿĀrıżın allıda zālī aña pür-çīn ʿārıż

Dime kim bāğda yildin tökülüptür gül kim
Ḫūblar ḳoydı ol ay allıda çendīn ʿārıż

Çün Nevāyī körüben yār yüzin cān birdi
Ġamze taʿrīż itiben iyledi taḥsīn ʿārıż

177.Gazel.
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Yüzüñ yanıda kim baş çikti her yandın muʿanber ḫaṭ
Gül üzre müşkdin kilk-i ḳażā ḳılmış muḥarrer ḫaṭ

Cemāliñ ṣafḥasıda ikki ḳaşı maṭlaʿidur kim
Yazıptur kātib-i ṣunʿ anı zīb-i ḥüsn üçün ser-ḫaṭ

Gül-i ruḫsārıña köp zīb birdi sebze-i ḫaṭṭıñ
Be-ġāyet ḫoş-nümā irmiş ḳızıl kāğıdda aḫżar ḫaṭ

Yüzüñnüñ dağı birle encümüñdin ni asıġ iy ay
Ḳuyaş dik ʿārıż üzre ḫoş durur ger ḫāl irür ger ḫaṭ

Mini maḥmūrluġ rencidin āzād itseñ iy sāḳī
Yazar min gerçi ilgim titremekdin kilse ebter ḫaṭ

Ḫaṭıñ vaṣfida her ni kim sevād itmiş köñgül andın
İrür bir ʿanberīn zencīr sevdā ehliġa her ḫaṭ

Körünür gül kibi ᶜārıżda müşkīn ḫaṭ besī dil-keş
Varaḳ ger ḫūb imestür ḫūb imes yazmaḳ müyesser ḫaṭ

Nevāyī birme pendim ḫaṣṣa ḫaṭ baş çikti ol yüzdin
Çıḳa alman ḫaṭıdın her niçük kim çikse dil-ber ḫaṭ

178.Gazel.
- . - - / - . - - / - . -

İy ḫayāliñdin maña her dem neşāṭ
Köñlüme vaṣlıñ sözidin inbisāṭ

Ger sañga bolmaḳḳa ḥad yoḳ muḫteliṭ
Hem taḫayyül birle ḫôşraḳ iḫtilāṭ

Ḫūbların ruḫ bile ḳıl māt kim
Şāh körmeydür siniñ dik bu bisāṭ

Dime ruḫsārım niçük vaṣf iylegüñ
Ḳoy ki bir dem yaḫşı iyley ihtiyāṭ

Ger perī sin dik didim yazġurma kim
Tilbe elfāẓıda bolmas irtibāṭ

İski ᶜālemġa köñgül köp baġlama
Kim müsāfirġa vaṭan bolmas ribāṭ

Körse hecriñdin Nevāyī yüz melāl
Ref ᶜ iter vaṣlıñdın olġaç bir neşāṭ

179.Gazel.
- - . / . - - . / . - - . / . - -

Ger yārınıñ aḥvāliġadur yār mülāḥıẓ
Az hem ḫôş irür bolmasa bisyār mülāḥıẓ

Bu devrde yār iyle durur yārġa düşmen
Kim tutmas özin ança kim aġyār mülāḥıẓ

Devr ehliġa sāḳī ni mülāḥıẓ bola alġay
Nivçün ki imes günbed-i devvār mülāḥıẓ

Feryād ki ʿışḳım marażı oldı füzūnraḳ
Her niçe kim boldum min-i bīmār mülāḥıẓ

Mey bir ki ḳażā tapmaġusı ʿaḳl ile taġyīr
Her niçe kim bolsa ḫıred-āşār mülāḥıẓ

Köñglige Nevāyiniñ urar ʿışḳ nihān oḳ
Niylep bola alġay bu dil-efgār mülāḥıẓ

Ni yār-ı vefā-dār mülāḥıẓ ikin āḫir
Kim bolmadı ol şūḫ-ı cefā-kār mülāḥıẓ

180.Gazel.
. . - - / . . - - / . . -

İy lebiñ ẓāhir itip şīrīn lafẓ
Ḫ āh yalġan disün er ḫôd çın lafẓ

Çın u yalġannı anıñ şīrīndür
Ger disem bir dem ara şīrīn lafẓ

Āteşin laʿliñ irür bes rengīn
Ni ʿaceb ḳılsa ʿıyān rengīn lafẓ

Laʿli elfāẓı mini öltürdi
Ḳaysı bir dip ni ḳılay taʿyīn lafẓ

Ḳahr u luṭfuñ barı cān-baḫş durur
Biyle kim kördi ḥayāt-āyīn lafẓ

Añglaman ġāyet-i maʿnī sözüñge

Gāyeteş iylege min taḥsīn lafẓ

Ḳıl Nevāyī söz ara maᶜnī ḳaṣd
İsteme iyle ki ṣūret-bīn lafẓ

181.Gazel.
. . - - / . . - - / . . - - / . . -

Ol perī terkide ᶜaḳlım didi yalġan elfāẓ
Ni ᶜaceb aytsa dīvāne perīşān elfāẓ

ᶜAḳl ᶜışḳ allıda ni lafẓ digey müstaḥsen
Ni digey ehl-i ḫıred allıda nā-dān elfāẓ

Sırr-ı ᶜışḳımdın il allıda birer lafẓ didim
Bu imiş ḳılġuçı ḳāyilni perīşān elfāẓ

Lafẓ cān-baḫş ile ol ᶜömr meger boldı Mesīḥ
Yoḳ ise biyle eser birle ni imkān elfāẓ

Bir iki lafẓ didim ᶜışḳıdın öltürdi mini
Meger imdi dige min ḥaşrde ḳalġan elfāẓ

Ol perī külmek üçün kör ki Nevāyī ġamıdın
Fāş iter ehl-i cünūn dik çikip efġān elfāẓ

182.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Çün şeb-istān içre ḳılsa ᶜārıżın cānāne şemᶜ
Meşᶜal-i mihr olsa kim közge körünmes yana şemᶜ

Bend ayaġıda nidindür başıda sevdā otı
İy perī ᶜışḳıñġda ger ḫod olmamış dīvāne şem`

Yıġlar u örter özin tā ṣubḥ gūyā her kiçe
Hecr ara boldı min-i mecnūn bile hem-ḫāne şemᶜ

Dime köymek ṣavtı kim uyḳu yoḳıġa raḥm itip
Dir zebāne şeklidin til tartıban efsāne şemᶜ

Yā muḥabbet otıdın pervāneni köydürgeli
Ol meh-i ḫar-geh-nişīn bolġan kibi bī-gāne şemᶜ

Belki ᶜāşıḳ dôstluġlardın durur kim örtenür
Tā ki şevḳı otı içre örtenür pervāne şemᶜ

İy Nevāyī bat öçür āhın͡g yilidin şemᶜni
Taptı çün ol yüz fürūġıdın bizin͡g vīrāne şemᶜ

183.Gazel
-.--/-.--/-.--/-.-

Mest ü bī- bākim ḳaçan ḥālimġa bolġay muṭṭaliᶜ
Kim ḳulaġıġa disem sırrımnı bolmas müstemiᶜ

Cemᶜ iter çaġda kön͡gül zülfün͡g perīşāndur besī
Līk salurda perīşānlıġ bolur köp müctemiᶜ

Ḳahr ḳılsa öltürür bu ṭurfe kim luṭf itse hem
Ḳatl işide bolmış ol ḳātil be-ġāyet muḫteriᶜ

Tofraġını yil savurmay kūyidin ṣāf olmadı
Boldı barı bar ise mindin ġubārı mürtefiᶜ

ᶜIşḳ otın terk itmesem nāṣıḥ sözin birle ni tan͡g
Pend ile pervāne köymekdin bolur mu mümteniᶜ

Dôstlar yazġurman͡g er defᶜ iyley alman ᶜışḳ otın
Ḳaṭᶜ bolmas çün bu yol özlüktin olmay münḳaṭiᶜ

Körgeç ol aynı Nevāyī tarttı bī-ḫôd fiġān
Kim bolur bī-ḫôd fiġān ḳılmaḳdın olmas muṭṭaliᶜ

184.Gazel

- - . /- . - - / - - . / - . - -

Dil-ber yüzin körerge boldı niķāb māni^c
Ol nev^c kim ķuyaşķa bolġay seḥāb māni^c

Tirge ^ciẕārıñ andaķ ġarķ oldı kim körünmes
Kim kördi gül körerge bolġay gül-āb māni^c

Köygil ki ẓāhir olsun ġonçeñde jāleler kim
Dür riştesiġa bolmış yāķūt-ı nāb māni^c

Közde yaşunmış ol ay eşkim başımdın ötmiş
Deryāda kim körüptür dürġa ḥabāb māni^c

Ol ġamze ķan tökerge ol köz vefa ķılurġa
Bī-dād u ẓulm bā^ciş nāz u ^citāb māni^c

Ten tofraġın savurmay yitmes ṣafā köñülge
Bolġan kibi ṣafādın suġa türāb māni^c

Yār isteseñ Nevāyī ṣabr istegil ki dāyim
Kildi viṣāl işige cehd ü şitāb māni^c

185.Gazel.

. - - / . - - / . - - / . - -

Ķılur ķayġu köñlümge ol nāzenīn cem`
Cerāḥatġa andak ki bolġay cibin cem`

Lebiñde ḥalāvet bolur müfriṭ andaķ
Ki gül yafraġıda bolur engübīn cem`

Yıġar ķatl üçün ilni kāfir ammā
Du`āsıġa bolur anıñ ehl-i dīn cem`

İşi dest üze ġayr rüsvālıġ imes

Niçe bolsa küyüñgde ḫalvet-nişīn cem`

Teniñgçe imes köñglekiñg içre ḳılsa
Kişi ḥulle içre gül ü yāsemīn cem`

Yüzüñg devride zülf ü meşşāṭalar kör
Ki gül ḫırmenide irür ḫūşe-çīn cem`

Giriftārlar iyledür zülfüñg içre
Ki hicrān tüni bolsa ḫayl-i ḫazīn cem`

Nevāyī ḫayāli ni maḫzen ki yoḳtur
Besī baḥr ara ança dürr-i ṣemīn cem`
186.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ol perī her dem ḳılur mecnūnların şād özge nev`
Līk iter min tilbege her laḥẓa bī-dād özge nev`

Yārnı min körmey öldüm ol körüp hem ölmedi
`Işḳ ara min bar min özge nev` ü Ferhād özge nev`

Z7ikr iter bezm içre luṭf u mihr ile `āşıḳların
Līk min bed-rūz rüsvānı ḳılur yād özge nev`

`Işḳ ara özni mañga oḫşatma iy bülbül ki bar
Laḥn u āhıñg özge nev` ü āh u feryād özge nev`

Şeyḫ ü telkīn-i riyā kim sālik-i deyr-i fenā
Bizge ḳılmış derd ü `ışḳ āyīnin irşād özge nev`

Siz çikiñg nūş-ı viṣāl iy ehl-i `ıyş u nāz kim
Biz bolup biz zehr-i hecr içmekke mu`tād özge nev`

Köñgli dik sürme Nevāyīni ki ḳılmağlığ irür
Ḳuşnı āzād özge nev` ü ḳulnı āzād özge nev`

187.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ol ḳuyaştın taptı bu aḳşam bizing kāşāne şem`
Ḳılmasun bu öyni dūdıdın ḳarangu yana şem`

Bend ayağıda legendin başıda saç dūdıdın
Ol perī hecrinde min dikdür meger dīvāne şem`

Yol şeb-istān içre tapmas her kiçe kiltürmese
Ol ḳuyaş dīvān-ı ḥüsnidin niçe pervāne şem`

İste gāhī bizni dağı iy meh-i ḫer geh-nişīn
Kim bolur fānus ara pervānega hem-ḫāne şem`

Nāle ḳılmas til çikip kim uyḳu istep yārġa
Ser-güẕeştidin kiçe dir guyiyā efsāne şem`

Nitti bir kün yarusa sindin yıḳılġan külbemiz
Çün tapar ay pertevīdin dāyimā vīrāne şem`

Tang imestür her biri ger bolsa dürr-i şeb-çerāġ
`Ārıżıng hecride tökse eşkidin her dāne şem`

Bu şeb-istān içre kildi farḳıġa tīġ üzre tīġ
Başı üzre çünki ḳoydı tāc-ı zer şāhāne şem`

İy Nevāyī örtegil cān ü köngül pervānesin
Kim bu aḳşam `ārıżıdın iyledi cānāne şem`

188.Gazel.
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Ol ay rūşen ḳılur közlemi mihr-i ḫāverī yanglıġ
Nitip dīvāne bolmay kim ḳaçar mindin perī yanglıġ

Sa`ādetlıġ birev kim ġam tüni naḥsiyyeti def`in

Ḳılurġa çıḳsa allıdın cemāliñ Müşteri yañlıġ

Niçük tekrārıda tā ṣubḥ bülbül dik nevā çikmey
Yüzüñ kim sebze-i ḫaṭdın irür gül defteri yañlıġ

Cebīniñdür mü kim ikki mu`anber ṭāḳ kinidin
Çıḳıptur yarımı ṣubḥ-ı sa`ādet aḫteri yañlıġ

Ni yañlıġ ṭurfe ḳuş sin veh ki ṭāvus u tezevr irmes
Cemāliñçe niçük cilveñni di kebg-i derī yañlıġ

Ol otluḳ çihre devrinde mu`anber zülf irür her yan
Tecellī berḳıdın köygen melāyik şeh-perī yañlıġ

Nevāyī `ıyş üçün deyr ü riyāzet çikkeli Ka`be
Ger iter sin bu ikki işke yir yoḳtur Herī yañlıġ

189.Gazel.
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Közüñ ki küfr ile yüz dīnġa saldı virānlıġ
Ḫudāy üçün ti anı yoḳ mudur müselmānlıġ

Ḳadiñ ki cilve üze cilve körgüzür her dem
ᶜAceb imes mañga ḥayrānlıġ üzre ḥayrānlıġ

Lebiñni sorsam imes tañ ki tökti ḳanımnı
Sorarlar anı ki bolġay birev bile ḳanlıġ

Dimişsin öltüreyin ᶜışḳ ehlin iylep cemᶜ
Meger bilip sin olar içre köp perīşānlıġ

Ni ḥükm iyler iseñ iyle ḥüsn mülkide kim
Sañga müsellem irür ḫūblarġa sulṭānlıġ

Cünūnnı terk itiben ᶜāḳil ol didi zāhid
Bolur imiş benī Ādemġa munça nādānlıġ

Didiñ Nevāyī eger vaṣl tapsa öltüreyin
Firākıñ içre gümān iylediñ anı cānlıġ

190.Gazel.
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Yüzüñ hecride kim çikti figān zār min yañglıġ
Kim açtı yüzde gül-gūn eşkidin gül-zār min yañglıġ

Firāk ehli egerçi ölmek ister iy ecel kıl kim
İmes sindin kişi bu işde minnet-dār min yañglıġ

Közüñ ḳatl iylep il ḳanın köp içti cevr ile līkin
Esīri tapmadı ol ḳātil-i ḫūn-ḫ ār min yañglıġ

Birevni iy ki sivmek ārzū ḳıldıñ hevāsında
İligdin iḫtiyārın birmegil zinhār min yañglıġ

Kişi bed-ḫūylar ᶜışḳıdın itmek iḥtirāz evlī
Yoḳ irse körgüsi her laḥẓa yüz āzār min yañglıġ

Tiler bolsañ zamāne ḳayġusı defᶜiġa bī-ḫodluġ
Kirek bolsa maḳāmıñ külbe-i ḫammār min yañglıġ

Nevāyī ger ḫıred mülkide sevdādın be-teñ bolsañ
Ḳadem urġıl fenā deştide mecnūn-vār min yañglıġ

191.Gazel
. . - - / . . - - / . . - - / . . -

İy lebiñ ḫāṣiyeti çeşme-i ḥayvān yañglıġ
Ḳoyı vü yuḳḳanġı ḫāli bile cān yañglıġ

Ayaġınınıñ ḳalemi ża`fdın andaḳ ki ḳalem
Ḳata ḳalġan tiri devride ḳalem-dān yañglıġ

Nūn-ı tenvīn kibi ḫam hecride nā-būd tenim
Dāġ-ı pinhānım an͡ga noḳṭa-i pinhān yan͡glıġ

Ḳaddi cevşen ara kön͡glümde anın͡g dik kim oḳ
Çerkesi doluġa ol oḳ üze peykān yan͡glıġ

Ādem ornıġa perī `āşıḳı boldum kim ol
Ādemīsizliġ ara bolmaġay insān yan͡glıġ

Yüzi neẓẓāresi ḥayrānlıġı öltürdü mini
Her naẓardın kim ölüptür min-i ḥayrān yan͡glıġ

Ḳoyma bu menzil ü meskenge kön͡gül kim zinhār
An͡ga yol ötküçü dik özni vü mihmān yan͡glıġ

Cāhnın͡g zībiġa kim ḥüsn tiler bildik kim
Zīneti kilmedi cāh ehliġa iḥsān yan͡glıġ

Şeyḫ-i deyr `ışḳını terk it san͡ga `aḳl örgeteyin
İy Nevāyī kişi bolġay mu bu nā-dān yan͡glıġ

192.Gazel.
. - - / . - - / . - - / . - -

Eger kilmese intiẓārım ḳoyar dāġ
Velī ıżṭırāb örter ol ay kilür çaġ

Man͡ga bāġ u gül-zārının͡g ʿārıżıdur
Ger ol bolmasa beytü'l-aḥzān irür bāġ

Dime şevḳ otıġa teskīn birür mey
Yanar şuʿlem otıġa köp ḳoymaġıl yaġ

Min er mest ü bi-mārlıġ birle öldüm
Hemīşe cihān içre sin bolġa sin saġ

Didin͡g kim ala almasun dil-rübālar

Ki köñglümge ḳoyduñ aġır hecridin taġ

Bahār-ı cemāliñde nālemni ḫoş tut
Ki tiñdür bahār ötse bülbül bile zāġ

Nevāyī firāḳıñdın ol nevʿ itti
Ki gerdi tapılmas ġamıñ salsa tofraġ

193.Gazel,
. . - - / . . - - / . . -

Müddeīʿ çün demiñ irmestür ısıġ
Ḳılma savuġluġ u hengāmeni yıġ

Oḫşar aḫlāḳıña ḥüsnüñ ki irür
Yaḫşılıġ lāzimesi yaḫşı ḳılıġ

Tuttı ger deştni Leylī ni ʿaceb
Kişver-i ḥüsnüñ ara tuttı ḳırıġ

Zaḫmlar üzre meger ḳoyġalı dāġ
Ḫançeriñ köñglüm ara boldı ḳızıġ

Ḥüsnüñe oḫşadı cān-baḫş sözüñ
Kim ki bar özi sılıġ sözi sılıġ

Perde-derlik çü irür zāhid işi
Ḫırḳa üzre ni asıġ munça sırıġ

Kūyidin ḳavsa Nevāyī sini yār
Āh u eşkiñ bile çıġ ıssıġ ılıġ

194.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -
Ḳılmadım ol serv-i gül-ruḫ menzil-i bustānını ṭavf
Dūzaḫ ehli iyley almas ravża-i rıżvānını ṭavf

Köñglüm içre yüz belā maḥbūs tapkuñ iyleseng
Tavf anı andaḳ ki şehler iylegey zindānnı ṭavf

Açılur köñglüm ḳılıp seyr il buzulġan köñglini
Çuġd ḳılġan dik ṭarab kesbiġa her vīrānnı ṭavf

Dürr-i eşk aḳızġalı hecriñ közüm etrāfida
Tācirī dikdür ki ḳılġay sāḥil-i ʿummānnı ṭavf

Ol perī-veş menzilide kim yıġıldım ḳaṣd imes
Saldı bu ḥaletḳa min Mecnūn-ı ser gerdānnı ṭavf

Pāye ʿālī isteseñ tecrīd it evvel iḫtiyār
ʿĪsā andın iyler uşbu nīl-gūn eyvānnı ṭavf

Bir Nevāyīniñ buzuġ köñglige ivrül raḥm itip
Nitti gāhī Yūsuf itse külbe-i aḥzānnı ṭavf

195.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ger tenimde ẓāhir olmış dāġ-ı hicrān her ṭaraf
Cānda ḫod yüz ança bardur dāġ-ı pinhān her ṭaraf

Kūyige pinhān barıp zaḫmım ni yañlıġ yaşuray
Kim ḳayan barsam yaralardın barur ḳan her ṭaraf

Hinduyīdür bü'l-ʿaceb bāzī-ger ol köz devride
Hind ili ehl-i temāşā ḫayl-i müjgān her ṭaraf

Tāze bolsun ol bahār-ı ḥüsn kim ansız közüm
Dür-feşān olmış niçük kim ebr-i nisān her ṭaraf

Her ṭaraf meydān ara yüz fitne tüştü raḥm itip
Tevseniñgni çapmaġıl ḳılġanda cevlān her ṭaraf

Çün Nevāyī dik hevāyī boldum ol ay hecridin

Ni `aceb yil dik yüz ursam tartıp efġān her ṭaraf

196.gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Eşkdin cismim bināsın ḳoymadı ābād ᶜışḳ
Āhdın birdi vücūdum tofraġın berbād ᶜışḳ

Hecr ara ġurbet yana bīmārlıḳ birle cünūn
Ḳıldı cānım ḳısmeti bu nevᶜ yüz bī-dād ᶜışḳ

Şuᶜlesidin tüşti ot ᶜālemġa ol yüz hecride
Her ḳaçan kön͡glümni ḳıldı örtemek bünyād ᶜışḳ

Hecr ü ṣabr ü derdsizlıḳ kildiler ḳātil barı
Līk bu fen içre bardur barçaġa üstād ᶜışḳ

Yüz fesānem bar anı körgen zamān ᶜarż itkeli
Cilve ḳılġaç vay kim birmes birin hem yād ᶜışḳ

Ḳatlini ᶜışḳ ehli tapmas cān birip tā iyledi
Ġamze tiġı birle meh-veşler közin cellād ᶜışḳ

Sindin örgengen kibi Leylī vü Şīrīn ẓulm u kin
Mindin örgenmek kirek Mecnūn bile Ferhād ᶜışḳ

Vaṣl taḥṣīli üçün iy şeyḫ taḳvī ḳılma emr
Kim fenā āyīnin iyleptür man͡ga irşād ᶜışḳ

İy Nevāyī ᶜāfiyet kūyide sin bol şād u ḫoş
Kim mini derd ü belāġa iylemiş muᶜtad ᶜışḳ

197.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Tā mini miḥnet tüniġa mübtelā ḳıldı firāḳ
Rūzgārımnı sevādıdın ḳara ḳıldı firāḳ

Ḳan yaşım aġmaġlıġ irdi derd ile ḫam ḥāceti
Ḥācetin öz ḳavm ü ḫaylınıñ revā ḳıldı firāḳ

ᶜĀḳıbet tā niylegey barı köñülge derdni
Köp şuᶜūbet birle ḥālā ibtidā ḳıldı firāḳ

Vaşlıġa şükr itmegen bolsam maḥall-i ṭaᶜn imes
Çün yüz ançа kim kirek irdi sezā ḳıldı firāḳ

Devr kör kim ol ki içti bir ḳadeḥ cām-ı viṣāl
Soñġı ḳatla zehr ile cāmın tola ḳıldı firāḳ

Her dem ansız yüz ölüm irdi Nevāyī cānıġa
Bir ölüm birle bu derdiġa devā ḳıldı firāḳ

198.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

İy kelām-ı cān-fezāyıñ naḳd-i cāndın yaḫşıraḳ
Laᶜl-i cān-baḫşıñ ḥayāt-ı cāvidāndın yaḫşıraḳ

Ḫalḳ terk-i ᶜışḳıñ iylerge birevni ḳatl üçün
Ger tiler sin tapmaġuñ min nā-tüvāndın yaḫşıraḳ

ᶜIşḳ ṣaḥrāsıda yād itme vaṭandın iy ḫired
Kim bu nevᶜ āvārelıḳ yüz ḫanümāndın yaḫşıraḳ

İsteseñ iy ᶜışḳ Mecnūn ornıġa ser-geşte'ī
Bil ki tapġuñ yoḳ bu rüsvāy-ı cihāndın yaḫşıraḳ

Gerçi hecriñdin yaman ḥāletde min līkin maña
Kim bu nevᶜ āvarelıḳ yüz ḫānümāndın yaḫşıraḳ

İy Nevāyī ḫurde-i naẓmıñġa ıṣlāḥ isteseñ
Kimse ḳılmas anı şāh-ı ḫurde-dāndın yaḫşıraḳ

199.Gazel.

- - . / - . - . / . - - . / - . -

İl derdi yārdın kem olur minde yār yoķ
Köñglümde yüz tümen ġam u bir ġam-güsār yoķ

Cān riştesini çırmadım oķuñġġa vāy kim
Tīġıñg baġırnı yardı vü tikmekke tār yoķ

Dimeñg ġamıda yıġlama köp iḫtiyārsız
Bī-iḫtiyārlıġda mañga iḫtiyār yoķ

Tutsa ķarār bir nefes allımda veh ni sūd
Kim ol nefes remīde köñgülge ķarār yoķ
Disem ki terk-i `ışķıñg itey bütme iy perī
Kim munda ġayr-ı tefrīķa-i rūzgār yoķ

Özni Nevāyī iyleme ösrük bu bezm ara
Kim dehr `ıyşı bādeside cüz ḫumār yoķ

200.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

İy cemāl ü nāz u `işveñg birbiridin ḫūbraķ
Ķāmetiñg merġūb u andın peykeriñg merġūbraķ

Minde bolsa miñg hüner çün yārınıñg merdūdı min
Ālem ehli içre yoķ mindin kişi ma`yūbraķ

`Işķ ara Ferhād u Mecnūn daġı bī-ḫod irdiler
Kimse mindin ġālibā bu işde yoķ maġlūbraķ

Her ni ķılsañg nā-tüvān köñglüm siver cāndın sini
Ḥaķ yaratmaydur ikin sindin kişi maḥbūbraķ

Ṭālib irseñg ķatlime cānā sañga cānım fidā
Ni sañga maṭlūbraķ oldur mañga maṭlūbraķ

Kim tiler deyr-i fenā `azmini üslūb iylegey
Özlükidin iş kirekmes köñlige meslūbraķ

Ger Nevāyī bar idi maķbūlüñ itkil raḥm kim
Andın imdi yoķ turur `uşşāķ ara menkūbraķ

201.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Her kişi kim ġayr-ı `ışķıñ ḥarfi yazġay her varaķ
İlgini iylep ķalem başın ķalem dik iyle şaķ

Perde yapķaç yüzge tuttı ķan yaşım āfāķnı
Mihr oyatķanda ufuķ sarı yayılġan dik şafaķ

Gūyiyā ḫurşīd her sarı yögürtür kevkebin
Çünki sür`at vaķti ol yüzdin tamar her yan `araķ

Veh ki eşkim jālesidin taptı āfet bir niçe
Şabr tuḫmın mezra`-ı cān içre kim ķıldım nesaķ

Bir bir üstide ķoyup min fürķatiñdin niçe dāġ
`Işķ ḫ ānı içre ķoyġan dik ṭabaķ üzre ṭabaķ

Nūş iter min bāde tā la`liñ ḫayāli birle min
Ķan yutar min tā ki bolġay tende cānımdın ramaķ

Şeyḫ kevser şerbeti min telḫ mey medḥin didim
Aççıġı kilse ni tañ nivçün açççıġ kildi ḥaķ

Bāde vaşfin ders eger dir irse bir mey-fürūş
Cām ḫaṭṭı devridin almaķ münāsibdür sebaķ

İsteme kevşer Nevāyī tap ferāġat bādedin
Kim irür ol muḫtelif līkin bu birdür müttefaķ

202.Gazel.
- - . - / . - - / - - . - / . - -

Bir ḳatla irse irdi ol gül-ᶜiẕār ᶜāşıḳ
Bolġay mu irdi munça allında ḫ ār ᶜāşıḳ

Cānnı fidā ḳılsam ṭaᶜn itmen͡giz ki bardur
Yar allıda ölerge bī-iḫtiyār ᶜāşıḳ

Şemᶜ-i cemālin açġaç örtenmekim ni tan͡g kim
Köymek ara kirektür pervāne-vār ᶜāşıḳ

ᶜIşḳ içre ᶜitibārın͡g ger yoḳ bu muᶜteberdür
Bolsa kirek fenādın bī-iᶜtibār ᶜāşıḳ

ᶜIşḳ içre ᶜitibārın͡g ger yoḳ bu muᶜteberdür
Bolsa kirek fenādın bī-iᶜtibār ᶜāşıḳ

ᶜĀşıḳ isen͡g Nevāyī köp żaᶜfdın tarıḳma
Ni bolġusıdur olmay zār u nizār ᶜāşıḳ

203.Gazel.
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Ni ḥaddim ārzū ḳılmaḳ ol ay vaşlıġa maḥremlıḳ
Müyesser bolsa ḫoştur itleri ḫaylıġa hem-demlıḳ

Mini dīvāne ḳılġan vechidin anı perī dir min
Yana bir vech bu kim ṭavrıda kem kördüm ādemlıḳ

Inan tüz ḳametin͡g ḥaḳḳı vü āhımdın ḥaẕer ḳılġıl
Ki gül-şen içre nāzük naḫller yildin bolur ḫamlıḳ

Ḳatıḳ ḥālimġa çerḫ iylep ṭabānça birle kök yüzni
Nücūm eşkidin itti nīlüfer bergini şeb-nemlıḳ

Man͡ga bol yār kim ᶜışḳ ehli birle ḥüsn ili içre

Muḳarrerlıġ maŋ͡ga tigdi saŋ͡ga yitti müsellemlıḳ

Ni ḥüsn ü nutḳ irür yā Rab ki ẓāhir iyleseŋ͡ andın
Ḳuyaşḳa tīrelik bolġay ʿıyān ʿİsīġa ebkemlıḳ

Zamān ehlini ḳattıḳ mu diyin yā süst kim yoḳtur
Cefā içre alarda süstlıḳ ʿahd içre muḥkemlıḳ

Fenā deyri gedāyi min meyim iski sifāl içre
Temāşā iylep iy şehler körüŋ͡ ol cām ile Cemlıḳ

Nevāyī deyr pīri nüktesin fehm itmeseŋ͡ mest ol
Nidin kim asru köp vāḳıʿdur iş sırrında mübhemlıḳ

204.Gazel
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Ni ḥaddim bar ittiŋ͡niŋ͡ pāy-būsın müddeʿā ḳılmaḳ
Maŋ͡ga besdür müyesser bolsa yir öpmek duʿā ḳılmaḳ

Ayāġıŋ͡dur maŋ͡ga ḥācet ki ġām urġay minim sarı
Saŋ͡ga āsān durur bu ḥācetim cānā revā ḳılmaḳ

Til ü ḫāmem cihānnı tuttı ammā ḥüsnüŋ͡ ü ʿışḳım
Ḳalem hem iyley almas naḳş u til daġı edā ḳılmaḳ

Köz ü ḳaşıŋ͡ köŋ͡gülniŋ͡ rūzgārın kim ḳara ḳıldı.
Kirek şükr itmese ẓāhir yüzin daġı ḳara ḳılmaḳ

Eger müjgān u ḳaşıŋ͡ ḥayreti irmes idi gerdūn
Ni irdi iylemek āhım oḳ u ḳaddimni ya ḳılmaḳ

Ḳılay miŋ͡ secde-i şükr ol ki ʿömrüm secdede ötti
Tapa alsam ḳaşıŋ͡ miḥrābıda barın ḳażā ḳılmaḳ

Ḫaṭā ḳılġaç ʿibādet terki ṭaʿn urma zāhid kim
ʿUbūdiyyet işiniŋ͡ lāzımı kildi ḫaṭā ḳılmaḳ

Riyādın iyledi ma^ccūn mini ḫān-ḳah şeyḫi
Ḫarābāt-ı fenā pīriga evlī iltică ḳılmaḳ

Nevāyī ᶜışḳı ol ay ḥüsni birle tev'emāndurlar
Alarnı bolmas iy pend ehli bir birdin cüdā ḳılmaḳ

205.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ol perī-veş müddeᶜīga mihr-bāndur bizge yoḳ
Fi'l-meşel allıda anıñ itke sandur bizge yoḳ

Küyide itlerge meskendür velī ḳavlar mini
Luṭfi anıñ özgelerge her zamāndur bizge yoḳ

İlni her dem öltürür bizni bu ġam öltürdi kim
Veh ki hem-demlerġa anda ḫānümāndur bizge yoḳ

Tañ imes ger āh ḫāk-i tenni ber-bād iylese
Gerdġa çün āstānıġa mekāndur bizge yoḳ

İtleri mihmān bolurġa yoḳ ḥaddim ni nevᶜ diy
Kim ol ay maḫṣūşlarġa mīhmāndur bizge yoḳ

Hey digünçe çün öter hem ᶜıyş u hem ġam pes nidür
Ger felekdin ilge ᶜıyş-ı bī-kerāndur bizge yoḳ

Ḳısmet er dil-ḫ āh ile irmes Nevāyī şükr kim
İlge bu iş mūcib-i āh ü fiġāndur bizge yoḳ

206.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Vaṣl iḳbālin mañga tigmes temennā iylemek
Bes durur ᶜömrümde ḥüsnin bir temāşā iylemek

Cān birip ẓulmin çü tapman cān taparġa vaṣlını
Bes temennā-yı muḥālīdür temennā iylemek

Ḫaṭ lebiñdin cān-fezā ol ḫaṭ lebiñdin rūḥ-baḫş
İstemen efsāne-i Ḫıżr u Mesīḥā iylemek

Birme ol ḳametġa her yan cilve ilniñ cānı bar
Veh nidür her dem ḳıyāmet āşkārā iylemek

Bolmaġan bolsa ʿıyān ḳaşıġa maḫfī barġanım
Ni idi kūyide itler kiçe ġavġā iylemek

Bir perī ʿışḳı mini bu nevʿ şeydā ḳılmasa
Bolmas özni ʿāşıḳ u dīvāne ʿamdā iylemek

Zühddin bed-ḥāl idim ḫoş-vaḳt oluñ iy ʿışḳ u mey
Sizge tiggey ilni mundaḳ mest ü rüsvā iylemek

ʿĀlem ehlidin tevaḳḳuʿ iylemek ʿahd ü vefā
Zehrdin ḥayvān suyı bolġan tevellā iylemek

207.Gazel.
. - - - / . - - - / . - -

Ḳaradur ḫāl ü ḫaṭṭ u köz ü ḳaşıñ
Meger barını köydürmiş ḳuyaşıñ

Yaşım tārım uzattıñ kim siniñ hem
Uzalġay ʿıyş ile yā Rab ki yaşıñ

Başımġa taşlar yaġdurma kim bar
Muraṣṣaʿ tācdın āzürde başıñ

Ḫırāşīde köñüldin çıḳtıñ iy āh
Ger il köñlin ḫırāş itti ḫırāşıñ

Niçük sin zülfi içre iy köñül kim

Öter bes tīrelik birle ma^cāşıñg

Palās-ı ḥüzn ü min iy aṭlas-ı çarḫ
Mañga lāyıḳ imes vālā ḳumaşıñg

Nevāyī fānī oldı iy ġam u derd
Anıñg raḫşın fenā kūyige taşıñg

208.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Külmediñg tā közlerimni kevkeb-efşān ḳılmadıñg
Tökmediñg ḳanımnı tā bağrım tola ḳan ḳılmadıñg

Ṭıfl dik kim gonçe açḳay ḳılmadıñg iy bağrı taş
Ḫaṭırıñgnı cem^c tā köñglüm perīşān ḳılmadıñg

İlge aytur zehre yoḳ veh yoḳsa ḳay bir türk-tāz
İylediñg kim yüz köñgül mülkini virān ḳılmadıñg

Tā ḳuyaş dik cilve ḳıldıñg ḳoymadıñg bir ẕerre kim
Āferīniş içre ruḫsārıñgġa ḥayrān ḳılmadıñg

Yüz belā taşını ^cışḳ eṭfālidin yağdurmadıñg
Tā cünūn tārācıdın cismimni ^curyān ḳılmadıñg

İy felek ḳaysı ḳuyaş yüzlügni bir kün çerḫ üze
Cilve-ger ḳıldıñg ki aḳşam yirge pinhān ḳılmadıñg

Dime kim ḳoydum Nevāyī cānıġa dāġ-ı ecel
Şükr bārī mübtelā-yı dāġ-ı hicrān ḳılmadıñg

209.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Muṭribā ġam bezmide tā nevḥa āheng iylediñg
Ża^cflıḳ cismimni tār u ḳāmetim çeng iylediñg

Boldı bustān-ı ᶜiẕārıñ bādedin efrūḫte

Meyni gūyā būstān-efrūz ile reng iylediñ

Çāk itip il köñglin ittiñ gonçe dik köñglüm girih

Açtıñ il köñglin egerçi bizni dil-teñ iylediñ

Bu ki teşbīh ittiñ iy köz ḫāk-i pāyın sürmeġa

Bil ki cevherni ḳara tofraġġa hem seng iylediñ

ᶜIşḳ sırrı maḥmilin kök bili çikmes iy ḳażā

Ger hilālidin keçek hurşīdidin zeng iylediñ

Ni ḳatıḳ vādī ikin yā Rab sañga iy ᶜışḳ kim

ᶜAḳl ser-keş tevsenin ḳoyġaç ḳadem leng iylediñ

Ḳıl Nevāyīni vücūdı mengidin yā Rab ḫalāṣ

Çün vücūdın barça ᶜālem ehliġa neñ iylediñ

210.Gazel.

- . - - / - . - - / - . -

İy çüçük cānım siniñ şīrīn lebiñ

Mīve-i cānım turunc-ı ġabġabıñ

Min kim ü öpmek yüzüñ közgüsini

Bes müyesser bolsa na`l-i merkebiñ

Niçe ilni kiçe yā Rab iy köñgül

Ḳoymaġay uyḳuġa yāreb yārebiñ

Tīrelikde gerdiñe yitmes şihāb

İy ḳuyaş cevlānġa kirse eşhebiñ

Yüzide tir ḳaṭresin kör iy sipihr

Ay üze mundaḳ körünmes kevkebiñ

Şürbdin noḳṣān imes iy pārsā

Faḳr ile bolsa muvāfiḳ meşrebiñ

Ġamzeñ öltürse Nevāyīni ni bāk
Söz bile çün tirgüze alur lebiñ

211.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -
Şāh boldı `ışḳ içinde şā ḥib-esrārım miniñ
`Işḳ menşūrıda ṭuġradur bu şeh-kārım miniñ

La`li yādıdın tirig min yoḳsa ölgüm ża`fdın
Ḳan ki her yandın töker bu cism-i efgārım miniñ

Aġzıdın andaḳ `adem kūyide fānī bolmışam
Kim vücūd iḳlīmide tapmaslar āṣārım miniñ

Bü'l-`aceb ḥālim cünūn içre ger ilni küldürür
Hecr derdidin irür ḥāl üzre bīmārım miniñ

Kāfir-i `ışḳ içre oldum ol büt allıda yaḫşıdur
Deyr ara baġlanmasa boynumġa zünnārım miniñ

Sin daġı körgüzme mekr ü şūḫluġ iy zāl-i çarḫ
Kim bilür sindin köp artuḳ şūḫ-ı mekkārım miniñ

Ḫāṭırım hem derd ü hem derd ehlidin āzürdedür
İy Nevāyī isteme pend itip āzārım miniñ

212.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

ʿĀrıżıñ şubḥıdın il ʿıyşını cāvīd iylediñ
Şubḥ-ı vaṣlıñdın miniñ şāmımnı nevmīd iylediñ

Laʿl-i sīr-ābın tile ḳoy ʿĪsī vü ḥayvān suyın
İy köñgül kim ārzū-yı ʿömr-i cāvid iylediñ

Ḳaş u yüzi ᶜaksi kök cāmıġa tüşkeç iy ḳażā
Bu birin ḳıldıñ͡g hilāl ol birni ḫurşīd iylediñ͡g

İy köñ͡gül āḫir ḳılıcı ḫaṭṭıġa ḳoydum boyun
Veh ki seyfi ḥarzını boynumġa taᶜvīd iylediñ͡g

Vaṣl ser-keş ḳaddıdın ḳıldıñ͡g temennā iy köñ͡gül
Ol elif kim yas aradur naḫl-i ümmī iylediñ͡g

İtleri sınġan sifāli içre çiktiñ͡g derd-i şevḳ
İy Nevāyī anı cān özüñ͡gni Cemşīd iylediñ͡g

213.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

ᶜIşḳım artar ḫaṭṭı zāhir bolġalı cānāneniñ͡g
Şemᶜ düdı şuᶜlesin efzūn ḳılur pervāneniñ͡g

Her dem eşkim kiltürür yüz ṭaᶜn mecnūn köñ͡glüme
Ḳısmı yaşlardın hemīşe taş irür dīvāneniñ͡g

ᶜĀrıżıñ͡gnıñ͡g naḳşıdın büt-ḫānedür köñ͡glüm öyi
ᶜIşḳ bolmış Berhemen içinde ol büt-ḫāneniñ͡g

Şām-ı hecrim şerḥi ilni bī-ḫod itse ni ᶜaceb
Uyḳu kiltürmek turur ḫāṣṣiyeti efsāneniñ͡g

Su durur baġrım ki peykānı köñ͡güldin çikti baş
Nem hevāda sebze çıḳḳan dik ucıdın dāneniñ͡g

Yıḳmadı kök günbedin yaġıp ḥavādiş yamġurı
Kim suvar irkin çıḳıp tāmını bu kāşāneniñ͡g

Oḳlarıñ͡g çāk ittiler her yan Nevāyī köñ͡glini
Yollar itken dik yaġın dīvārını vīrāneniñ͡g

214.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Tan͡g nesīmin sāyir itken gül-ᶜiẕārımdur minin͡g
Sigritip meydānġa kirgen şeh-süvārımdur minin͡g

Gerd imes girdinde bel kim körmesün dip il közi
Vālih ü ser-geşte cān-ı ḫāk-sārımdur minin͡g

Merkebinin͡g naᶜlidin her dem çaḳılġan ot imes
Kim kön͡gül atlıġ żaᶜīf-i bī-ḳarārımdur minin͡g

Bes ki tilmürdi közüm kirgey mü dip meydān ara
Köz ḳarası yoḳ ki dāġ-ı intiẓārımdur minin͡g

Ol bahār-ı ḥüsn min͡gen ḳaṭre efşān bāde-pāy
Gülşen-i ᶜıyş açḳalı ebr-i bahārımdur minin͡g

Çābük-i mihr oldı bī-mihr ü ḥarūn kök tevseni
Tutman͡g atın kim işitme anı ᶜārımdur minin͡g

Yolıda iyley fidā köz gevherin cān cevherin
İy Nevāyī yitse ol çābük-nisārımdur minin͡g

215.Gazel.
- - . / - . - . / . - - . / - . -

Kāġıẕ üze ḳalemni füsūn-sāz ḳılmadın͡g
Bir rıḳᶜa birle bizni ser-efrāz ḳılmadın͡g

Cānsız tenim ḥayātı üçün nāme yazmadın͡g
Kilkin͡g ucını muᶜcize-perdāz ḳılmadın͡g

Vaṣlın͡g küni vü şām-ı firāḳın͡g beyānıda
Kāfur birle müşkni hem-rāz ḳılmadın͡g

Bir mihr nāmesi bile ser-geşte ẕerreni

Kün dik cihānda mūcib-i i'zāz ķılmadıñ

Tā rūzigārım iylemediñ dūd dik ķara
Bir nāmeniñ sevādını āġāz ķılmadıñ

İy kök dehiri kimsege bir nāme yazmadıñ
Kim ḫāme yañlıġ anı ser-endāz ķılmadıñ

Raḥmet Nevāyiyā sañga kim yār her niçe
Ẓulmin köp itti mihr ü vefā az ķılmadıñ

216.Gazel.
. . - - / . . - - / . . -
İy miniñ cānım alıp yaḫşılıġıñ
Biriben cān yana yaḫşı ķılıġın

Ķahr ile bāde ki tuttuñ öldüm
Zehr dik öltürür ilni açıġıñ

Ḥüsndin mihr ġaraẓdur iy `ışķ
Bu meseldür sılıġıñdın ıtġıñ

Asradım sini köz içre iy yaş
Ķanıma irdi tanuġluķ asıġıñ

Mest ol kāfir-i bī-bāk kilür
`Aķl ü dīn ehli özüñgüzni yıġın

Ġayr gerdi barur ol pāk sarı
Ķanı iy köz bu maḥalde arıġıñ

İy Nevāyī niçe salġay āşūb
Ol perī küyide dīvānelıġıñ

217.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Her köñgül ārāmı çün bolmış dil-ārāmım mining
Ol sebebdin yoḳ turur köñglümde ārāmım mining

Dūd-ı āhım serv dik çıḳtı vü gül-gūn boldı eşk
Ḳılġalı terk-i vefā serv-i gül-endāmım mining

Nige körgüzdi şafaḳdın şuᶜle kevkebdin şerer
Ger imes ġam dūzaḫı bu şubḥı yoḳ şāmım mining

Dil-rübālar ᶜahdiġa hiç itmesünler ᶜitimād
İy şabā ᶜışḳ ehliġa yitkür bu peyġāmım mining

ᶜĀşıḳ atıġa kiriptür köñglüm ü tapmas vişāl
Fāşıḳ-ı maḥrūm dik bolmış bu bed-nāmım mining

Dāne-i tesbīḥ meyli iylemes köñglüm ḳuşı
Rişte-i zünnār-ı zülfüñg bolġalı dāmım mining

İy Nevāyī min dik ol büt kūyi sarı kirme kim
Küfr ile boldı bedel bu yolda İslāmım mining

218.Gazel
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Ni luṭf idi ki mini nāme birle yād itting
Ni nāme irdi ki ġam-gīn köñgülni şād itting

Tilim ḳalem tili dik şükrdin irür ᶜāciz
Bu nāme birle ki bu nā-tüvānnı yād itting

Oḳurda aḳtı yaşım iḫtiyārsız gūyā
Ki hecr dūdesidin nāmeġa midād itting

Yitürdi cismime rūḥ iy ḳuyaş meger ki Mesīḥ

Muᶜallim irdi demī kim anı sevād ittin͡g

Cevāhirī ki yiberdin͡g bu nā-murādın͡g üçün
Kön͡gül ḫarābesini maḫzen-i murād ittin͡g

Ni süd bolsa ᶜamel nāmesi ḳara ger ḫôd
Atın͡g nişān üze Cemşīd yā ḳubād ittin͡g

Nevāyī cismin͡ge rūḥ ol ḳuyaş ḥadīşi imiş
Mesīḥ nuṭḳıġa yoḳ yirde ᶜitiḳād ittin͡g

219.Gazel.
- - . / . - - . / . - - . / . - -

İy ᶜışḳ yana fürḳat otın cānıma urdun͡g
Cismimni kül iylep külini kökke savurdun͡g

Encüm dime gūyā ki melāyikke tutaştı
Āhım otı uçḳunları kim kökke yitürdün͡g

Ḳayd itmedin͡g ü bes ḫām-ı zülfün͡gni kön͡gülge
Kim ġayr ḫayālin hem anın͡g birle süpürdün͡g

Pā-būsını istep meger iy şādlıġ eşki
Bu zār ile dil-ber körüşür çaġda yügürdün͡g

Fürḳat küni bes tīredür iy ᶜışḳ hemānā
Kim şarşar-ı āhım bile kök şemᶜin öçürdün͡g

Hicrān tüni iy çarḫ muṣaᶜbid ger imes sin
Ni nevᶜ ḳuyaş ṭāsını ḫırḳan͡gda yaşurdun͡g

Terk itmedi baş ḳoymaḳ işikin͡gde Nevāyī
Bu kūydin it dip anı her niçe ki sürdün͡g

220.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Niçe cevrin tartayın ol serv-i hūrī zādınıñ
Yoḳ mudur pāyānı yā Rab ẓulm ile bī-dādınıñ

ᶜAḳl dir sal köñglüñge zühd ü verᶜa bünyādın
ᶜIşḳ aytur yoḳ turur bünyādı ol bünyādınıñ

Köñgül mihr iyler ᶜıyān körgeç raḳībi yüzini
Körmegünçe zāg çıḳmas cevheri pūlādınıñ

Taş iritti veh ki Ḫüsrev köñglige kār itmedi
Şuᶜleler tīşesidin sigridi Ferhādınıñ

Tā ki şaydıñ min işiñ nivçün ġażabdur çün müdām
Ḳuş giriftār olsa köñgli ḫoş bolur şayyādınıñ

Ölmekimni yaḳma hicrānıñġa iy sulṭān-ı ḥüsn
Ḳatl ḥükmin ḳılsa şehni irki bar cellādınıñ

Rākıᶜ irdim çeng üni kildi seḥer-geh āh kim
Bardı muṭrib nāġmesiġa ḥāşılı evrādınıñ

Yol ḳaranġudur ṭaleb nāḳış ḳadem ni nev uray
Yarumay kāmil demidin meşᶜal-i irşādınıñ

İy Nevāyī niçe bülbül dik fiġān ol gül üçün
Yoḳ añga te'şīri çün bu nāle feryādınıñ

221.Gazel.

. - - - / . - - - / . - -

Köñgüller ḳūtı şīrīn dāsitānıñ
Baġırlar ḳanı laᶜl-i dür-feşānıñ

Nihān u āşkārā min sañga yār

Sinin͡g aġyār ile rāz-ı nihānın͡g

Muḥibbler birle her tün bizdin ayru
Ḳadehler kim çiker sin nūş-ı cānın͡g

Velī vehm iyle andın kim çikip vāy
Dem-ā-dem ḳan yutar bir nā-tüvānın͡g

ᶜAceb laᶜlī sin iy eşk-i ciger-gūn
ᶜAceb yoḳ kim irür ġam taġı kānın͡g

Güler iy bāġ-bān her ġonçe gūyā
Ki ġafildür ḫazāndın gül-istānın͡g

Nevāyī ᶜışḳ vādīsiġa kirdi
Ḫaṭarlıḳ yoldur iy aḥbāb yānın͡g

222.Gazel.
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Refīḳlerni barın yār u muᶜtemed ḳıldın͡g
Arada tik mini merdūd idim ki red ḳıldın͡g

Felek cefāsı ulus ṭaᶜnı vü firāḳın͡g otı
Bes irmes irdi ki sin hem yana meded ḳıldın͡g

Kiçip cihān ile cāndın sini didim cānā
Meger ki ḳatlime bu cürmni sened ḳıldın͡g

Ġaraż çü ölmegim irdi bes irdi luṭfun͡g hem
Ġażab ni irdi ki iy şūh-ı serv-ḳad ḳıldın͡g
Benim amacım ölmekti, senin lutfun yetişti.

Ġamın͡gnı çikkeli yalġuz kön͡gül idi ᶜāciz
Ki tīg-i fürḳat ile anı yüz ᶜaded ḳıldın͡g

Çü baḫt aḫter-i saᶜd olmadı ni sūd iy kim

Sipihr zīycini ḥall ḳılġalı raṣad ḳıldıñ

Nevāyī yār ni cevr itse cānġa minnet ḳoy
Ezelde çünki bu daʿvīni tā ebed ḳıldıñ

223.Gazel.
. - . - / . . - - / . - . - / . . - -

Çemende çihre fürūġı üçün ḳadeḥ aldıñ
Ni acıġ irdi ki gül ḫırmeniġa ot saldıñ

ʿAceb yoḳ eşkiñ eger yummayın aḳar iy köz
Ki yār baḳmayın ötti ü sin baḳıp ḳaldıñ

Semendi pūyesidin ṣarṣar urġan ot yanġlıġ
Ni ḥālet irdi sañga iy köñgül ki ḳozġaldıñ

Ġamım yükin köterip iy sipihr hecr tüni
Çü ḳılmadıñ ḥareket kūyi asru tavşaldıñ

Didim terāne-i cān-baḫş muṭribā sin ḫôd
Firāḳ sāzı tüzüp öltürür kökin çaldıñ

Viṣāl gül-şenin iy cān ḳuşı köp ister min
Bu dām-geh ara gūyā ki asru ḳınaldıñ

Fenā yolıda Nevāyīġa bolmadıñ hem-reh
Bu deşt pūyesidin zāhidā meger taldıñ

224.Gazel.
. . - - / . . - - / . . - - / . . - -

İy viṣāl ehli ol ay köñglini ḫôş-ḥāl tutuñ
Ger helākim ḫaberidin avunur kim avutuñ

Yüz tümen min dik anıñ köñgli rıżāsıġa fidā
Min eger ölsem öley siz anı ḫôş-ḥāl tutuñ

Ger sözüm yaḫşı yaman ḫāṭırıġa kilmes ḫôş
Ol unutġan kibi luṭf iyleng ü siz hem unutung

Māh-veşler bile kündüz biringiz bezmiġa zīb
Şemʿi mey birle şeb-istānı çerāġın yarutung

ʿIşḳ ara ḫ ār u zebūnluḳ kireḳ iy ehl-i cünūn
Araġa ġāfil ü raʿnānı dimen kim yavutung

Nāzenīn ḫāṭırıġa kilmesengiz siz dağı ḫôş
Yavumang min kibi bezmiġa vü ḫūn-ābe yutung

Ġamzesi zemmi köp açıttı vü Nevāyī aġzın
Laʿli peyġāmı bile dağı kāmın çüçütüng

225.Gazel.
. - . - / . . - - / . - . - /. . -

Lebing ḫayālide kim çāk irür manga köngle k
Tiker idim anı cān riştesidin olsa ipek

İtingge azraḳ ise ṭuʿme pāre pāre bağır
Üzüp salay yana bir luḳme özni tüşse yürek

Ḫaṭıng ġamıdın uşalġan ḳalem kibi bedenim
İçinde nāl kibi her ṭaraf żaʿīf süngek

Yüzünge āb ile zaḫmıdın özge ḥāletdür
Niçük ki bāġ tapar zīb çün açıldı çiçek

Libās zīneti vü ʿışḳ lāfı kildi yıraḳ
Ki köymek er niçe pervāne dik uçar köpelek

Nevāyī iyley alur mu nihān bağır tügenin
Ki lāle yanglıġ açar pāre pāre ḳanlıġ itek

226Gazel.

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

Meyde bolsa maŋ͡ga ol laᶜl-i şeker-ḫand gezek

Zehr bolsun tiler olsam şeker ü ḳand gezek

Deyr piri kirek ü muġ-beçe-i bāde fürūş

Ki ata ḳoysa ḳadeḥ ağzıma ferzend gezek

İkki laᶜliŋ͡ga ᶜaceb ḥālet irür kim yoḳtur

Ni anıŋ͡ oḫşaşı mey ni muŋ͡ga mānend gezek

Rengi laᶜlī bolur ikki lebiŋ͡e yitse nebāt

Taşla andın tilemes bāde ḫıred-mend gezek

Yapışur laᶜliŋ͡e çün yitse gezek veh ni `aceb

ᶜĀḳıl andın tilemes bu sarı bir iki perkend gezek

Devr kim bādesiniŋ͡dür gezeki zehr-ālūd

Sorsam anı ki irür cānıma peyvend gezek

İy Nevāyī mey eger zehr durur içse bolur

Kimsege ger bolur ol laᶜl-i şeker-ḫand gezek

227.Gazel.

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

Deyr ara muġ-beçedin sāġar-ı mestāne kirek

Niçe kim tutsa anı tolduruban yana kirek

Min ki bir cür`a içip çerḫni ber-hem ursam

Bu kühen deyr-i fenāça maŋ͡ga mey-ḫāne kirek

Yitti deryā suyı mey bolsa bu mey-ḫāne ara

Lā-aḳal ḫod birisi sıġḳuça peymāne kirek

Deyr piri bu ḫarābatnıŋ͡ eyvānıda

ᶜAḳl-ı külge sebaḳ örgetküçe ferzāne kirek

Devride muġ-beçeler bir biri cān almaḳda
Yüz Mesīḥāġa sitem ḳılġuça cānāne kirek

Ger Nevāyī kibi bu deyr ara tutsa vaṭan
Hūş u ṣabr u ḫıred u dīn ile bī-gāne kirek

228.Gazel.
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Ḫarāb ḳılmadı ançа mini mey-i gül-reng
Ki ḳıldı ᶜārıż-ı gül-reng birle sāḳī-i şeng

Ni sāḳī ol ki anıñ ᶜişvesiġa yoḳ hem-tā
Ḥayāt cevheri laᶜl-i lebiġa yoḳ hem-teng

Ḳıya ḳıya baḳışı yitkürüp baġırġa ḳılıç
Ḳara ḳara müjesi yitkürüp köñülge ḫadeñ

Sevād-ı ᶜaẓam-ı küfr ile zülfi zünnārı
Ki tapılıp şiken ü ḥalḳasıġa Çīn ü Freng

Bu nevᶜ muġ-beçe mey tutsa deyr ara kişige
Kişi imes ki añga ḳalsa dāniş ü ferhend

Nevāyī oldı çü bu sāḳī ilgidin ser-ḫoş
Ni ᶜayb deyrġa mesciddin iylese āheng

229.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Terk-i ᶜışḳ ittim mini ᶜışḳ ehl-i ḫaylıdın sürüñ
Çıḳmasam ṭaᶜn u cefā taşı başımġa yaġduruñ

Belki boynum baġlaban ᶜuşşāḳ ᶜibret alġalı
ᶜIşḳ mülki tört bāzārıda südrep kizdürüñ

Biyle rüsvālıġ bile tartıñ belā meydānıġa
Her ᶜuḳūbet birle kim imkānı bolġay öldürüñ

Ġuṣṣa deştidin otun taşıp tamuġdın ot urup
Salıban min ḫamnıñ cismini ol otġa köydürüñ

Çünki kül boldum iserde hecr deşti şarşarı
Avuç avuç alıban ol külni kökke savuruñ

Dôstlar min ᶜışḳını terk iylegen bed-mihrni
Bir bahāne birle min köygen maḥalġa yitkürüñ

Gerçi min boldum fenā bārī uyatlıġ rūḥuma
Bād-pāyī seyridin cennet nesīmi istürüñ

ᶜIşḳ deştide belā köptür Nevāyī dik birev
Kim kirer anda anı yüz miñ belāġa tapşuruñ

230.Gazel.
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Bolur gehī ki ġamım şuᶜlesin ᶜıyān ḳılsañ
Şererni şuᶜle üze noḳṭalar gümān ḳılsañ

Közüm yaruḳ tiler irseñ yaşurma ḫāliñni
Ki kūr olur köz eger noḳṭasın nihān ḳılsañ

Ḫadeñ-i āhım ile iy felek ḫaṭā ḳılmay
Ḳarañu tünde ni kevkeb ni kim nişān ḳılsañ

ᶜİlāc ḳılma ki batraḳ köyerge nisbet irür
Tenim ḫasın niçe hecriñde nā-tüvān ḳılsañ

Köz içre ḥalḳa uruptur sirişk olur iy ᶜışḳ
Közüm ḳarasını ol yaşlar içre ḫ ān ḳılsañ

Çü cevrüñ örtedi pervāneni ni sūd iy şem^c
Kisip saçıñnı ^cazāsı üçün figān kılsañ

Közüñni köñlüme andak ki mīz-bān kıldıñ
Yüzüñni közüme hem kāş mihmān kılsañ

Bu bağ gülleri bergide tapmas iy bülbül
Dimāğ mihr isi yüz katla imtihān kıdıñ

231.Gazel.
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Til ü ḫāmem cihānnı tuttı ammā ḥüsnüñ ü ^cışkım
Kalem hem iyley almas nakş u til dağı edā kılmak

Köz ü kaşıñ köñgülniñ rūgārın kim kara kıldı
Kirek şükr itmese ẓāhir yüzin dağı kara kılmak

Eger müjgān u kaşıñ ḥayreti irmes idi gerdūn
Ni irdi iylemek āhım ok u kaddimni ya kılmak

Kılay miñ secde-i şükr ol ki ^cömrüm secdede ötti
Tapa alsam kaşıñ miḥrābıda barın każā kılmak

Ḫaṭā kılğaç ^cibādet terki ṭa^cn urma zāhid kim
^cUbūdiyyet işiniñ lāzımı kildi ḫaṭā kılmak

Riyādın iyledi ʿucbumnı efzūn ḫān-kah şeyḫi
Ḫarābāt-ı fenā pīriğa evlī ilticā kılmak

Nevāyī ^cışkı ol ay ḥüsni birle tev´emāndurlar
Alarnı bolmas iy pend ehli bir birdin cüdā kılmak

232.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ol perī-veş müdde^cīga mihr-bāndur bizge yok

Fi'l-meşel allıda anıñ itke sandur bizge yoḳ

Kūyide itlerge meskendür velī ḳavlar mini
Luṭfi anıñ özgelerge her zamāndur bizge yoḳ

İlni her dem öltürür bizni bu ġam öltürdi kim
Veh ki hem-demlerġa anda ḫānümāndur bizge yoḳ

Tañ imes ger āh ḫāk-i tenni ber-bād iylese
Gerdġa çün āstānıġa mekāndur bizge yoḳ

Cān kibi kildiñ velīkin ıżṭırābıdın köñgül
Olturuşġunça daġı başım üze olturmadıñ

Her ser-i mūyım zebān-ı ḥāl ile yalbardılar
Mū-be-mū añlap özüñni bizge hem kiltürmediñ

Çünki çıḳtıñ çıktı cānım ni ᶜiyādet irdi bu
Ḳatlim ittiñ ḫaste cānımġa devā yitkürmediñ

Bāġ ara iy serv hem ser-sebz sin hem ser-firāz
Kim niçük kim nesteren her gülge baş indürmediñ

İy Nevāyī ḳılmadıñ ḥālī köñgülni ġuşşadın
Tā ḳadeḥni iyle kim köñglüñ tiler toldurmadıñ

233.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ya ḳaşıñġa ḳatl üçün zīnet firāvān iylediñ
Kim hem ittiñ lāciverd ü hem zer-efşān iylediñ

Biyle ikki yā üçün sāz iyleben kirpikdin oḳ
Ġamzeler nīşidin ol oḳlarġa peykān iylediñ

Naḳd-i ṣabrım ġonçe dik aġzıñda ḳılġan dik nihān
Ḫurde-i ᶜışḳıñnı köñglüm içre pinhān iylediñ

Allāh Allāh tā ni fikr ittin͡g ki laᶜl ü ġamzedin
Birni cān-baḫş u birini āfet-i cān iyledin͡g

Ni ᶜaceb iy gül için͡g ḳan itse gerdūn laḫt laḫt
Bes ki bülbül kön͡glini ġonçen͡g kibi ḳan iyledin͡g

Gül töküldi serd yildin hem taḥarrük ḳımadı
Baġ ara tā yüz açıp ḳadni ḫırāmān iyledin͡g

İy Nevāyī yār eger ḳavdurdı andın an͡gla kim
Kūyide ötken kiçe ḥaddin köp efġān iyledin͡g

234.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ḫastedür cānım minin͡g tā bardı cānānım minin͡g
Bolmasun ger barsa cānānım minin͡g cānım minin͡g

Gül tökülmiş suġa barmış serv özidin gūyiyā
Çihre açmış bāġ ara serv-i ḫırāmānım minin͡g

Defᶜa defᶜa ḳan durur cismimdedür bir bir tügen
Lāleler üstidedür her dāġ-ı pinhānım minin͡g

Tilge almış tilbe kön͡glümni yana ḫayl-ı raḳīb
Ḳalmış itler aġzıda Mecnun-ı ᶜuryānım minin͡g

Min an͡ga ḥayrān u il min͡g zaḫm ursa bī-ḫaber
Bī-ḫaber zaḫm urġuçılar daġı ḥayrānım minin͡g

Ḫalḳdın pinhān mini mest iyle şāyed iy refīḳ
Sākin olġay şemme'i bu derd-i pinhānım minin͡g

İy Nevāyi bolmasa bir pīr-i kāmil himmeti
Ol yigit bī-dādıdın maḫlaş yoḳ imkānım minin͡g

235.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

İy ki ḥüsn ehliġa nāz u şīve taᶜlīm iylediŋ
ᶜİşve ü nāz iyleben bir birge tefhīm iylediŋ

Her kişi ilgige sindin bir direm dik dāġı bar
Ḥüsn mülki saçıġın gūyā ki taḳsīm iylediŋ

Bizni te'ḫīr ittiŋ iylerde vefā ᶜuşşāḳıŋa
Līk cevr āġaz ḳılġan çaġda taḳdīm iylediŋ

Çün yitiştim allıŋġa ḳoptuŋ velī öltürgeli
İy fidā cānım saŋa kim yaḫşı taᶜẓīm iylediŋ

Hecr zehriġa mini taḫṣīṣ itip aḥbāb ara
Vaṣl nūşın ol cemāᶜat birle taᶜmīm iylediŋ

İy Nevāyī yoḳ ḥarem iḥrāmıda ildin ḳuṣūr
Kim köŋülge ġayrınıŋ yādını taḥrīm iylediŋ

236.gazel.
. - - / . - - / . - - / . - -

Yana ᶜışḳ otın ḫaste cānımġa urduŋ
Belā berḳını ḫānümānımġa urduŋ

Fenā şuᶜlesin zār köŋlümge saldıŋ
Şerārın ten-i nā-tüvānımġa urduŋ

Uşalsun diben naḫl-i ümmīdim iy eşk
ᶜAceb jāleler būstānımġa urduŋ

Ḳızıl ḥāşiye digleyiŋde imes kim
İtek ḳatl iter çaġda cānımġa urduŋ

Fetīle idi anda peykānı merhem

Ḳayu oḳ ki zaḫm-ı nihānımġa urduñ

Yana yānıma yitti fi'l-ḥāl rāḥat
Eger tīġ-i bī-dād yānımġa urduñ

Körüp başda zaḫmım didi iy Nevāyī
Meger ġam tüni āstānımġa urduñ

237.Gazel.
-.--/-.--/-.--/-.-

Boldı ḳātil köz bile zülf-i siyeh-kārı anıñ
Kāfir-i mestī ki bir yan tüşti zünnārı anıñ

İsteseñ Leylī vü Mecnūn ḥüsn ü ᶜışḳıdın mis̱āl
Min naẓīri min munuñ yārim nümū-dārı anıñ

Kördi ol gül hecridin köñlüm şikāfın ᶜandelīb
Bilmen efġān ḳıldı yā çāk oldı minḳārı anıñ

Ḳoyma merhem tīġı zaḫmıġa köñülde iy refīḳ
Çıḳsa cān hem çıḳmasun köñlümdin āzārı anıñ

Ḳoyma ḳaşınıñ sāyesinde kim bu āh u eşkdin
Hem ḳara boldı vü hem nem çikti dīvārı anıñ

Deyr kūyiniñ gedāyī min ki ᶜālem şāhıdur
Mestlıḳ vaḳtıda bir āşüfte ḫammārı anıñ

Cām tut kim tarḥını ḳılġan zamān naḳḳāş-ı ṣunᶜ
Ḳıldı ġam naḳşını ḫāric devr-i pergārı anıñ

İy Nevāyī laᶜl-i cān-baḫşı maña bolsa naṣīb
Tañ imes her laḥẓa yüz cān ḳılsam īs̱ārı anıñ

238.Gazel.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Yana iy ʿışḳ gül-ruḫsārı āşūb-ı çemen ḳıldıñ
Ḥazīn bülbül teniġa her biridin bir tiken ḳıldıñ

Köñgülni tilbe iylep ḳaydıġa her yan aḳar sudın
Çemen zencīr-i gīsūsında yüz çīn ü şiken ḳıldıñ

Seḥāb eṭfāli jāle taşların yaġdurġalı iy gül
Perī yañglıġ ẓuhūr iylep cünūn bülbülġa fen ḳıldıñ

Reyāḥīn ḫaylını çikmekke yir zindānıdın gūyā
Bulut ʿayyārıdın her ḳaṭre tārın bir resen ḳıldıñ

Nihāl-i gül nişimen gül-şen ittiñ gūyī iy bülbül
Firāḳ içre tikendin bister ü ḫasdın vaṭan ḳıldıñ

Yüzüñ şemʾide şeb-nem yoḳsa tirdür sāḳiyā veh kim
Ol encümdin şeb-istān içre ḳatl-i encümen ḳıldıñ

Çemende mest yildin veh ki her yan ḫam bolur gül dik
Zamānī cilve iylep bizni rüsvāy-ı zemen ḳıldıñ

Ölüg dip ʿucbdın zāhid añga ḫalvetni gūr iylep
Hemānā perde-i pindārın iy gerdūn kefen ḳıldıñ

Nevāyī ḳayda ġam seyli yana köñglüñ öyin buzġay
Ki iylerde ʿimāret anda balçıḳ dürdden ḳıldıñ

239.Gazel.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Leṭāfet ayı ol yüz şām-ı sevdā sünbül-i tābıñ
Saç üzre gird-i Yezdī miʿcer ol şām içre meh-tābıñ

Bizerde ʿārıżıñ meşşāṭa ḥayvān çeşmesi içre

Tüşüp gül-gūne gül-gūn ḳılmış irmes laᶜl-i sīr-ābıñ

İpekler kim işip sin çeşmler zaḫmı üçün gūyā
Muḳayyed ḳılġalı cānlar ḳuşın hem oldur esbābıñ

Ulusnı secdeġa terġīb iterge Ḫıżr-ı reh boldı
Dimes min vesmeliḳ ḳaşıñ ki mīnā-reng miḥrābıñ

Uçı ḫam igne birle köz duᶜāsı başḳa asḳandın
Yaman köz tigmesün bolı köñgül çikmekke ḳullābıñ

Tün ü kün cilve ḳılma iy ᶜarūs-ı dehr bilmiş min
Ki miḥnet ṣubḥı olmış ḳāḳumuñ ġam şāmı sincābıñ

Nevāyī ᶜāfiyet ister iseñ ḳoy dehr zālın kim
Ḥarīf irmestür ol mekkāreġa bu cism-i bī-tābıñ

240.Gazel.
-.-- /-.--/-.--/-.-

İy köñgül yir kök esāsın asru bī-bünyād bil
Ol kisekni suda kör bu ṣafḥanı ber-bād bil

Cism öyi çünkim irür fānī tefāvüt yoḳ anı
Ger fenā seylābıdın vīrān ü ger ābād bil

Tört ᶜunṣur ḳaydıdın tā çıḳmaġay sin nefᶜ imes
Āsumānī tört defterni tutay kim yād bil

İy ki dip sin Ḥaḳnı ni taᶜrīf ü vaṣf ile biley
Vaṣfdın müstaġnī vü taᶜrīfdin āzād bil

Tiñri ẕikri kim melāyikke ġıḍā-yı rūḥ irür
Bu ġıḍānı Ḥaḳ yolıġa kirgen ilge zād bil

Ger Ḥabībim ḳılsa iẓhār-ı kelām iy pīr-i deyr
ᶜĪsī-i Meryemni ol dem güng-i māder-zād bil

Manṭıḳ-ı ᶜışḳ içre ᶜāşıḳnı taṣavvur iyle nevᶜ
Ferd bolġanların bu yolda an͡ga efrād bil

İl ayāġıġa tüşerdin başḳa çıḳmaḳ resmini
Mey-kühen pīridin uşbu deyr ara irşād bil

İy sülūk ehli ḳaçan maḳṣūd tapḳumdur disen͡g
Mā-siva'll2āhım fenā körgen künin mīᶜād bil

Dost vaṣlın tapmaġan dünyī vü ᶜuḳbādın kiçip
Uşbu derdin͡gġa Nevāyī ḥālin istişhād bil

İy ki dip sin kim biley tevhīd sırrıdın ḫaber
Şer'din ni kim tecāvüz iyledi ilḥād ḳıl

241.Gazel.
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Yüzün͡gni kördüm imdi közlerimni baġla iy ḳātil
Ki nā-geh bolmaġaylar özge yüzni körgeli māyil

Kitāp evrāḳı dik bolġay musaṭṭaḥ ḳalmayın devrī
Henüz irmes kön͡gülnin͡g şuᶜlesi bu ot ara dāḫil

Lebin͡g şevḳı kön͡güldin ḫalḳ ṭaᶜn iylep ḳaçan kitsün
Ṣabādın ġonçenin͡g hergiz bolur mu ḥumreti zā'il

Tenimde kül imes külḫan nişānı tilbelikdin kim
Kül oldum örtenip ᶜışḳın͡g otıdın līk sin ġāfil

Nidür iy ṣafḥası bolġan ḳaradın dāġlıġ gūyā
Cemālin͡g defterin yazġanda bolmış bir varaḳ bāṭıl

Minin͡g cürm içre ᶜöẕrüm şeyḫnin͡g zühd içre ᶜucbıdın
Beterdür dôst luṭfi ḥālime ger bolmasa şāmil

Figānı okıdın bülbülning iy gül-bün hazer kıl kim
Tigen peykāmġa gül cevşeni hergiz imes hāyil

Nevāyī kullıgın fakr ehlining pīri kabūl itse
İrür bir bende āzād iylegen yanglıġ şeh-i ʿādil

242.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Hecr otġa isteseng yakılmaġay sin iy köngül
Yārdın zinhār kim ayrılmaġay sin iy köngül

Veh ni ṭāliʿdür ki tapmay ʿömri istep yārnı
Çün sini yār istegey tapılmaġay sin iy köngül

Diseler Leylī mü artuk ḥüsn ara yā ol perī
Gerçi Mecnūn sin kirek yanġılmaġay sin iy köngül

Kıldı çün sāḳī lebi yitken ḳadeḥ hūşungnı maḥv
Tā ebed zinhār kim ayılmaġay sin iy köngül

Ġonçesin ġamdın velī sāḳī bahār-ı ʿārıżın
Açsa bilmen kim nidin açılmaġay sin iy köngül

Devlet-i bāḳī Nevāyī dik irür tapmak muḥāl
Tā tamām özlükni fānī ḳılmaġay sin iy köngül

243.Gazel.
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Çemende ḳanını bes kim aḳızdı zār köngül
Saġınma ġonçe ki gül-bün kitürdi bār köngül

Ni güller açḳay elem gül-şenide ġonçe kibi
Nihān zaḫmların ḳılsa āşikār köngül

Tonungda tügme imes barça laʿl-i peykānī

Lebiñ hevāsıġa barur tüzüp ķaṭār köñgül

Çemende ķan yaġar ötseñ meger ṣanavber üze
Açar cerāḥatī aġzını her figār köñgül

Tutuşķan ot durur otun ara bu kim tapmas
Firāķıñ oķları birle demī ķarār köñgül

Fetīleleri yaramdın çikip tutaşturdı
Meger ġamıñda ķoyar dāġ-ı intiẓār köñgül

Firāķ zaḫmıdın açmış aġız kitür sāķī
Ķadeḥ ki istemes olmaġnı hūş-yār köñgül

Ni mihr issi ni vefā rengi tapķuñ iy bülbül
Bu bāġ güllerige birme zinhār köñgül

Nevāyī itkey anıñ terkin iḫtiyār velīk
Ķaçan birür añga bu işte iḫtiyār köñgül

244.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Min cihāndın kiçtim ü kiçmes miniñ canımdın il
Min ilik cāndın yudum çikmes ilik ķanımdın il

Tüştüşümdin bes ki rüsvālıġ otı lavlav yanar
Her ṭaraf yoldın çıķarlar ötseler yanımdın il

Baḫtım uyķusıġa gūyā kim sürūdīdür ḥazīn
Kūyide bu kim uyumas her tün efġānımdın il

Tanımaslar birbirin yaġġan meẕellet gerdidin
Sorġalı ḥālim kirip çıķķunça vīrānımdın il

Minde ṭūmār-ı cünūn dik pīç u veh kim bī-ḫaber
Her ṭaraf köñglümde ķanlıġ dāġ-ı pinhānımdın il

İsterem iy Ḫıżır kilgey min ḳılıp cān birle ṭavf
Ka^cbe-i kūyin ḫaber tapġunça barġanımdın il

İy Nevāyī ḳılmaġaylar ^cayb eger dīvāne min
Ol perī vaṣfin oḳuġan sayı dīvānımdın il

245.Gazel.
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Ḳara közüm kil ü merdümluġ imdi fen ḳılġıl
Közüm ḳarasıda merdüm kibi vaṭan ḳılġıl

Yüzüñ güliga köñgül ravżasın yasa gül-şen
Ḳadiñ nihāliġa cān gül-şenin çemen ḳılġıl

Tekāveriñġa baġır ḳanıdın ḥınā baġla
İtiñge ġam-zede cān riştesin resen ḳılġıl

Yüzüñ viṣāliġa yitsün diseñ köñgüllerni
Saçıñnı baştın ayaġ çīn ile şiken ḳılġıl

Ḫazān sipāhıġa iy bāġ-bān imes māni^c
Bu bāġ tāmıda ger ignedin tiken ḳılġıl

Yüzide tirni körüp ölsem iy refīḳ mini
Gül-āb ile yu vü gül bergidin kefen ḳılġıl

Nevāyī encümen-i şevḳ cān ara tüzseñ
Anıñ başaġlıġ oḳın şem^c-i encümen ḳılġıl

246.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Nāmesi ḳoynumda bes kim ıżṭırāb iyler köñgül
Öpkeli çıḳmaḳḳa gūyā kim şitāb iyler köñgül

Tāze bütmiş irdi köksüm çāki veh kim talbınıp
Çıḳḳalı ol raḫmeni her dem ḫarāb iyler köñ͡gül

Oḳı zaḫmı yolıdın salsam içimge nāmesin
Bir fetīle merhem ornıġa ḥisāb iyler köñ͡gül

Çırmaban cān perdesin menşūr üze vālā kibi
Körmesün dip ġayr anı gūyā niḳāb iyler köñ͡gül

Ġonçe dik ḳat bolup ḳan ol müsāfir şevḳıdın
Nāmesi yañ͡glıġ dem-ā-dem pīç ü tāb iyler köñ͡gül

Mübhem irmiş rıḳᶜası devrānıñ͡g asru yāve kim
Cānḳa bu endīşedin her dem ᶜaẕāb iyler köñ͡gül

İy Nevāyī açtı köksümniñ͡g tikilgen çākini
Nāmesi ḳoynumda bes kim ıżṭırāb iyler köñ͡gül

247.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Yārdın kilmiş mañ͡ga bir ṭurfa mektūb iy köñ͡gül
Kim irür her saṭırı bel her lafżı merġūb iy köñ͡gül

Lafẓ yoḳ her ḥarfi cān ḥırzı daġı her noḳṭası
Merdümek yañ͡glıġ biᶜaynih közge maṭlūb iy köñ͡gül

Ṣafḥada irmes maḥabbet şerḥi kim kilmiş kilip
Ḥulle-i kāfūr-gūn bir ṭurfa maḥbūb iy köñ͡gül

Asru köp tekrār iterdin ol perī-veş nāmesin
Bolmışam il içre mecnūnluḳḳa mensūb iy köñ͡gül

Ġayrdın ṣafḥañ͡gnı ḳılġıl pāk yaᶜnī iyleme
Ḫāṭırıñ͡g levḥini her ḫaṭ birle maᶜyūb iy köñ͡gül

Ġamdın āzād oldı ḫaṭṭıdın Nevāyī birmese

Peykige kulakka hat bolgay mu mahsūb iy köñgül

248.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Kan töker köz ᶜārıżıñg gül-gūnelık körgen mahal
Ni üçün kim suyı anıñg kan ile bolmış bedel

Ṭāk-ı ahżar kattı barça fitne vü bī-dādını
Kaşıñga meşşāte gūyā vesme iyler çagda hal

Nīldin gül-gūn ᶜiẕārıñg bāgıda her sarı hal
Nīlüfer gül-şen ara her yan açılmış fi'l-meşel

Kiçrek açmak bürkaᶜ irmes öler dip rahm üçün
Belki iyler sin ulus köprek yıgılsun dip hıyel

Bag ara her reng ton ignide çıkmış iyle kim
Ḥūr-ı cennet seyriga çıkkay kiyip türlük hulel

Tā yuduñg zünnār-ı zülfüñgni saçılgan suyıdın
Kişver-i İslām ara yüz miñg binā tapmış halel

Dehr şūhıdın Nevāyī tut kırag kim baglasañg
Bir ayak su birle ᶜakddin oldurur cām-ı ecel

249.Gazel.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Közümde hecr otınıñg humretin kör dime kandur ol
Kara sagınma peykānıñg suyı tamgan nişāndur ol

Köñgül bāgı ara her okuñg zahm imes gūyā
Nihāl-i mihriñg ikmeklik üçün kazgan mekāndur ol

Közümnüñg merdümi kim tā seher kevkeb sanar her tün
Ki mihnet kişveridin ᶜazm kılgan kārvāndur ol

Kön͡güldin kilgen āhım ḫaylini menᶜ itmesem evlī
Ol öydin uyḳu ᶜayyārın ḳavarġa pās-bāndur ol

Ḳadın͡g servidedür kön͡glüm ḳuşı veh sünbülün͡g irmes
Ki ol serv üzre ḳuş ḳaşdıġa çırmaşḳan yılandur ol

Ṣurāhī aġzıda ḳıl şeklidin ḫôş-dil min iy sāḳī
Meger ᶜıyş ü ferāġat ṭāyiriġa āşiyāndur ol

İmes bolsan͡g taᶜayyün ḫānḳahı şuġlıdın īmen
Fenā deyriġa kir fi'l-ḥāl kim dārü'l-āmāndur ol

Nevāyī żaᶜfin an͡glap özgege ḥaml itme cevrün͡gni
Ki yıllar uşbu aġır yükni çikken nā-tüvāndur ol

250.Gazel.
. . - - / . . - - / . . - - / . . - -

Ḳanı bir çihre ki meyl itkey an͡ga ḫaste kön͡gül
Ḳanı bir zülf ki bolġay an͡ga vā-beste kön͡gül

Zaḫmı aġzıda lebin͡g ẕikri vü aḥvāli ḳatıḳ
Cān yitip aġzıġa ḫāl üstidedür ḫaste kön͡gül

Ġuṣṣa tırnaġı bile kim ḳılur eṭrāfını rīş
Naḳş iter igme ḳaşın͡g şeklini peyveste kön͡gül

Ġam yimen bozdı ise kön͡glüm öyin kim ḳuyaş
Maḫzen ᶜışḳını ta bolmasa şāyeste kön͡gül

Tih-be-tih ḳan dime kim ikki yüzün͡g şevḳıdın
Derd bāġıda ḳılur lāle vü gül-deste kön͡gül

Kön͡glüm er bolmasa vāreste tan͡g irmes iy şeyḫ
Bar mu āḫır barı ᶜālem ara vāreste kön͡gül

Ẓulmıdın dise Nevāyī ki ḳılay ᶜışḳın terk
Menᶜ itip içkeridin yalbarur āheste köñgül

251.Gazel
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Her kişi körse ḳızıl ḫārāda ol meh-veş cemāl
Ḳan yaşım mevci ara ḳılġay ḳuyaş ᶜaksi ḫayāl

Nāvekiñ çikmeñ ki çırmaşmış añga cān riştesi
Güç bile çıḳmaḳ ni imkān rīşe birkitgen nihāl

Ol ḳuyaşnıñ merkebi kök tevsenidür ni ᶜaceb
Ger rikāb olmaḳḳa baş birbirge yitkürgey hilāl

Nun başında şemre yañglıġdur ḳaşıñ üzre girih
ᶜĀrıż üzre noḳta mis̱lidür ᶜiẕārıñ üzre ḫāl

Güyiyā ḳılġay şafaḳ birle ḳuyaştın reng ḥal
Şunᶜ Naḳḳāşı taşavvur ḳılsa çihreñdin mis̱āl

Meyde sāḳī ᶜaksini körgeç igildim öpkeli
Baş kötürmes imdi yaᶜnī kim tapıp min infiᶜāl

İy Nevāyī ölgil andın burna kim yitkey ecel
Kim ecel yitkeç ölerge birmegey şāyed mecāl

252.Gazel.
. . - - / . . - - / . . - - / . . -

Ḳıldı āvāre min-i ḫasteni āvāre köñgül
Ḫānümānımnı ḳara itti yüzi ḳare köñgül

İtleriñ allıda yüz pāre köñgülni saldıñ
Muna kör her biriniñ aġzıda bir pāre köñgül

Yār yüz pāre ḳılıp bardı ḫazīn köñglümni

Ḳan yutar köz yüzini iylese neẓẓāre köñgül

Yaş töker köñglüm anıñg vaṣlıġa meyl iylese köz
Baġ-bān baġ-bān ḳaldı yarıban pāre köñgül

Nāz oḳın cān bile cismimġa urup ḫôd öttüñg
Ḳan yutar köz yüzini iylese neẓẓāre köñgül

Luᶜbet-i dehr firībi bile bāzī yime kim
Birmedi kimsege bu ṣāhid-i mekkāre köñgül

Köñgül ister ki sınuḳ bolsa Nevāyī köñgli
Bolmasun şīşe köñgül ḳaṣdıda veh ḫāre köñgül

253.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Yā Rab ol ay ḥüsnin il fehmiġa nā-mefhūm ḳıl
Beyle mevcūd itmeseñg evvel mini maᶜdūm ḳıl

Barça yüzdin iyle kim közümni maḥrūm iylediñg
Barça közni ol perī-veş yüzidin maḥrūm ḳıl

Bolsa ᶜışḳımda ḳuṣūrī köñglüni mindin savut
ᶜIşḳım er pāk olsa taş dik köñglin anıñg mūm ḳıl

Ḳılsa ẓulm ol ẓālim ilni ḳılmaġıl yā Rab zebūn
Her ni köz körgey miniñg baḫtımġa anı şūm ḳıl

Tā tirig min ᶜışḳ ḥarfidür içimde iy refīḳ
Ölsem anı oḳ mezārım taşıda merḳūm ḳıl

Dime kim bar mu ikin mihriñg Nevāyī köñglide
Anda cinsin bir te´emmül iyleben maᶜlūm ḳıl

254.Gazel.

- - . / - . - - / - - - . / - . - -

Boynumda ḳayda ḳılġay ol ay ḳolını māyil

Kim bes durur ḳılāde it boynıġa ḥamāyil

Yüz ḫūb cilve ḳılsa barmas közümdin ol ay

Kim ẕerre ḫayli bolmas hergiz ḳuyaşḳa ḥāyil

Ol kim külüp közige sürme çikerni fikri

Ger köz yaşımdın olġay közniñ ḳarası zāyil

Nāz it ki serv ü gülde bel ins ü cinde yoḳtur

Bu ḥüsn ü bu leṭāfet bu şekl ü bu şemāyil

Ḳıl sıġmas aġzıñ içre köp nükte tañ imes kim

Nāzükrek oldı ḳıldın her sözge bolsa ḥāyil

Bu şükr üçün kerem ḳıl sāyilġa iy ġanī kim

İrmestür ol tüvān-ger sin ḫidmetide sāyil

Hicrānda bī-ḫôd ister özni Nevāyī iy şeyḫ

Ay u yıl anı ösrük körseñ dime ki ayıl

255.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Zülfini açmış ṣabā yüzige çıḳmış tāb-ı mül

Zülf ü yüzi ʿaksidin tonıġa tüşmiş dāl u gül

Ḳan yutup köñglüm tiler her laḥẓa ʿışḳıñ dāġını

Ḳurṣ-ı leymū istegen dik ehl-i ʿişret içse mül

Per imes bülbülde belkim āteşīn gül şevḳıdın

Külḫānī dīvānedür kim yoḳmış ʿażāsıġa kül

Yüz ü ḫaliñ otı tā dāġ itti bolmış lāle dik

257.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ķāmetiñģġa her zamān yüz cilve iy zība nihāl
Nā-tüvān köñglümge her bir cilvesidin özge ḫāl

İvrülür köñglümde ol çābük ḫayāli her kiçe
Şuᶜleliġ köñglümni ķıldı çarḫ fānūs-ı ḫayāl

Baş ķoyay didim ayāġı tofrāġıġa didi ķoy
Būse istep laᶜl-i rengin sordum irse didi al

Ġonçe-i ḫandān ki dirler münfaᶜildür aġzıdın
Līk külmek birle ister ķılsa defᶜ-i infiᶜāl

Ḫaṭṭ u ḫāli ḥasretidin ança eşkim aķtı kim
Bir közüm tuttı ġubar u bir közümge tüşti ḫāl

Devr ḫam ķıldı ķadıñġnı gūşeī tut yoķ ᶜaṣā
Nige kim devr oķ bolur ẓāhir elif yandaşsa dāl

İy köz ansız özge yüz körmekni ķılmış sin heves
Hecr tīġıdın uyul yāḫud Nevāyīdin uyal

258.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Bāġ min dik sarġarıp bülbül miniñ dik boldı lāl
Gūyiyā mundaķ bolur bir güldin ayrılġanġa ḫāl

Yirdeki yafraġ ġarīb ü ḫāk-sār er bolmasa
Min kibi ni vechdindür yüzi sarıġ eşki al

Suġa kim tüşmiş ķızarġan bergler körgen kişi
Köz yaşım içre baġır perġalesi iyler ḫayāl

Şāḫ Mecnūndur ki ᶜuryān boluban efġān ķılur

Kūh-ı ġam tīġ-ı cefādın çāk çāk olġan köñgül

Barġusı gerdiñg felekke bād-pālar seyridin
Bād-pāyıñgġa ni asıġ atlas-ı eflāk cul

Ger benefşe ḫaṭṭıñga ḳulluḳ ḳılurdın ḳaçmadı
İl ara nivçün irür başı ḳoyı boynıda ġul

Kirpik irmes kim Nevāyī ötkey ol çabük diben
Köz ḳara suyıġa baġlaptur ḳamışlar birle pul

256.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Köñglüñg ister yārlar birle hemīşe şād bol
Mindin ü kimdin ki köñglüñg istemes āzād bol

Gerçi ṣabrım öyi yañglıġ iylediñg vīrān mini
Dāyimā yā Rab ki ḥüsnüñg mülki dik ābād bol

Min çikip endūh öley il cānı bolsun ol Mesīḥ
Savrul iy çarḫ-ı nigūn vey dehr-i dūn ber-bād bol

Bī-vefālar ẓulm ü bī-dādıġa irmes sin ḥarīf
Bu çemen içre eger süsen eger şimşād bol

Tuttum ölmekdin tirilmek hecrde tiñgdür mañga
İmdi ger birgil zülāl-i Ḫıżr u ger cellād bol

Çikme baş kim eymen irmes sin ḫazān naġmesidin
Bu çemen içre eger süsen eger şimşād bol

İy Nevāyī ᶜālem ehliġa çü yoḳ irmiş vefā
Kil ü mundın narı bī-keslik bile muᶜtād bol

Berg Leylīdür ki mīl ü igne birle ḳazdı ḫāl

Hecr ara āhımġa bakmay bardı līkin şükr irür
Kim ḫazānda servġa āsīb yitkürmes şimāl

Bu sarıġ ruḫsār üze her sarı eşkim oḫşaşur
Bir ḫazānlıġ bāġ içinde her ṭaraf rūşen zülāl

Vaṣl aŋla ʿışḳ bāġınıŋ bahārıdın nişān
Hecr bilgil kim tiler bolsaŋ ḫazānıdın misāl

Bu çemen raʿnāları ser-keşlik itkendin ni sūd
Kim ḫazān tarācıdın eymen imestür bir nihāl

İy Nevāyī bu ḫazān ile bahār olġay bedel
Kilse devlet gül-büni şeh-zāde-i ṣāḥib-kemāl

259.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Serv ü nāzım yoḳ ʿaceb ger rūzedin tapmış melāl
Kim su içmesdin tapar pejmürdelik nāzük nihāl

Yıllar aġzım kim ḳurutmış sin zülāl-i vaṣl üçün
Bildin irkin şemmeī kim ṣaʿb irkendür bu ḥāl

Kün tüş olmay rūze vü ıssıġdın ol ay ḳıldı żaʿf
Ni ḥarāretdür ḳuyaş yā Rab ki tapḳay sin zevāl

Rūze żaʿfıdın ki çıḳmas öydin olmış māh-ı nev
Żaʿf körgil kim tolun ayımnı iyleptür hilāl

Rūze mihri saġınıp dir min ki alsam tişleben
Her ḳaçan körsem anıŋ şīrīn dudaġı üzre ḫāl
Şerbetin dir min izey cān şīresidin ḳıl meded
Ẓulmetiŋdin tīrelıḳ iy Ḫıżr u çeşmiŋdin zülāl

İlge şām olmış Nevāyiġa yüzüñgdin şubḥ irür
Kim şaġınsun rūze şāmın bar ötkeç şubḥ-ı vişāl

260.Gazel.
-.--/-.--/-.--/-.-

Uyġanıp şubḥ uyḳusıdın mihr şemᶜin tār ḳıl
Köz açıp her güşedin bir fitneni bīdar ḳıl

Közni efsūn-sāz itip cān-baḫş lebdin nükte ayt
Sāmirī siḥrin Mesīḥā muᶜcizin iẓhār ḳıl

Köz tola uyḳu aġırlıḳ salmaḳ üçün ḳol açıp
Ol muḥāl ümmīd birle bizni minnet-dār ḳıl

Sip ḳara yir üzre ḫ āb-ālūd közge su urup
Köz yiterçe yirni ol su birle nergis-zār ḳıl

Uyḳudın ol gülni ger körmek murādım bolmasa
Közüme yā Rab ki her bir kirpikin bir ḫār ḳıl

Dôst maṭlūb irse ġaflet uyḳusıdın köz açıp
Uçmaġ ümmīdi tamuġ bīmidin istiġfār ḳıl

İy Nevāyī tüşte ol ay didi kim vaṣl isteme
ᶜAks irür tüş sin ṭalebni olça mümkin bar ḳıl

261.Gazel.
..--/..--/..--/..--

Ḳılġalı ḫilᶜatin ol serv-i gül-endām ḳızıl
Ḳıldı ḳan tökmek ile dehrni gül-fām ḳızıl

Laᶜli şevḳı bile ger bolsa köñgül ḳan ni ᶜaceb
Kim ḳızıl mey bile tolsa körünür cām ḳızıl

Çarḫ eger ḥālime ḳan yıġlamadı hecr tüni

Nige bes boldı şafaḳdın yüzi ol şām ḳızıl

Ḳıldı ḳanlıġ köñgül ol zülf ḫayālin rengīn
Raḳam itken kibi şengerf bile lām ḳızıl

Gül siver min ki bu reng itkeli ḫilᶜat ol şūḫ
Rengler içre birür köñglüme ārām ḳızıl

Ḥüsn satma şafaḳnıñg rengidin iy zāl-i sipihr
Kim anıñg ḳoymaġusı gerdiş-i eyyām ḳızıl

Kām-ı dil çünki Nevāyīġa mey-i laᶜliñg irür
Bolġusı çihresi ḫūn-āb ile nā-kām ḳızıl

262.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Yoḳ turur ᶜālemde ehl-i ᶜışḳ dik bī-çāre il
Hecr ẓulmi birle ḫānümāndın āvāre il

ᶜIşḳ seyl-ābı cefāsı birle hicrān tīġıdın
Ḫāṭırı vīrān cemāᶜat köñgli yüz miñg pāre il

Çıḳsañg öydin tilbe bolmaḳ ᶜālem ehli ni ᶜaceb
Körmemiş hergiz çü sin dik bir perī ruḫsāre il

Añgla kim āvāre bolġanlardur ol ay ᶜışḳıdın
Hecr şaḥrāsıda körseñg taġ u vādī ara il

Örtep iy hicrān mini dūdumnı ḳıl küyide mīġ
Tā ol ay ḥüsniġa iyley almaġay neẓẓāre il

Çün ḳażā taġyīr tapmas kāmı azlıġdın gile
Maḥż-ı nā-hemvārlıḳdur iylemek hem-vāre il

İy Nevāyī fitne yaġdursa ol ay ᶜışḳ ehliġa
Āsumāndın her ni kim kilse ni ḳılġay çāre il

263.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Kiçe bardı yār u andın ḳalmadı ḥayrān köñgül
Allıda meşᶜal sağındım bar imiş sūzān köñgül

Ol ṣıfat kim ġonçeniñg ṭabᶜıda bolġay gül nihān
ᶜĀrıżın naḳşın içinde iylemiş pinhān köñgül

Tapmas irdim kūyide istep eger ḫôd zaḫmıdın
Tökmese irdi ḳayan ᶜazm iylegendin ḳan köñgül

Ġonçe-i ümmīd eger laᶜliñgdin üzmen ᶜayb imes
Kim kişige cānıdın üzmek imes āsān köñgül

Hecr ara cānlar birip çünkim ḳoşuldı yārġa
İy refīḳ ayrılmaḳ andın imdi ni imkān köñgül

Bir naṣīḥat ḳılġum iy ᶜışḳ ehli iyleñg istimāᶜ
Salmañgız her sarı köz tā barmasun her yan köñgül

İy Nevāyī yārdın tüşmek yıraḳ imkān imes
Kūyidin çün iḫtiyār itmes demī hicrān köñgül

264.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

İy köñgül bir nev` olup min ehl-i devrāndın melūl
Kim irür her laḥẓa mindin cān u min andın melūl .

Hecr eger budur nitey min cānnı cān nitsün mini
Kim irür yoḳ kim imes min ḫalḳ-ı nā-dāndın melūl .

Tiñgri ḫalḳ itmiş mini gūyā melālet çikkeli
Kim demī yoḳ imes min ḫalḳ-ı nā-dāndın melūl

Niçe dīnim üzre titrey dil-rübālar küyide
İy müsülmānlar bolup min kāfir-istāndın melūl

İsteseñ maķṣūd ķadem kim dôst düşmenler yüzin
Körmes irdi bolmasa sin zār ḥayrāndın melūl .

İy muġannī tut `ıraķ āhengi vü körgüz ḥicāz
Kim Nevāyī ḫaṭırı bolmış Ḫırāsāndın melūl

265.Gaze.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

İy köñgül min terk-i `ışķ ittim velī fāş itmegil
Min sañga sırrım didim sin ilni sırdaş itmegil

İy köz imdi iyledim her çihredin ķaṭ`-ı naẓar
Ķıl taḥammül daġı etrāfımnı ķan yaş itmegil

Hecr taşın yaġdurup kim ķavdı ölsem iy refīķ
Ķabrim üstide töker taşım cüz ol taş itmegil

Sāķiyā ķoydum ayaġıñgġa sirişkim la`lini
Luṭf itip bu meyġa cām-ı hecr pā-daş itmegil

Rişte-i mihr Rişte-i mihr üzdüm iy meşşāṭa zülfi ķışşasın
Köp uzatıp nā-tüvān köñglümge çırmaş itmegil

Ger diseñ ķaddiñ bolup ḫam ķalmaġay sin fitneġa
Köz salıp ḥüsniġa meyl ol köz ü ķaş itmegil

İy Nevāyī faķr yolında yir öpkil her ķadem
Ya`ni ol yolda ķadem seyr içre cüz baş itmegil

266.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ķaşidā allında aḥvāl-i ḫarābımnı digil

Müfriṭ endūh birle mühlik ıżṭırābımnı digil

`Işḳ içre ża`fıḳ cismim şikenci şerḥin it
Tār-ı zülfi dik ot üzre pīç ü tābımnı digil

Kūyi seyride körüp anı mülāyim ġayr ile
Ravża-i cennet ara dūzaḫ `aẕābımnı digil

Ten tiriglerniñ ḥisābın tapmaġanını daġı ayt
Cānda hem derd ü belā-yı bī-ḥisābımnı digil

Hecr derdidin vücūd öyide her dem toḳtamay
Her zamān mülk-i `adem sarı şitābımnı digil

Sorsa kim ġam bezmide minsiz tüzer mü bezm-i `ıyş
Ḳan yaşımdın bāde baġrımdın kebābımnı digil

İy Nevāyī ġam bile bī-ḫodluġımdın nükte sor
Yār hecrinde bu yañlıġ ḫūrd u ḫ ābımnı digil

267.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

İy ki `ışḳı āşūbide ḥālim sorar sin sormaġıl
Közlerimde su körüp köñglüm ara ot añglaġıl

İy perī dīvāne dip köñglümni ḳavma her zamān
Da`vi-i dil-dārlıġ ḳılsañ köñglini asraġıl

İy bahār-ı vaṣl berḳ-ı vaṣl ile kül ḳıl mini
Nā-tüvān köñglümġa līkin dāġ-ı hicrān ḳoymaġıl

Şūḫluġdın bu ki bāġ içre tiler sin oynamaḳ
Közlerimniñ bāġ-ı sīr-ābıda bir hem oynaġıl

Tilbe köñglümni hemīşe ḳılma mecrūḥ iy perī
İsteseñ yol azmaġay sin kārvāndın ḳalmaġıl

Kirdi `ışḳ ehli fenā deştiġa iy mecnūn köñ̄gül
Tīġ-ı kīn yüz ḳatla kim sürseñ̄g birer hem aldaġıl .

İy Nevāyī deyr ara bolsañ̄g gedālıġ birle mest
Baş ḳoyar bolsañ̄g sifālingni başıñ̄gġa yastaġıl

268.Gazel.
. . - - / . . - - / . . - - / . . -

Geh geh iy şuḫ mini başıñ̄g üçün yād itkil
Yā başıñ̄gdın ivürüp bir yolı āzād itkil

Bīm-i hicranıñ̄g ile niçe ḳılur sin ġam-nāk
Nitti bir müjde-i vaşlıñ̄g bile hem şād itkil

Bardıñ̄g u `özr bu kim tüzmedi bī-dādımġa
Kil daġı ança ki mümkin ise bī-dād itkil

Nāledin `ışḳ ki köñ̄glümni yıḳıp yitti firāḳ
İmdi iy tilbe fiġān çikkil ü feryād itkil

Bezmdin sürdüñ̄g ü kitmekke irür māni` ża`f
Sāḳiyā bir iki sāġar bile imdād itkil

Faḳr deştide diseñ̄g fārig ü āzāde baray
Kir tevekkül bile vü vehmni berbād itkil

İy Nevāyī tileseñ̄g `ışḳda imgenmege sin
Özni hicrān ġam u derdi bile mu`tād itkil

269.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ḳaşlarıñ̄gdın kim irür ḳanlıġ köñ̄gül içre ḫayāl
Ol ḳızıl kāġazda nūndur bu şafaḳ içra hilāl

Tutmayın köñglümde teskīn ḳaddi vaṣlın isteben
Kayda peyvend itseler tutḳay özi tutmay nihāl

Servniñg sīni kibi başıñgda destār üzre çīn
Nergis üzre noḳṭa-mānendi közüñg üstide ḫāl

Żaʿflıġ cismimdedür her yan boġunlardın girih
Nāl-i tānġa irür gerçi tügün tügmek muḥāl

Lāle-gün mey tābıdın ol ay ḳızarmış gūyiyā
Şūḫluġdın lāle-zār üstide aġnaptur ġazāl

Devr ilide ger vefā yoḳ sin vefā ḳılġıl velīk
Kimni ḫoş-ḥāl itseñg andın tut özüñgge yüz melāl

Tā Nevāyī zülfi yañglıġ pā-būsın istedi
Geh perīşān-ḥāl irür ol zülf dik geh pāy-māl

270.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ol gül-i raʿnāġa nāmem ḫūb imes yek-sān ḳızıl
Ṣafḥası bolsa kirek bir yan sarıġ bir yan ḳızıl

Hecr otıdın ḳanı köñglümniñg ḳuruptur ger ol ot
Zār köñglümni ḳızıtmaydur nidür peykān ḳızıl

Bī-sütūn Ferhād ḳabridür ḳızarġan lāledin
Yā anıñg ḳanıdın olmış tofraġı her yan ḳızıl

Arımas eşkim bile közniñg ḳızarġan regleri
Baḥr mevcidin aḳarġu dik imes mercān ḳızıl

Ḳan yaşım sīr-āb ḳıldı bāġnı mundın narı
Anda tañg irmes kökermek sebze vü reyḥān ḳızıl

Çerḫ baḥrıdın bu yanġlıġ bolsa ḳan yutmaḳ müdām
Yoḳ `aceb imdi ṣadef birmek dür-i ġalṭān ḳızıl

La`li şevḳıdın ser-ā-ser lāle-gūndur köz yaşım
İy Nevāyī kim körüptür baḥr-ı bī-pāyan ḳızıl

271.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

İy muṣavvir `ārıżın kör mihr-i raḫşān çikmegil
Cāndın artuḳdur lebi zinhār kim cān çikmegil

Kildi ol mir'āt-ı ḥüsn ü uçmaḳ ister cān ḳuşı
İy kön͡gül bir laḥẓa urma āh u efġān çikmegil

Nāvekidin cān tapar irdim ki çiktin͡g iy refīḳ
İmdi bārī zaḫmıdın bir laḥẓa peykān çikmegil

İy ki boynum baġladın͡g kūyide cürm-i `ışḳ ile
Asra gerden beste ḳolnı līk her yan çikmegil

Ġamze tīġıdın ki kön͡glümni ḳavar sin āşkār
Çīn ise ḳullāb-ı zülfün͡g birle pinhān çikmegil

Mümkin olmas ḳısmet olġan rızḳının͡g efzūnlıġı
Pes ḫalāyıḳ minnetin tā bolġay imkān çikmegil

İy Nevāyī cānġa şeyḫī köp itkey zerḳ u mekr
Yoḳluġ esbābını muġ deyridin āsān çikmegil

272.Gazel.
. - - - / . - - - / . - -

İki köz menzilin͡g iy māh-i maḥmil
Kön͡gülge `azm ḳıl menzil-be-menzil

Közün͡g ḳātildür ammā zehr-i çeşmin͡g

İrür öltürmekimge zehr-i ḳātil

İşikiñgde yazar min āhlar līk
Bolur bir āh çiksem barça zāyil

Mini Mecnūn didi Leylī-veşim vāy
Ki bu dīvāneni sağındı `āḳıl

Közüñg çün nīm-ḫ āb irdi ni tañg ger
Köñgül şaydını ḳıldı nīm-bismil

İrür bir ḥāl birle mebde-i feyż
Sañga ger yitmes özni iyle ḳābil

Nevāyī özlüküñg ref` it kim ol büt
İrür maḳṣūd ruḫsānıga ḥāyil

273.Gazel.
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Niçük ki derd ḳırağı ayağıñg astıda dāl
`İẕār noḳṭası yañglıġ `iẕārıñg üstide ḫāl

Elif kibi ḳadiñg ol ikki lām zülf içre
Körüngeç oldum olar vaṣfin iylemekdin lāl

Teniñg ki māvi bī-ḥāl ḥulledin körünür
Tenimni su kibi tañg yoḳ ger iylese bī-ḥāl

Ġarīb ḥālim eger yār sormasa ni `aceb
Ki ağzı yoḳluḳıdın yoḳ turur maḥāl-i su`āl

Melālet itti mini gerd līk ḳorḳar min
Ki yitkey anı disem ḫāṭırıñgġa gerd-i melāl

Bu bāğ gülleri çün bī-vefādur iy bülbül
Ḫoş ol ḳuşī ki ta`alluḳdın oldı fāriġ-bāl

Nevāyī istese dil-ber sini firāḳ içre
Murād tapma eger ḫod murādıñ̂g olsa viṣāl

274.Gazel
- - . - / - - . - / - - . - / - - . -

Güyā leb ü ḫaṭṭıñ̂gnı ṭarḥ itkende naḳḳāş-ı ezel
Şingerf ü zengār ornıġa la'l ü zümürrüd ḳıldı cel

Fāş itti gāhī riḳḳati köz ḳanı tamġan hey'eti
Kim köz ḳarası dik mañ̂ga maṭlūb irür dāġ-ı ecel

Dāġ-ı firāḳ iy dil-rübā andaḳ közüm ḳıldı ḳara
Kim köz ḳarası dik mañ̂ga maṭlūb irür dāġ-ı ecel

Sin fürḳat istep kīn ile min yir öpüp temkīn ile
Ḳatl ehliġa teskīn ile ḳılmaḳ namāz irür ḫıyel

Hecriñ̂g otıdın her zamān andaḳ köyer āzürde cān
Kim sagınur bāġ-ı cinān duzāḫġa kirse fi'l-meṣel

Yüz yılġa 'ömr olsun ḳarīn bir dem körer ehl-i yaḳīn
Bes nidür iy ḫalvet-nişīn munça sañ̂ga ṭūl-ı emel

Vaṣl u zamān bü'l-'aceb sāḳī ḳadeh tut leb-be-leb
Muṭrib tüzet ṣavt-ı ṭarab ötker Nevāyī bir ġazel

275.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Kim didi mihriñ̂gni ol meh-veşḳa rūşen iylegil
Küç bile cānıñ̂gġa cānānıñ̂gnı düşmen iylegil

İy ḳuyaş 'ışḳıñ̂gda ger ser-geşte boldı zerreī
Germ olup köydürme belkim mihr añ̂ga fen iylegil

`Işḳ ara körgenlerimniñ şerḥidin āġāz ḳıl

Bir niyāz ehli vü sin nāz ehli sin raḥm it gehī
Ḳoy niyāz itmekke bizni gāh özüñ hem nāz ḳıl

Ger diseñ ḳatlim sözin kim yoḳ digüm yoḳ iy Mesīḥ
Ölgüm armān birle bir dem hem mini hem-rāz ḳıl

Raḥm az ü cevr köp ḳılmaḳ şanemler de'bidür
Ger ḳıla alsañ anı köprek bu birni az ḳıl

Birme iy zāhid ta`ayyundın özüñge imtiyāz
Özni ildin bī-ta`ayyunluḳ bile mümtāz ḳıl

Ger bigenmes sin Nevāyīniñ nihānī derdini
Yana iy `ışḳ āhı birle eşkini ġammāz ḳıl

278.Gazel.
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Yüzige añlamadım kim niḳāb irür ḥāyil
Ḳuyaş cemāliġa yāḫūd seḥāb irür ḥāyil

`İẕārı üstide kākül mü boldı āşüfte
Yoḳ irse gül yüzige müşg-nāb irür ḥāyil

Oḳuñ körünmes ise pāre pāre köñlüm ara
Ni tañ ki sīḫ körerge kebāb irür ḥāyil

Buzuġ köñgül ara ol genc-i ḥüsn irür yüz şükr
Ki il közidin aña bu ḫarāb irür ḥāyil

Fiġān ki ṭurfe muġannī üni bile ḫoş min
Velī nitey ki yüzige kitāb irür hāyil

Körer sin anı ger özlük ḥicābın itseñ ref
Eger çi körgeli yüz miñ ḥicāb irür ḥāyil

Nevāyī iyleme körmek ḫayāl ol gülni
Ki bergidin yüzige bī-ḥisāb irür ḥāyil

279.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

`Āriżıñgnı bāġ ara çün kördi ḥayrān boldı gül
Bergsiz ḳaldı nidin kim bes perīşān boldı gül

Bādedin gül gül körüp ol yüzni anıñg hecridin
Çāk çāk olġan köñgül dik teh-be-teh ḳan boldı gül

Gül-`iẕārım kişver-i ḥüsn içre boldı pād-şāh
Rāst andaḳ kim çemen mülkide sulṭān boldı gül

Seyr-i bāġ iylerde devrān çeşm zaḫmı def`iġa
Her ṭarafdın çābüküm devriġa ḳalḳan boldı gül

La`li kāmımdur ḳaşımda kilse ol gül ḫırmeni
Mey tiler köñglüm çü bezmimde ferāvān boldı gül

Kiçe kündüz ḳılma gül-bāngıñgnı bes iy `andelīb
Kim sañga biş kün bu gül-şen içre mihmān boldı gül

Gül çaġı yārı sefer iylep Nevāyī cānıġa
Her biri bir tāze ḳanlıġ dāġ-ı hicrān boldı gül

280.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Hem cihān ara cemālidin gül-i ra`nā ḫacil
Hem gül-i ra`nāsıdın bāġ-ı cihān-ara ḫacil

Ançа bar ol kūy ara rüsvālıġım kim bolmışam
Barça rüsvālar ara min tilbe-i rüsvā ḫacil

Nige itmişler Mesīḥ ü Ḫıżr eger ḳılmay durur
Birni rūḥ-efzā lebi birni ḫaṭ-ı ḫażrā ḫacil

Tīġ ol ḳātil sürerde kim tüşer başım ḳoyı
Min ḳılıçıdın ḫacil min ol imes ḳaṭᶜā ḫacil

Dimeñgiz allıda vaṣlı müddeᶜāsın ayt kim
Yā melūl olmaḳ kirek bu müddeᶜādın yā ḫacil

Boldı rūḥu'llāh bu iski deyrdin ᶜulvī ḫırām
Ni üçün kim ḳan tökerdin bolmas ol tersā ḫacil

Çün Nevāyī olmadı sinsiz ḫacāletdür añga
Yoḳsa ṣıḥḥatdin imes ol bī-dil-i şeydā ḫacil

281.Gazel.
-. - -/ - . - - / - . - - / - . -

Yaġlıġın iy kim tiker sin igne müjgānımnı ḳıl
Naḳş iterde tārı anıñg rişte-i cānımnı ḳıl

Ger diseñg her yan perī şekli nümū-dār iyleyin
Veh ni nevᶜ aytay velī manẓūr cānānımnı ḳıl

İsteseñg tārın ḳızıl yāḫod ḳara ḳılmaḳḳa reng
Köz ḳarasın ḥal ḳılıp közdin aḳar ḳanımnı ḳıl

Ger diseñg her yan ḳızıl güller ḳılay nüsḫat añga
Köksüm açıp tāze ḳanlıġ dāġ-ı hicrānımnı ḳıl

Ḳılsāng ol yaġlıġ ara bir şiᶜr hem yazmaḳ heves
Anda her yan naḳş bu naẓm-ı perīşānımnı ḳıl

İy Nevāyi kim ki bu yaġlıġnı tikse yār üçün
Müzd-i cānım cevheri vü naḳd-i īmānımnı ḳıl

282.Gazel.

. . - - / . . - - / . . -

İy ḳadiñ şem' ü yüzüñ üze gül

Şem'niñ düdı mu'anber kākül

Dem-be-dem içmes iseñ gül-gün mey

Ni üçüçn 'ārıżıñ olmış gül gül

Yüzde ḫāl-i lebiñ ol hindū irür

Kim içer ḫırmen-i gül üstide mül

Mañga kim ol ḳad ile zülf kirek

Niteyin süsen ü niyley sünbül

Āteşīn gülge vefā çün yoḳ imiş

Özni köp örtemegil iy bülbül

Āḳıbet yirge kirek sin ger ḫod

Bolsa kök aṭlası raḫşıñ üze cul

İy Nevāyī ḳadem urmaḳ bolmas

Ren-nümāy olmasa hādī-i sübül

283.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Tīġ-ı hicrānıñ bile köñlümni yüz pergend bil

Her birin yüz pārelıġ bağrımġa bir peyvend bil

Ay u kün ger vālideyn olsa ol efzün ḥüsn ara

'Ayb imes ikki ṣadefḳa dür kibi ferzend bil

Yalġan ehl-i 'ışḳ yanġlıġ ḳatlim itme çihre aç

Bir körüp 'ışḳ içre ölmekke mini ḫursend bil

Ḥüsniġa oḫşattıñ iy gerdün ḳuyaşıñġnı velīk

Ay añga mānend dik anı muñga mānend bil

İy ki şeh sin lik ḳılmay sin revā il ḥācetin
Özni hem özdin uluġraḳ şehġa ḥācet-mend bil

İy Nevāyī pend işitmey tilbe köñglüñ boldı güm
Diseñ andaḳ bolmay aḥvālin özüñge pend bil

284.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ḥullesin ol serv ḳıldı naḫl-i ra`nā dik yaşıl
Lik āhım dūdıdın vehm iylep asra dik yaşıl

İvrülür başıġa bülbüller kibi pervāneler
Ḳılġalı ol serv kisvet serv-i ra`nā dik yaşıl

Rengi la`li gez durur ḳanlıġ müjem tā kim irür
Vesme birle ḳaşı mīnā ḳavsluḳ ya dik yaşıl

İstemes bolsa ḳara il rūgārın ol ḳuyaş
Ḥulllesin bes nivçün itmiş çerḫ-i ḫażrā dik yaşıl

Ger mu`allim levḥ-i mīnā cevrin örgetmes nidin
Levḥa-i ta`līmin itti levḥ-i mīnā dik yaşıl

Rīv ü reng ehli mürīdi bolmaġıl kim Ḫıżr imes
Ḫırḳasın her aḥmaḳ itse baḳl-ı ḥamḳā dik yaşıl

285.Gazel.
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Yüzini kördi beden çākidin ḫarāb köñgül
Üzüldi bes ki `ıyān ḳıldı ıżṭırāb köñgül

Çü boldı cilve-ger ol genc-i ḥüsn ḥasretidin
Ḫarāblıġ ḳıladur her zamān ḫarāb köñgül

Meger şikence-i zülfün͡gga ḳaldı kim urdı
Özige ġonçe kibi munça pīç ü tāb kön͡gül

Belā durur ġam-ı `ışḳın͡g sinin͡g velī yüz vāy
Ki ol belādın ite almas ictināb kön͡gül

Şerār-ı āh meşellik ol ay hevāsıda kör
Ki pāre pāre ḳılur kök sarı şitāb kön͡gül

Ri`āyet iyle su dik ṣāf ḫalḳ kön͡glini kim
Sınar nefes bile ol nev` kim ḥabāb kön͡gül

Nevāyī ança lebin͡gdin didi ki boldı an͡ga
Tişilmeki bile ḳan içre la`l-i nāb kön͡gül

286.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ayta alman kim min-i dīvāne birle yār bol
Gerçi yoḳ ḳıldın͡g mini ol kūydin sin yār bol

Min eger ber tapmadım sinsiz ḥayātım şāḫıdın
Naḫl-i ʿömrün͡gdin sin iy bed-mihr ber-ḫurdār bol

İy kön͡gül ol ʿömr hecri ger bu yan͡glıġ ṣaʿb irür
Ger ḳutulsan͡g cān birip cān birle minnet-dār bol

Ol ḳuyaşnın͡g kūyidin iy kim tiler sin çıḳmasan͡g
Ḫāk-sār anda niçük kim sāye-i dīvār bol

Tā tirig sin isteseng ḫoş-vaḳtlıġ iy mey-fürūş
Tā tolar muġ deyride peymāne ḫıdmet-kār bol

İy Nevāyī ger tiler ol şūḫ āzārın͡g sinin͡g
Kim dip irdi kim vefāsız ilge mundaḳ zār bol

287.Gazel.

Bahār u bāġ seyridin ni gül ni servdür kāmım
Budur kāmım ki şāyed uçraġay serv-i gül-endāmım

Cemāliñ közgüsi çün ilge rū-be-rū bolur her dem
Ni tañ ger közgü ʿaksi dik zamānī yoḳtur ārāmım

Mañga kim hecr żaʿfidın nefes maʿlūm imes kilmek
Ni imkān bes yitişmek ol Mesīḥā-demġa peyġāmım

Firāḳım kiçesi bes mühlik olmış ger seḥer bolmas
Nefes urmaḳḳa gūyā ṣubḥnı ḳoymas ḳara şāmım

Anıñ dik teşne min iy muġ-beçe ger ḳoş tutar bolsañ
Felekniñ ḥoḳḳasın böl ikki tā bolsun iki cānım

Bahā bu bī-nevādın ger ḳabūl iyler iseñ bardur
Birige cevher-i cānım birige naḳd- İslāmım

Ḥarām ittim Nevāyī dünyī vü ʿuḳbī temennāsın
Nidin kim Kaʿbe'i kūyi sarı baġlandı iḥrāmım

288.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - /- . -

Yār tīġ-ı ḳatl urup min hecr meyli ḳılmadım
Köñglüm alıp ḳavdı min köñglüm bile ayrılmadım

Ẓulm ile āvāre bolġan çaġda öltürgil diben
Ni taẓallümler ki ol ḳātil ḳatında ḳılmadım

Köñglüm alurda ümīd-i mihr ile zār iyledi
Dil-rübālar zār itip bī-mihr olurnı bilmedim

ʿĀşıḳ olmañ dir min iy aḥbāb pend iyleñ ḳabul
Min niler kördüm çü il pendi közümge ılmadım

Laḥẓa laḥẓa hecr otı çikti ʿalem üzre ʿalem
Ötti mü bir laḥẓa kim ol şuʿleġa yaḳılmadım

Hecrdin bar irse renciñ tün ü kün bol mest kim
Tā mañga bu nükte keşf oldı yana ayılmadım

Aġzı hecridin Nevāyī dik ʿadem ṣaḥrāsıda
İttim andaḳ kim özüm hem isteben tapılmadım

289.Gazel.
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Bahār ü bāġıdın artar melālet ü derdim
Ki yoḳ çemen ara gül-berg-i nāz-perverdim

Mini ki ol yüz ü ḫaṭ derd-mend itti nitey
Bahār ü sebzeni körmekdin artmaḳ derdim

Bahār ḥüsni temennāsı içre berg-i ḫazān
Sirişk ḳanlarıdın boldı çihre-i zerdim

Bahār yamġurı raḥmet seḥābıdındur eger
Yaġarda çıḳmasa ḳoymaḳḳa kūyidin gerdim

Cihān ḫayālidin andaḳ ki ferd ḳıldı mini
Sipihr miḥnetini körmesün meh-i ferdim

Nevāyī iyledi şeb-zinde-dārlıġ nitkey
Ki yitse bir kiçe başıġa māh-ı şeb-gerdim

290.Gazel.
. . - - / . . - - / . . - - / . . -

Yār kilgeç mañga düşmen bolurın bilmes idim
Yoḳsa tün kün tileben vaṣl duʿā ḳılmas idim

Ayrılıp kilgüçe öltürmekini bilsem idi

Ölsem andın barurı vaḳtıda ayrılmas idim

Ayġa baḳtım yüzi yādı bile ḳanım tökdi
Bilsem ol bolsa ḳuyaş közge anı ılmas idim

Bāġ-ı ḥüsni gülidin reng yoḳı fehm olsa
Bāġ dik savruluban gül kibi saçılmas idim

Zerḳnı bilsem idi ü ʿışḳ cünūn zümresidin
Ayrılıp zühd ü riyā ḫaylıġa ḳatılmas idim

Añlasam irdi ki il reşkidin öltürgüsidür
Hecr deştide itip ḫalḳġa tapılmas idim

İy Nevāyī nige vaṣlıda ḥazīn sin dime kim
Yār kilgeç mañga düşmen bolurın bilmes idim

291.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Şerḥ-ı derdim yārġa yazdım cevābī tapmadım
Nāme dik ol şūḫdın cüz pīç ü tābī tapmadım

Yazmaġıda mużṭarib irdim cevāb ümmīdiġa
Çün cevābī tapmadım cüz ıżṭırābī tapmadım

Cennet-i vaṣl ārzūsıdın bitig ḳıldım raḳam
Utrusıda ġayr-ı dūzaḫdın ʿazābī tapmadım

Vaṣl ümmīdi vaʿdeside meks eger körgüzdi yār
ʿÖmrdin şevḳıda anıñ cüz şitābī tapmadım

Cān u ten ümmīd-vār irdi çü ḳaṭʿ oldı ḥayāt
Cüz ten-i fersūde vü cān-ı ḫarābī tapmadım

Ruḳʿa-i mihriñ ki gerdūnnıñ tiler il bī-ḥisāb
Min añga me'yūsluḳ yañlıġ ḥisābī tapmadım

İy Nevāyī yār mihr ü luṭfınıng ḫāhāni min
Hem irür min ḫoş ger andın cüz ᶜitābī tapmadım

292.Gazel.
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Muvāfiḳ kiydiler bolmış meger nev-rūz ile bayram
Çemen servi yaşıl ḫilᶜat mining serv-i revānım hem

Çemen servi ḳalıp ḥayrān mining servim ḳılıp cevlān
Anıng şeydāsı bir dih-ḳān munga şeydā barı ᶜālem

Ḳonup ol serv üze bülbül çikip gül şevḳıdın efġān
Bu serv üzre açılıp gül anga tirdin tüşüp şeb-nem

Ḳılıp āhım sarı pervā bu yan meyl itmedi ḳaṭᶜā
Ṣabādın iy gül-i raᶜnā bolur hem serv geh geh ḫam

Bu bāġ içre mey iy sāḳī ki bar min asru müştāḳı
Ki anda serv hem bāḳī imes gül ᶜahdi hem muḥkem

Nevāyī kūyin it menzil yüz ü ḳaddiġa bol māyil
Ki bāġ itmes sini ḫoş-dil gül ü serv iylemes ḫurrem

293.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

İy müsülmānlar kilür ḥālim körüp kāfirġa raḥm
Niyleyin kim kilmes ol şūḫ-ı perī-peykerġa raḥm

Raḥm iterler tilbe köngülümni körüp ehl-i cünūn
Ni köngül bolġay ki kilmes ol perī-peykerġa raḥm

Ger cefāsı bar u raḥmı yoḳ anga ni ᶜitirāż
Kim Ḫudā birmeydür ol şūḫ-ı perī-peykerġa raḥm

Yoluñ̂ üstide yatıp min ḫaste vü zār ü żaʿīf
Bir öterde iylegil bu bī-kes-i mużṭarġa raḥm

Bī-nevālar sarı gerdūnlarġa raḥm olmas ni tañ̂
Yoḳ ki dūnlar belki yoḳ gerdūn-ı dūn-perverġa raḥm

İy Nevāyī serv yañ̂lıġ dūd-ı āhım sīm-i eşk
Ni asıġ çün kilmedi ol serv-i sīmīn-berġa raḥm

294.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Niçe hicrāndın buzuġ köñ̂lümde bolġay dem-be-dem
Ġam üze ġam derd üze derd ü elem üzre elem

Yār hicrānı vaṭan terki vü ġurbet şiddeti
Çerḫ bī-dādı vü devrān miḥneti il cevri hem

Ṣubḥ u şām imgek kuyidin köñ̂lüme yüz miñ̂ belā
Şām tā ṣubḥ uyḳu yoḳtın cānıma yüz miñ̂ sitem

Barça bir sarı mañ̂ga vü yār żaʿfi bir sarı
Kāş añ̂ga ṣıḥḥat bolup bolġay mañ̂ga yüz munça ġam

Ṣadḳa iylerge añ̂ga lāyıḳ mañ̂ga yoḳ tuḥfeī
Ḫaste cānım naḳdi barur ilt iy peyk-i ḥarem

İy Nevāyī şerḥ-i ḥālimni didim irsāl itey
Sözidin hem safḥaġa ot tüşti hem köydi ḳalem

295.Gazel.
. - - - / . - - - / . - - - / . - -

Ḳara destār tā çırmadı māhım
Başımġa çırmaşıptur dūd-ı āhım

Yaġıptur nergis içre jāle yāḫod

Közide eşk irür bar iştibāhım

Añga hem-reng olay dip mātemī min
Ḳarargan rūzgārım bar güvāhım

Sirişki ḫaṭları şerḥini sordum
Didi ḫayl-ı belāga şāh-rāhım

Manga ḫod bir ʿazā boldı bahāne
Müdām aḳmaḳḳa eşk-i gāh gāhım

Yime bāzī nücūm-ı tīredin kim
İrür ḳalb ile kim rū-keş derāhim

Közümdür tīre yaʿnī kim Nevāyī
Ḳara ton kiydi mātem içre şāhım

296.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . - - / - . -

Boldı revzen revzen ol ḳātil ḫadengidin tenim
Ġuṣṣa çerḫı bu tenim derd encümi ol revzenim

İylemiş zülfüñ ḫayāli rūzgārımnı ḳara
Āh dūdıdın ḳararmaydur maḳām u meskenim

Her ṭaraf ol şūḫ taş urmış yaralar ḳanıdın
Kim ḳuruḳ cismim üze bolmış tiri pīrāhenim

Dime cān birmek fenin örgen dagı vaṣlımnı tap
Sin viṣāliñ fikrin itkil kim irür ol ḫod fenim

Ḳatıġ aḥvālimġa yıġlay durġan ilni dime dôst
Dôstlar ölmiş ölüm ḥāliġa yitmiş düşmenim

Deyr işikinde tenim defn iyleseñ iy muġ-beçe
Bāde lāyıdın gehī tapḳay ʿimāret medfenim

Deşt ara sür iy Nevāyī cān u köñgül şaydını
Kim bu kün av ᶜazmi ķılmış ķātil-i şayd -efkenim

297.Gazel.
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Ḥarīr köñglek ü köksin neẓāre iylemedim
Ki köñglek ornıġa köksümni pāre iylemedim

Dime ki köksini min munça pāre ķılay min
Ki anı min ḫod özüm munça pāre iylemedim

Firāķ şāmı özi dağı tīredür yalġuz
Duḫān-ı āhım ile anı ķara iylemedim

Dime niçe tügeniñ bar bilmen aᶜdādın
Egerçi hergiz alarnı şumāre iylemedim

Uluşķa ışķım otın köñglüm āhı fāş itti
Min anı ᶜışķım ile āşkāre iylemedim

İl istiḫāre ķılur tevbeġa seḥer-geh ü min
Be-cüz şabūḥi üçün istiḫāre iylemedim

Nevāyīyā mini ol mest bezmidin sürdi
Yoķ irse kām ile andın kenāre iylemedim

298.Gazel.
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

İtiñ ki bardı ķılıp ṭuᶜme bağrım u yürekim
Aķarġusıdur anıñ intiẓārıdın süñgekim

Firāķ otı yürekimni su iylep aķızdı
Çikerge hecr ġamı imdi yoķ turur yürekim

İtek itek güher allıñgda saçsam irmes ᶜayb
Ki köz ḫızānesidin dem-be-dem tolar itekim

Meyim firāḳ ara ḫūn-āb-ı ġam durur mey imes
Ḫayāl birle lebiñg ḳandı çün irür gezekim

Tiken nişānı mü gül dik kefiñgdedür yāḫod
Yitişkeç anda közüm ḳaldı yapışıp ninekim

Sipihr ẓulmiġa yoḳ çāre bādedin özge
Bu işte ᶜaḳldın irmes taḥammül iylemekim

Viṣālin istedim açtı seḥer yed-i beyżā
Nevāyiyā ᶜaceb er müstecāb imes tilekim

299.Gazel.
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Firāḳ tīġı helākidin ança imgendim
Ki yitse dağı ecel ölmemekke örgendim

Yirim ger olsa tamuḳ körünmegey maḥrūḳ
Firāḳ şuᶜlesiġa munça kim min örtendim

Helāk deştide itken köñgül tapılmadı hīç
Ḳoyun kibi niçe kim her yanıġa aylandım

Oḳurda ruḳᶜa-i hicrān üzüldi tār-ı ḥayāt
Nidin ki tār dik ez-bes özümge tolġandım

İmes başımda ayaḳ āh dūdı birle ḳara
Firāḳ deşti semūmıda biyle çörgendim

Dimeñg ki ḫum kibi deyr içre sākin ol ki min
Sürūd ünide meger ḥāl iterde tiprendim

Nevāyiyā ötüben ᶜömr ġaflet içre dirīġ

Ki soñğı uyḳuğa köz meyl iterde oyğandım

300.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Yağlığıñ ilgimde eşkimni revāne iylerem
Közge sürtüp eşk arıtmağnı bahāne iylerem

Ol közümge çün yitip teskīn tapıp giryānlığı
Közdin alğaç yana eşkimni revāne iylerem

Yana yitkeç közge eşkim tursa alur min anı
Yana barsa çāresin bu nevᶜ çāre iylerem

Közde kirpiklerni tiller iyleben her tārıġa
Żaᶜf-ı ḥālim köz tili birle fesāne iylerem

Belki her tārıġa cānım riştesin çırmaşturup
Cānıma kesb-i ḥayāt-ı cāvidāne iylerem

İy Nevāyī tā ki bolmış min fenā deyride mest
ᶜAḳl u dīn teşvīşidin fāriġ terāne iylerem

301.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Bolmış andaḳ munḳaṭı` ehl-i zamāndın ülfetim
Kim özüm birle çıḳışmas hem zamānī ṣoḥbetim

İy ḫoş ol kim tutmış irdi vaḥş ile ṣaḥrāda üns
Mūḥiş aḥvāli maña kim bar özümdin vaḥşetim

İsterem ḳaçmaḳ `adem ṣaḥrāsıdın kim kirgeli
Vāmıḳ u Ferhād u Mecnūn bes ġulavdur ḫalvetim

Tolġanur min özlükümdin çıḳḳalı bu kim irür
Derd vādisinde ser-gerdān ḳoyun dik hey´etim

İy ecel ten ḫırḳasın köydür ki bolmış bes ağır
Bu melāmet oḳları birle tikilgen kisvetim

İy felek encüm uşaḳ taşın yığıp başıñğğa ur
Çün fenā mey-ḫānesi ḫiştidin oldı türbetim

Yitti kökni kök varaḳlar dik savurğay her ṭaraf
Ṭāḳ-ı mīnāyī ara çırmalsa āh-ı ḥasretim

Ḳoy dür ü fīrūze baḫşin kim nücūm u çarḫımı
Nīlüfer bergi üze şebnemçe körmes himmetim

La`l dik başım asılsun ğarḳa-i ḫūn-āb olup
La`l tikken salṭanat tācığabolsa rağbetim

İy Nevāyī ikki `ālemdin kiçip taptım viṣāl
Bu iki büt-ḫānedin irmiş bu yolda āfetim

302.Gazel.
. - . - / . . - - / . - . - / . . - -

Ni tañ ʿiẕārım eger sarğarıp ḳızardı yaşım
Ki yüz ḳaralıḳ u ʿiṣyān bile aḳardı başım

Ḳuyaş kibi yüz ile tağ dik ğamın ni iteyin
Siniñ ki tağ başığa yitip durur ḳuyaşım

Meger ki cān talaşur vaḳt üçün ʿıyān bolğay
Mülāʿabe yüzidin ḫūblar bile talaşım

Oḳuğan ilni helāk iylegey kitābeside
İçimdekini ʿıyān ḳılsa ḳabrim üzre taşım

Yasasalar ni ʿaceb deyr ara mezārımnı
Miniñ ki muğ-beçelerdür ḥarīf-i cürʿa-keşim

Nevāyiyā meger idbār gerdini yüzdin

Yuġay nedāmet ü ḥasret bile tökülse yaşım

303.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Hecr taşınıñ kökümtül dāġıdın köydi tenim
Āh kim kükürd otı birle tutaştı ḫırmenim

Tīre külbem içre ot saldı firāḳıñ vāy kim
Yarudı köymek otı birle ḳarangu meskenim

Nīldin ḫāl ü elif yüz üzre tā naḳş iylediñ
Dāġ köydürmek işim bolmış elif kismek fenim

ʿIşḳ ara boldum ġanī köñglüm ara peykānıdın
Kim toluptur ol cevāhir birle uşbu maḫzenim

Zer varaḳ birle bizeptür gül yüzin veh ṭurfe kör
Kim bahār içre ḫazān ẓāhir ḳılıptur gül-şenim

Eymen olman ḫānḳah u ḫalvet içre ʿacebdin
Zāhidā mey-ḫāne belkim köp içidür me'menim

İy Nevāyī ol ḫaṭ itmiş rüzgārımnı ḳara
Tañ imes yırṭuḳ yaḳam birle ḳalem dik şivenim

304.Gazel.

. - . - / . . - - / . - . - / . . - -

Bahār boldı vü gül meyli ḳılmadı köñglüm
Açıldı ġonçe velīkin açılmadı köñglüm

Yüzüñ ḫayāli bile vālih irdim andaḳ kim
Bahār kilgen ü kitkenni bilmedi köñglüm

Güm oldı bāġda aġzıñ ḫayālidin yüz vāy
Ki ġonçeler ara istep tapılmadı köñglüm

Közümde cilve ḳılıp köñglüm almaḳ istedi gül
İtiñ iziçe anı közge ilmedi köñglüm

Yüzüñ neẓẓāreside mest ü maḥv idi yaʿnī
Ki gül çaġıda zamānī ayılmadı köñglüm

Zamāne gül-bünide ġonçe dikdür il köñgli
Alarġa şükr ki bārī ḳatılmadı köñglüm

Nevāyī gonçe tilep köñglüm aġzın itti heves
Eger çi tapmadı līkin yañgılmadı köñglüm

305.Gazel.
. - . - / . . - - / . - . - / . . - -

Meger ki köz yolıdın aḳtı ḳan bolup yürekim
Ki taġ itekleri dik lāle-gūn durur itekim

Ni tüş ki hecri belāsın körerde siskensem
Dügüldemek bile ḳoştını uyġatur yürekim

Ġamıñ boġun boġunumnı ayırdı hem ḫoştur
İtiñge taşlamaḳ üçün üçün birin birin süñgekim

İmes bu ḫāl ki köz ʿārıżıñġa yitkende
Ḳalıp turur yapışıp ʿayn-ı şevḳıdın nige kim

Ni bezm irür mey-i hecriñ sümürmekim heyhāt
Ki ḥasret ilki avuç ḳaḳmaġım durur gizekim

Dimeñ ki ḳaşları miḥrābıda tilek tilekin
Mañga ki ḳaşları miḥrābı oḳ durur tilekim

Çemende sūsen-i raʿnā ḳadiġa māyil min
Ki sūsenī ton ile cilve köp ḳılur mirekim

306.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

ᶜAyn-ı żaᶜfımdın ḳolum çün ḳoldadıñ iy dil-berim
Ḳoyma ilkimni ki ḳorḳar min tökülgey peykerim

Tā cünūn bīmārı min külḫānnıñ otluḳ külleri
Boldı gül-gūn rīştedin güller tikilgen bisterim

Savuġ āhımdın żarar tapḳay idim ġam bezmide
Cism öyinde bolmasa otluḳ köñüldin micmerim

Ḳatre ḫôylar içre ol ᶜārıżnı kördüm iy refīḳ
Ölmekim irmes ᶜaceb kim suġa tüşmiş aḫterim

Dime laᶜlim şevḳıdın sıpḳarmadıñ ḳan bir ḳadeh
Sin içer sin köz töker nitip tükensün sāġarım

Gül-şen-i faḳr içre tā kirdim irür belkim imes
Günbed-i nīlūferī gülşende bir nīlūferim

Hecr tīġı köp üçün cismimde her yan çikti baş
İy Nevāyī min meẕellet ṭāyiri budur perim

307.Gazel.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - - /

Tün aḳşam boldı vü kilmes mininñ şemᶜ-i şebistānım
Bu endūh otıdın her dem köyer pervāne dik cānım

Ġamıdın dürr-i meknūn dik sirişkim aḳtı ceyḥūn dik
Müzeyyen ḳıldı gerdūn dik cihānnı eşk-i ġaltānım

Felek hem toldı kevkebdin ḳuyaş hem tüşti eşhebdin
Kilip tüşmes mü merkebdin mininñ ḫurşid-i raḫşānım

Cihānnı ẓulmet itti çek bu ẓulmet içre ölgüm veh

Mañga bolsañ ni Ḫıżr-ı reh yitip iy āb-ı ḥayvānım

Dime kökdin ḳuyaş kitmiş felekke tīrelik yitmiş
Ol ay hecride tār itmiş felekni dūd-ı efġānım

Nevāyī kitti hicrāndın bu aḳşam öldüm efġāndın
Ġamım yoḳ beyle yüz cāndın yitip ger kilse yüz cānım

308.Gazel.
- - - . / . - - . / . - - . / . - - -

Laᶜliñ ġamıdın dīde-i giryān bile bardım
Körmey sini yüz nāle vü feryād bile bardım

Vaṣlıñġġa yitey didim hecriñġġa yoluḳtum
Ümmīd ile kildim velī erman bile bardım

Vaṣlıñġġa ṣitāb iyley öküş ġam bile yandım
Oḳ dik kiliben bir niçe peykān bile bardım

ᶜĀlemġa vedā` ittim uṣol yüz hevesidin
Yüz şükr ki āḫır demi īmān bile bardım

ᶜÖmrī tilep iş sırını kitmek kirek āḫır
Kim şemmeī andın mini ḥayrān bile bardım

ᶜĀlemġa vedāᶜ ittim aç ol yüzni demī kim
Zād-ı ebed itkey çü barġan bile bardım

Didim ki Nevāyī dik öley mihriñ ilen oḳ
Yüz şükr ki ol vaᶜde vü peymān bile bardım

309.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Vādī-i hecriñde bir dem ḳan yutardın ḳanmadım
Uşbu otluḳ vādī içre tınmadım tā yanmadım

Ölgenimdin soñgra kildi sorġalı derdimni yār
Uyḳu kör kim başıma yitip ḳuyaş uyġanmadım

ʿĀrıżım sarġardı altun dik saçıñg sevdāsıdın
Mundın özge naḳd ol sevdā ara ḳazġanmadım

Küyige aylanduruñg naʿşım ki hicrān żaʿfıda
Öltürüp ḥasret mini bir ol ṭaraf aylanmadım

Nāl yañglıġ gerçi ḫaṭṭıñg şevḳıda boldum żaʿīf
Līk cevrüñg tīġı başımġa kilip tolġanmadım

Salṭanat kör kim nihānı mihrdin ʿarż ittiler
Cüz fenā mey-ḫānesiniñg kirpiçin yastanmadım

ʿIşḳ ara iḳrār köp çikme mini öltürgeli
İy Nevāyī çünki min hergiz bu iştin tanmadım

310.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ḥüsnüñge ḥayretdin oldı barça bī-sāmānlıġım
Min kim ü sāmān çü artar her nefes ḥayrānlıġım

Küyide tün kün kizey dir min nihān ḳalmas velīk
Āh otıdın eşk ḳanı rengidin pinhānlıġım

Ġayr ḫāşākin eger savurmas irsem bes nidür
Küyi devride ḳoyun dik munça ser-gerdānlıġım

Ol itek ḳanım bile körgüzdi gül-gūn ḫāşiye
Ni ʿaceb tutsam anı bu dem çü oldur ḳanlıġım

Ṭıfllar taşı tirimni iltiben ḳaldı süñgek
Ol perī sevdāsıda bardur ʿaceb ʿuryānlıġım

Dīn ü dünyā naḳdini saçtım çü kirdim deyr ara
Bu idi evvel ḳadeḥ içkende dest-efşānlıġım

Didi zāhid ol perīdin ḥūr ümīdi birle kiç
İy Nevāyī bolmaġay bu ḥadġaça nā-dānlıġım

311.Gazel.
. - . - / . . - - / . - . - / . . - -

Yüzüñ ġamıdın olur ebr-i nev-bahār közüm
Ni ʿayb yir yüzini ḳılsa lāle-zār közüm

Sevād ü ḳanı bile bir ġarīb lāle irür
Ki lāle-zār besī ḳıldı āşkār közüm

Ni ḳanı lāle irür ni sevādı dağı anıñ
Ki ḳoydı hecr otıdın dāġ-ı intiẓār közüm

Eger çi ḳıldı mini ḫ ār u zār köñglümü pes
Velīk iyledi köñglümni ḫ ār u zār közüm

Ni kān ü baḥr ikin kim leb ü tişiñ ġamıdın
Gül ü semenġa ḳılur laʿl ü dür niṣār közüm

Bu kim ḳaradı çü ter-dāmen irdi vü ġammāz
Firāḳ şāmıdadur tīre-rūzgār közüm

Nevāyī iyle naẓar terkini dimeñ çünkim
Min iḫtiyār itiben ḳılmas iḫtiyār közüm

312.Gazel.

Köñgülni baġır ḳanıdın lāle ḳıldım
Ḳoyup dāġ perġāle perġāle ḳıldım

Savuġ āhdın ḳatre peykānlarıñnı
Yürek cevfide ġonçesi jāle ḳıldım

Közümde ol ay merdüm ornını tuttı
Sevādın anıñ devriġa hāle ḳıldım

Ni ḳavmaġ ki uyġanmadı gerçi ḳullar
Tañ atḳuça itler kibi nāle ḳıldım

Körüp āb-ı ḥayvān yüzinde ḥabābın
Taṣavvur lebiñ üzre teb-ḫale ḳıldım

Felek zāliniñ mekridin boldum āyin
Nidin kim ṭalāḳ bu muḥtāle ḳıldım

Nevāyī sarıġ yüzide dāġ-ı idbār
Çü kördüm gümān sarıġ lāle ḳıldım

313.Gazel.
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Bahār-ı vaṣlda örtendi reşkidin cānım
Ḫayāl ḳıl ki ni bolġay ḥazān-ı hicrānım

Tenim tügenlerige merhem iy refīḳ ni sūd
İrür köñgülde çü yüz munça dāġ-ı pinhānım

Ni nev^c diy ki buzuġ külbem içre geh geh kil
Töker çü gerd-i fenā laḥẓa laḥẓa vīrānım

Cünūnum imgekidin ger tarıḳtıñ iy nāṣıḥ
Selāmet ol sin şehriñ min ü beyābānım

Kemāl-i żaᶜf köruñ kim tınar niçe yirde
Köñgüldin aġzıma yitkünçe ḫayl-ı efġānım

Selāmet ehli tutuñ dīn ü āfiyetġa ᶜazā
Ki mest ü ᶜarbede-cū çıḳtı nā-müsülmānım

Ḳadeḥ ḳuyaşı bile sāḳiyā münevver ḳıl
Ki ġamdın asru irür tīre künc-i aḥzānım

Zamān ilide vefā yoḳ egerçi cān birseñ
Bes oldı irse vefāsız ni ᶜayb cānānım

Didiñ firāḳıda ṣabr iyle tā ki mümkindür
Nevāyiyā dime bu sözni kim yoḳ imkānım

314.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Çerḫ ayırdı tīz itip nālemni hem āhımnı hem
Mihr-bān şāhımnı hem nā-mihr-bān māhımnı hem

Her kişi dil-ḫ āh u dil-cūyum idi saldı yıraḳ
Şāh-ı dil-cūyumnı daġı māh-ı dil-ḫ āhımnı hem

Ni fiġāndur kim leṭāfet evcide māhımnı tün
Uyḳuġa ḳoymas ḫilāfet taḫtıda şāhımnı hem

Aytman şāhımnı yā māhımnı yitkür başıma
Hem meh-i ġāfil-veşimni şāh-ı āgāhımnı hem

Cānda şāhım yādı köñlüm içre māhım fürḳati
Diñ añga ḳulluġ bu birge şey'e li'llāhımnı hem

İy felek şāh ü mehim şemᶜ-i rūḫıdın ġam tüni
Yarutup öy yolġa kiltür baḫt-ı gümrāhımnı hem

315.Gazel.
- . . - / - . - / - . . - / - . -

Köñlüm açılmas demī bu beden-i zārdın
İyle ki muḥkem tügün inçkerek tārdın

Hecr ara derdimġa raḥm ḳılmasa ol köz ni tañ

Kimse marażġa ᶜilāc tapmadı bīmārdın

Ger yarutur il közin küyī ara ol ḳuyaş
Muṣḥafi şīrāzesi riṣte2-i zünnārdın

ᶜĀrıżıda tāblıġ zülfini körgil ki bar
Bes ki mini sürmese sāye-i dīvārdın

Ṣavmaᶜaġa barmasam ᶜayb yoḳ iy şeyḫ kim
Hīç gilem yoḳ turur külbe-i ḫammārdın

ᶜĀlem ara yārlıḳ ḳalmadı gūyā ki ber
Yārġa yüz nevᶜ elem her nefesi yārdın

Bes maña vīrān maḳar sin ḳuvan iy çerḫ-ı dūn
Tāḳ-ı muḳarnes bile şemse-i zer-kārdın

Niçe cefā vü sitem tartḳay ehl-i vefā
Dehr-i cefā-pīşedin çerḫ-ı sitem-kārdın

Ten yalañ u baş açuḳ tilbe Nevāyīġa baḳ
Kim ni boluptur ḫalāṣ cübbe vü destārdın

316.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Köñglüm öyin her niçe kim isteseñ ġam tapḳa sin
Dāġ-ı hecr ü ġuṣṣa vü bī-ṣabrlıġ hem tapḳa sin

Kem imes ᶜāşıḳ sañga salsañ mini közdin velī
ᶜĀşıḳī kim ṣādıḳ olġay min kibi kem tapḳa sin

Nūş-ı vaṣl iy kim tiler sin nīş-i hicrān körmeyin
Çün imes baġrıñ cerāḥatlıġ ni merhem tapḳa sin

Ni ġammıñ yüz ẕerre ser-gerdānlıġıdın iy ḳuyaş
Sin ki rifᶜatdın Mesīḥā kibi hem-dem tapḳa sin

Külme ḫam ḳaddimġa kim yüklense ʿışḳıñ ḳāf ara
ʿIşḳ üstide yazılġan ḳāf dik ḫam tapḳa sin

Munça fürḳat eşki birle bolsa dūzaḫ meskenim
Tolġasañ yüz ḳara ötüp ḫırḳan yiñin nem tapḳa sin

İy naṣīḥat-gū Nevāyī yaḫşıdur dip istediñ
Bilmediñ kim beyle bir rüsvā-yı ʿālem tapḳa sin

317.Gazel.

Vaṣlıñġa yitiben saġınur min ḫayāl ikin
Ḥālimni añlaman mañga yā Rab ni ḥāl ikin

ʿUşşāḳ eşkidin su içip ber cefā birür
Yā Rab ki ḳāmetiñ ni ʿacāyib nihāl ikin

Zülfüñde ḫāl çīm arasında noḳta dik
Yüzüñde zülf verd yanındaġı dāl ikin

Her niçe kim köyer miñ anıñ ẕerre mihri yoḳ
Āyā ki ṭāliʿim künige ni zevāl ikin

Dir sin ki sini ḳaysı perī tilbe iylemiş
İy baġrı taş bilip yana bu ni suʿāl ikin

Zebūrınıñ ivi kibi köñlüm tişük tişük
Laʿliñ ḫayāli her tişük içinde bel ikin

Miskin Nevāyī cānıġa kūyüñde ḳılma ḳaṣd
Ṣayd iylemek ḥarem ḳuşın āḫır vebāl ikin

318.Gazel,

- - - . / . - - . / . - - . / . - - -

ʿIşḳıñ itekin cān iligi birle tutup min
Sin kirgeli yādımġa özümni unutup min

Köñglümge kilür her sarı oḳ atsa nidin kim
Cān şīresidin aġzını anıñ çüçütüp min

Yārıñ didiler ġayr bile bāde içiptür
Taḥḳīkini bilgünçe ni ḳanlar yutup min

Germ olmañgız aḥbāb tilep vaṣl çerāġım
Min kim yürekim köydi ni çaġlıġ yarutup min

Hecriñ tüni allımġa ni miḥnet ki yitiptür
ʿAyb itme fenā deyride ger külbe tutup min

Eşk ile Nevāyī su birür ṣabr nihālin
Bilmes ki anı āhım otıdın ḳurutup min

319.Gazel.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Ölgüm durur çü fürḳat ile iştiyāḳdın
Kil ḳutḳar iy ecel mini uşbu firāḳdın

Tañ yoḳ ḳızarsa lāle kibi köz çü merdümi
Her dem ġamıñda ḳan yutadur ol ayaḳdın

Sin mey içer sin il bile ol ġamze ḳan ḳılur
Min ḳan yutup neẓẓāre ḳılur min yıraḳdın

Eṭfāl seng ʿarbedesi vehmidin demī
Dīvāneler kibi çıḳa alman viṣāḳdın

İçtim itiñ sifālide mey veh ḳaçan yuġay

Ḥayvān zülāli ẕevḳını anıñ meẕāḳdın

Meydin ḥayāt tut ki bigemmes Mesīḥni
Her şerbeti ki içse bu iski revāḳdın

Muṭrib bile ni köñgli açılsun Nevāyīniñ
Kim min firāḳdın disem ol dir ʿIrāḳdın

320.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

İy kim tenimġa cān bire sin her ṭarīḳdin
Ölsem ni ayru tüşküçe sin dik refīḳdin

Biliñ müdür ki añga ḳızıl fuṭa baġladıñ
Yā rişteī ki ötkeriptür ʿaḳīḳdin

Sevdā vü rīşte zaḥmetiġa uçradı köñgül
Zülf ü biliñ ḫayālide fikr-i daḳīḳdin

Her dem dime ki köz yaşıdın ser-güẕeşti ayt
Deryā fesānesin ni sorarsın ġarīḳdin

Āhım köñgülni küyüñ ara salsa ni ʿaceb
Gül-ẕār ara Ḫalīl tüşer mancınıḳdın

Zühd ehli ʿucb tefrīḳasıdın ḫalās imes
Şarṭ-ı fenā firāḳ durur ol ferīḳdin

Talbınma eşkiñ içre Nevāyī ki çıḳmadı
Hiç kimse ġavṭa birle bu baḥr-i ʿamīḳdin

321.Gazel.
. - . - / . . - - / . - . - / . . - - ?

Ġamıñda her kiçe iy gül-ʿiẕār yıġlar min
Seherġa tigrü çikip intiẓār yıġlar min

Min ü ḳara kiçe yoḳ nisbetim sañ͡ga iy ṣubḥ
Ki sin küler sin ü min şemᶜvār yıġlar min

Burunġa mihr ü vefā soñ͡ġı cevr ü zulmüñ͡gni
Birin birin saġınıp zār zār yıġlar min

Külerler il mañ͡ga bī-iḫtiyār kim her dem
İşitsem atını bī-iḫtiyār yıġlar min

Muñ͡gaydı köñ͡glüm anıñ͡g dik ki hezl naġmesidin
Ki ilge külgü iter āşkār yıġlar min

Küler sipihr-i denī ıżṭırābıġa köñ͡glüm
Velī özümde körüp ıżṭırār yıġlar min

Nevāyī eşkim aḳızġay ġamım tünin mundaḳ
Ki çerḫ dik kiçe tutmay ḳarār yıġlar min

322.Gazel.
. - . - / . . - - / . - . - / . . - -

Felek sitīzesidin bolma sāḳıyā maḥzūn
Ḳadeḥ kitür ki irür bī-s̱ebāt ᶜālem-i dūn

Mañ͡ga ṭamaᶜ kerem ehlidin oldı mey vechi
Yoḳ irse yir ḳoyı ol genc kim yıġar Ḳārūn

Muraḳḳaᶜ üzre direm kibi vaṣlalar ni asıġ
Ki bir diremġa çaġır üçün olmaġay merhūn

Bu şükr üçün gehī iy şūḫ bir neẓār ki Ḫudāy
Sini ᶜazīz ü şerīf itti bizni ḫ ār u zebūn

Yime bu lücce-i mīnā rumuzı ḥalliġa ġam
Mey iç ki tapmadı hīç kim bu ṣafḥaġa mażmūn

Ḫumār cānıma ḳaṣd itti sāḳıyā mey bir
Ki cānġa salsa bir ot kim başımġa çıḳsa tütün

Nevāyī naẓmı durur yaḫşı ger ḳulaḳ salsaṇ
Terennümī ki ḳılur özi birle ehl-i cünūn

323.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ġam yilidin ol gülġa yā Rab ġubārī bolmasun
Belki ansız dehr bāġıda bahārī bolmasun

Ḳaddiniṇ serviġa kim bāġ-ı leṭāfet naḫlidür
Çeşme-i ḥayvāndın özge cūy-bārī bolmasun

ᶜIyş u ᶜişret cānımdın bolsun yüzi gül gül velīk
Köṇlige ġam gül-bünidin ḫār- ḫārī bolmasun

Cilve-sāz olġanda meydān içre çābük-şūḫlar
Şah ü ser-ḫayl andın özge şeh-süvārī bolmasun

Ger buyursaṇ ṣadḳa başıġa ivürmek iy refīḳ
Budur ümmīdim ki mindin özge yārī bolmasun

Dehr bāġınıṇ nesīmi savurur gül ḫırmenin
Aṇga ol gül gül-şeni sarı güẕārī bolmasun

İy Nevāyī ḳıl duᶜā cānıġa vü cehd iyle kim
Meyliṇ anıṇ ḳulluġıdın özge sarı bolmasun

324.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ḫıżr-veş ḫaṭ birle çün ḥüsnüṇ semendin sürge sin
Yüz Sikenderni suġa iltip susız kiltürge sin

Örtenür min ġayr ile her kiçe içseṇ veh niçe

Şem`-i bezmiñgni yarutmakka mini köydürge sin

Boynuma yitkürdüñg ilgin tiġ urarġa iy sipihr
Bir bakış ümmīdidin iy köz niçe tilmürge sin

Eşk ile köñglüm otı öçmes kadeh tut sākiyā
Kim bu su birle meger ol şu`leni söndürge sin

Tilbelik iyler Nevāyī iy şabā ḥālin meger
Ol perīġa hezl takrībi bile bildürge sin

325.Gazel.
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Kanı ol kim közüm körgey cemāl-i `ālem-ārāyın
Közümni sürtmek kılsam heves sunġay kef-i pāyın

Mini mundak ki zehr-i hecr şāmı iyledi tīre
Ni sūd er yār `ārıżdın alur zülf-i semen-sāyın

Miniñg vaşlım künin çün hecr ẓāhir iylegey bu nev`
Ki min kördüm karanġu hecr-i şām-ı miḥnet-efzāyın

Bu kim endīşe vü ġam yamġurı mey-ḫānedin ötmes
Suvar gūyā ki pīr-i deyr tamı üzre köp lāyin

Nevāyīġa didiñg hicrānda bir ok yād-gār atkum
Tirig kalsam elif dik anı cānım içre asrayın

326.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Cilve-i kaddiñg körüp serv-i revāndın kim disün
Cevher-i la`liñg barında nakd-i cāndın kim disün

Dôst küyinde vaṭan çün tuttılar ehl-i vişāl
Min kibi āvāre-i bi-ḫānümāndın kim disün

Köp dime vā`iẓ ki ol ḳadd ü leb ü yüz allıda
Ṭūbi vü kevs̱er bile ḥūr-ı cināndın kim disün

Aġzı vaṣfida diyilgey ḫurde-dānlar iy köñgül
Sin kibi ma`dūm bī-nām u nişāndın kim disün

Yārġa ḥālin dimekke ança yaḫşı yārı bar
İy köñgül kim yaḫşı baḳsañg min yamandın kim disün

Geh zamāndın şekve geh ehl-i zamān cevrin dime
Bāde iç ehl-i zamān birle zamāndın kim disün

Ger Nevāyī dise ol yüz gül-şenidin ḳılma `ayb
Dimeyin bülbül ḥikāyet gül-sitāndın kim disün

327.Gazel.
- - . / - . - . / . - - . / - . -

Her ḳaṭre ḳan ki tamdı köñgül tāze dāġıdın
Bir tāze lāle açtı ġamıñg hecr taġıdın

Dimen içinde ḫurde nihān ḳıldı ġonçe kim
La`liñg ġamıda ot çıḳar anıñg dimāġıdın

Tinkdür şeh ü gedā ḫaṭı kim dūde bir durur
Şeh bezmi şem`idin daġı külḫen çerāġıdın

Mest uyḳu içre yatsam ü her kiçe almasam
İkki közümni tañgġa anıñg ayaġıdın ?

Gülde vefā yoḳın ḳayu bir ḳuş ki añgladı
Hergiz vefā güli tilemes dehr bāġıdın

Dāyim yüzüñg ḫayāli Nevāyī közündedür
Ġāyib imes turur perī anıñg bulaġıdın

328.Gazel.
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Sirişkim la`li āteş-nāk ü ḫaṭṭ-ı müşk-bārıdın
Çıḳardı dūd cānımıñ ot tutaşḳan rūzgārıdın

Yil iltür ḫārını vü seyl ḫārānı bil iy bülbül
Ki ġam yoḳ deşt ü taġ ehliġa Mecnūn reh-g6üzārıdın

Sarıġ kāġaẓda cedvel meşḳidür şingerf ile yāḫūd
Yüzümde çikti ḫaṭlar `ışḳ gül-gūn eşk tārıdın

Tenimde dāġ ile ḳan mu ikin yāḫūd bu Mecnūnnı
Yüzümde çikti ḫaṭlar `ışḳ gül-gūn eşk tārıdın

Dime kün tüşkeçe uyḳuġa ḳalmış kim aça almas
Közin yā nāzdın yāḫūd ṣabūḥī mey ḫumārıdın

Melāyik `ışḳsız ger irdi sin bar ol ki hecriñde
Tutaştı barçaġa ot şu`le-i `ışḳım şerārıdın

Ayaġ `izzet bile bas yirge kim her sebze vü lāle
Nişān bir gül yüzidin aytur u bir ḫaṭ ġubārıdın

`Aceb yoḳ deşt ara Mecnūn ḳoyun dik ṣadḳası bolmaḳ
Ḳayan bir nāḳa körse saġınıp Leylī ḳaṭārıdın

Nevāyī istegen yār iḫtiyārı birle maḳṣūdın
Meger kim kiçkey öz maḳṣūdı birle iḫtiyārıdın

329.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Bezm içinde andaḳ ol meh-veş ḫayāli birle min
Kim ḫayāl andaḳ ḳılur min kim viṣāli birle min

Sözleşürde öz özüm birle cünūn ehli kibi

Ol perī-veş bil ü ağzı ḳīl ü ḳālı birle min

Geh külüp gāhī ki yıġlar min ḫayāl iylep anı
Vaṣlı ümmīdi vü hicrānı melāli birle min

Ağzı vü zülfi ġamıdın kim irür nālemde med
Biyle med tartarda anıñ "mīm" ü "dāl"ı birle min

Sāḳiyā bir cām-ı mey birle mini dīvāne ḳıl
Kim müşevveş-`aḳl sevdā-yı muḥāli birle min

İy Nevāyī 'aḳl sanı imdi bolma reh-nümūn
Kim bolup dīvāne `ışḳ-ı lāübāli birle min

330.Gazel.
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

`Azīmet iyleme iy şūḫ-ı bī-ḫaber her yan
Mini firāḳıñ ara ḳılma der-be-der her yan

Firāḳ şāmıda encüm imes ki āhımnıñ
Otı şafaḳ bolup oldı cüdā şerer her yan

Dime tenimde yañı dağlar ki 'ışḳıñ otı
Çü tüşti köñglüm ara iyledi eşer her yan

Yüzüñde ḫāller irmes közüñ ġazālidür
Ki tüştü nāfesidin ḳatre müşg-i ter her yan

Körüñ ża`īf tenim tigreside cevri taşın
Yıġaç tübide saçılġan kibi şemer her yan

Ḳademni faḳr ṭarīḳıda her ṭaraf ḳoyma
Tüz iyle ḳaṭ`ki bardur besī ḫaṭar her yan

Nevāyī uçġalı şevḳuñda tīġ-ı hecriñdin
Elifler añlama cismide çıḳtı per her yan

331.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Yoḳ demī kim ol ḳuyaş yādıda feryād iylemen
İylemen feryād ki gerdūnnı berbād iylemen

Nāle ḳılman kim ḫalāyıḳ köñglini ḳılman ḫazīn
Nevḫa çikmen il ara kim ilni nā-şād iylemen

`Āriż u ḳaddi ḫayāli bes maṅga iy bāġ-bān
Gül sarı ḳılman temāşā meyl-i şimşād iylemen

Ḳoyma yüz ḥūr u perī vaşfiġa iy rāvī ki min
Ḳıble-i cān ġayr ol ḥūr u perī-zād iylemen

İylemen ma`mūr şabr u `aḳl ile köñglüm öyin
Çün mini buzdı min ol vīrānnı ābād iylemen

Her niçe ḳıldım vefā körgüzdiler cevr iy köñgül
`Ayb ḳılma ger zamān ebnāsıdın yād iylemen

İy Nevāyī terk-i `ışḳ it kim ḳutulsam min dağı
Kimsege köñglümni mundın nārı mu`tād iylemen

332.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Gerçi köp ser-keşlik itti bāġ ara bünyād serv
Ḳāmetiñgga bende bolmay bolmadı āzād serv

Dehr dih-ḳānı ki yüz miñg serv ḳıldı cilve-ger
Gül-şen-i devrān ara birmes ḳadiñg dik yād serv

Başıġa tā ḳametiñg da`vīsidin tüşti hevā
Kördi köp ḳuşlar leked-kūbı bile bī-dād serv

Tapmamış yildin şadā birle taḥarrük kim körüp
Ḳāmetiñgni ıżṭırāb iylep ḳılur feryād serv

Ġūyiyā ḳaddiñgga ʿāşıḳlıḳ hevāsın tüzdi kim
Şarşar-ı āhım yitip birdi özin ber-bād serv

Naḫl-i ḳaddiñg şevḳıdın būstān ara çün tüşse ot
Şuʿle tīz iyler ol otdın iyle kim şimşād serv

Şīve ḳıl tüzlük ki āsībī ḫazāndın körmedi
Tā ki boldı rāstlıġ āyīnide muʿtād serv

Dāyimā āzādlarınıñg sebz ü ḫurrem bolmaġın
Bāġ ara bülbül tili birle ḳılur irşād serv

İy Nevāyī dehr bustānıda bülbül sin kibi
Bolmaġay tapsañg yörüp bir gül-cebīnlig zād serv

333.Gazel.
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Kemend-i zülfüñg ara salma pīç ü tāb asru
Köñgül şikencesiġa salmaġıl ṭınāb asru

Bihişt-i vaşl ara ḳoy kim demī tenaʿum itey
Ki hecr dūzaḫıda çikmişem ʿaẕāb asru

Köyük baġır üze şūr-ābe tökme köp iy köz
Ki ḳaçmaġay iti şūr olsa bu kebāb asru

Raḳībletġa tutup cām-ı ʿıyş ü min merdūd
Aları mest ü mini iylediñg ḫarāb asru

Ayaḳ sal ikki közüm ḥalḳasıġa iy çābük
Ki öpmesün ayāġıñg ol ikki rikāb asru

Vişāl-i çihresidin perde aç bolup fānī

Ki özlüküñ tozı olmış aña ḥicāb asru

Nevāyī ölgüsidür ᶜazm iyleseñ iy şūḫ
Tilep helākin anıñ ḳılmaġıl şitāb asru

334.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Bülbül rūḥum ḳılur bāġ-ı viṣālin ārzū
Su vü dāne ornıġa ruḫsār u ḫālin ārzū

Hem köñgül gül-zārıda gül-berg-i ruḫsārın heves
Hem naẓar bustānıda ḳadd-i nihālin ārzū

Laᶜl-i sīr-ābın ger ittim ārzū veh kim durur
Ol ki ḳılmas çeşme-i ḥayvān zülālin ārzū

Min kim ü tapmaḳ velīkin bir yıraḳ ümmīd üçün
Dāyim iyler min viṣāli iḥtimālin ārzū

ᶜIşḳ ara aḥvālim andaḳ ṣaᶜbdur kim tün ü kün
İylerem Mecnūn bile Ferhād ḥālin ārzū

Şemᶜ-i gül-rūyum firāḳında ḳılur min uçġalı
Cismime bülbül perin pervāne bālin ārzū

İy Nevāyī gūyiyā ol yüz közüm altındadur
Bes ki iyler min temāşā-yı cemālin ārzū

335.Gazel.
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Ḫatıñ irmes gül üzre sebze-i bāġ-ı İremdür bu
Ni sebze kün yüzinde tün sevādıdın raḳamdur bu

Ger āhım şuᶜlesi ötti ḳuyaştın tañ yoḳ iy meh-veş
Sin ehl-i ḥüsn ara şehlıġ üçün çikken ᶜalemdür bu

Leṭāfet suyıdın tolmış zenaḫdānıng çehi gūyā
Tereşşuḥ iylegen kevn çesmesidin barça nemdür bu

Cefā dāġın ḳoyup kim cānım aldıng asrasam tang yoḳ
Nihān köksüm ara kim cān birip tapḳan diremdür bu

ʿİlācımdın bolup ʿāciz didiler ḥikmet ehli kim
Ġarīb ü ḫaste yoḳ kim ʿāşıḳ u dīvāne hemdür bu

Bütī kim küç bile çikti başımnı secdeġa imdi
Vefādın baş çiker körgil ki ni şīrīn şanemdür bu

Ḳadeḥ devrini ḫoş tut çerḫ cevrin körme iy sāḳī
Ki ol tutḳaç vücūd elbette bil kim keʾl-ʿademdür bu

Nevāyī ġāfil olma ol şanemning ḳaşrın aylansang
Şamed ẕikrini meẕkūr iyle kim ṭavf-ı ḥaremdür bu

336.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Köp ḳaçar yār anı köp ḳılsam min-i zār ārzū
Anda bisyār ictināb u minde bisyār ārzū

Küfr-i zülfi ārzūsıdın birür min naḳd-i dīn
Kim körüptür iy müsülmānlar bu miḳdār ārzū

Tā közüng ʿayn-ı tenāsübdin manga ḳılġay naẓar
Kiçe vü kündüz ḳılur min özni bīmār ārzū

Çün irür her tār-ı zülfüng rişte-i cān bes ni tang
Cān ḳuşın ol dām ara ḳılsam giriftār ārzū

Cennet olsa meskenim kūyüng tiler min iyle kim
Dūzaḫ ehli iylegey cennetḳa iẓhār ārzū

Bāğ ṭavfidın ġaraż andaḳ ki bolġay serv ü gül
Bizge küyüñ̂g içre bar ol kḳadd ü ruḫsār ārzū

Sāḳıyā iyler ḫumārım ḳaṣd-ı cān ḳılsam ni `ayb
Ḫaste cānımnı muḳīm-i kūy-i ḫammār ārzū

Andın oldum `āzim-i kūy-i fenā iy muġbeçe
Kim ḳılıp min ḥalḳa-i zülfüñ̂gni zünnār ārzū

Ārzū iyler Nevāyī küyüñ̂g içre `ārıżıñ̂g
Zār bülbül iylegen dik bāġ-ı gül-zār ārzū

337.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - -/ - . - .

Gül saçar yil bāğ ara serv-i revānım kildi mü
Cān isi güldin kilür ārām-ı cānım kildi mü

Bīḫod irdim itkeli köñ̂glüm çü kildim ḥālime
Aytıñ̂g ol āvāre-i bīḫānümānım kildi mü

Ḳalmış irdi ḫaste cān kilgende min mey-ḫāneġa
Añ̂glaman kim ol żaʿīf-i nātüvānım kildi mü

Dimeñ̂giz kim kildi meh-veşler sini ṣayd itkeli
Munı diñ̂g kim ḳātil-i nā-mihr-bānım kildi mü

Hecridin öldüm dimeñ̂g kim başıma kilmiş Mesīḥ
Aytıñ̂g ol āsāyiş-i rūḥ u revānım kildi mü

Küyüñ̂ge ʿuşşāḳ kilgendin ḫaber tuttuñ̂g velīk
Dimediñ̂g ol zār-ı bī-nām u nişānım kildi mü

Zühd küyige köñ̂gül birle didiñ̂g kim kilmediñ̂g
İy Nevāyī niçe aytıp ol yamanım kildi mü

338.Gazel

-.--/-.--/-.--/-.-

Ġonçe gül içre gehī peydā bolur gül-zārda
Bolmadı hergiz `ıyān aġzıñ siniñ ruḫsārda

Ża`fdın külbemde ḳopmaḳ istesem iyler meded
`Ankebūtī rişte asḳan bolsa her dīvārda

Kim cünūnumġa yazar ta`vīẕ īnek eşk ü yüz
Ger kirek şingerf birle za`ferān ṭūmārda

Seyl-i eşkimdin dime kim mülk imes merdūm-nişīn
Belki merdūm ḳalmadı bu dīde-i ḫūn-bārda

Deyr tofraġıda bütmiş sebze dir körgen kişi
Zenglik yüz nevk-i peykān bu ten-i nā-kārda

Her birisin añgla bir kāfir cefāsıdın ḥisāb
Bu girihler kim tügüp min rişte-i zünnārda

Çerḫ eyvānı münaḳḳaşdur velī naḳḳāş-ı şun`
Çikmedi naḳş-ı vefā bu ṭāḳ-ı mīnā-kārda

İy Nevāyī yir yüzin aġyār tutsa ġam yime
Bir ser-i mū ger siniñ fikriñ bar irse yārda

339.Gazel.

-.--/-.--/-.--/-.-

Tīrelik ḫaṭṭıñ sevādıdın leb-i ḫandān üze
Ḥıżr saldı sāye gūyā çeşme-i ḥayvān üze

Tā ḥazīn köñglümni la`liñ ḥasreti ḳan iylemiş
Anda ḫāliñ naḳşı olturġan cibindür ḳan üze

Cān u köñglüm nālesidin ikki Ḥaḳ-gū ḳuş kibi

Kiçe ol ay küyide efġān irür efġān üze

Ṭāyir-i miḥnet buzuġ köñglümde tutmış āşiyān
Cuġd andaḳ kim nişīmen iylegey vīrān üze

İy müsülmānlar yitiñg feryādıma kim kāfirī
Cān u köñglüm aldı söz barur īmān üze

Çerḫ ṭāḳıdın tapar kevn çeşmesi her kün zevāl
Zer varaḳdın şemse çikmek ni asıġ eyvān üze

İy Nevāyī tā didi derdim yükin köñglüñgge ḳoy
Köñglüm üzre ḳoydum vü minnet cān üze

340.Gazel.
-.--/-.--/-.--/-.-

Tañgga salma va`de-i vaṣlıñgnı bārī bu kiçe
Kim mini öltürgüsi tañg intiẓārı bu kiçe

Çerḫ üze her yan şihāb irmes ki tünnīng ḥālime
Yaş töker her laḥẓa çeşm-i eşk-bārı bu kiçe

Çün yaşurdı ol ḳuyaş otluḳ cemālin veh körüñg
Kim öter gerdündın āhımnıñg şerārı bu kiçe

Ṣubḥ eger urmas nefes ölgüm durur yā ol Mesīḥ
Bir nefes kilmes min-i dil-ḫaste sarı bu kiçe

Añglatıñg bezmide iy şem` ü ḳadeḥ yıġlap köyüp
Bu ki öltürdi mini hecr ıżṭırārı bu kiçe

Sāḳiyā vaṣlıñg şafaḳ-gūn cāmıdın tirgüz mini
Kim ḳılıptur ḳaṣd-ı cān hecriñg ḫumārı bu kiçe

İy Nevāyī sin eger kündüzge yitseñg ġam yime
Kim ġamıdın ḳalmadı cān bizge barı bu kiçe

341.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Körgeli çün ṭāḳatım yoḳtur sini bir yār ile
Veh ni bolġay ḥāletim körgen zamān aġyār ile

Ġuṣṣa taġıda ulus körgey açılġan lāle-zār
Her yan itsem meyl bu ʿuryān ten-i efgār ile

Ṭārem-i ḫurşīd ile niyley Mesīḥādın ʿilāc
Żaʿf ara küyide ḫoş min sāye-i dīvār ile

İy füsūn-ger yazma ṭūmār ol cünūn defʿiġa kim
Şerḥi yazılsa tükenmes yüz tümen ṭūmār ile

Dime cismimde müdevver dāġlar kim devr-i çerḫ
Örtemekke ḳısmet iyleptür anı pergār ile

Ḳaṣr-ı cennet birle kevs̱er meyli ḳılman iy faḳīh
Kim köñgül ülfet tutuptur külbe-i ḫammār ile

ʿĀlem ehliġa ḳoşulmaḳḳa özüñgni ḳılma zār
Çünki ayrılmaḳ kirektür soñgra yüz āzār ile

Deyr ara bed-mestlıġ cürmānesi iy muġ-beçe
Boynuma asḳıl sebū baġlap anı zünnār ile

İy Nevāyī tüz bolup ni kilse tutḳıl özni ḫoş
Kim sitīz itmeklik olmas çerḫ-i kec-reftār ile

342.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Hecr otı dāġı bile köñglümni iy cān örteme
Dūzaḫ otı birle köydür dāġ-ı hicrān örteme

Örteben her kimni ot cānımġa salma reşkdin
Ḫalḳnı peydā min-i maḥzūnnı pinhān örteme

Lemᶜa-i ruḫsār ile dīn kişveriġa salma ot
Munça İslām ehlini iy nā-müselmān örteme

Āhım otı uçġunın gerdūnġa tartıp iy perī
Ol çaḳınlardın melek ḫaylını her yan örteme

Ger ḳolum ger cism ü cānım örtedin͡g ḳıldım biḥil
Üz ḳolun͡g iy cism ü cānım ṣadḳan͡g āsān örteme

Çünki sin hem ḳalmaġun͡g örtenmey iy şemᶜ-i ṭırāz
ᶜĀrıż otı birle pervānen͡gni perrān örteme

Çün Nevāyī vaṣlıdın kiçti anı hecr otıda
Örtemey dip iylep irdin͡g ᶜahd ü peymān örteme

343.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Zülfiġa meyl iy nesīm-i ᶜanber-efşān iyleme
Tarḳatıp yüz pāre kön͡glümni perīşān iyleme

ᶜĀlem ehli cānıġa raḥm iylep iy çābük-süvār
Atlanıp ösrük yana āhen͡g-i meydān iyleme

Zaḫmlıḳ baġrımnı yüz min͡g pāre iylep tīġ ile
Ẓulmdin her pāresin bir ḳatre-i ḳan iyleme

ᶜAzm-i geşt iylep tün aḳşam ay kibi iylep ṭulūᶜ
Çerḫnin͡g yüz min͡g közin ḥüsnün͡gġa ḥayrān iyleme

Dip imiş sin iylegüm İslām ilinde ḳatl-i ᶜām
İyleme bu ẓulmni iy nā-müsülmān iyleme

Ger disen͡g kön͡glün͡gni gerdūn teh-be-teh ḳan itmegey

Ḫurde meylin ġonçe dik köñglümde pinhān iyleme

İy Nevāyī bezm tüzgen irmiş ol gül bāġ ara
Tā perīşān bolmasun bülbül dik efġān iyleme

344.Gazel.
-.--/-.--/-.--/-.-
Ol yaşıl tonluġ perī-veş laᶜl-i şekker-bār ile
Rūḥ-ı ṭūṭīsin ḳılıptur münfaᶜil güftār ile

Gerçi aḫżār ton bile bāġ-ı leṭāfet naḫlidür
Līk ḥayrān iylemiş yüz servni reftār ile

Ger söküldi ol itek kirpik bile tikse bolur
Kim irür gül ḫilᶜatin tikmek münāsib ḫār ile

Añgla aḫżar şemᶜ u sarıġ börki anıñg şuᶜlesi
Tīre külbemni yarutsa kāşkī ruḫsār ile

Naḫl-i ḳaddür mü yaşıl ṭon içre yāḫod naḫl-i mūm
Baġlaġan ṣunᶜ ilgi yüz miñg ṣanᶜat u hencār ile

Sāḳıyā cām-ı zümürrüd-gūn ara ḳoy laᶜl-mey
Kim irür şengerf bī-ḥad ḫoş-nümā zengār ile

Tā bolay laᶜl-i zümürrüd ārzūsıdın ḫalāṣ
Tartıban anı Nevāyī dik nevā-yı zār ile

345.Gazel.
.---/.---/.---/.---

Közüñg ġam ḳatl- gāhıda belā cellādı ḳaşımda
Cünūn zencīri boynumda siyāset tīġı başımda

İçimniñg ḳan u dāġıdın başımġa hem eṡer yitti
Nişāndur lāle dik ol gül ġamıdın iç ü taşımda

İrür ol gül ġamıdın ser-güẕeştimdin ʿıyān ḫaṭlar
Ḥabāb u mevc kim ẓāhir bolur gül-reng yaşımda

Köñgül hecr ilginiñ tırnaġıdın her yan ḫırāş olġan
Ḳulaḳ salsañ irür ẓāhir fiġān içre ḫırāşımda

Köñgülge bāde gerçi dāş yañglıġ saldı ot likin
Bişürmek cüz ḳadeḥ sevdāsı yoḳtur uşbu dāşımda

Cefā taşı mini ger iyledi tofraġ tapmaslar
Neẓ āre ḳılsalar ḥarf-i vefādın özge başımda

Nevāyī siḥr imes gūyā Kelīmu'llāh ʿaṣāsıdur
Bu muʿcizler ki ẓāhir boldı kilk-i nükte-pāşımda

346.Gazel.
. - - - / . - - -/ . - - - / . - - -

Nihāl-i ḳaddiñ ildin cān alur nāzük-ḫırām içre
Yüz ol alġança gül-bergiñ birür şīrīn-kelām içre

İrür ʿuryān tenimde būriyā-yı hecr naḳşıdın
Köñgül bir nā-tüvān ḳuş kim giriftār oldı dām içre

Mañga iş āteşīn laʿliñ ḫayālin tā bişürmekdür
Ni otlar kim tutaştı cānġa bu sevdā-yı ḫām içre

Nişīmen iyledi köñglüm ḳuşı küyüñgde ḳayd itme
Kebūterġa kişi ḳaṣd itmedi Beytü'l-Ḥarām içre

ʿAcāyib tīredür ġam şāmı yā dūd otı kim örter
Maḥabbet ehlini mihr otıġa gerdūn bu şām içre

Bu kim Cemşīdḳa devrān vefā körgüzmeyin yıḳtı
Oḳu keyfiyyetin kim yazılıptur devr-i cām içre

Bu iski deyr çün ḳılmas müdām ilge vefā ḫoş tut

Özüngni dāyim iski mey bile ʿıyş-ı müdām içre

Diding kūyide bolġumdur Nevāyī birle hem-ṣoḥbet
Raḳīb āḫir köp anıng birle bolma bu maḳām içre

347.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -
Çāklik könglüm nişānı ġonçe-i ḫandānıda
Munda tāze dāġ yanglıġ ḫāli anıng yanıda

Yoḳ turur itlerge san kūyide vü körgil mini
Kim ol ay kūyide min hem yoḳ min itler sanıda

Ḳan bolup bağrım aḳar közdin tileseng tapılur
Lāle içre sebze dik peykān sirişkim ḳanıda

İyledür raʿnā ġazālim lāceverdī ṭāḳ ara
Kim imes andaḳ ġazāl zer-i sipihr eyvānıda

Asru nā-fermāndur ol gül kim libāsıdur benefş
Gerçi gül-ruḫlar irür barı anıng fermānıda

Hecride barça ʿaẕāb āyetleri şānımdadur
Barça raḥmet āyeti dik nāzil anıng şānıda

Devr ayağıdın vefā ehlin unutma sāḳiyā
Kim vefā yoḳ cüz unutmaġlıġ felek devrānıda

Dāniş ehli keffeside kiltürür nā-dānnı çerḫ
Fikri yoḳ kim rāst kilmes bu ḫıred mīzānıda

Ger Nevāyī bülbülī irdi ḫoş-elḥān kör ki hecr
Nevḥa rengi körgüzür her dem anıng elḥānıda

348.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Tüşte yitken dik turur min serv-i ḥūrī-zādıma
Kör yaman ṭāli` ki ol hem yaḫşı kilmes yādıma

Sağınur min kim tapılmas bir köñ͡gül `ālemde şād
Şādlıġ hergiz çü yitmes ḫāṭır-ı nā-şādıma

Yoḳ ki ża`fımdın ünüm çıkmasda raḥm itmes ol ay
Kökke hem yitkende nālem yitmedi feryādıma

Aytsam ḫoştur köñ͡gül bāġı giyāh-ı mihr ile
Dir ki bu cevherni Tiñ͡gri birmemiş pulādıma

Dād sulṭāndın taparlar veh ki ol sulṭān-ı ḥüsn
`Azm iter her laḥża tīġ-ı kīn çikip bī-dādıma

`Ādet iyler yār hicrān şīvesin iy dôstlar
Vāy kim nitkey min ansız ḫāṭır-ı mu`tādıma

Min çü boldum deyr pīriniñ͡g mürīdi ni asıġ
İmdi şeyḫ-i ḫān-ḳāh ḳoymaḳ köñ͡gül irşādıma

İy Nevāyī tilbe köñ͡glüm derd ü ġam tağın ḳazar
Körseñ͡g aḥvālim digil mecnūn ṣıfat Ferhādıma

349.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . - .

Ḫalḳ mihrige mini yā Rab yana zār iyleme
İyleseñ͡g hem mihri yoḳlarġa giriftār iyleme

Mihr-bānlarġa dağı uçratsañ͡g ilniñ͡g mihrini
Nāgehān ḫāṭırları içre pedīdār iyleme

İy perī ḳatlimġa meyl itseñ͡g fidā cānım miniñ͡g
Özge sarı ḫāṭırıñ͡gnıñ͡g meylin iẓhār iyleme

La`lidin kim ḳılsa bir cān-baḫş söz naḳl iy köñ͡gül

Min ki ġam deştide ittim ah-ı derd ālūd ile
İstegen tapḳay kiçe ot birle kündüz dūd ile

İnfi`āliñgdin ḳuyaş kirdi ḳara tofraġ ara
Ḳılġanıñgda cilve ol ruḫsār-ı gerd-ālūd ile

Ol aġız ma`dūm u minde öpmeki sevdāsıdur
Sūd kim istep turur sermāye-i nā-būd ile

Ni atıñg bolmaḳḳa ṭāli` ni itiñge ṭu`me min
Tüşkeli küyüñg ara bu cism-i ġam-fersūd ile

Ġam tüni ḳılmış ḳara basḳan kibi mużṭar mini
Biyle kim nā-kār min bu baḫt-ı ḳīr-endūd ile

İyle maḥvıñg min ki kilmes ḫāṭırımġa hecr ü vaṣl
Sin murādım sin işim yoḳtur ziyān u sūd ile

İy Nevāyī asru maḳbūl il bile ḫūy itti yār
Ḫoşluġı ger yoḳ turur ni `ayb sin merdūd ile

352.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Serv-ḳad gül-ruḫlar ötmes ḫāṭır-ı nā-şādıma
Sevr ü gül körsem alar kirgey meger kim yādıma

İyle gerdūn ẓulmi itmiş rūzgārım tīre kim
Yaruta almas ḳuyaş kirse ḫarāb-ābādıma

Nige feryād itmeyin yāḫūd nitey feryād itip
Biyle kim feryād itip yitmes kişi feryādıma

Ḳazmasa köñglüm yana ġam Bī-sütūnın yaḫşıraḳ
Hīç şīrīn -leb çü ḳılmas raḥm bu Ferhādıma

Allıda cān cevheridin özge īşār iyleme

Tüşte vaṣlı bolsa ger ḫod barça soñġı uyḳudur
İy Ḫıżır ḥayvān suyı içmekke bīdār iyleme

Ḥalḳa-i küfr içre çün ḳoydum ḳadem iy pīr-i deyr
Muġ-beçe zülfi ḫamıdın özge zünnār iyleme

İy Nevāyī dem-be-dem efgār köñlüñ sağınıp
İtik itik ün bile il köñlin efgār iyleme

350.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Üzdi mindin dôstluġ ol şūḫ-ı simīn-ten yana
Ançа kim mümkindür itkil `ıyş iy düşmen yana

Mezra`-ı cismimde irmestür ḳararġan tāze dāġ
Tā ki köymiş berḳ-ı `ışḳıñdın ḳayu ḫırmen yana

`Işḳım itti yaşurun fāş itti giryān közlerim
Ḳıldılar ġammāzlıġ bu ikki ter-dāmen yana

Şem` yañlıġ ot tutaşıp başıma hicrān tüni
Yaşurun ḥālimni ilge iyledi rūşen yana

Ḳaçtılar ehl-i cünūn her yandın andaḳ kim şerer
Bes ki toldı otluḳ āhım dūdıdın külḫen yana

Dehr ra`nāsı fen ü mekri bile tapsañ firīb
Tā ni mekr itkey `ıyān bu veleh-i pür-fen yana

İy Nevāyī çün zamān ẓulmiġa sūd itmes cezā`
Kesb ḳıl bu şīveni vü ḳılma köp şīven yana

351.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Şüḫlar müjgānıdın zühdüm ḳutulsuñ veh niçe
Ger ḳuyaş tīġın felek her dem çiker bī-dādıma

İy Nevāyī `āfiyet küyi ġanīmetdür velīk
Niyleyin ger kilmese şeydā köñgül irşādıma

353.Gazel.
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Özüm hem irmen öz ḥālimdin āgeh tā anı kördüm
Yoḳ ol kim irmes aḥvālimdin ol nā-mihr-bān āgeh

Yüz alman serv birle gül ayāğıdın ki veh yoḳtur
Anıñ ḳadd ü yüzige bāġ ara bu ikkidin eşbeh

Zenaḫdānıñgda ḫoy irmes ki āb-ı zindegānīdür
Ki ḥayvān çeşmesiniñ astıda vāḳıᶜ durur ol çeh

Yüzüñ vaṣfını yüz teh ṣafḥaġa yazsam tamām olmas
Ki bolġay ṣafḥa-i ḫurşīdçe ol ṣafḥadın her teh

Cünūnum menᶜ ḳıldıñ ol perī ᶜışḳıda iy nāṣıḥ
Kişi dīvāne bolsa yaḫşıraḳ yüz ḳatla kim ebleh

Tecemmül raḫtıdın iy şeh gedāġa ḳılma istiġnā
Çü baġlar raḫt bu deyr-i fenādın ger gedā ger şeh

Nevāyī köp dime ġam ḫaylıdın mey-ḫāne me'mendür
ᶜAzīmet ḳılsañ ol dārü'l-emānġa fī-emānu'llāh

354.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Bes yaman ḥālī tüşüptür yārlar min zārġa
Kim yaman ḥālimni ẓāhir iyley alman yārġa

İy ki dip sin yir yüzini lāle-zār itmiş bahār

`Ālem işi ser-tā-ser ġam yirge kerī ḳılmas

Sāḳī tutuban cāmı ḳoyma mini ḳayġuda

Vaṣl isteseñ ol fānī andaḳ ki Nevāyī kim

Her iş ki munıñ ġayrı bardur barı bī-hūde

356.Gazel.

. - - / . - - / . - - / . - -

Maña bolmaġay yār bīgāne nā-geh

Mini ḳılmaġay zār u dīvāne nā-geh

Besī eşk aḳızdıñ iy köz bes it kim

Yıḳılmasun üstüñge vīrāne nā-geh

Didiñ çikme āh u fiġān vay niyley

Çıḳıp kilse ol şūḫ-ı mestāne nā-geh

Muṣallā yükin rehin iterge çiker min

Eger meskenim bolsa mey-ḫāne nā-geh

Köp ösrük min iy deyr pīri uyatdur

Ḳolumdın tüşüp sınsa peymāne nā-geh

Ḳıyāmetġaça yatsa ösrük `aceb yoḳ

Nevāyīġa mey tutsa cānāne nā-geh

357.Gazel

. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Ni sūd gül-şen ara içmekiñ nihān bāde

Ki yüzde güller açardın bolur `ıyān bāde

Közüñ ḫayāli kilip ḳanım içse ḫoş-dil min

Bi-`aynih iyle ki dil-ḫ āh mihmān bāde

Güyiyā köz salmadıñ͡g bu dīde-i ḫūn-bārġa

Taşlarıñ͡gdın yaḫşırak̡ bolmak̡ tenimde dāġlar
Sikke-i bihbūd urġan dik durur dinārġa

Ṣubḥ-ı vaṣlım dimeseñ͡g k̡ılġay nihān şām-ı firāk̡
Nige yaptıñ͡g zülf-i şeb-gūn mihr dik ruḫsārġa

Cān-fezā k̡ılmış yüzüñ͡g büstānını her sarı ḫūy
Bu gül açk̡ay birseler ḥayvān suyı gül-zārġa

İy naṣiḥāt-gū közümni tīre iyleptür ḫumār
Raḥm itip k̡ıl reh-nümūnluġ külbe-i ḫammārġa

Cām-ı mey tutk̡ıl ki tārīḫ-i bināsın tapmadım
Niçe kim saldım naẓār bu ṭāk̡-ı mīnā-kārġa

Deyrdin ger bolmasun ġāyib dir irseñ͡g muġ-beçe
İy Nevāyī baġla zünnārı uçın zünnārġa

355.Gazel.
- - . / . - - - / - - . / . - - -

Her gül ki açıptur mı ol `ārıż-ı dil-cūdā
Güller mü ikin suda gül `aksi mü közgüde

Közgüde yüzüñ͡g `aksi ger yaḫşı naẓar k̡ılsañ͡g
Bar iyle bi`aynih kim kün `aksi tüşer suda

Nāz uyk̡usıda ol köz āşūbı cihān içre
Oyġansa körüñ͡g nitkey `ālem buzup uyk̡uda

Allıñġa yüzüñ͡g kilgeç ḥüsn ehlini körmes min
Köz añ͡glamas eşyānı bolġaç k̡uyaş utruda

Ger şehrni terk iylep ṣaḥrāġa k̡oyup min yüz
Maġdūr irür min kim māhım irür orduda

Ni münkir olmaḳ irür kiçe bāde içkendin
Çü ḳoydı ḥulleñ üze ḳaṭredin nişān bāde

Lebiġa bāde alıp ḳıldı nūş u cān taptım
Ol içti lik mañga boldı nūş-ı cān bāde

Egerçi tevbe buyurduñ mañga bil iy zāhid
Ki sıngusı yana çün tutsa dil-sitān bāde

Közüñ ki ḳanım içer meyli ḳıldı mest oldı
Ki batraḳ ösrük olur içse nā-tüvān bāde

Zamāne miḥnetidin bir zamān diseñ ḳutulay
Tola tola ḳoyuban iç zamān zamān bāde

Birev ki yaḫşı yaman rencidin ferāġ ister
İçerde talġama dik yaḫşı ger yaman bāde

Nevāyī iyledi dārü'l-emānı mey-kedeni
Ki birdi dehr ġamıdın añga emān bāde

358.Gazel
. . - - / . . - - / . . - - / . . -

Sünbülī şāmıda yüz iyledi gül-rīz yana
Boldı her uçḳunıdın köñglüm otı tīz yana

Gülniñ eṭrāfida yüz ġonçe vekīl ẓāhir iter
'Ārıżı devride ol zülf-i dil-āvīz yana

Āteşīn la'l ü yüzi şem'in açar tañ yoḳ eger
Köyse ḫāşāk ü ḫas tevbe vü perhīz yana

Ni ṭarāvet durur ol yüzde ki ḫūydın ḳılmış
Gülni şebnem-zede şebnemni gül-āmīz yana

Mini hicrānda öger ḫalḳ velīkin ansız

Zār köñglümge irür bāde ġam-engīz yana

Añglaġan `ışḳ ara Ferhād işi şīrīnlıġını
Ölse hem istemegey ḥaşmet-i Pervīz yana

İy Nevāyī kilür ol ḥüsn bahārı bu ṭaraf
Berḳ-ı āhıñgnı bu kün ḳılma sebük-ḫīz yana

359.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Bir ḳadeḥ mey içmedim serv-i gül-endāmım bile
Bir nefes ivrülmedi devrān miniñg kāmım bile

Her meyi kim ansız içtim tapḳalı ġamdın emān
Zehr-i ġam gūyā izilmiş irdi ol cāmım bile

Tünge yitmes künni ötkerdim ölüp hicrānıda
Künge yitkey min mü veh bu ṣubḥı yoḳ şāmım bile

Ḳayda bolsun mużṭarīb köñglümge ārām iy refīḳ
Tutmadım ārām çün bir dem dil-ārāmım bile

İy ṣabā ol gülge mühlik fürḳatim peyġāmın ayt
Belki cān naḳdin añga yitkür bu peyġāmım bile

İy Nevāyī ölsem armān iltkümdür içmeyin
Bir ṣabūḥī gül-`iẕār-ı bāde-āşāmım bile

360.Gazel.
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Birev kim reşk iltür min kiçürmekke ḫayāl içre
Ni kiçkey köñglüme ger il bile körsem viṣāl içre

Baġırda yüz belā nīşi köñgülde miñg firāḳ oḳı
Kişini salmaġıl `ışḳ ehlidin yā Rab bu ḥāl içre

Köñgül bir laḥẓa il bī-dād iterdin yüz şu`übetde
Zamānī yār bī-pervālıġıdın miñg melāl içre

Tenimde keşret-i peykānı tā tīġını yandurdı
Hem ol demdin irür tīġı yüzidin infi`āl içre

Tapılmas kām ile köñglüm ġamıdın öldi andaḳ kim
Sikender āb-ı ḥayvāndın temennā-yı muḥāl içre

Tün aḳşam ile kim bolġay şafaḳ içre ḳuyaş nihān
Kirer her şām ol gül-çihre şād-revān al içre

Bil ü aġzıñg ḫayālidin egerçi lāl min līkin
Cedel ehli meşellik ötti `ömrüm ḳīl ü ḳāl içre

Ḫalel yol birme `işret vaż`ıġa vü tut ġanīmet kim
Dem-ā-dem dehr evżā`ın körer min iḫtilāl içre

Nevāyī taptı mühlik nāledin olża`f kim sıḳḳay
Ḳalemde nāl andaḳ kim sıġar ol daġı nāl içre

361.Gazel.
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Ni bir yārī ki vaşlım sa`yıġa pā-merdlıḳ ḳılsa
Ni bir zārī ki hecrim derdide hem-derdlıḳ ḳılsa

Ḳızıḳraḳdur min ol ay `ışḳıda her niçe kim tā şubḥ
Bu iş terkide özni germ itip dem-serdlıḳ ḳılsa

Ġamı birle anıñg dik cüft min kim ölgüm ayrılsam
Niçe kim serv-i āzadım ḳulıdın ferdlıḳ ḳılsa

Ġamıdın tapmaġay miñgdin birin ger `ışḳ yüz miñg yıl
Belā ehliġa çāh-ı ġamda ġam-perverdlıḳ ḳılsa

Eger küyüngde olturmak tapar cānıġa yüz minnet
Eger yıllar Nevāyī bu hevāda gerdlıķ ķılsa

362.Gazel.
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Başımġa şu`le-i hicrān tutaşķandın imes āgeh
Viṣāl evci üze başıġa altun tāc ķoyġan şeh

Birev kim yüz perī dīvāne-vār itkey anga ķulluķ
Ni bilgey ḥālin anıng kim perī dīvāne itmiş veh

Belā çāhı giriftārı helākin veh ķaçan bilsün
Siyāset-gāhıda tutķunlarıġa ol ki ķazġay çeh

Ni vāķıf vaṣl-ı Mısrī içre menzil iylegey şāhī
Gedādın kim anga vīrāne-i hecr oldı menzil-geh

Mangadur bir perī maṭlūb ü zāhid ḥūrġa ṭālib
Ķaçan ṣoḥbet çıķışķay çünki min min tilbe ol ebleh

Tut iy sāķī fenā cāmı ki allında yek-sāndur
Eger fāsıķ u ger zāhid ü ger bolsun gedā ger şeh

Nevāyīni ol ay kim Rūḥ-ı Ķudsī kildi enfāsı
Dise bismil ķılur min ni digey ol ġayr-ı bismillāh

363.Gazel.
. . - - / . . - - / . . - - / . . -

Ançа könglümde durur gül-şen-i hicrān tikeni
Ki naẓar salmas anga ġamze-i nāvek-figeni

Közde ser-rişte-i tevfīķ ḫaṭı oldur kim
Südrelip yirge nişān kildi atınġnıng reseni

Köz ķarasın oyuban taşlaġanım ṣa`b irmes

Ançа kim salsa ḳarasın ġam-ı `ışḳıñ tügeni

Ġarḳ-ı mey köñglek irür hūşide yoḳ mestiñgde
Yā şehīdiñgniñ irür ḳanġa boyalġan kefeni

Lāle-zārı ki töker jāle irür zārıñgnıñ
Dem-be-dem tiş ile perġāleler itken bedeni

Germ-i mihr olġan ile zāl-ı felek tapma firīb
Kim bu `ayyareniñ asru köp irür mekr ü feni

İy Nevāyī ḳadiñge saldı şikest üzre şikest
Çün sañga boldı vaṭan zülf-i şiken ber-şiken

364.Gazel.
-.--/-.--/-.--/-.-

Kāş bolsa her tügen cismimde cevşen yafraġı
Kim oḳı köñglümde yitkeç ötmese tendin daġı

Gūyiyā ol şūḫnıñ köñglin alıptur özge şūḫ
Ger imes bī-dil nidür ildin köñgül aldurmaġı

Va`de ḳıldıñ hem vefā hem ḳatl ü pervā ḳılmadıñ
Ḳıl vefā va`deñgġa yāḫūd burnaġı ya soñgraġı

`Işḳ ebvābın çiker defterlerinde ehl-i derd
Biyle kim şingerf-gūn boldı şehīdiñ tofraġı

Sünbüliñgġa bir Ḫıṭāyī bendedür müşg-i Ḫuten
Kilse ilgiñgdin mey içkil kim budur `işret çaġı

Zülfi sevdāsıda bilmesler Nevāyī nüktesin
Yā cünūn güftārıdur yāḫūd yılanıñ arbaġı

365.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Köz bile köñglümge bolmış güyiyā vaşlıñg çağı
Kim közümniñg uçmağı tiz oldı köñglüm salmağı

Dime köñglüñg mülki ḳay çağdın bu nev` olmış ḫarāb
Tā bu kişver ehliğa tüşti firāḳıñg bulğağı

İy köñgül ḳılma ayağı tofrağı ḫaḳḳın ḳasım
Kim közümniñg ḫaḳḳıdur anıñg ayağı tofrağı

Ġam tüni köñglüm ḫırāşığa ger ister sin delīl
İnek inek çerḫ taḥriki vü encüm tırnağı

Ḳatl hengāmı şehīdiñg kim köterdi barmağın
Güyī anıñg atı andındur şehādet barmağı

Dehr gül-zānğa iy köñglüm ḳuşı meyl itme kim
Anda bülbül ḳanıdın rengīn irür gül yafrağı

Hecr ara ḳoydı direm dik dāğlar köksin yarıp
Vaşl irür mümkin Nevāyīniñg çü köptür yarmağı

366.Gazel.

. - . - / . . - - / . - . - / . . -

Ni 'ışḳ idi ki `adem iyledi vücūdumnı
Çü urdı şa`ḳa gerdūnğa çikti dūdumnı

Ni nükte būd u nā-būdumdın ayta min kim ol
Nebūd ḳıldı fenā otı birle būdumnı

Eger şikāf ise köksüm yaḳa kibi ni `aceb
Ki hecr bir biridin üzdi tār u pūdumnı

Bu yolda sūd u ziyāndın tekellüm itmeñg kim

Tüketti `ışḳıda sevdā ziyān u sūdumnı

Çū `ışḳ küfri ara bilge bağladım zünnār
Büt allıda yana `ayb iylemeñ sücūdumnı

Nevāyī özdin eser tapman olğalı `āşıḳ
Ni `ışḳ idi ki `adem iyledi vücūdumnı

367.Gazel.
- - . / - . - . / . - - . / - . -

Köksümde na`l boldı ḫadengiñ nişānesi
Köksüm öyi irür anıñ āmāc-ḫānesi

Peykānlarıñ ki til kibi köñglümdin urdı baş
Gūyā bir otdur ol ki bulardur zebānesi

Köp söz yasadı Leylī vü Mecnūn sözide ḫalḳ
İrmes niçük ki ḥüsnüñ ü `ışḳım fesānesi

Dip irdi bir bahāne bile sini öltürey
Öltürdi veh ki her dem anıñ bir bahānesi

Mihr-i ruḫıñda mihr-i giyeh sebze-i ḫaṭıñ
Gūyā ki ḫāliñ oldı hem ol sebze dānesi

Muğ deyri pīriniñ ḳulı min kim ğam itse ḳaṣd
İyler ḫalāṣ bir tola cām-ı muğānesi

`Işḳıñ Nevāyī iyler ulustın nihān velīk
Fāş iyler özge zemzeme-i bī-ḫôdānesi

368.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Gül ni bolğay kim yüzüñ hecriñde körgey min anı
Salsalar külbemge ḫas yañglığ süpürgey min anı

Bezmidin bolsa naṣībim bir süñgek tā `ömr bar
İslegey min yoḳ ki it yañglıġ kötürgey min anı

Cān çıḳar ḥāletde kildi yār u teskīn taptı cān
İmdi nā-maḥrem dip ister min itürgey min anı

Köñglüm otıdın yarut mihriñg çerāġın iy sipihr
Şarşar-ı āhımdın ol dem kim öçürgey min anı

Lebleriñg hecrinde tiler min bī-ḫod olmaḳ iy refīḳ
Mümkin irmestür ki aġzımġa yitürgey min anı

İy Nevāyī tilbe köñglüm itti imdi istemen
Niçe taġ u deştdin istep kitürgey min anı

369.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Yoḳ ki yamġurdın miniñg ḥālimġa devrān yıġlaġay
Körgüzüp gül-gūn bulut ister meger ḳan yıġlaġay

Encüm irmes kim irür eflāk eşki dānesi
Her tün aḥvālimġa bes kim çerḫ-i gerdān yıġlaġay

Çak baġrım ḳan u daġın köz yaşım def` itmedi
Lāle nef`īdür niçe kim ebr-i nisān yıġlaġay

Mu`teber irmes eger zerḳ ehli köp tökken sirişk
Kim müşa`bid az direm istep ferāvān yıġlaġay

Hecr tīġıdın ni ġam her dem Nevāyī yıġlasa
Kim ki boldı pāre pāre baġrı āsān yıġlaġay

370.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ten ḳara tofraġ olup āh otı āḫir bolmadı

Gerçi ḫas kül bolġaç andın şu`le ẓāhir bolmadı

Ḥüsnüñge mihr itti da`vī zülfdin çıḳḳaç yüzüñ
Tün ḥicābıġa kirip meclisde ḥāżır bolmadı

Dime köksüñ çākini yapḳıl ki köp yaptım velīk
Çāklik köñglek anıñ çākige sātir bolmadı

Ārzū iyler min öpsem dik közümni her zamān
Kim siniñ yüzüñdin özge yüzge nāẓır bolmadı

Örtemekde fürḳatiñ şāgirdidür dūzaḫ velīk
Pīşe iylep kesb üstadıça māhir bolmadı

Veh ni menzildür fenā kūyi kim anda yitmeyin
Kimse ikki kevndin āsūde-ḫāṭır bolmadı

İy Nevāyī ḳayġu yitse çerḫdin iç bāde kim
Kitmedi devrān ġamı tā cāmda yir bolmadı

371.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Kiçe kilgümdür diben ol serv-i gül-rū kilmedi
Közlerimge kiçe tañ atḳunça uyḳu kilmedi

Laḥẓa laḥẓa çıḳtım ü çiktim yolıda intiẓār
Kildi cān aġzımġa vü şūḫ-ı bed-ḫū kilmedi

`Ārıżı dik aydın irkende ger itti iḥtiyāṭ
Rūzgārım dik hem olġanda ḳaranġu kilmedi

Ol perī-veş hecridin kim yıġladım dīvāne-vār
Kimse bar mu kim añga körgende külgü kilmedi

Közleriñgdin niçe su kilgey dip öltürmeñ mini
Kim barı ḳan irdi kilgen bu kiçe su kilmedi

Ṭālib-i ṣādıḳ tapılmas yoḳsa kim ḳoydı ḳadem
Yolġa kim evvel ḳadem ma`şuḳı utru kilmedi

İy Nevāyī bāde birle ḫurrem it kön͡glün͡g öyin
Ni üçün kim bāde kilgen öyge ḳayġu kilmedi

372.Gazel.
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Minin͡g baḫtım yüzi ġam kācıdın ol kün ḳara boldı
Ki kön͡glüm ol közi ḳaşı ḳaraġa mübtelā boldı

Ḳutulmış irdi `āşıḳlıġ belāsıdın kön͡gül kitmiş
Ol ay kūyige bilmen yana an͡ga ni belā boldı

Ḳaş u kirpiklerin͡g kön͡glüm öyin ḳıldı kemān-ḫāne
Eliflerdin oḳ u her na`l an͡ga bir ḥalḳa ya boldı

Buzulġan ḫaste kön͡glümdin oḳın zinhār çikmen͡g kim
Ol öyge bu sütūn ol nā-tüvānġa bu `aṣā boldı

La`lin͡gġa ḳaysı til birle fidā diy ḫaste cānımnı
An͡ga cānım fidā kim cānı la`lin͡gġa fidā boldı

Fenā ister isen͡g tut deyr pīri ilgidin cāmī
Nidin kim ḫān-ḳah şeyḫi işi zerḳu riyā boldı

Vücūdum fānī iylep aldı deyn bir muġ-beçe tan͡g yoḳ
Eger zünnār baġlap meskenim deyr-i fenā boldı

Nevāyī ġuṣṣadın maḫlaṣ tiler sin mest ü bī-ḫod bol
Ki devrān derd ü renciġa devā bu boldı tā boldı

373.Gazel.
- - . - / - - . - / - - . - / - - . -

Bir kün mini ol ḳātil-i mecnūn-şi`ār öltürgüsi
Ösrük çıḳıp cevlān ḳılıp dīvāne-vār öltürgüsi

Ger ża`f ile `ācizlıġım köñglige raḥmī salsa hem
Başımġa yitkeç sikritip bī-iḫtiyār öltürgüsi

Vaṣlı ara ger öltürür cānımġa yüz miñg şükr irür
Çün ḳalsam andın bir zamān hicrānı zār öltürgüsi

`Āşıḳ bolurda bilmedim min nā-tüvān-ı ḫaste kim
Hecr olsa ġam öltürgüsi vaṣl olsa yār öltürgüsi

Meydān ara iy ehl-i dīn kirmen temāşāsıġa kim
Yüz körmeyin ol kāfir-i çābük-süvār öltürgüsi

La`liñg zekātı mey tutup tirgüzmeseñg iy muġ-beçe
Deyr içre min dil-ḫasteni renc-i ḫumār öltürgüsi

Dirler Nevāyī ḳatlıġa gül gül açıptur `ārıżın
Körgünçe anı vāy kim bu ḫār ḫār öltürgüsi

374.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Vaḫş ḫaylin deşt ara min tilbe-i maḥzūn sarı
`Ām ġavġasın ḫayāl it şehr ara Mecnūn sarı

Hem barurda hem yanarda ötkü diktür çerḫdin
Çıḳsa ol ay hecride āhım otı gerdūn sarı

Şem`ga pervāne meyli dik turur köñglüm ḳuşı
Barsa nā-geh ol ḳad ü ruḫsār-ı āteş-gūn sarı

Ṭurfe kör kim nāṣiḥim Ferhād ile Mecnūn irür

Bü'l-'aceb ḥālimġa baḳıp taġ ile hāmūn sarı

Her tün efzūn bolġan āhım otıġa cānım sipend
Kim gezendi yitmegey ol ḥüsn-i rūz-efzūn sarı

Sāḳiyā küp gencidin tut bizge la'l-i nāb kim
Bu barında meyl bolmas genc-i Efrīdūn sarı

İy Nevāyī mecma'ü'l-baḥreyn bolġay āşkār
Meyl ḳılsa seyl-i eşkim nā-gehān Ceyḥun sarı

375.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Eşk ḫūn-ābıdın olmış közlerim 'ummān kibi
Ḳan yaş arıtmaġdın ilgim pençe-i mercān kibi

Köñglüm otıdın ḳızarġan her ṭaraf peykānlarıñ
Su bolup imdi tamarlar zaḫmlardın ḳan kibi

Tenni ger dūzaḫ otı köydürse cānnı örtemes
Ḳılmaġıl hīç otnı yā Rab şu'le-i hicrān kibi

'Işḳ deştide ḳoyun çikmes fiġān veh bolmasun
Ḫāk-sārī bād-peymāyı bu ser-gerdān kibi

Sebze-i ḫaṭ yapḳan aġzıñ öpsem iy gül ni 'aceb
Tofraġımdın ġonçe bütse zaḫmlıḳ peykān kibi

Dehr bāġıdın niçe kün kim tirig sin 'ıyş ḳıl
Kim yana tapmaḳ imes ma'lūm bu bustān kibi

İy Nevāyī 'ışḳım u ḥüsni irürler ançа kim
Min añga ḥayrān min ü ol daġı min ḥayrān kibi

376.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Çün ilig birmes ki öpsem ol sitem-kār ilgini
Bir kişi ilgin öpey kim öpkey ol yār ilgini

Çün ayağı tofrağın öpkünce tapman `itibār
Sunsa hem nā-geh öperge ni ḥadim bar ilgini

Cān satar min ḫāk-i pāyiñgğa nidin kim ehl-i bey`
Tuttururlar satġuçı birle ḫarīdār ilgini

Zülfidin tañ yoḳ Kelīmu'l-lāh dik iste ejdehā
Kim yed-i beyżādın iyleptür nümū-dār ilgini

Sorġalı kilse Mesīḥim başıma dāmen-keşān
Ol itekdin kim ala alġay bu bīmār ilgini

Dāġ u ḳandın bar durur ol kim açılmış lāle-zār
Hecriñ eyyāmıda çikseñ `āşıḳ-ı zār ilgini

İy Nevāyī bil ki hicrān deştidin bolmas ḫalāṣ
Seyr ara maṭlūb eger tutmas ṭaleb-kār ilgini

377.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Veh ki sevdādur dimāġımda perīşānlıḳ daġı
Tilbe köñglüm içre öz ḥālimġa ḥayrānlıḳ daġı

Ger mini `ālem ili bī-dādı buzdı bāk yoḳ
`Ālemīdür bu buzuġ `ālemde vīrānlıḳ daġı

Ḫānümānımnı geh belā taġı gehī ġam deştidür
Biyle kim kördi alaḫanlıġ alamanlıġ daġı

K5atlim iylep ḳanıma kim kirdiler köz ü köñgül

İkkisi düşmen dururlar cānıma ḳanlıġ daġı

Yār kilgümdür diben bardı vü kilmes veh yana
Bī-vefālıġ ẓāhir itti `ahdı yalġanlıġ daġı

Hecride öltürmedim özni eger körsem yüzin
İnfi`ālim daġı sūd itmes peşīmānlıġ daġı

Furḳati deştide hem ser-geşte hem āvāre min
Kim ḳoyunluḳdur işim ġul-i beyābānlıġ daġı

Dehr ilinin͡g ẓulmi ger budur ki yitti cānıma
Şāhıdın ḫırmānlıġ u māhıdın armānlıġ daġı

İy Nevāyī sin ḫod ittin͡g kimse sin dik itmesün
Şāhıdın ḫırmānlıġ u māhıdın armānlıġ daġı

378.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ẓulm ü bī-dād iylep andaḳ buzmamış devrān mini
Kim tapa alġay özi tüzmekke hem imkān mini

Tüzmekimdin çerḫ `ācizdür nidin kim ḳılmamış
Lutfi tutḳan çaġda ābād itkü dik vīrān mini

Kāfir-i `ışḳ olmışam tan͡g yoḳ siyāset-geh sarı
Boynuma zünnār baġlap çikseler `uryān mini

Eşk mevcide uşalsa peykerim veh ni `aceb
Kim urar bir taġ üze her laḥẓa ol ṭūfān mini

İstedim kön͡glümge tīġın ġarḳa boldum ḳanıġa
Çün min anın͡g ḳanıġa kirdim tutuptur ḳan mini

Köp şu`übet birle alma ḫalḳ cānın iy ecel
Çünki min müştāḳ min öltür kilip āsān mini

Ṭāli`imniñ̂g ḳuvvetin kör kim beliyyet taşları
Kimge köktin inse iyler yir bile yek-sān mini

Miñ̂g belā zaḫmı bile öldi Nevāyī ḳılsa ḫalḳ
`Işḳ sarı meyl südrep körgüzüñ̂g her yan mini

379.Gazel.
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Ni mey ḫoştur mañ̂ga ni gül kirekliktür ni gül-zārı
Kirek mindin gil açġan yārınıñ̂g gül-zār-ı ruḫsārı

Ni cānımġa kirek ḥayvān suyı bil kim ḫırāmı hem
Kirek çün ol ḥayātım gül-şeniñ̂g serv-i reftārı

Cünūn tümānıda zengār u şingerf iyleme żāyi`
Ki def` iyler anı ol la`l ü ḫaṭ şingerf ü zengārı

Miniñ̂g ḫod rūzgārım tīre boldı şām-ı hicrāndın
Ḳılıñ̂g ṣubḥ-ı viṣāli şükrin iy `ıyş ehli siz bārī

Ni sūd imdi ayaġımdın tiken çikmeklik iy müşfiḳ
Ki taşlar birle köksümge ḳaḳılmış hecr mismārı

Anıñ̂g dik mestlıḳ uyḳusıdın açḳay Nevāyī köz
Ṣabaḥ-ı ḥaşr ol hem yāver olsa baḫt-ı bīdārı

380.Gazel.
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Ölügge cān birür çün nükte aytur la`l-i gūyāsı
Mesīḥā mīmidin gūyā çıḳar cān-baḫş enfāsı

Ḳadi naḫli ḥayātımdur meger tapmış hevā vü su
Dem-i `Īsī bilen ḥayvān suyıdın serv-i ra`nāsı

İrür aḥbāb bezmiñgde min-i merdūd nittim kim
Yıraḳtın hem müyesser bolmaġay hergiz temāşāsı

Dime cismiñgde pīç ü rūzgārıñg tīre nivçündür
Bu ḥālim bar tā tüşmiş başımġa zülf-i sevdāsı

Ḫumār-ı hecr içnide ṣa`b aḥvālimni ol bilgey
Ki içkey andın ayru meyni şūh-ı bāde-peymāsı

Ser-i mūyı imes āgeh fenā āyīnidin ol kim
Cihān bar u yoḳıdın bir ser-i mū bolsa pervāsı

Min u muġ deyri vü cām-ı fenā zāhidḳa men`im yoḳ
İçip kevs̱er suyıdın bāġ-ı cennet bolsa me'vāsı

Nevāyī ża`fi ġālib irdi bu kūy içre ol aḳşam
Eger ölmey durur ni irdi itler şūr u ġavġası

381.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Bāġdın kildi nesīm ü gül isin kiltürmedi
Ni tikenler kim bu ġam köñglüm ara sındurmadı

Şām-ı hecrim tīredür andaḳ ki kündüz hem bolup
Her niçe kim iḥtiyāṭ ittim ḳuyaş bilgürmedi

Hecr ẓulmidin didim iyley ecelġa derd-i dil
`Āḳıbet cānımġa raḥm iylep añga yitkürmedi

Vaṣl ara köp istedi cānım ki bir dem tınġa min
Hecr tā cānımnı tendin almadı tındurmadı

Ḳaysı gül bī-dādı bir bülbül perin savurdı kim
Çerḫ ẓulmi hem anıñg yafraġların savurmadı

İy Nevāyī bī-vefādur ḫūblar boldı ḫalāṣ

Ol ki ba`żıġa köñgül ba`żıġa köz aldurmadı

382.Gazel.

-.--/-.--/-.--/-.-

Müdde`īler bī-teraḥḥum yār bī-pervā besī
Hem olar köp ẓulm iterler hem bu istiġnā besī

Zülfi zencīri meger bolġay `ilācım iy ḥakīm
Kim dimāġımnı perīşān iylemiş sevdā besī

Min öler ḥāletde vü mātem idi aḥbāb ara
Bu ki aḳşam ḳıldı kuyüñg itleri ġavġā besī

Ṭurfe min min `ışḳ deşti içre yoḳ irse körgüzür
Vāmıḳ u Ferhād ile Mecnūn kibi şeydā besī

İy ṣabā köñglüm ni yitti kūyide kim iyler imiş
Bü'l-`aceb-veşlıġlar ol āşüfte-i rüsvā besī

Ḫaste min devrān cefāsıdın kitürgil bāde kim
Nāfi` irmiş ol marażġa sāġar-ı ṣahbā besī

İy Nevāyī ger diseñg köp incimey devr ehlidin
Her ni dirler yā ḳılurlar ḳılmaġıl pervā besī

383.Gazel.

-.--/-.--/-.--/-.-

Derd-i hecriñg otı cism-i nā-tüvānım örtedi
Nā-tüvān cismimġa tüşken şu`le cānım örtedi

Ḳozġaban köñglüm alaḫan u alaman iyledi
Ni alaman u alaḫan ḫānümānım örtedi

Berḳ-ı `ışḳıñg çünki tüşti ḫānümānım boldı kül
Ṭurfe ot irdi ki peydā vü nihānım örtedi

Dime `ışḳım niyledi kim rüzgārıñdur ḳara
Rūzgār evrāḳıdın nām u nişānım örtedi

Ger bahār il tapsa bustāndın gül ü reyḥān isi
Kilür ol reyḥān ile güldin mañga hem örtedi

Şām-ı hecride şafaḳ körseñ Nevāyī bil yaḳīn
Kim felekni şu`le-i āh u fiġanım örtedi

384.Gazel.
. - - / . - - / . - - / . -

Sora kilmedi yār bīmārını
Bu iş ḳıldı bīmārraḳ yārını

Köñülsizliġ ehdūhidin veh ni ġam
Kişi körse yanıda dil-dārını

Anıñ kim ḳadin ṭūbī itti Ḫudāy
Bihişt itti gül-zār-ı ruḫsārını

Muşavvirġa cānım fidā iylese
İzip la`l ol leb nümū-dārını

Yüzüñ devride gūyī naḳḳaş-ı şun`
Ḳuyaş birle tiñ tuttı pergārını

Köñülni firāḳ iyle zār itti kim
Meger vaşl def` itkey āzārını

Ḫumār aldı cān iy köñül `ışḳ di
Çü körseñ fenā deyri ḫammārını

Nevāyīġa cevr itme kör luṭf ile
Ten-i zārını cān-ı efġārını

385.Gazel.

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

Pākler köñglidür ol `āriż-ı meh-veş sarı
Rāstlar meyli hem ol ķamet-i dil-keş sarı

Köñglüm ol yan çikedür nige ki mecnūn köñgli
Yā perī sarı çiker yoķsa perīveş sarı

Zülf açıp bizni müşevveş ķılıp ötti velīk
İltifāt itmedi bir dem bu müşevveş sarı

Ḫalķ-ı meydān ara her sarı baķıp veh ki közüm
Rākib-i meh-veş ile merkeb-i ebreş sarı

Ançа naķş oynadı eflāk miniñ birlen kim
Baķa alman yana bu saķf-ı münaķķaş sarı

Aḫter-i naḫs durur muḥtesib er bāde töker
Zū-ẕeneb dir kişi salsa naẓar ol ġış sarı

Cānnı pür dād ile ger ḫaste Nevāyī oynar
Ol mukāmir ṣıfat elbette irür ġış sarı

386.Gazel.

- . . - / - . . - / - . -

Āh ki `ışķ iyledi rüsvā mini
Saldı cünūn küyige sevdā mini

`Işķ ile sevdā boluban müttefiķ
İylediler dehrde rüsvā mini

Deşt ara mecnūn dimeyin kim vuḥūş
Kildiler iylerge temāşā mini

Kimni ki `ışķ istedi ķatl itkeli
Hecr revān iyledi peydā mini

Kim ki mini öltürür ol tirgüzür
Yoḳsa ḳaçar körse Mesīḥā mini

Deyr imes irdi yirim azġurup
Saldı bu yan bir büt-i tersā mini

Vāy ki öltürgeli ḳılmas pesend
`Işḳ yana kimseni illā mini

Sāḳī-i gül-çihredin āşüfte min
Dime ki mest iyledi şahbā mini

Yār Nevāyīni tilep iy köñgül
Yā sini öltürgüsidür yā mini

387.Gazel.

Ni kün ölġay ki nigārım kilgey
Bāġ-ı `ömrümde bahārım kilgey

`Ömr bāġıda bahār oldur kim
Serv -ḳad lāle-`iẕārım kilgey

Ölmegey min yolıda ger başıma
Sikritip şāh-süvārım kilgey

Ol gedā canıġa ot tüşkey kim
Alġalı şem`-i mezārım kilgey

Küyide itti köñgül veh ḳaçan ol
Mest-i dīvāne-şi`ārım kilgey

Ḳanı mey kim çü içip mest olsam
Kökke tüz baḳḳalı `ārım kilgey

İy Nevāyī tilemen ḥūr u perī
Şāyed ol bezmde yārım kilgey

388.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Bāġ ara gūyā ṣabā salmış idi cānān isi
Kim yitişkeç gül isi min taptım andın cān isi

La`li köñglüm ḳatlini ḳılmaḳḳa boldı nükte-senc
İy köñgül dem asra kim kildi bu sözdin ḳan isi

Yüz ü ḫaṭṭınıñg nesīmidin çü taptım tāze cān
Veh ni cānımġa kirek imdi gül ü reyḥān isi

Bardı ol yan zār köñglüm birmegey teşvīş añga
Zaḫmı islenġan köñgülniñg yitse nā-gehān isi

Aġzı vü dür tişleridin rūḥuma aytur ḫaber
Kilse nā-geh jāle tolġan ġonçe-i ḫandān isi

Ġonçe `ıṭrın ḫoşlamas min min ki köñglüm bāġıda
Derk iterge örgenip min zenglıġ peykān isi

Ḫāli sevdāsın dime köñglüñg nidin fāş iyledi
Kim yaşurġan birle iyler bādeniñg ṭuġyān isi

Muḥtesīb ger ehl-i fehm olsa yıḳılġay mest olup
Küp uşatḳanda ki iyler bādeniñg ṭuġyān isi

Güldin ol gül-ruḫ isin tapḳaç Nevāyī açtı köz
İyle kim Ya`ḳūb köñglekdin meh-i Ken`ān isi

389.Gazel.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Başnı ger yirge ḳoya alman baḳıp māhım sarı
Başıma tofraġ savurmaḳḳa baray şāhım sarı

Tün ara encüm tütünde uçḳun an͡glar salsa köz
Kimse kön͡glüm otıdın bolsa `ıyān āhım sarı

Min kön͡güldin reşk iltür min kön͡gül mindin ḥased
İstese kön͡glüm ki ḳılsam `azm dil-ḫ āhım sarı

Cān lebin͡g şevḳıdın āgeh bolġalı iyler Mesīḥ
Cān birür çaġda teveccüh cān-ı āgāhım sarı

İy kön͡gül ol ḥüsn gencidin gedālıġdur işim
Gerçi yoḳ pervāyı anın͡g şey'lillāhım sarı

Ol ḳuyaş sarı barurda sāye hem-rāhım durur
Reşkidin baḳman kiyin bir ḳatla hem-rāhım sarı

Ḥüsni bāġıdur naẓar-gāhım Nevāyī zīnhār
Salmaġıl gāhī naẓar bāġ-ı naẓar-gāhım sarı

390.Gazel.
-.--/-.--/-.--/-.-

İstemen kön͡glümni iylerde ḫayāl ol māhnı
Kim taḫayyül birle seyr iyler niter hem-rāhnı

Kön͡glüm isterni tiler min barın͡g iy ay u ḳuyaş
Sizni kön͡gli istemes ol kim tiler dil-ḫ āhnı

Oḳı zaḫmın ten ara ol yüz ḫayāli yaratur
İyle kim Yusuf cemāli rūşen itkey çāhnı

Cān u `aḳl u hūşdın kiçkil didin͡g ḳıldım ḳabūl
Terk ite alman nitey neẓẓāre-i geh-gāhnı

Ġarḳa boldı nā-tüvān cismim sirişkim baḫrıda
Gerçi su niçe tiren͡g bolsa çumurmas kāhnı

`Āşıḳ irsen͡g körmegil iy şeh gedālarnı ḫaḳīr

Kim belālıġ `ışḳ farḳ itmes gedā vü şāhnı

İy Nevāyī şāh işiki pāklerge ḳıbledür
Ḳılmaġıl köz ḳanıdın āġuşte ol dergāhnı

391.Gazel.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ża`flıḳdur didiler ol büt-i meh-sīmānı
Cān fidā vü ten aṅga ṣadḳa köṅgül ḳurbānı

Dôstlar allıda atımnı tuta almasaṅgız
Naḳd-i cānımnı başıġa ivürüṅg pinhānī

Berg-i gül üzre digey şehd yapuşmış körgen
Bu ki tutmışdur uçuḳ ol leb-i şekker ḫānı

Ṣadaḳa çünki belālarnı red iyler yā Rab
Cān aṅga ṣadḳa ḳılay maṅga baġışla anı

İy Nevāyī yana dem urma kim ol ay dir imiş
Kim kiçe uyḳuġa ḳoymas mini it efġānı

392 - 1.Müstezad
- - . / . - - . / . - - . / . - -
- - . / . - -

Ni vesme vü ni kismedür ol zülf-i semen-sāy
Ni ġamze-i cādū
Meşşāṭa saṅga zāl-i felekdür meger iy ay
Ḫūrşīd aṅga közgü
Ḳaş yası bile kirpik oḳın her sarı atsaṅ
İmkān-ı ḫaṭā yoḳ
Her kimse ki bolġay aṅga bu nev` oḳ u yay
Tüz bolġusı ḳayu
Mescid yolın asrab niçe dīn ehli yoluḳsa
Reh-zenlıḳ itersin
Tiṅgri yolını asramaḳ iy kāfir-i ḫôd-rāy

Bu nev^c bolur mu

Ger istemedi ṣubḥ-ı ümīdimni yaşurġay

Miḥnet ḳara şāmı

Her yan saçılıp bes ni üçün boldı semen-sāy

Ol ṭurre-i Hindū

Hicrān tünininĝ tīrelıġın kevkeb-i eşkim

Def^c iylese tanĝ yoḳ

Encüm sipehi köprek irür encümen-ārāy

Tün bolsa ḳaranġu

Ġam deştini ḳat^c iyleben ol küyge yitmen

Körmen anı tüş hem

Kim bolsa ḥarem şevḳı bile bādiye-peymāy

Közdin uçar uyḳu

Ol şūḫ Nevāyīni didi kim ḳılayın ḳatl

Bir köz uçı birle

İy vāy ki bir hem anĝa köz salmadı iy vāy

Ḳatl uşbudur uşbu

392- 2.Müstezad (muḫammes)

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Şerbet-i yuḥyi'l-^cıẓām irni mey-i nābındadur

Süre-i ve'ş-şems tefsīri yüzi bābındadur

Şerḥ-i māzāġa'l-başar nergisleri ḫ ābındadur

Leyletü'l-mi^crācınıĝ şerḥi saçı tābındadur

Ḳābe ḳavseyn ittiḥādı ḳaşı miḥrābındadur

Ol ḳadi ṭūbādın artuḳ yüzi Rıżvāndın cemīl

Kim birür cān la^cli her kim bolsa közidin ḳatīl

La^cli reşkidin fiġān iylep ḳılıp eşkin sebīl

Köp yügürdi ravżada ^caynā'n tüsemmā selsebīl

Tapmadı ol çāşnī kim şekker-i nābındadur

Cān birür irdi Ḫıżır suyı ḫalāyıḳḳa şariḥ

^cĪsī ölüg tirgüzür irdi dip elfāẓ-ı faṣīḥ

La^clidin tā kim tekellüm ḳıldı ol şūḫ-ı melīḥ

Ḫıżrınıĝ ^caynı yaşunmış kökdin inmes hem Mesīḥ

Nitsün ol mu^cciz bu dem yāḳūt-ı sīr-ābındadur

Ḫaṭṭıdın boldı ḫacil sünbül bile müşg-i Tatar
Ḳāmetiġa serv ile şimşāddın yüz ḳatla ʿār
Ferruḫ irmes ʿārıżı nev-rūzı dik ʿıyd ü bahār
Zülfiġa ḳadr ü berāt oḫşar velī yüz farḳı bar
Söz anıñ yanındaġı ḫurşīd ü meh-tābındadur

Her gedā ignide bolsa iski ton tā çāk-ceyb
Bilmey aṣl-ı niyyetin ḳılmaḳ ġalaṭdur şekk ü reyb
İy Nevāyī çün saña maʿlūm imestür sırr-ı ġayb
Luṭfını mey-ḫānede āşüfte körseñ ḳılma ʿayb
Kim bu mecnūn iḫtiyārī zülfi ḳullābındadur

393-1.Rubā`ī

Sübḥānallah Ḫālıḳ-ı zü'l-mecd ü `alā (ş)
Kim andın irür tola ḫalā birle melā (k)
Ger mihr anıñ miṡli digeyler `aḳlā (h)
Mihr allıda ẕerre yañlıġ olġay miṡlā (f)

393-2.Rubā`ī

Kök pūye vü seyr ile ṭaleb-kār saña (k)
Kün sarġarıban `ışḳda bīmār saña (k)
Ay daġ ile ḳulluġ iylep iẓ hār saña (k)
Tün encümen naḳdıdın ḫarīdār saña (k)

394-3.Rubā`ī
- - . / . - . - / . - - . / . -

Yā Rab ki `ināyetiñni yār iyle maña (j)
Ḳulluġda hidāyetiñni bār iyle maña (j)
Hem kehf-i kifāyetiñni dār iyle maña (j)
Hem dürr-i `ināyetiñ niṡār iyle maña (j)

395-4.Rubā`ī

Nāmeñ ki tirigligimdin oldur maṭlūb (f)
Açıp oḳuġaç bir niçe lafẓ-ı merġūb (h)
Köp tolġanıp eşk içre özümdin bardım (h)
Ol nev` ki su içike tüşkey mektūb (a)

396-5.Rubā`ī

Bir `aybġa gerçi ḫalḳ ḳılġay mensūb (f)
Faḳr ehlidin ıżṭırāb imestür maḥsūb (f)
Ṣıdḳ irse ḫod itmek kirek öz fi`lini ḫūb (k)
Kiẕb irse melāmet daġı bardur maṭlūb (h)

397-6.Rubā`ī

Su közgüsini bāġ ara iylerde şitāb (k)
Sīm-āb ḳılıp irdi taḥarrük bile tāb (h)
Dey ḳıldı bu sīm-ābını andaḳ közgü (a)
Kim közgü anıñ ḳaşıda bolġay sīm-āb (h)

398-7.Rubā`ī

Gerdūn üze bezm üçün maḳām iyledi tut (j)
Ol bezmde ḫurşīdni cām iyledi tut (k)
Ol cām ile `işretni müdām iyledi tut (k)
Āḫır demi yir ḳoyı ḫırām iyledi tut (j)

399-8.Rubā`ī

Çün ḫançer-i hecriñ mañga ḳaṭ` itti ḥayāt (k)
Bārī ġam u derdiñ oḳını tınmayın at (k)
Kim ança ḳavursun per olup bütse ḳanat (k)
Ṭāyir boluban yitke min āḫır sañga bat (k)

400-9.Rubā'ī

Boldı mininğ ölmekimge sevdā bā'iş (f)
Sevdāğı hevā-yı cām-ı şahbā bā'iş (f)
Şahbāğı dağı deyr ü çelīpā bā'iş (h)
Bu barçağa ol dilber-i tersā bā'iş (d)

401-10.Rubā'ī

Könğlümni alıpdur ol şeh-i sebz-devāc (j)
Kim ġamze bile alur memālikdin bac (f)
Başı üze memleket ḫarācı bir tāc (f)
Tācı üze gevher-i memālikde ḫarāc (k)

402-11.Rubā'ī

Gül vaḳti müyesser olsa gül-fām ḳadeḥ (g)
Andın sonğ tutsa bir gül-endām ḳadeḥ (g)
Men' iylese barça ehl-i İslām ḳadeḥ (g)
Kāfir min eger ḳılmasam āşām ḳadeḥ (k)

403-12.Rubā'ī

Rūḥumġa ki meydin irdi her laḥẓa fütūḥ (j)
Nāṣıḥ tili nīşī ḳıldı anı mecrūḥ (d)
Mey lāyīni merhem ḳılayın şām u şabūḥ (k)
Ol vaḳt ḳaçan ki tāze bolġay manğa rūḥ (j)

404-13.Rubā'ī

Ḳorḳutma mini tamuġdın iy zāhid-i yaḫ (j)
Cennet manğa bolġusı diben urma zenāḫ (k)
Kim dūzaḫ anınğ yādı bile cennet irür (k)
Cennet bārī sininğ biledür dūzaḫ (y)

405-14.Rubāʿī

Ruḫsārı üze ḫāllerin ol dil-bend (h)
Açtı çü mini kördi besī ḥacet-mend (h)
ʿIyşımġa yaman köz itmegey imdi gezend (k)
Ḫāṣṣa ki ol oḳ bolupdur ot üzre sipend (g)

406-15.Rubāʿī

İy şerbet-i laʿlin͡g Ab-ı Ḥayvāndın elezz (k)
Ḥayvān suyını ḳoy ki çüçük cāndın elezz (k)
Ni cāndın elezz ni Āb-ı Ḥayvāndın elezz (g)
Kim her ni ki yoḳ andın elezz andın elezz (k)

407-16.Rubāʿī

Budur tilekim ki ol ki maʿbudun͡g irür (g)
Tutḳay sini ol yan ki sinin͡g sūdun͡g irür (k)
Kön͡glün͡ge yitürgey olça bih-budun͡g irür (g)
İligin͡gge kitürgey olça maḳsūdun͡g irür (g)

408-17.Rubāʿī

Sāḳī bedenimni nā-tüvān itti ḫumār (g)
Kön͡glümni ḳadeḥ dik tola ḳan itti ḫumār (k)
Her ʿużvuma yüz renc ʿıyān itti ḫumār (k)
Tutġıl ḳadeḥī ki ḳaṣd-ı cān itti ḫumār (g)

409-18.Rubāʿī

Her germ revī ki bolġay ol kāşif-i rāz (g)
Maḳṣūd-ı ḥarīmi sarı ḳılġaç pervāz (h)
Tan͡g yoḳ felek içre iyleben cilve-i nāz (g)
Naʿleyni melekke bolsa mihrāb-ı namāz (g)

410-19.Rubā`ī

Ol köz ki demī bolmadı saġ iy ḳara köz (k)
Ḳanımdın içer müdām ayaġ iy ḳara köz (g)
Bilmen kim irür aṅga ḳaraġ iy ḳara köz (k)
Yā mest idi ḳoydı tāze daġ iy ḳara köz (k)

411-20.Rubā`ī

Cān-baḫş lebiṅg çeşme-i ḥayvān mu imes (k)
Hecridin anıṅg içim tola ḳan mu imes (g)
Her ḳatre-i ḳan la`l-i Bedeḫşān mu imes (k)
Her pāre-i la`l cevher-i cān mu imes (k)

412-21.Rubā`ī

Mecnūnġa i`timād ḳılmaḳ bolmas (f)
Andın ṭaleb-i murād ḳılmaḳ bolmas (f)
Közniṅg ḳarasın midād ḳılmaḳ bolmas (f)
Ger bolsa bitik sevād ḳılmaḳ bolmas (f)

413-22.Rubā`ī

Ġurbetde ġarīb şād-man bolmas imiş (g)
İl aṅga refīḳ ü mihr-bān bolmas imiş (g)
Altun ḳafes içre ger ḳızıl gül bütse (f)
Bülbülġa tiken dik āşyān bolmas imiş (g)

414-23.Rubā`ī

Yoḳ bāde-i vaṣl āb-ı ḥayvān ol imiş (g)
Aḥbāb mülāḳātı dime cān ol imiş (k)
Gerdūn ġam u renc ṣūretin naḳş itse (k)
Cān çihresi etrāfida hicrān ol imiş (g)

415-24.Rubā`ī

Sāḳī mini ḫārḫārdın iyle ḫalāṣ (g)
Gel gül yüzüñ aç bahārdın iyle ḫalāṣ (g)
Yā mey bir ü intiẓārdın iyle ḫalāṣ (g)
Yā öltürüben ḫumārdın iyle ḫalāṣ (g)

416-25.Rubā`ī

Bir cām u al iy muġ-beçe cānımnı `ıvāż (k)
Ḳaş tutġıl u al iki cihānımnı `ıvāż (k)
Anı sömürürde ḳaṭreī tamsa eger (g)
Sin hem tök anıñ ornıda ḳanımnı `ıvāż (k)

417-26.Rubā`ī

Kim istese salṭanat seḫādur aña şarṭ (j)
Her va`de ki iylese vefādur aña şarṭ (j)
Kim faḳr ṭaleb ḳılsa fenādur aña şarṭ (k)
Allıña ni kim kilse rıżādur aña şarṭ (k)

418-27.Rubā`ī

Bu devrde yoḳ sini ki ḫoş-ḫ ān ḥāfiẓ (h)
Ḥuffāẓ ara ser-ḥalḳa-i devrān ḥāfiẓ (h)
Ḳur'ānġa sin olġan kibi yeksān ḥāfiẓ (h)
Bolsun saña barça işide Ḳur'ān ḥāfiẓ (k)

419-28.Rubā`ī

Kim iylese sāḳī-i gül-endām ṭama` (k)
İlgidin anıñ sāġar-ı gül-fām ṭama` (k)
Andın soñ eger taḳvā vü İslām ṭama` (k)
Ger iylese ol merdek irür ḫām ṭama` (k)

420-29.Rubā`ī

Bir gül ġamıdın ḳoyay didim bağrımġa ferāġ (g)
İmdi anı islemekke yüz ḥayf-ı dimāġ (k)
Bergin çü mülevveş iyledi būm ile zāġ (k)
Birgey mü diben `ıṭrī dimāġıġa ferāġ (g)

421-30.Rubā`ī

Nameñ yitiben taptı köñgül `izz ü şeref (k)
Her lafẓı bolup murād dürriġa ṣadef (g)
Her saṭrı elem çiriginiñ def`i üçün (k)
İḳbāl sipāhıdın çikiben ber ber ṣaf (f)

422-31.Rubā`ī

Yüz miḥnet ü ġam köñglüme yitkürdi firāḳ (k)
Cānımġa belā vü derd oḳın urdı firāḳ (g)
Cismimni fenā otıġa köydürdi firāḳ (g)
Çün köydi külini kökke savurdı firāḳ (g)

423-32.Rubā`ī

Yoḳ dehrde bir bī-ser ü sāmān min dik (h)
Öz ḥāliġa ser-geşte vü ḥayrān min dik (h)
Ġam küyide ḫānümānı vīrān min dik (f)
Ya`ni ki alaḫān ü alamān min dik (h)

424-33.Rubā`ī

Zāhid sin ü ḥūr maña cānāne kirek (k)
Cennet saña bolsun maña mey-ḫāne kirek (k)
Mey-ḫāne ara sāḳī vü peymāne kirek (k)
Peymāne niçe bolsa tola yā ne kirek (k)

425-34.Rubā`ī

Ger dil-ber imes melek-veş ü ḥūr-ḫışāl (j)
Andın soñ̑ ulusnıñ̑ közi kör tili lāl (k)
Ni ḥüsnige rü'yet ü ni `ışḳımga maḳāl (k)
Billāh min ü `āşıḳlıġ irür emri muḥāl (k)

426-35.Rubā`ī

Turmay min-i zār u nā-tüvān birle köñ̑ül (j)
Ülfet tutmış ol āstān birle köñ̑ül (m)
Yārī ki mañ̑a cān idi hem `azm itti (h)
Min munda vü ḫıdmetiñ̑de cān birle köñ̑ül (j)

427-36.Rubā`ī

Muġ deyri sarı bu kün temennā ḳıldım (f)
Ol muġ-beçe ḥüsnini temāşā ḳıldım (f)
Dīn naḳdını küfri birle sevdā ḳıldım (f)
Kim ḳıldı bu iş kim min-i rüsvā ḳıldım (f)

428-37.Rubā`ī

Baḥr u kimedin köñ̑ülde köptür demim (f)
Kim sigrimeyin ḳadem yügürmey `ālemim (g)
Maḳsūdıdın ança saldı bir demde yıraḳ (h)
Kim yüz yıl anı ṭay ḳıla almas ḳademim (k)

429-38.Rubā`ī

Deyr içre tilep cām-ı hilāli pertev (h)
Seccāde-girev bolsa ni tañ̑ iy reh-rev (h)
Çün muġ-beçe allıda ḳılur secde birev (k)
Yoḳ `ayb muṣallāsı anıñ̑ meyġa girev (k)

430-39.Rubā`ī

Ger ḳılsa kişi ḳılıp günāhī tevbe (d)
Ol cürmġa bolsa `öẕr-ḫ āhī tevbe (b)
Ḳılmaḳ niçe gāh cürm ü gāhī tevbe (b)
Bu cürm ile tevbedin İlāhī tevbe (b)

431-40.Rubā`ī

Yā kāşif-i esrār-ı nihān bolsa kişi (k)
Ḥallāl-i rümūz-ı āsumān bolsa kişi (j)
Yā `āşıḳ-ı zār-ı nā-tüvān bolsa kişi (j)
Dīvāne vü rüsvā-yı cihān bolsa kişi (k)

432-41.Rubā`ī

Āḫır demī `ömr itse şitāb iy sāḳī (h)
Tutḳıl maṅga ança mey-i nāb iy sāḳī (f)
Kim ḥaşrde mest olay ḫarāb iy sāḳī (f)
Tā aṅglamay itseler `aẕāb iy sāḳī (f)

DİZİN

A

āb :	su
ā.-ı ḥayāt	80/4, 89/1, 106/7
ā.-ı ḥayvān	5/2, 33/2, 57/3, 67/3,92/6, 114/7, 172/5, 312/5, 307/4, 360/5, 408/14-R
ā.-ı zindeġān	353/3
ā.-ı zindeġānī	353/3
ā. u tāb	52/6
gird-ā.	104/5
gül-ā.	2/2, 184/2
ḫūn-ā.	42/1
şekker-ā.	52/2
āb-ı ḥayāt :	ölümsüzlük suyu
ā.-ı ḥ.	80/4, 89/1, 106/7
āb-ı ḥayāt u mey :	ölümsüzlük suyu ve içki
ā.- ḥ. u m.	106/7
āb-ı ḥayvān :	ölümsüzlük suyu
ā.	57/3, 92/6, 114/7, 172/5, 312/5
ā.-ı ḥ.-ġa	33/2
ā.-ı ḥ.-dın	5/2, 360/5, 408/14-R
ā.-ı ḥ.-ım	307/4
ā.-ı ḥ.-ın	67/3
āb-ı zindeġānī :	dirilik suyu
ā.-ı z.-dür	353/3
āb ü tāb:	su ve kuvvet
ā.	52/6
ābād :	bayındır, şen
ā.	105/1, 196/1, 240/2, 331/5
ā. (it-)	378/2

	mihnet-ā.	124/2
ābile :		sivilce, küçük çıban; su kabarcığı
	ā.	225/4
'acāyib :		çok tuhaf şey, anlaşılmaz
	'a.	317/2, 346/5
'aceb :		acaba
	'a.	11/4, 12/2, 30/3, 33/5, 43/5, 50/8, 55/1, 59/4, 81/1, 94/5, 101/4, 101/6, 107/2, 126/7, 128/7, 155/5, 155/6, 164/6, 171/5, 175/2, 193/3, 213/4, 223/2, 226/3, 226/6, 251/3, 259/1, 310/4, 310/5, 366/3, 375/5, 378/4
	'a. (kim)	306/4
	'a. (imes)	189/2
	'a.-din	303/6
'acele :		çabuk, çabukluk
	'a.	4/6
'acem :		———
	'a.	82/4
'āciz :		aciz, beceriksiz, güçsüz
	'ā.	140/4, 218/2, 222/5, 335/5
	zebūn u 'ā.	172/4
	'ā.-dür	378/2
'ācizlıġ :		acizlik, güçsüzlük
	'ā.-ım	373/2
'acz :		beceriksizlik
	'a. (ehli)	155/7
	'a.-ini	71/9
aç- :		açmak
	a.-ar	3/3, 3/8, 15/6, 225/6, 243/4, 357/1, 358/3
	a.-ıptur	373/7
	a.-ıptur mı	355/1
	a.-mış	234/2, 243/7, 255/1

a.-tıng̑		19/5, 209/3
a.-tı		28/6, 57/5, 190/1, 246/7, 327/1, 388/9
a.-ḳay		208/2, 243/2, 354/5, 379/6
a.-sa		128/6, 145/1, 242/5
a. (!)		283/3, 308/6, 333/6, 417/24-R
a.- ḳıl		66/2
a.-ġan		379/1
a. -a. al-		109/3
a.-ıp		88/6, 90/6, 107/5, 114/3, 233/6, 260/3, 281/4, 385/3, 397/4-R
a.-ġaç		202/3
a.-ġunça		10/7, 67/5, 164/3
a.- ḳalı		214/5
a.- ḳanda		63/2, 79/2
açıġ	:	acı (krş.aççıġ)
a.		158/2
a. (irdi)		223/1
aççıġ	:	acı (krş. açıġ)
a.		158/1
a.-ı (kil-)		201/7
açıl-	:	açılmak
a.-ur		194/3
a.-ıptur		22/4
a.-mış		248/3, 376/6
a.-dı		304/1
a.-sun		319/7
a.-ġan		98/6, 341/2
a.-ıp		292/3
a.-ġaç		29/5
a.-madı		304/1

açıl- : açılmak

a.-dı 166/3, 225/4

açmaḳ : açma, açmak

a. 248/4

açuġ : açık

a. 1/1

a'dād : sayılar

a. 297/4

'adālet : adalet, doğruluk

a.-i 143/5

'aded : sayı

'a. 109/7

aṣl-ı 'a. 109/8

bī 'a. 108/3

'a.-de 144/5

yüz 'ā. ḳıl- 222/5

'adem : yokluk, bulunmama

'a. 34/4, 47/3, 73/5, 142/2

'a. (bol-) 62/1

'a. (iyle-) 366/1, 366/6

'a. (ṣaḥrāsı) 288/7

'a.-ġa 14/6

ādem : insan

ā.-ġa 189/6

ā.-ide 163/2

ā. irmes 23/6

ā. (ornıġa) 191/5

ādemī : ademoğlu, insan

ā. 58/3, 119/1

ā.-ler irür		144/7
ādemīlıġ	:	insana has özellik, karakter
ā.-lar		124/6
ādemīsizliġ	:	insan olmama, insanlık dışı
ā.		191/5
ādemlıḳ	:	insanlık
ā.		203/2
ʿādet	:	görenek, usul, alışkanlık
ʿā. (iyle-)		348/6
ʿādil	:	doğruluk gösteren, doğru
şeh-i ʿā.		241/8
āfāḳ	:	ufuklar
ā.-nı		26/6, 201/2
āferīniş	:	yaratılış
ā.		51/3, 208/4
ā.-din		66/4
āfet	:	felaket, bela
ā.		79/4, 93/1-9, 201/4
ā.-i cān		171/1, 233/4
ā.-i cihān		161/3
ā.-i zamān		95/2
seyl-i ā.		92/3
ā.-i		93/7
ā.-idür		32/1
ā.-iġa		153/5
ā.-idin		93/6, 138/6
āfet-i cān	:	can belası
ā.-i c.-din		171/1
ā.-i c. (iyle-)		233/4

āfet-i cihān	:	cihan afeti
ā.-i c. mu		161/3
āfet-i zamān	:	zaman afeti
ā.-i z.-dın (kiç-)		95/2
āfitāb	:	güneş
ā.		52/1, 53/4
'āfiyet	:	sağlık, esenlik
'ā.		93/4, 110/7, 196/9, 239/7, 352/6
'afv	:	af, bağışlama
'a. (it-)		1/7
'a. (ḳıl-)		144/9
āġāh	:	bilgili, haberli, uyanık
ā.		83/4
şāh-ā.		314/4
ā.-dur		123/3
ā.-nı		142/3
āġāz	:	başlama
ā. (ḳıl-)		215/5, 235/3, 277/2
āgeh	:	bilgili, haberli uyanık (bkz. āġāh)
ā.		142/3, 353/1, 362/1, 380/6, 389/4
ağır	:	ağır
a.		10/6, 88/1, 192/5, 249/8
a. (irdi)		34/1
ağırraḳ	:	daha ağır
a.		116/7, 116/8
ağırlıḳ	:	ağırlık, yük
a.		260/3
ağ(ı)z	:	ağız
a.-nı		243/4

a.-dın		85/6
a.-ım		259/2
a.-ımġa		92/2, 116/4, 151/3, 368/5, 371/2
a.-ıma		82/3, 226/2, , 313/5
a.-ımda		82/3
a.-ın͡g		17/3, 34/4, 61/5, 70/3, 155/4, 157/3, 254/5, 304/3, 338/1, 360/7, 375/5
a.-ın͡gdur		89/3
a.-ın͡gdın		41/4
a.-ı		20/2, 55/1, 57/5, 243/7, 273/4, 288/7, 329/4, 351/3, 388/5
a.-ının͡g		61/1, 62/1
a.-ın		90/6, 114/3, 224/7
a.-ını		318/2
a.-ıġa		250/2
a.-ıda		119/3, 131/4, 234/4, 249/6, 250/2, 252/2
a.-ıdın		101/8, 257/4
ağlamaķ	:	ağlama, ağlamak
a.-dın		149/6
aġmaġlıġ	:	ağlamaklı
a. irdi		197/2
aġna-	:	kendinden geçmek
a.-ptur		269/5
aġrı-		öfkelenmek, gücenmek; ağrımak, ıztırab vermek
a.-ġandın		141/3
aġrıķ	:	hasta
a. (bol-)		31/1
a. imesler		31/6
aġrıt-	:	öfkelendirmek, gücendirmek, acı çektirmek
a.-urga		156/2

aġu	:	zehir
a.		111/6
āġuşte	:	bulaştırılmış, kirletilmiş
ā.		72/4, 390/7
aġyār	:	yabancılar, başkaları
a.		26/7, 57/4, 84/1, 108/4, 156/3, 179/2, 221/2, 338/8, 341/1
a.-ġa		25/1
āh	:	ah
ā.		10/7, 38/7, 85/3, 87/1, 91/2, 92/3, 104/1, 106/2, 150/3, 205/4, 299/5, 303/1, 310/2, 370/1, 386/1
ā-ı. derd		19/1, 351/1
ā.-ı ḥasret		153/3
dūd-ı ā.		25/3
ḥadeñg-i ā.		230/3
ṣarsar-ı ā.		219/5, 332/5, 368/4
ā. u eşk		85/1, 193/7, 297/5
ā. u vā-veylā		141/1, 155/8
laḥn u ā.		186/4
eşk ü ā.		142/1
ā. (çik-)		73/1, 272/3
ā.-dur		123/1
ā.-dın		144/8, 196/1, 312/2
ā.-ım		5/6, 19/3, 26/6, 63/3, 85/5, 87/6, 204/5, 219/2, 249/3, 292/4, 320/5, 335/2, 342/4, 374/2, 374/5, 389/2
ā.-ımnı		314/1
ā.-ımġa		5/6, 258/5
ā.-ımdın		30/4, 106/1, 203/3, 306/3
ā.-ıñ		86/3, 183/7
ā.-ı		4/3, 96/6, 99/9, 140/8

	ā.-lar	272/3
āh-ı ḥasret :		hasret ahı
	ā.-ı ḥ.-iġa	153/3
āh u eşk :		ah ve göz yaşı
	ā. u e.-iñg	193/7
	ā. u e.-din	237/5
āh u efġān :		ah ve inleme
	ā.	271/2
āh u fiġān :		ah ve inleme
	ā.	356/3
	mūcib-i ā. ü f.-dur	205/7
āh u vā-veylā :		ah ve feryat
	ā. u v. (imes)	155/8
aḥbāb :		dost, tanıdık
	a.	12/8, 59/2, 153/7, 221/6, 235/5, 288/4, 318/4, 380/3, 382/3, 416/23-R
	a. (bol-)	95/7
	a.-nı	131/4
	a.-ġa	36/7, 85/2
ʿahd :		söz, sözleşme, ant
	ʿa.	203/7
	ʿa. ü peymān	342/7
	ʿa. ü vefā	206/8
	bed a.	27/9
	ʿa. (ḳıl-)	27/9
	ʿa.-ı	292/5, 377/5
	ʿa.-ıġa	217/4
ʿahd ü peymān :		söz ve yemin
	ʿa.	342/7
ʿahd ü vefā :		söz ve yemin

'a. 206/8

āheng : düzen, uygunluk, nağme

ā. 14/7, 228/6

ā.-i meydān 343/2

ā.-i 264/6

ā. –i meydān 343/2

ā. (iyle-) 209/1

āheng-i meydān : meydan düzeni

ā. 343/2

āheste : yavaş, ağır

ā. 72/5, 250/7

āḫir : son, sonraki, en son, nihayet

ā. 12/5, 47/6, 105/4, 114/6, 148/7, 179/7, 212/4, 250/6, 308/4, 308/5, 317/7, 346/8, 400/7-R, 434/41-R

fitne-i ā. 28/6

ā. (bol-) 370/1

ā. (it-) 101/9

aḫker : ateş koru , kızıl ateş

a. 21/2, 40/5, 126/4

a. mü 46/1

aḫlāḳ : ahlak

a.-ın͡gge 193/2

aḥmaḳ : pek akılsız, ahmak, şaşkın

a. 284/6

aḥmer : kırmızı, kızıl

a. mü 46/1

aḫtar- : araştırmak, aramak, aktarmak

a.-ıp 108/6

aḫter : yıldız

a.		40/3, 53/5, 143/3
a.-i idbār		129/3
a.-i mes'ūd		19/4
a.-i nahs		385/6
a.-i sa'd		49/2, 222/6
hayl-i a.		21/3
naḥs-ı a.		23/3
a.-im		306/4
a.-i		188/4
a.-mü		26/2
aḫter-i idbār	:	talihsizlik yıldızı
a.-i i.-ım		129/3
aḫter-i nahs	:	uğursuzluk yıldızı
a.-i n. (durur)		385/6
aḫter-i sa'd	:	uğur yıldızı, mutluluk yıldızı
a.		49/2, 222/6
āhū	:	ceylan, karaca
ā.		41/5, 68/1
aḥvāl	:	durumlar, haller
a.-i harab		266/1
a.-dür		129/1
a.-im		37/1, 334/5
a.-imni		380/5
a.-imġa		51/3, 296/5, 369/2
a.-ime		45/4, 83/4, 113/6
a.-imdin		353/1
a.-i		250/2
a.-iġa		3/6, 128/1
a.-ide		53/7

a.-igadur		179/1
aḥvāl-i ḥarāb	:	harab haller
a.-i ḥ.-ımnı		266/1
aḥzān	:	hüzünler, kederler
beytü'l a.		192/2
külbe-i a.		106/9, 194/7
künc-i a.		313/7
aḫżar	:	yeşil
a.		177/3, 344/2, 344/4
ṭaḳ-ı a.		248/2
aḳ	:	ak, beyaz
a. ü ḳara		30/1
aḳ-	:	akmak
a.-ar		223/2, 238/2, 281/3, 347/3
a.-tı		40/3, 218/3, 257/5, 305/1, 307/2
a.- ḳay		30/6
aḳar-	:	ağarmak, aklaşmak
a.-dı		302/1
a.-gu		270/4
a.-gusıdur		298/1
aḳ ü ḳara	:	beyaz ve kara
a.		30/1
ʿaḳd	:	bağ, düğüm; sözleşme, anlaşma
ʿa.-in		248/7
ʿāḳıbet	:	son, nihayet
ʿā.		87/1-8, 92/1-7, 159/7, 197/3, 381/3
ʿā. (ḳıl-)		101/8
aḳız-	:	akıtmak

a.-ur		168/4
a.-dım		168/4
a.-dıñg		86/6, 356/2
a.-dı		298/2, 243/1
a.-ġay		321/7
a.-ġıl		44/8
a.-ġalı		194/4
ʿaķīk		akik, kırmızı taş
a.-din		320/2
ʿaķ(ı)l	:	akıl
ʿa.		10/5, 67/4, 82/8, 103/3, 109/4, 144/6, 179/5, 181/2, 189/6, 209/6, 220/2, 226/5, 272/4, 390/4
ʿā.		394/1-R
ʿa.-ı hod-bīn		17/6
ʿa.-ı kül		227/4
pīr-i ʿa.		129/4
ʿa. u hūş		38/5
ʿa. ü cān		28/3
ʿa. ü dāniş		87/2
ʿa. ü fehm		14/6
ʿa. (örget-)		191/9
ʿa.-ım		181/1
ʿaķl-ı ḫod-bin:		kendini beğenmiş akıl; bencil, mağrur akıl
ʿa.-ı ḫod-bīn		17/6
ʿaķl-ı kül	:	herşeyi kavrayan akıl
ʿa.-ı k.-ge		227/4
ʿaķl u dīn	:	akıl ve din
ʿa.		300/6

'aḳl u hūş	:	akıl ve fikir
'a. u h.-um		34/7
'a. u h.-umdın		38/5
'aḳl ü dāniş	:	akıl ve bilgi
'a.		87/2
aḳmaḳ	:	akma
a.- ḳa		295/5
aḳşam	:	akşam
a.		129/1, 187/9, 208/6, 307/6, 343/4, 360/6, 380/8, 382/3
a. (bol-)		307/1
a.-ġaça		23/5
a.-ı		50/2
'aks	:	yansıma, yankı
'a.		58/7
'a.-i		20/1, 41/8, 212/3, 251/1, 287/2
'a.-ini		251/6
'a.-idin		255/1
'a.-i mü		355/1
al-	:	almak
a.-ur min		175/6, 300/3
a.-ur		5/5, 102/5, 346/1
a. ur (i)ken		11/7
a.-ur mu		225/6
a.-ıptur		364/2
a.-mış		164/3, 234/4
a.-dıñ		223/1, 335/4
a.-dı		83/1, 83/2, 132/3, 384/7
a.-ġay		179/3, 179/6, 376/5, 378/1

	a.-sam	204/6, 259/5
	a.-saŋ͡g	174/3, 277/5
	a.-sa	55/5, 144/1
	a.-ay	144/4
	a.(!)	30/5, 47/5, 257/3
	a.-ġıl	153/7, 251/7
	a.-ġan	117/7, 276/5
	a.-guçı	80/3
	a.-a	51/2, 192/5, 376/5
	a.-a al-	376/5
	a.-ıp	26/6, 110/1, 153/6, 288/1, 357/4
	a.-ıban	126/7, 229/5
	a.-gaç	300/2
	a.-ġalı	88/5, 229/2, 387/4
	a.-urğa	110/4
	a.-urda	288/3
	a.-man	29/4, 177/8, 183/6, 353/2, 385/5, 390/4
	a.-mas	29/4, 60/5, 65/8, 66/5, 194/1, 204/3, 231/1, 430/37-R
	a.-madı	114/1
	a.-masaŋ͡g	77/2, 327/4
	a.-masa	109/3
	a.-masaŋ͡gız	391/2
	a.-ma	378/6
	a.-masun	192/5
	a.-may	51/2
al :		kırmızı
	a.	258/2, 360/6
	libās-ı a.	118/4
alaḫan :		evsiz, ailesiz

a. u alaman		383/2, 425/32-R
alaḫan lıġ	:	evsiz barksızlık
a.		377/3
alaḫan u alaman :		başı bozuk ve evsiz
a.		425/32-R
a. (iyle-)		383/2
alaman	:	işsiz, başı bozuk kişi
a.		425/32-R
a. (iyle-)		383/2)
alamanlıġ	:	işşizlik, başı bozukluk
a.		377/3
alar	:	onlar
a.		189/4, 121/8, 352/1
a.-nı		204/9, 231/7, 333/4
a.-ġa		304/6
a.-da		203/7
aldur-	:	aldırmak
a.-madı		381/4, 381/6
aldurmaġ	:	aldırma
a.-ı		364/2
ʿālem	:	dünya, alem, cihan
ʿā.		4/1, 25/7, 56/4, 57/6, 58/3, 116/1, 170/4, 209/7, 237/6, 250/6, 256/7, 288/5, 288/5, 292/2, 322/1, 343/1, 355/3, 377/2
ʿā.-i dun		322/1
ʿā.-i harāb		15/2
ʿā.-i ḥüsn		22/4
fitne-i ʿā.		135/3
rüsvā-yı ʿā.		148/1, 316/7
cemāl-i ʿā.-ara		325/1

ʿā. (aç-)		3/3
ʿā.-dür		335/2
ʿā. (bağı)		116/1
ʿā. (ehli)		38/2, 108/9, 206/8
ʿā. (ili)		84/7, 97/6
ʿā. (mülki)		102/1
ʿā. (işi)		355/6
ʿā.-ni		2/9, 107/3, 108/3
ʿā.-ġa		66/3, 121/1, 149/2, 178/6, 196/3, 308/4, 308/6
ʿā.-de		30/4, 32/3, 85/1, 146/6, 262/1, 348/2, 377/2
ʿā.-din		3/3
ʿālem-ārāy	:	dünya süsleyen
ʿā.		1/5
cemāl-i ʿā.-ın		325/1
ʿālemī	:	insan, cihana mensup
ʿā.-dür		377/2
ʿālem-i dūn	:	aşağılık alem
ʿā.		322/1
ʿālem-i ḫarāb	:	perişan dünya, viran dünya
ʿā.		15/2
ʿālem-i ḥüsn	:	güzellik alemi
ʿā.-i ḥ.-üñg		22/4
ʿālī	:	yüce, ulu
ʿā.		194/6
ʿālī-şān	:	ünü ve onuru büyük olan
ʿā.		151/6
ʿā.-durur		151/6
dergāh-ı ʿā.		77/7
al(l)	:	karşı, ön, huzur

a.-ımġa		355/4
a.-ıma		62/6
a.-ımda		24/5, 28/4, 318/5
a.-ındadur		334/7
a.-ıñġa		110/1, 419/26-R
a.-ıñġda		110/2, 298/3
a.-ıġa		37/4, 235/4
a.-ıda		2/7, 10/4, 24/1, 37/1-7, 75/1, 79/7, 83/2, 83/2, 87/7, 94/3, 123/7, 141/7, 145/4, 149/4, 149/6, 176/2, 181/2, 181/3, 202/1, 205/1, 252/2, 263/1, 349/4, 366/5, 391/2, 394/1-R
a.-ında		24/8, 37/2, 41/5
Allāh	**:**	Allah, Tanrı
A. A.		233/4
A.-ım		240/9
almaḳ	**:**	alma
a.		201/8, 304/4
a.- ḳa		155/2
a.-da		227/5
altun	**:**	altın
a.		31/7, 64/3, 309/3, 362/1, 415/22-R
-ālūd	**:**	bulaşmış, bulaşık
zehr-ā.		42/4
ʿām	**:**	sene, yıl
ʿā.		374/1
feyz-i ʿā.		168/6
ḳatl ʿā.		343/5
ʿā.-da		45/7
āmāc- ḫāne	**:**	nişan, nisan atılacak yer
ā.-si		367/1

amān : eminlik

a. 21/6

āmdā : isteyerek, bilerek

ā. 108/2

'a. (iyle-) 206/6

'amel : niyet

a. 218/6

'amiḳ : derin

baḥr-i 'a. 320/7

āmīn : amin,öyle olsun

ā. 33/7

ammā : ama, fakat, lakin, ancak, şu kadar ki, öyleki

a. 51/5, 185/3, 204/3, 231/1, 272/2

'anā : işkence, eziyet, zahmet

'a. 76/3

renc ü 'a. 49/5, 170/1

'a.-nın 10/5

'anber : anber; güzel koku

'a. 40/4

'a.-i sārā 2/4

'a.-bār 128/4

'a.-iñ 47/5

'anber-bar : anber yağdıran; güzel koku saçan

'a. 128/4

'anberīn : anber kokulu

'a. 177/6

'anber-i sārā : saf anber

'a. 2/4

ança : onun gibi, öyle, o kadar

a.		24/1-8, 43/1, 60/5, 85/8, 120/1, 121/1, 134/1, 179/2, 228/1, 257/5, 280/2, 285/7, 299/1, 326/5, 350/1, 363/1, 363/3, 375/7, 385/5, 401/8-R, 430/37-R
a. kim		134/1
anda	:	onda, orada, o zaman
a.		15/7, 23/3, 109/5, 113/8, 140/5, 176/3, 205/3, 229/8, 236/5, 281/5, 286/4, 339/2, 365/6, 370/6
andaḳ	:	öyle, onun gibi, öyle, öylece; böyle, bunun gibi; o kadar, bu kadar
a.		2/7, 30/9, 51/5, 52/2, 59/8, 79/5, 82/5, 88/1, 97/5, 113/3, 124/2, 127/1, 128/6, 140/3, 155/7, 184/2, 191/2, 194/2, 230/7, 274/3, 274/5, 279/3, 289/5, 304/2, 329/1, 334/5, 339/4, 355/7, 378/1, 381/2, 399/6-R
a. (ki)		185/1-2, 336/6
a. (kim)		53/1, 146/3, 288/7, 360/5, 360/9
ʿandelīb	:	bülbül
ʿa.		59/4, 237/3, 279/6
andın	:	ondan
a.		2/2, 10/8, 32/1, 34/4, 36/3, 38/4, 84/6, 95/1, 135/5, 173/5, 177/6, 194/6, 203/6, 221/4, 226/5, 263/1, 264/1, 269/6, 290/2, 308/5, 323/4, 370/1, 373/3, 380/5, 388/1, 394/1-R, 404/11-R
a.-dur		365/5
an͡ga	:	ona
a.		2/9, 3/1-8, 3/11, 4/1-9, 5/1-7, 10/1-9, 11/1-8, 25/5, 37/4, 45/5, 61/6, 85/7, 90/3, 94/8, 106/5, 111/6, 123/5, 140/4, 150/7, 220/9, 228/5, 243/9, 250/1, 251/2, 294/5, 295/3, 320/2, 323/6, 333/6, 357/9, 359/5, 362/4, 375/7, 381/3, 388/4, 391/1, 391/4, 1/2-M, 1/4-M, 419/26-R
an͡gla-	:	anlamak
a.-r		389/2
a.-dı		54/5, 327/5
a.-ġay		27/2, 36/2, 143/1, 143/7
a.-san͡g		143/6
a.(!)		43/6, 67/1, 153/5, 233/7, 262/4, 344/4

a.-ġan		358/6
a.-p		232/6, 249/8
a.-ban		47/5
a.-sam irdi		290/6
a.-mam		180/6
a.-man		317/1, 337/3
a.-madım		278/1
a.-maydur		132/5, 132/6, 167/2
a.-ma		330/7
a.-may		434/41-R
anı	:	onu
a.		13/4, 19/6, 26/6, 36/7, 47/1, 55/6, 62/2, 83/3, 83/4, 84/7, 84/9, 94/1, 102/5, 111/3, 119/2, 119/6, 119/7, 121/4, 132/3, 135/4, 173/4, 177/2, 189/1, 189/3, 189/7, 196/5, 198/6, 203/2, 214/6, 218/4, 222/5, 224/2, 225/1, 226/6, 227/1, 229/8, 240/2, 246/4, 253/5, 259/5, 278/6, 290/3, 297/2, 297/4, 297/5, 310/4, 336/1, 341/5, 344/7, 353/1, 368/1-4, 368/5, 368/6, 373/7, 379/3, 391/4, 1/11-M, 418/25-R
anıñ	:	onun
a.		2/5, 20/7, 21/1, 36/5, 83/2, 88/3, 88/4, 89/2, 102/3, 105/8, 109/4, 129/3, 136/4, 140/5, 140/6, 145/7, 172/2, 175/5, 176/1, 185/3, 205/1, 205/2, 237/1, 243/9, 245/7, 248/1, 252/4, 281/1, 287/5, 291/4, 292/2, 298/1, 311/3, 318/2, 319/5, 344/4, 347/6, 353/2, 361/3, 365/3, 365/5, 367/1, 367/4, 370/3, 378/5, 379/6, 381/5, 384/3, 389/5, 394/1-R
ānḳā	:	ismi olup, cismi olmayan kuş
a.-nı		107/4, 148/6
'ankebūt	:	örümcek
'a.		71/4
'ankebūtī	:	
'a.		338/2
ansız	:	onsuz
a.		28/5, 28/6, 54/3, 195/4, 197/6, 257/7, 323/1, 348/6, 358/5, 359/2

ansızın : ansızın, birden bire

a. 173/3

'ār : utanma

'ā.-ım 387/6

'ā.-ımdur 214/6

'ā.-ı 116/1

ara : ara, arasında

a. 2/8, 2/9, 15/3, 18/1-3, 19/1-7, 20/1-7, 21/1-7, 23/2, 26/2, 30/2, 31/1, 31/2, 31/5, 33/1-7, 45/7, 53/1, 60/7, 64/6, 64/7, 81/2, 91/6, 95/3, 102/6, 104/5, 109/1, 126/1, 127/1, 137/2, 145/8, 147/6, 171/1, 171/3, 174/5, 176/2, 182/3, 199/6, 202/3, 223/6, 227/1, 227/3, 227/6, 228/5, 234/2, 241/2, 243/5, 245/7, 248/3, 249/2, 251/1, 258/5, 289/1, 296/7, 302/5, 303/3, 303/4, 309/3, 309/7, 310/6, 315/4, 320/5, 330/1, 333/1, 337/1, 341/3, 344/6, 351/2, 353/2, 365/7, 366/5, 374/1, 376/7, 381/1, 381/4, 382/3, 385/4, 386/3, 388/1, 389/2, 390/3

a.-dur 57/4, 138/6, 212/5

a.-ġa 224/5

a.-da 222/1

a.-sıda 21/3, 154/5

a.-sında 317/3

a.-lardın 132/3, 132/4

a.-larında 52/2

ārā : süsleyen, süsleyici

ā. 14/6, 18/1-7

'ālem-ā. 1/5

meclis-ā. 23/1

'arab : Arap

'a. 55/6, 82/4

'araḳ : ter

'a. 201/3

ārām : dinlenme, durma, eğlenme, yerleşme

ā. 20/4, 261/5, 359/4

ā.-ı cān 165/1

ā.-ı rūh 28/3

ā. u sabr 64/4

dil-ā. 217/1

ā.-ım 287/2

ā.-ı 126/1, 126/4, 217/1

ā.-ını 26/5

ārām-ı cān : gönül rahatı; sevgili

ā. 165/1

ā.-ı c.-ım 337/1

ārām-ı rūh : gönül rahatlığı, ruh rahatlığı

ā. 28/3

āram u ṣabr : dinlenme ve sabır

ā. 64/4

Aras : Aras nehri

a. 154/5

arbağ : yılanı kovuğundan çıkarmak yada zehrini akıtmak için okunan büyü

a.-ı 364/6

'arbede : kavga, patırtı

'a. 56/7

'a.-si 319/4

'arbede-cū : kavgacı

'a. 313/6

ārī : evet

ā. 78/5

'ārif : bilen, bilgili, irfan sahibi

'ā. 78/7

arıtmağ : temizleme

a.-nı		300/1
a.-dın		375/1
'ārıż	**:**	yanak
'ā.		117/3, 164/3, 176/1-7, 177/4, 182/1, 331/3, 342/6
'ā.-ı devr		358/2
'ā.-ı dil-cūdā		355/1
'a.-ı gülfām		20/7, 126/3
'a.-ı meh-veş		385/1
bahār-ı 'ā.		242/5
'ā. u ruḫsār		158/2
'ā.-nı		306/4
'ā.-da		177/7
'ā.-ıñg		42/6, 66/2, 89/3, 187/7, 212/1, 239/2, 248/1
'ā.-ıñgnıñg		213/3
'ā.-ıñgnı		279/1
'a.-ıñġġa		305/4
'ā.-ı		82/1, 104/2
'ā.-ıdur		192/2
'ā.-ın		176/5, 271/1
'ārıż-ı gül-fām :		gül renkli yanak
'ā. g.-ı		126/3
'arıż-ı gül-reng :		gül renkli yanak
'ā.		228/1
'ārıż-ı meh-veş :		ay gibi yanak
'ā.-ı m.		385/1
'ārıż u ruḫsār	**:**	yanak veyüz
ā.		158/2
armān	**:**	özlem; pişmanlık; sıkıntı

a.		308/2, 359/6
armānlıġ	:	özlemli, istekli; sıkıntılı
a.		277/4, 377/8, 377/9
'arş	:	gök, taht, çatı
'a. ḳandili		96/5
art-	:	artmak, çoğalmak
a.-ar		47/1, 59/4, 213/1, 310/1
artıl-	:	artmak, çoğalmak
a.-ıp		65/3
artmaḳ	:	artma
a.		289/2
artuġraḳ	:	çok
a.		43/7
artuḳ	:	artık, çok
a.		242/3
a.-dur		271/1
artuḳsı	:	artığı, çoğu
a.		69/7
'arus	:	gelin
'a.-ın (ḳıl-)		37/7
'ārūs	:	gelin
'ā.-ı dehr		239/6
'arūs-ı dehr	:	güneş
'a.		239/6
'ārż	:	sunma, gösterme, bildirme,
'ā.		251/4
'a. (it-)		196/5, 309/6
'a. (ḳıl-)		58/4, 96/4

arzı-	:	layık, münasib olmak, denk gelmek
a.-mas		25/7, 153/1-8
ʿārıż u ḥāl	:	yanak ve ben
a. h.-iñgni		30/1
ārzū	:	istek, heves
ā.		334/1-7, 336/1-9
ā. (iyle-)		370/4
ā. (ḳıl-)		190/4, 203/1
ā.-sıdın		291/3, 344/7
ʿā.-yı vaṣl		47/4
ārzū -yı vaṣl	:	kavuşma isteği
ʿā.-yı v.-ıdın		47/4
ārzū-yı ʿömr-i cāvīd	:	daimi hayat isteği
ā.-yı ʿö.-i c. (iyle-)		212/2
as-	:	asmak, bırakmak
a.-mışañg		114/4
a. -ḳıl		341/8
a.-ḳan		338/2
a.-ḳandın		239/5
a.-ıp		71/9, 120/4
ʿaṣā	:	değnek, derviş deyneği
ʿa.		30/9, 170/3, 257/6
ʿa. (bol-)		372/4
ʿa.-dur		345/7
āṣā	:	gibi
Sipihr ā.		2/7
āṣaf	:	vezir
ā.		131/2

āsān	:	kolay
ā.		92/7, 137/4, 150/1, 173/4, 263/4, 342/5, 369/5, 378/6
ā.-dur		140/6, 204/2
āṣār	:	eserler, belirtiler
ā.-ıdur		144/6
Hıred ā.		179/5
āsāyiş	:	rahat, huzur, güvenlik
ā.		66/6
ā.-i rūh u revān		337/5
āsāyiş-i ruḥ	:	can rahatı
ā.-i r. u revān		337/5
āsāyiş-i rūḥ u revān	:	ruh ve can rahatı
ā.-i r. u r.-ım		337/5
aṣfer	:	sarı
a.		31/1, 31/4
Mey-i a.		73/6
aṣḥāb	:	sahipler, malik ve mutasarrıf olanlar; sahabeler
a.		135/5
āsīb	:	çarpışma, bela, zarar
ā.		83/1, 258/5
ā. idin		140/1
āsībī	:	belada olan, zararda olan
ā.		332/7
āsitān	:	eşik
ā.-ıġa		205/4, 232/4
asıġ	:	fayda, yarar
a.		55/6, 75/4, 101/9, 177/4, 193/6, 255/5, 293/6, 322/3, 348/7
aṣl	:	asıl, temel, gerçek, soy

a.		93/9, 109/7
a.-ı ʿaded		109/8
aṣlā	:	hiçbir zaman
a.		100/9
aṣl-ı ʿaded	:	sayının aslı, sayının kuralı
a.		109/8
āsmān	:	gök, sema
ā.-dın		55/4
aṣnām	:	putlar, sevgililer
a.		44/4
asra-	:	saklamak, korunmak
a.yın		325/5
a.		271/4, 284/1, 388/2
ā.-ġıl		26/4
a.-ñg		100/7
a.-sam		335/4
a.-p		105/4, 1/5-M
asramaḳ	:	saklama, koruma
a.		110/3, 1/6-M
a.-dur		69/6
asru	:	çok, pek
a.		58/1, 96/3, 106/7, 113/4, 140/2, 203/9, 223/4, 223/6, 240/1, 246/6, 247/4, 292/5, 313/7, 333/1-7, 347/5, 351/7, 363/6
ast	:	alt, aşağı
a.-ın		55/2
a.-ıda		60/4, 110/3, 273/1, 353/3
āstān	:	eşik, dergāh
ā.		428/35-R
ā.-ımġa		236/7

a.-ıdın		99/8
āsūde	:	rahat, gailesiz
ā.		3/7
ā.-hātır		370/6
āsūde-hātır	:	gönlü rahat, başı dinç
ā. bol		370/6
āsumān :		gök, sema (bkz.āsmān)
ā.-dın		262/7
āsumānī	:	göğe, semaya mensup
ā.		240/3
'āşıķ	:	aşık
'ā.		64/1, 137/6, 183/6, 202/1-5, 217/5, 288/4, 366/6, 373/4, 390/6
'ā.-ı zār		79/4, 376/6
'ā. u dīvāne		206/6, 335/5
'ā. u şeydālıġ		61/2
'ā. ü divāne		111/4
müflis ü 'ā.		91/4
'ā. (kıl-)		17/5
'ā. iseñ		202/5
'ā.-nı		240/7
'āşıķ-ı zār	:	inleyen aşık
'ā.		376/6
'ā.-ı z.-ıġa		79/4
'āşıķ u dīvāne :		aşık ve deli
'ā.		206/6
'ā.u şeydālıġ		61/2
'ā. ü dīvāne		111/4
'ā. ü d. irsem		111/4

'āşıḳ u şeydālıġ	**:**	aşık ve şaşkınlık
'ā. ş.-ımnı		61/2
'āşıḳī	**:**	bir aşık
'ā.		316/2
'āşıḳlıġ	**:**	aşıklık
'ā.		332/5, 372/2, 427/34-R
'āşıḳlıḳ	**:**	aşıklık (krş. 'āşıḳlıġ)
'ā.-ımnı		68/5
āşiyān	**:**	kuş yuvası,mesken, ev
ā.		339/4
ā.-dur		249/6
āşkār	**:**	belli, ortada, açık (krş.āşkārā, āşkāre)
ā.		243/2, 271/5, 311/2, 321/5, 374/7
āşkārā	**:**	apaçık, besbelli (bkz. āşkār, āşkāre)
ā.		23/5, 106/3, 221/2
nihan ü ā.		1/1
ā. (iyle-)		206/4
āşkāre	**:**	bkz. (āşkārā, āşkār)
ā.		297/5
ā. (ḳıl-)		74/6
aşna	**:**	tanıdık, bildik
a.		87/1, 101/3
āşūb	**:**	kargaşalık, kavga; karıştıran, karıştırıcı
ā.		21/5, 83/1, 101/5
ā.-ı cihān		135/3
ā.-ı çemen		238/1
ā.-ı sabr u fehm		64/2
ā. u renç		41/4
ā.-ı		355/3

āşūb-ı cihān : cihan karıştırıcı, cihanın karıştırıcısı

ā.-ı c. (iyle-) 135/3

āşūb-ı çemen : bahçe karıştırıcı

ā. 238/1

āşūb-ı şabr u fehm : sabır ve anlayış karıştırıcı

ā. 64/2

aşur- : aşırmak, aşmak

a.-up 71/9

āşüfte : çıldırasıya seven aşık, perişan, delice, şıllık

ā. 113/1, 122/5, 237/6, 278/2

ā.-i rüsvā 382/5

sevdāy-ı ā. 127/7

ā.-min 386/8

ā.-si 96/1

āşüfte-i rüsvā : aşağılık, çılgın

ā.-i r. 382/5

āşyān : yuva, barınak (bkz. aşiyān)

a. 415/22-R

at : ad

a. 2/9

a.-ımnı 391/2

a.-ıñg 2/9, 218/6, 351/4

a.-ıñgnıñg 363/2

a.-ıñgnı 50/1

a.-ı 53/8, 365/5

a.-ıdur 154/7

a.-ıġa 217/5

at- : atmak

a.-ar 12/3

a.-ḳay		53/5
a.-ḳay mu		53/4
a.-ḳum		325/5
a.-sam		85/5, 86/5
a.-saṅg		1/3-M
a.-sa		13/1, 53/3, 318/2
a.-ḳuça		35/2, 312/4, 371/1
a.-ma		78/8
ata	:	baba, ata, ced
a.		49/2, 226/2
a.-ġa		111/1
ataş-	:	atışmak
a.-ıp		128/3
āteş	:	ateş
ruhsār-ı ā.		374/3
ā.-perest		128/7
ā. nāk		167/1
ā.-in		180/3, 346/3
āteş-gūn	:	ateş gibi kırmızı
ruḫsār-ı ā.		374/3
āteş-nāk	:	ateşli
ā. imiş		167/1
āteş-perest	:	ateşe tapan
ā.		128/7
kafir-i ā.		128/7
āteşīn	:	ateşten, ateşli, canlı
ā.		115/4, 118/1, 167/1, 255/3, 358/3
atlan-	:	ata binmek

a.-ıp		66/4, 101/5, 139/7, 343/2
atlıġ	**:**	adlı, isminde
a.		214/3
aṭlas	**:**	ipekli kumaş
a.-ı çarḫ		207/6
a.-ı eflāk		255/5
aṭlas-ı çarḫ	**:**	gökyüzü; feleğin atlası
a.		207/6
aṭlas-ı eflāk	**:**	gökyüzü; feleklerin atlası
a.		255/5
atmak	**:**	atmak
a.		19/5
av	**:**	av
a.		296/7
āvāre	**:**	serseri, işsiz güçsüz, aylak
ā.		95/6, 252/1
ā.-i bī-ḫānümān		175/4, 326/2/ 337/2
min-i ā.		132/2
min-i ā.-i bī-nām		115/6
Nevāyi-i ā.		103/5
ā. (bol-)		166/5, 252/1, 288/2
ā.-min		377/7
ā.-ler		106/3
ā.-lerni		170/6
āvāre-i bī-ḫānümān	**:**	yersiz, yurtsuz serseri
ā.		337/2
āvārelıḳ	**:**	avarelik, serserilik
ā.		198/3, 198/5

'avd	:	geri gelme, dönme
	'a. (it-)	34/1
avla-	:	avlanmak
	a.-ma	78/2
avuç	:	avuç
	a.	85/3, 86/3, 305/5
	a. a. (ol-)	229/5
avuçla-	:	avuçlamak
	a.-p	139/7
avun-	:	avunmak, teselli bulmak
	a.-ur	224/1
avut-	:	avutmak, teselli etmek
	a. ay	59/6
	a.-uñg	224/1
ay-	:	söylemek
	a.-dı	41/6
ay	:	sevgili; ay yüzlü güzel; ay
	a.	2/5, 12/6, 22/8, 43/7, 58/2, 75/1, 83/4, 87/6, 88/2, 97/1, 157/4, 176/6, 184/4, 192/1, 203/1, 205/5224/1, 253/1, 254/2, 262/4, 374/2, 390/2, 391/5, 1/2-M, 395/2-R
	a. u kün	283/2
	a. u yıl	254/7
	a.-nıñg	26/2, 94/7
	a.-nı	183/7
	a.-ġa	4/5, 290/3
	a.-dın	2/5, 104/1, 371/3
	a.-ı	239/1
ay	:	ey
	a.	11/7

ay u yıl :	ay ve yıl
a.	254/7
āyā :	acaba
a.	26/1-9, 29/1-7, 65/7, 98/5, 175/3, 220/1, 317/4
ayaġ :	ayak (krş.ayaḳ)
a.	15/6, 245/4, 299/5, 353/2
a. (sal-)	333/5
a.-ımnın͡g	191/2
a.-ımġa	76/2
a.-ımdın	379/5
a.-ın͡g	273/1, 333/5
a.-ın͡gdur	204/2
a.-ın͡gnı	81/3
a.-ın͡gġa	70/1, 81/3, 265/4
a.-ı	77/3, 144/3, 165/3, 257/3, 365/3, 376/2
a.-ın	81/3, 154/1
a.-ıġa	240/8
a.-ıda	182/2, 187/2
a.-ıdın	327/4, 353/2
ayaġ :	kadeh (krş. ayaḳ)
a.-ın	36/6, 75/5
a.-ıdın	327/4, 347/7
a.-lar	45/6
ayaḳ :	ayak (krş. ayaġ)
a.	77/3
a. (baştın a.)	144/3
ayaḳ :	kadeh ((krş. ayaġ)
a.	412/19-R

a.-dın		319/2
ʻayb	**:**	ayıb, kusur, leke
ʻa.		19/7, 24/5, 33/4, 58/9, 61/1-7, 146/7, 161/3, 170/3, 228/6, 244/7, 298/3, 326/7
ʻa. u ıżṭırāb		15/1
ʻa. (bol-)		170/4
ʻa. (it-)		62/5, 318/5
ʻa. (iyle-)		366/5
ʻa. (ḳıl-)		331/6
ʻa. (imes)		24/6, 123/7, 132/7, 263/4, 283/2
ʻa.-ġa		398/5-R
ʻa.-ım		130/4
ʻa.-ı		142/4
ʻayb u ıżṭırāb	**:**	kusur ve ıstırab
ʻa.		15/1
āyet	**:**	Kur'an'ın herhangi bir cümlesi, alamet
ā.-i		347/6
ā.-in		36/5
ā.-leri		36/5, 347/6
ayıl-	**:**	ayılmak
a.-magay		242/5
āyīn	**:**	tören, merasim; adet, kılık, usul; durum
ā.		17/1, 33/1
ā.-i ḳana'at		166/6
ā.-i ẓulm ukīn		64/1
dürr-i kevkeb ā.		158/7
gül ā.		176/3
ḥayāt ā.		180/5
ā. (iyle-)		158/1

ā.-dür		17/1, 281/2
ā.-ide		332/7
ā.-indin		380/6
āyīn-i ḳana'at :		kanaat töreni
ā.-i ḳ.		166/6
āyīn-i ẓulm u kīn :		zulüm ve kin töreni
ā.-i ẓ.u k.		64/1
āyīne	**:**	ayna
ā.-fām		69/6
āyīne-fām	**:**	ayna renkli
ā.-f. (iyle-)		69/6
ayıl-	**:**	ayrılmak, uyanmak
a.-sa		79/6
a. (!)		254/7
a.-ıp		76/6
a.-madım		288/6
a.-madı		304/5
a.-maġay		242/4
ayır-	**:**	ayır
a.-dı		305/3, 314/1
aylan-	**:**	dolanmak, dönmek
a.-dı		26/8
a.-saṅg		335/8
a.-ıp		66/2
a.-madım		309/4
aylandur-	**:**	döndürmek, dolaştırmak
a.-dım		299/3
a.-uṅg		309/4

'ayn : göz, kendi, kendisi, tıpkısı; kaynak

'a.-ı ḫumār 51/1

'a.-ı şevḳ 305/4

'a.-ı tenāsüb 336/3

'a.-ı za'f 306/1

farz-ı 'a. 30/6

'a.-bela 149/3

'a.-ıñg 94/7

'ayn-ı belā : bela kaynağı

'a.-ı b. 149/3

'ayn-ı ḫumār : baygın göz

'a.-ı ḫ. 51/1

'ayn-ı şevḳ : şevk kaynağı; neşe,sevinç kağnağı

'a.-ı ş.-ıdın 305/4

'ayn-ı tenāsüb : birbirinin aynısı

'a.-ı t.-din 336/3

'ayn-ı za'f : hemen ölmenin kağnağı

'a.-ı z.-ımdın 306/1

ayrıl- : ayrılmak

a.-ġay 134/1

a.-guñgdur 276/1

a.-sam 361/3

a.-ġanġa 258/1

a.-ıp 65/6, 65/9, 290/2, 290/5

a.-urda 153/8

a.-madım 288/1

a.-magay sin 242/1

a.-mas idim 290/2

ayrılmaḳ : ayrılmak

a. 263/5, 341/7

ayru : ayrı, uzak

a. 11/2, 58/9, 66/5, 142/7, 161/1, 221/3, 320/1, 380/5

ayruluḳ : ayrılık

a.-tur 159/6

aysız : ayı olmayan

a. 143/1

ayt- : söylemek, demek

a.-ur 36/6, 77/5, 157/6, 167/2, 208/3, 220/2, 380/1, 388/5

a.-a min 366/2

a.-sam 348/4

a.-sa 181/1

a.-ay 281/2

a.(!) 70/4, 260/2, 320/4, 359/5

a.-ıñ̑g 337/2, 337/5

a.-a (al-) 286/1

a.-ıp 10/3, 337/7

a.-man 314/4

aytıl- : söylenmek

a.-ıp 65/7

ayur- : ayırmak

a.-up 64/5

ʿayyār : hilekar, dolandırıcı, zeki, kurnaz

ʿa. 84/2

büt-i ʿa. 84/2

ʿa.-ın 249/4

ʿa.-ıdın 238/4

ʿayyare : hilekar, dolandırıcı

ʿa.-niñg		363/6
az	:	az
a.		42/7, 179/1, 277/5, 369/4
a. (ḳıl-)		215/7, 277/5
a.-dur		79/6
az-	:	azmak, ayrılmak, yoldan çıkmak
a.-ġan		34/7
aʿżā	:	organlar, üyeler
ʿa.		47/5, 295/5, 313/6
ʿa.-sı		230/6
ʿa.-sıġa		255/3
ʿazā	:	yas, matem
a.		30/8
az**āb**	:	azap, işkence, üzüntü, keder
ʿa.		15/5, 54/8, 79/6, 347/6, 434/41-R
ʿa. (iyle-)		246/6
ʿa.-ımnı		266/3
ʿā.-ī		291/3
āzād	:	kurtulmuş, serbest
ā.		110/1, 111/7, 186/7, 240/4, 332/1
serv-i ā.		110/2
sūsen-i ā.		110/2, 125/1
ā. (bol-)		256/1, 256/2
ā. (it-)		177/5, 268/1
ā. (iyle-)		241/8
ā. (ol-)		247/6
ā.-larnıñg		332/8
āzāde	:	hür, serbest
ā.		132/1

serv-i ā.		361/3
fārig ü ā.		268/6
ā.-din		125/5
āẕār	:	incinme, tekdir
ā.		175/2, 190/5, 286/6, 341/7
bā'is-i ā.		174/3
ā.-ı		116/3, 237/4
ā.-ıdur		144/1
ā.-ını		384/6
āzer	:	ateş, ateşperest
ā. mü		26/6
azġına	:	azıcık
a.		42/7
azġur-	:	yanıltmak, azdırmak, yoldan çıkarmak
a.-up		386/6
'āzim	:	niyetli, istekli, kesin karar veren
'ā.-i kūy-i fenā		336/8
'ā.-i		145/2
'azīmet	:	gitme, gidiş
'a.		330/1
'a.-i mey-hāne		103/2
'a. ḳıl-		353/7
'azīmet-i mey-ḫāne	:	meyhaneye gitme
'a.-i m. (iyle-)		103/2
'azīz ü şerīf	:	muhterem ve şerefli
'a. ü ş.		322/4
'azl	:	işinden çıkarma, yol verme
'a.		153/4
azlıġ	:	azlık, yokluk

a.-dın		262/6
ʿazm	:	niyet, kasıt, karar
ʿa.		45/5, 389/3
ʿa.-i deşt		275/3
ʿa.-i geşt		343/4
ʿa. (iyle-)		142/2, 333/7
ʿa. (ḳıl-)		249/3, 272/1
ʿa.-iñ		2/6
ʿa.-i		296/7
azraḳ	:	daha az
a.		225/2
āzürde	:	incinmiş, gücenmiş
ā.		128/4, 175/2, 175/5, 207/3, 274/5

B

bād	:	rüzgar
bād-ı ṣabā		174/3
b.-pā		255/5
b.-pāye		77/2
gird-bād		104/5
bādām	:	badem
b.		134/6
bāde	:	şarap, içki
b.		5/2, 11/7, 12/8, 15/5, 41/7, 44/8, 51/6, 68/6, 93/6, 95/5, 121/7, 126/8, 201/8, 226/4, 296/6, 318/3, 345/4, 357/1, 357/2, 357/3, 357/4, 357/5, 357/6, 357/7, 357/8, 357/9, 370/7, 371/7, 382/6, 385/6,
b.-i gül-gūn		94/1, 153/1
b.-i ışḳ		115/4
b.-i nāb		79/1
mug-beçe-i b.		226/2
b. vü şāhid		41/8
b.-nūş		144/9
b.-peymā		23/6
b.-dür		27/7, 85/3
b.-niñg		388/7, 388/8
b. (rengi)		126/8
b. -ġa		20/1, 29/6, 80/4
b.-din		97/6, 201/9, 298/6
b.-m		49/4
b.-siniñgdür		226/6
b.-side		199/6
bāde-āşām	:	içki içen
gül-'izār-ı b.		359/6
bāde-i gül-gūn:		gül renkli şarab,kırmızı şarap.
b.-i g.		94/1, 153/1
bāde-i 'ışḳ	:	aşk şarabı
b.-i 'ı.		115/4
bāde-i nāb	:	halis,duru şarap
b.-i n.		79/1
bāde-i rengīn	:	renkli içki
b.-i r.		64/3
bādiye	:	çöl

b.-sinde		137/3
bāde-nūş	**:**	bade içen, içici
b.		144/9
bāde-pāy	**:**	bardağın dibindeki son yudum,içki tortusu.
b.		214/5
bāde-peymā	**:**	şarap ölçen, sarhoş, saki
b.		23/6
şūḥ-ı b.ı		380/5
bād-pāy:		ayağına çabuk olan
b.		77/2
b.-ıñġa		255/5
b.-i		229/7
b.-lar		255/5
bād-peymā(y)	**:**	serseri, başıboş, boş gezen
b.-ı		375/4
bāġ	**:**	bağ, büyük bahçe
b.		225/4, 234/2, 243/8, 245/5, 258/1, 258/6, 279/1, 290/4, 332/1, 337/1, 353/2, 388/1
b.-ı cennet		42/6, 380/7
b.-ı cihān-ārā		280/1
b.-ı cinān		274/5
b.-ı leṭāfet		344/2
b.-ı naẓar-gāh		389/7
b.-ı ʻömr		387/1
b. u gül-zār		192/2
b. ü vādi		137/5
bahār u b.		287/1
b.-bān		127/5
b. (gülleri)		230/8
b. (seyri)		116/1
b.-nı		176/3
b.-da		176/6, 304/3
b.-dın		381/1
b.-ıñga		83/1
b.-ı		348/4
b.-ıdur		389/7
b.-ıda		78/1, 165/3, 248/3, 250/5, 323/1, 341/2, 387/2, 388/6
b.-ıdın		375/6
b.-lar		102/6, 353/6

bāġ-bān :	bahçıvan
b.	28/7, 30/7, 127/4, 127/5, 152/4, 221/6, 245/5, 252/4, 331/3
bāġ-ı cennet :	cennet bağı
b.-ı c.	42/6, 380/7
bāġ-ı cihān-ārā :	dünya bağı
b.-ı c.	280/1
bāġ-ı ḥüsn :	güzellik bağı
b. ḥ-i	290/4
bāġ-ı leṭāfet :	güzellik bağı
b.-ı l.	323/2, 344/2
bāġ-ı naẓar-gāh :	güzelleri seyretme yeri, bahçesi
b.-ı n.-ım	389/7
bāġ-ı 'ömr :	hayat
b.-ı 'ö.-ümde	387/1
bāġ-ı visāl :	kavuşmanın bağı
b.-ı v.-in	334/1
baġ(ı)r :	bağır, ciğer, göğüs, yürek
b.	34/1, 161/1, 225/6, 245/3, 258/3, 312/1, 333/3
b.-nı	199/2
b.-ġa	12/3, 228/3
b.-da	360/2
b.-ım	10/1, 51/1, 126/4, 208/1, 213/5, 298/1, 316/3, 347/3, 369/3
b.-ımnı	165/3
b.-ımdın	111/3
b.-ımġa	422/2-R
b.-ıñ͡g	131/4
b.-ı	4/8, 141/3, 208/2, 369/5
b.-ıda	52/7, 140/3
b.-lar	221/1
bağışla- :	bağışlamak
b.	391/4
baġla- :	bağlamak
b.-ptur	255/7
b.-mış	5/6
b.-dım	366/5
b.-dıñ͡g	271/4, 320/2
b.-dı	20/5
b.-sañ͡g	248/7

b. (!)		241/1, 245/3, 354/8
b.-ġan		116/6, 344/5
b.-p		341/8, 372/7\ 378/3
b.-ban		116/6, 229/2
b.-ma		178/6
bağlan -	:	bağlanmak
b.-dı		23/6, 287/7
bağlıķ	:	bağlı
b.-dur		117/4
bāġ ü vādi	:	bağ ve vadi
b.-ı v.		137/5
bahā	:	değer, kıymet, bedel
b.-dın		287/6
bahādır-veş	:	bahadır gibi, yigit
b.		102/9
bahāne	:	noksan, eksik
b.		70/6, 229/6, 295/5, 300/1, 367/4
b.-si		367/4
bahār	:	bahar, ilkyaz
b.		192/6, 258/9, 289/3, 303/5, 304/1-2, 354/2, 383/5, 387/2
b.-ı ʿārıż		242/5
b.-ı cemāl		192/6
b.-ı hüsn		195/4, 214/5
b.-ı vasl		313/1
ebr-i b.		214/5
b. u baġ		287/1, 289/1
b.u sebze		289/2
nev- b.		311/1
b.-ım		387/1
b.-ı		153/3, 323/1
b.-ında		22/4
b.-ıdın		258/7
bahār-ı ʿārıż	:	yanağın baharı
b.-ı ʿā.-ın		242/5
bahār-ı cemāl	:	güzelliğin baharı
b.-ı c.-iñde		192/6
bahār-ı ḥüsn	:	güzellik baharı
b.-ı ḥ.		214/5
bahār u bāġ	:	bahar ve bağ

b. u b.-ıdın	289/1
bahār-ı vasl :	kavuşma baharı
b.-ı v.-ıda	313/1
baḥr :	deniz, derya
b.	122/7, 270/4
b.-i ʿāmiḳ	320/7
b.-ı bi-pāyān	270/7
b.-ı eşk	133/3
ḳan ü b.	311/5
b.-dür	95/3
b.-nı	24/7
b.-ı	91/6
b.-ıda	390/5
b.-ıdın	270/6
baḥr-ı bi-pāyān :	sonu olmayan deniz
b.-ı b.	270/7
baḥr-ı eşk :	göz yaşı denizi
b.-ı e.	133/3
baḥr-i ʿāmiḳ :	derin deniz
b.-i ʿā.-din	320/7
baḫş :	bağış, ihsan
cān-b.	109/5, 180/5, 193/5, 260/2, 349/4
rūh-b.	206/3
baḫt :	talih , kader, kısmet
b.	222/6
b.-ı bidār	379/6
b.-ı gümrāh	314/6
b.-ı hümāyūn	94/8
b.-ı ḳir-endūd	351/5
b. (uyḳusı)	174/4
b.-ım	244/3, 372/1
b.-ı	84/7, 84/9
baḫt-ı bidār :	uyanık ,açık talih
b.-ı b.-ı	379/6
baḫt-ı gümrāh :	yolunu şaşırmış kader
b.-ı g.-ımını	314/6
baḫt-ı hümāyūn :	kutlu talih
b.	94/1-8, 96/1, 142/8, 167/6, 184/5

bā`is	:	neden olma; gerek, gerektiren sebeb
b.		94/8, 402/9-R
b.-i āzār		174/3
b.-i renc		76/6
bā`is -i āzār :		incinme sebebi
b.-i ā.-ġa		174/3
bā`is -i renc :		eziyet sebebi
b.-i r.		76/6
bāḳ	:	korku, zarar
b.		37/2, 377/2
bi-b.-im		183/1
b. (imes)		156/4
baḳ-	:	bakmak, görmek
b.-ar		122/3
b.-tım		24/1, 290/3
b.-salar		34/2
b.-sañ		40/4, 326/5
b.		123/2, 315/9
b.-a		385/5
b.-ıp		15/3, 126/6, 126/6, 223/2, 374/4, 385/4, 389/1
b.-ıban		73/1
b.-ḳalı		387/6
b.-man		389/6
b.-mas		
b.-may		258/5
b.-mayın		223/2
baḳış	:	bakış, bakma
b.		324/3
b.-ı		228/3
bāḳi	:	sonsuz, sürekli, ölümsüz
b.		146/4
devlet-i b.		242/6
vasl-ı b.		75/6
baḳl	:	sebze, yeşillik,bakla
b.-ı hamḳā		284/6
baḳmaḳ:		bakma, bakış, görüş
b. (kıya b.)		149/2
bāl	:	kanat, kol

	b.-in		334/6
bala		:	kuş ve hayvan yavrusu
	b.-sı		89/4
balçıġ		:	balçık, çamur
	b.		72/4
balçık		:	balçık, çamur (krş. balçıġ)
	b.		238/9
bar		:	var
	b.		3/11, 10/7, 12/6, 14/6, 19/7, 31/1, 37/1, 41/4, 42/4, 58/3, 59/4, 98/4, 98/5, 98/6, 110/2, 111/1, 116/1-9, 124/1, 126/1-9, 196/5, 204/1, 206/4, 220/6, 243/1, 259/7, 289/1, 293/3, 295/2, 368/2, 371/4, 376/2, 380/4, 380/6
	b. (bol-)		286/1
	b. (it-)		183/4
	b. mu		250/6
	b. mu ikin		29/1
	b.-min		25/2, 147/6
	b. irdiñiz		146/3, 146/6
	b. idi		18/6
	b. imiş		61/2, 263/1
	b.-dur		52/2, 53/8, 138/5, 196/4, 276/6, 287/6, 310/5, 398/5-R
	b. -durur		4/2, 80/6, 376/6
	b.-ıñ		390/2
	b.-lar		24/2
bār		:	izin
	b. (iyle-)		396/3-R
bār		:	meyva
	ca'd-ı 'anber-b.		128/4
	cūy-b.		323/2
	berg ü b.		141/6
bar-		:	varmak, gitmek
	b.-ur		54/5, 138/5, 139/1-7, 243/3
	b.-mış		234/2
	b.-dım		397/4-R
	b.-dıñ		92/2
	b.-dı		68/6, 220/7, 234/1, 263/1, 298/1, 377/5, 388/4
	b.-dılar		122/6
	b.-gusı		255/5
	b.-sam		195/2

	b.-sa	234/1, 374/3
	b.-ay	14/6, 268/6, 389/1
	b.	81/3, 308/1-7
	b.-ġıl	56/6
	b.-ġan	34/9, 78/2, 308/6
	b.-a	29/4
	b.-ġanım	206/5
	b. ganımdın	244/6
	b.-urı	290/2
	b.-ıp	100/1
	b.-ġalı	43/9, 87/4
	b.-urda	136/2, 374/2, 389/6
	b.-mas	254/2
	b.-ma	64/4
	b.-mağıl	147/3
	b.-masun	263/6
-bār	:	yağdıran,serpen,saçan
	la'l-i şeker-b.	344/1
bārān	:	yağmur
	tir-i b.-ı belā	145/3
barça	:	bütün, hepsi, hep
	b.	12/6, 13/7, 16/5, 56/6, 82/8, 83/2, 87/3, 111/3, 129/3, 155/7, 196/4, 209/7, 243/3, 248/2, 253/2, 272/3, 280/2, 294/4, 310/1, 335/3, 347/6, 349/5, 404/11-R
	b.-ga	402/9-R
barı	:	bütün,
	b.	28/2, 56/6, 114/2, 137/5, 180/5, 183/4, 196/4, 197/3, 250/6, 340/7, 401/8-R
	b.-nı	207/1
	b.-n	204/6, 222/1, 231/4
	b.-nda	374/6
bārī	:	bari, hiç olmazsa
	b.	208//7, 229/7, 304/6, 379/4
barmaġ :		parmak
	b.-ı	365/5
	b.-ın	365/5
bar u yok	:	var ve yok
	b.	41/4
bas-	:	basmak

b.		245/7
bat	**:**	çabuk, çabucak, hemen, erken
b.		88/1, 88/2, 90/1, 183/7
bāṭıl	**:**	boş; yalan, çürük
b.		241/5
batraḳ:		çabucak, erkence
b.		230/4, 357/6
bāver	**:**	inanma, doğru; tasdik, sağlam
b. (ḳıl-)		62/3
b. mü		26/9
bā-vücūdī	**:**	böyle iken, bununla birlikte
b.-ī		62/1
bay	**:**	zengin
b.		88/6
bayram :		bayram
b.		292/1
bāzār	**:**	pazar, çarşı
b.-ı ḥüsn		147/4
b.-ı		102/6
b.-ıda		229/2
bāzār-ı ḥüsn	**:**	güzellikler pazarı
b.-ı ḥ-i		147/4
ba'ż	**:**	bazı, kimi, bir kısmı
b.-ı		121/2
b.-ıġa b.-ıġa		381/6
bāzī	**:**	oyun, eğlence, hile
b.		252/6, 295/6
bāzīçe	**:**	oyuncak, oyun
b.-i eṭfāl		129/4
bāzīçe-i eṭfāl	**:**	küçüklerin oyunu
b.-i e.-dür		129/4
bāzī-ger:		oyuncu, cengi
b.		195/3
be-cüz	**:**	başka, -den ayrı
b.		297/6
bed	**:**	kötü
b.-'ahd		27/9

b.-ḥāl		97/3, 129/1, 206/7
b.- ḫūy		190/5
b.-mihr		229/6
b.-nām		217/5
bed-'ahd	**:**	kötü söz, kötü ahd
b.-din		27/9
Bedehşān	**:**	bugünkü Afganistan sınırları içinde bulunan, yakutlarıyla ünlü bir bölge
la'l-i B.		413/20-R
bed-ḥāl :		hali kötü, düşkün
b.		97/3, 129/1
b.-dür		129/1
b. (idim)		206/7
bed-ḫūy:		kötü huy
şūh-ı b.		371/2
b.-lar		190/5
bed-mestlıġ	**:**	kötü sarhoşluk
b.		341/8
bed-mihr	**:**	iyilik etmeyen, kötülük yapan
b.		286/2
b.-ni		229/6
bed-nām	**:**	kötü adlı, adı kötüye çıkmış
b.-ım		217/5
bed-rūz :		kötü gün; bahtsız
b.		186/3
bedel	**:**	karşılık, bedel
b.		217/7, 248/1, 258/9
beden	**:**	beden, vücut
b.		28/2, 285/1
b.-i zār		315/1
b.-im		225/3
b.-i		363/5
beden-i zār	**:**	zayıf, güçsüz vücut, inleyen vücut
b.-i z.-dın		315/1
be-ġāyet	**:**	pek çok, son derece
b.		55/3, 97/2, 98/1, 98/7, 177/3, 183/3
behişt	**:**	cennet, uçmak
b.-ide		54/8
behr	**:**	hisse, pay

kām ü b. 145/7

beḳā : ölümsüzlük, süreklilik; kalıcı, ölümsüz

b. 140/7, 140/8

mülk-i b. 80/7

bel : belki

b. 38/5, 247/1, 254/4, 317/6

belā : bela, keder; afet; mec. Sevgili

b. 39/1-8, 101/1, 135/3, 208/5, 229/8, 236/1, 345/1, 362/3, 377/3, 378/8

b.-yı cān 26/2, 70/5

ḫayl-ı b. 295/4

tīr-i bārān-ı b. 145/3

b. vü derd 103/5

derd ü b. 90/2, 196/9

ʿayn b. 149/3

b.-dur 38/4, 93/2, 138/1, 138/2, 155/5

b.-durur 285/4

b. (desti) 34/7, 171/3

b. (meydanı) 229/3

b. (ḳıl-) 164/3

b. (ol-) 372/2

b.-ġa 27/1, 74/2, 229/8

b.-sın 305/1

b.-sında 22/2

b.-sıdın 372/2

b.-larnı 391/4

b.-lardın 61/4, 132/2

belā-engīz : bela koparan, bela yaratan

b. 149/1

belālıġ: belalı

b. 390/6

belā-yı bī-ḥisāb : sayısız bela

b.-yı b.-ımnı 266/4

belā-yı cān : can belası, gönül belası

b. 26/2

b.-ı c. (bol-) 70/5

belāsız : belasız, kedersiz, felaketsiz

b. 39/7

belī : evet

b.	59/3
beliyyet :	bela,felaket, keder
b.	145/6, 378/7
belki :	belki, umulur, olabilir
b.	127/3, 127/4, 183/6, 229/2, 248/4, 293/5, 300/5, 323/1, 338/4, 359/5
belkim :	belki, belki de, hatta
b.	214/2, 255/3, 275/2, 303/6, 306/6
bend :	bağ, bağlama, bent, engel
b.	111/7, 182/2, 187/2
zencir ü b.	114/1
dil b.	16/1
b.-in͡g	33/1
b.-idür	119/4
b.-idin	173/1
bende :	kul, köle, bağlı
b.	47/7, 241/8
b. (bol-)	332/1
b.-dür	364/5
b.-sidür	163/7
bendeliġ :	kölelik, kulluk
b.	78/3
benefş :	menekşe
b.	125/4, 347/5
benefşe :	bkz. benefş
b.	125/1, 255/6
benī ādem :	ademoğlu, insanlar
b.	325/4
b.-ġa	189/6
ber :	sonuç, yarar
b.	286/2, 317/2
ber-ʿaks :	aksine, tersine
b. (bol-)	34/3
ber-bād :	perişan, harap; kötü
b.	105/1, 196/1, 240/1, 332/5
b. (bol-)	256/3
b. (it-)	268/6
b. (iyle-)	205/4, 232/4, 331/1
b. (ol-)	3/6
b. (irür)	125/3

ber-hem :	dağınık, karışık
b.	227/2
ber-ḫurdār :	bahtiyar, mesud
b. (bol-)	286/2
ber-şiken :	kıvrımlı, büklümlü
b.	363/7
berg :	Yaprak
b.	17/3, 19/2
b.-i gül	11/8, 18/4, 391/3
b.-i hazān	289/3
b.-i lale vü nesrin	64/6
b.-i semen	106/5
b. ü bār	141/6
gül b.	17/2, 176/5
simin b.	293/6
b.-i	31/2, 62/2
b.-ini	203/4
b.-ide	230/8
b.-idin	125/1, 245/6, 278/7
b.-ler	258/3
berg-i gül :	gül yaprağı
b. g.-niñ	18/4
b. g.-din	11/8
b. g.-i	109/6
berg-i hazān :	hazan yaprağı
b.	289/3
berg-i semen :	yasemin yaprağı
b.	106/5
bergsiz :	yapraksız
b.	279/1
berhemen :	Brahman
b.	213/3
beri :	beri
b.	116/4
berḳ :	şimşek
b.	62/5, 88/3, 150/2, 150/3, 153/5, 258/4
b.-ı dirahşān	140/1
b.-ı 'ışḳ	350/2, 383/3
b.-i lāmi'	53/1

b. (bol-) 60/2
b.-ı 55/8
b.-ını 236/1
b.-ıdın 188/6
b.-imes 30/4
berḳ-ı dıraḫşān : parlak şimşek
b.-ı d.-dur 140/1
berḳ-ı 'ışḳ : aşk şimşeği, aşk kıvılcımı
b.-ı 'ı.-ıñg 383/3
b.-ıñgdın 350/2
berḳ-i lāmi' : parlayan şimşek, parıltı
b.-i l.-dür 53/1
bes : yeter, kafi, tamam, evet
b. 4/8, 13/4, 20/2, 31/6, 55/7, 73/7, 78/7, 92/7, 102/9, 124/6, 131/7, 137/6, 151/1, 154/1, 155/1-5, 156/1-5, 180/3, 206/2, 207/5, 219/3, 261/3, 274/6, 284/4, 287/3, 287/4, 310/3, 331/3, 354/1, 369/2, 1/8-M
b. (ki) 51/3, 83/3, 123/3, 131/1, 214/4, 233/5, 244/2, 285/1, 315/4, 334/7
b. (kim) 145/9, 243/1, 246/1, 246/7
b.-durur 206/1, 254/1
b.-dür 56/7, 81/3, 134/3, 204/1
b. (irmes) 222/2
b. (it-) 356/2
b. (ol-) 313/8
besī : pek, çok, çokluk
b. 5/2, 19/7, 111/7, 129/1, 137/4, 143/3, 176/4, 177/7, 183/2, 311/2, 330/6, 351/2, 382/1, 382/1, 382/2, 382/3, 382/4, 382/5, 382/6, 382/7, 407/14-R
beste : kapalı, bağlı; bitiştirilmiş, bağlanmış
b. 271/4
beşer : insan
cins-i b. 105/4
be-teng : sıkıntılı, sıkıntılı olarak
b. 141/7190/7
beter : daha kötü
b.-dür 241/6
bey' : satma, satış
ehl-i b. 376/3
beyābān : kır, çöl
b. 68/4

	b.-ım	313/4
beyābanlıġ ;		
	ġul-i b.	377/7
beyān	:	anlatma, açık söyleme/bildirme
	b.	65/8
	b.-ıda	215/3
	b. (ḳıl-)	65/8
be-yek-bār	:	bir defaya mahsus
	b.	84/4
beyle	:	böyle
	b.	76/4, 79/4, 92/7, 307/6, 316/7
beytü'l aḥzān	:	gam evi, keder evi
	b.	192/2
beytü'l ḥarām :		
	b.	346/4
beyżā	:	bembeyaz, apak
	yed-i b.	376/4
bezm	:	topluluk, içki eğlence meclisi
	b.	23/2, 57/7, 147/7, 199/6, 305/5, 329/1, 343/7, 400/7-R
	b.-i 'ıyş :	73/7, 266/6
	b.-i viṣal	145/4
	şem'-i b.	324/2
	b.-de	168/3, 387/7
	b.-iñ̂gde	380/3
	b.-i	42/3, 327/3
	b.-iġa	168/6
	b.-ide	23/8, 58/5, 72/6, 168/1, 209/1, 306/3
	b.-idin	38/2, 368/2
bezm-ārā	:	meclise renk katan, hoş sohbet
	ṭāvas-ı b.-nı	107/6
bezm-i 'ıyş	:	zevk ve safa meclisi
	b.	73/7, 266/6
bışḳar- :		kaygılanmak, düşünmek
	b.-mayın	162/4
bi-'aded:		geleneksiz, yöntemsiz
	b.	108/3
bi'aynih:		aynı olarak, olduğu gibi, tıpkı

	b.	88/7, 90/1, 247/2, 355/2
	b. (iyle-)	357/2
bī-bāk :		korkusuz
	b.-im	183/1
	b. imiş	167/3
bī-bünyād :		temelsiz, esası olmayan
	b.	240/1
bī-cān :		cansız, ruhsuz
	b.-ım	127/5
	ʿışḳ-ı b.-ım	127/4
bī-çāre :		çaresiz
	b.	262/1
bi-devā :		devasız, Çaresiz
	derd-i b.-ġa	27/7
bī-dād :		işkence, zālim, zulm
	b.	110/7, 142/9, 148/3, 159/1, 196/2, 236/6, 332/3, 378/1
	b. u cefā	142/9
	b. u żulm	184/5
	b. (it-)	360/3
	b.-nıñ	220/1
	b.-ımġa	268/3
	b.-ıma	348/5
	b.-ı	294/2, 377/2, 381/5
	b.-ını	248/2
	b.-ın	234/7
	b.-ığa	256/4
	b.-ıdın	36/6
bīdār :		uyanık, uyumayan, uykusuz
	baḫt-ı b.	379/6
	devlet-i b.	174/4
	b. (iyle-)	349/5
	b. (ḳıl-)	260/1
	b. min	147/2
	b. mu ikin	29/3
bī-dil :		gönülsüz, kalpsiz;aşık
	b.	38/4, 64/4, 85/6, 86/6, 174/1, 364/2
	b.-i şeyda	280/7
bī-edeb :		edebsiz

b.	55/3
bī-ġam :	gamsız, kedersiz
b.-ı ġāfil	167/2
bī-gāne :	ilgisiz, aldırmaz, yabancı;tasv.dünyayla ilişkisini kesmiş
b.	87/1, 183/5, 227/6, 356/1
bī-gāne-veş :	kayızsız, aldırmaz gibisi,
b.	142/6
bigen- :	beğenmek
b.-mes sin	277/7, 319/6
bī-nām :	adsız, sansız
b.	326/4
bī-nām u nişān :	adsız, ünsüz ve hedefsiz
zār-ı b. u n.-ım	337/6
bī- ḫaber :	habersiz
b.	38/4, 132/5, 146/1, 234/5, 244/5
b.-dır	132/6
bī- ḫad(d) :	sınırsız
b.	106/4, 276/3, 344/6
b. (ol-)	368/5
bī-ḥāl :	halsiz, düşkün
b.	273/3
bī-ḫānümān :	yersiz, yurtsuz
āvāre-i b.	175/4, 337/2
divāne-i b.	165/9
b.-dın	326/2
bihbūd :	iyi, sağlam, sıhhi (vücut)
b.	354/3
bihil :	bağışlama, bağış
b.	342/5
bī-ḥisāb:	hesapsız
b.	24/5, 278/7, 291/6
b. (imes)	50/4
bihişt :	cennet (bkz. behişt)
b.	384/3
b.-i vaṣl	333/2
bihişt-i vaṣl :	kavuşma cenneti
b.	333/2
bī-ḫōd :	kendinden geçmiş, çılgın

b.	183/7, 254/7, 337/1, 372/8
b. (bol-)	68/6
b. (it-)	213/4
b. (irdim)	337/2
b. (kör-)	176/2
bī-ḫodāne :	kendinden geçmişçesine, çılgınca
zemzeme-i b.	367/7
bī-ḫodluġ :	çılgınlık, kendinden geçmişlik
b.	190/6
b.-dın	91/5
b.-um	87/1
b.-uma	94/1
b.-umdın	266/7
bī-hūde :	boşuna, boşyere
b.	355/7
bī-idrāk:	anlayışsız, idraksiz
b. imiş	167/7
bī-iḫtiyār :	ister istemez, bilinçsiz, elde olmayarak
b.	202/2, 321/4, 373/2
bī-iḫtiyārlıġ :	gençlik,bilinçsizlik
b.-da	199/3
bī-i'tibār :	itibarsız, değersiz
b.	202/4
bī-'itimād :	güvensiz,emniyetsiz
b.	108/4
bī-ḳarār :	kararsız
b.	122/3, 141/1
za'if-i b.	214/3
bī-kerān :	uçsuz bucaksız, kıyısız
b.-dur	205/6
bi-kes :	kimsesiz, yalnız
b. ü muztar	293/4
b. min	18/3
bī-keslig :	kimsesizlik,yalnızlık
b.	256/7
b.-imni	36/2
bī-keslik :	kimsesizlik,yalnızlık (krş. bī-keslig)
b.-ke	111/5

bil	:	bel
	b.	116/6, 383/6
	b.-ge	366/5
	b.-din	259/2
	b.-in͡g müdür	320/2
	b.-i	209/5
	b.-ide	53/6
bil-	:	bilmek
	b.-ip sin	189/4
	b.-miş min	239/6
	b.-dim	117/5, 165/8, 166/4
	b.-dik	191/8
	b.-diler	106/3
	b.-ge sin	114/4
	b.-gey	36/1, 114/2, 362/2, 380/5
	b.-sem	290/3, 290/5
	b.-sen͡g	138/3
	b.-ey	240/4, 240/11
	b.	26/6, 63/7, 82/9, 114/2, 123/7, 137/3, 153/2, 173/4, 177/3, 198/4, 209/4, 283/1-5, 335/7, 360/7, 376/7, 379/2
	b.-gil	19/3, 65/8, 124/4, 172/6, 258/7
	b.-sün	14/4, 362/3
	b.-in͡g	45/2
	b.-gen	65/8
	b.-ip	65/8
	b.-günçe	318/3
	b.-sem idi	290/2
	b.-sem irdi	141/5
	b.-mem	87/8, 372/2
	b.-men	30/3, 107/6, 135/7, 138/1, 138/2, 237/3, 242/5
	b.-mes	132/1, 263/7, 318/6
	b.-mesler	364/6
	b.-medim	117/5, 288/3, 373/4
	b.-medin͡g	39/6, 167/4
	b.-medi	52/2, 304/2
	b.-mese	247/6
	b.-megen	148/6
	b.-meyin	159/2
	b.-mes idim	290/7

bilāl	:	Bilal-i Habeşi
b.		61/4
bildür-	:	bildirmek
b.-di		44/2
b.-ge sin		324/5
bile	:	ile, ile birlikte, yanında
b.		4/7, 11/7, 15/5, 17/6, 17/7, 26/3, 29/1, 41/7, 42/2, 53/4, 71/7,80/2, 82/1, 82/4-5, 83/1, 84/3, 84/4, 84/7, 85/3, 90/5, 94/8, 95/7, 106/7, 107/2, 119/2, 122/1, 123/3, 127/5, 129/3, 139/3, 145/3, 149/2, 157/6, 173/6, 176/1, 178/3, 182/3, 189/3, 192/6, 196/7, 224/4, 224/7, 229/3, 237/1, 250/3, 251/2, 252/5, 256/7, 268/2, 285/6-7, 288/1, 290/3, 302/1, 302/6, 305/2, 308/1, 308/4, 308/5, 308/6, 308/7, 310/4, 311/2, 313/7, 319/3, 326/3, 334/5, 344/2-3, 349/7, 359/1-6, 360/1, 365/1, 367/4, 378/7-8, 1/3-M, 1/12-M, 399/6-R
bilen	:	ile, birlikte, beraberce
b.		380/2
bilgü	:	bilgin, bilim, bilgi
b.		68/3, 68/5
bilgür-	:	belirmek
b.-üp		62/3
b.-medi		381/2
Billāh	:	Allah için
B.		427/43-R
bīm	:	korku
b.-i hicran		268/2
b.-idür		118/3
b.-idin		118/6, 260/6
bīmār	:	hasta
b.		29/4, 37/2, 55/5, 164/3, 376/5, 395/2-R
min-i b.		179/4
b. (bol-)		47/4
b.-dın		315/2
b.-ı		116/5
b.-ını		306/2, 384/1
bīmārlığ	:	hastalık
b.		192/4
bīmārlık	:	hastalık
b.		196/2
bīmārrak	:	çok hasta

b.	384/1
bī-mihr :	sevgisiz, şefkatsiz
b.	120/6, 214/6, 288/3
bī-misillig :	benzersiz
b.	5/1
-bin :	gören, görücü
cihān-b.	126/9
ḫod-b.	17/6
ṣūret-b.	180/7
b.-dür	109/8
binā :	yapı, ev yapma, kurma
b.	85/2, 86/2, 248/6
tārīḫ-i b.	354/7
b.-sın	196/1
bī-nevā :	nasipsiz, zavallı çaresiz,muhtaç
b.	64/8, 101/9
b.-lar	293/5
b.-lardın	132/6, 132/7
bī-nevālıġ :	nasipsizlik, çaresizlik
b.	72/6
b.-dın	35/6
bī-nihāyet :	sonsuz, tükenmez
b.	98/1
b. (bol-)	109/7
bī-niḳāb :	örtüsüz, peçesiz
b.	52/1
bī-pāyan :	sonsuz
bahr-ı b.	270/7
bī-pervā :	korkusuz
b.	382/1
bir :	bir
b.	3/7, 4/2, 4/3, 4/7, 10/2, 18/5, 19/4, 22/1, 23/1, 27/2, 30/1, 31/1, 34/8, 36/2, 36/3, 37/5, 43/3, 53/4, 54/1, 57/7, 58/3, 62/2, 63/5, 65/3, 66/2, 72/2, 77/5-6, 79/1, 79/8, 83/5, 84/1, 84/5, 84/5, 85/3, 85/5, 86/3, 89/1, 90/4, 100/5, 101/7, 105/4, 105/4, 108/1, 109/7, 119/3, 122/1, 123/2, 123/4, 126/4, 126/6, 131/5, 131/5, 141/2, 141/5, 146/1, 146/3, 147/3, 149/2, 150/2, 150/7, 151/6, 153/2, 153/3, 153/5, 156/2, 157/5, 157/6, 158/2, 168/1, 168/3, 171/5, 177/6, 178/4, 180/4, 181/5, 187/6, 194/7,

	b.-gil	3/3, 35/1, 89/3, 121/8
	b. -in͡giz	224/4
	b.-gen	16/7, 59/6
	b.-güçiler	83/2
	b.-ip	75/7, 173/6, 196/6, 206/2, 286/3, 335/4
	b.-iben	83/6
	b.-mes	3/5, 44/2, 55/1, 196/5, 332/2, 376/1
	b.-memiş	348/4
	b.-medi	5/6, 154/2, 252/6
	b.-meydür	293/3
	b.-megey	251/7, 388/4
	b.-me	177/8, 206/4, 243/8, 277/6, 360/8
	b.-megil	190/4
bir bir	:	her ikisi, her bir, tek tek
	b.b.	22/4, 26/2, 174/7
birer	:	birer
	b.	181/3
birev	:	birisi, her birisi
	b.	22/5, 36/1, 38/4, 79/5, 107/3, 126/6, 143/1, 164/5, 189/3, 229/8, 360/1, 357/8, 362/2
	b.-ni	36/1, 153/4, 190/4, 198/2
birin	:	Bir bir, birer birer
	b.	196/5, 212/3
	b. birin	305/3, 321/3
birkit-	:	berkitmek, sağlamlaştırmak, saklamak
	b.-gen	251/2
birle	:	ile, birlikte
	b.	21/5, 27/5, 38/7, 40/1, 43/1, 46/1, 55/8, 56/6, 58/8, 60/5, 61/4, 63/3, 82/4, 82/9, 85/1, 85/3, 88/2, 97/2, 107/5, 113/8, 120/6, 123/2, 125/1, 126/1, 128/3, 140/6, 140/7, 148/2, 153/8, 158/4, 168/1, 170/1, 170/3, 170/4, 170/5, 170/6, 170/7, 173/6, 177/4, 178/2, 181/4, 183/5, 192/4, 196/2, 196/6, 197/3, 207/5, 215/1, 218/1, 218/2, 221/3, 224/4, 229/3, 229/6, 235/5, 239/5, 243/5, 244/6, 247/5, 248/7, 255/7, 256/1, 257/4, 260/3, 262/2, 277/7, 284/3, 286/1, 286/3, 298/4, 299/5, 300/4, 303/4, 303/7, 310/7, 324/4, 329/1-6, 332/4-8, 341/5, 342/1, 346/8, 353/2, 366/2, 372/5, 376/3, 378/1, 378/6, 379/5, 384/5, 388/7, 390/1, 1/13-M, 394/1-R, 428/35-R
birlen	:	ile, birlikte (bkz.birle)
	b.	10/7, 385/5

birmek : verme, veriş
b. 88/6
cān- b. 296/4
b.-din 142/6
bī-ṣabrlıġ : sabırsızlık
b. 316/1
bī-sāmanlıġ : parasızlık, sermayesizlik ; kararsızlık
b.-ım 310/1
bisāt : kilim, minder, döşeme
b. 178/3
bī-sebāt : dayanıksız, dirençsiz
b. 322/1
bi-ser ü sāman: sefil, parasız, sermayesiz
b. 425/32
bismil : kesilmiş, boğazlanmış (hayvan)
b. 362/7
bister : yatak, döşek
b. 11/5, 21/4, 99/8, 238/5
b.-im 306/2
bī-sütūn: Ferhatın deldiği dağ ; gökyüzü
b. 125/6, 270/3
b.-nıñg 110/3
b.-ın 352/4
bisyār : çok
b. 84/8, 84/7, 179/1, 336/1
bī-şek : şüphesiz, zansız
b. 80/1
bişürmek : pişirmek
b. 345/5
b.-dür 346/3
bī-ta'ayyunluķ : gizlilik
b. 277/6
bī-tāb : bitkinlik, yorgunluk
cism-i b.-ın. 239/7
bī-tamā' : doymuş, istememe
b. 32/1
bī-teraḥḥum : merhametsiz
b. 382/1

bitig :	yazı, mektup, nağme
b.	414/21-R
b. (ḳıl-)	291/3
bī-vefā :	vefasız
b.-dur	25/4, 108/5, 273/6, 381/6
b.-ġa	27/1
b.-lar	129/8, 256/4
b.-lardın	132/3
b.-larġa	13/6
bī-vefālıġ :	vefasızlık
b.	377/5
biyik :	büyük
b.	14/7
biyle :	böyle (bkz.beyle)
b.	3/10, 79/4, 100/3, 109/1, 127/6, 150/4, 180/5, 181/4, 229/3, 233/2, 253/1, 299/5, 329/4, 351/5, 364/4, 377/3
biz :	biz
b.-iñg	87/4, 155/7, 183/7
b.-ni	80/5, 104/1, 148/1, 205/3, 209/3, 215/1, 235/3, 238/7, 260/3, 276/2, 322/4, 385/3
b.-ge	57/4, 80/6, 81/6, 91/1, 100/8, 105/7, 113/7, 125/5, 145/1, 145/8, 149/1, 149/3, 155/1, 156/1, 157/6, 176/1, 186/5, 186/6, 205/1-7, 232/1, 232/3, 232/4, 340/7, 374/6
b.-din	221/3
bize- :	bezemek, süslemek
b.-ptür	303/5
bizen- :	bezenmek, süslenmek
b.-se	90/2
boġun :	düğüm, kavşak
b.	305/3
b.-umnı	305/3
boġ(u)z :	boğaz, damak
b.-um	91/6
b.-umnı	139/5
bol- :	olmak
b.-ur	40/5, 55/9, 58/1, 89/4, 102/6, 107/6, 185/2, 185/3, 203/3, 226/7, 230/1, 345/3, 258/1, 287/2, 344/3
b.-ur mu	154/3, 183/5, 241/3
b.-urlar	122/5

b.-ġandur	262/4
b.-ġanların	240/7
b.-urġa	205/5
b.-urın	290/1-7
b.-a al-	179/3, 179/6
b.-up	1/3, 1/4, 1/5, 2/2, 2/4, 4/1, 5/4, 70/1, 109/7, 110/4, 246/5, 305/1, 375/2, 381/2
b.-uban	258/4, 386/2, 401/8-R
b.-ġaç	44/4, 355/4, 370/1
b.-ġalı	217/6, 389/4
b.-ġanda	24/2
b.-guça	27/8
b.-urda	373/4
b.-ġay idi	84/1
b.-ur irmiş	141/6, 163/1, 168/2, 189/6
b.-mas	23/4, 26/1, 28/7, 62/5, 85/3, 88/2, 173/1, 178/5, 178/6, 183/6, 204/9, 206/6, 287/4, 374/6, 376/7, 414/21-R
b.-maduñg	223/7
b.-madı	41/8, 84/1, 110/6, 173/2, 179/7, 332/1, 338/1, 370/1, 370/2, 370/3, 370/4, 370/5, 370/6, 370/7
b.-maġay	4/6, 27/3, 36/3, 128/4, 310/7, 332/9, 356/1, 380/3
b.-maġaylar	241/1
b.-masam	170/4
b.-masa	16/6, 23/1-9, 35/1-4-7, 38/1-7, 41/5, 77/3, 84/1, 100/3, 146/4, 170/4, 179/1, 192/2, 241/6, 250/4, 275/3, 306/3
b.-ma	21/7, 100/9
b.-maġıl	284/6
b.-maġın	332/8
b.-masun	27/1, 35/6, 91/4, 99/7, 234/1, 252/7, 323/1-7, 375/4
b.-maġan	39/5, 206/5
b.-may	27/9, 50/2, 188/1, 332/1
b.-mayın	150/1
b.-maġunca	3/13
bolmaḳ :	olmak
b.	97/7, 123/5, 172/3, 173/5, 262/3, 354/3
b.-ḳa	178/2, 351/4
b.-lardın	269/4
boyal- :	boyanmak
b.-ġan	363/4

boy(u)n :		boyun
	b.	212/4
	b.-um	229/2, 271/4
	b.-uma	114/4, 128/5, 324/3, 341/8, 378/3
	b.-umğa	164/8, 212/4
	b.-umda	254/1,345/1
	b.-uñga	114/4
	b.-ıġa	51/7, 84/5, 120/4
	b.-una	73/2
	b.-ıda	255/6
boz- :		bozmak
	b.-dıñg	147/5
	b.-dı	250/4
	b.-up	70/2
bozuġ :		bozuk, yıkılmış, harap
	b.	87/4, 92/3
böl- :		bölmek
	b.(!)	287/5
börk :		börk
	b.-i	344/4
bu :		bu
	b.	2/1, 2/8, 3/3, 3/6, 3/10, 3/13, 5/1, 5/7, 14/1, 14/3, 14/6, 15/3, 17/7, 18/2, 19/1, 21/5, 21/7, 22/7, 23/5, 24/4, 31/3, 35/4, 37/7, 42/6, 43/2, 48/2, 57/5, 58/2, 60/2, 61/6, 71/2, 73/3, 79/1, 79/3, 79/6, 82/4, 83/3, 83/7, 91/5, 94/3, 95/2, 95/5, 100/9, 101/2, 101/7, 101/9, 104/2, 106/4, 106/8, 107/3, 109/9, 113/9, 118/3, 121/7, 121/8, 122/1, 122/3, 125/5, 127/3, 127/6, 131/5, 134/3, 135/2, 138/3, 138/6, 139/6, 140/2, 140/6, 140/9, 145/5, 147/2, 147/7, 148/4, 150/4, 154/2, 154/7, 157/5, 158/5, 162/2, 165/2, 168/2, 169/5, 171/2, 171/4, 174/4, 178/3, 179/2, 179/6, 183/3, 183/6, 187/9, 190/2, 196/2, 196/4, 194/5, 198/3, 198/5, 199/6, 202/4, 203/2, 204/2, 205/3, 209/4, 213/6, 217/4, 217/5, 218/2, 218/5, 219/4, 222/3, 223/6, 223/7, 226/5, 227/2, 227/3, 227/4, 227/6, 228/5, 228/6, 230/8, 232/3, 239/7, 240/1, 240/5, 241/2, 243/5, 243/8, 243/9, 245/5, 246/6, 252/6, 254/4, 256/4, 258/8, 259/2, 270/6, 273/6, 277/5, 278/4, 280/5, 281/5, 286/3, 293/4, 305/4, 307/1, 308/6, 309/7, 310/4, 311/6, 313/9, 314/5, 319/6, 324/4, 333/3, 335/1-8, 336/2, 338/7, 340/4, 341/2, 346/3, 346/5, 346/6, 346/7, 346/8, 348/4, 353/2, 353/6, 361/2, 365/2, 366/4, 372/4, 373/7, 374/6, 371/5, 375/4, 375/6, 376/5, 377/2, 380/4, 380/8, 381/1, 382/1, 382/3, 384/1, 385/3, 385/5, 386/6,

		388/2, 391/3, 1/4-M
b. dur		51/7, 80/7, 107/2, 264/2, 287/1, 306/7, 323/5, 364/5, 377/8, 409/16-R
b. imiş		172/4, 181/3,
b. idi		310/6
b.-lardur		367/2
būd	:	varlık
b.		366/2
b.-ımnı		366/2
bulaġ	:	pınar, çeşme, göz
b.-ıdın		327/6
bulġaġ	:	bulanık, karışık, karışıklık
b.		365/2
bulġan-	:	bulanmak, karışmak
b. -dı		165/3
Bū-leheb	:	Ebu leheb
b.		55/8
bulut	:	bulut
b.		106/6, 238/4, 276/2, 369/1
b.-dın		125/4
burāḳ	:	Hz. Muhammedin Miraç'ta bindiği binek
b.-ın͡g		2/7
b.-ın͡gġa		2/1
b.-ın͡gdın		2/3
b.-ı		2/7, 88/3
burc	:	burç
b.-ıdın		52/1
būriyā	:	hasır
b.-yı hecr		346/2
būriyā-yı hecr	:	ayrılık hasırı
b. (nakşı)		346/2
burna	:	evvelki, önceki, bundan önceki
b.- ġı		364/3
burun	:	önce
b.		80/7, 93/5, 146/3
b.-ġa		321/3
burunraḳ	:	çok önce, eskiden
b.		109/2
būryā	:	hasır
b.-yı faḳr		3/1

büryā-yı faḳr	:	fakirlik hasırı
b.-yı f. irür		3/1
-būs	:	öpen
Pā-b.		204/1, 219/4
būse	:	öpücük
b.		257/3
bustān	:	bahçe, gül bahçesi, çemenlik
b.		332/6, 375/6
b.-ı hüsn		67/4
b.-efsuz		22/5
b.- 'izār		209/2
sera-b.		36/3
menzil-i b.		194/1
b.-dın		383/5
b.-ıda		63/6,152/1, 334/2
b.-ınıñg		5/4
būstan-efsuz	:	bahçe aydınlatan
b.		22/5
būstān-ı hüsn	:	güzellik bahçesi
b.		67/4
būstān-ı 'izār	:	yanağın bahçesi
b.-ı 'i.-ıñg		209/2
butraş-	:	dağılmak, saçılmak, perişan olmak
b.-ıp		71/5
buyur-	:	buyurmak, emretmek, istemek
b.-duñg		357/5
b.-sañg		323/5
b.-mağıl		14/5
b.-mañg		49/5
buz-	:	bozmak
b.duñg		143/5
b.-dı		85/1, 86/1, 331/5, 377/2
b.-ġay		238/9
b.-up		85/2, 86/2, 355/3
b.-mamış		378/1
buzuġ	:	bozuk
b.		10/5, 129/1, 129/5, 130/1, 194/7, 278/4, 294/1, 313/3, 339/4, 377/2
buzul-	:	bozulmak

b.-ğan		194/3, 372/4
bükülmek	**:**	bükülme, eğilme
b.		110/5
bü'l-'aceb	**:**	çok acayip, çok tuhaf
b.		195/3, 274/7, 374/4
bü'l-'aceb-veşlıġ:		akıl almaz gariplik, çılginlık
b.-lar		382/5
bülbül	**:**	bülbül
b.		4/8, 87/6, 107/4, 125/2, 128/6, 192/6, 220/9, 230/8, 233/5, 243/1, 243/8, 258/1, 292/3, 326/7, 332/8, 332/9, 334/1, 334/6, 365/6, 381/5
b.-durur		170/7
b.-niñg		241/7
b.-ġa		24/8, 238/3
b.-de		255/3
b.-i		347/9
b.-in		118/7
b.-ler		384/2
bülend	**:**	yüksek, yüce
ser-b.		114/7
bü'l-heves	**:**	herşeye istekli olan maymun iştahlı
b		152/1
bünyād :		asıl, esas, temel, yapı, bina
b		101/6, 110/5, 196/3, 332/1
bi-b.		240/1
b.-nıñg		220/2
b.-ı		220/2
b.-ın		220/2
bürḳa'	**:**	baş örtüsü, yaşmak, peçe
b. irmes		248/4
büstān	**:**	
b.-ımġa		236/3
büt-	**:**	bitmek, yetişmek; inanmak, güvenmek, kabul etmek, kurmak
b.-er		21/4
b.-miş		162/1, 338/5
b.-se		375/5, 399/8-R
b.-kil		63/5
b.-ken		137/5
b.-kenge		19/2
b.-üp		63/5

	b.-miş irdi	246/2
	b.-memiş	30/7
	b.-medi	85/9, 86/9, 126/3
	b.-mese	117/1
	b.-me	199/5
büt :		put, güzel
	b.	41/7, 117/3, 128/7, 156/1, 366/5
	b.-i ʻayyār	84/2
	b.-i meh-simā	391/1
	b.-i tersā	386/6
	b.-i zibā	12/1, 100/1
	ḳıble-i b.	155/1
	b.-ni	79/7
	b.-ġa	87/7
	b.-i	33/1, 335/6
	b.-ler	44/4
büt-ḫāne :		puthane
	b.	130/3, 213/3
büt-i ʻayyār :		aldatıcı sevgili
	b.-i ʻa.	84/2
büt-i çin:		Çin putu, Çin güzeli
	b.	33/1
büt-i tersā :		Hristiyan putu,Hristiyan güzeli
	b.-i t.	386/6
	b.-niñ	213/3
büt-i zibā :		güzel put
	b.	100/1
bütker- :		bitirmek, iyileştirmek
	b.-ey	63/5
bütret- :		perişan etmek, dağıtmak
	b.-me	78/1
bütürmeg :		bitirme, yetiştirme; inanma, güvenme; kabul etme
	b.-e	86/9

C

ca'd :	kıvırcık (saç)
c.-ı 'anber-bār	128/4
ca'd-ı 'anber- bār:	mis kokulu kıvırcık (saç)
c.	128/4
cāh :	itibar, makam, orun, mevki
māl u c.	142/5
c.-nıñg	191/8
c. (ehli)	191/8
cām :	sırça, cam; bardak, kadeh, şişe ve topraktan şarap kadehi
c.-ı	355/6
cām :	cam, şarap kadehi (bardağı)
c.	20/1, 120/6, 147/7, 203/8
c.-ı ecel	248/7
c.-ı fenā	380/7
c.-ı 'ıyş	333/4
c.-ı māl-ā-māl	97/2, 133/6
c.-ı minā	155/4
c.-ı minayin	156/4
c.-ı muġāne	367/6
c.-ı ṣabūḥ	97/8
c.-ı ṭarak	73/1
c.-ı viṣāl	197/5
c.-ı zümürrüd-gūn	344/6
devr-i c.	21/6, 346/6
meyl-i c.-ı sahbā	121/7
şişe vü c.	103/4
c. (tut-)	237/7
c.-da	370/7
c. (haṭṭı)	201/8
c.-ım	359/2
c.-ı	126/9, 372/6
c.-ın	197/5
c.-ıġa	212/3
c.-ıda	155/6, 165/5
c.-ıdın	132/6
cām-ı ecel :	ecel kadehi
c.-ı e.	248/7
cām-ı 'ıyş :	hayat kadehi, zevk ve safa kadehi

c.-ı ʻı	333/4
cām-ı māl-a-māl :	dopdolu kadeh
c.-ı m.	97/2
cām-ı mey :	şarap kadehi
c.-ı m. ol-	78/8
cām-ı minayin :	billur kadeh, mina renkli kadeh
c.-ı m.-i	156/4
cām-ı ṣabūḥ :	sabah içkisinin kadehi
c.-ı s.	97/8
cām-ı ṭarab :	coşkunluk kadehi
c.-ı t	73/1
cām-ı vaṣl :	kavuşma kadehi
c.-ı v.-ın͡gdın	63/7
cām-ı viṣāl :	kavuşma kadehi (bkz. cam-ı vasl)
c.-ı v.	197/5
cām-ı zümürrüd-gūn :	zümrüt renkli kadeh
c.-ı z.	344/6
cān :	ruh, can, hayat, gönül
c.	4/9, 17/4, 18/5, 20/1, 62/2, 65/2, 81/2, 81/7, 83/1, 83/2, 94/3, 95/1, 138/4, 150/1, 165/1, 173/1, 176/7, 206/2, 214/7, 232/5, 237/4, 244/6, 245/2, 245/3, 245/7, 246/4, 251/2, 252/5, 274/5, 286/3, 302/3, 313/8, 337/1, 337/3, 340/7, 349/4, 368/3, 371/2, 376/3, 384/7, 388/1, 388/3, 389/4, 390/4, 391/1, 391/4
c.-ı āgāh	389/4
c.-ı efgār	384/8
c.-ı ḥāk-sār	214/2
c.-ı ḥarāb	291/5
c.-ı nā-tüvān	175/2
āfet-i c.	171/1, 233/4
ārām-ı c.	165/1
belā-yı c.	70/5
cevher-i c.	287/6
kelām-ı c.-fezā(y)	198/1
ḳıble-i c.	331/4
naḳd-i c.	101/4, 198/1, 326/1, 391/2
nūş-ı c.	221/3
rişte-i c.	5/1
c.-u ten	291/5

c.ü cihān	171/1
c.-ü köngül	13/3, 146/5, 165/2
c.-bahş	109/5, 180/5, 193/5, 260/2, 349/4
c.-fezā	206/3
c.-fida	18/6
c. (al-)	11/7, 80/3, 227/5, 346/1
c. (bir-)	22/7, 90/7, 161/5, 166/2, 173/6, 196/6, 206/2, 286/3, 296/4, 320/1, 335/4, 380/1
c. (ḳıl-)	26/1, 375/5
c. (tap-)	357/4
c. (yit-)	250/2
c. (ḥarzı)	247/2
c. (kıymeti)	142/5
c. (ḳuşı)	223/6, 271/2
c.(iliġi)	318/1
c. (miḥneti)	171/6
c.(öyi)	172/3
c. (perdesi)	26/8
c.-(riştedin)	291/5
c.-(riştesi)	16/1, 119/4
c.-nı	70/5, 173/3, 202/2, 264/2, 375/3, 385/7,
c.-ġa	123/2, 150/5, 222/7, 246/6, 271/7, 322/6, 346/3
c.-da	28/4, 195/1, 314/5
c.-dın	83/2, 222/3, 244/1, 271/1, 307/6
c.-ım	115/3, 139/1, 144/1, 155/2, 196/2, 234/1, 300/5, 313/1, 349/3, 374/5, 381/4, 383/1, 384/4
c.-ımnı	139/2
c.-ıma	90/5, 101/1, 172/1, 219/1, 322/6, 377/4, 377/8,
c.-ımda	138/1
c.-ımġa	34/1, 65/1, 120/1, 342/2 381/3, 388/3, 379/2
c.-ımdın	28/1, 201/6, 244/1
c.-ımnı	10/4, 135/5, 153/7, 173/1, 372/5, 381/4
c.-ıng	139/7, 144/4
c.-ıñġa	128/7
c.-ı	172/1, 206/4
c.-ın	4/9, 378/6
c.-ıġa	197/6, 208/7, 317/7, 343/2, 387/4,
c.-lar	78/4, 145/3, 239/3, 263/5

cānā : ey can, ey sevgili

c.	87/8, 89/1, 204/2, 222/3
cānān :	sevgili, gönül verilmiş,maşuka, kadın adı
c.	388/1
c. bol-	70/6
c. (vaṣlı)	145/1
c.-ġa	4/9
c.-ım	234/1, 313/8
c.-ımdadur	118/1
c.-ımnı	281/2
c.-ıñgnı	275/1
cānāne :	sevgili
c.	182/1, 187/9, 227/5, 356/6
c.-nıñg	213/1
cān-baḫş :	can veren, hayat bagışlayan,cana can katan,sevgili;Cenabı hak
c.	181/4, 193/5, 233/4, 260/2, 349/4, 380/1
'ışk-ı c.	109/5
la'l-i c.-ıñg	198/1
terāne-i c.	223/5
c.-durur	180/5
cān-ı efgār :	yaralı gönül
c.-ı e.-ını	384/8
cān-fezā:	cana can katan, gönüle ferahlık veren
c.	85/1, 198/1, 354/5
cān-ı hāk-sār :	toza toprağa karışmış can
c.-ı h.-ımdur	214/2
cān-ı ḫarāb :	harab olmuş, yıkılmış gönül
c. ḫ. -i	291/5
cān-ı Şirin :	Şirin'in canı
c.	17/4
cānib :	taraf, cihet, yan
c.-i	71/8, 142/8
c.-idür	85/4
canlıġ :	canlı
c.	189/7
cansız :	cansız
c.	150/2, 150/5, 215/2
cān u köñg(ü)l:	can ve gönül
c. k.-üm	296/7

c. k.-de	165/2
cān u ten :	can ve ten
c.	291/5
cān ü cihan :	can ve alem
c. ü c.-dın	171/1
cāvid :	daimi kalacak olan, sonrasız, ebedi
c. (iyle-)	212/1
cāvidān :	sonsuz, ölümsüz (bkz. cavid)
ḥayāt-ı c.	198/1
ʿömr-i c.	161/5
cebhe :	alın
c.-siġa	2/2
cebīn :	alın
gül-c.	104/4, 116/5
māh-ı c.	160/2
zühre-c.	168/3
c.-iñdür mü	188/4
cebīnlig :	alınlı
gül-c.	332/9
cedel :	sert münakaşa, tartışma,kavga
c. (ehli)	360/7
cefā :	cefa, eziyet, sıkıntı
c.	79/8, 85/7, 85/8, 101/6, 203/7, 317/2, 345/6
bi-dād u c.	142/9
şūḫ-ı c.-kār	179/7
tiġ-i c.-dın	255/4
c. (dağı)	335/4
c. (taşı)	229/1
c.-da	111/1
c.-sı	222/2, 293/3
c.-sın	155/3, 155/4, 156/3
c.-sıdın	338/6, 382/6
cefā-kār :	cefa eden, eziyet eden
şūḫ-ı c.	179/7
cefā-pīşe :	zalim, gaddar,maşuk,sevilen,sevgili
c.-dın	315/8
cehd :	çalışma, çabalama
c.	184/7

c. (iyle-)		27/3, 323/7
c.-im		88/1
celā	:	gurbete düşme, memleketten ayrılma, göç, sürülme
c.-yı vaṭan		103/5
c.		82/6
cellād	:	cellat, öldürücü
c.		196/6
c.-ı hecr		158/3
c. (bol-)		256/5
c.-nıñ		220/6
c.-ı		345/1
cellād-ı hecr	:	ayrılık celladı
c.		158/3
celā-yı vaṭan	:	doğduğu yerden ayrılma, ayırma
c.		103/5
cem'	:	toplama, bütün, hep, topluluk
c.		139/6, 185/1-8, 189/4, 208/2
c. (it-)		183/2
c. (iyle-)		128/2
c. (ol-)		71/2
c. imes		23/4
cemā'at	:	insan topluluğu
c.		235/5, 262/2
cemāl	:	yüz güzelliği, yüz
c.		251/1
c.-i 'ālem-ārā		325/1
bahār-ı c.		192/6
ṣāḥib-c.		258/9
şem'-i c.		202/3
temāşā-yı c.		334/7
c. (ehli)		26/1
c. (mülki)		130/2
c.-iñ		145/1, 145/9, 177/2, 188/2, 287/2
c.-iñçe		188/5
c.-iñdin		133/4
c.-iñdin imes		2/3
c.-i		90/4, 390/3
c.-in		241/5, 340/3

c.-iġa 278/1
c.-idin 280/1
cem'iyyet : topluluk
c.-i ḫāṭır 83/6
cem'iyyet-i ḫāṭır : keyif bolluğu
c. 83/6
Cemlıķ : Cemlik
cām ile c. 203/8
Cemşīd : İran'ın efsanevi dördüncü şahı
c. 126/9, 218/6
c. (iyle-) 212/6
c.-ġa 346/6
cennet : cennet
c. 3/7, 19/6, 79/7, 126/2, 336/5
c.-i vaṣl 291/3
bāġ-ı c. 42/6, 380/7
hur-ı c. 119/1, 248/5
ķaṣr-ı c. 341/5
c. ü dūzah 164/5
c. ü ḥūr 79/7
c. (nesimi) 229/7
c. (sebzesi) 126/2
c.- ķa 336/5
c.-de 22/4
cennet-i vaṣl : kavuşma cenneti
c. 291/3
cennet ü dūzah : cennet ve cehennem
c. 164/5
cerāḥat : irin, yara
c.-ġa 185/1
cerāḥati: irine, yaraya bağlı
c. (ağızı) 243/4
cerāhatlıġ : irinli, yaralı
c. 316/3
cevāb : cevap
c. 291/2
c.-i 291/1, 291/2
cevāhir : cevherler, kıymetli taşlar; mayalar, özler

	c.	303/4
cevāhirī :		cevahirci, elmas alıp satan
	c.	218/5
cevf :		boşluk, uzay
	c.-i	122/7
cevher :		elmas, değerli taş; maya, öz
	c.-i cān	287/6
	c.-ni	209/4, 348/4
	c.-i	220/3, 228/2
	c.-in	214/7
	c.-idin	349/4
cevher-i cān :		can elması
	c.-i c.	115/1
	c.-i c.-ım	287/6
cevlān :		dolaşma, dolanma, gezinme
	c.	195/5, 292/2, 373/1
	c.-geh	2/1
	c.-ın	77/2
cevlān-geh :		dolaşma yeri, gezinti yeri; koşu, savaş yeri
	c.-iñge	2/1
cevr :		haksızlık, eziyet, sitem
	c.	13/6, 235/3
	c. ü ẓulm	101/2, 321/3
	c. (it-)	222/7, 384/8
	c.-üñg	230/6, 309/5
	c.-üñge	134/1
	c.-üñgni	80/6, 249/8
	c.-i	144/4, 190/3, 294/2, 330/5
	c.-iniñg	108/7
	c.-in	155/4, 156/4, 220/1, 284/5, 326/6, 335/7
	c.-idin	21/6
	c.-ler	157/4
cevr ü cefā :		haksızlık ve eziyet
	c. ü c. kör-	110/7
cevr ü zulm :		haksızlık ve zulüm
	c.	101/2
	c. ü z.-üñgni	321/3
cevşen :		örme zırh, vaktiyle giyilen savaş elbisesi

c.		191/4, 364/1
c.-i		241/7
cevzā	:	ikizler burcu
c. (küni)		166/1
ceyb	:	ceb
c.		61/3
c.-i		2/4
Ceyḥūn	:	Ceyhun
c.		307/2, 374/7
Dicle vü C.		94/6
cezā'	:	sabırsızlıkla sızlanma
c.		350/7
cezm	:	kesin karar, niyet
c. (it-)		14/2
cibin	:	sinek
c.		71/5, 185/1
c.-dür		339/2
ciger	:	ciğer, bağır
eşk-i c.-gūn		221/5
ferhād-ı c.-ḫūn		94/2
ciger-gūn	:	ciğer renkli
eşk-i c.		221/5
ciger-ḫūn	:	ciğeri kanlı, çok acıklı
ferhād-ı c.		94/2
cihān	:	dünya, alem
c.		83/5, 111/5, 135/4, 170/6, 192/4, 222/3, 289/4, 355/3, 380/6
āşūb-ı c.		135/3
cān ü c.		171/1
rüsvā(y)-ı c.		198/4
c.-bin		126/9
c. (ehli)		83/5
c.-nı		170/2, 204/3, 231/1, 307/2, 307/4
c.-da		215/4
c.-dın		83/5, 95/1, 244/1
cihān-ārā	:	cihanı, dünyayı süsleyen, bezeyen
bāġ-ı c.		280/1
cihān-bin	:	dünyayı, cihanı gören
c.		126/9
cilve	:	kırıtma, hoş görünme; tecelli, görünme

c.		85/7, 93/3, 145/4, 158/4, 206/4, 305/7, 351/2
c.-i ḳadd		326/1
c.-gāh		145/5
c. (ḳıl-)		20/3, 24/2, 73/6, 196/5, 208/4, 239/6, 254/2, 304/4
c. (iyle-)		97/4, 102/7, 238/7
c. üze cilve		189/2
c.-de		145/9
c.-din		110/7
c.-ñgni		188/5
c.-sidir		257/1
c.-sidin		93/3
c.-sin		68/6
cilve-gāh	:	cilve yeri, cilve edecek yer
c. g.-ıdur		145/5
cilve-ger	:	cilveli, oynak, cilve yapan
c.		133/2, 208/6, 285/2, 332/2
cilve-sāz	:	cilve eden, cilveli
c.		323/4
cin(n)	:	cin
insān ü c.		18/6, 254/4
cinān	:	cennetler, uçmaklar, bahçeler
bāġ-ı c.		274/5
ḥūr-ı c.		326/3
cins	:	nevi, çeşit, türlü, soy,sop
c.-i ademi-zad.		159/5
c.-i beşer		105/4
c.-i		35/5
c.-in		35/5
cins-i ādemi-zād	:	ademoğlu, insan cinsi
c.-i a.		159/5
cins-i beşer	:	insan türü
c.-i b.		105/4
cism	:	beden, gövde; cisim, madde
c.		18/6, 71/3, 111/2, 115/3, 240/2, 306/3
c.-i bi-tāb		239/7
c.-i efgār		117/7
c.-i ġām-fersūd		351/4
c.-i hūn-ākid		19/3
c.-i nā-tüvān		383/1

mezra'-ı c.	350/2
yüz ü c.	31/2
c. (öyi)	134/5
c.-im	22/3, 66/1, 196/1, 266/2, 296/3, 390/5
c.-imni	85/3, 169/5, 208/5, 209/1, 219/1
c.-imġa	22/7, 47/1, 91/3, 252/5, 383/1
c.-ime	114/3, 218/4, 334/6
c.-imde	306/7, 341/5, 364/1
c.-imdedür	234/3, 269/4
c.-in͡gde	380/4
c.-ini	229/4
c.-in	34/2
c.-ine	218/7
c.-ide	79/5, 330/7
c.-inde	5/4
cism-i bi-tāb :	yorgun beden
c.-i b.-ın͡g	239/7
cism-i cū :	arayan beden
c.	127/1
cism ü cān :	beden ve can
c. ü c.-ım	342/5
cū :	arayan, araştıran
cism-i c.	127/1
cuġd :	baykuş
c.	21/7, 339/4
c.-i	134/5
cūy :	nehir, akarsu
c.-bār	323/2
cūy-bār :	çay, dere, akarsu, ırmak, ırmak kenarı
c.-i	323/2
cübbe :	sarıklı din adamlarıyla bazı yaşlıların giydikleri uzun üstlük
c. vü destār	315/9
cübbe vü destār :	cübbe ve sarık
c. vü d.-dın	315/9
cüda :	ayrı, ayrı düşmüş, ayrılmış
c.	330/2
c. (ḳıl-))	204/9, 231/7
cüft :	çift, ikili, eşi olan
c. min	361/3

cül(l)	:	çul
c.		255/5
cünūn	:	delirme, çıldırma, delilik
c.		85/4, 113/2, 121/1, 124/4, 137/3, 146/4, 196/2, 208/5, 238/3, 290/5, 306/2, 341/4, 345/1, 364/6, 379/3, 386/1
c.-ı ʿışk		103/1
ehl-i c.		181/6, 322/7
tūmār-ı c.		244/5
c. (bol-)		111/7
c.-nı		189/6
c.-um		313/4, 353/4, 353/5
c.-umnı		114/1, 121/2
c.-umġa		338/3
c.-ıġa		109/6
cünūn-ı ʿışḳ	:	aşk delisi
c.		103/1
cürʿa	:	yudum, içim
c.-sın		73/7
cür'a-keş	:	içki müptelası
ḥarif-i c.-im		302/5
cür'et	:	cesaret, atılganlık, yiğitlik
c.		3/13
cürm	:	suç
c.		91/7, 120/7, 241/6
c.-i ʿışḳ		128/5
c.-ni		222/3
c.-i		50/4, 55/4
cürmāne	:	ceza
c.		87/7
c.-si		341/8
cürm-i ʿışḳ	:	aşk suçlusu
c.		271/4
c.-i ʿı.		128/5
cüvān	:	genç, taze, delikanlı
nev c.		175/5
cüz'	:	parça, en küçük parça, azca
c.		21/6, 82/7, 85/8, 93/1, 104/6, 104/8, 155/8, 158/1, 199/6, 265/3, 291/1, 291/2, 291/4, 291/5, 291/7, 309/6, 345/5, 347/7
c.-i ḥad(d)		155/8

cüzvi	:	az, pek az
	c.	115/2, 152/5

Ç.

çābükī :		çabuk, seri ; hafif
	ç.	53/1
çabük-süvār :		iyi at süren, ata iyi binen
	kāfir-i ç.	373/5
çaġ :		çağ, zaman, vakit
	ç.-da	53/6
çaġır :		şarap, içki
	ç.-ġa	15/1
çāh :		kuyu, çukur
	ç.	63/2
	ç.-ıġa	63/2
çāk :		yırtık, yarık
	ç.	15/6
	ç.-i ġiribān	67/7
çāre :		çare, yol, yardım ;önlem ;ilaç
	ç.	49/1
çarḫ :		çark, tekerlek, felek, gök, devreden, dönen
	ç.	2/2, 59/8
	ç.-dın	67/7
çeh :		kuyu, çukur
	ç.	56/7
çeh-i ġabġab :		
	ç.	56/7
çerḫ :		felek, baht; gök, dönen (bkz. çarḫ)
	ç.-i zālim	127/6
	ç.-din	
çeşm :		çöz
	ç.-i hūn-bār	41/1
	ç.-iñdin	259/6
çeşm-i ḫūn-bār :		kan döken göz
	ç.-i ḫ.-ım	41/1
çıḳ- :		çıkmak, bulunduğu yeri terk etmek
	ç.-sañ	64/7, 262/3
	ç.- ḳan	41/1, 41/9
	ç.-a	41/2
	ç.-ıp	63/1
	ç.-mas	259/4

çıkar- : çıkarmak

ç.-ıp 64/3

çıkmak : çıkma, çıkış

ç.

çırman- : sarılmak

ç.-mış 30/4

çırmaş - : sarmaşmak, dolaşmak

ç.-ay 127/3

ç.-ur 127/1-7

çik- : çekmek, tutmak; içmek, tartmak, sürmek

ç.-er 38/7, 43/7

ç.-ip 140/5

ç.-meġe sin 54/8

çin : kıvrım, büklüm

kāfir-i ç. 17/1

çirge : saf, katar

ç.-ge 43/4

çü : çünkü

ç. 15/1-4, 40/3, 54/5, 55/2

çün : zira, mademki, çünkü

ç. 2/2, 24/5, 32/1, 43/5, 53/8, 57/6, 127/2-3, 129/9, 140/7, 373/3

çünki : şundan dolayı ki, çünki, zira

ç. 128/3

çünkim : çünki, zira, nitekim

ç. 60/6

D

dād : adalet, doğruluk

d. 348/5, 385/7

(bi-) d. 236/6, 332/3

(bi-) d.-nın͡g 220/1

(bi-) d.-ını 248/2

(bi-) d.-ın 234/7

dāġ : yara, kaygı, üzüntü, tasa

d. 47/6, 65/5, 192/1, 193/4, 255/4, 303/3, 312/1, 376/6

d.-ı ecel 208/7

d.-ı (birle) 177/4

d.-ı (hecr d.) 168/4

d.-ı (ecel) 274/2, 274/3

d.-ı (firāk) 274/3

d.-ı (firkat) 153/2

d.-ı (hicrān) 195/1

d.-ı (intizār) 214/4, 243/6, 311/3

d.-ı (nihān) 34/3, 165/2

d.-ı (pinhān) 92/5, 191/3, 195/1, 234/3, 244/5

(mübtelā-yı) d.-ı hicrān 208/7

(kan u) d.-dın 345/2

d. ı 85/6

d.-ıdur 4/3

d.-ını ('ışkın͡g d.) 255/2

d.-ın 94/2, 335/4, 369/3

d.-ıdın 327/1

d.-lar 341/5

d.-lar (ki) 330/3

daġı : dahi; ve; de;

d. 12/6, 24/2, 29/4, 31/3, 55/7, 80/6, 82/9, 85/6, 91/2, 101/3, 111/4, 129/8,164/8, 166/1, 204/3, 204/4, 224/6, 231/1, 231/2, 232/5, 247/2, 296/4, 297/3, 299/1, 311/3, 342/1, 349/2, 364/1, 375/7, 377/1, 377/2, 377/3, 377/4, 377/5, 377/6, 377/7, 377/8, 377/9

dāġ-ı ecel : ecel, yarası

208/7

dāġ-ı fürḳat : ayrılık yarası

d. f.-iġa 153/2

dāġ-ı hecr : ayrılık yarası

d. 316/1

dāġ-ı hecr ü ġuṣṣa vü bi-ṣabırlıġ	:	ayrılık yarası ve keder ve sabırsızlık
d.		316/1
dāġ-ı hicrān	:	hicran yarası
d. h.-ımnı		281/4, 342/1
dāġ-ı 'ışk	:	aşk yarası
d.-ı 'ı.-ıñg		62/2
dāġ-ı idbār	:	talihsizlik yarası
d.		312/7
dāġ-ı intiẓār	:	beklemenin açtığı yara
d.		243/6, 311/3
d.-ı i.-ımdur		214/4
dāġ-ı nihān	:	gizli yara
d.		165/2
d.-ı n.-ımġa		34/4
daġ-ı pinhān	:	gizli yara
d.		92/5
d.-ı p.-ım		191/3, 234/3, 313/2
d.-ı p.-ımdın		244/5
dāġla-	:	dağlamak, yakmak, kızdırmak
d.-r		365/7
dāḫil	:	içinde, içeri girmiş
d.		241/2
dāḳiḳ	:	ince, ufak, narin
(fikr-i) d.-din		320/3
dāl	:	Arap alfabesinde (د) harfi; iki kat olmuş, kambur
d.		257/6, 273/1, 317/3
d. u gül		255/1
"mim"ü d.-ı		329/4
ḍalālet	:	doğru yoldan sapma
d.-i		143/6
dāl u gül	:	dal ve gül
d.		255/1
dām	:	tuzak, ağ
d.		13/4, 20/5, 107/6, 346/2
d. (ara)		336/4
d.-ı zülf		107/4, 164/2
d.-ım		217/6
d.-ı		126/1

d.-ıġa		91/1
d. (iyle-)		69/2, 69/8
dāmān	:	etek
güşe-i d.-ın		77/6
dāmen-keşān	:	dilenciler
		376/5
dām-geh	:	tuzak
		223/6
dām-ı zülf	:	zülüf tuzağı
		107/4, 164/2
dām-ı zülfeyn	:	iki zülüf tuzağı
d.-ı z.-in		107/5
dānā	:	bilen, bilici, bilgiç
zirek u d.		113/8
d.-sı		126/1
dāne	:	tane tohum, çekirdek, kurşun, gülle
d.		52/5, 69/8, 87/3
d.-i hāl		107/4
d.-niñ		213/5
d.-si		126/1, 367/5, 369/2
dāne-i ḫāl	:	tek ben
d.-i h. (iyle-)		107/4
dāne-i tesbiḥ	:	tespih taneleri
d.		217/6
dāne vü su	:	69/8
dāniş	:	bilgi
('aḳl ü) d.		87/2
d. (ehli)		347/8
d.-din		14/6
d.-idür		228/5
dār	:	ev
d.		128/5
-dār	:	elinde bulunduran
dil-d.		128/5
ḫaber-d.		29/2
minnet-d.		286/3
pedi-d.		22/3
vefā-d.		179/7
dārā	:	hükümdar

d. 1/4

dārū : ilaç, ecza

d.-sıdın 75/4

dārü'l-emān : korunacak, sığınılacak yer; dünya

d.-dur 249/7

dārü'l-āmān : korunacak, sığınılacak yer; dünya (bkz.darü'l-eman)

d. 165/8, 275/5

d.-ġa 353/7

d.-ı 357/9

dāş : çanak, çömlek ve kireç ocağı

d.-ımda 345/5

dāstān : destan, hikaye, şöhret, ün

d.-ımġa 34/8

d.-ıñg 221/1

da'vī : dava, şikayet, iddia

d. 370/2

d.-ni 227/7

d.-sidin 332/3

dāyim : sürekli, devamlı

d. 72/6, 146/5, 165/2, 184/7, 256/2, 346/7

d. (iyle-) 334/4

dāyimā : her vakit, devamlı

d. 187/6, 332/8

de'b : ādet, usūl, tarz, yöntem, yol

d. irür 155/7

d.-idür 277/5

debīr katip, yazıcı

d.-i (kök d.) 215/6

def' : savma, itme, itilme, ortadan kaldırma

d.-i infi'āl 257/4

d. it- 369/3, 384/6

d. (iyle-) 183/6, 379/3

d. (ol-) 68/7, 166/4

d.-in 43/2, 188/2

d.-iġa 56/7, 114/5, 279/4, 341/4

d.-igadur 113/2

def'a : kere, kez, yol

d. d. 234/3

defter	:	defter, kitap
d.		11/8, 40/6
d.-ni		240/3
d.-i		188/3
d.-in		241/5
d.-lerinde		364/4
defn	:	gömme
d. (iyle-)		296/6
d. (ḳıl-		31/7
dehr	:	dünya, alem, zaman, devir
d.		11/6, 25/6, 63/6, 85/8, 149/5, 199/6, 239/7, 248/7, 252/6, 323/1, 332/2, 365/6, 375/6, 377/8
ʿāsūs-ı d.		239/6
d.-i dūn		256/3
d. (bāğıda)		78/1
d.-din		93/5, 386/2
d.-i d.		50/6
dehr-i dūn	:	aşağılık dünya
d.-i d.		256/3
delālet	:	yol gösterme, alamet olma, iz, işaret
d.-i		143/3
delīl	:	kılavuz, şahit, belge
d.		365/4
d. (irmiş)		166/4
dem	:	an, soluk, içki
d.		10/1, 47/3, 96/5, 126/4, 127/7, 178/4, 367/4, 368/4, 369/5, 381/4, 385/3, 388/2
d. üze d.		294/1
d. (al-)		51/2
d. (ur-)		88/4, 98/4, 391/5
d. (urmaḳ)		125/5
d. (her d.)		11/3, 18/2, 66/1, 147/5, 157/6, 189/2, 205/3, 206/4, 246/2-6, 287/2
d.-dür		159/5
d.-de		12/4
d.-din		360/4
d.-imdin		125/3
d.-in͡g		17/5, 39/5, 193/1
d.-i		150/1, 308/4, 308/6, 331/1, 380/2
d.-idin		3/8, 220/8

dem-ā-dem	:	her zaman, sık sık
d.		2/4, 148/5, 221/4, 246/5
demār	:	helak, mahv, ölüm
d.		66/4, 122/4
dem-be-dem	:	vakit vakit daima
d.		4/2, 44/9, 73/1, 97/6, 132/2, 155/2, 156/2, 161/1, 294/1, 298/3, 349/7
dem	:	bir an
d.-i		14/1, 218/4, 243/5, 319/4
dem-serdlıḳ	:	kızgınlık
d. ḳıl-		361/2
denī	:	alçak, rezil,soysuz
d.		321/6
derāhim	:	dertler, kederler
d.		295/6
der-be-der	:	serseri, perişan, dağınık
		330/1
derd	:	derd, keder, tasa, kaygı, aşk
d.		18/7, 31/6, 65/5, 146/1, 250/5, 273/1
d.-i bi-devā		27/7
d.-i dil		381/3
d.-i fürḳat		153/7
d.-i hecr		383/1
d.-i nā-yāft		81/6
d.-i nihān		83/3
d.-i pinhān		234/6
d.-i ser		123/6
d.-mend		289/2
dürd-i d.		153/6
ehl-i d.		364/4
lezzet-i d.-in͡gni		44/2
şerh-i d.-im		291/1
d. ü belā		90/2, 132/2, 196/9, 197/2
d. ü ġam		5/4, 81/4, 146/5
d. ü muhabbet		172/4
bela vü d.-ġa		103/5
melālet u d.-im		289/1
d.-ol		175/3
d. (dağı)		94/2
d. (otı)		73/4

d. (öyi) 85/2, 86/2
d.-ni 197/3
d.-ġa 30/5, 168/2
d.-im 35/3, 114/2, 289/2
d.-imġa 315/2
d.-imni 309/2
d.-i 85/3, 129/9, 164/4, 199/1
d.-inin͡g 27/7
d.-ini 83/3
d.-in 47/6
d.-idin
d.-iġa 59/2, 138/7

derdā : eyvah
84/8

derd-ālūd : derde tutulmuş, bulaşmış, dertli
āh-ı d. 19/1

derd-i bi-devā : çaresiz derd
d.-i b.-ġa 27/7

derd-i dil : gönül tasası
d.-i d. 381/3

derd-i firāk : ayrılık derdi
d.-i f. 174/7

derd-i fürḳat : ayrılık derdi
d.-i f.-iġa 153/7

derd-i hecr : ayrılık derdi
d.-i h.-im 96/4
d.-i h.-in͡g 383/1

derd-i nā-yāft : benzersiz derd
d.-i n. (ir-) 81/6

derd-i nihān : gizli derd
d.-i n.-dın 83/3

derd-i pinhān : gizli derd
d.-i p.-ım 234/6

derd-i ser : başın derdi
123/6

derd-i şevk : arzu derdi
120/5, 212/6

derd-keş : dert çeken
d.-ler 71/8

derdlıġ :	dertli
	175/4
derd-mend :	dert sahibi, tasalı
	114/2, 175/3, 289/2
derdsizliḳ :	dertsizlik
	196/4
derd ü belā :	dert ve bela
	76/3, 90/2, 150/5, 170/1, 196/9
derd ü ġam :	derd ve keder
d.	5/4, 168/2
d. ü g.-ıñg	172/1
d. ü g.-ıñga	81/4
d. ü g (ḳal-)	64/8
derd ü muhabbet :	dert ve muhabbet
d. ü m.-ġa	172/4
dergāh :	tekke
d.-ı 'āli-şān	77/7
d.-nı	390/7
d.-ıdın	69/7
dergāh-ı 'āli-şān :	yüce kapı, padişah kapısı
d.-ı 'ā.-ın	77/7
derhem :	dert, gam
d.	38/7
der-ḫōr :	uygun, layık, münasip
d. imes	41/6
derk :	anlama, kavrama
d. it-	388/6
ders :	ders, öğüt, akıl
d.	133/7, 201/8
d.-i	127/2
dervīş :	derviş
d.	3/3, 3/7, 3/9
şeh ü d. bol-	3/12
d.-niñg	3/4
d.-din	3/12
d.-i	3/11
d.-ler	3/11
dervīşlıġ :	dervişlik

	d.	3/11
deryā	:	deniz
	d.	227/3, 320/4
	d.-da	184/4
	d.-sı	51/3
	d.-sınıñ	51/7
	d.-sıdın	47/3
dest	:	el
	d.	23/7, 42/3, 44/2, 91/1, 296/7
	d. (üze)	185/4
	d.-i	299/5
destār	:	sarık, tülbent, mendil
	d.	269/3, 295/1
	cübbe-i d.-dın	315/9
	(nevbet-i) d. mu	29/6
	(mühr ü) d.	37/4
dest-āviz	:	ufak hediye,küçükten büyüğe verilen hediye
	d.	149/4, 149/6
dest-būsi	:	el öpme
		154/1
dest-efşānlıġ	:	cömertlik
	d.-ım	310/6
deşt	:	çöl, bozkır
	d.	10/5, 104/5, 223/7, 386/3, 374/1
	d.-ni	193/3
	d.-i	137/2, 171/3, 382/4
	d.-idür	377/3
	d.-ini	17/6
	d.-idin	229/4, 368/6, 376/7
	d.-ide	34/7, 70/4, 91/7, 106/3, 127/4, 129/5, 34/7, 290/6, 299/3, 351/1, 375/4, 377/7
	d.-iġa	141/1
devā	:	ilaç, çare, tedbir
	d.	30/5, 31/2, 47/6, 59/2, 85/3, 138/7, 146/2, 232/7, 372/8
	d. (ḳıl-)	197/6
	d.-dur	26/2, 34/4, 138/7
	d.-sı	27/7
devāt	:	divit
	d.	87/7

devlet	:	baht; büyük rütbe ve mevki, zenginlik
d.		3/10, 153/5, 258/9
d.-i bāki		242/6
d.-i bi-dār		174/4
meş'al-i d.		3/8
subh-ı d.		56/1
d.-ḳa		136/6
d.-in		14/2
devlet-i bidār	:	talihli devlet, kutlu devlet
d.-i b.-ġa		174/4
devlet-i bāḳī	:	sonsuz baht
d.		242/6
devr	:	dönme, dolanma, devir, zaman, vakit
d.		45/7, 75/5, 197/5, 257/6, 382/7
d.-i cām		21/6, 346/6
d.-i çerh		153/4, 341/5
d.-i nasihat		108/8
d.-i pergār		237/7
d.-i semā'		168/3
d. aç-		15/6
d. (kim)		226/6
d. (ayağı)		36/6
d. (ehli)		179/3
d.-din		79/5
d.-ga		179/2
d.-i		120/6, 141/5
d.-ini		155/5, 335/7
d.-idin		201/8
d.-ide		147/4, 227/5, 310/3, 358/2, 384/5
d.-iġa		312/3
devrān	:	dünya felek, zaman, talih, kader, devir
d.		26/4, 32/1, 45/6, 72/6, 92/4, 150/6, 173/1, 346/6, 359/1, 369/1, 370/7, 372/8, 378/1, 382/6
(renc-i) d.		75/5
d. (birle)		43/1
d.-nı		158/7
d.-da		84/7, 84/8
d.-dın		275/4
d.-ġa		45/6

d.-ıñg		246/6
d.-ıda		36/6, 347/7
devr-i cām	:	kadeh devri
		21/6, 346/6
devr-i çerḫ	:	felek, talih
		153/4, 341/5
devr-i pergār	:	pergelin dönmesi, gökün dönmesi
d.-i p.-ı		237/7
devr-i semā'	:	sema zikri, sema gösterisi
		168/3
devvār	:	devreden, çok dönen
günbed-i d.		156/5, 179/3
künbed-i d.		155/5
deyn	:	ödünç, borç
d.		372/7
deyr	:	dünya; meyhane; manastır
d.		15/3, 85/6, 87/7, 106/4, 145/8, 155/1, 227/1-4, 228/5, 240/8, 296/6, 299/6, 302/5, 310/6, 346/7, 386/6
d.-i fenā		49/6, 170/6, 203/8, 227/2, 372/7
d.-i kühen		12/4
('ışḳ-ı) d.		100/8
(pir-i) d.		26/6, 153/6, 240/6, 349/6
(sālik-i) d.-i fenā		186/5
d. (içre)		104/6, 121/7
d. (kūyiniñg)		237/6
d. (piri)		99/8, 123/7, 203/9, 227/4
d.-ġa		228/6
d.-de		79/1, 100/2
d.-din		20/5
d.-i		4/7, 42/2, 367/6, 380/7, 384/7
d.-iniñg		136/5
d.-ide		286/5, 300/6, 318/5
d.-iġa		249/7
deyr-i fenā	:	yokluk alemi
d. bol-		372/7
d.-i f.-da		170/6
d.-i f.-dın		353/6
d.-i f.-ça		227/2
di-	:	demek, söylemek

d.-geli	159/8
d.-gende	70/3
d.-günçe	205/6
d.-rge	108/1
d.-mesem	95/3
d.-mes-min	239/4
d.-men	58/2, 224/5, 327/2
d.-mes	37/1, 100/2
d.-medin͡g	337/6
d.-megil	58/2
d.-me	12/9, 18/7, 20/4, 68/6, 82/2, 94/7, 98/2, 127/5, 129/5, 107/4,145/9, 176/6, 192/3, 250/5, 208/7, 219/2, 249/1, 254/7, 290/7, 296/4, 297/2, 297/4, 306/5, 313/9, 330/3, 341/5, 353/7, 365/2, 370/3, 380/4, 383/4, 386/8, 388/7
d.-men͡g	3/13, 28/5, 95/1, 95/2, 173/4, 299/6, 305/6, 311/7, 337/5
d.-men͡giz	167/6, 280/5, 337/4
d.-mey	162/5, 164/2
d.-meyin	386/3
dicle :	dicle nehri
d. vü ceyhūn	94/6
Dicle vü Ceyhūn :	Dicle ve Ceyhun
d.	94/6
d. vü c.-ġa	169/5
dīde :	göz
d.-i giryān	308/1
d.-i ḫun-bār	338/4
dīde-i giryān :	ağlayan göz
d.-i g. (bile)	308/1
dīde-i ḫūn-bār :	kan saçan göz, kan ağlayan
d.-i ḫ.-ġa	354/2
digley :	miltan, üstlük
d.-in͡gde	236/4
dih-ḳān :	köylü, çiftçi, köy ağası
d.	292/2
d.-ḳ.-ı	332/2
dik :	gibi, kadar
d.	1/5, 2/5, 3/8, 14/7, 18/5, 20/2, 22/8, 29/4, 30/2, 30/7, 31/5, 31/7, 33/1-4, 40/1, 40/2, 42/3, 43/1, 47/1, 47/4, 49/2, 59/6, 61/5, 65/3, 65/6, 66/2-

3, 68/3-5, 70/3, 70/4, 71/5, 78/5, 89/4, 91/3, 92/4, 98/2, 100/3, 102/1, 110/1, 114/6, 114/7, 126/2, 126/3, 127/7, 132/4, 140/2, 141/1, 146/7, 149/2, 154/4, 158/7, 178/3, 178/5, 181/6, 194/3, 208/2, 208/4, 209/3, 213/5, 213/7, 215/4, 217/2, 218/2, 220/9, 225/3, 225/5, 229/8, 233/3, 235/2, 241/2, 246/5, 253/3, 255/2, 255/4, 256/2, 269/7, 274/2-3, 287/2, 287/5, 290/4, 291/1, 298/5, 299/4, 302/2, 303/7, 307/1-2, 308/3, 310/3, 321/5-7, 332/2, 343/6, 345/2, 347/3, 347/6, 365/7, 370/4, 376/4, 377/9, 378/2, 379/6

d. turur 348/1, 374/3
d. tur 64/7, 65/2, 304/6, 374/2
d. dur 187/2
d. durur 2/9
d.-lerge 51/6

dil : gönül
derd-i d. 381/3
naḳd-i d. 84/2
kāmı-d. 261/7
ḫōş-d. 292/6
bi- d. 38/4, 64/4, 85/6, 86/6, 174/1
d.-ārām 20/4, 217/1
d.-bend 16/1
d.-dār 10/1, 84/5, 128/5
d.-efkār 179/6
d.-ḫ˘āh 389/3
d.-rübā 27/2, 30/1, 192/5, 217/4
d.-teng͡ 209/3
d.-lerġa 80/3

dil-ārām : gönül dinlendiren, (güzel) sevgili
d.-ım 217/1, 359/4
zülf-i d. 20/4

dilāver : yiğit, yürekli
d.-dür 4/3

dil-āvīz : gönüle asılan, gönül çeken
zülf-i d. 358/2

dil-bend: gönül bağı
d. 16/1

dil-ber : gönlü alıp götüren, güzel
d. 177/8, 219/4
d.-i ḫammār 174/5

d.-im	55/3, 142/6, 306/1
d.-i tersā	12/4
d. (yüzin)	184/1
dil-ber-i ḫammār :	meyhane güzeli
d.-i h.-ġa	174/5
dil-cū(y) :	gönül çeken
arız-ı d.-c. -da	355/1
dil-ḫˇāh u d.-um(idi)	314/2
dil-dār :	sevgili
d.	10/1, 84/5, 128/5
d.-ġa	174/1
d.-ım	41/9
d.-ı	91/4
d.-ımı	384/2
dil-efkār :	gönlü yaralı olan, aşık
d.	179/6
d.-min	147/3
dil-ḫˇāh :	gönül isteği ve dileği
d.	73/4, 123/5, 357/2
d. u dil-cūy	314/2
d.-dur	123/5
d.-nı	390/3
d.-ım	389/3
d.-ı	142/6
dil-ḫˇāh u dil-cūy :	gönül isteği ve çektiği
d. u d.-um (idi)	314/2
dil-ḫaste :	gönlü hasta, hasta gönüllü
d.-ni	373/6
min-d.	340/4
dil-ḫūn :	içi kan ağlayan
d.-ġa (sin-i d.)	169/6
dil-keş :	gönül çekici
d.	177/7
kāmet-i d.	385/1
tezerv-i d.	107/6
d.-dür	23/8
dil-rübā :	gönül kapan, gönül alan
d.	30/1, 85/1, 274/3
d.-ġa	27/2, 30/1

d.-lar	192/5, 217/4, 264/4, 288/3
dil-rübāliġ :	gönül kapma, gönül alma
d.-nıñg	102/5
dil-sitān :	gönül alan ve zapteden güzel
d.	357/5
d.-ımnı	175/3
dil-teng :	yüreği dar, kederli, sıkıntılı
d. (iyle-)	209/3
dimāġ :	akıl, şuur, beyin
d.	127/3, 230/8
d.-ımda	377/1
d.-ımnı	382/2
d.-ıda	102/3
d.-ıdın	327/2
dimek :	deme, söyleme
d.	37/2, 131/7
dīn :	din
d.	33/6, 61/4, 126/7, 342/3
ehl-i d.	17/1, 373/5
nakd-i d.	336/2
naḳd-i dil ü d.-im	84/2
d. (ehli)	79/3, 84/3, 126/7,
d. (mülkige)	102/4
d.-ġa	189/1, 354/3
d.-im	84/2, 87/7
dīn ü āfiyet :	din ve afiyet
d. ü ā.-ġa	313/6
dīn ü dünya :	din ve dünya
	310/6
diraḫşān :	parlak,parlayan
berḳ-i d.-dur	140/1
direm :	akçe, para
d.	44/2, 235/2, 322/3, 365/7, 369/4
d.-dür	335/4
d.-ġa	322/3
diremsiz :	akçesiz, parasız
	88/6
dirīg :	eyvah, vah, yazık

		299/7
dīvān	:	büyük meclis, divan
	d.-ı hüsn	187/3
	d.-ımdın	244/7
dīvāne	:	deli, budala
	d.	24/2, 25/4, 27/6, 87/2, 113/9, 159/2, 181/1, 182/2, 244/7, 353/5
	d.-i bi-ḫānümān	165/9
	d.-i virān	18/1
	min-i d.	286/1
	min-i d.-ni	121/1
	ʿāşıḳ u d.	206/6
	ʿāşıḳ ü d. (irsem)	111/4
	d. (bol-)	188/1, 353/5
	d. (iyle-)	103/1
	d. (ḳıl-)	105/4, 203/2
	d.-dür	255/3
	d.-niñ	213/2
	d.-ni	272/4
	d.-ler	131/5, 319/4
dīvāne-i bi-ḫānümān	:	yersiz, yurtsuz
	d.	165/9
dīvāneliġ	:	delilik, çılgınlık
	d.	12/5, 113/2
dīvāne-şiʿār	:	çılgınlığıyla tanınmış, çılgınlığıyla ünlü
	d.-ım	387/5
dīvane-vār	:	deli gibi, delicesine
	d.	362/2, 371/4, 373/1
dīvār	:	duvar
	d.	10/5
	sāye-i d. (bol-)	286/4
	sāye-i d -dın	315/4
	d.-ġa	47/2
	d.-da	338/2
	d.-ı	237/5
	d.-ını	213/7
diyār-ı mülk	:	mülk diyarı
	d.-ı m.-din	95/6
diyiş-	:	söyleşmek

	d.-ip	71/1
doluġa :		migfer
	d.	191/4
dōst :		dost, arkadaş
	d.	26/1, 240/9, 260/6, 264/5, 296/5
	d. (kūyi)	172/6, 326/2
	d.-lar	62/4, 123/5, 127/5, 128/1, 141/6, 148/4, 183/6, 229/6, 296/5, 391/2
dostluġ :		dostluk
	d.	108/3, 350/1
	d. (lutfi)	241/6
	d.-nı	120/1
	d.-lardın durur	183/6
du´a :		dua
	d.	323/7
	d.-yı subh	15/5
	d. (iyle-)	33/7
	d. (ḳıl-)	164/4, 204/1, 290/1
	d.-sı	124/5, 239/5
	d.-sıġa	185/3
du´a-yı ṣubḥ :		sabah duası
	d. ṣ. bile	15/5
dūd :		duman, tütün; gam, keder
	d.	19/1, 19/3, 65/5, 106/1-9, 120/2, 346/5, 351/1
	d.-ı āh	25/3, 293/6
	d.-ı hırmān	140/8
	d.-ı mürekkeb	56/5
	d.-umnı	262/5, 366/1
	d.-ı	213/1, 299/5
	d.-ıdın	187/2, 284/1, 296/2
	d.-ıdur	19/3
dudaġ :		dudak
	d.-ı	259/5
	d.-ın	67/3
	şîrîn d.	259/2
dūd-ı āh:		
	d.-ım	123/2, 217/2, 293/6
dūd-ı efġān :		çığlığın, haykırmanın dumanı
	d.-ı e.-ım	307/5
dūd-ı ḥırmān :		ümitsizlik dumanı

d.-ı h.-dur		140/8
duḫān	:	duman
d.-ı āh		297/3
duḫān-ı āh	:	ahın dumanı
d.		297/3
dūn	:	aşağı, aşağılık
ʿālem-i d.		322/1
çarh-ı d.		315/7
dehr-i d.		256/3
d.-perve		293/5
d. (ḳıldıñ)		238/9
d.-lar		293/5
dūn-perver	:	kötü, alçak kimseleri koruyan, ilerlemelerine yardımcı olan
d.		59/29
d.-ġa		293/5
dupdurun	:	ayak sesi, takırtısı
d.		122/2
dūzaḫ	:	cehennem
d.		3/7, 267/3, 316/6, 342/1, 370/5, 375/3
cennet ü d.		164/5
gayr-ı d.-dın		291/3
d. içre		21/5
d. (ehli)		194/1, 336/5
d.-ġa		274/5
d.-ça		275/3
d.-ı		217/3
d.-ıda		54/8
dügülde-	:	yüreği çarpmak, güm güm etmek
d.-r		122/2
dügüldemek	:	yürek çarpma, güm güm etme
d.		305/1
dünyī	:	dünya
d.		2/9, 37/7, 240/10
d. ü ʿukbi		287/7
metā'-ı d.-i dūn		35/6
dünyī ü ʿuḳbi	:	dünya ve ahiret
d. ü ʿu.		287/7
dür(r)	:	inci, damla
d.		184/3, 388/5

d.-i eşk- 22/6
d.-i ġaltān 139/2
d.-i kevkeb-āyin 158/6, 158/7
d.-i meknūn 307/2
d.-i sirāb 42/5
d.-i şāh-vār 122/7
d.-i şeb-çeraġ 162/2
la'l ü dür(r) 311/5
d. (kibi) 283/2
d.-ġa 184/4

dürc : mücevher kutusu
d.-i 34/4
d. ü leb. 11/1

dürd : şarap tortusu
d. 126/9
d.-i derd 153/6
d.-i ḳadeh 15/6
d.-ler 119/6

dürd-i derd : dert tortusu
153/6

dürd-i ḳadeh : kadehin didibindeki tortu
15/6

dür-feşān : inci saçan
la'l-i d.-ıñg 221/1
d. (ol-) 195/4

dür-i ġaltān : yuvarlanan inci
d.-i ġ 270/6
d.-i ġ.-ım 139/2

dürr-i eşk : inci gibi gözyaşı, gözyaşı incisi
d. 194/4
d.-i e.-im 22/6

dürr-i kevkeb-āyīn : yıldız, parlayışlı inci
d.-i k. 158/6, 158/7

dürr-i meknūn : dizilmiş, dizi inci, mahfazalı parlak inci
d.-i m.. 307/2

dürr-i şemīn : pahalı, kıymetli inci
d.-i s. 185/8

dürr-i sirāb : iri inci
d.-i s. 42/5

dürr-i şāh-vār :	(padişaha layık) iri inci
d.-i ş.	122/7
dürr-i şeb-çerāġ :	gece palayan inci
d.-i ş.	162/2
düşmen :	düşman
d.	179/2, 290/1-7, 350/1
d. (iyle-)	275/1
d. (ḳıl-)	120/1
d.-dururlar	377/4
d.-i cān	26/1
d.-im	296/5
d.-i	108/3
d.-ler	120/1, 264/5
düşmen-i cān :	can düşmanı
d.	26/1
düşvār :	güç, zor
d.	63/3, 92/7
düşvārlıġ :	güçlük, zorluk
d.-lar	173/6

E

ebced : ebced hesabı
- e. 109/4
- e.-i 82/8

ebden : sonu olmayan zaman
- e. 23/7, 23/8, 50/6, 64/29, 108/6, 126/5, 242/4
- zād-ı e. 308/6
- e. ḳıl- 222/7

ebkemliḳ : dilsizlik, konuşmamak
- e. 203/6

ebleh : akılsız, alık
- e. 353/5, 362/5

ebnā : oğullar
- e.-yı devrān 108/7
- e.-sıdın 331/6

ebnā-yı devrān : zamane adamları
- e. 108/7

ebreş : beyaz ve kırmızıdan meydana gelen alaca renk ; alaca benekli (at), abraş
- merkeb-i e. 385/4

ebr : bulut
- e.-i bahār 214/5
- e.-i nev-bahār 311/1
- e.-i nisān 195/4, 369/3

ebr-i bahār : bahar bulutu
- e.-i b.-ımdur 214/5

ebr-i nev-bahār : ilkbahar bulutu
- e. 311/1

ebr-i nisān : nisan yağmuru
- e. 195/4, 369/3

ebter : zürriyetsiz ve hayırsız (adam), faydasız şey
- e. 177/5

ebvāb : kapılar, kısımlar, bölümler
- e.-ın 364/4

ecel : ecel
- e. 28/9, 82/6, 91/6, 92/4, 95/4, 139/5, 150/5, 150/7, 153/7, 155/2, 190/2, 251/7, 274/1-7, 299/1, 319/1, 378/6
- cām-ı e. 248/7
- dāğ-ı e. 208/7

	e.-ġa	381/3
	e.-dīn	28/9
ecnās	:	cinsler, neviler,çeşitler, soylar
	e.-dın	102/5
edā	:	cilve, naz; yerine getirme; ifade
	e. (iyle-)	85/7, 86/7
	e. (ḳıl-)	164/5, 204/3, 231/1
edeb	:	terbiye, naziklik
	e.	59/8, 60/5, 100/7
	terk-i e.	81/3, 82/2
	bi-e.	55/3
edepsiz	:	edepsiz, terbiyesiz
	e.	99/20
edib	:	edepli, terbiyeli, zarif, nazik (kimse); edebiyatla uğraşan kimse
	e.	59/8
ednā	:	dünya
	e.	2/1
	meydān-ı ev-e.	2/1
efġān	:	acıyla haykırma, inleme
	e.	18/7, 43/7, 73/3, 75/2, 92/2, 138/5, 150/2, 181/6, 195/6, 276/1, 308/1
	e. iyle-	233/7, 343/7
	e. ḳıl-	146/5, 237/3, 258/4
	e. irür	339/3
	e.-da	28/4
	e.-dın	5/5, 48/2
	ḫurūs-ı e.-dın	126/8
	e.-ım	139/5
	ḫayl-ı e.-ım	313/5
	e.-ımdın	244/3
	e.-ı	134/4, 391/5
	e.-ın	67/1, 151/5
	e.-ıdın	126/8
efġār	:	yaralı, sakat
	e.	341/2, 349/7
	e. (iyle-)	349/7
	cān-ı e.-ım	41/1
	e.-ı	144/2
	cism-i e.-ı	117/7
	e.-ıdur	144/3

cān-ı e.-ını		384/8
efkār	**:**	düşenceler
dil-e.		179/6
eflāk	**:**	felekler, gökler, bahtlar, kaderler
e.		2/1, 135/2, 157/4, 167/6, 369/2, 385/5
aṭlas-ı e.		255/5
efrād	**:**	tek olanlar, birler
e.		240/7
efridūn	**:**	cemşid soyundan, anlayış ve zekasıyla meşhur olan bir İran hükümdarı
genc-i e.		374/6
efrūz	**:**	şule, parıltı
bustān-e.		22/5
efsāne	**:**	efsane, asılsız hikaye, boş söz
e.		87/1, 182/4, 187/5
e.-i Ḫıżr u Mesiḥā		206/3
e.-i Mecnūn		94/3
e.-niñ		213/4
efsāne-i Ḫıżr u Mesiḥā	**:**	Hızır ve Mesih efsanesi
e.-i H. u M.		206/3
efsāne-i Mecnūn	**:**	Mecnun efsanesi
e.		94/3
efsūn	**:**	büyü, sihir
e. u pend		114/1
efsūn-sāz	**:**	büyü yapan, büyücü
e.		260/2
e. u ġaddār		146/7
efsun u pend	**:**	sihir ve öğüt
e.		114/1
efşān	**:**	saçan, serpen, dağıtan, silken
e.		214/5
efşanlıġ	**:**	saçma, dağıtma
dest-e.-ım		310/6
efzā	**:**	arttıran
rūḥ e.		12/2, 280/3
vaḥşet e.		106/4
rūḥ e.-sı		102/7
efzūn	**:**	fazla, çok
e.		94/4, 283/2

e. (bol-) 55/9, 374/5
e. (ḳıl-) 114/1, 213/1
e.-dur 35/3

efzūnrak : daha fazla, daha çok
e. 148/1

efzūnlıġ : çokluk, fazlalık
e.-ı 271/6

eger : eğer
e. 3/9, 10/3, 22/6, 23/7, 24/6, 33/4, 37/5, 38/1, 50/7, 61/1, 66/6, 72/1, 73/2, 84/2, 95/1, 105/6, 111/4, 125/3, 138/3, 146/5, 154/3, 170/2, 189/7, 192/1, 201/8, 204/5, 223/2, 224/2, 230/2, 231/3, 244/7, 256/4, 261/3, 273/4, 286/2, 289/4, 291/4, 302/1, 310/3, 340/4, 356/4, 361/5, 362/6, 366/3, 369/4, 376/7, 377/6, 380/8

egerçi : gerçi, her nekadar, ise de
e. 14/1, 50/4, 85/4, 95/5, 190/2, 209/3, 278/6, 297/4, 304/7, 311/4, 313/8, 357/5, 360/7

ehl : maharetli, usta; bir görüşün taraftarı; sahip; halk, bir yerde bulunan kişi
e.-i bey' 376/3
e.-i cünūn 181/6, 322/7
e.-i derd 364/4
e.-i din 17/1, 373/5
e.-i fehm 388/8
e.-i fenā 170/6
e.-i hıred 181/2
e.-i 'ıyş 186/6
e.-i muḥabbet 85/7, 346/5
e.-i riya- 27/8
e.-i 'işret 255/2
e.-i temāşā 195/3
e.-i vefā 27/1
e.-i yaḳin 274/6
e.-i 67/7, 83/5, 97/2, 122/5, 129/8, 153/6, 190/2, 224/1, 329/2, 335/5, 343/2, 347/8, 360/7, 369/4, 379/4
e.-iniñg 241/8
e.-ini 24/6, 79/3, 126/7, 203/7, 342/3
e.-in 189/4, 347/7
e.-iġa 25/3, 26/1, 80/7, 90/4, 123/7, 126/8, 148/3, 155/7, 179/3, 209/7, 217/4, 235/1, 361/4, 365/2

e.-ide		111/5
e.-idin		24/6, 127/2, 206/8, 322/2, 382/7
ehl-i bey'	:	satış ehli
e.		376/3
ehl-i cihān	:	dünya adamı
e.		83/5
ehl-i cünūn	:	delirmiş, çıldırmış
e.		181/6, 322/7, 350/5
ehl-i derd	:	dert sahibi, dert çekmeye alışmış
e.		90/7, 364/4
ehl-i devrān	:	dünya adamı
e.-dın		264/1
ehl-i dīn:		bir din mensupları, dindar olanlar
e.		17/1, 167/3, 185/3
ehl-i fehm	:	anlayışlı, anlayış sahibi
e.		388/8
ehl-i fenā	:	yokluk ehli
e.		168/1, 170/6
ehl-i ḫıred	:	akıl sahipleri
e.		181/2
ehl-i hikmet	:	filozoflar
e.		120/6
ehl-i ḫūn	:	kan dökücüler
e.		224/5
ehl-i ḥüsn	:	güzeller
e.-i ḥ.		335/2
ehl-i 'ışḳ	:	aşk ehli
e.		262/1
ehl-i 'ışret	:	içki ehli, müptelaları
e.		255/2
ehl-i ḳulūb	:	gönül ehli
e.		80/3
ehl-i maḥabbet	:	muhabbet sahipleri
e.		36/7
e.		85/7
ehl-i riyā	:	iki yüzlü kimseler, riya sahipleri
e. r.-ġa		27/8
ehl-i selāmet	:	selamete çıkmış, krtulmuş kimseler
e.		122/4

ehl-i vefā	:	vefalı kişiler, vefa sahipleri
e.		27/1
ehl-i zamān	:	içinde bulunulan zamanda yaşayanlar
e.-i z.-dın		95/2
ejdehā	:	ejderha, büyük yılan
e.		87/4, 142/7, 376/4
e. ḳıl-		164/6
e.-larnı		164/6
ekser	:	en çok
e.-i		137/7
elbette	:	kesinlikle, mutlaka
e.		65/4, 82/9, 335/7, 385/7
elem	:	acı, keder, dert, üzüntü
e.		243/2, 294/1, 315/6
renc ü e.		44/1
elfāẓ	:	kelimeler, sözler
e.		181/1-6
e.-ıñg		41/6
e.-ı		180/4
e.-ıda		178/5
elḥān	:	nağmeler, ezgiler
e.-ıda		347/9
elif	:	arap alfabesinin ilk harfi (ا);düz (boy)
e.		18/5, 75/3, 139/3, 212/5, 257/6, 303/3
e. (dik)		18/5, 139/3, 325/5
e. (kibi)		273/2
e.-ler		330/7
e.-lerdin		372/3
el-ḳıṣṣa	:	sözün kısası
e.		15/3
emān	:	güvenilen, korkusuz; yardım; şikayet
e.		357/9, 359/2
dārü'l-e.-ġa		353/7
emel	:	ümit, umma, arzu, hırs
ṭūl-ı e.		274/6
emniyet	:	güvenlikli
e.		23/5
emr	:	emir, buyruk, iş
e.		61/6, 196/8

muṭi' e.-iñg	50/7
encüm :	yıldızlar
e.	2/5, 2/7, 61/7, 135/2, 157/4, 219/2, 365/4, 389/2
e. irmes	369/2
e. imes	330/2
e.-din	2/5, 238/6
e.-üñgdin	177/4
e.-i	19/3, 296/1
encümen :	cemiyet, meclis, takım
e.-i şevķ	245/7
ķatl-i e. (ķıl-)	238/6
şem'-i e. (ķıl-)	245/7
encümen-i şevķ :	keyif meclisi
e.	245/7
endām :	boy, beden, biçim
e.	20/2
e.-ı rūḥ-efzā	102/7
e.-ı	47/2, 126/2
e.-lar	33/3
endām-ı rūḥ-efzā :	ömür arttıran beden
e.-ı r.-sı	102/7
endāze :	altmış santimetrelik bir ölçü, ölçek
e.-din	94/4
endişe :	düşünce; kaygı: korku
e.	325/4
e.-din	246/6
endūh :	gam, keder, tasa
e.	56/3, 65/5, 148/2, 256/3, 307/1
e.-ı hicrān	141/6
e.-ıdın	87/5, 384/2
enfās :	nefesler, soluklar
e.-ı Rūḥullāh	123/1
e.-ı	3/8, 47/3, 362/7, 380/1
enfās-ı Rūḥullāh :	Allah'ın nefesi
e.-ı R.-dur	123/1
engübin :	bal
e.	185/2
enis :	dost, arkadaş, yar, sevgili
e.	154/7

	e.-i	36/4
enver :		daha nurlu, çok ve pek parlak,çok güzel
	meh-i e.	40/1, 99/5
er :		eger
	e.	31/6, 38/1, 84/7, 119/5, 127/6, 154/2, 180/1, 183/6, 192/4, 205/7, 225/5, 250/6, 253/3, 289/1, 385/6
	e. bol-	258/2
erçi :		
	e. irür	9/7
ermeni :		Ermeni
	e.-dür	102/4
esās :		asıl, temel, dip, kök
	e.-ın	240/1
esbāb :		sebepler, vasıtalar
	e.	23/8
	e.-ıñg	239/3
	e.-ı	25/7
eser :		iz, belirti, nişan
	e.	28/1, 38/5, 70/2, 104/7, 128/6, 127/6, 181/4, 330/3, 345/2, 366/6
	e.-leridür	21/2
esir :		esir, tutsak
	e.	39/2
	e. (ḳıl-)	101/2
	e.-i	190/3
eşheb :		beyaz at, kır at
	e.	56/1, 353/2
	e.-din	307/3
eşk :		yaş, göz yaşı
	e.	41/2, 51/3, 54/4, 56/3, 88/6, 104/5, 123/1, 158/5, 174/2, 217/2, 295/2, 310/2, 318/6, 324/4, 356/2, 375/1, 378/4
	e.-i ciger-gūn	221/5
	seyl-i e.	338/4
	sim-i e.	293/6
	e. (ḳıl-)	174/6
	men'-i e. it-	276/5
	e. (birle)	58/8
	e. (dik)	40/3
	e.-din	196/1, 237/5
	e.-im	90/3, 162/5, 184/4, 213/2, 257/5, 258/6

baḫr-ı e.-im		133/3
dürr-i e.-im		22/6
seyl-i e.-im		374/7
e.-imni		300/1-2
e.-imdin		85/1
e.-in͡g		223/2, 320/7
āh u e.-in͡g		193/7
e.-i		219/4, 258/2, 369/2
e.-idür		67/5
e.-ini		24/7
e.-in		87/3
e.-idi		76/7
e.-idin		154/5, 190/1, 203/4
eşk-bār	:	gözyaşı yağdıran, çok ağlayan
çeşm-i e.-i		340/2
eşk-i ciger-gūn	:	ciger renkli gözyaşı, kanlı gözyaşı
e.		221/5
eşk-i ġalṭān	:	inci gibi gözyaşı, yuvarlak gözyaşı
e.-i ġ.-ım		307/2
eşk-i nedāmet	:	pişmanlık gözyaşları
e.		61/7
eşk ü āh	:	gözyaşı ve ah
e. ü ā.-dur		123/1
eşkāl	:	biçimler, suretler, tarzlar
e.		97/7
eşyā	:	nesneler, mevcut olon şeyler
e.-nı		355/4
eṭfāl	:	çocuklar
e.		131/1, 319/4
baziçe-i e.-dür		129/4
e.-i		238/3
e.-idin		208/5
eṭrāf	:	etraf, yanlar, uçlar, kıyılar
e.-ımnı		265/2
e.-ını		250/3
e.-ıda		131/2, 194/4, 358/2
evc	:	yüce, yüksek; göğün en yüksek noktası
e.-i		129/3, 362/1
e.-ide		314/3

ev-ednā : belki daha da yakın, çok yakın mesafe
  meydān-ı e. 2/1
evli : daha uygun, layık, iyi
  e. 190/5, 204/8, 231/6, 249/4
evrād : okunması adet olan dini dualar, her vakit dilde ve ağızda dolaşan sözler
  e.-nıng 220/7
  e.-ımda 124/5
evrāḳ : kitap yaprakları, yapraklar
  e.-ı 34/8, 241/2
  e.-ıġa 159/5
  e.-ıdın 383/4
evṣaf : vasıflar, özellikler
  e.-ıda 38/6
evvel : önce, ilk, birinci
  e. 2/6, 194/6, 253/1310/6, 371/6
evzā' : haller, tavırlar
  e.-ın 360/8
eymen : mutlu, talihli
  e. 303/5
  e. irmes 55/8
  e. imes 256/6
  e. imestür 258/8
eyvān : gök katı, büyük bina
  e. 4/7, 339/6
  e.-nı 194/6
  e.-ı 338/7
  e.-ın 36/4
  e.-ıda 227/4, 347/4
eyyam : günler
  e.-ı şebāb 61/7
  gerdiş-i e. 261/6
  e.-ınıng 30/3
  e.-ıda 66/7, 376/6
eyyām-ı şebāb: gençlik günleri
  e. 61/7
ez-bes : şu kadar, bu kadar
  e. 299/4
ezel : başlangıcı olmayan geçmiş zaman,öncesizlik

F

fāķīh	:	şeriat bilgini
f.		40/6, 78/8
fāķīr	:	zengin olmayan, yoksul, zavallı
f.		3/5, 3/6
faķr	:	fakirlik, yoksulluk
f.		116/8, 165/8, 330/6
būrya-yı f. irür		3/1
gül-şen-i f.		306/6
f. (ehli)		241/8
f. (kūyı)		3/5
f. (yolı)		116/7
f.-dın		3/13
faķr u fenā	:	fakirlik ve yoksulluk
ser-rişte-i f. u f.		155/1, 156/1
fāl	:	fal, uğur, talih
f.-ı		133/4
-fām	:	renk
ʿārız-ı gül-f.-ı		126/3
fānī	:	ölümlü, geçici
f.		28/2, 92/7, 93/8, 240/2, 333/6
f. (imiş)		57/6
f. (iyle-)		372/7
f. (ķıl-)		242/6
f. (ol-)		207/7
fānūs	:	fanus, cam kapak
f.		187/4
f.-ı hayāl		257/2
fānūs-ı hayāl	:	hayal fanusu
f.		257/2
fāriġ	:	rahat, tasasız; vazgeçmiş, çekilmiş
f.		87/5, 132/1, 300/6
f. ü āzāde		268/6
f. (bol-)		119/5
f. (it-)		83/5
fāriġ-bāl	:	hür, rahat, kanadı serbest
f.		273/6
f.-dür		129/5, 129/7
fāriġlıġ	:	rahatlık

	f.-ıdın	105/8
farķ :		ayrılık, başkalık, fark
	f.-ıġa	187/8
	f. (it-)	390/6
farz :		farz, gerekli, kesin emir
	f.-ı a'yn	30/6
	f.-dur	88/6
farz-ı a'yn :		bütün müslümanların yapması gerekenler
	f.	30/6
fāşıķ :		sapkın, fesatçı
	f.	362/6
	f.-ı maḥrum	217/5
fāşıķ-ı maḥrum :		günah işlemeye hazır olduğu halde bir firsatını bulamayan
	f.	217/5
fasl :		mevsim ayırma, ayrılma, bölüm
	f. (it-)	34/8
	f.-ıda	59/4
fāş :		meydana çıkma, açığa vurma; duyulma, dile verme
	f.	84/7, 265/1
	f. (it-)	181/6, 274/2, 297/5, 350/3, 388/7
	f. (iyle-)	367/7
fātiḥa :		başlangıç giriş. Ku'ranı Kerim'in ilk suresi
	f.-nıñ	168/5
fazl :		iyilik, fazilet, erdem, lütuf
	f. (ehli)	69/8
fehm :		anlama, anlayış, kavrayış
	f.	290/4
	ehl-i f.	388/8
	f. ü dāniş	14/6
	āşūb-ı şabr u f.	64/2
	f. (it-)	65/9, 67/1, 141/3, 203/9
	f. (iyle-)	67/7
	f.-iġa	253/1
felek :		gök, gökyüzü;alem, dünya; baht, kader
	f.	2/3, 2/6, 21/6, 26/8, 34/8, 34/9, 36/4, 36/6, 53/8, 114/6, 208/6, 222/2, 307/3, 312/6, 322/1, 352/5
	zāl-ı f.	363/6
	f. (birle)	59/8
	f.-niñ	287/5

f.-ni 48/2, 147/7, 307/5, 383/6

f.-ke 255/5, 307/5

f.-din 23/5, 116/7, 205/6

f.-çe 114/6

felek-sür'at : gidiş ve hareketi felek gibi çabuk olan

f. 2/3

feleki : feleğe ilişkin/ait

f. 163/3

fen(n) : ilim, sanat, hüner, hile

f. 196/4

f. ü mekr 350/6

f. (iyle-) 275/2

f. (ḳıl-) 120/1, 238/3, 245/1

f.-im 296/4, 303/3

f.-in 296/4

fenā : yokluk

f. 24/5, 75/6, 95/7, 121/8, 190/7, 207/7, 223/7, 240/2, 240/9, 249/7, 309/6, 318/5, 366/2, 370/6, 380/6, 384/7

mülk-i f. 135/6

cām-ı f. 380/7

deyr-i f. 49/6

ehl-i f. 170/6

harābāt-ı f. 204/8, 231/6

müsāfir-i ser-menzil-i f. 101/8

f. (āyini) 196/8

f. (deyri) 203/8

f. (ehli) 80/7

f. (tofrağı) 3/2

deyr-i f.-da 170/6

f.-dın 202/4

levh-i f.-dın 109/4

deyr-i f.-ça 227/2

ferāġ : vazgeçme, dinleme, huzur

f.-ı 113/7, 116/1, 357/8

ferāġat : vazgeçme, el çekme

f. 201/9

ferāḫ : sevinme, sevinç

f. 58/5

ferāvān : çok

f.	279/5, 369/4
ferd :	tek, yalnız, ayrılmış
f.	121/7, 240/7
f. ḳıl-	289/5
meh-i f.-im	289/5
ferdlik :	teklik, tek olma, yalnızlık
f. ḳıl-	361/3
Ferhād :	Ferhad ü Şirin hikayesinin erkek kahramanı
f.	107/1, 107/2, 110/3, 196/7, 270/3, 334/5, 374/4, 382/4
f.-ı ciger-hūn	94/2
tişe-i f. (irür)	125/6
f. ü Mecnūn	34/8
f.-nıñg	220/4
f.-ıma	348/8
f.-ımda	124/3
ferhād-ı ciger-ḫūn :	Cigeri kanlı Ferhad
f.	94/2
ferhād-küs :	Ferhadı öldüren
f.	149/5
ferhād ü Mecnūn :	Ferhad ve Mecnun
f.	34/8
ferheng :	bilgi, hüner, edep, akıl, temkin
f.	228/5
ferîk :	insan topluluğu, cemaat
f.-din	320/6
fermān :	emir,buyruk, berat
f.-ıda	347/5
ferruḫ-fāl :	talihli, uğurlu, bahtı açık
f.	97/9
ruḫsār-f.	97/1
fersūd :	yıpranmış, eskimiş
cism-i ġam-f.	351/4
fersūde :	yıpranmış, yorgun
ten-i f.	291/5
feryād :	feryat, bağırma, şikayet, sızlanma
f.	105/8
f. u fiġān	171/4
f. it-	352/3
f. (iyle-)	159/2, 331/1

f. (irür) 125/2
f.-nıñg 220/9
f.-ıma 75/2, 124/4, 179/4, 339/5, 348/3
f.-ıñgġa 105/8

feryād-res : feryat edenin imdadına yetişen
f. 151/4

feryād u fiġān : bağırma ve çağırma
f. u f.-dın 171/4

ferzāne : bilge, bilgin; nefsani bağlantılrdan ayrılmış olan derviş
f. 227/4

ferzend : çocuk, oğul
f. 111/1, 226/2, 283/2
f.-idür 119/1

fesāne : asılsız hikaye, masal
f. 300/4
f.-m 196/5
f.-si 367/3
f.-sin 320/4

fetḫ : açma
f. 168/5

fetile : fitil
f. 65/5, 236/5, 246/3
f.-lerni 243/6

feyz : bolluk, çoğalma, ilm, irfan
f.-i 'ām 168/6
sāġar-ı f. 100/9
f. (ehli) 123/7

feyz-i 'ām : halkın verimliligi
f. 168/6

fezā : artıran, çoğaltan
cān f. 206/3
kelām-ı cān f.-ıñg 198/1

fidā : uğruna can verme, bağışlama
f. 4/9, 26/1-6, 41/1-9, 214/7, 224/2, 235/4, 349/3, 372/5, 391/1
f. (bol-) 17/4
f. (iyle-) 384/4
f. (ḳıl-) 94/3, 202/2
f. (ol-) 372/5
f.-ñg 18/6

fi-emānu'llāh :	Allahın hıfz ve siyanetinde; Allah kerim
f.	353/7
fiġān :	inleme, feryat
f.	34/5, 76/7, 87/6, 134/4, 165/6, 183/7, 190/1, 220/9, 278/5, 345/4, 375/4
f. (iyle-)	135/1
f. (ḳıl-)	170/7, 230/6
f.-dur	314/3
f.-dın	83/7
feryād u f.-dın	171/4
f.-ım	383/6
f.-ımġa	34/9
f.-ı	241/7
f.-ın	83/7
f.-ıdın	147/6
f. it-	138/1
fikr :	fikir, düşünce, idrak, niyet
f.-i daḳiḳ	320/3
f. (it-)	163/6, 233/4
f.-iñ	114/2, 338/8
f.-i	254/3, 347/8
f.-in	296/4
fikr-i daḳiḳ :	ince düşünce
f.-i d.-din	320/3
fi'l :	iş
f.	68/7
f.-ḥāl	236/6
f.-i	88/3
fi'l-ḥāl :	bu anda, hemen, şimdi
f.	236/6, 249/7
fi'l-meṣel :	mesela, misaldeki gibi
f.	205/1, 232/1, 248/3, 274/5
firāḳ :	ayrılık, ayırma
f.	13/3, 14/4, 22/8, 33/5, 154/5, 197/1-6, 223/5, 238/5, 243/7, 268/4, 297/3, 298/1, 298/4, 299/1, 299/2, 299/5, 311/6
zehr-i f.	26/7
f. (iyle-)	384/6
f. durur	320/6
f. (ehli)	190/2

f. (otı)	106/7
f.-dın	319/1, 319/7
f.-ım	287/4
f.-ın͡g	90/3, 105/3, 189/7, 222/2, 243/5, 303/2, 365/2
şām-ı f.-ın͡g	215/3
f.-ın͡gdın	192/7
f.-ı	29/2, 170/7
f.-ında	334/6
f.-ıda	313/9
firāvān :	çok, bol, fazla, aşırı
f. (iyle-)	233/1
f. (yıġla-)	276/2
firīb :	hile, aldatma, aldatan, aldatıcı
f.	350/6, 363/6
f. ü mekr	40/6
f.-i	282/6
firīb ü mekr :	aldatma ve hile
f.	40/6
fitne :	bela, sıkıntı, azdırma, fesat, ara bozma, karışıklık
f.	93/1, 149/2, 170/2, 195/5, 248/2, 262/7
f.-i āhir	28/6
f.-i ʿālem	135/3
f.-ni	78/2, 260/1
f.-ġa	143/3, 265/6
f.-si	19/4
fitne-i āhir-zaman :	kıyamet gününün fitnesi
f.	28/6
fitne-i ʿālem :	herkesi birbirine düşürengüzel, ara bozan
f.	135/3
freng :	Hristiyan Avrupalı
çin ü f.	228/4
fuṭa :	peştamal
f.	320/2
fürḳāt :	ayrılık, ayrılış
f.	171/1, 219/1, 274/4, 319/1
f. belāsı	22/2
f.-im	359/5
f.-in͡g	92/3, 370/5

f.-in͡gdin		201/5
f.-i		159/1, 314/5, 377/7
daġ-ı f.-iġa		153/2,
derd-i f.-iġa		153/7
fürūġ	:	ışık, parlaklık
f.		65/9
f.-ı		223/1
f.-ıdın		183/7
fürūş	:	satan, satıcı
f.		226/2
füsūn	:	sihir, büyücü
f.		146/7
f.-dın		164/6
füsūn-ger	:	sihirbaz, üfürükçü
f.		341/4
füsūn-sāz	:	büyüleyici
f. (ḳıl-)		215/1
fütūr	:	zayıflık, gevşeklik; bezginlik, usanma
f.		3/6
füzūn	:	çok, fazla
f. (iyle-)		47/1
füzūnraḳ	:	daha çok, daha fazla
f.		179/4

G

ġabġab : çene altı

ġ. 56/7

ġabrā : yer, yeryüzü

ġ. 2/5

ġaddār : zulmeden, merhametsiz

efsūn-sāz u ġ. irdiñgiz 146/7

ġadr : hainlik, vefasızlık, merhametsizlik, zulüm

ġ.-iñgiz 146/7

ġāfil : düşüncesiz, dikkatsiz, gafil

ġ. 30/8, 97/9, 140/1, 154/5, 159/8, 241/4

ġ.-dür 221/6

ġāfil ü ra'nā : gafil ve güzel

g. ü r.-nı 224/5

ġaflet : boş bulunma, dalgınlık,dikkatsizlik,ihtiyatsızlık

ġ. 10/7, 126/8, 260/6, 299/7, 329/3

gāh : ara sıra, bazı

g. 5/3, 79/4

g.gāhi 132/3, 132/4

g.- gāh-ım 295/5

cilve-g.-ıdur 145/5

gāhī : bazen, arada bir (krş. gehī)

g. 37/4, 105/2, 119/2, 132/4, 145/9, 194/7, 274/2, 389/7

g....geh 76/1

ġalat : yanlış,yanılma

ġ. 131/7, 159/6,

ġalib : galebe çalan, üstün gelen

ġ. 34/1, 71/7, 276/6

ġ.irdi 380/8

ġaltan : yuvarlanan, yuvarlak

ġ. 92/1

dürr-i g.-ım 139/2

ġaltanlıġ : yuvarlaklık

ġ. 22/6

ġam : keder, tasa, üzütü

ġ. 23/7, 25/7, 64/5, 70/2, 71/1, 87/4, 89/6, 95/5, 97/9, 125/6, 205/3, 205/6, 209/1 306/3, 316/1, 351/1, 365/4, 367/6, 369/5, 377/3, 381/1,, 384/2

ġ.-ı hicrān 173/5

hātır-ı ġ. 11/2
kūh-ı ġ. 124/3, 255/4
şam-ı ġ. 19/3, 125/4
derd ü ġ. 5/4
ġ.-ġin 218/1
ġ.-gürār 199/1
ġ.-zede 245/3
ġ.-üze ġam 294/1
ġ.(imes) 82/5
ġ. (ur-) 204/2
ġ.(yi-) 113/6, 250/4
ġ.(bile) 308/3
ḫūn-āb- ı ġ.-durur 298/4
ġ.(deşti) 106/3
ġ.(seyli) 238/9
ġ.(sipahı) 4/23, 275/5
ġ. (taġı) 141/3
ġ.(tüni) 106/4, 139/2 314/6
ġ. (yili) 323/1
ġ.(ġ.yüki) 110/3
ġ.u derd-iga 138/7
ġ.-da 146/2
ġ.-ı hecr-iñgde 49/1
ġ.-dın 54/1, 247/6, 313/7
ġ.-ım 29/1, 73/2, 223/4, 230/1
ġ.-ınġ 192/7, 305/3
ġ.-ınġnı 222/5
ġ.-ınġa 81/4
derd-ü ġ.-ınġa 81/4
ġ.-ınġda 243/6, 321/1
ġ.-ı 27/6, 85/1, 298/2, 370/7
ġ.-ı (birle) 361/3
ġ.-ın 302/2
ġ.-ıda 95/3
ġ.-ıdın 10/9, 11/2, 79/4, 176/1, 176/3, 181/6 225/3, 308/1, 311/1, 311/5, 345/1, 345/2-3, 361/4

ġam-engiz : gam koparan
cism-i ġ. 351/4

ġam-fersūd : gam eskiten

ġ.		358/5
ġam-gīn:		kederli.tasalı
ġ.		64/4, 158/6, 218/1
ġ.(iyle-)		158/6
ġam-güsār	:	dert ortağı
ġ.		199/1
ġam-ḫˇār	:	kederli, sıkıntılı
ġ.-ġa		174/2
ġ.(irdiñgiz)		146/2
ġam-ı hecr	:	ayrılık derdi
ġ.		11/7
ġ.-ı h.-inġde		49/1
ġam-ı hicrān		ayrılık derdi
ġ.-ı h.		173/5
gammāz	:	Fitneci, birine iftira eden
ġ.		311/6
ġammāzlıġ	:	münafiklık, fitnecilik
ġ.		350/3
ġam-nāk	:	tasalı, kaygılı
ġ.		268/2
ġ.-nāvek-figen		363/1
ġam-perverdlik	:	gam büyütme, gam büyütmelik
ġ. (ḳıl-)		277/7, 361/4
ġam u derd	:	gam ve dert
ġ.		207/7
ġamze	:	süzgün bakış, yanak çukur
ġ.		13/1, 77/4, 93/2, 121/3, 158/3, 164/8, 176/7, 184/5, 271/4, 319/3
ġ.(tiġi)		196/6
ġ.-nġ		126/1, 137/2
ġ.-nġdin		26/4
ġ.-si		94/4, 244/7
ġ.-ler		233/2
ġam- zede	:	gamlı, tasalı
ġ.		245/3
ġanī	:	zengin, varlıklı. doygun
ġ.		254/6, 303/4
ġanīmet:		emeksiz kazanç, düşmandan alınan mal, beklenmeyen kazanç
ġ.		360/8
ġ.-dür		92/5, 352/6

ġaraż	:	hedef, gaye, meyil, istek
ġ.		69/6, 222/4, 336/6,
ġ.-ım		73/3
ġaret	:	çapul, yağma, akın
ġ.(it-)		103/3
ġarīb	:	yabancı. kimsesiz, zavallı, tuhaf
ġ.		59/3, 161/4, 258/2, 273/4, 311/2
ġ. ü ḫaste		335/5
ġarīḳ	:	suya batmış, suda boğulmuş
ġ.-din		320/4
ġarḳ	:	suya batma, boğulma
ġ.		390/5
ġ.-ı mey		363/4
ġ. ol-		70/3, 91/6, 184/2
ġ. (irür)		19/4
ġarḳa	:	suya batmış, mağruk
ġ.		378/5
ġavġa	:	kavga.döğüş
ġ.		12/5, 93/7, 130/4, 382/3
ġ. (iyle-)		206/5
ġ. (kıl-)		45/3, 121/5
ġ.-dur		103/3
ġ. (imes)		155/2
ġ. -sı		102/1, 380/8
ġ. -sıdur		97/6
ġ. -sın		374/1
ġavta	:	çukur yer; batma,çıkma
ġ.		320/7
ġavvāṣ	:	dalgıç, suya dalan, denizin dibine inen kimse
ġ.		172/5
ġāyet	:	nihayet, son; çok, son derece
ġ.		91/6
ġ.-i ma'ni		180/6
be-ġ.		97/2, 98/7
ġayeteş	:	son derece
ġ.		180/6
ġāyib	:	görünmeyen, kayıp yok olan
ġ.		28/2, 354/8
ġ. (ol-)		59/9

	ġ.-dür	130/6
	ġ. imes	327/6
ġayr	:	ayrı, başka, özge, yabancı
	ġ.	73/1, 185/4, 246/4, 310/3
	ġ.-ı bismillāh	362/7
	ġ.-ı dūzaḫ	291/3
	ġ.-ı tefrika-i rüzgār	199/5
	ġ. (birle)	318/3
	ġ. (ile)	324/2
	ġ.-nı	159/1
	ġ.-dın	40/6, 247/5
	ġ.-ı ʿışk.-ın͡g	201/1
	ġ.-ının͡g	58/8, 235/6
ġayr-ı dūzaḫ	:	cehennemden başka
	ġ. d.-dın	291/3
ġayr-ı ʿışķ	:	aşktan başka
	ġ.-ı ʿı.-ın͡g	201/1
ġayr-ı tefriķa-ı rüzgār	:	dönemin ayrıcalığından başka
	ġ.	199/5
ġazā	:	din uğruna savaş
	ġ.-larıġa	122/6
ġazab	:	kızma, hiddet, öfke
	ġ.-dur	220/5
ġazāl	:	ceylan, geyik yavrusu
	ġ.	133/2, 269/5
	ġ.-ım	347/4
	ġ.-ımın͡g	133/2
	ġ.-ıdür	330/4
ġāzī	:	gaza eden
	şah-ı ġ.	3/10, 77/7
gedā	:	dilenci, yoksul
	g.	3/1, 27/5, 30/2, 31/7, 47/4, 85/4, 102/3, 121/4, 121/5, 123/6, 170/4, 353/6, 387/4, 390/6
	g.-yı hān-ın͡g	50/7
	g.-dur	100/8
	g.-ġa	353/6
	g.-dın	123/6, 362/4
	g.-lar	172/6

	g.-ları	390/6
	g.-lardın	132/1
gedālıġ :		dilencilik
	g.	89/3, 123/7
	g.-dur	389/5
gedā-yı h̬ān :		sofranın dilencisi
	g. h̬.-ıñg	50/7
gedāyī :		dilencilik
	g.	27/5, 164/4
	g.-min	203/8, 237/6
geh :		bazen
	g.	5/3, 76/1, 128/1, 269/7, 377/3
	g. geh	128/1, 268/1, 292/4, 313/3
	g. gāhi	119/2
	cevlan g.-iñge	2/1
geh-gāh :		bazı bazı, ara sıra
	(nezzāre-i) g.-nı	390/4
gehī :		bazen (krş. gāhī)
	g.	5/3, 38/4, 98/6, 230/1, 296/6, 377/3
geh ü bi-gāh :		vakitli vakitsiz
	g.	73/3
genc :		hazine
	g.	322/2
	g.-i efridūn	374/6
	g.-i ḥüsn	278/4, 285/2
	g. -i ḳārūn	66/6
	g.-i	87/4
	g.-idin	374/6, 389/5
genc-i efridūn :		Efrudun hazinesi
	g.	374/6
genc-i ḳārūn :		Karun hazinesi
	g.	66/6
ger :		eğer
	g.	1/3, 3/13, 13/1, 23/5, 26/1, 32/3, 33/6, 37/1, 43/5, 47/5, 51/7, 55/4, 57/6, 66/3, 73/4, 77/2, 84/1, 84/2, 84/5, 84/6, 85/7, 89/7, 90/7, 95/5, 99/8, 102/1, 117/2, 123/6, 124/1, 132/7, 139/2, 149/5, 155/4, 155/6, 160/1, 172/6, 173/5, 174/3, 177/4, 178/2, 178/5, 179/1, 192/2, 193/3, 195/1, 198/2, 202/4, 205/4, 205/6, 209/5, 218/6, 224/1, 224/3, 227/6, 234/1, 240/2, 240/6, 241/6, 245/5, 251/3, 258/7, 259/1, 260/4, 275/2,

275/3, 277/4, 277/5, 277/7, 281/2, 283/2, 284/5, 286/3, 286/6, 287/2, 287/5, 293/3, 299/2, 307/6, 313/4, 318/5, 322/7, 323/5, 331/6, 334/3, 335/2, 342/5, 343/6, 344/3, 345/6, 349/5, 352/6, 353/6, 355/5, 360/1, 364/2, 365/4, 371/3, 375/3, 377/2, 377/8, 382/7, 383/5, 385/7, 387/3, 388/8, 389/1

gerçi : her nekadar, ise de
g. 15/4, 37/2, 42/4, 52/4, 92/7, 135/4, 137/4, 148/6, 155/4, 157/5, 171/4, 171/6, 177/5, 198/5, 229/7, 242/3, 256/2, 286/1, 309/5, 312/4, 332/1, 344/2, 345/5, 347/5, 370/1, 389/5, 390/5

gerd : toz, toprak; tasa, keder
g. 244/4, 273/5
g.-i fena 313/3
g.-i melāl 273/5
ruhsār-ı g.- ālūd 351/2
g. (imes) 214/2
g.-ġa 205/4, 232/4
g.-im 289/4
g.-i 136/1, 192/7
g.-ini 302/6
g.-iġa 53/8
g.-idin 136/1

gerd-ālūd : toza toprağa bulanmış, tozlu
ruhsār-ı g. 351/2

gerdān : dönen, dönücü
g. 346/5
çerh-i g. 369/2
mecnūn-ı ser-g. 173/7
mecnūn-ı ser-g.-nı 194/5

gerden : gerdan, boyun
g. 271/4

gerd-i fenā : yokluk, toprağı
g. 313/3

gerd-i melāl : usanç toprağı, sıkıntı toprağı
g. 273/5

gerdiş : dönüş, dönme, dolaşma, seyretme
g.-i eyyam 261/6
g.-i gerdūn 94/7
g.-i pergār 116/7

gerdiş-i eyyam : geçen günler

g.	261/6
gerdiş-i gerdūn :	dünyanın dönüşü
g.	94/7
gerdiş-i pergār :	pergelin dönüşü, gökün dönüşü
g.-i p.-ı	116/6, 116/7
gerdlıķ :	dönme, dönmelik
g. ķıl-	361/5
gerdūn :	dönen, dönücü; gök; felek, dünya
g.	36/7, 47/4, 155/1, 158/7, 165/8, 204/5, 233/5, 283/4, 307/2, 343/6, 374/2
gerdiş-i g.	94/7
tevsen-i g.	56/1
g. u kevkebler	51/3
g.-ı dun- perve	293/5
g.-nıñg	291/6
g.-nı	331/1
g.-ġa	30/4, 111/1, 342/4, 366/1
g.-dın	39/1, 340/3
g.-larġa	293/5
gerdūn-ı dūn-perver :	alçakları besleyen dünya
g. d.-ġa	293/5
germ :	sıcak
g.	318/4
g.-i mihr	363/6
ser g.	29/6
g. (it-)	361/2
g. (ol-)	275/2
geşt :	gezme, seyretme, dolaşma
ʿazm-i g.	343/4
gevher :	inci, cevher, elmas, öz, asıl
g.	11/1, 26/3, 153/5
g. mü	26/1
g.-in	214/7
gevher-i ʿışķ :	aşk cevheri
g.-i ʿı.-ıñg	162/2
gez :	kısa talim oku, okun çentiği
g.-durur	284/3
gezek :	meze, garnitür
g.	226/1-7

g.-im		298/4
gezend	:	zarar, ziyan; elem, keder, afet, musibet
g.-i		374/5
ġıḍa	:	insanı besleyen şeyler
ġ.-nı		240/5
ġ.-yı rūḥ		240/5
ġıḍā-yı ruḥ	:	ruhun gıdası
ġ. r. irür		240/5
ġış	:	karışıklık, hile; saf olmayan; hainlik
ġ.		385/6, 385/7
ġıẓā	:	gıda, azık
ġ.		34/1
ġ. (ḳıl-)		37/5
gil	:	balçık, kil
g.-i		134/3
gile	:	şikayet, yakınma
g.		262/6
g.-m		315/5
gird	:	yuvarlak, çevre, değirmi
g. -āb		104/5
g. -bād		104/5
g. -bāliş		25/5
g. -inde		214/2
g. -ide		138/4
gird-āb	:	suların döndüğü ve çukurlaştığı yer anafor, burgaç
g.		42/6, 104/5
g.-ı		169/5
gird-bād	:	dönerek esen şiddetlli rüzgar, kasırga, tulumba, hortum
g.		104/5
gird-bāliş	:	yuvarlak yastık
g.		25/5
girev	:	rehin
g.-ge		29/6
giribān	:	yaka
çāk-i g.-ın		67/7
giriftār	:	tutulmuş, yakalanmış, esir, düşkün
g.		220/5, 336/4
g. (iyle-)		349/1
g. (ol-)		346/2

	g. min	147/1
	g.-ı	362/3
	g.-lar	185/7
girih	:	düğüm, bağ, saç bağı
	g.	79/2, 130/2, 138/2, 209/3, 251/4, 269/4
	g.-ler	338/6
giryān	:	ağlayan
	g.	41/2, 350/3
	dide-i g. (bile)	308/1
	g. (bol-)	70/1
giryānlıġ	:	ağlayıcılık
	g.-ı	300/2
gisū	:	uzun saç
	g.	50/8, 69/5
	zencir-i g.-sında	238/2
giyāh	:	bitki, taze ot
	g.	85/9, 86/9
	g.-ı mihr	348/4
giyeh	:	bitki, taze ot (bkz. giyāh)
	mihr-i g.	367/5
gizek	:	meze
	g.-im	305/5
ġonca	:	gonca
	ġ. -i handān	26/4, 66/3, 243/1, 304/1, 304/6
	ġ.	257/4
	ġ.-nıñ͡g	4/8
	ġ.-sı	312/2
	ġ.-sın	242/5
	ġ.-lar	304/3
gonca-i ḫandān :		gülen gonca
	ġ.	257/4
ġonce	:	gonca, tomurcuk, açılmamış çiçek
	ġ.	17/3
	ġ.-si	169/6
	ġ.-siniñ͡g	16/4
ġonça	:	gonca, omurcuk, açılmamış çiçek (krş. ġonce)
	ġ.	221/6
	ġ.(dik)	246/5
	ġ. (kibi)	243/2

ġ.-nın͡g 241/3, 263/2

ġ.-ları 57/5

ġonçe : gonca, tomurcuk açılmamış çiçek (krş. ġonce/ġonça)

ġ. 34/4, 70/3, 157/3, 208/2, 285/3, 327/2, 338/1, 343/6, 375/5, 388/6

ġ.-i handān 347/1, 388/5

ġ. (dik) 20/2, 104/9, 132/3, 132/4, 155/4, 209/3, 233/3

ġ. (kibi) 138/4

ġ.-n͡g 233/5

ġ.-n͡gde 184/3

ġonçe-i handān : gülen gonca

ġ. 347/1, 388/5

ġubār : toz, çöp

ġ. 122/1, 257/5

ġ.-ı reh 161/7

ġ.-ı 44/7, 153/4, 183/4, 323/1

ġ.-ın 30/6

ġ.-ında 22/3

ġubār-ı reh : yol tozu

ġ.-ı r.-mü 161/7

ġul : hortlak, şeytan

ġ.-i beyābān 377/7

ġulġul : gürültü, şamata, bağırıp çağırma

ġ. 292/3

ġul-i beyābān : gulyabani

ġ.-i b.-lıġ 377/7

ġulüv(v): taşkınlık, saldırış

ġ. 42/2, 120/3, 147/4

-gūn : renk

eşk-i ciger g. 221/5

ḥulle-i kāfūr-g. 247/3

ḳır g. 2/5

ġunç : naz, cilve, eda

ġ.-un͡g 47/3

gūr : mezar, kabir

g. (iyle-) 238/8

ġurbet : yabancılık, gariplik

ġ. 196/2, 294/2

ġurūb : bir gök cisminin batıda görünmez olması, batması

ġ. (iyle-) 99/5

ġuşşa	:	keder, kaygı, tasa
ġ.		229/4, 250/3, 296/1, 341/2
ġ. vü bi-sabrlıġ		316/1
ġ. (vaḳtı)		146/2
ġ.-dın		121/7, 232/9, 372/8
ġ.-sın		14/2
güşe	:	köşe, uç
g.		108/6, 257/6
g.-i dāmān		77/6
g.-i miḥrāb		59/3
g.-de		22/6, 84/5, 134/7, 164/3
güşe-i dāmān	:	etek ucu
g.-i d.-ın		77/6
güşe-i miḥrāb :		mihrab köşesi , sevgilinin kaşının köşesi
g.		59/3
gü(y)	:	söyleyen
g.-i		134/2, 238/5
güyā	:	güya, sanki
g.		25/1-8, 36/7, 67/3, 69/2, 100/5, 115/3, 137/6, 139/1, 159/2, 164/5, 182/3, 218/3, 221/5, 238/4, 241/5, 246/4, 248/2, 249/2, 274/1, 287/4, 334/7, 335/3, 345/7, 359/2, 367/2, 367/5, 380/1, 388/1
g. (ki)		4/2, 120/2, 219/2, 223/6, 244/3, 255/2, 315/5
g. (kim)		246/1
güyā	:	söyleyen, söyleyici
la'l-i g.-sı		380/1
güyi	:	söyleme, söyleyiş
g.		49/2, 64/5, 365/5, 384/5
güyiyā	:	güya, sanki
g.		5/2, 51/2, 102/4, 102/5, 116/5, 116/6, 119/6, 132/5, 132/6, 234/2, 258/1, 269/5, 332/5, 354/2, 364/2, 365/1
güze	:	koza
g.		165/7
güftār	:	söz, söyleşi
g.		344/1
telh g.-ım		41/6
g.-ıdur		364/6
güher	:	elmas, değerli taş
g.		298/3
gül	:	gül

g.	5/4, 11/5, 23/1, 24/1, 24/8, 33/3, 44/1, 52/4, 66/3, 78/1, 126/3, 165/5, 170/7, 176/6, 177/1, 220/9, 223/1, 233/6, 234/2, 238/3, 245/6, 261/4, 279/1-7, 287/1, 303/5, 304/1, 323/6, 331/3, 335/1, 337/1, 338/1, 345/2, 345/3, 353/2, 354/5, 365/6, 368/1, 375/5, 379/1, 381/1, 381/5, 383/5, 388/1, 388/3
g.-i rāʿnā	155/3, 165/5
nihāl-i g.	238/5
sāḥat-ı g.-zār	158/4
ʿārız-ı g.-fām	126/3
berg-i g.	391/3
g. ü semen	311/5
g. ü serv	292/6
g. ü sünbül	78/1
dal ü g.	255/1
lāle vü g.	47/7
g.-āyin	176/3
g.-berg	17/2, 176/5
g.-cebin	116/5
g.-cebinlıġ	332/9
g.-günelik	248/1
g.-istān	165/1
g.-ʿizar	202/1
g.-ruhsār	128/6
g.-ruy	334/6
g.-zār	192/2
g. gül	22/4, 82/1, 279/2, 323/3, 373/7
g. (bile)	83/1
g. (dik)	238/7
g.-dür	131/2
g.-müdür	151/5
g.-niñ	358/2
berg-i g.-niñ	18/4
g. (çaġı)	116/5
g. (ġoncesi)	169/6
g. (hilʿati)	125/2
g. (yafraġı)	185/2
g. (yüzi)	278/2
g.-ni	35/1, 116/2, 278/7, 358/4
g.-ge	232/8, 323/1, 359/5

g.-de		327/5
g.-din		4/8, 11/8, 258/1, 337/1, 383/5, 388/9
g.-ige		245/2
g.-idin		42/6, 290/4
g.-ler		22/4, 37/4, 243/2, 281/4, 306/2
g.-ler mü		355/1
g.-leri		230/8
g.-lerin		153/3
g.-lerige		243/8
g.-leridin		11/6, 25/6
gül-āb	:	gül, suyu
g.		52/4, 184/2
g.-ı		2/2
g. (ile)		245/6
gül-āmiz	:	Gülle karışık
g.		358/4
gül-bān͡g	:	ilahi dua
g.-ın͡gnı		279/6
gül-berg	:	gül yaprağı
g.		118/7
g.-i handan		139/1, 276/4
g.-i nāz-perver		289/1
g. ü nesrin		17/2
g.-in͡g		346/1
g.-i		42/5
g.-ide		26/3
g.-leri		176/5
gül-berg-i handān :		gülen gül yaprağı
g.		276/4
g.-i h.-ım		139/1
gül-berg-i nāz-perver :		nazlı yetişen, nazlı büyüyen gül yaprağı
g. n.-im		289/1
gül-berg-i ruhsār :		gül yaprağına benzeyen yanak
g.-i r.-ın		334/2
gül-bin :		gül biten yer
g.-ide		304/6
g.-idin		323/3
gül-bün :		gül kökü, gül biten yer. (bkz. gül-bin)
g.		241/7, 258/9

gül-cebin	:	gül alınlı, penbe alınlı
g.-in		104/4
g.-ler		116/5
gül-cebinlig	:	gül alınlı, penbe alınlı
g.		332/9
g.-din		104/4
gül-çihre	:	gül çehreli
g.		96/3, 116/3, 360/6
sāki-i g.-din		386/8
g.-din		276/1
gül-endām	:	nazik, güzel endamlı
serv-i g.		138/6
serv-i g.-ım		217/2, 287/1, 359/1
g.-lar		33/2
gül-fām	:	gül renkli, gül gibi kızıl renkli
g.		261/1
ʿarız-ı g.		20/7
ʿārız g.-ı		126/3
gül-geşt	:	gül seyri, gül gezintesi
g.-i çemen		145/2
gül-geşt-i çemen	:	çemende gülveya çiçek seyri için yapılan gezinti
g.		145/2
gül-gūn	:	gül renkli
g.		118/5, 118/7, 165/5, 190/1, 217/2, 239/2, 248/3, 306/2, 310/4, 369/1
bāde-i g.		94/1, 153/1
gül-güne	:	kadınların kullandıkları gül renkli düzgün
g.		239/2
gül-günelıķ	:	gül renkli düzgün sürmüş durumdaki kadın
g.		248/1
gül-had	:	gül yanaklı
g.		109/5
gül-i raʿnā	:	dışı sarı içi kırmızı renkte olan bir çeşit gül
g.		165/5, 280/1, 292/4
g.-i r. imes		155/3
g. r.-sıdın		280/1
gül-istān	:	gülzar, gül bahçesi
g.		165/1
g.-dın		48/1
g.-ıñg		221/6

gül-ʿizār : gül yanaklı
g. 33/3, 202/1, 321/1
g.-ı bāde-āşam 359/6
g.-ım 279/3
g.-ımdur 214/1
gül-reng : gül renkli
g. 118/6, 345/3
gül-riz : gül serpen, gül saçan
g. 358/1
gül-rū : gül yüzlü, gül yanaklı
serv-i g. 371/1
gül-ruḫ : gül yanaklı
g. 31/3, 388/9
serv-i g. 194/1, 275/3
g.-lar 352/1
g.-lar irür 347/5
gül-ruḫsār : gül yanaklı güzel
g. 128/6
g.-ı 238/1
gül-i ruḫsār : güle benziyen yanak, gül yanak
g.-i r.-ın͡g 167/1
g.-i r.-ın͡ga 177/3
gül-ru(y) : gül yüzlü, alyanaklı
şem-i g.-um 334/6
gül-sitān : gül bahçesi
g.-dın 326/7
gül-şen : gül bahçesi
g. 11/6, 105/6, 126/1, 138/6, 245/2, 248/3
g.-i faḳr 306/6
g.-i hicrān 363/1
g.-i ʿışk 151/6
g.-i ʿıyş 214/5
g.-i iḳbāl 153/1
meyl-i g. 275/3
g. irür 25/6
g. (içre) 105/6, 203/3
g. (sarı) 276/2
g.-ara 357/1
g.-ġa 66/3

g.-de		28/7, 306/6
g.-im		303/5
g.-in͡g		379/2
g.-i		323/6
g.-in		21/7, 223/6, 245/2
g.-ide		243/2
g.-idin		326/7
gül-şen-i devrān	:	devrin gül bahçesi
g.		332/2
gül-şen-i faḳr	:	yokluğun gül bahçesi
g.		306/6
gül-şen-i iḳbāl	:	talihin gül bahçesi, mutluluğun gül bahçesi
g.		153/1
gül-şen-i ʿışḳ	:	aşkın gül bahçesi
g.		151/6
gül-şen-i ʿıyş	:	hayat bahçesi, yaşanacak gül bahçesi
g.		214/5
gül ü semen	:	gül ve yasemin
g. ü s.-ġa		311/5
gül ü serv	:	gül ve servi
g. ü s. (imes)		292/6
gül ü sünbül	:	gül ve sünbül
g.		78/1
gül-zār	:	gül bahçesi
g.		166/3, 190/1, 320/5
g.-ı ruhsār		379/1, 384/3
sāḥat-ı g.		158/4
bāġ u g.-nın͡g		192/2
g.-da		338/1
g.-ı		379/1
g.-ıġa		365/6
g.-ıda		334/2
gülzār-ı ruḫsār	:	yanağın gül bahçesi
g.-ı r.-ı		379/1
g.-ı r.-ını		384/3
güm	:	Kayıp, yitik, yok
g.		154/4, 283/6, 304/3
g. (ḳıl-)		157/3
gümān	:	zan, sanma, şüphe

g.	36/2, 96/5, 147/6, 166/3, 189/7, 312/7
g. (iyle-)	135/1, 189/7
g. (ḳıl-)	165/4, 165/5, 230/1
gümrāh :	yolunu şaşırmış, doğru yoldan
baht-ı g.-ımnı	314/6
günah :	günah
g.-ın	1/7
güneh :	günah (bkz. günah)
g.	109/3
günbed :	dönen, kubbe, gök kubbe
g.	2/1
g.-i devvār	156/5, 179/3
g.-i hazrā	2/1
g.-i nilüfer	306/6
g.-din	213/6
günbed-i devvār :	gök yüzü
g.	156/5, 179/3
günbed-i hazrā :	yeşil kubbe, gök yüzü
g.	2/1
günbed-i nilüferi :	mavi kubbe, gök yüzü
g.	306/6
günehsiz :	günahsız
g.	155/5
güng :	dilsiz
g.-i māder-zād	240/6
güng-i māder-zād :	anadan doğma dilsiz
g.	240/6
güstāh :	küstah, arsız, saygısız
g.	100/1-9
güşād :	açma, açılış
g.	104/9
güyiya :	güya, sanki
g.	251/5
güzār :	geçme, geçiş, yol
g.-i	323/6
güzeşt :	geçme, geçiş, geçen
ser g.-imdin	123/3

H

ḫˇab : uyku
mest-i ḫ. 51/1
hurd u ḫ. 266/7
ḳarār u ḫ. 15/1

ḫˇāb-ālūd : uykusu gelmiş, uyku basmış
ḫ. 260/4
mest-i ḫ. 78/2

ḥabāb : kabarcıklar, hava kabarcığı
ḥ. 51/3, 68/2, 184/4, 285/6
miṣal-i h. 54/4
ḥ. u mevc 345/3
ḥ.-ın 312/5

ḥabāb u mevc : kabarcıklar ve dalga
ḥ. 345/3

ḫaber : haber
h. 38/4, 132/1-6, 240/11, 244/6, 337/6, 388/5
bī-h. 38/4, 132/5, 132/6, 146/1, 234/5, 244/5
h. tut- 337/6
h.-idin 224/1

ḫaber-dār : haberli
h. irdin͡giz 146/1
h. mu ikin 29/2

ḫabersiz : habersiz
h. 29/2

ḥabīb : sevgili, Allah'ın sevgilisi, Hz. Muhammed
ḥ. 50/1, 59/2, 154/7
ḥ.-im 24/2, 240/6

ḥabs : hapis, alıkoyma
ḥ.-idin 173/2

ḫacālet : utanma
h.-dür 280/7
h.-i 143/2
h.-idin 50/2

ḥācet : ihtiyaç, gereklik
ḥ. 17/7, 114/5, 160/2, 204/2
ḥ.-i yelda 155/1
ḥ.mend 119/5, 283/5

ḥ. (imes) 3/1
ḥ.-im 204/2
ḥ.-i 197/2
ḥ.-in 197/2, 283/5

ḥācet-mend : ihtiyaçlı, muhtaç
ḥ. 283/5
ḥ.-idür 119/5

ḥācet-i yelda : çok gerekli
ḥ.-i y. (imes) 155/1

ḥācib : kapıcı
ḥ.-dür 130/2

ḥacil : utanma, utanmış, utançtan yüzü kızarmış
ḥ. 280/1-7

ḥad(d) : sınır, uç, derece; hak, hukuk
ḥ. 108/1, 109/1, 154/1, 178/2
bi ḥ. 344/6
ḥ. (iyle-) 151/1
ḥ.-ġaça 310/7
ḥ.-im 203/1, 204/1, 205/5

hadeñğ : kayın ağacı, bu ağaçtan yapılmış ok
h. 140/5, 228/3
h.-i āh. 230/3
h. ü katre 140/5
h. (at-) 19/5
h.-din 296/1
h.-iñg 47/1, 367/1

ḥadeñğ-i āh : ah oku
ḥ.-i ā.-ım 230/3

ḥadim : hizmet eden, hizmetçi
ḥ. 376/2

ḥadīs : söz, hikaye, Hz. Muhammedin söz ve davranışı
şevḳ-ı ḥ. 109/6
ḥ.-i 218/7
ḥ.-idin 154/7

ḥadsiz : sınırsız, çok
ḥ. 18/1, 164/2

hˇāh : ister, istersen; eğer
h. 108/9, 180/1

hˇāhāni : ister, istersen; eğer

	h. min	291/7
hˇāhī :		ister, istersen; eğer
	h.	275/3
ḥaḳḳ :		Allah; doğruluk, gerçeğe uygunluk, mevzu
	ḥ.	58/6, 89/3, 201/7, 240/5
	ḥ.-nı	240/3
	ḥ.-ı	203/3, 276/3
	ḥ.-ın	365/3
	ḥ.-ıdur	365/3
hāk :		toprak
	h.-i na'leyn	77/6
	h.-i pāy	63/1, 209/4, 376/3
	h.-i ten	205/4, 232/4
ḥaḳ-gū :		doğru söyleyen
	ḥ.	339/3
hāk-i āstān :		eşiğin toprağı
	h.-i ā. mu (imes)	161/7
ḥaḳīḳat :		gerçek, doğru, doğruluk
	ḥ.	109/8
ḥakīm :		alim, bilgin
	ḥ.	64/7, 382/2
	ḥ.-i ṣun'	69/6
ḥakīm-i ṣun' :		Allah
	ḥ.	69/6
hāk-i na'leyn :		sevgilinin ayak toprağı
	h.-i n.-iġa	77/6
hāk-i pay :		ayak toprağı
	h.-i p.-ı	63/1
	h.-i p.-ın	209/4
hakīr :		itibarsız, değersiz
	h.	390/6
hāk-i ten :		ten toprağı, sevgilinin vucüdunun bulunduğu toprak
	h.-i t.-ni	205/4, 232/4
hak-pāy :		ayağın toprağı, ayağın tozu
	h.-ı	88/7
hāk-sār :		toz toprak içinde, perişan; alçak gönüllü, düşkün
	h.	141/1, 258/2, 286/4
	h.-ī	375/4
	cān-ı h.	63/1, 214/2

ḫal	:	vücuttaki ben, nokta
	ḫ.	21/3, 60/4, 94/4, 126/1, 250/2, 251/4, 258/4, 269/3, 299/6, 305/4, 317/3
	ḫ.-i hindū	152/7
	ḫ.-i mey-gūn	40/4
	dāne-i ḫ.	107/4
	sevād-ı ḫ.	21/1
	ḫ. ü ḫaṭṭ	207/1
	ruḫsār u ḫ.	334/1
	yüz ü ḫ.	255/4
	ḫ. Irür	104/3
	ḫ.-dür	129/2
	ḫ.-ime	337/2
	ḫ.-iñg	19/4, 21/2, 47/6, 100/4, 129/2, 367/5
	ḫ.-iñgni	5/5, 30/1
	ḫ.-i	347/1
	ḫ.-in	20/7
	ḫ.-ler	22/5, 330/4
ḥāl	:	hal, durum; zaman; nitelik; şimdiki zaman, şu andaki durum, insanın durumu
	ḥ.	12/1, 56/3, 85/5, 248/2, 248/3, 251/5 257/1, 258/1, 259/2, 259/5
	şerḫ-i ḥ.	294/6
	Zebān-ı ḥ.	232/6
	ārz u ḥ.	30/1
	zülf ü ḥ.	145/1
	bed-ḥ.	97/3, 129/1, 206/7
	fi'l-ḥ.	236/6
	ḥ. Irür	177/4
	ḥ. (ḳıl-)	281/3
	ḥ. (ol-)	85/5
	ḥ. (ornı)	166/3
	ḥ.-ġa	141/3
	ḥ.-im	127/7, 174/1, 244/4, 293/1, 380/4
	ḥ.-imġa	72/1, 85/7, 99/7, 114/3, 120/4, 146/4, 183/1, 203/4, 369/1, 374/4, 377/1
	ḥ.-ime	114/2, 150/4, 157/1, 241/6, 340/2
	ḥ.-imdin	353/1

ḥ.-imni		317/1
ḥ.-iñg		339/2
ḥ.-iñgni		18/7, 230/2
ḥ.-iñġa		30/8, 56/6
ḥ.-i		133/1, 354/1
ḥ.-in		114/2, 324/5, 334/5, 362/2
ḥ.-iġa		27/5, 97/8, 296/5
ḫāl-i hindū	:	ben, benek
ḫ.-i h.		152/7
ḫāl ü elif	:	ben ve elif
ḫ.ü e.		303/3
ḫāl ü ḫaṭṭ	:	ben ve ayva tüyleri
ḫ.ü ḫ.		207/1
ḫālā	:	şimdi, henüz
ḫ.		117/6, 197/3
ḫalāṣ	:	kurtulma, kurtuluş
ḫ.		27/9, 41/7, 144/2, 168/1, 171/2, 171/4, 171/6, 172/1, 173/1-7, 209/7, 315/9, 344/7, 367/6, 376/7, 381/6
ḫ. (ol-)		173/2
ḫ. imes		320/6
ḫ. irmes-min		171/5
ḫ.-ım		164/8
ḫalāvet	:	tatlılık, şirinlik, zevk
ḫ.		185/2
ḫ.-de		165/1
ḫalāyıḳ	:	(halā'ik) halayık, hizmetçi
ḫ.		271/6, 331/2
ḫ.-nıñg		140/6
hāle	:	ay çevresindeki parlaklık
h. (ḳıl-)		312/3
ḫalel	:	bozma, bozukluk eksiklik
h.		96/5, 118/6, 248/6, 360/8
ḥālet	:	durum, nitelik; ilgi çekici durum
ḥ.		3/4, 91/1, 143/1
ḥ. irür		226/3
ḥ.-dür		158/6

ḥ. irdi		223/3
ḥ.-de		28/5, 56/6, 140/7, 368/3, 382/3
ḥ-de -min		198/5
ḥ.-im		341/1
ḥ.-i		126/2
ḥ.-ide		22/7, 126/2
ḥ.-ini		53/7
ḫāli	:	tenha, boş, sahipsiz yer; açık yer
ḫ.		388/7
halîl	:	Hz. İbrahim
h.		320/5
ḫāliş	:	hilesiz,katkısız
ḫ.		136/3
ḫāliyā	:	boş olarak, boş olduğu halde
ḫ.-dur		136/6
ḫalḳ	:	halk, topluluk; varlık, yaratma
ḫ.		21/5, 85/2, 108/5, 121/2, 142/3, 171/4, 198/2, 241/3, 285/6, 349/1, 358/5, 367/3, 378/6, 378/8
ḫ.-ı meydān		385/4
ḫ.-ı na.-dan		264/2, 264/3
ḫ. (it-)		264/3
ḫ. (iyle-)		85/2
ḫ.-nıñg		12/2
ḫ.-nı		102/7, 342/2
ḫ.-dın		151/3, 234/6
ḫ.-ġa		290/6
ḥalḳa	:	halka, daire; tesbih
ḥ.		128/5, 230/5, 372/3
ḥ.-i küfr		349/6
ḥ.-i zülf		336/8
ḥ. ḥalḳa		128/5
ḥ.-sıġa		228/4, 333/5
ḥalḳa-i küfr	:	küfür halkası, sevgilinin saçı
ḥ.-i k.		349/6
ḥalḳa-i zülf	:	küfür halkası, sevgilinin saçı
ḥ.-i z.		336/8
halḳ-ı nā-dān	:	cahil halk

	h.-ı n.-dın	264/2, 264/3
ḥal(l)	:	çözme, ayrılma, çözülme, açmazdan çıkma
	ḥ.	222/6
ḫalvet	:	yalnız, tenha; tenha yer; tenhaya çekilme
	ḫānḳah u ḫ.	303/6
	ḫ.-ni	238/8
ḫalvet-nişīn	:	yalnız oturan, tenhada oturan
	ḫ.	185/4, 274/6
ḫām	:	pişmemiş, olgunlaşmamış; tecrübesiz, boş, beyhude
	sevdā-yı ḫ.	346/3
	ḫ.-sūz	52/7
	ḫ.-nıñg	229/4
	ḫ.-ıdın	349/6
ḫam	:	eğri bükülmüş, kıvrım
	ḫ.	110/3, 164/1, 191/3, 197/2, 239/5, 265/6, 316/5
	ḫ.-ı zülf	219/3
	ḫ. (bol-)	110/4, 238/7
	ḫ. (ḳıl-)	10/6, 110/4, 257/6
	ḫ.-ıdın	349/6
ḥamāyil:		(ḥamā'il) kılıçbağı, kılıç kayışı
	ḥ.	254/1
ḫāme	:	kalem
	h.	215/6
	til ü h.	204/3, 231/1
	h.-din	104/3
ḫam-ı zülf	:	saçın kıvrımı, büklümü
	h.-ı z.-üñgni	219/3
ḥamḳā	:	ahmak, budala (kadın)
	baḳl-ı ḥ.	284/6
ḥaml	:	isnat, atıf, yük, yükleme
	ḥ. (it-)	249/8
ḫamlıḳ	:	eğrilik, bükülmüş, eğri
	ḫ.	203/3
ḫammār	:	şarabçı, meyhaneci
	ḫ.	199/6
	dil-ber-i ḫ.	174/5

külbe-i ḫ. 190/6, 315/5, 354/6

pīr-i ḫ. 37/6

muḳīm-i külbe-i ḫ. 147/5

muḳīm-i küy-ı ḫ. 336/7

ser-menzil-i ḫ. 156/1

ḫ.-ı 237/6

ḫ.-ını 384/7

ḫam-sūz : pişmeden yanan

ḫ. 52/7

hāmūn : geniş sahra, bozkır

h. 35/2, 94/5, 374/4

ḫᵛān : yemek sofrası

ḫ.-ı vaṣl 57/4

geda-yı ḫ. 50/7

ḫ. (ḳıl-) 230/5

ḫᵛān-ı vaṣl :

ḫ.-ı v.-da 57/4

ḫancer : hançer

ḫ.-i͡ng 65/1, 193/4

ḫ. mü 26/4

-ḫand : sürekli gülme, sürekli gülen

şeker-ḫ 16/2

zehr-ḫ. 111/6, 114/3

ḫandān : gülen, sevinçli, mutlu

ḫ. 4/8, 16/2, 18/3

ḫ.-ımdadur 118/7

ġonçe-i ḫ. 388/5

gül-berg-i ḫ. 139/1

leb-i ḫ. 77/5, 137/1

ḫāne : ev, mesken

ḫ. 62/3

mey-ḫ. 227/2, 227/3

ḫan-ḳah: tekke, dervişlerin evi

ḫ. 49/6, 65/7, 105/7, 231/6, 249/7, 372/6

şeyh-i ḫ. 348/7

ḫ u halvet 303/6

ḫ. (şeyhi) 204/8

ḫ.-ḳa 74/5

ḫ.-da 27/8

ḫānümān : (hanmān) ev, ev bark, ocak

ḫ. 12/7, 28/1

bī-ḫ. 165/9

ḫ.-dur 205/3

ḫ.-dın 95/6, 198/3, 198/5

ḫ.-ım 383/2, 383/3

ḫ.-ımnı 252/1, 377/3

ḫ.-ımġa 236/1

ḫ.-ı 105/1

ḫ.-ın 40/7, 105/1

ḫˇār : hor, aşağı, hakir

ḫˇ. 202/1

ḫˇ. u zār 311/4

ḫˇ. u zebūn 322/4

ḫˇ. –u zebūnluḳ 224/5

ḫūn-ḫˇ. 37/6

ḫār : diken

ḫ. 10/2

ḫ.-ı hecr 116/3

ḫ.-ı miḥnet 153/1

ḫ. (ḳıl-) 260/5

ḫ.-lar 86/4

ḫārā : çakmak taşı, mermer

ḫ.-da 251/1

ḫarāb : yıkık, viran, bozuk; çaresiz; çok sarhoş, perişan

ḫ. 79/1, 278/4, 285/1, 285/2, 333/4, 365/2

'ālem-i ḫ. 15/2

mest ü ḫ. 15/2, 54/6

ḫ.-ābād 352/2

ḫ.-aḥvāl 129/1

cān-ḫ. 291/5

ḫ. (iyle-) 85/6, 246/2

ḫ. (ḳıl-) 228/1

ḫarāb-ābād : haraplıkla dolu yer, tam harebe

ḫ.-ıma 352/2

ḫarābāt : meyhane

ḫ. 27/8, 103/2, 133/7

ḫ.-ı fenā 204/8, 231/6

ḫ.-nıñ 227/4

ḫ. (ehli) 153/6

ḫarābāt-ı fenā : yokluk meyhanesi

ḫ. 204/8, 231/6

ḫarāblıġ : virane , harap olmuş yer

ḫ. 285/2

ḫarāc : haraç, müslüman olmayanlardan alınan vergi

ḫ. 96/2

ḥarekāt : hareket, sarsıntı, deprem

h. 90/6

ḥarām : şeriatçe, dince yasak olan şey

ḥ. (it-) 287/7

ḥarāret : sıcaklık

ḫ.-dür 259/3

ḫ.-imġa 154/2

ḫāre : sert taş, kaya

h. 252/7

h.-ler 131/1

h.-leridin 76/3

ḥareket : hareket, sarsıntı, deprem.(bkz. ḥarekāt)

ḥ. 223/4

ḥ.-din 174/6

ḥarem : saygıdeğer, kutsal yer; kabe, sevgili

ḥ. 235/6, 317/7

ḥarf : harf, söz, lakırtı, işaret

ḥ. 69/4

ḥ.-i vefā 345/6

ḥ.-i 201/1, 247/2

ḥ.-idür 253/5

ḥ.-leridür 82/6

ḥarf-i vefā : vefa harfleri

ḥ.-i v.-dın 345/6

ḫar-geh-nişīn : otağda oturan

meh-i ḫ. 182/5

ḫār-ḫār : gönül üzüntüsü, yürek sıkıntısı

ḫ. 128/1, 323/3, 373/7

ḫ.-ī 323/3

ḫār-ı hecr : ayrılıgın dikeni

ḫ.-ı h.-idin 116/3

ḫār-ı miḥnet : keder dikeni

ḫ.-ı m.-dür 116/5

ḫ.-ı m.-ıġa 153/1

ḫāric : dış, dışarı, dışta; hiç ilgisi olmayan kimse

ḫ. 237/7

ḫarīdār : satın alıcı

ḫ. 376/3

ḫ.-min 147/4

ḫ. irdiñiz 146/5

ḫ.-ı 102/3

ḥarīf : arkadaş, meslaktaş, dost

ḥ. 256/4

ḥ-i cürʻa-keş 302/5

ḥ. irmestür 239/7

ḥarīf-i cürʻa-keş : içki içme arkadaşı

ḥ.-i c.-im 302/5

ḥarīr : ipek

ḥ. 62/4, 297/1

ḥ.-i al 133/2

ḥarīr-i al : kırmızı elbise

ḥ.-i a.-ı 133/2

harrāz : ayna, mühre ve benzeri şeyleri satan kişi

h. 172/6

ḫˇār u zār : hakir ve zayıf, çaresiz, güçsüz

ḫ. 311/4

ḫˇār u zebūn : hakir ve zayıf, çaresiz

ḫ. 322/4

ḫʷār u zebūnluk : hakir ve zayıflık, çaresizlik
ḫ. 224/5
ḫāṣ : has, özel, yakın
ḫ. 168/1, 168/6, 172/1
ḫ.-larıdın 168/2
ḫās : çöp, çerçöp
ḫ. 109/2, 120/5, 358/3, 368/1, 370/1
hāşāk u ḫ. 151/6
ḫ.-dın 238/5
ḫ.-ın 230/4
ḥased : kıskançlık, çekememezlik
ḥ. 108/2, 389/3
ḥ.-din 4/5
ḥāṣıl : ortaya çıkmış; işin, sözün sonu
ḥ. 52/5
ḥ. (it-) 66/6
ḥāṣılı : olmuş, ortaya çıkmış; işin, sözün sonu
ḥ. 220/7
ḫāṣīy(y)e : nitelik
ḫ.-sidin 176/5
ḫāṣīy(y)et : nitelik, özellik
ḫ. 34/3
ḫ.-i 191/1, 213/4
ḫ.-ini 166/2
ḫaṣlet : huy, yaradılış, mizaç
ḫ.-de 111/1
ḥaşlillah : Allah göstermesin, asla, katiyen
ḥ. 59/5
ḥaşmet : büyüklük, heybet, saygıdan dolayı çekinme
ḥ. 3/6
ḥ.-i Perviz 358/6
ḥaşmet-i Perviz : Pervizin büyüklüğü
ḥ. 358/6
ḥaṣr : sıkıştırma, dar bir yerin içine alma, mahsus kılma
ḥ.-de 181/5
ḥaşr : toplama, ölüleri diriltip mahşere çıkarma, kıyamet
ṣabāḥ-ı ḥ. 379/6

ḥ.-ġa		79/6
ḥasret	:	hasret, özlem
ḥ.		305/5, 309/4
āh-ı ḥ.		153/3
nedamet ü ḥ.		302/6
ḥ.-i		164/1, 339/2
ḥ.-iġa		155/4
ḥ.-ide		82/4
ḥ.-idin		16/4, 257/5
ḥāṣṣa	:	özel
ḥ.		51/9, 61/3, 79/1, 142/2, 177/8
ḫaste	:	hasta
ḫ.		26/2, 26/5, 30/5, 34/1, 60/7, 67/1, 80/3, 139/1, 141/7, 174/2, 232/7, 250/1, 250/2, 294/5, 336/7, 337/3, 372/4, 372/5, 385/7
min-i ḫ.		252/1
ḫ. vü zār		293/4
ġarīb ü ḫ.		335/5
ḫ.-min		382/6
ḫ.-dür		234/1
ḫ.-ni		57/2
ḫ.-ġa		43/9, 47/6, 81/5
ḫ.-dın		77/4
ḫastesiz	:	hastasız
ḫ.		55/5
ḫaste vü zār	:	hasta ve inleyen
ḫ.		293/4
ḫāşāk	:	çöp, süprüntü, çalı çırpı
ḫ.		60/1, 64/7, 81/1, 85/3, 86/3, 358/3
ḫ.-ı ḫavāṭır		78/7
ḫ. u has		151/6
ḫ.-in		310/3
ḫāşāķ-ı ḫavāṭır	:	düşünce çöpleri
ḫ.-ı ḫ.		78/7
ḫaşḫāş	:	kapsüllerinden afyon çıkarılan bitki
ḫ.		64/7
ḥāşiye	:	bir şeyin kenarlarını işleme

	ḫ.	236/4, 310/4
ḥaşv :		yastık gibi şeylerin içine doldurulan kuru ot, saman
	ḥ. irür	77/5
ḫaṭṭ :		çizgi, satır, yol, yazı, yüzdeki ayva tüyleri
	ḫ.	94/4, 104/3, 106/9, 133/1, 135/2, 158/4, 177/1-8, 206/3, 303/7, 324/1, 379/3
	ḫ.-ı ḫażrā	280/3
	ḫayl-ı ḫ.	147/4
	sebze-i ḫ.	367/5, 375/5
	yüz ü ḫ.	289/2
	mir-ḫ.	164/6
	ser-ḫ.	177/2
	ḫ.-ıñg	80/1, 117/2, 137/1, 172/5, 177/6, 225/3, 309/5
	ḫ.-ıñg irmes	335/1
	ḫ.-ınıñg	126/2
	ḫ.-ıdın	177/8
	ḫ.-lar	65/2, 345/3
	ḫ.-ları	120/6, 295/4
ḫaṭ-ı ḫazrā :		yeşil hat, sevgilinin ayva tüyleri
	ḫ.- ı. ḫ.	280/3
ḫaṭā :		yanlış, yanılma, hata, kusur
	ḫ.	39/1
	ḫ.-dur	149/5
	ḫ. (ḳıl-)	204/7, 230/3, 231/5
ḫaṭar :		tehlike
	ḫ.	38/3, 330/6
ḫaṭarlıḳ :		tehlikeli, sakıncalı
	ḫ.	221/6
ḫāṭır :		zihin, gönül, fikir, keyif
	ḫ.	23/4, 58/7
	ḫ.-ı ġam	11/2
	ḫ.-ı nā-şād	348/2, 352/1
	cem'iyyet-i ḫ.	83/6
	ḫ.-nı	143/6
	ḫ.-ım	36/1, 37/1

ḫ.-ımdın 24/4

ḫ.-ımġa 351/6

ḫ.-ıñg 247/5

ḫ.-ıñgnıñg 349/3

ḫ.-ıñgnı 208/2

ḫ.-ıñga 273/5

ḫ.-ıñgda 23/9

ḫ.-ı 158/2

ḫ.-ıġa 224/3, 224/6

ḫ.-ları 349/2

ḫāṭır-ı ġam : kederli, tasalı gönül

ḫ.-ı ġ. 11/2

ḫāṭır-ı nā-şād : tasalı gönül

ḫ. 352/1

ḫaṭ(ṭ) : çizgi, iz, satır, yazı, hat, yol, yüzdeki ayva tüyleri

ḫ. 247/5, 280/3

ḫ.-ı müşkīn 44/1

ḫ. ü zülf 158/2

ḫıżr-ı ḫ. 4/6

ḫ. ü la'l 100/7

ḫāl ü ḫ. 207/1

leb ü ḫ. 274/1

ḫ. (bol-) 247/6

ḫ.-ıñg 339/1

ḫ.-ıñga 255/6

ḫ.-ı 201/8, 213/1

ḫ.-ınıñg 158/2, 388/3

ḫ.-ıġa 212/4

ḫ.-ıdın 247/6

ḫaṭṭ-ı müşkīn : mis kokulu hat

ḫ. 44/1

ḫaṭṭ ü ḫāl : ayva tüyleri ve ben

ḫ. ü ḫ.-i 257/5

ḫaṭṭ ü la'l : ayva tüyleri ve dudak

ḫ. ü l.-i 100/7

ḫaṭṭ ü zülf	:	ayva tüyleri ve zülf
ḫ. ü z.-nüñ		158/2
ḥavādis :		yeni söz
ḥ.		53/7, 213/6
ḥavāle	:	bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma
ḥ.		14/2, 59/7, 71/8
ḫavāṣ	:	hassalar, özellikler
ḫ.		168/2, 172/4
ḫavvās	:	çerçi, satıcı; hurma yapraklarıyle sepet ören kişi
ḫ.		172/6
ḫavāṭır :		düşünceler, anılar; tasa
ḫāşāḳ-ı ḫ.		78/7
ḫāver	:	doğu, gündoğusu
ḫ.		99/2
ḫāverī	:	şarkla, doğu ile ilgili
mihr-i ḫ.		188/1
ḥay	:	vah, eyvah
ḥ.		55/6
ḥ.-dın		55/6
hāy u ḫūy	:	hemen, bir anda
h.u ḫ.		63/6
ḥayā	:	utanma, ar, namus, edele
ḥ.		60/5
ḫayāl	:	hayal, boş düşünce, kuruntu
h.		45/2, 121/4, 129/5, 251/1, 269/1, 278/7, 298/4, 317/1, 360/1, 390/1
fānūs-ı ḫ.		257/2
ḫ. (it-)		82/2, 93/4, 374/1
ḫ. (ḳıl-)		313/1
ḫ.-ġa		127/6
ḫ.-im		127/1, 144/1
ḫ.-iñ		5/6
ḫ.-iñdin		178/1
ḫ.-i		28/4, 89/2, 257/2, 296/2, 329/1, 357/2, 390/3
ḫ.-in		346/3
ḫ.-ide		21/4, 225/1, 320/3
ḫ.-idedür		20/2

	ḫ.-inde	90/3
	ḫ.-idin	34/5, 289/5, 304/3, 360/7
ḥayāt	:	hayat, canlılık, dirilik
	ḥ.	88/4, 90/3, 92/5, 140/7, 150/7, 153/7, 228/2, 291/5, 319/6
	āb-ı ḥ.	80/4, 106/7
	mümidd-i ḥ.	90/7
	ḥ.-ı cāvidān	198/1
	ḥ.-āyīn	180/5
	ḥ. (çeşmesi)	161/5
	ḥ.-ım	63/6, 286/2, 379/2
	ḥ.-ımdur	380/2
	ḥ.-ıñgnı	88/4
	ḥ.-ı	140/6, 215/2
ḥayāt-āyīn	:	hayat merasimi
	ḥ.	180/5
ḥayāt-ı cāvidān	:	daimi hayat
	ḥ.-ı c.-dın	198/1
ḥāyil	:	perde, örtü, engel
	ḥ.	241/7, 254/2, 254/5, 272/7, 278/1-7
ḫayl	:	grup, halk, topluluk, zümre
	ḫ.	84/4, 121/7
	ḫ.-i ahter	21/3
	ḫ.-ı belā	295/4
	ḫ.-ı efġān	313/5
	ḫ.-ı ḫaṭ	147/4
	ḫ.-i hazīn	185/7
	ḫ.-ı mazlum	106/8
	ḫ.-i müjgān	195/3
	ḫ.-ı raḳīb	234/4
	ḫ.-i sevdāyī-mizāc	96/1
	ḫ.-i ʿuşşaḳ	25/2
	ser ḫ.	323/4
	ḫ.-da	25/2
	ḫ.-i	135/1, 254/2
	ḫ.-i durur	155/2
	ḫ.-ınıñg	197/2

ḫ.-in		374/1
ḫ.-ini		238/4, 342/4, 249/4
ḫ.-iġa		203/1, 275/5, 290/5
ḫ.-idin		229/1, 353/7
ḫayl-ı aḫter	:	yıldız topluluğu
ḫ.-ı a		21/3
ḫayl-ı belā	:	bela sürüsü
ḫ.-ı b.-ġa		295/4
ḫayl-ı efġan	:	çığlık kümesi, çığlık
ḫ.-ı e.-ım		313/5
ḫayl-i ġam	:	gam topluluğu
ḫ.-i ġ.-ımġa		170/1
ḫayl-i ḫaṭ	:	ayva tüyleri
ḫ.-i ḫ.		147/4
ḫayl-i ḫayāl	:	hayal sürüsü
ḫ.-i ḫ.-iñ		145/4
ḫayl-ı maẓlum:		mazlum topluluğu
ḫ.-ı m. (āhı)		106/8
ḫayl-i müjgān	:	kirpik sürüsü
ḫ.		195/3
ḫayl-i nücūm	:	yıldız kümesi
ḫ.		60/3
ḫayl-ı raḳīb	:	rakip gurubu
ḫ.		234/4
ḫayl-i ʿuşşak	:	aşıklar topluluğu
ḫ.		25/2
ḫayr	:	iyi, faydalı, hayırlı
ḫ.		30/2
ḥayrān	:	şaşmış, şaşırmış, tutkun
ḥ.		4/1, 82/4, 137/6, 150/4, 234/5, 263/1, 292/2, 308/5, 375/7
ḥ. (bol-)		279/1
ḥ. (iyle-)		344/2
ḥ. (ḳıl-)		85/7, 86/7, 208/4
ḥ.-min		375/7
ḥ.-dur		140/4
ḥ.-dın		264/5

ḥayrānlıġ :	hayranlık
ḥ.	189/2, 189/2, 377/1
ḥ.-ı	191/6
ḥ.-ım	310/1
ḥayret :	şaşkınlık
ḥ.	124/2
ḥ. (iyle-)	68/2
ḥ.-din	18/3, 310/1
ḥ.-i	204/5, 231/3
ḥayvān :	canlılık, dirilik
ḥ.	319/5, 349/5, 353/3, 379/2, 380/2
āb-ı ḥ.	307/4, 360/5
çeşme-i ḥ.	4/6, 18/2, 137/1
ḥ. (çeşmesi)	239/2
ḥ. (suyı)	206/8, 349/5, 354/5
ẖazān :	sonbahar
ẖ.	59/4, 138/6, 245/5, 256/6, 303/5
ẖ.-ı hecr	31/1
ẖ.-ı hicrān	313/1
ẖ.-ı şeyb	153/3
berg-i ẖ.	289/3
ẖ.-da	258/5
ẖ.-dın	83/1, 221/6, 332/7
ẖ.-ıda	258/7
ẖazān-ı hecr :	ayrılığın sonbaharı
ẖ.-ı h.	31/1
ẖazān-ı hicrān:	ayrılığın sonbaharı
ẖ.-ı h.-ım	313/1
ẖazān-ı şeyb :	ihtiyarlığın sonbaharı
ẖ.-ı ş.	153/3
ẖazānlıg :	sararmış, sonbahar gelmiş
ẖ.	258/6
ḥaẕer :	sakınma, korunma, kaçınma
ḥ.	28/8, 161/3
ḥ. (ḳıl-)	203/3, 241/7
ḥāżır :	huzurda, meydanda olan, bizzat bulunan
ḥ.	56/6

	ḥ. (bol-)	370/2
	ḥ. irdi	54/2
ḫāzin	:	kederli, gamlı
	ḫ.	145/7, 157/3, 167/5, 238/1, 244/3, 252/3, 331/2, 339/2
	ḫ.-i cennet	134/3
	ḫayl-i ḫ.	185/7
	ḫ.-din	174/4
	ḫ.-sin	290/7
ḫāzin-i cennet :		cennet bekçisi
	ḫ.	134/3
ḥażrā	:	yeşil, yeşillik, sebzelik
	ḥ.	2/1
	çerḫ-i ḥ.	284/4
	ḫaṭ-ı ḥ.	280/3
	ṭāḳ-ı ḥ.	106/8
	ṭuyūr-ı gül-şen-i ḥ.	107/5
hecr	:	ayrılık
	h.	10/9, 11/5, 14/2, 20/3, 30/2, 47/6, 60/7, 61/3, 87/5, 105/5, 119/4, 132/2, 141/5, 168/4, 182/3, 196/2, 196/4, 223/4, 249/1, 257/7, 258/5, 258/7, 261/3, 288/1, 290/6, 303/1, 306/7, 311/3, 342/1, 345/4, 365/7, 366/3, 369/5, 373/4, 379/5, 381/3, 381/4, 386/4
	būriyā-yı h.	346/2
	cellād-ı h.	158/3
	derd-i h.	383/1
	ġam-ı h.	49/1
	ḫār-ı h.	116/3
	ḫumār-ı h.	97/3, 380/5
	şām-ı h.	381/2, 383/6
	zehr-i h.	325/2
	h. ü vaṣl	351/6
	h. (ibtilāsı)	22/2
	h. (miḥneti)	85/3
	h. (otı)	106/3
	h. (tīġı)	119/5
	h. (za'fi)	287/3
	h. (zehri)	148/4, 235/5
	h.-ġa	16/6

h.-de 150/1
h.-im 147/2, 174/6
h.-iñg 22/7, 194/4, 274/5, 376/6
h.-iñga 308/2
h.-iñgde 150/6, 230/4, 368/1, 368/5
h.-iñgdin 178/7, 198/5
h.-i 70/2, 286/3, 305/1
h.-iġa 63/4
h.-ide 22/3, 34/2, 87/1, 129/2, 155/3, 155/8, 190/1, 374/2, 377/6
h.-inde 30/3
h.-idin 27/7, 87/1, 192/5, 237/3, 337/5

hedef : amaç, maksat, nişangah
h. 53/7

heft : yedi sayısı
h. 102/6

helāk : ölme, yok olma, harcanma
h. 299/3, 302/4
h. (kıl-) 101/7
h.-im 37/2, 90/2, 224/1
h.-in 175/4, 362/3
h.-idin 299/1

ḥelāl : dini hükümler bakımından kullanılabilen, haram olmayan
h. 37/5, 148/5

hem : de, dahi, hem, beraberlik ifade eden edat
h. 2/6, 2/8, 3/3, 10/4, 15/3, 41/1, 57/4, 61/2, 70/2, 94/4, 114/1, 129/1, 141/1, 146/7, 178/2, 179/1, 204/3, 209/4, 222/2, 222/4, 283/5, 288/7, 305/3, 314/1-6, 334/2, 345/2, 348/3, 349/1, 353/1, 360/4, 367/5, 374/2, 376/2, 378/1, 379/2, 379/6, 380/3, 381/5, 382/1, 383/5, 385/1
h... h... 10/9, 16/2, 83/7, 96/1, 96/3, 102/7, 104/1, 126/1, 145/4, 165/1, 205/6, 233/1, 237/5, 294/6, 364/3, 377/7
h. (bol-) 381/2
h.-dür 335/5

hem-dem : sıkı fıkı, arkadaş
h. 25/1, 85/3, 316/4
h.-lerġa 205/3, 232/3

hem-demliķ : arkadaşlık
h. 203/1

hem-derd : dert ortağı
h. 84/7

hem-derdlik : dert ortaklığı
h. (kıl-) 361/1
hem-ḫāne : aynı evde oturan, arkadaş
h. 95/6, 182/3, 187/4
h. (iyle-) 103/5
hem-rāh : yoldaş, yol arkadaşı
h. 140/9
h.-dur 123/2
h.-nı 390/1
h.-ım 389/6
h.-ım durur 389/6
h.-ıñg 113/9
h.-ı 142/2
hem-rāz: sıkı fıkı arkadaş, sır arkadaşı
h. 277/4
h. (kıl- 215/3
hem-reh : yoldaş, yol arkadaşı (bkz. hem-rāh)
h. 223/7
hem-reng : bir renkte, rengi bir
h. 295/3
hem-sāye : komşu
h.-ler 123/3
hem-ṣoḥbet : sohbet arkadaşı
h. 346/8
hem-teklik : yoldaşlık, arkadaşlık
h. 77/2
hem-teñg : benzer, eş
h. 228/2
hem-vāre : daima, her zaman
h. 262/6
hemān : hemen, derhal, o anda
h. 165/7, 165/9
hemānā : tıpkı, şüphesiz
h. 18/6, 47/6, 75/3, 155/4, 219/5, 238/8
hemīşe : daima, her an, devamlı, sürekli olarak
h. 15/2, 192/4, 213/2, 256/1
hencār : usul, yol, kaide
h. 344/5
hengām : zaman, çağ, mevsim

h.-ı		365/5
hengāme	:	kavga, gürültü, şamata
h.-ni		193/1
henüz	:	henüz, daha, yeni, şimdiye kadar
h.		23/4, 143/2, 147/1-7, 241/2
her	:	hep, bütün
h.		3/1, 4/2, 5/4, 5/6, 10/2, 11/3, 12/3, 15/6, 18/2, 19/2, 19/3, 19/5, 26/1, 26/2, 26/6, 26/8, 28/4, 28/7, 34/2, 35/3, 36/1, 43/4, 44/9, 45/5, 47/3, 48/2, 53/4, 53/8, 58/1, 64/5, 65/3, 66/1, 67/7, 71/8, 77/3, 78/2, 80/5, 80/8, 84/4, 89/4, 99/5, 99/7, 99/8, 1/101, 1/102, 104/4, 106/6, 106/9, 108/3, 117/2, 117/4, 119/6, 121/6, 123/4, 125/4, 127/3, 127/7, 131/1, 134/3, 135/6, 136/2, 137/7, 138/6, 139/3, 139/5, 140/6, 140/9, 141/2, 147/4, 147/5, 148/1, 153/3, 153/5, 153/7, 154/5, 155/2, 155/5, 157/6, 158/1, 165/5, 176/4, 177/1, 178/1, 179/4, 179/5, 182/3, 186/1, 187/3, 189/2, 195/1-6, 2/101, 2/103, 205/2, 205/3, 206/4, 206/4, 213/2, 213/7, 215/7, 217/1, 221/3, 225/3, 229/3, 232/2, 234/3, 237/8, 238/2, 238/4, 238/7, 243/4, 244/2, 244/3, 244/5, 246/2, 246/6, 247/1, 247/1, 247/2, 247/2, 247/5,248/3, 248/3, 249/2, 249/3, 257/1, 258/6, 259/5, 263/6, 266/5, 269/4, 270/4, 274/5, 274/5, 275/4, 276/3, 279/4, 281/2, 281/4, 281/5, 284/6, 285/2, 287/2, 296/3, 300/5, 306/7, 310/1, 316/1, 318/2, 319/6, 321/1, 324/2, 327/1, 330/1-7, 331/6, 339/6, 340/2, 340/2, 341/1, 341/2, 342/4, 345/4, 347/9, 352/5,353/4, 354/5, 355/1, 355/7, 358/1, 360/6, 364/1, 367/4, 369/2, 369/5, 370/4, 374/5, 375/2, 378/4, 378/8, 381/2, 382/7, 385/4,
h. -bir		257/1
h. biri		71/3, 85/5, 86/5, 114/3, 119/3, 238/1, 252/2, 279/7, 283/1, 338/6
h. ḳaçan		108/4, 121/2, 196/3
h. kim		148/5, 158/3, 158/6, 172/2, 342/2
h. kişi		16/6, 27/2, 50/8, 56/4, 153/2, 235/2, 251/7, 314/2
h. ni kim		83/6, 104/6, 177/6
hergiz	:	asla, hiçbir zaman
h.		32/1, 32/2, 35/6, 47/7, 85/9, 86/9, 96/4, 126/3, 155/3, 155/4, 156/3, 158/5, 164/7, 241/3, 241/7, 254/2, 297/4, 309/7, 327/5, 338/1, 348/2, 380/3
Herī	:	Herat.
h.		188/7
herze	:	boş lakırdı, saçma söz
h.		63/6, 100/6
hevā	:	heves, arzu, sevgi

h.		54/1, 154/4, 332/3, 380/2
h.-dur		138/1
h.-ġa		96/6
h.-da		44/7, 213/5, 361/5
h.-sın		63/3
h.-sıġa		243/3
h.-sıda		103/1, 106/6, 162/1, 285/5
h.-sında		190/4
hevāyī	:	nefsine düşkün, ciddi şeylere ilgisiz
h.		195/6
heves	:	arzu, istek
h.		154/1, 154/4, 257/7, 281/5, 304/7, 325/1
h.-idin		308/4
h. it-		28/3
hey	:	hey, ey
h.		205/6
hey'et	:	şekil, suret, kıyafet
h.-i		274/2
heyhāt	:	yazık, ne yazık
h.		81/6, 90/5
hezīmet :		bozgun, bozgunluk
h. (iyle-)		68/7
hezl	:	şaka, alay
h.		321/5, 324/5
h. (iyle-)		100/6
ḫıdmet-kār	:	hizmetkar, hizmetçi
h. (bol-)		286/5
ḥınā	:	kına
ḥ.		245/3
ḫırām	:	nazlı, edalı; salınarak gidiş
ḫ.		280/6, 346/1
ḫ. (iyle-)		69/3
ḫ.-ı		379/2
ḫırāmān	:	salına salına, naz ve eda ile yürüyen
serv-i ḫ.		139/3, 234/2
ḫ. (iyle-)		233/6
Ḫırāsān :		Horasan
Ḫ.-dın		264/6

ḫırāş	:	tırmalayan
ḫ.		124/4
ḫ. (it-)		207/4
ḫ. (ol-)		345/4
ḫ.-ımda		345/4
ḫ.-ıñg		207/4
ḫ.-īde		207/4
ḫ.-ıġa		365/4
ḫıred	:	akıl, fikir
ḫ.		2/6, 28/2, 82/8, 109/1, 109/2, 113/1, 122/4, 146/1, 190/7, 198/3, 347/8
ḫūş u ḫ.		124/4, 146/4
ḫūş u ṣabr u ḫ. u din		227/6
ḫ.-mend		16/5
ḫ.-āsār		179/5
ḫ. (ehli)		45/4, 82/8
ḫ.-ni		113/5
ḫıred-āsār	:	akıl eserleri
ḫ.		179/5
ḫıred-mend	:	akıllı
ḫ.		16/5, 111/4
ḫırḳa	:	hırka
ḫ.		35/5, 193/6
ḫ.-i bāde		29/6
ḫ. vü defter ü tesbīḥ u muṣallā		93/8
ḫ.-m		119/6, 153/6
ḫ.-ñg		316/6
ḫ.-ñgda		219/6
ḫ.-sın		284/6
ḫırḳa-i bāde	:	içki kıyafeti
ḫ.-i b.-ġa		29/6
ḥırmān	:	mahrumluk, ümitsizlik
ḥ.		53/3
dūd-ı ḥ.		140/8
raḫt-ḥ.		75/6
ḥırmānlıġ	:	ümitsizlik

mesīḥ u Ḫ.		280/3
Ḫ.-ġa		89/1
Ḫ. (imes)		284/6
Ḫıżr-ı ḫaṭṭ	:	ayva tüyleri
Ḫ.-ı ḫ.-ın͡gnın͡g		4/6
Ḫıżr-ı reh	:	yol gösterici, Hızır
Ḫ.		307/4
Ḫ.-ı r. (bol-)		239/4
Ḫıżr ü mesīḥā	:	Hızr ve İsa peygamber
Ḫ.		*100/7, 162/1
Ḫıżr u mesīh	:	Hızr ve İsa peygamber
Ḫ.		67/3
Ḫıżr-veş:		Hızr gibi
Ḫ.		324/1
Ḥicāb	:	utanma, sıkılma, perde, örtü
ḥ.		50/2, 278/6, 333/6
ḥ.-ın		278/6
ḥ.-ıġa		370/2
ḥ.-ıdın		140/4
ḥicār	:	taşlar
ḥ.-ıdın		140/4
ḥicāz	:	Türk müziği makamlarından biri
ḥ.		264/6
hicr	:	ayrılık
h.-im		12/8
h.-in͡g		138/3
h.-inde		139/2, 139/4
hicrān	:	ayrılık, unutulmaz acı
h.		47/5, 65/4, 87/3, 173/3, 276/1, 309/4, 376/7
bīm-i h.		268/2
endūh-ı h.		141/6
ġām-ı h.		173/5
gül-şen-i h.		363/1
ḫazān-ı h.		313/1
mihnet-i h.		150/5
mübtelā-yı dāġ-ı h.		208/7
nīş-i h.		316/3

	nişter-i h.	76/2
	şām-ı h.	127/1, 155/1, 379/4
	şu'le-i h.	375/3
	vasl u h	164/5
	h. (ġamı)	85/1
	h. (bendi)	173/1
	h. ('ivazı)	172/2
	h. (taşı)	120/2
	h. (tüni)	31/5
	h-da mu	26/7
	h.-dın	43/3, 157/2
	h.-ım	126/5
	h.-ı	174/5, 294/2
	h.-ıġa	38/4, 220/6
	h.-ıda	155/2
	h.-ıdın	156/2
hīç :		hiç, hiçbir
	h.	23/3, 27/6, 30/5, 37/2, 39/2, 55/1, 61/1, 61/5, 62/1, 87/8, 113/6, 154/4, 157/2, 217/4299/3, 322/5, 375/3
hidayet :		hak yoluna, doğru yola girme
	h.	69/8
ḫidmet :		iş, hizmet
	h.	3/12, 61/6
	h.-ide	254/6
ḥikāyet :		anlatma
	ḥ.	59/6, 98/5, 326/7
ḥikmet :		hakimlik, sebep
	ḥ.	335/5
	ehl-i h.	120/6
hilāfet :		halifelik
	h.	314/3
hilāl :		yeni ay, sevgilinin kaşı
	h.	212/3, 251/3, 259/4, 269/1
	h.-in͡g	145/3
	h.-idin	209/5
hil'at :		kaftan
	h.	24/7, 118/1, 125/2, 261/5, 292/1
	h.-ı	125/2
	h.-ın	3/1, 40/1, 261/1

	h. (irmes)	118/1
himāyet :		koruma, korunma
	h.	71/7
himmet :		çaba, emek, çalışma; yüksek irade
	h.	3/12
	h.-dür	3/4
	h.-i	234/7
Hind :		Hindistan
	h.	152/7
	h (ili)	195/3
hindū :		hintli, kara renkli, satürn, ben, benek
	h.	68/7, 100/4, 133/4
	h.-yı nā-maʿdud	19/5
	h.-sı	40/2
hindū-yı nā-maʿdūd :		sayılamayacak kadar çok Hintli
	h.	19/5
hinduyī :		Hindulara ait, Hinduya mensup
	h.-dür	195/3
ḥisāb :		hesap
	ḥ.	50/4, 52/5, 53/7, 79/7, 338/6
	bī-ḥ.	24/5, 278/7, 291/6
	ḥ. (iyle-)	246/3
	ḥ.-ı	51/6
	ḥ.-ıġa	50/4
	ḥ.-ın	30/3
ḥisābī :		hesaba, sayıya bağlı
	ḥ.	291/6
ḥiṣār :		kale
	ḥ.	14/3
ḫōd :		kendi, bizzat
	ḫ.	10/8, 43/7, 70/5, 79/7, 107/2, 154/2, 165/5, 172/6, 180/1, 195/1, 218/6, 223/5, 252/5, 263/3, 273/7, 295/5, 296/4, 297/2, 349/5, 379/4
	ḫ.-bīn	17/6
	bī-ḫ.	176/2, 254/7, 337/2
	ḫ. (it-)	377/9
ḫod-bīn :		kendini beğenmiş, bencil
	ḫ.	17/6
ḫōdluġ :		benlik

bī ḫ.-dın 91/5

bī-ḫ.-um 87/1

bī ḫ.-uma 94/1

ḥoḳḳa hokka; küçük mücevher kutusu

ḥ.-i la'l 42/5

ḥ.-sıdır 34/4

ḥ.-sın 287/5

ḥoḳḳa-i la'l : dudağın hokkası

ḥ.-i l.-i 42/5

ḫoş : hoş, iyi, güzel, tatlı,

ḫ. 11/6, 23/2, 25/6, 54/1, 179/1, 206/7, 220/5, 224/3, 224/5, 286/5, 291/7

ḫ. (kör-) 2/9

ḫ. (bol-) 155/5

ḫ. (ol-) 111/5, 156/5

ḫ. (tut-) 192/6, 335/7, 346/7

şād u ḫ. 196/9

ḫ. (min) 278/5, 341/3

ḫ. tur 23/2, 71/1, 79/1, 84/7, 84/9, 203/1, 275/4, 305/3, 348/4, 379/1

ḫ.-turur 23/5, 97/2

ḫ. durur 177/4

ḫoş-dil : gönlü hoş, memnun

ḫ. 249/6, 292/6

ḫ.-min 357/2

ḫoş-elḥān : makamı güzel ve tatlı okuyan

ḫ. 347/9

ḫoş-ḥāl : hali vakti yerinde olan

ḫ. 154/7

ḫ. (it-) 269/6

ḫ. (tut-) 224/1, 224/2

ḫoş-nümā : güzel görünen

ḫ. 177/3, 344/6

ḫoş-vaḳt : iyi, memnun

ḫ. v. (ol-) 206/7

ḫoş-vaḳtlıġ : iyilik, memnunluk

ḫ.-ı 97/6

ḫoşā : ne hoş, ne güzel

	ḫ.	3/7, 4/7, 49/6
ḫoşla- :		hoş tutmak
	ḫ.-mas min	388/6
ḫoşluġ :		hoşluk
	ḫ.-ı	351/7
ḫöşraḳ :		çok hoş
	ḫ.	178/2
ḫöy :		ter
	ḫ.	2/2, 19/4, 123/4
	ḫ. ir-	353/3
	ḳadre-i ḫ.	21/3
	ḫ.-lar	306/4
ḫūb :		güzel, hoş, iyi
	ḫ.	58/1-9, 80/1, 254/2
	ḫ. (imes)	24/1, 24/8, 70/6
	ḫ.-lar	16/3, 60/3, 110/2, 128/3, 176/6, 302/3, 381/6
	ḫ.-larnı	58/4, 178/3
	ḫ.-larġa	189/5
	ḫ.-lardın	58/2, 80/1
ḫūbraḳ :		güzel, hoş, iyi
	ḫ.	200/1
Hubeyb :		Hubeyb
	h. u Enes	154/7
Hubeyb u Enes :		Hubeyb ve Enes
	h.	154/7
Ḫudā(y) :		Tanrı, Allah
	Ḫ.	85/2, 189/1, 293/3, 322/4, 384/3
ḫuffāş :		yarasa; gece kuşu
	ḫ.-ı	109/3
ḥulel :		elbiseler
	ḥ.	248/5
ḥulle :		cennet elbisesi
	ḥ.	118/4, 185/5
	ḥ.-i kāfūr-gūn	247/3
	'iza'r u ḥ.	125/4
	ḥ.-ġa	322/5
	ḥ.-din	273/3

ḥ.-ñg	357/3
ḥ.-si	125/3
ḥ.-sin	284/1, 284/4
ḥ.-lerġa	66/3
ḥulle-i kāfūr-gūn :	kafur renkli cennet elbisesi
ḥ.	247/3
ḫum :	küp, şarap küpü
ḫ.	299/6
ḫumār :	içki mahmurluğu / keyfi
ḫ.	15/5, 85/3, 131/6, 153/1, 155/1, 161/6, 199/6, 322/6, 354/6, 384/7
ḫ.-ı hecr	97/3, 380/5
ʿayn-ı ḫ.	51/1
renc-i ḫ.	373/6
ḫ. (derdi)	85/3
ḫ.-ım	336/7
ḫ.-ı	174/5, 340/6
ḫ.-ında	22/7
ḫumār-ı hecr :	ayrılık mahmurluğu
ḫ.-ı h.	380/5
ḫ.-ı h.-ide	97/3
ḥumret :	kırmızılık, kızıllık
ḥ.-i	241/3
ḥ.-in	249/1
ḫūn :	**kan**
ḫ.	293/2
ḫ.-ı ciger	38/2
ḫ.-āb	42/1
ḫ.-ḫˇār	37/5
ferhād-ı ciger-ḫ.	94/2
ḫūn-āb :	kanlı yaş/göz yaşı
ḫ.	42/1, 70/3, 261/7
ḫ.-ı ġam	298/4
ḫ.-ın	148/5
ḫ.-ıdın	34/1, 375/1
ḫūn-ābe:	kanlı yaş, göz yaşı(bkz. ḫūn-āb)
ḫ.	224/6

ḫ.-i hicrān 63/7

ḫūn-āb-ı ġam : gamın, tasanın, kederin kanlı yaşı

ḫ. ġ.-durur 298/4

ḫūn-āb-ı hicrān : ayrılığın kanlı yaşı

ḫ. 75/4

ḫūn-ābe-i hicrān : ayrılığın kanlı yaşı

ḫ. 63/7

ḫun-ālūd : kana bulanmış

ḫ. 19/3

ḫūn-āmīz : kana karışmış

ḫ. 149/3

ḫūn-bār : kan yağdırıcı

çeşm-i ḫ. 41/1

dīde-i ḫ. 338/4

ḫūn-ḫᵛār : kan içen, kan dökücü

ḫ. 37/5

ḫūn-ı āb: gözyaşının kanı, kanlı göz yaşı

ḫ. 54/1

ḫūn-ı ciger : ciger kanı

ḫ. 38/2, 59/1

ḫūnī : kan dökmeye meyilli, kanlı

ḫ. 121/3

ḫūn-rīz : kan döken, kan dökücü

ḫ. 149/1, 149/3

ḥūr : hüri, cennet kızı, güzel

ḥ. 33/7, 79/7, 167/7, 310/7, 387/7

ḥ.-ı cennet 119/1, 248/5

ḥ.-ı cinān 326/3

ḥ.-i melek-sīmā 160/1

ḥ.-ı perī-peyker 11/3

ḥ. u perī 331/4

cennet ü ḥ. 79/7

ḥ.-nıñ 102/1

ḥ.-ġa 24/3, 362/5

ḥūr-ı cennet : cennet hurisi

ḥ. 248/5

ḥ.-ı c.-dür mü 119/1

ḥūr-i melek-sīmā : melek yüzlü huri
ḥ. 110/1
ḫurd : yiyecek
ḫ. u ḫ˘ab 266/7
ḫurde : ufak, zerre, değersiz; nükte; ayıp
ḫ. 327/2, 343/6
ḫ.-i nazm 198/6
ḫurde-i ʿışḳ : aşk kırıntısı
ḫ.-i ʿı.-ıñgnı 233/3
ḫurde-i nazm : şiir kırıntısı
ḫ.-i n.-ıñġa 198/6
ḫurde-dān : dikkat sahibi, nükte ve inceli anlayan
şāh-ı ḫ. 198/6
ḫ.-lar 326/4
ḥūrī : cennet kızı, sevgili
serv-i ḥ. 220/1
ḥurī-zād : huriden doğma
serv-i ḥ. 110/7, 348/1
ḫurrem : şen sevinçli
ḫ. 28/7, 292/6, 371/7
sebz ü ḫ. 4/6, 332/8
ḫurremlıġ : şenlik
ḫ. 116/6, 116/7
ḫursend : kanaat eden, gözütok
ḫ. 16/6, 111/5, 283/3
ḫ.-idür 119/2
ḫurşīd : güneş
ḫ. 25/5, 145/9
ṣafḥa-i ḫ. 56/5
ṭārem-i ḫ. 341/3
ḫ.-sīmā 23/2
ḫ. (kıl-) 89/3
ḫ. (iyle-) 212/3
ḫ.-çe 353/4
ḫ.-i 109/3
ḫ.-idin 209/5

ḫurşīd-sīmā	:	güneş yüzlü, sevgili
ḫ.		23/2
ḥurūf	:	harfler
bī-mihr ü ḥ.		214/6
ḫurūs	:	horoz
tāc-ı ḫ.-ı efġān		126/8
ḫurūs-ı efġān	:	inleyen horoz
h.-ı e.-dın		126/8
ḫusrev	:	padişah, sultan
ḫ.		220/4
ḫ.-i encūm-sipah		51/9
ḫ.-i ġāzī		142/9
ḫ.-i hāver		99/2
Ḫusrev-i ġāzī	:	Sasani hükümdarı 1. Hüsrev
ḫ.		142/9
Ḫusrev-i hāver:		Doğunun hükümdarı
ḫ.		99/2
ḫuṣūṣa	:	başkaca, ayrıca
ḫ.		164/8
ḫuṣūṣiyyet	:	hususilik, ahbablık, yakınlık
ḫ.		170/3
hūş	:	akıl; fikir; şuur; sezgi
h.		76/6, 77/5, 103/3, 109/6, 146/1
h. u ṣabr u hıred u dīn		227/6
h. u hıred		124/4, 146/4
ʿakl u h.		38/5
ṣabr u h.		102/2
h.-yār		243/7
bi-h.		52/4
h.-dın		390/4
h.-um		22/1, 68/6
h.-umnı		114/1
h.-umdın		52/4
h.-uñġnı		242/4
h.-ı		67/6
h.-ın		50/8
h.-ında		22/1

hūş-mend : akıl sahibi; akıllı
h. 50/7
hūşe-çīn: başak toplayan/toplayıcı
h. 185/6
hūş u ḫıred : akıl ve fikir
h. 124/4
hūş-yār : akıllı
h.-min 147/7
Ḫuten : (Ḫoten) Çin ile Türkistan arasında,göbeğindenmisk çıkarılan ceylanları ile ünlü bir bölge.

müşg-i ḫ. 364/5
ḫūy : tabiat, mizac; alışkanlık
ḫ. 354/5
bed-ḫ. 190/5
ḫ. (it-) 351/7
ḫ. (iyle-) 66/5
ḫ.-dın 358/4
hücūm : hücum saldırma; saldırış
h. 71/5
h. (it-) 121/5
hüdhüd : ibibik kuşu; Süleyman peygamber ile Belkıs arasında haber getiren kuş
h. 2/7
ḥükm : hüküm, emir
ḥ. 3/13, 12/9, 189/5
ḥ. (iyle-) 128/5, 189/5
h.-in 220/6
hümāyūn : mübarek, kutlu; padişaha ait
h. 90/1, 133/4
h. -fāl 134/5
baht-ı h. 94/8
hümāyūn-fāl : mübarek, kutlu,uğurlu
h. 134/5
hüner : marifet, bilme
h. 61/2, 80/5, 200/2
hürküt- : ürkütmek
h.-üp 63/6

ḥüsn	:	güzellik
ḥ.		85/4, 87/4, 107/3, 119/1, 158/6, 189/5, 389/5
ḥ.-i kelām		17/7
ḥ.-i rūḥ-efza		12/2
ḥ.-i rūz-efzūn		169/4, 374/5
ʿālem-i ḥ.		22/4
bāġ-ı ḥ.-i		290/4
bahār-ı h.		147/4, 214/5
dīvān-ı ḥ.		187/3
kisver-i ḥ.		193/3
mirʾāt-ı ḥ.		19/1
nesim-i ḥ.		154/6
ṣulṭān-ı ḥ.		220/6
zīb-i ḥ.		177/2
ḥ. (bāzāsı)		102/6
ḥ. (ehli)		235/5
ḥ. (ili)		110/7
ḥ.-üñg		204/3, 256/2, 324/1, 367/3
ḥ.-iñġa		343/4
ḥ.-üñge		193/2, 193/5, 310/1, 370/2
ḥ.-i		204/9, 289/3, 375/7, 389/7
ḥ.-in		206/1, 253/1
ḥ.-iġa		85/7, 262/5, 265/6
ḥüsn-i kelām	:	sözün güzelliği
h.		17/7
ḥüsn-i rūḥ-efza:		ruha tazelik veren, ömür uzatan güzellik
ḥ.		12/2
ḥüsn-i rūz-efzūn:		ömür uzatan güzellik
ḥ.		374/5
hüveydā	:	açık, apaçık, belli
h.		106/1
ḥüzn	:	gam, keder, sıkıntı
palās-ı ḥ.		207/6

I

ıl-	:	dikkat etmek, dikkate almak, iliştirmek
ı.-madım		288/4
ılıġ	:	ılık
ı.		193/7
ʿıraḳ	:	Türk Müziğinin en eski mürekkep makamlarından biri
ʿı.		264/6
ʿi.-dın		319/7
ısıtmaḳ	:	sıtma ve hastalık ateşine tutulmak
ı.-ḳa		63/3
ışlāḥ	:	iyileştirme, düzeltme
ı.		198/6
ısıġ	:	sıcak, sıcaklık
ı.		5/1, 193/1
ıssıġ	:	sıcak, sıcaklık (bkz. ısıg)
ı.		193/7
ı.-dın		259/3
ʿışḳ	:	aşk, aşırı sevgi
ʿı.		17/5, 40/5, 70/4, 81/1, 85/4, 109/1, 121/1, 127/2, 135/7, 136/3, 146/4, 146/5, 148/3, 164/6, 164/7, 172/4, 179/6, 181/2, 189/4, 196/1-9, 208/5, 213/3, 217/4, 219/1, 224/5, 258/7, 290/5, 303/4, 309/7, 358/6, 364/4, 366/1, 366/5, 366/6, 375/4, 378/8, 382/4, 384/7, 386/1, 386/2, 386/4, 386/7, 390/6
ʿı.-ı bi-cānım		127/5
ʿı.-ı deyr		100/8
ʿı.-ı lāübāli		329/6
berḳ-ı ʿı.-ıñg		383/3
cürm-i ʿı. -ımġa		128/5
kāfir-i ʿı.		378/3
manṭıḳ-ı ʿı.		240/7
nükte-i ʿı.		100/5
ṣaḥrā-yı ʿı.		165/4

ʿı.-ıda 12/5, 24/2, 79/1, 353/5, 366/4

ʿı.-ıdın 4/1, 31/3, 181/5, 190/5, 237/2, 262/4

ʿışḳ-ı bī-cān : cansız aşk

ʿı.-ı b.-ım (bile) 127/4

ʿışḳ-ı muḥrik : yakıcı aşk

ʿı. 63/3

ʿışḳ u mey : aşk ve içki

ʿı. 206/7

ʿıṭr : güzel koku

ʿı.-ın 388/6

ʿı.-ıdın 116/3

ʿıvaz : bedel, karşılık

ʿı.-ı (hicrān ʿı.) 172/2

ʿıyādet : hatır sorma, ziyaret

ʿı.-ḳa 65/1

ʿıyān : belli, açık, meydanda

ʿı. 3/12, 28/1, 33/5, 158/1, 180/3, 220/3, 203/6, 206/5, 285/1, 338/1, 345/3, 357/1, 389/2

ʿı. (bol-) 302/3

ʿı.(it-) 410/17-R

ʿı. (ḳıl-) 69/4, 302/4, 230/1

ʿıyş : yaşama; zevk ve safa, keyf

ʿı. 79/8, 205/6, 207/2, 350/1, 379/4

ʿı.-ı müdām 346/7

cām-ı ʿı. 333/4

gülşen-i ʿı. 214/5

ṣāf-ı ʿa. 145/8

ʿı. ü ferāġat 249/6

ʿı. ü neşāṭ 82/7

ʿı. ü ṭarāb 81/4

ʿı. (it-) 148/5

ʿı. ḳıl 375/6

İ

i-	:	imek, olmak (krş. ir-)
i.-miş sin		343/5
i.-miş		31/4, 47/6, 57/6, 172/3, 172/4, 181/3, 189/6, 218/7, 382/5, 391/5, 415/22-R
i.-dim		15/4, 54/1, 80/2, 97/3, 206/7, 222/1, 225/1, 290/1-7, 306/3
i.-di		16/3, 18/6, 34/8, 76/7, 84/1, 84/4, 90/4, 93/5, 94/6, 129/4, 147/2, 164/8, 205/5, 206/5, 218/1, 222/5, 290/2, 290/5, 304/5, 310/6, 366/1, 366/6, 382/3, 388/1
i.-sem		104/4, 146/6
i.-se		61/5, 73/2, 73/4, 170/5, 181/4, 225/2, 250/4, 271/5, 278/3, 366/3
i.-sen͡g		37/7, 77/6, 168/6, 189/5, 202/5, 239/7, 287/6
i.-ken		79/6
i.-men		11/2, 123/5, 127/3
i.-messin		30/5
i.-mes		2/3, 3/5, 14/5, 15/1, 17/7, 24/1, 24/2, 24/5, 24/6, 24/7, 24/8, 59/2, 70/6, 85/8, 101/4, 101/6, 116/3, 123/5, 125/5, 132/7, 154/3, 169/5, 173/5, 179/3, 189/3, 190/2, 205/4, 207/6, 214/2, 214/3, 217/3, 228/5, 237/8, 240/3, 241/7, 245/5, 345/6, 249/7, 254/5, 287/3, 299/5, 305/4, 316/3, 320/6, 347/4, 362/1, 364/2, 375/6, 380/6, 427/34-R, 413/20-R
i.-mesler		31/6
i.-mes turur		327/6
i.-mestür		3/7, 55/8, 58/5, 102/2, 398/5-R
i.-mes irdi		386/6, 16/3
ʿibādet	:	Allahın emirlerini yerine getirme, tapma, tapınma
ʿi.		204/7, 231/5
ʿibret	:	kötü bir hadiseden alınan ders
ʿi. (al-)		121/2, 229/2
ibtidā	:	başlama, başlangıç, ilk
i. (ḳıl-)		197/3

ibtilā : aşırı düşkünlük

i.-sında 22/2

īcād : vücuda getirme, yeniden bir şey çıkarma

ī. 109/7

ictimā' : toplanma, bir araya gelme yığılma

i. 131/5

ictināb : sakınma, çekinme, kaçış

i. 15/7, 285/4, 336/1

iç : iç

i. 345/2

i.-im 22/2, 42/3, 144/3

i.-imnin͡g 345/2

i.-imge 246/3

i.-imde 253/5

i.-imdekini 302/4

i.-in͡g 233/5

i.-i 165/2

i.-idür 303/6

i.-ke 397/4-R

i.-ide 160/2

i.-inde 10/2, 22/5, 26/4, 42/5, 51/1, 53/2, 62/4, 64/3, 89/2, 147/7, 213/3, 225/3, 258/6, 263/2, 317/6, 327/2, 380/5

i.-idin 122/7

iç- : içmek

i.-er sin 306/5, 319/3

i.-er 54/1

i.-üptür 318/3

i.-mişler 131/6

i.-tim 319/5

i.-tin͡g 64/6

i.-ti 54/6, 84/4, 190/3, 197/5

i.-tiler 115/5

i.-kesin		99/8
i.-key		380/5
i.-sem		24/5
i.-sen͡g		64/3, 97/2, 324/2
i.-se		126/9, 226/7, 357/2
i.-seler		145/8
i.(!)		45/6, 51/6, 54/3, 105/5, 121/7, 322/5, 357/7, 370/7
i.-kil		59/1, 364/5
i.-ken		79/6
i.-kendin		357/3
i.-kenge		115/2
i.-keni		54/6
i.-ip		97/8, 227/2, 380/7, 387/6
i.-iben		79/4
i.-erde		15/6
i.-erge		126/8
i.-keli		54/2
i.-kende		310/6
i.-men		49/4
i.-medim		359/1
i.-mesem		95/5
i.-mese		84/5
i.-mesdin		259/1
i.-meyin		359/6
içkeri	:	içeri
i.-din		23/6, 250/7
içmek	:	içme, içiş
i.		82/5, 349/5
i.-in͡g		357/1
i.-ke		186/6, 349/5
içre	:	içinde
i.		3/10, 13/3, 18/4, 18/5, 21/5, 22/8, 25/3, 26/7, 27/8, 29/1,

33/3, 38/6, 50/3, 57/7, 58/3, 61/6, 65/5, 66/1, 89/1, 89/2, 90/3, 91/6, 96/2, 97/4, 106/4, 109/7, 111/2, 113/1, 113/5, 115/1-6, 118/6, 121/4, 127/2, 127/3, 135/4, 136/3, 137/1, 138/3, 139/6, 140/7, 145/7, 146/5, 165/4, 165/9, 170/6, 170/7, 174/7, 182/1, 183/6, 187/3, 189/4, 189/7, 192/4, 194/2, 196/4, 201/5, 202/4, 203/3, 203/8, 207/5, 208/4, 230/5, 239/1, 240/7, 241/6, 247/4, 256/4, 258/3, 289/3, 295/2, 295/7, 299/6, 299/7, 303/2, 303/5, 303/6, 306/4, 313/3, 320/7, 323/4, 344/5, 346/1-8, 349/2, 349/6360/1-9, 362/4, 377/1, 380/8, 382/4, 394/4-R

i.-dür 67/7, 101/5

içür-: içirmek

i.-se 79/4

i'dād : hazırlama geliştirme

i.-niñg 144/5

idbār : talihsizlik, düşkünlük

i. 302/6

ahter-i i. 129/3

dāġ-ı i. 312/7

i.-ım 40/3

idġām : birbirine benzeyen iki harfi bir yazıp şedde ile okuma

i.-ın 69/4

idi : sahip, efendi

i.- ġa 109/2

ifrāṭ : müfret; aşırı gitme, haddini aşma

i. 124/6

ifṭār : oruç açma

i.-ıġa 152/6

ig- : eğmek

i.-meñgiz 141/6

igil- : eğilmek

i.-dim 251/6

ig(i)n	:	omuz, sırt, arka, üst
i.-imdin		88/1
i.-in͡ge		128/4
i.-ide		248/5
igme	:	eğilmiş, bükülmüş, iki kat olmuş
i.		250/3
igne	:	iğne
i.		21/4, 239/5, 281/1
mīl ü i.		258/4
i.-din		245/5
iḫlāṣ	:	gönülden gelen dostluk, halis, temiz sevgi
i.		109/9, 168/5, 172/7
iḥmāl	:	önemsememe, savsaklama; tek etme, bırakma
i.		97/6, 133/5
iḥrām	:	hacıların kābe'yi tavaf için Mekke haricinde örtünmeye mecbur oldukları dikişsiz bürgü
i.-ım		287/7
i.-ıda		235/6
İḥsān	:	bağış, iyilik etme
i.		143/5, 191/8
i. ü taḥsin		17/7
luṭf u i.		155/7
iḫtilāl	:	bozukluk, bozulma, karışıklık
i.		360/8
iḫtilāṭ	:	karışma, katışma, kaygı
i.		178/2
iḥtimāl	:	yüklenme, olabilirlik
i.-in		334/4
İhtimām	:	özenme; dikkatli titiz çalışma
i.		133/5
i. (iyle-)		69/8
iḥtirāz	:	sakınma, çekinme, korkma

i. 190/5
iḫtisāb : hesap sorma, sorumluluk
i. 15/4
iḫtişāş : bir ilim veya sanat üzerinde fazla çalışma, uzmanlık
i. 170/1, 170/2, 170/3, 170/4, 170/5, 170/6, 170/7
iḫtiyār : seçim, tercih; istek
i. 14/1, 54/5, 130/5, 194/6, 199/4, 243/9, 263/7, 311/7
bī.-i. 202/2, 321/4
i.-ım 136/2
i.-ı 58/4
i.-ın 190/4
iḫtiyarlıḳ : yaşlılık
bī-i. -da 199/3
iḫtiyārsız : tercihsiz, zorunlu
i. 199/3, 218/3
iḫtiyāţ : sakınma, tedbirli bulunma
i. 178/4, 371/3
i. (it-) 381/2
ʿiḳāb : eza, cefa, eziyet
i. 79/8
iḳbāl : baht, talih, mutluluk
i. 423/30-R
i.-in 206/1
gül-şen-i i. 153/1
kevkeb-i i. 97/1, 129/3
ikev : ikisi
i. 82/4
iki : iki
i. 42/4, 50/8, 81/2, 100/5, 116/5, 134/2, 151/6, 181/5, 226/5, 272/1, 287/5, 418/25-R
ikin : acaba, mı acaba, ki
i. 16/7, 26/1-9, 29/1-7, 150/2, 168/3, 174/1, 174/7, 179/7,

	209/6, 253/6, 311/5, 317/1-7, 355/1
ikki :	iki
i.	12/7, 17/3, 17/3, 19/5, 19/5, 34/8, 51/1, 52/3, 70/1, 80/1, 90/1, 128/3, 134/2, 170/2, 177/2, 188/4, 226/3, 233/2, 250/5, 273/2, 283/2, 287/5, 327/4, 333/5, 339/3, 350/3, 370/6
i. ikki	128/3
i.-de	93/1
i.-din	353/2
i.-si	377/4
i.-mizniñg	45/1
ikmeklik :	ekme, ekiş
i.	249/2
ikrāh :	tiksinme, birine zorla iş yaptırma
i.-ı	142/8
iḳrār :	tasdik, kabul
i.	309/7
iktisāb :	kazanma, edinme
i. (iyle-)	2/5
iḳtiżā :	gereklik, lazım gelme
i.-yı çerh-i zengār	117/6
iḳtiżā-yı çerh-i zengār :	paslı feleğin gereği, olması gerekeni
i.-yı ç.-i z.-ı	117/6
il :	il, ülke, halk, el, başkası, yabancı
i.	4/5, 10/4, 14/6, 34/3, 42/1, 45/3, 50/8, 56/6, 68/4, 88/6, 96/6, 110/1, 114/2, 138/2, 154/5, 157/6, 176/2, 181/3, 190/3, 199/1, 209/3, 212/1, 234/5, 244/1-7, 247/4, 253/1, 259/7, 262/7, 284/4, 290/6, 319/3, 349/7, 351/7, 360/1, 377/2, 383/5
i.-niñg	206/4, 349/2
i.-ni	17/5, 85/7, 185/3, 205/3, 206/7, 213/4, 232/3, 253/4, 296/5, 302/4, 331/2

i.-ige 79/3, 170/1, 170/4

i.-ge 30/9, 45/5, 52/4, 59/7, 83/2, 88/6, 90/6, 145/6, 148/6, 148/7, 205/6, 208/3, 240/5, 259/7, 286/6, 287/2, 346/7

i.-din 32/7, 84/7, 98/5, 126/7, 346/1, 364/2

i.-ide 313/8

i.-idin 38/1, 85/8

i.-in 56/3

i.-inde 343/5

i.-ler 72/1

il : el (krş. ilig)

i. 4/5, 34/3, 42/1, 45/3, 96/6, 110/1, 114/2, 138/2, 154/5, 157/6, 176/2, 181/3, 190/3, 199/1, 209/3, 234/5, 244/1-7, 247/4, 262/7, 284/4, 319/3, 360/1, 377/2

i.-inin͡g 377/8

i.-idin 110/7, 131/1

il- dikkate almak, göz önünde bulundurmak

i.-mes 290/3

i.-medi 304/4

ʿilāc : ilaç, çare, önlem

ʿi. 76/5, 85/3, 91/5, 96/1, 96/4, 116/3, 315/2, 341/3

ʿi. (ḳıl-) 230/4

ʿi.-ım 382/2

ʿi.-ımdın 335/5

ilāhā : Ey Allahım, Tanrım

i. 1/1

ilāhi : Allah ile ilgili, dini

i. 432/39-R

iʿlām : bildirme, anlatma

i.(iyle-) 5/5

ile : ile (bağlama edatı)

i. 3/5, 19/7, 28/5, 31/6, 40/6, 45/4, 47/4, 56/3, 60/5, 65/5, 66/5, 73/1, 75/3, 85/1, 94/2, 95/6, 96/4, 103/1, 107/1, 107/2, 107/3, 107/6, 109/9, 120/1, 123/1, 135/7, 137/1,

139/3, 140/4, 141/4, 147/2, 148/2, 150/3, 157/4, 170/5, 171/6, 179/5, 181/4, 183/5, 189/1, 190/3, 197/2, 197/5, 205/7, 209/2, 217/7, 219/4, 220/1, 221/2, 222/3, 222/5, 227/6, 228/4, 230/3, 232/6, 240/4, 245/6, 248/4, 258/9, 261/1, 271/4, 274/4, 292/1, 295/6, 297/4, 297/5, 302/2, 305/7, 308/2, 318/6, 319/1, 341/1-9, 342/3, 344/1-7, 351/1-6, 360/6, 363/6, 374/4, 382/4, 383/5, 384/8, 385/4, 385/7, 386/2, 395/2-R, 395/2-R, 422/29-R

ilen : ile, birlikte

i. 140/4, 308/7

il(i)g : el (krş. il)

i. 244/1

i.-im 177/5, 375/1

i.-imni 306/1

i.-ime 84/7, 84/8

i.-imde 54/1, 300/1

i.-imdin 54/5

i.-in͡gni 62/3

i.-in͡gge 409/16-R

i.-in͡gdin 364/5

i.-i 138/5, 344/5, 318/1

i.-inin͡g 345/4

i.-ini 201/1, 376/1-8

i.-in 324/3, 376/1

i.-ige 255/2

i.-inde 126/9

i.-ide 79/5, 125/6, 146/6

i.-idin 61/3, 138/5, 146/3, 190/4, 228/6, 376/1

İlḥād : gerçek inaçtan dönme, cayma, dinsizlik

i. 240/11

illā : -den başka; ancak; kesinlikle

i. 12/6, 93/1, 93/9, 113/6, 386/7

ilmek	:	düğüm, ilmek
i.		13/4
ilt-	:	iletmek, atıp gitmek, ulaştırmak
i.-ür min		360/1, 389/3
i.-ür		10/3, 73/2, 73/5, 85/4, 86/4
i.-kümdür		359/6
i. (!)		294/5
i.-ip		324/1
i.-iben		141/7, 310/5
ilticā	:	sıgınma, barınma
i. (ḳıl-)		204/8, 231/6
iltifāt	:	yüzünü çevirip bakma, gönül alma
i.		108/2
i. (it-)		385/3
iltimās	:	kayırma, kayırıcı
i.		151/2
Īmā	:	işaretle anlatma, dolaylı anlatma
Ī. (ḳıl-)		121/3
Īmān	:	inanma, inanç,
Ī.		308/4, 339/5
naḳd-i i.		281/6
Ī.-ım		29/5
ʿimāret	:	bayındırlık,
ʿi.		296/6
ʿi.-dür		238/9
imdād	:	medet etme, yardıma koşma, yardım
i.		268/5
imdi	:	şimdi, artık
i.		14/5, 32/7, 52/2, 67/2, 110/5, 111/2, 135/7, 146/3, 152/5, 181/5, 235/6, 241/1, 245/1, 251/6, 256/5, 263/5, 268/4, 271/3, 298/2, 335/6, 348/7, 368/3, 368/6, 375/2, 379/5, 388/3, 407/14-R

imgek : emek, eziyet, zahmet
i.-idin 13/3, 14/1, 59/8, 162/6, 294/3, 313/4
imgen- : zahmet çekmek, sıkıntıya düşmek
i.-dim 299/1
i.-mege sin 268/7
imkān : imkan, mümkün olan
i. 150/7, 173/5, 181/4, 251/2, 263/5, 271/6, 287/3, 378/1
i.-ı nefes 150/2
i.-ı hata 1/3-M
i. (ḳıl-) 86/8
i.-dur 140/1
i.-dın 43/6
i.-ım 234/7, 313/9
i.-ı 110/3, 134/1, 229/3
imkān-ı ḫaṭa: hata imkanı
i.-ı ḫ. 1/3-M
imkān-ı nefes : nefes alma imkanı
i. 150/2
imtiḥān : deneme, sınama
i. (ḳıl-) 230/8
imtiyāz : farklılık, farklı olma
i. 277/6
imtizāc : uyuşma, uyum
i. 96/6
in- : inmek
i.-er 55/4
i.-se 378/7
ʿinād : dizgin, idare etme
ʿi. 104/8
ʿinān : dizgin, idare etme
ʿi. 76/4
inan- : inanmak

i. (!)		203/3
i.-ma		147/5
'inayeṭ:		iyilik, bağış, erdem
dürr-i 'i.		396/3-R
inbisāṭ	:	iç açılma, ferahlık, sevinme
i.		178/1
inci-	:	incinmek, kırılmak
i.-mey		382/7
inçkerek	:	daha ince, çok ince
i.		315/1
inçü	:	inci
i.		22/6
indür-	:	indirmek
i.-mediñg		232/8
inek	:	işte
ī.		168/4, 338/, 3365/4
infi'āl	:	gücenme, darılma
i.		251/6, 360/4
def'-i i.		257/4
i.-im		377/6
i.-iñg		145/7
i.-iñgdin		351/2
insāf	:	insaf, acıma
i. (bir-)		3/3
inḳıyād	:	boyun eğme, teslim olma
i.		104/6
ins	:	insan
i. ü cin		254/4
insān	:	insan, adam, kişi
i.		18/6, 191/5
i. ü cin		18/6
nev'-i i.		32/1

insān ü cin	:	insan ve cin
i.		18/6
ins ü cin	:	insan ve cin
i. ü c.-de		254/4
intiẓār	:	bekleme, bekletilme; gözlenme
i.		321/1, 371/2
dağ-ı i.		214/4, 243/6, 311/3
i.-dın		417/24-R
i.-ım		192/1
i.-ı		340/1
i.-ında		22/1
i.-ıdın		298/1
ip	:	ip, urgan
i.		73/2
ipek	:	ipek
i.		225/1, 344/3
i.-din		114/4
i.-ler		239/3
ir	:	er, erkek, insan
i. (iseñg)		37/7
ir-	:	imek, olmak, varolmak (krş. i-)
i.-ür min		105/6, 355/5
i.-ür		3/4, 3/7, 4/4, 4/8, 10/2, 11/6, 17/3, 19/4, 22/1, 25/5, 25/6, 30/6, 45/5, 47/4, 51/3, 53/2, 56/4, 56/6, 63/3, 77/5, 78/2, 80/1, 81/6, 83/6, 89/7, 90/3, 90/6, 93/4, 94/5, 95/5, 100/4, 102/9, 102/9, 104/3, 105/3, 128/6, 129/8, 150/1, 157/2, 154/6, 155/3, 155/7, 169/1, 169/6, 176/4, 177/6, 179/1, 180/3, 189/5, 192/2, 203/6, 213/2, 218/2, 225/1, 226/3, 230/4, 240/2, 240/5, 241/8, 247/1, 255/6, 258/5, 259/7, 269/1, 272/2, 278/1-7, 296/4, 305/5, 306/6, 311/1, 311/2, 311/3, 313/2, 313/7, 339/3, 344/3, 345/2, 345/4, 346/2, 347/5, 367/1, 363/6, 365/6, 365/7, 369/2, 374/4, 380/3, 385/7, 1/10-M, 394/1-R, 409/16-R

i.-ürler 375/7
i.-miş 65/9, 88/3, 149/2, 159/2, 165/1-9, 177/3, 246/6, 256/7, 343/7, 382/6
i.-dim 65/4, 92/6, 97/4, 173/3, 220/7, 291/2, 304/2, 337/2
i.-diñg 218/1, 342/7
i.-di 28/2, 34/1, 47/7, 49/2, 54/1, 58/2, 61/3, 82/8, 90/4, 113/4, 120/5, 197/2, 197/4, 197/6, 202/1, 204/5, 218/4, 222/2, 223/1, 223/3, 232/7, 246/2, 367/4, 286/6, 290/6, 337/3, 359/2, 380/8, 380/8, 311/6, 383/3
i.-diñgiz 146/1, 146/1, 146/2, 146/3, 146/4, 146/5, 146/6, 146/7, 146/6
i.-sem 111/4, 310/3
i.-señg 171/2, 172/7, 200/5, 230/2, 390/6
i.-se 190/5, 313/8, 382/4, 398/5-R
i.-kendür 259/2
i.-kende 146/2
i.-se irdi 202/1
i.-men 353/1
i.-mes min 171/5
i.-mes sin 256/6
i.-mes 3/2, 3/13, 23/2, 84/6, 71/3, 91/7, 94/5, 106/4, 111/4, 119/3, 120/3, 140/7, 171/2, 205/7, 222/2, 239/2, 241/2, 247/3, 248/4, 249/5, 250/6, 256/4, 298/3, 306/4, 330/4, 335/1, 353/1, 353/3, 363/3, 367/3, 369/2, 369/4
i.-mestür 146/3, 193/1, 239/7, 254/6, 368/5, 350/2
i.-mes idi 204/5, 231/3

irāde : istek, yerine getirme
i. 14/1

irem : Ad Kavmi zamanında Seddād tarafından cennete benzetilerek yapılan bahçe.
sebze-i bāġ-ı i. 335/1

iriş- : erişmek, ulaşmak

i.-ip		34/9
irit-	:	eritmek
i.-ti		220/4
irken	:	önce, evvel vakit
i.-de		371/3
i.-in		120/6
irk	:	erk, güç, iktidar
i.-i		220/6
irkin	:	acaba, belki
i.		12/9, 135/3, 164/2, 165/9, 213/6, 259/2
i. (mu)		58/3
irşād	:	doğru yolu gösterme, uyarma
i.		105/7, 196/8, 240/8, 332/8
i. (iyle-)		159/7
i. irür		125/5
i.-nıñg		220/8
i.-ıma		348/7, 352/6
irsāl	:	gönderme, salıverme
i.(it-)		294/6
irtibāṭ	:	rabtedilme, bağlanış, bağlama
i.		178/5
is	:	koku
i.-i		230/8, 337/1, 383/5, 388/1
i.-in		78/1, 381/1, 388/9
i.-si		243/8
is-	:	esmek
i.-er		35/2
i. –ti		34/7
i.-ip		2/4, 109/5
'Īsā	:	İsa peygamber
'Ī.		18/4, 49/4, 100/2, 194/6
īs̱ār	:	ikram, bağış; dökme, saçma

	Ī.-ı	237/8
	Ī. (iyle-)	349/4
'Īsī	**:**	İsa peygamber (bkz. 'Īsā)
	'Ī.	25/5, 212/2
	'Ī.-ga	203/6
	'Ī.-i meryem	25/5
'Īsī-i Meryem	**:**	İsa peygamber
	'Ī.-yi m.-ni	240/6
isker-	**:**	söz dinlemek,
	i.-meyin	24/5
iski	**:**	eski
	i.	42/1, 90/2, 178/6, 203/8, 280/6, 319/6, 346/7
islām	**:**	İslam
	i.	20/6, 126/7, 343/5
	kişver-i i.	248/6
	naḳd-i i.	287/6
	i. (ehli)	342/3
	i.-ım	217/7
	i.-ı	126/7
isle-	**:**	koklamak
	i.-gey min	368/2
islemek	**:**	koklama, koklayış
	i.-ke	422/29-R
islen-	**:**	kokulanmak, kokmak
	i.-ġan	388/4
ism	**:**	isim
	i.-i	1/2
isneyniyyet	**:**	ikilik, ikiden ibaret olma
	i.	104/7
iste-	**:**	istemek
	i.-r min	15/5, 223/6, 368/3
	i.-rem	102/8, 171/1, 173/7, 175/4, 244/6

isten-	:	istenmek
i.-ip		96/6
istiġfār	:	Allah'tan günahın bağışlanmasını isteme, tövbe etme
i. (ḳıl-)		260/6
istiġnā	:	tok gözlülük, ihtiyaçsızlık; nazlanma, çekinme
i.		71/9, 113/3, 155/5, 353/6, 382/1
i. (imes)		155/5
i.-sı		102/2
istiḫāre	:	bir işin hayırlı olup olmayacağını anlamak üzere abdest alıp, dua edip uykuya yatma
i.		297/6
i. (ḳıl-)		74/5, 297/6
istimā'	:	dinleme, kulak verme
i.		263/6
istişhād	:	tanık gösterme, misal, tanık getirme
i.		240/10
istür-	:	estir-
i.-üñg		229/7
'isyān	:	ittaatsizlik; ayaklanma, tanrının emirlerine uymama
'i.		10/6, 302/1
'i.-ı		340/4
iş	:	iş
i.		45/3, 59/5, 91/1, 129/9, 203/9, 308/5, 346/3, 361/2, 384/1
i.-ke		91/5, 167/6
i.-de		158/6, 190/2
i.-te		243/9, 298/6
i.-tin		309/7
i.-im		109/1, 155/8, 168/2, 303/3, 351/6, 377/7, 389/5
i.-iñg		220/5
i.-iniñg		231/5
i.-i		125/2, 136/5, 162/6, 185/4, 372/6
i.-ige		184/7

i.-ide		96/3, 183/3
i.-in		78/1, 174/1
iş-	:	eşmek, kazmak
i.-ip sin		239/3
işik	:	eşik, kapı eşiği
i.		23/6, 390/7
i.-in͡g		1/3
i.-in͡gde		219/7, 272/3
i.-inde		296/6
işit-	:	işitmek
i.-sen͡g		49/3
i.-se		122/2
i.-mesler		51/5
i.-me		214/6
i.-mey		283/6
ʿişret	:	içki; içki içme
ʿi.		360/8, 364/5
ʿi.-ni		400/7-R
ʿi.-din		51/7
ʿayn u ʿi.		323/3
ehl-i ʿi.		255/2
ṣāf-ı ʿi.		153/6
iştibāh	:	şüphelenme
i.-ım		295/2
iştiyāḳ	:	özleme, gönül isteği
i.-dın		319/1
ʿişve	:	cilve, naz
ʿi.-din		110/7
ʿi.-siġa		228/2
ʿi. ü nāz		60/5, 235/1
ʿişve ü nāz	:	işve ve naz
ʿi.		60/5

	i.-kendin	258/8
	i.-men	88/1
	i.-mes	377/6, 390/6
	i.-memişem	82/2
	i.-medin͡g	107/2, 219/3
	i.-medi	219/7, 220/4, 346/4, 369/3, 385/3
	i.-megey	136/4, 343/6
	i.-mesem	141/3, 183/5, 249/4
	i.-mesen͡g	203/9, 253/1
	i.-mese	204/4
	i.-me	90/5, 170/3, 198/3, 249/8, 318/5, 365/6, 384/8
	i.-megil	265/1-7
	i.-mesün	377/9
	i.-men͡g	62/5, 366/4
	i.-men͡giz	202/2
	i.-mesünler	217/4
	i.-megen	197/4
	i.-mey	61/6
	i.-meyin	352/3
	i.-menin͡gdin	50/5
ʿitāb	:	azarlama, paylama
	ʿi.	54/5, 184/5
	ʿi.-i	291/7
itek	:	etek
	i.	77/6, 236/4, 225/6, 310/4
	i. itek	298/3
	i.-din	376/5
	i.-im	298/3, 305/1
	i.-in	318/1
	i.-leri	305/1
iʿtibār	:	saygı gösterme, önem verme, önem
	ʿi.	376/2

bī i. 202/4

ʿi.-ıñg 202/4

itik : keskin, sivri, sert

i. itik 349/7

ʿitiḳād : inanma, gönülden inanma

ʿi. (it-) 218/7

iʿtimād : dayanma, güvenme, güven

i. 26/5, 217/4

bī -ʿi. 108/4

i. (kıl-) 414/21-R

ʿi.-ı 10/7

iʿtirāż : kabul etmeme, benimsememe

i. 293/3

itmek : etme, eyleme, yapma, kılma

i. 12/6, 58/5, 114/6, 119/2, 155/4, 156/4, 190/5, 398/5-R

i.-ke 277/3

i.-din 15/4

ittiḥād : bir olma, birleşme

i. 104/7

itür- : ileri sürmek; kaybetmek

i.-gey min 368/3

iv : ev

i.-i 317/6

ʿivāż: bedel

i.- ʿi. 418/25-R

ivrül- : dönmek, çevresinde dön-, ayrılmak, vazgeçmek

i. 151/1, 194/7

i.-ür 54/4, 114/4, 257/2, 284/2

i.-edür 42/6

i.-üp 104/5, 139/4

i.-üben 138/4

i.-medi 359/1

ivür- : çevimek, döndürmek

i.-üñĝ 391/2

i.-üp 268/1

ivürmek : çevirme, dönme

i. 323/5

iy : ey

i. 3/7, 4/7, 4/9, 5/5, 5/7, 10/8, 10/9, 12/3, 13/7, 14/5, 16/4, 16/6, 17/1, 17/5, 18/7, 19/6, 23/9, 25/8, 26/3, 27/9, 30/1, 30/5, 30/9,32/7, 35/7, 37/7, 38/7, 39/8, 40/6, 41/5, 41/9, 42/7, 43/9, 44/9, 49/7, 53/8, 55/6, 56/1, 58/1, 59/9, 61/7, 65/9, 66/2, 66/8, 68/7, 70/6, 77/1, 77/7, 78/3, 78/5, 78/7, 78/8, 80/8, 85/3, 85/5, 85/7, 88/7, 89/6, 90/5, 91/1, 91/7, 92/7, 93/9, 97/9, 95/5, 96/1, 97/1, 97/2, 97/8, 100/7, 100/8, 102/2, 104/9, 107/1, 108/5, 108/6, 108/9, 109/9, 110/7, 113/9, 114/4, 114/7, 116/6, 118/7, 119/2, 119/7, 120/1, 120/7, 121/8, 123/7, 124/6, 127/5, 127/7, 128/7, 129/9, 131/7, 132/4, 135/5, 138/1, 139/4, 139/7, 140/2, 141/7, 142/9, 145/4, 145/9, 146/1, 146/5, 146/7, 147/5, 148/1, 148/4, 148/5, 148/7, 149/1, 149/3, 149/6, 150/1, 151/5, 152/7, 153/7, 156/6, 158/7, 159/8, 160/6, 167/7, 172/1, 172/7, 173/7, 174/3, 174/6, 175/7, 176/1, 178/1, 180/1, 182/7, 187/9, 190/2, 191/1, 191/9, 196/8, 196/9, 198/1, 198/3, 198/4, 198/6, 204/9, 206/7, 207/4, 207/7, 208/2, 208/3, 208/6, 209/4, 209/6, 211/7, 212/2, 212/6, 214/7, 216/7, 217/4, 217/7, 219/1, 219/4, 219/5, 220/6, 220/9, 221/5, 221/7, 222/4, 222/6, 223/2, 223/6, 224/1, 224/5, 226/7, 230/5, 230/6, 232/9, 233/1, 233/7, 234/7, 235/1, 235/6, 236/7, 237/8, 238/3, 239/6, 240/1, 240/9, 240/11, 241/1, 242/1, 242/6, 243/8, 244/6, 244/7, 245/6, 246/7, 247/1, 247/6, 249/6, 250/6, 251/7, 256/7, 258/9, 259/6, 260/7, 262/7, 263/7, 265/7, 266/7, 267/7, 268/4, 268/7, 270/7, 271/1, 271/3, 271/7, 275/2, 275/4, 275/5, 276/1, 276/4, 276/6, 277/1, 277/2, 277/4, 277/6, 277/7, 281/6,

282/7, 283/5, 283/6, 286/2, 286/5, 286/6, 287/5, 290/7, 291/7, 293/1, 293/6, 294/6, 296/6, 296/7, 300/6, 301/10, 303/7, 306/1, 306/4, 306/7, 309/7, 310/7, 313/2, 316/4, 319/1, 321/1, 323/5, 323/7, 324/3, 324/5, 329/6, 331/7, 332/9, 333/3, 333/5, 333/7, 334/7, 335/2, 335/7, 337/7, 338/8, 339/7, 340/7, 341/5, 341/9, 342/1, 342/4, 342/6, 343/1, 343/3, 343/7, 349/3, 349/7, 350/7, 351/7, 352/6, 353/5, 353/6, 354/8, 358/7, 359/4, 359/5, 358/6, 363/7, 365/3, 365/6, 368/4, 368/5, 368/6, 370/7, 371/7, 374/7, 375/5, 375/7, 376/7, 377/9, 378/6, 379/4, 379/5, 381/6, 382/2, 382/5, 382/7, 384/7, 386/9, 387/7, 388/2, 389/5, 390/2, 390/6, 390/7, 391/5, 1/2-M, 406/13-R

'iyādet : hatır sorma, hasta ziyareti

'i. irdi 232/7

iyesiz : sahipsiz

i. 47/7

iyle- : eylemek

i.-rem 300/1-6, 334/5

i.-r min 334/4, 370/4

i.-r 12/7, , 26/6, 47/1, 51/4, 53/1, 59/2, 59/8, 79/8, 85/7, 86/7, 99/5, 100/6, 102/7, 104/1, 108/2, 111/6, 113/7, 114/3, 128/2, 129/4, 158/4, 172/2, 194/6, 220/3, 246/1, 246/1, 246/2, 246/3, 246/4, 246/5, 246/6, 246/7, 248/2, 248/4, 332/6, 324/5, 348/6, 367/6, 367/7, 367/7, 378/7, 379/3, 388/7, 388/8, 389/4, 390/1, 391/4

i.-rler 51/5

i.-ptür 196/8, 259/4, 341/5, 376/4

i.-miş 162/5, 164/5, 196/9, 344/2, 263/2, 296/2, 317/5, 382/2

i.-dim 41/9, 346/4

i.-din͡g 13/4, 27/3, 75/3, 189/7, 208/3, 209/1, 209/1, 209/2, 209/3, 209/4, 209/5, 209/6, 209/7, 212/1, 212/1, 212/2, 212/3, 212/4, 212/5, 212/6, 233/1, 233/1, 233/2, 233/3, 233/4, 233/5, 233/6, 233/7, 235/1, 235/1, 235/2, 235/3, 235/4,

		219/1, 238/2, 238/3, 238/7, 238/8, 241/3, 279/7, 298/2, 332/4, 342/7, 343/2, 343/3, 343/4, 370/5, 372/7, 377/4, 378/1, 381/3, 395/2-R
	i.-ben	15/5, 18/7, 107/4, 116/7, 116/8, 125/4, 148/7, 233/2, 235/1, 253/6, 300/4, 1/11-M
	i.-geli	94/1
	i.-rge	20/5, 198/2, 294/5, 386/3
	i.-rde	390/1
	i.-r imiş	382/5
	i.-r isen͡g	189/5, 287/6
	i.-me	84/7, 247/5, 330/1, 343/1, 349/1, 349/1, 349/2, 349/3, 349/4, 349/5, 3349/6, 49/7, 379/3
	i.-men	72/2, 331/1, 331/1, 331/2, 331/3, 331/4, 331/5, 331/6, 331/7
	i.-mes	48/1, 155/5, 158/1, 292/6
	i.-memiş sin	85/2
	i.-medim	297/1-7
	i.-medin͡g	215/5
	i.-men͡g	366/5
iyle	:	öyle
	i.	56/1, 122/2, 173/7, 180/7, 248/5, 315/1
	i.-dür min	30/1
	i.-dür	18/1
	i.-durur	179/2
iylemek	:	eyleme, etme
	i.	63/3, 204/5, 206/1, 206/2, 206/3, 206/4, 206/5, 206/6, 206/7, 317/7
	i.-ke	71/2
	i.-ni	105/2
iz	:	iz
	i.-in͡g	65/6
	i.-içe	304/4

iz-	**:**	ezmek
i.-ey		259/6
i.(!)		59/5
i.-ip		384/4
īzā	**:**	kedere uğratma, korkma
ī.-sı		102/8
iżāfet	**:**	bağ, ilgi; ilişki
i.		34/8
ʿiẕār	**:**	yanak
ʿi.		106/9, 273/1
būstān-ı ʿi.		209/2
ʿi. u ḥulle		125/4
gül ʿi.		202/1
ʿi.-ım		302/1
ʿi.-ıñg		22/5, 184/2, 248/3, 251/4
ʿi.-ı		278/2
ʿiẕār u ḥulle	**:**	yanak ve elbise
ʿi. u h.-sin		125/4
iʿzāz	**:**	aziz kılma, saygı gösterme
mucib-i ʿi.		215/4
iẓhār	**:**	gösterme, ortaya çıkarma
i.		82/2, 159/5, 336/5, 395/2-R
i.-ı kelām		240/6
i. (iyle-)		349/3
i. (ḳıl-)		260/2
i.-ı		108/3
iẓhār-ı kelām	**:**	söz söyleme, konuşma
i.		240/6
izil-	**:**	ezilmek
i.-miş		359/2
ʿizz	**:**	değer, kıymet, yücelik
i.		423/30-R

ʻizzet : yüce, kıymetli, değerli

ʻi. 166/6

taht-ı ʻi. 153/4

J

jale	**:**	şebnem
j.		238/3, 295/2, 388/5
j. (kıl-)		312/2
j. irür		363/5
j.-din		4/8
j.-sidin		201/4
j.-ler		42/5, 184/3, 236/3
jülide	**:**	karmakarışık, dağınık (saç)
j.		120/3

K

ḳabā	:	cübbe, kaftan
ḳ.		31/4
ḳabaḳ	:	ön, ileri, huzur, göz kapagı
ḳ.		53/2, 53/4, 53/7
ḳ.-da		53/5
Ka'be	:	Müslümanların kutsal yeri
K.		120/7, 188/7
K.-i kūy		287/7
K.-i maḳṣūd		77/7
Ka'be-i kūy	:	sevgilinin bulunduğu kutsal yer
K.-i k.-i		287/7
K.-i k.-in		244/6
Ka'be-i maḳṣūd	:	kabe isteği, ulaşılmak istenen kabe
K.		77/7
Kābil	:	Hz.Ademimin oğlu olup kardeşi Habili öldürmüştür
k.		152/7, 272/6
ḳabil	:	kabul eden, kabul edici; olan, olabilir
ḳ. (irmiş)		166/7
ḳab ḳab	:	kap kap
ḳ.		62/2
ḳabr	:	mezar
ḳ.-idür		270/3
ḳ.-im		66/7, 265/3, 302/4
ḳabul	:	alma kabul etme, razı
ḳ.		288/4, 390/4
ḳ. (it-)		88/1, 241/8
ḳ.(iyle-)		287/6
ḳabūl-i halḳ	:	halkın rızası
ḳ.		69/7
kāc	:	tokat

	k.	76/7
	k.-ıdın	372/1
ḳaç- :		kaçmak, uzaklaşmak
	ḳ.-ar	3/3, 188/1, 336/1, 386/5
	ḳ.-tı	163/2
	ḳ.-tılar	58/3, 67/3, 350/5
	ḳ.-ġay	21/5
	ḳ.-sa	19/7
	ḳ.-ıñg	167/3
	ḳ.-ıñglar	122/4
	ḳ.-ıp	14/6
	ḳ.-madı	255/6
	ḳ.-maġay	333/3
ḳaçan :		ne zaman , nasıl
	ḳ.	1/4, 13/1, 20/3, 105/3, 126/4, 126/7, 132/1, 160/1, 162/3, 162/6, 183/1, 240/9, 241/3, 243/9, 259/5, 319/5, 362/3, 362/5, 387/5, 405/12-R
	ḳ. (kim)	58/7
ḳad(d) :		boy, endam
	ḳ.	110/1-7, 126/3, 139/3, 176/3, 353/2, 374/3
	ḳ-i mevzūn	35/1
	ḳ.-i nihāl	334/2
	ḳ.-i ra'nā	12/1, 102/5
	nahl-i ḳ.-dür (mü)	344/5
	nihāl-i ḳ.-iñg	346/1
	ḳ. ü ruhsār	336/6
	ḳ. ü yüz-	353/2
	leb-ü ḳ.-in	26/3
	ḳ. (üzre)	117/1
	ḳ.-imni	164/1, 204/5
	ḳ.-imġa	316/5

ḳ.-imde	44/3
ḳ.-iñg	10/6, 30/2, 33/4, 110/2, 189/2, 245/2, 249/5, 326/1, 332/2
ḳ.-ıñgnı	257/6
ḳ.-iñgġa	170/3, 332/5, 363/7
ḳ.-i	24/1, 47/1, 110/2, 380/2
ḳ.-iniñg	126/2, 126/2, 323/2
ḳ.-ini	127/5
ḳ.-in	233/6, 384/3
ḳ.-ıġa	292/6, 305/7
ḳ.-idin	14/7, 212/5
ḳadd-i mevzūn :	biçimli boy
ḳ.-i m.	35/1
ḳadd-i nihāl :	fidan boy
ḳ.-i n.-ni	334/2
ḳadd-i ra'na :	güzel boy
ḳ.-i r.	93/3
ḳ.-i r.-sı	102/5, 102/7
ḳadd ü yüz :	boy ve yüz
ḳ. ü y.-ige	353/2
ḳadeḥ :	bardak, içki bardağı
ḳ.	21/6, 23/2, 78/6, 79/5, 79/7, 143/6, 197/5, 223/1, 226/2, 274/7, 306/5, 310/6, 313/7, 322/1, 345/5, 359/1, 404/11-R
dürd-i ḳ.	15/6
ḳ., ḳadeḥ :	54/1
ḳ. tut-	324/4
ḳ. devri	335/7
ḳ.-ni	54/6, 103/4, 232/9
ḳ.-ler	45/6, 221/3
ḳadeḥ-i ṣahbā :	şarap kadehi
ḳ.	160/1
ḳadem :	ayak; adım; uğur

ḳ.		29/7, 44/6, 54/1, 72/5, 104/6, 140/9, 161/7, 209/6, 220/8, 265/7, 349/6, 371/6, 430/37-R
ḳ.-ni		330/6
ḳ.-ġa		54/2
ḳ.-de		2/6
ḳ. (ur-)		190/7
ḳ.-im		430/37-R
ḳadr	:	deger, itibar, şeref, rütbe
çerh-ḳ.		108/9
ḳāf	:	masallarda zümrüd-i anka kuşunun yaşadığı dağ; Arap alfabesinin yirmi dördüncü harfi
ḳ.		144/5, 316/5
ḳ.-taġı		144/5
ḳafes	:	kafes
ḳ.		151/5, 154/3, 415/22-R
ḳāfile	:	birlikte yolculuk eden topluluk, zümre, fırka.
ḳ.-ni		135/6
kāfir	:	hakkı inkar eden, tanımayan, küfreden, iyilik bilmez
k.		27/6, 79/3, 101/2, 126/7, 185/3, 338/6, 404/11-R
k.-i āteş-perest		128/7
k.-i çābük-süvār		373/5
k.-i çin		17/1
k.-i ḫod-sāy		1/6-M
k.-i ʿışḳ		117/3, 378/3
k.-i mest		122/4, 237/1
şuh-ı k.		102/4
k.-ġa		293/1
k.-i		339/5
kāfir-i āteş-perest	:	ateşe tapan, kafir
		128/7
kāfir-i çīn	:	Çin kafiri
k.		17/1

kāfir-i ḫod-sāy bencil kafir; kendi çıkarına çalışan

k.-i ḫ. 1/6-M

kāfir-i ʿışḳ : aşk kafiri

k. 117/3, 378/3

kāfir-i mest : sarhoş kafir

k.-i m.-i 122/4, 237/1

kāfir-istān : İslam dininden olmayanların ülkesi

k.-dın 264/4

kāfūr : hekimlikte kullanılan saydam renkli, güzel kokulu bir madde

k. 215/3

hulle-i k.-gun 247/3

kāfūr-gūn : kafur renkli, apak

hulle-i k. 247/3

kāġaz : kağıt

k. 215/1

k.-da 177/3, 269/1

kāḥ : saman çöpü

ḳ. (çık-) 73/6

ḳ.-nı 390/5

ḳahr : zorlama, mahvetme, ezme, acı, üzüntü

ḳ. 55/8

ḳ. u lutf 180/5

ḳ. ḳıl- 183/3

ḳaḳ- : (kapı) kakmak, vurmak

ḳ.-ıp 148/2

ḳaḳıl- : kakılmak, vurulmak

ḳ.-mış 379/5

ḳaḳmaġ : (kapı) vurmak, çalmak

ḳ.-ım 305/5

ḳaḳnus : kaktüs

ḳ.		10/3
ḳāḳum	:	kakum (derisi çok değerli bir hayvan) kürkü
ḳ.-uñg		239/6
kākül	:	perçem, kakül
k. mü		278/2
k.-in		152/3
ḳal-	:	kalmak, durmak, sürdürüp gitmek
ḳ.-ur		81/2, 95/3
ḳ.-urlar		90/6
ḳ.-mışam		13/5, 150/4
ḳ.-mış		1/6, 19/5, 26/5, 31/5, 234/4, 337/3
ḳ.-dıñg		223/2
ḳ.-dı		19/1, 50/6, 88/3, 116/7, 174/6, 252/4, 279/1, 285/3, 310/5
ḳ.-ġay		16/6, 22/6, 31/5, 97/8, 127/6
ḳ.-gay (mu)		61/3
ḳ.-sam		325/5
ḳ.-sa		228/5
ḳ.-saḳ		145/8
ḳ.-ıp		2/3, 139/5, 292/2, 305/4
ḳ.-ġan		4/3, 181/5
ḳ.-mış irdi		337/3
ḳ.-mas		310/2
ḳ.-madı		49/1, 138/6, 148/6, 263/1, 340/7
ḳ.-maġay		118/4, 150/5, 265/6
ḳ.-masa		77/5
ḳ.-mayın		58/4, 241/2
ḳal'a	:	kale
ḳ.-sı		102/6
ḳalb	:	yürek, gönül

	ḳ.	295/6
	ḳ.-ġa	136/3
	ḳ.-ide	4/3
ḳalem	:	yazı aleti, yazı yazma
	ḳ.	50/5, 89/7, 201/1, 201/1, 204/3, 218/2, 225/3, 231/1, 294/6, 303/7
	ḳ.-ni	215/1
	ḳ.-de	360/9
	ḳ.-iñg	122/7
	ḳ.-i	191/2
ḳalem-dān	:	kalemlik, kalem kutusu
	ḳ.	191/2
ḳalıb	:	gövde, beden, kalıp
	ḳ.-ın	80/3
ḳalḳan	:	kalkan
	ḳ. bol-	279/4
ḳalmaġ	:	kalma, kalış
	ḳ.-uñg	342/6
kām	:	istek, arzu, amaç, lezzet
	k.	20/1, 39/7, 82/2, 297/7, 360/5
	k.-ı dil	261/7
	k. ü behr	145/7
	k. (iste-)	102/8, 113/9
	k. (ehli)	145/8
	k.-ım	287/1, 359/1
	k.-iñg	317/2
	k.-ı	126/6, 171/4, 262/6
	k.-ın	224/7
ḳamer	:	ay
	ḳ.	2/3

ḳ.-dür 131/2

ḳ.-simā 2/3

ḳamer-simā : ay yüzlü

ḳ. 2/3

ḳāmet : boy

ḳ.-i dil-keş 385/1

ḳ.-i mevzūn 169/2

tār u ḳ 209/1

ḳ.-ġa 206/4

ḳ.-in͡g 128/4, 203/3, 332/3

ḳ.-in͡gnin͡g 18/5

ḳ.-in͡gni 332/4

ḳ.-in͡gġa 332/1

ḳāmet-i dil-keş : gönül alan boy

ḳ.-i d. 385/1

ḳāmet-i mevzūn : düzgün biçimli boy

ḳ.-i m.-gā 169/2

kām-ı dil : gönül arzusu

k. 261/7

ḳamış : kamış

ḳ.-lar 255/7

kāmil : bütün, tam, terbiyeli, görgülü

k. 220/8

pir-i k. 234/7

bi-kām ü behr : isteğine kavuşamamış, ve ümidi boşa çıkmış

k. 145/7

ḳan : kan

ḳ. 10/1, 4/4, 11/4, 28/8, 59/1, 62/2, 63/1, 70/1, 95/3, 111/2, 133/6, 137/5, 164/4, 168/4, 176/1, 184/5, 197/2, 243/4, 250/5, 251/1, 261/2, 266/6, 270/5, 285/7, 305/1, 306/5,

kān	:	maden ocağı, kuyu, kaynak
k.-ı nemek		98/3
ḳan-	:	ikna olmak, doymak
ḳ.-mış		4/8
ḳ.-dı		298/4
ḳ.-up		292/3
ḳ.-madım		309/1
ḳanat	:	kuşların uçmasını saglayan organları
ḳ.		49/8-R, 88/1, 89/4, 90/1
ḳ.-lar		277/1
ḳand	:	şeker
şeker ü ḳ.		226/1
ḳandil	:	kandil
ḳ.-i		96/5
ḳanı	:	hani, nerede
ḳ.		22/7, 31/1, 51/7, 70/6, 85/1, 126/3, 141/4, 250/1, 325/1, 387/6
kān-ı nemek	:	tuz kaynağı
k.		98/3
ḳāni‘	:	kanaat eden
ḳ		53/8
ḳanlıġ	:	kanlı
ḳ.		132/3, 132/4, 155/3, 158/4, 189/3, 225/6, 244/5, 261/4, 269/1, 281/4, 284/3, 377/4
ḳ.-ım		310/4
ḳan u dāġ	:	kan ve yara
ḳ. u d.-dın		345/2
ḳān u baẖr	:	kan ve deniz
ḳ.		311/5
-kār	:	-lı, -ci, -eden, -edici
cefā-k.		179/7

kār	:	iş, güç
k. (it-)		220/4
nā ḳ. min		351/5
k.-ıñĝ		221/5
ḳara	:	kara, siyah, kötü, uğursuz
ḳ.		12/7, 25/3, 31/3, 40/1-3-7, 88/5, 89/7, 97/4, 117/2, 120/4, 152/7, 170/2, 209/4, 215/5, 218/6, 237/5, 245/1, 249/1, 255/7, 260/4, 274/3, 284/4, 287/4, 295/1, 296/2, 297/4, 299/5, 303/7, 321/2, 351/2, 370/1, 372/1, 383/4, 1/7-M, 412/19-R, 414/21-R
ḳ. (ḳara)		228/3
aḳ. ü ḳ.		30/1
ḳ. (bas-)		351/5
ḳ. (it-)		252/1
ḳ.-(ḳıl-)		164/1, 197/1, 204/4, 231/2
ḳ.-dur		207/1
ḳ.-ġa		27/3, 372/1
ḳ.-sı		70/1, 214/4, 254/3, 274/2, 274/3
ḳ.-sını		230/5
ḳ.-sın		281/3, 363/3
ḳ.-sıda		245/1
ḳ.-lardın		132/4, 132/5
ḳaraġ	:	çapulcu, talancı
ḳ.-		412/19-R
ḳaraḳçı	:	çapulcu, talancı
ḳ.-ġa		170/5
ḳaralıḳ	:	karalık, utanç
ḳ.		302/1
ḳaranġu	:	karanlık, karalık
ḳ		126/5, 187/1, 230/3, 303/2, 325/3, 371/3, 1/10-M

	ḳ.-dur	106/4, 220/8
ḳarār :		karar, durma, dinlenme, rahat, yerleşme
	ḳ.	14/1, 28/3, 34/7, 54/3, 243/5, 321/7
	ḳ. u h'āb	15/1
	bi-ḳ.	122/3, 141/1
	ṣabr u ḳ.	162/4
	za'if-i bi ḳ.	214/3
	ḳ.-ıda	241/5
	ḳ.-ında	22/1
ḳarar- :		kararmak
	ḳ.-dı	311/6
	ḳ.-ġan	90/3, 295/3, 350/2
	ḳ.-ḳan	22/8, 132/4
	ḳ.-maydur	296/2
ḳare :		kara
	ḳ. gönül	252/1
kār-geh :		iş yeri
	k.-de	51/6
ḳarımçı* :		
	ḳ.	78/3
ḳarīn :		yakın; bir şeye sahip olan, bir şeye nail olan
	ḳ.	274/6
ḳarmaş- :		karışmak, dalgalanmak
	ḳ.-ıp	71/7
ḳarn :		yüzyıl
	ḳ.	79/8
ḳārūn :		zenginliği ile masallaşan Lidya kralı, Kroisos
	ḳ.	322/2
ḳārvān :		kervan

ḳ.-ın͡g	237/5
ḳ.-ın	335/8
ḳ.-ıġa	206/5
ḳ.-ıda	140/6
ḳasr-ı cennet :	cennet köşkü
ḳ.	341/5
ḳaş :	kaş
ḳ.	163/1, 230/7, 284/3, 372/1, 1/3-M, 418/25-R
ḳ. u kirpik	170/5
ḳ. u yüz	52/1
köz ü ḳ.-ın	135/3
köz ü ḳ.-ın͡g	204/4, 231/2
müjgān u ḳ.-ın͡g	204/5
ḳ. oy-	40/4
ḳ.-ı	12/3, 53/3, 77/4, 79/3, 99/1, 136/4, 177/2
ḳ.-ımda	345/1
ḳ.-ın͡g	204/6, 250/3
ḳ.-ın͡g (üzre)	251/4
ḳ.-ın͡ga	138/2, 233/1, 248/2
ḳ.-ın͡gġa	24/1, 59/3
ḳ.-ın͡gdaġı	130/2
ḳ.-ıġa	64/1
ḳ.-ıġadur	257/1
ḳ.-ıda	45/4, 94/4, 100/7, 122/3
ḳ.-ında	288/2
ḳ.-lar durur	164/1
ḳ.-ları	305/6
ḳ.-ların͡gdın	269/1
kāş :	keşke

k.		364/1
kâşâne	**:**	küçük köşk, ev yuva
k.		187/1
k.-niñg		213/6
kâşif	**:**	keşfeden, ortaya çıkaran
k.-i esrar-ı nihan		433/40-R
k.-i saz		411/18-R
kâşif-i esrar-ı nihan	**:**	gizli sırları keşfeden, keramet sahibi
k.-i e.-ı n.		433/40-R
kâşif-i râz	**:**	gizli bir şeyin farkına varan
k.-i s.		411/18-R
kâşki	**:**	keşke, ne olurdu
k.		38/2, 344/4
ḳaşuḳ	**:**	kaşık
ḳ.		37/5
ḳâş u kirpik	**:**	kaş ve kirpik
ḳ.		170/5
ḳaş u yüz	**:**	kaş ve yüz
ḳ. u y.-üñgni		52/1
ḳat	**:**	kat
ḳ. bol-		246/5
ḳat'	**:**	kesme, kesilme, sona erdirme
ḳ.		291/5, 330/6
ḳ. (bol-)		183/6
ḳ. (it-)		401/8-R
ḳ. (iyle-)		1/11-M
ḳ.-ıġa		2/6
ḳ. iyle-		17/6, 63/3
ḳat-	**:**	katmak
ḳ.-a ḳal		191/2

ḳ.-tı		248/2
ḳ.-ma		78/7
ḳat'ā	**:**	asla, hiç
ḳ.		23/3, 280/4, 292/4
ḳatār	**:**	sürü, dizi
ḳ.		122/6, 243/3
ḳ.-ında		22/6
ḳaṭ'-ı naẓar	**:**	bakışı kesme, bakmama
ḳ.		265/2
ḳatıġ/ḳatıḳ	**:**	katı, sert, agır, zor acımasız,güçlü, kuvvetli
ḳ.		56/3, 91/1, 150/4, 203/4, 209/6, 250/2, 276/6, 296/5
ḳatıḳlıḳ	**:**	katılık
ḳ.		76/4
ḳatıl-	**:**	katılmak
ḳ.-madı		304/6
ḳ.-mas idim		290/5
kātib	**:**	yazan, yazıcı
k.-i ṣun[c]		177/2
kātib-i ṣun[c]	**:**	kudretli katip, Allah
k.		177/2
ḳātil	**:**	katil, öldüren
ḳ.		12/8, 85/1, 102/4, 183/3, 196/4, 237/1, 241/1, 280/4, 288/2, 296/1
ḳ.-i mecnūn-şiār		373/1
zehr-i ḳ.		155/6
ḳ.-dür		64/1, 272/2
ḳ. irmiş		166/2
ḳ.-din		144/2
ḳ.-imniñg		133/5
ḳ.-lerni		78/4

ķātilī	**:**	bir katil
	ķ.	26/2
ķātil-i nā mihr-bān :		merhametsiz katil
	ķ.-i n.-ım	337/4
ķātil-i sayd-efken :		avını düşüren katil
	ķ. s.-im	296/7
ķātil-i ḫūn-ḫ̌ar :		kan dökücü katil
	ķ.	190/3
ķatl	**:**	öldürme, katletme
	ķ.	84/3, 118/3, 171/6, 183/3, 185/3, 198/2, 220/6, 233/1, 364/3, 365/5, 1/13-M
	ķ.-i ʿām	343/5
	ķ.-i encümen	238/6
	tiġ-ı ķ.	121/4, 288/1
	vadei ķ.	57/2
	yağma vü ķ.	64/5
	ķ. (it-)	57/7, 386/4
	ķ. (iyle-)	190/3
	ķ. (ķıl-)	126/7
	ķ. (ehli)	274/4
	ķ.-din	157/2
	ķ.-im	12/8, 377/4
	ķ.-ime	135/2, 155/1, 222/3
	ķ.-imġa	26/8, 349/3
	ķ.-i	17/1
	ķ.-ini	196/6, 388/2
	ķ.-iġa	133/5, 373/7
ķatla	**:**	defa, kez
	ķ.	66/2, 108/1, 119/5, 126/6, 153/5, 197/5, 202/1, 230/8,

	275/4, 353/5, 389/6
ḳatl-i ʿām :	halkın katili
ḳ.	343/5
ḳatl-i encümen :	topluluğun katili
ḳ.-i e. (ḳıl-)	238/6
ḳatl-i gāh :	öldürme yeri
ḳ.-i ġ.-ıda	345/1
ḳatre :	damla
ḳ.	4/2, 18/4, 26/3, 34/2, 65/3, 123/4, 140/5, 214/5, 238/4, 306/4, 312/2, 327/1, 330/4
ḳ.-i hōy	21/3
ḳ.-i ḳan	115/2, 343/3, 413/20-R
ḳ.-i nil	166/3
ḳ. ḳatre	85/6, 86/6, 87/3
ḳ.-din	357/3
ḳ.-i	418/25-R
ḳ.-si	31/1
ḳ.-sidin	19/4
ḳatre-i ḳan :	kan damlası
ḳ.-i ḳ. (iyle-)	115/2, 343/3, 413/20-R
ḳatre-i nil :	mavi damla
ḳ.	166/3
ḳatre ḳatre :	damla damla
ḳ.	92/1
ḳattıḳ :	kuvvetli, sert , saglam,güç, zor. (bkz. ḳatıġ/ḳatıḳ)
ḳ. (mu)	203/7
ḳav- :	kovmak
ḳ.-ar	271/5
ḳ.-dı	265/3, 288/1

ḳ.-sa		193/7
ḳ. –arġa		249/4
ḳavdur-	**:**	kovdurmak
ḳ.-dı		233/7
ḳavī	**:**	kuvvetli, güçlü, güvenilir, saglam
ḳ.		104/8
ḳavla-	**:**	kovmak
ḳ.-r		205/2, 232/2
ḳavlamaġlıġ	**:**	kovma hali, kovmayı gerektiren durum
ḳ.		55/6
ḳavm	**:**	insan topluluğu
ḳ.		197/2
ḳavmaġ	**:**	kovma, kovuş
ḳ.		312/4
ḳavs	**:**	kavis, yay, yay burcu
ḳ.		52/1
ḳ.-i ḳuzah		140/5
ḳavs-i ḳuzah	**:**	ebem kuşağı
ḳ.		140/5
ḳavsluḳ	**:**	kavisli
ḳ.		284/3
***ḳavur-**	**:**	
ḳ.-sun		401/8-R
ḳay	**:**	ne (taraf) hangi, nereye
ḳ.		122/3, 208/3, 365/2
ḳaya	**:**	kaya
ḳ.		140/3
ḳ.-dur		140/4
ḳayan	**:**	nere, nereye

ḳ. 26/6, 64/5, 131/3, 135/7, 195/2, 263/3

ḳayd : bağ, zincir; sınırlama, önemseme; kaygı, tedirginlik

ḳ. (it-) 219/3, 346/4

ḳ. (sal-) 119/4

ḳ.-nı 104/6

ḳ.-dın 41/7

ḳ.-ı 164/6

ḳ.-ın 124/5

ḳ.-ıġa 238/2

ḳ.-ıda 113/2

ḳ.-ıdın 240/3

ḳayda : nerede

ḳ. 3/13, 32/2, 55/2, 114/4, 132/4, 132/5, 137/3, 238/9, 254/1, 269/2, 312/2, 359/4

ḳ. min 109/1

ḳ.-dur 141/3

ḳayġu : tasa, keder, kaygı

ḳ. 58/5, 185/1, 370/7, 371/7

ḳ.-da 355/6

ḳ.-sı 190/6

ḳayġur- : kaygılanmak, tasalanmak

ḳ.-up 62/1

ḳayrul- : dönmek, çevirmek, dönülmek

ḳ.-ur 53/6

ḳayil : söyleyen, sözcü, razı olmuş, boyun eğmiş

ḳ.-ni 181/3

ḳayna- : kaynamak

ḳanı ḳ.-r 134/8

ḳaysı : hangi

ḳ. 107/6, 110/1, 115/1, 122/1, 157/3, 157/5, 180/4, 208/6, 317/5, 372/5, 381/5

ḳayu : hangi, o ki, ki

ḳ. 52/6, 122/5, 236/5, 327/5, 350/2, 1/4-M

ḳaz- : kazmak

ḳ.-ar 348/8

ḳ.-arım 94/2

ḳ.-dı 258/4

ḳ.ġay 362/3

ḳ.-ġan 139/3

ḳ.-ġanımdın 141/4

ḳ.-ġalı 125/6

ḳ-masa 352/4

ḳazā : yazgı, Allah yazgısı

ḳ. 28/8, 39/6, 69/2, 116/6, 116/7, 158/6, 158/7, 179/5, 209/4, 212/3, 262/6

ḳ. (ḳıl-) 204/6, 231/4

kilk-i ḳ. 177/1

tagyir-i ḳ. 164/7

ḳ.-nı 62/6

ḳ.-dındur 164/7

ḳazġan- : kazanmak

k. 249/2

ḳ.-ıp 66/6

k.-madım 309/3

kebāb : kebap

k. 51/1, 52/7, 278/3, 333/3

k. (it-) 154/3

k.-ımnı 266/6

kebg : keklik

k.-i deri 188/5

kebg-i derī : dağ kekliği

k. 188/5

kebūter : güvercin

k. 5/5, 53/2, 117/2

k.-ġa 346/4

keçek : bağ

k. 209/5

kec-reftār : tuttuğu yol sakat olan

çerḫ-i k. 341/9

kef : avuç

k.-iñgdedür 298/5

kefen : ölüyü sardıkları bez

k.-i 363/4

k. (ḳıl-) 238/8, 245/6

keffe : terazi gözü, kefe

k.-side 347/8

kefīl : kefalet eden, kefil

k. irmiş 166/5

kef-i pāy : ayağın altı

k.-i p.-ın 325/1

kehf : mağara, in

k.-i kifayet 396/3-R

kehf-i kifayet : yeterli olan, uygun olan mağara

k.-i k. 396/3-R

keh-rübā : kehribar, saman kapan, sarı

k. 31/1, 158/5

k.-nı 73/6

ke'l-'adem : yok, yokmuş gibi

k.-dür 335/7

kelām : söz, konuşma

k.-ı cān-fezā(y) 198/1

izhār-k. 240/6
şirin-k. 346/1
k. (iyle-) 69/1
k.-ıñg 17/7, 33/2

kelām-ı cān-fezā(y) : cana can katan söz
k.-ı c.-ıñg 198/1

kelīm : Hz. Musa'nın ünvanı
k. 61/6, 170/3

kelīmāt : kelimeler, lakırtılar, sözler
k.-ı 57/3

Kelīmu'llāh : Tūr-ı Sina'da Allahın hitabını duyan Hz. Musa
k. 345/7, 376/4

kem : az, eksik, kötü, bozuk
k. 199/1, 203/2, 316/2
k. (iyle-) 114/1
k. (ḳıl-) 47/6, 148/3
k. irmes 84/6, 102/9

kemāl-i za'f : çok zayıf
k. 313/5

kemān-hāne : yay evi
k. 372/3

kemend : hayvanları yakalamak için kullanılan ip
k. 114/4
k.-i zülf 29/5, 333/1
k.-i 107/1

kemend-i zülf : saçın kemendi
k. 29/5
k.-i z.-üñg 333/1

Ken'ān : Hz.Yakub'un memleketi, Filistin
meh-i k. 388/9
k.-ıda 36/5

kenāre : kıyı, kenar, uç, köşe; kasap çengeli

k. (iyle-) 297/7
k. (ḳıl-) 74/1
kerem : asalet, asillik, cömertlik, lutuf, bagış
k. 51/7
k. ḳıl- 254/6
k. (ehli) 322/2
kerāmet : kerem, bağış; ermişçesine yapılan iş
cām-ı k. 49/7
kerī : bedel, layık
k. ḳıl- 355/6
keṡāfet : sıklık, tokluk, kalabalık, yoğunluk
k. 163/3
kesb : çalışıp kazanma
k. 370/5
k.-i ḥayāt-ı 300/5
cāvidān
k. (ḳıl-) 350/7
k.-iġa 194/3
k.-ide 24/5
kesb-i ḥayāt-ı cāvidān : daimi hayatı kazanma
k. h. c.-e 300/5
keṡret : çokluk, bolluk, ziyadelik
k.-i peykān 360/4
k.-i 21/3
keş : çeken, çekici
ser- k. 129/8
keşf : açma, meydana çıkarma, gizli bir şey
k. (ol-) 288/6
ket- : giymek
k.-miş 31/4
k.-mişler 25/3
ketān : keten

k.-ımġa		34/5
kevkeb	**:**	yıldız
k.		19/4, 23/2, 56/1, 123/4, 230/3, 249/3
k.-i ikbāl		97/1, 129/3
k.-i seyyār		174/6
dürr-i k.-āyin		158/6, 158/7
k. k.		82/1
k.-din		217/3, 307/3
k.-i		99/2
k.-in		201/3
k.-ler		51/3
kevkeb-āyin	**:**	yıldız parlayışlı
dürr-i k.		158/7
kevkeb-efşān	**:**	yıldız saçan
k.		208/1
kevkeb-i iḳbāl	**:**	talih yıldızı
k.		97/1
kevn	**:**	olma, var olma, varlık, vücut
k.		339/6
k. (çeşmesi)		335/3
k.-din		370/6
kevs̱er	**:**	cennette bir havuzun adı
k.		79/7, 136/6, 201/7, 201/9, 341/5, 380/7
k. (suyı)		24/5
keyfiyet	**:**	nitelik, nasıllık
k.-ni		65/9, 346/6
ḳıble	**:**	kıble
ḳ.		156/1
ḳ-i büt		155/1
ḳ-i cān		331/4
ḳ.-dür		390/7
ḳıble-i cān	**:**	can kıblesi

	ḳ.	331/4
ḳıl-	:	kılmak, yapmal, etmek, eylemek
	ḳ.-ur min	336/3, 362/7
	ḳ.-ur	12/4, 17/5, 20/3, 73/6, 80/6, 100/3, 1/104, 102/7, 105/7, 110/4, 128/6, 150/5, 154/5, 157/4, 170/7, 185/1, 213/1, 250/3, 250/5, 258/4, 297/6, 305/7, 319/3, 319/3, 334/1
	ḳ.-urlar	382/7
	ḳ.-ıptur	40/7, 175/1, 303/5, 340/6, 344/1
	ḳ.-mış sin	257/7
	ḳ.-mış	89/3, 177/1, 239/2, 296/7
	ḳ.-dım	24/1, 24/8, 27/9, 39/6, 58/4, 65/8, 94/3, 165/5, 291/3, 312/1, 312/1, 312/2, 312/3, 312/4, 312/5, 312/6, 342/5, 390/4
	ḳ.-dın͡g	33/5, 33/5, 35/4, 41/7, 126/6, 126/6, 147/6, 190/4, 208/4, 212/3, 212/5, 222/1, 222/1, 222/2, 222/3, 222/4, 222/5, 222/6, 222/7, 230/7, 238/1-9, 286/1, 353/5, 364/3,
	ḳ.-dı	23/3, 24/2, 34/5, 47/6, 67/4, 68/4, 69/4, 80/3, 91/3, 105/4, 147/4, 171/6, 184/7, 196/2, 196/3, 197/1, 197/1, 197/3, 197/4, 197/5, 197/6, 204/4, 231/2, 237/3, 257/2, 257/6, 270/5, 274/3, 289/5, 311/2, 332/2, 366/2, 382/3,
	ḳ.-dın͡ġız	148/1, 148/1,148/2, 148/3, 148/4, 148/5, 148/6,148/7
	ḳ.-dılar	51/1, 121/1, 121/1, 121/2, 121/3, 121/4, 121/5, 121/6, 121/7, 121/8
	ḳ.-adur	84/3, 285/2
	ḳ.-ġa min	124/2
	ḳ.-ġa sin	10/8
	ḳ.-ġay	12/1, 53/2, 165/4, 239/3, 251/1, 251/5, 254/1, 336/3, 354/4, 398/5-R
	ḳ.-ġum	263/6
	ḳ.-gusıdur	101/7
	ḳ.-ġu (diktür)	47/6

	ḳ.-urda	110/4
	ḳ -urdın	255/6
	ḳ.-urġa	84/7, 84/9, 184/5, 188/2
	ḳ.-ġan irmiş	175/1
	ḳ.-man	341/5
	ḳ.-mas	10/1, 157/1, 157/1, 157/2, 157/3, 157/4, 157/5, 157/6, 198/6, 290/1, 311/7, 346/7
	ḳ.-mamış	4/9, 378/2
	ḳ.-madım	288/1-2
	ḳ.-madın͡g	208/1, 208/1, 208/2, 208/3, 208/4, 208/5, 208/6, 208/7, 215/1, 215/1, 215/2, 215/3, 215/4, 215/5, 215/6, 223/4, 364/3
	ḳ.-madı	15/4, 16/3, 75/5, 114/1, 173/1, 194/1, 228/1, 233/6, 304/1
	ḳ.-may min	297/2
	ḳ.-maydur	65/8
	ḳ.-maġay	101/2, 155/3, 155/4, 156/3, 156/4, 242/6
	ḳ.-maġaylar	244/7
	ḳ.-masam	404/11-R
	ḳ.-masan͡g	62/3
	ḳ.-masa	206/6, 315/2
	ḳ.-masum	175/5
	ḳ.-ma	80/5, 94/4, 193/1, 196/8, 230/4, 239/6, 353/6, 365/3
	ḳ.-maġıl	253/4, 333/7, 375/3, 382/7, 390/7
	ḳ.-man͡g	146/5
	ḳ.-man͡gız	97/6
	ḳ.-maġannı	154/5
	ḳ.-may	62/6, 89/6, 168/3, 230/3, 283/5, 386/7
ḳıl	:	saç kılı
	ḳ.	28/8, 91/7, 254/5

ḳılāde	:	gerdanlık; akrsu
ḳ.		254/1
ḳılıç	:	kılıç
ḳ.		228/3
ḳ.-ı (āḫir ḳ.)		212/4
ḳ.-ıñg		111/2
ḳ.-ıdın		280/4
ḳılıġ	:	hareket, davranış, tabiat, huy
ḳ.		193/2
ḳılmaġlıġ	:	kılma, etme
ḳ.		186/7
ḳılmaḳ	:	kılmak
ḳ.		28/8, 40/6, 45/3, 88/2, 107/6, 140/6, 203/1, 204/1, 204/1, 204/2, 204/3, 204/5, 204/6, 204/7, 204/8, 204/9, 274/4, 281/3, 414/21-R
ḳ.-ḳa		43/6, 388/2
ḳ.-dın		183/7
ḳın	:	kın
ḳ.-dın		64/3
ḳınal-	:	düşmanlık görmek, eziyet görmek
ḳ.-dıñg		223/6
ḳır	:	zift, katran sıvası
ḳ-endūd		19/3
ḳ.-gūn		2/5
ḳıraġ	:	kenar, yan
ḳ.		248/7
ḳ.-ı		273/1
ḳırān	:	talihlilik, mutluluk
ḳ.		143/3

ḳır-endūd : kara sürülmüş, kara sıvalı

ḳ. 19/3

ḳır-gūn : katran rengi, kara

ḳ. 2/5

ḳırıġ : kıyı, kenar

ḳ. 193/3

ḳırıl- : kırılmak

ḳ.-ġay 65/2

ḳısm : bölük, parça

ḳ.-ı 213/2

ḳısmet : bölme, pay etme; talih, nasib, kader

ḳ. 205/7, 341/5

ḳ. (ol-) 271/6

ḳ.-im 74/2

ḳ.-i 78/7, 196/2

ḳısmî : bir kısım, bir parça

ḳ. 164/3

ḳıṣāṣ : kısas, öldüreni öldürme

ḳ. 172/2

iẓhār-ı ḳ. 168/4

tişle- : dişlemek

ḳ.-ben 259/5

ḳıssa : hikaye, rivayet, macera

ḳ.-ġa 94/3

ḳ.-sın 265/5

ḳıy- : kıymak, feda etmek, zulmetmek

ḳ-a 149/2, 228/3

ḳıyāmet : kıyamet, dünyanın sonu

ḳ. 206/4

ḳ. irdi	28/6
ḳ.-de	1/6
ḳ.-ġaça	356/6
ḳıymet:	değer, bedel, şeref
ḳ.	3/5
ḳ.-i	102/5
ḳızar- :	kızarmak
ḳ.-mış	269/5
ḳ.-dı	302/1
ḳ.-sa	319/2
ḳ.-ġan	258/3, 270/3, 270/4, 375/2
ḳızıġ :	kızgın, ateşli
ḳ.	193/4
ḳızıḳrak :	daha kızgın, daha ateşli
ḳ.-dur	361/2
ḳızıl :	kızıl, kırmızı
ḳ.	4/3, 19/2, 33/3, 177/3, 236/4, 251/1, 269/1, 270/1-7, 281/3, 320/3, 415/22-R
ḳızıt- :	kızdırmak, ateşte ısıtmak
ḳ.-maydur	270/2
ki :	ki
k.	3/11, 4/4, 5/7, 11/1, 12/1, 14/2, 14/3, 14/4, 14/5, 17/3, 18/3, 20/2, 21/5, 21/7, 22/4, 23/4, 24/7, 31/3, 31/5, 32/1, 34/3-4, 43/7, 49/2, 50/3, 54/2, 54/5, 60/5, 78/5, 83/3, 84/9, 85/5, 85/6, 85/7, 87/3, 87/5, 87/7, 90/1, 90/5, 90/7, 91/3, 91/5, 93/4-6, 94/3, 94/5, 95/2, 95/3, 95/6, 95/7, 98/4-6, 101/2, 101/4, 101/5, 101/6, 101/9, 105/1, 106/2, 106/4, 106/8, 108/8, 109/4, 110/1, 111/7, 114/1, 116/1, 119/1, 119/2, 122/1, 124/3, 125/2, 134/6, 135/1, 135/7, 136/5, 138/3, 138/5, 138/6, 139/6, 140/1, 140/9, 141/1, 141/3,

146/3, 147/2, 147/3, 147/6-7, 150/4, 153/2, 154/1, 154/2, 154/5, 154/7, 164/3, 164/7, 165/2, 169/1, 173/5, 174/6, 184/3, 184/7, 189/1-3, 192/5-6, 193/1, 193/5, 202/2, 203/3, 204/2, 208/6, 209/4, 218/1-5, 219/2, 219/7, 222/1-4, 223/1-4, 223/6, 225/5-6, 227/2, 228/1, 228/2, 228/4, 228/5, 230/1, 230/2, 230/4, 237/1, 237/6, 239/4, 241/1, 243/1, 243/7, 249/3, 249/5, 249/8, 256/1-2, 259/3-5, 277/2, 278/5, 285/4, 285/5, 287/1, 288/2, 289/1, 289/5, 297/1, 299/1, 302/1, 302/3, 302/5, 304/3, 304/6, 305/1, 308/4, 309/4, 311/2-3, 313/1, 313/7, 315/3, 319/6, 321/2, 321/5, 321/7, 322/6-7, 325/3, 330/2-4, 330/6, 331/2, 331/4, 332/2, 332/7, 333/2, 333/3, 333/5, 333/6, 340/2, 340/5, 353/2-4, 354/2, 357/1, 357/4, 357/5, 357/9, 361/1, 366/1, 366/3, 366/6, 367/2, 367/3, 367/4, 367/5, 368/2, 368/5, 369/1, 369/5, 370/3, 376/1, 376/7, 377/1, 377/8, 379/3, 379/5, 380/5, 381/2, 381/4, 381/6, 382/3, 383/3, 385/2, 385/4, 386/1, 386/4-5, 386/7-8, 387/1, 388/6, 388/8, 389/3, 391/3, 1/4-M,1/14-M, 396/3-R, 396/4-R, 405/12-R, 409/16-R, 420/27-R,

kibi : gibi

k. 10/3, 16/6, 17/4, 33/3, 52/4, 54/5, 61/3, 61/7, 73/2, 85/1, 85/2, 107/1, 109/4, 137/5, 138/4, 138/5, 224/3, 227/6, 232/5, 233/5, 245/1, 246/4, 258/2, 261/4, 285/3, 290/4, 299/3, 299/6, 312/4, 316/2, 319/2, 319/4, 322/3, 329/2, 332/9, 343/4, 366/3, 367/2, 375/1-8, 382/4, 420/27-R

k.-dür 18/3

kibr : büyüklük taslama

k. ü nāz 58/6

kibr ü nāz : kibir ve naz

k. 58/6

kiç- : geçmek

k.-tim 244/1

k.-ti 29/7, 342/7

k.-key		360/1
k.-ey		95/1
k. (!)		310/7
k.-gil		78/3
k.-kil		390/4
k.-ip		222/3
kiçe	:	gece
k.		10/7, 21/4, 30/3, 32/2, 51/3, 117/7, 123/3, 127/3, 135/1, 155/2, 165/6, 206/5, 233/7, 257/2, 263/1, 289/6, 321/7, 327/4, 339/3, 340/1-7, 351/1, 371/1, 391/5
k. vü kündüz		336/3
k. (kündüz)		279/6
k.-dir		187/5
k.-si		56/3, 287/4
k.-sin		65/4
k.-ler		14/4, 43/7, 150/3, 171/4
kiçik	:	küçük
k.-din		66/5
kiçkurun	:	akşamdan sonraki geç vakit
k.		139/7
kiçrek	:	geç
g.		248/4
kiçürmek	:	geçirmek
k.-ke		360/1
kifāyet:		kifayet, yetişme; yeterlik
kef-i k.		396/3-R
kil-	:	gelmek
k.-ür		12/5, 13/1, 43/4, 53/4, 122/1-7, 139/1, 192/1, 293/1, 318/2, 383/5
k.-miş		141/7, 247/1, 247/3, 337/5
k.-dim		308/2, 337/2
k.-diñ		232/5

	k.-di	82/4, 98/2, 201/7, 204/7, 220/7, 225/5, 309/2, 368/3, 371/2, 381/1, 388/2
	k.-di (mü)	337/1-7
	k.-diler	196/4, 386/3
	k.-ge sin	147/2
	k.-gey	12/1, 43/4, 47/7, 244/6, 371/5, 387/1-8
	k.-güm	26/4
	k.-gümdür	371/1, 377/5
	k.-se	62/6, 82/3, 104/8, 155/5, 156/5, 177/5, 201/7, 258/9, 307/6, 356/3, 364/5, 376/5, 388/5
	k.(!)	116/4, 190/2, 245/1, 256/7, 268/3, 313/3, 319/1
	k.-gen	51/5, 249/4, 304/2, 371/7
	k.-genni	58/5
	k.-gendin	337/6
	k.-e al-	29/4
	k.-ip	63/5, 65/1, 109/7, 247/3, 307/3, 309/5, 357/2, 378/6
	k.-iben	308/3
	k.-geç	147/3, 290/1, 290/7, 355/4
	k.-gende	337/3
	k.-güçe	290/2
	k.-mes	224/3, 293/1, 293/2, 307/1, 340/4, 347/8, 348/1, 351/6, 377/5
	k.-medin͡g	337/7
	k.-medi	32/4, 293/6, 371/1-7, 384/1
	k.-mese	192/1, 352/6
	k.-mesen͡giz	224/6
	k.-men͡g	100/7
	k.-mey	108/8
kilk	:	kamış kalem
	k.-i ḳazā	177/1
	k.-i nükte-pāş	345/7
	k.-in͡g	215/2

k.-i	104/3
kilk-i ḳażā :	kaza kalemi
k.-i ḳ. (ḳıl-)	177/1
kilk-i nükte-pāş :	ince manalar dağıtan kalem
k.-ı n.-ımda	345/7
kilmek :	gelmek, geliş
k.	287/3
k. imiş	95/4
ḳ.-iñ	110/4
kiltür- :	getirmek (krş.kitür-)
k.-ür	213/2, 347/8
k.-edür	150/6
k.-ge sin	324/1
k.	62/3, 314/6
k.-gil	382/6
k.-üptür	149/4, 149/6
k.-mediñ	232/6
k.-medi	381/1
k.-mese	187/3
kiltürmek :	getirmek, getiriş
k.	165/7
k. turur	213/4
ḳil ü ḳāl :	dedi kodu
ḳ. ü ḳ	360/7
ḳ. ü k. -i	133/7, 329/2
kim :	ki
k.	1/4, 2/5, 2/7, 3/10, 4/1, 4/7, 4/8, 10/2, 15/2, 16/3, 17/4, 18/1, 18/2, 18/7, 22/7, 24/3, 26/8, 27/2, 27/9, 30/5, 31/4, 33/5, 34/3, 36/4, 43/1, 43/6, 45/5, 47/7, 49/1, 51/1, 52/1, 53/2, 58/1, 61/2, 61/6, 64/5, 65/2, 65/3, 65/8, 66/2, 70/1-3, 78/2, 81/4, 81/6, 83/6, 82/7, 87/1, 87/8, 88/1, 88/3, 88/4, 88/6, 89/2, 89/4, 89/6, 91/2, 91/6, 94/6, 94/8, 96/5, 97/2,

97/4, 97/5, 99/2, 99/4, 99/7, 100/2, 100/3, 100/4, 102/4, 102/5, 109/5, 110/4, 110/5, 111/5, 114/3, 114/4, 114/7, 120/1, 121/1, 121/4, 121/6, 121/7, 121/8, 122/3, 123/2, 123/4, 126/1, 126/3, 126/6, 126/8, 127/1, 127/6-5, 128/1, 129/5, 132/4, 135/3, 136/2, 140/7, 140/9, 141/4, 141/6, 145/1, 146/3, 146/5, 147/2, 147/5, 149/3, 149/5, 153/6-8, 155/1, 155/4, 155/8, 157/3-4, 158/2, 158/4, 158/7, 164/1, 164/2, 164/4, 167/3, 170/3, 170/6, 172/1, 174/1, 174/7, 176/4, 176/6, 177/2, 178/6, 179/2, 179/4-5, 179/7, 182/1, 183/1, 183/3, 183/7, 1841-2, 189/5, 190/1, 190/2, 192/5, 194/5, 196/5, 196/8, 199/6, 202/3, 203/5, 203/7, 204/7, 205/3, 205/5, 205/7, 207/2, 207/3, 207/5, 208/2-4, 212/2, 212/5, 213/6, 215/6, 219/2, 219/3, 220/4, 221/3-4, 224/1, 225/1, 226/3, 229/8, 233/1, 235/4, 237/5, 240/3, 240/5, 241/4, 243/1, 244/3, 244/5, 246/7, 247/1-3, 248/1, 248/7, 250/4, 254/2, 258/5, 259/1, 259/2, 259/4, 259/7, 286/1, 286/4, 286/6, 287/3, 293/1, 296/3, 296/4, 299/2, 303/1, 303/2, 303/4, 303/5, 304/2, 308/5, 310/1, 311/5, 311/6, 313/5, 313/9, 316/1, 316/2, 316/5, 319/7, 322/2, 323/2, 323/7, 331/1-2, 331/7, 332/4, 333/2, 334/5, 337/3-5, 337/7, 338/4, 341/4, 341/5, 344/3, 345/3, 346/2, 346/3, 346/6, 347/4, 348/2, 349/4, 353/1, 354/1, 364/1, 364/4, 364/5, 365/1, 365/3, 365/5, 365/6, 366/2, 366/4, 367/6, 368/1, 368/4, 369/2, 369/3, 369/4, 370/4, 370/6, 370/7, 374/4, 374/5, 374/6, 375/6, 375/7, 376/1, 376/3, 376/4, 376/5, 376/6, 377/3, 377/4, 377/7, 378/1, 378/2, 378/4, 378/7, 379/2, 380/3, 380/6, 381/1, 381/2, 381/5, 382/2, 382/5, 382/6, 383/4, 383/6, 384/3, 384/6, 385/5, 386/3, 387/2, 387/4, 387/6, 388/1, 388/2, 388/7, 388/9, 390/1, 390/3, 390/6, 391/5, 1/13-M, 419/26-R

kim : kim

k. 3/2, 3/8, 18/7, 31/2, 32/5, 36/3, 56/4, 62/5, 68/3, 68/5, 77/3, 80/7, 85/4, 85/8, 96/3, 107/3, 109/8, 113/2, 116/1,

	k.-di	5/6, 18/2, 221/6, 351/2
	k.-diler	377/4
	k.-gey	352/1
	k.-gey (mü)	214/4
	k.-geyler	128/3
	k.-se	274/5, 352/2
	k. (!)	27/8, 42/7, 113/8, 249/7, 268/6
	k.-gen	50/4, 214/1, 240/5
	k.-ip	89/1, 93/7, 244/4, 370/2
	k.-erge	109/1
	k.-geç	26/4, 59/3, 121/5
	k.-geli	100/8, 318/1
	k.-gende	163/6
	k.-men	373/5
	k.-mesem	63/3
	k.-me	61/6
kird-gārā	:	Ey Allahım
	k.	1/1, 1/7
kirek	:	gerek
	k.	23/9, 26/3, 26/5, 56/5, 75/6, 113/3, 196/7, 202/4, 204/4, 224/5, 227/1-6, 231/2, 242/3, 280/5, 308/5, 379/1, 379/2, 388/3, 398/5-R
	k. (bol-)	152/5, 190/6
	k.-tür	24/8, 202/3, 341/7
	k. irdi	197/4
kirek-	:	gerekmek
	k.-mes	17/6
	k.-mestür	23/1
kireklik	:	gerekli
	k.-tür	379/1
ḳīr-endūd	:	zift sürülmüş, zifte bulanmış
	baḫt-ı ḳ.	351/5

kirpiç	:	kerpiç, tuğla
k.-in		309/6
kirpik	:	kirpik
k.		133/3, 344/3, 1/3-M
kāş u k.		170/5
k. irmes		255/7
k.-din		233/2
k.-imge		65/3
k.-in͡g		11/4, 21/4
k.-i		42/4
k.-in		260/5
k.-idin		102/8
k.-ler		164/1
k.-lerni		300/4
k.-lerim		10/2
k.-lerin͡g		149/4, 372/3
k.-lerinin͡g		93/7
kirpük	:	kirpik. (bkz. kirpik)
k.		90/1,
kis-	:	kesmek
k.-er		28/7, 47/5
k.-ken		5/4
k.-ip		230/6
k.-keli		124/4
kisek	:	yapışmış toprak parçası
k.-ni		240/1
kisme	:	perçem
k.-dür		1/1-M
kismek	:	kesmek
k.		303/3
kisvet	:	elbise, hususi kıyafet
k.		284/2

kişi : kişi, insan, şahıs, adam
k. 14/4, 16/6, 27/2, 43/6, 50/3, 56/4, 57/6, 61/2, 68/3, 68/5, 79/1, 79/4, 79/7, 80/4, 84/6, 85/8, 91/4, 95/3, 153/2, 154/3, 162/3, 164/7, 165/4, 168/1, 173/5, 185/5, 190/2, 190/5, 228/5, 235/2, 251/1, 258/3, 314/2, 346/4, 352/3, 353/5, 376/1, 384/2, 385/6
k.-dür 56/4
k.-ni 360/2
k.-ge 18/5, 23/7, 150/2, 228/5
k.-din 66/5
k.-ler 16/7

kişver : ülke, yurt, iklim
k. 365/2
k.-i hüsn 193/3, 279/3
k.-i ʿışḳ 96/2
k.-i islām 248/6
k.-i vaṣl 148/5
k.-i 104/2
k.-in 85/1, 86/1
k.-iğa 342/3
k. idin 249/3

kişver-i hüsn : güzellik ülkesi
k.-i h.-ün͡g 193/3

kişver-i islām : İslam ülkesi
k. 248/6

kişver-i vaṣl : kavuşma ülkesi, kavuşma yeri
k.-i v. 148/5

kit- : gitmek
k.-ür 75/5
k.-miş 28/3, 307/5, 372/2
k.-ti 307/6
k. (!) 30/5
k.-sün 241/3

k.-ken		304/2
k.-erge		41/4
k.-medi		370/7
k.-megey		62/2
kitāb	**:**	kitap
k.		278/5
k. (evrāḳı)		241/2
kitābe	**:**	kazılmış yazı, kazı
k.-side		302/4
kitābet	**:**	yazı yazma, bir maddeyi uygun sekilde kaleme alma, katiplik
ḳ.		50/5
kiter-	**:**	gidermek
k.-di		124/5, 153/7
kitmek	**:**	gitme, gidiş
k.		82/6, 308/5
k.-ke		268/5
k.-ken		304/2
kitür-	**:**	getirmek
k.-di		101/1, 243/1
k.-gey min		368/6
k.-seler		21/5
k. (!)		21/6, 118/6, 243/7, 322/1
kiy-	**:**	giymek
k.-iptür		125/2
k.-di		295/7
k.-dik		40/1
k.-diler		292/1
k.-ip		248/5
k.-geç		102/5
kiy(i)n	**:**	sonra, arkasından
k.		389/6

k.-içe		122/6
kiz-	**:**	gezmek
k.-er min		72/1
k.-ey		310/2
kizb	**:**	yalan söyleme, yalan
k.		398/5-R
kizdür-	**:**	gezdirmek
k.-ün͡g		229/2
kizmek	**:**	gezmek
k. -dür		63/6
k. -im		73/3
ḳol	**:**	kol
ḳ.		260/3
ḳ.-nı		271/4
ḳ.-dın		36/6
ḳ.-um		306/1, 342/5
ḳ.-umdın		356/5
ḳ.-un͡g		342/5
ḳ.-ını		254/1
ḳolda-	**:**	kollamak
ḳ.-dın͡g		306/1
ḳop-	**:**	kalkmak, meydana çıkmak, kopmak
ḳ. -tun͡g		235/4
ḳ.-gay		81/7
ḳ -up		76/2
ḳ.-ḳaç		22/3
ḳ.-ḳanda		174/4
ḳopmaḳ	**:**	ortaya çıkma, yerinden kalkma
ḳ.		338/2
ḳorḳ-	**:**	korkmak

ḳ.-ar min		273/5, 306/1
ḳ.-aram		128/4
ḳ.-ay		48/2
ḳorḳut-	:	korkutmak
ḳ.-up		63/4
ḳ.-ma		406/13-R
ḳoş	:	çift, eş, sahipkıran
ḳ.		147/7, 287/5
ḳ. ḳ.		128/4
ḳoş-	:	koşmak, çiftlemek, birleştirmek
ḳ.-madı		36/7
ḳoştı	:	yoldaş, arkadaş
ḳ.-nı		305/2
ḳoşul-	:	katılmak, birleştirmek
ḳ.-dı		263/5
ḳoşulmaḳ	:	birleşme, çift olma
ḳ.-ḳa		341/7
ḳoy-	:	bırakmak, salmak, koymak
ḳ.-ar		3/2, 5/6, 99/6, 192/1, 243/6
ḳ.-up min		355/5
ḳ.-ğan		65/5
ḳ.-muşdur		30/4
ḳ.-dı		29/7, 54/5, 115/3, 176/6, 311/3, 365/7
ḳ.-dum		91/3, 104/6, 134/1, 208/7, 212/4, 265/4, 349/6
ḳ.-duñ͡g		92/2, 106/1, 192/5
ḳ.-ġa siz		66/7
ḳ.-sa		226/2
ḳ.-sem irdi		65/4
ḳ.-ay		37/6, 257/3, 422/29-R

ķ. (!)		140/9, 169/3-4, 178/4, 212/2, 222/7, 239/7, 257/3, 277/3, 333/2, 408/14-R
ķ.-ġıl		151/3
ķ.-uñg		44/7, 169/2
ķ.-ġan		151/5, 201/5, 362/1
ķ.-a al-		389/1
ķ.-up		40/4, 77/2, 201/5, 312/1, 335/4
ķ.-uban		73/6, 176/2, 357/7
ķ.-gaç		209/6
ķ.-ġalı		193/4
ķ.-mas		56/3, 88/5, 130/2, 287/4, 314/3, 391/5
ķ.-madım		87/7
ķ.-madıñg		208/4
ķ.-madı		196/1
ķ.-masa		63/2
ķ.-ma		237/4-5, 306/1, 330/6, 355/6
ķ.-maġıl		192/3
ķ.-magasu		26/6
ķoyı	:	aşağı, alt
ķ.		143/2, 255/6, 280/4, 322/2
ķ. vü yuķķarıġı		191/1
ķoy(ı)n	:	koyun, göğüs, kucak
ķ.-umda		246/7
ķ.-ıġa		99/6
ķoymaķ	:	koyma, koyuş
ķ.		348/7
ķ.-ķa		97/5, 289/4
ķoy(u)n	:	koyun, göğüs (bkz.ķoy(ı)n)
ķ.-umda		246/7

ḳoyun :	koyun (hayvan)
ḳ.	70/4, 127/4, 141/1, 299/3, 310/3, 375/4
ḳoyunluḳ :	koyunluk
ḳ.-dur	377/7
ḳozġa- :	hareket ettirmek, karıştırmak
ḳ.-ban	383/2
ḳozġal- :	hareket gelmek, karışmak, coşturmak
ḳ.-dıñ	223/3
ḳozġalan :	gürültü, şamata, karışıklık
ḳ.	101/5
kögrek :	ciğer, bağır, göğüs
k.-imni	74/4
kök :	gök
k.	4/7, 56/3, 64/8, 203/4, 209/5, 212/3, 213/6, 214/6, 223/5, 240/1, 251/3, 285/5, 395/2-R
yir ü k.	67/3
k.-ke	219/1, 219/2, 229/5, 348/3, 387/6, 424/31-R
k.-din	307/5
k.-tin	378/7
kökermek :	yeşerme, yeşeriş
k.	270/5
kökrek :	ciğer, bağır, göğüs (bkz.kögrek)
k.-imge	65/1
kök(ü)s :	göğüs
k.-üm	53/2, 61/3, 167/2, 246/2, 281/4, 335/4, 366/3, 367/1
nāv-ı k.	18/5
k.-ümniñ	246/7
k.-ümni	74/4, 134/4, 297/1
k.-ümge	139/3, 379/5
k.-ümde	367/1
k.-üñ	370/3

	372/3, 374/3, 375/2, 377/1, 381/1, 383/2, 383/5, 385/2, 388/2, 388/4, 388/6, 389/2, 389/3, 390/2, 423/30-R
k.-ümniñ̂g	44/7
k.-üm (otı)	324/4
k.-ümni	45/2, 57/5, 70/2, 101/1, 121/1, 132/3, 138/1, 164/3, 196/3, 234/4, 257/2, 297/1, 311/4, 342/1, 390/1
k.-ümge	123/1, 128/1, 192/5, 257/1, 359/4, 365/1, 378/5
k.-üme	73/4, 83/6, 102/8, 106/1, 124/3, 157/1, 178/1, 213/2, 230/7
k.-ümde	5/1, 217/1, 244/5, 364/1
k.-ümde durur	363/1
k.-ümdedür	87/4, 86/5
k.-ümdin	4/4, 27/6, 367/2, 372/4
k.-üñ̂g	209/3, 256/1, 283/6, 349/7, 365/2, 388/7
k.-üñ̂ge	20/4, 220/2, 409/16-R
k.-i	220/5, 390/3
k.-idür	385/1
k. idi	222/5
k.-in	349/7, 364/2
k.-ini	213/7, 224/1, 253/3
k.-ige	79/4, 179/6, 194/7, 220/4, 323/3, 373/2
k.-ide	14/3, 132/1, 140/3
k.-ler	20/5, 96/2, 140/5, 221/1
k.-lerni	245/4
köngülsizlıġ :	gönülsüzlük
k.	384/2
köp :	çok, pek, artık
k.	48/3, 50/8, 78/1-8, 87/6, 88/4, 98/7, 104/4, 111/3, 115/5, 123/2, 127/4, 127/5, 147/6, 177/3, 178/6, 183/2, 189/4, 190/3, 192/3, 197/3, 199/3, 202/5, 203/9, 215/7, 223/6, 224/7, 233/7, 247/4, 254/5, 265/5, 271/7, 277/2, 303/6, 306/7, 309/7, 326/3, 332/1, 333/3, 336/1, 346/8, 353/7, 356/5, 367/3, 369/4, 370/3, 378/6, 381/4, 382/1, 382/7,

		397/4-R
	k. (ḳıl-)	119/7, 277/5, 305/7
	k. irür	363/6
	k.-tür	229/8, 365/7, 430/37-R
köpelek :		kelebek
	k.	225/5
köprek :		daha çok
	k.	13/6, 24/4, 24/6, 53/7, 81/5, 248/4, 277/5, 1/10-M
	k.-dür	123/6
kör- :		görmek
	k.-er min	360/8
	k.-er sin	278/6
	k.-er	2/9, 43/5, 274/6
	k.-e-siz	119/2
	k.-üp sin mü	164/7
	k.-üptür	184/4, 270/7
	k.-miş	31/2, 113/4
	k.-düm	165/9, 203/2, 288/4, 306/4, 312/7, 325/3, 353/1
	k.-di	36/7, 180/5, 237/2, 279/1, 285/1, 377/3
	k.-diler	32/4, 121/4
	k.-gey min	368/1
	k.-gey	90/1, 325/1, 341/2
	k.-ge –biz	145/1-9
	k.-sem	89/5, 138/5, 259/5, 360/1, 377/6
	k.-sen͡g	10/8, 26/3, 77/3, 383/6, 384/7
	k.-se	12/4, 22/5, 165/4, 178/7, 251/1, 384/2, 386/5
	k. (!)	3/4, 3/5, 45/2, 52/1, 70/5, 87/6, 116/6, 127/4, 127/5, 144/4, 150/6, 181/6, 240/1, 249/1, 252/2, 303/5, 309/2, 309/6, 348/1, 374/4, 378/7, 384/1
	k.-gil	87/7, 113/2, 259/4, 315/3, 335/6, 347/2
	k.-ün͡g	13/2, 61/2, 313/5
	k.-ün͡güz	73/6

k.-gen	26/5, 77/2, 85/4, 86/4, 196/5, 240/9, 248/1, 258/3, 338/5, 341/1, 391/3
k.-genge	45/7
k.-genlerimnin͡g	277/2
k. -güsi	190/5
k.-üp	15/2, 53/6, 67/1-7, 68/1-7, 122/5, 176/2, 245/6, 293/1, 293/2, 332/4
k.-üben	176/7
k.-geç	58/4, 68/4, 80/3, 140/2, 183/7, 220/3, 251/6
k.-geli	20/7, 152/2, 241/1, 278/6, 341/1
k.-gende	121/5, 371/4
k.-erde	305/1
k.-erge	184/1, 184/2, 278/3
k.-güçe	95/4
k.-günçe	373/7
k.-mes min	355/4
k.-men	1/11-M
k.-medi	32/1
k.-medük	53/5, 96/1, 96/4, 142/7
k.-meydür	104/2, 178/3
k.-mesem	30/1
k.-megil	390/6
k.-mesin	85/9
k.-mesün	214/2, 246/4, 289/5
k.-meske	45/7, 122/3
k.-mey	36/6, 88/5, 308/1
k.-meyin	28/5, 316/3, 373/5
k.-megünçe	220/3
körgüz- :	göstermek, belirtmek
k.-ür	58/7, 97/7, 99/3, 170/3, 189/2, 347/9, 382/4
k.-dün͡g	26/3
k.-di	99/2, 217/3, 310/4

k.-ün͡g		378/8
k. (!)		20/3, 264/6, 291/4
k.-üp		107/4, 139/6, 369/1
k.-medi		132/3
k.-meyin		346/6
körmek	:	görme, görüş
k.		278/7
k.-ni		257/7
k.-din		289/2
körmemek	:	görmemek
k.		93/9
körsetmek	:	göstermek
k.		49/6
k.-çe		110/2
körün-	:	görünmek
k.-ür		11/3, 137/1-7, 177/7, 273/3
k.-gey		131/2
k.-gen		117/5
k.-geç		273/2
k.-mes		30/1, 135/7, 182/1, 184/2, 278/3
k.-meydür		58/9
k.-megey		299/2
körüş-	:	görüşmek
k.-ür		219/4
köter-	:	götürmek, kaldırmak (krş.kötür-)
k.-di		365/5
k.-ip		223/4
k.-me		99/8
kötür-	:	götürmek, kaldırmak
k.-gey min		368/2
köy-	:	yanmak
k.-er		11/5, 89/7, 274/5
k.-miş		350/2

k.-düm		59/2
k.-di		294/6, 303/1, 318/4, 424/31-R
k.-edür		20/7
k.-se		60/1, 81/1, 358/3
k.-gil		184/3
k.-gen		188/6
k.-genin		106/3
k.-üp		340/4
k.-erge		230/4
k.-güçe		139/4
k.-mese		80/2
k.-megen		118/4
köydür-	:	yakmak
k.-miş		207/1
k.-düm		71/6
k.-di		34/5, 34/9, 113/5, 424/31-R
k.-ge sin		324/2
k.-gey		62/4
k.-se		375/3
k. (!)		342/1
k.-üng̑		229/4
k.-gen		26/6, 52/7, 67/2, 229/6
k.-üp		62/2, 106/5, 120/5, 141/2
k.-geli		63/4, 182/5
k.-me		275/2
köydürmek	:	yandırmak
k.		303/3
köymek	:	yanma
k.		109/1, 169/6, 182/4, 202/3, 225/5, 303/2
k.-din		183/5
köyük	:	yanmış, yanık
k.		52/7, 333/3
köz	:	göz

	k.-ümdin	254/2
	k.-ün͡g	10/4, 41/5, 126/7, 154/3, 189/1, 269/3, 272/5, 345/1, 357/1, 357/6
	k.-ün͡gni	230/7
	k.-ün͡ge	41/1, 58/9
	k.-i	101/4, 102/4, 132/5, 149/2, 170/2, 214/2, 372/1
	k.-in	149/2, 196/6, 315/4
	k.-ıġe	30/6, 254/3
	k.-ide	295/2
	k.-indedür	327/6
	k.-idin	278/4
	k.-ler	84/3, 88/6, 155/2
	k.-ler dür	164/3
	k.-lerni	188/1
	k.-lerim	94/6, 149/6, 375/1
	k.-lerimni	208/1
	k.-lerimge	371/1
	k.-lerimdin	40/3
	k.-lerin͡g	37/5, 61/4, 78/2, 78/4
	k.-lerin͡gdin	58/8
	k.-leri	121/3
	k.-lerini	241/1
	k.-lerige	116/5
közgü	**:**	ayna
	k.	58/7, 145/5, 1/2-M, 399/6-R
	k.-de	355/1, 355/2
	k.-din	68/6
	k.-sini	399/6-R
	k.-side	54/7
	k.-lerge	149/2
köz ü ḳaş	**:**	göz ve kaş
	k.	207/1

k. ü ḳ.-ın͡g	204/4
köz ü kön͡gül :	göz ve gönül
k. ü k.-ümge	123/1
küçe :	sokak; köşe
k.-din	122/2
ḳudsî :	kutsal, Allaha mahsus
ḳ.	107/5
küh :	dağ
k.-ı ġam	68/7, 124/3, 255/4
küh-ı ġam :	gam dağı
k.	68/7, 124/3, 255/4
ḳul :	kul, köle
ḳ. (bol-)	58/3, 83/2
ḳ.-nı	186/7
ḳ.-un͡g	56/4
ḳ.-ı min	367/6
ḳ.-ıdın	361/3
ḳ.-ın	68/3, 68/5
ḳ.-larıng͡g	56/4
ḳ.-ların͡gġa	98/6
ḳulaġ :	kulak (krş.ḳulaḳ)
ḳ.	143/3, 151/3, 151/3
ḳ. (sal-)	103/2, 322/7, 345/4
ḳulaḳ :	kulak (krş.ḳulaġ)
ḳ. -ḳa	247/6
ḳ. -ım	122/2
ḳ. -ın͡gda	26/1
ḳ. -ıġa	183/1
ḳullāb :	çengel, kanca, ilmik
ḳ.-ı zülf	271/5

	ḳ.-ıñg	239/5
	ḳ.-ı	91/6
ḳullāb-ı zülf	:	zülfün çengeli
	ḳ.-ı z.-üñg	271/5
ḳulluġ	:	kulluk (krş.ḳulluḳ)
	ḳ.	136/5
ḳulluḳ	:	kulluk
	ḳ.	314/5, 362/2
	ḳ. (ḳıl-)	255/6
	ḳ. (iyle-)	395/2-R
	ḳ.-da	396/3-R
	ḳ.-ıdın	323/7
	ḳ.-ın	241/8
ḳulūb	:	kalpler
	ehl-i ḳ.	80/3
ḳulzüm	:	deniz
	ḳ ü ummān	94/6
ḳulzüm ü ummān	:	deniz ve okyanus
	ḳ. ü u. (it-)	94/6
ḳumaş	:	kumaş
	ḳ.-ıñg	207/6
ḳumrî	:	kumru
	ḳ.	107/4
Ḳur'an	:	Ḳur'an
	ḳ.	420/27-R
kür	:	kör
	k. (ol-)	230/2
ḳurb	:	yakın olma, Allah'a yakınlık
	ḳ.-ını	56/4

ḳurbān	:	kurban, Allah'ın rızasını kazanmaya vesile olan şey; bir gaye ugruna feda olma
ḳ.-ı		159/7, 391/1
ḳurṣ	:	yuvarlak, yassı nesne, kurs; bir yıldızın görünen yüzü
ḳ.-ı leym		255/2
ḳurṣ-ı leymū	:	limon yuvarlağı
ḳ.		255/2
ḳuru-	:	kurumak
ḳ.-r		89/7
ḳ.-ptur		270/2
ḳ.-ġan		31/2
ḳ.-p		31/2
ḳuruġ	:	kuru, zayıf (krş. ḳuruḳ)
ḳ.		130/1
ḳuruḳ	:	kuru, zayıf (krş. ḳuruġ)
ḳ.		69/3, 296/3
ḳurut-	:	kurutmak
ḳ.-mış		162/5, 251/2, 259/2
ḳ.-up		318/6
ḳurutmaḳ	:	kurutma
ḳ.		24/7
ḳusur	:	eksiklik, ayıp, kusur
ḳ.		235/6, 253/3
ḳuş	:	kuş
ḳ.		5/4, 10/3, 31/5, 66/5, 89/4, 117/4, 148/6, 188/5, 220/5, 249/5, 327/5, 339/3, 346/2
ḳ.-nı		105/3, 110/4, 186/7
ḳ.-ḳa		154/3
ḳ.-ı		53/2, 164/2, 223/6, 249/5, 273/6365/6, 374/3

ḳ.-ın		20/5, 69/2, 239/3, 317/7, 336/4
ḳ.-lar		31/5
ḳ.-larıġa		87/3
ḳ.-ların		69/8
ḳ.-larını		63/6
ḳut	:	kut, saadet, talih, ikbal
ḳ.		47/4
ḳ-ı cān		28/3
ḳ.-ı		221/1
ḳutġar-	:	kurtarmak (krş. ḳutḳar-)
ḳ.		83/7
ḳūt-ı cān	:	can saadeti
ḳ.		28/3
ḳutḳar-	:	kurtarmak (krş. ḳutġar-)
ḳ.		83/6, 319/1
ḳutul-	:	kurtulmak
ḳ.-ay		357/7
ḳ.-sam		331/7
ḳ.-sañg		286/3
ḳ.-suñg		352/5
ḳ-mış irdi		372/2
ḳutulmaġlıġ	:	kurtulmak için gerekli olan, kurtulmaklık
ḳ.		140/1
ḳuvan-	:	güvenmek, inanmak
ḳ.		315/7
ḳuvvet	:	güç, kudret, sıhhat, sağlamlık
ḳ.		30/9
ḳ.-durur		49/5
ḳ.-in		378/7

kūy	:	köy, mahalle, bölge, sokak
k.		19/6, 280/2, 380/8
ka'be-i k.		287/7
k. (itleri)		130/6
k.-dın		286/1
k.-uñ̑g		50/8, 147/6, 155/2, 161/4, 320/5, 336/9, 351/4, 382/3, 1/11-M
k.-uñ̑ġa		337/6
k.-uñ̑gda		185/4, 317/7, 346/4, 361/5,
k.-ı		79/3, 223/4, 310/3, 315/4, 370/6
k.-ınıñ̑g		153/4
k.-ın		292/6
k.-ige		73/2, 75/6, 77/1, 91/5, 121/5, 136/2, 309/4, 386/1
k.-ınga		59/3
k.-ıda		2/8, 10/8, 45/3, 72/1, 23/4, 83/7, 94/7, 129/4, 132/4, 165/6, 172/6, 172/7, 196/9, 206/5, 262/5, 286/4, 310/2, 341/3, 382/5, 387/5
k.-ında		326/2
k.-ıdın		85/6, 135/6, 183/4, 289/4
ḳuyāş	:	güneş
ḳ.		1/5, 2/5, 22/3, 22/8, 31/6, 36/2, 48/2, 49/2, 55/4, 82/1, 89/6, 128/3, 177/4, 208/4, 208/6, 218/7, 250/4, 251/1, 259/3, 278/1, 290/3, 302/2, 307/3, 315/4, 316/4, 351/2, 352/2, 355/4, 360/6, 381/2, 384/5, 389/6, 390/2
ḳ.-nıñ̑g		61/5, 123/4, 251/3, 286/4
ḳ.-ḳa		5/5, 60/2, 184/1, 203/6, 254/2
ḳ.-tın		53/5, 251/5, 335/2
ḳ.-dın		2/5
ḳ.-ı		313/7
ḳ.-ım		302/2
ḳ.-ıñ̑g		207/1

ḳ.-ıñgnı 283/4

ḳuzah : kuşak

ḳavs-i ḳ.-dın 140/5

küç : güç, kuvvet, zor

ḳ. 251/2, 275/1, 335/6

küffār : kafirler, inkarcılar

k. 84/3

küfr : dinsizlik, imansızlık, küfür

k. 33/6, 189/1, 217/7

k.-i zülf 336/2

ḥalḳa-i ḳ. 349/6

k. (ehli) 24/6

k. (ili) 79/3

k.-i 366/5, 429/36-R

k.-idin 164/8

kühen : eski, yıpranmış

k. 79/1, 106/4, 121/7, 227/2, 350/5

k.-pir 175/5

deyr-i k. 12/4

mey-k. 240/8

kühen-pir : çok yaşlı

k. 175/5

kükürd : kükürt

k. 303/1

kül : kül

k. 255/3, 370/1, 383/3

k. (bol-) 109/2, 229/5

k. (ol-) 241/4

k. (iyle-) 162/5, 219/1

k. (imes) 241/4

k.-ni 229/5

k.-ini 219/1, 424/31-R

k.-leri		306/2
kül-	**:**	gülmek
k.-er		15/3, 321/2, 321/6
k.-erler		321/4
k.-di		121/2
k.-se		27/5, 77/5
k.-gen		140/2
k.-üp		54/5, 78/6, 254/3, 329/3
k.-mediñ		208/1
külbe	**:**	kulübe
k.		93/7, 318/5
k.-i aḥzān		106/9, 194/7
k.-i hammār		190/6, 315/5, 341/6, 354/6
muḳim-i ḳ.-i hammār		147/5
k.-i viran		36/4
k.-m		36/4, 106/7, 303/2, 313/3
k.-mni		344/4
k.-mġa		34/6, 89/1, 368/1
k.-mde		338/2
k.-miz		187/6
k.-si		40/7
külbe-i aḥzān	**:**	hüzünler kulübesi
k.-i a.-nı		106/9, 194/7
külbe-i hammār	**:**	şarpçı kulübesi; meyhane
k.		190/6, 341/5
k.-i h.-dın		315/5
külbe-i virān	**:**	yıkık kulübe, harab olmuş ev
k.-i v.-ıda		36/4
külgü	**:**	gülme, gülüş
k.		58/1, 321/5, 371/4
k. (sal-)		140/2
k. irür		90/6

k.-din	140/3
k.-si	140/1
külḫān :	hamam ocağı
k.	241/4
k.-nıñg	306/2
külḫāni :	çapkın serseri
k.	255/3
külli :	hep,bütün
k.	152/5
külmek :	gülmek
k.	181/6, 257/4
külümsü- :	gülümsemek
k.-p	57/5
kün :	gün, gündüz
k.	14/2, 53/4, 63/5, 79/1, 146/1, 150/4, 208/6, 215/4, 259/2, 259/3, 335/1, 375/6, 387/1, 395/2-R
tün ü k.	239/6, 288/6, 290/1
k. (ʿaksi)	355/2
k.-ni	359/3
k.-ge	359/3
k.-de	126/6
k.-i	215/3
k.-idür	276/1
k.-in	240/9, 325/3
k.-ige	317/4
künbed :	
k.	120/2
k.-i devvār	155/5
künbed-i devvār :	
k.	155/5
künc :	köşe, bucak, bodrum
k.-i ahzan	313/7

	k.-ide	105/3
künc-i ahzan	**:**	hüzünler köşesi
	k.-i a.-ım	313/7
künde	**:**	iri, kalın odun
	k.	126/6
kündüz	**:**	gündüz
	k.	30/3, 31/5, 224/4, 351/1, 381/2
	kiçe k.	279/6
	kiçe vü k.	336/3
	k.-ge	340/7
küp	**:**	küp
	k.	374/6, 388/8
	k.-tin	71/8
küy-	**:**	
	k.-er min	317/4

L

lā-aḳal : en azından, daha aşağı olmaz
227/3

lābe : yaltaklanma, yalvarma
l. 54/6

lāceverdi : lacivert renkte
l. 347/4
hem l.ü hem zer-efşan 233/1

lāf : lakırdı, söz
l.-ı zühd 137/7
l.-ını 87/2
l.-ın 169/3

lafẓ : söz
l. 65/7, 180/1-7, 181/4, 247/2
l.-ı mergub 397/4-R
l. (di-) 181/5
l.-ı 225/5, 247/1

lafẓ-ı mergub : beğenilen söz, rağbet edilen, sevimli söz
l.-ı m. 397/4-R

laḥn : kaideye uygun ve güzel ses, name, ezgi, ahenk
l. 97/2
l.-ı tarab 60/7
l. u āhın͡g 186/4

laḫt : parça
l. laht 161/1, 233/5

laḥẓa : an
l. 12/7, 82/6, 84/1, 150/7, 190/5, 237/8, 255/2, 264/1, 271/2, 313/3, 360/3, 378/4
l. lahza 288/5, 371/2

laḳab : takma ad
l. 55/4, 82/6

lāl : dilsiz

	l.	97/8, 258/1, 360/7
la'l	**:**	dudak, kırmızı, değerli bir süs taşı
	l.	18/3, 70/3, 98/3, 155/2, 358/3, 379/3, 384/4
	l.-i cān-bahş	198/1
	l.-i Bedehşan	413/20-R
	l.-i dür-fesān	221/1
	l.-i gūyā	380/1
	l.-i leb	156/2
	l.-i nāb	285/7, 374/6
	l.-i peykāni	243/3
	l.-i rengin	17/3
	l.-i sir-āb	212/2, 334/3
	l.-i şeker-bār	117/1, 344/1
	l.-i şeker-hand	226/1-7
	l.-i la'l	408/4-R
	hatt-i l.	100/7
	leb-i l.	33/2
	pare-i l.	413/20-R
	l. ü dür(r)	311/5
	l. ü müferrih	115/4
	l. ü zümürrüd	274/1
	l.-im	306/5
	l.-iñg	5/2, 10/4, 11/1, 18/2, 55/5, 180/3, 308/1, 339/2
	l.-iñge	69/2
	l.-iñgġa	226/3
	l.-iñgiñg	89/2
	l.-i	77/5, 83/2, 123/1, 180/4, 224/7, 261/2, 284/3, 388/2
	l.-idür	34/2
	l.-ini	51/4, 63/1
	l.-in	67/2, 346/3
	l.-idin	62/1, 65/9, 102/8, 116/2, 349/4
la'l-i cān-bāḫş :		can veren dudak

l.-i c.-ıñg 198/1

la'l-i Bedehşan: Bedehşan yakutu gibi dudak

l.-i d. 413/20-R

la'l-i dür-feşān: inci saçan, arasında inci gibi dişler görünen dudak

l.-i d.-ıñg 221/1

la'l-i gūyā* :

l.-i g.-sı 380/1

la'l-i leb : dudağın kırmızısı

l.-i l.-ing 161/5

l.-i l.-i 156/2

la'l-i nāb : saf dudak, kırmızı dudak

l.-i n. 374/6

la'l-i peykānî : temren gibi olan dudak

243/3

la'l-i rengîn : güzel, renkli dudak

l. 17/3, 257/3

la'l-i rūh-perver: ruh besleyen dudak

l. 21/1

la'l-i sîr-āb : suya kanmış dudak

l.-i s.-ıñg 239/2

l.-i s.-ın 212/2, 334/3

la'l-i şeker-bār: şeker saçarcasına tatlı dudak

l.-i ş. 344/1

l.-i ş.-ı 117/1

la'l-i şeker-hand tatlı gülüşlü dudak

l.-i ş. 226/1-7

la'l-i zümürrüd : zümrüt renkli

l.-i z. 344/7

la'l-mey : şarap

l.-m. 344/6

la'l ü dür(r) dudak ve inci

l. ü d.	311/5
la'l ü ġamze :	dudak ve yan bakış
l. ü g.-din	233/4
lāle :	lale
l.	31/3, 62/2, 137/5, 255/4, 225/6, 345/2, 311/2, 312/7, 319/2, 327/1, 347/3, 369/3
l. vü gül	47/7
l. vü güldeste	250/5
l.-ruh	153/2
l. (ḳıl-)	312/1-7
l. irür	311/3
l. sidür	164/4
l. ler	234/3
lāle-gūn :	lale renkli
l.	82/1
libās-ı l.	118/2
l.-dur	270/7, 305/1
lāle vü gül :	lale ve gül
	47/7
lāle vü gül-deste :	lale ve gül demeti
	250/5
lāle vü nesrîn :	lale zve yaban gülü
	176/1
lāle-i ruẖ :	lale yanaklı, yanağı lale gibi kırmızı olan
l.-i r.	49/1
l.-i r.-lar	153/2
lāle-'izār :	lale yanaklı
l.-z.	109/5
l.-ım	387/2
lāle-zār :	lale bahçesi
l.	269/5, 311/1-2, 341/2, 354/2, 376/6
l.-ı	363/5

l.-ında		22/5
lām	:	Arap alfabesindeki “ ل ” harfi
l.		261/4, 273/2
lāübāli	:	ilişkisiz, kayıtsız, saygısız
'ışḳ-ı l.		329/6
lavlav	:	alevli, parlak ateş
l.		244/2
lāy	:	çamur, tortu
l.-ini		405/12-R
l.-in		325/4
l.-ıdın		296/6
lā-ya'ḳıl	:	düşünmez, akılsız, dalgın
l.		76/6, 108/8
lāyıḳ	:	yakışan, yaraşır, yakışık
l.		294/5
l. (bol-)		41/5
l. (imes)		207/6
lāzım	:	gerekli, lazım, lüzumlu
l.-ı		175/3, 204/7, 231/5
lāzime	:	gerekli şey
l.si		193/2
l.-sidür		168/5
leb	:	dudak
l.		58/1, 81/2, 85/1, 176/4
l.-i handān		18/3, 77/5, 137/1
l.-i mey-gūn		169/3
l.i la'l-i şirin		33/2
l. ü fiş		311/5
l. ü hatt		274/1
l. ü ḳadd		26/3
l. ü şirin		176/4
dūre ü l.		11/1

la'l-i l.		156/2
nüşin-i l.		60/4, 82/1
l.-ni		158/1, 158/2
l.-ġa		41/3
l.-din		260/2
l.-iñg		16/2, 17/4, 34/2, 59/1, 61/4, 82/3, 98/2, 90/3, 90/6, 100/4, 154/4, 165/1, 180/1, 225/1, 241/3, 243/3, 250/2, 298/4, 389/4
l.-iñgni		189/3
l.-inġa		41/1-6
l.-iñgde		58/1
l.-iñgdin		161/1, 206/3
l.-i		83/2, 155/2, 271/1, 280/3
l.-iġa		228/2, 357/4
l.-idin		114/7
l.-leriñg		149/4-6, 368/5
l.-leriñgniñg		55/9
l.-leriniñg		57/3
leb-ā-leb	:	ağzına kadar dolu
		2/4
leb-be-leb	:	dudak dudağa
l.		4/6, 274/7
leb-i ḫandān	:	gülen dudaklar
l.		18/3, 137/1, 339/1
leb-i la'l-i şîrîn	:	tatlı, cana yakın kırmızı dudak
l.		33/2
leb ü şîrîn	:	dudak ve tatlılık, sevimlilik
l.		176/4
leb ü tiş	:	dudak ve diş
l. ü. t.-iñg		311/5
legen	:	leğen, içinde mum yanan kap

l.-din		187/2
lehçe	**:**	dil, yüz, surat
l.		23/2
leked-kūb	**:**	tekme yiyen
		332/3
lem'a	**:**	parıltı, parlayış
l.-i ruhsār		342/3
lem'a-i rukhsār	**:**	yanağın parıltısı
		342/3
leñg	**:**	topal, aksak
l. (iyle-)		209/6
letāfet	**:**	latiflik, hoşluk, güzellik, yumuşaklık, incelik
l.		163/1-2, 239/1, 254/4, 314/3, 335/3
bāğ-ı l.		344/2
l.-de		176/1
l.-te		165/1
levḥ	**:**	levha, üzerine yazı yazılan düz nesne
l.-i fenā		109/4
l.-i minā		284/5
l.-i simin		99/6
l.-ini		247/5
levḥa	**:**	levha
l.-i ta'lim		284/5
l.-i hurşid		56/5
levḥa-i hurşid	**:**	güneş levhası, güneş
l.-i h.		56/5
levḥ-i fenā	**:**	yokluk levhası
l.-dın		109/4
levḥ-i sîmîn	**:**	gümüşten levha
l.-i s.		99/6
leylā	**:**	Leyla vü Mecnun hikayesinin kadın kahramanı(krş.leylî)
l.-nı		107/2

leylî :	Leyla vü Mecnun hikayesinin kadın kahramanı(krş.leylā)
l.	82/4, 131/5, 169/1, 193/3, 367/3
l. vü şirin	196/7
l.-dür	258/4
l. mu	242/3
l. ġa	55/6
leylî-veş :	leyla gibi
l.-im	94/3, 272/4
leylî vü mecnūn :	Leyla ve Mecnun
l. vü m.	237/2
leylî vü şîrîn :	Leyla ve Şirin
l. vü ş.	196/7
lezzet :	tat, çeşni
l.-i derd	44/2
lezzet-i derd :	dert lezzeti
l. d.-in͡gni	44/2
libās :	elbise
l.-ı lāle-gūn	118/2
l.-ı mātem	50/6
l. zineti	225/5
l.-ı	102/5
l.-ıdur	347/5
libās-ı al :	kırmızı elbise
l.-ı a.	118/3
libās-ı mātem :	matem elbisesi
l.-ı m.	50/6
lîk :	ancak, fakat, lakin
l.	82/9, 85/8, 86/8, 94/2, 108/2, 150/1, 150/7, 183/2, 186/1-3, 96/4, 235/3, 241/4-5, 257/4, 271/4, 309/5, 344/2
lîkin :	lakin
l.	38/7, 58/3, 89/5, 95/2, 102/9, 165/6-7, 190/3, 198/5, 201/9, 241/7, 258/5, 304/7, 345/5, 360/7

lu'bet	**:**	oyuncak, sevgili
l.-i		130/5
l.-i dehr-i firîb		252/6
lu'bet-i dehr-i firîb	**:**	dönemin aldatan oyuncağı
l.-i d.-i f.		252/6
luḳme	**:**	lokma
l.		225/2
luṭf	**:**	iyilik, bağış, hoşluk
l.		218/1, 384/8
l.-ı izāfet		163/5
cevr ü l.		58/6
ḳahr u l.		180/5
l. u iḥsān		155/7
l. (it-)		183/3
l. (iyle-)		54/5, 224/3
l. (ḳıl-)		33/5
l.-uñ		222/4
l.-ı		205/2, 241/6, 378/2
lutf u iḥsān	**:**	hoşluk ve iyilik
l.		155/7
lücce	**:**	engin su; kalabalık;gümüş,ayna
l.-i minā		322/5
lücce-i minā	**:**	mine renkli engin su
l.		322/5

M

maʿāş : yaşayış, dirlik, geçinecek şey
m.-ın͡g 207/5

maʿbud : kendisine ibadet olunan, tapınılan
m.-un͡g 409/16-R

mā-cerā : serüven, macera; olup geçen şey
m.-sıġa 94/6

maʿcūn : hamur kıvamında olan şey, ilaç
m. 204/8, 231/6

māder-zād : anadan doğma
geng-i m. 240/6

maʿdūm : yok olan, bulunmayan
m. 28/2, 44/4, 253/1, 326/4, 351/3

mā-fihā : içinde bulunan
m. 2/9

maġdūr : haksızlığa uğrayan
m. ir- 355/5

maġlūb : yenilme
m. 1/4, 50/8, 80/4
m.-ı 113/6

maġlūbraḳ : yenilmiş gibi
m. 200/3

māh : ay, ay yüzlü, sevgili
m. 60/3, 73/1, 259/4
m.-ı cebin 160/2
m.-ı dil-ḫ̆āh 314/1, 314/2, 314/3, 314/4
m.-ı maḥmil 163/3
m.-ı mektep 60/3
m.-ı nev 259/3
m.-ı şeb-ġert 289/6
mihr ü m. 23/3
m.-ım 163/3, 295/1, 355/5, 389/1

	m.-nı	390/1
	m.-ıdın	377/8, 377/9
maḥabbet :		sevgi
	m.	247/3, 346/5
	ehl-i m.	85/7
	mihr ü.m.-niṅg	141/6
	m.(atı)	182/5
	m.(ehligöz)	148/3
	m.-din	59/2
	m.-idin	50/1
maḥāfet :		korkma , korku
	m.	163/6
maḥal(l) :		yer, mekan, zaman
	m.	248/1
	m.-ı su'āl	273/4
	m.-i ṭa'n	197/4
	m.-ġa	229/6
maḥall-i ṭa'n :		ayıplama yeri
	m.-i ṭ (imes)	197/4
maḥāl-i su'āl :		soru sorma yeri
	m.	50/1, 273/4
maḥbūb :		sevilen, sevgili
	m.	85/1, 85/2, 85/3, 85/4, 85/5, 85/6, 85/7, 247/3
	m.imes	24/2
	m.(ḳıl-)	80/6
maḥbūbraḳ :		sevgili gibi
	m.	200/4
maḥbūs :		hapsolunmuş, bir yere kapatılmış
		194/2
maḥcūb :		utangaç
	m.	50/2

m.idi		84/4
maḥfî	:	gizli, saklı
m.		28/2, 151/3, 206/5
maḥfūẓ	:	saklama, korunmuş,gözetilmiş
m.		23/4
māh-ı cebin	:	ay alınlı; namuslu, temiz
m.		160/2
māh-ı dil-ḫ˘āh	:	gönlün dileği olan sevgili
m.-d.-ımnı		314/1, 314/2, 314/3-4
māh-ı şeb-gerd	:	gece bekçisi olan ay
m.ş.-im		289/6
māh-ı mektep	:	mektebin ayı
m.		60/3
māhir	:	hünerli, becerikli
m.(bol-)		370/5
maḫlaş	:	kurtuluş yeri; şairin takma adı
m.		171/1, 171/1, 171/2, 171/3, 171/4, 171/5, 171/6, 172/7, 173/4, 234/7, 372/8
m.-ım		74/1, 135/5
mahlūḳāt	:	yaratılmış şeyler, canlılar
m.		18/6
maḥmil	:	devenin üzerine konan binek sepeti
m.-in		209/5
maḫmūrluġ	:	sarhoşluk, sarhoşluğun verdiği sersemlik, uyku hali
m.		177/5
maḥrem	:	haram, şeriatın yasak ettiği şey; çok içten, içli dışlı; gizli olan
m.(ḳıl-)		148/6
maḥremlik	:	gizlilik
m.		203/1
mahrūḳ	:	yanmış, yanık

m.		299/2
maḥrūm	:	mahrum, bahtsız, nasipsiz
m.		82/7, 136/4
faṣıḳ-ı m.		217/5
m.(iyle-)		253/2
maḥsūb	:	hesap edilmiş, hesaba katılmış
m.		50/4, 247/6, 398/5-R
m. imes		24/5
maḥṣūṣ	:	hissedilen, anlaşılan, aşikar
m.		169/1, 169/2, 169/3, 169/4, 169/5, 169/6
m.(bol-)		170/4
m.-lar		105/5
m.-larġa		205/5
maḥşer	:	mahşer
m.		21/5
maḥv	:	yok etme, ortadan kaldırma; harap etme
m.		242/4
m.-ınġ		351/6
māh-veş	:	ay gibi
m.ler		224/4
maḥż	:	su katılmamış, saf
m.		262/6
m.-ı nā-hemvārlıḳ		262/6
maḥzar	:	huzur yeri, görünüş
m.mu		26/8
m.-nı		135/2
maḥzen	:	mahzen, hazine
m.		185/8, 250/4
m.i murād		218/5
m.-im		303/4
maḥzen-i murād	:	gönlün direği olan hazine

m.-i m.(it-)		218/5
maḫz-ı nā-hemvārlıḳ	:	uygunsuzluk
m.		262/6
maḫzūn	:	hüzünlü, tasalı, kaygılı
m.		161/7, 322/1
min-i m.		342/2
tilbe-i m.		374/1
m.-ġa		22/1, 169/1
maḳāl	:	söz, söyleme, söyleyiş
m.		427/34-R
maḳālet	:	söz, konuşma
m.-i		143/7
maḳām	:	mekan, yer, durak
m.		346/8
m. u mesken		296/2
m.(iyle-)		69/4, 400/7-R
m.-ıṅ		190/6
maḳām u mesken	:	mekan ve oturulacak yer
m.m.-im		296/2
maḳar(r)	:	karar edilen, durulan yer
m.		315/7
maḳbūl	:	kabul olunan, beğenilen,hoşa giden
m.		19/7, 116/9, 351/7
m.(iyle-)		116/8
m.-üṅ		200/7
maḳṣūd	:	kasd olunan, istenilen şey, amaç
m.		19/6, 82/9, 240/9, 264/5, 272/7, 276/6
m.-ı harim		411/18-R
kaʿbe-i m.		77/7
m.-ıdur		3/4
m.-ıdın		430/37-R

m.-ung		409/16-R
maḳsūm	:	taksim edilmiş, bölünmüş
m.		69/9
ma'l	:	mal,varlık,servet
m.		5/4
m.u cāh		142/5
m.-ıdın		66/6
māl-ā-māl	:	çok dolu, dopdolu
cām.m.-ı		97/2, 133/6
māl u cāh	:	mal ve mevki
m. u c.-ı		142/5
ma'lūm	:	bilinen, belli
m.		52/5, 61/1, 375/6
m. (kıl-)		253/6
m.(imes)		287/3
ma'mūr	:	bayındır, şen
m.		143/5, 331/5
ma'mūre	:	mamur olan yer, şehir, kasaba
m.		70/2
mancınık	:	mancınık
m.-dın		320/5
mañga	:	bana
m.		4/1, 12/1.1.3....9, 14/1.2...7, 15/1.....7, 21/4, 23/1, 24/3, 28/1, 40/3, 59/1, 62/5, 81/4, 82/6, 83/5, 84/1, 85/3, 93/4, 95/1, 101/7, 111/4, 111/6, 123/5, 126/1, 126/6, 129/4 132/5, 146/5, 148/6, 150/1..2.4, 151/1, 153/8, 157/4, 164/7, 171/2, 178/1, 189/2, 192/2, 196/8, 198/5, 199/3, 203/5, 204/1, 204/2, 206/1, 207/6, 225/1, 226/1, 227/2, 247/1, 287/3, 290/1.7, 294/4, 294/5, 307/4, 336/3, 346/3, 356/1, 357/5, 379/1, 383/5, 391/4
m.-dur		138/3, 362/5
mānend	:	benzer, eş

m. 16/3, 111/1, 226/3, 283/4

m. bil- 283/4

m.-idür 119/1

māni' : mani, engel

m. 140/9, 145/5, 180/7, 184/1.....7, 245/5, 268/5

ġayet-i m. 180/6

m.-ni 76/5

m.-din 165/2

m.-ı 140/9

manṭıḳ-ı 'ışḳ : aşk sözü

m. 240/7

manẓūr : bakılan beğenilen

m. 281/2

maraż : hastalık

m. 175/1.....6

m.-dur 31/3

m.nıñg 175/3

m.-ġa 96/4, 315/2, 382/6

m.-dın 175/2

m.-ı 179/4

māriż : hasta, hastalıklı

m. 175/6

mā'ruż : arzolunmuş, sunulmuş

m. 174/1....7

maṣḥūb : beraber alınmış, kucaklanmış

m. 50/6

mā-sivā : Allah'tan başka şeyler dünya ile ilgili olan şeyler

m. 240/9

ma'şuḳ : sevilen, sevilmiş, sevgili

m. 2/8

m.-ı 371/6

māt : satranç oyununda yenilme

m.		178/3,
mātem	:	yas
m.		25/3, 67/7, 295/7, 382/3
libās-ı m.		50/6
m.-i min		295/3
m.-in		34/9,
maṭla'	:	doğacak yer; kaside yada gazelin ilk beyiti
m. idur		177/2
maṭlūb	:	taleb edilen, istenilen
m.		50/1, 55/7, 60/6, 80/8, 247/2, 260/6, 362/5, 376/7, 397/4-R, 398/5-R,
m. irür		274/2-3
m. imes		24/3
maṭlūbraḳ	:	çok istenilen
m.		200/5
māvi		mavi renk
m.		273/3
māyil	:	bir yana eğilmiş; istekli, düşkün
m.		63/4, 241/1, 254/1, 292/6, 305/7,
m.-dür		26/7
ma'yūb	:	ayıplanan, ayıplanmış;
m.		80/5, 247/5
m.imes		24/6
ma'yūbraḳ	:	ayplanacak kadar.
m.		200/2
mażlūm	:	zulüm görmüş
ḥayl-ı m. (āhı)		106/8
mażmūn	:	anlam
m.		322/5
m.-ın		10/3
mebde-i feyz	:	ilmin fazlalığı
m.		272/6

mebhūt	:	hayretle kalmış, şaşkın
m.		44/4
mesḥ m. ol-		113/8
mecāl	:	güç,kuvvet, takat
m.		251/7
meclis	:	oturulacak, toplanılacak yer
m.-ārā		23/1
m.-de		23/1, 108/3, 370/2
m.-inde		276/4
mecma'ül-baḥreyn	:	iki büyük suyun kavuştuğu nokta
m.		374/7
mecnūn	:	deli; Leyla ve Mecnun mesnevisinin erkek kahramanı
m.		70/4, 78/5, 87/6, 124/1, 129/5, 131/1, 141/3, 161/2, 196/7, 198/4213/2, 242/3, 272/4, 334/5, 348/8, 367/3, 374/1, 382/4, 385/2, 386/3,
ferhād ü m.		34/8
m.-dur		258/4
m.-ġa		150/3, 169/1, 45/4
m.-ı 'aryān		234/4
m.-ı ser-gerdān		194/5
m.-ı ū.-ım		234/4
m.-ı ses-gerdān		173/7
efsāne-i m.		94/3
m.(iyle-)		119/7
m. ir-		
m.-nıñġ		55/6, 124/2
m.-nı		107/2
m.-ga		414/21-R
mecnūn-ı ser-gerdān:		perişan mecnun
m.		173/7
m.-ı s.-m		194/5
mecnūnluġ	:	delilik, aşıklık (krş. mecnūnluḳ)

m. 27/2
m.-da 111/7
mecnūnluḳ : delilik, aşıklık (krş. mecnūnluġ)
m.-ḳa 247/4
mecnūn-şi'ār : deli
ḳātil-i m. 373/1
mecnūn-vār : mecnun gibi, deli
m. 190/7
mecnūh :
m. 405/12-R
meczūb :
m. 50/7
med(d) : çekip uzatma, yayma, çözülme
m. 329/4
m.-i 140/5
meded : yardım, imdat
m. 108/8, 109/6, 259/5,338/2
m.(iyle-) 33/7
m. (ḳıl-) 222/2
m. tür 30/9
meded-kār : yardımcı
m.irdiñiz 146/4
medfen : mezar, kabir
m. 296/6
medḥ : övgü, övme
m.-in 201/7
m. ü şenā 49/3
medrese : eskiden içinde dini dersler okutulan yer
m.-de 42/7
mefhūm : fehm olunmuş, anlaşılmış, kavram
nā-m. 253/1

meger	:	halbuki, oysaki, meger
m.		3/10, 4/8, 15/7, 30/7, 33/2, 34/3, 35/3, 128/5, 132/2, 136/1, 139/1, 148/4, 162/2, 181/4, 181/5, 189/4, 193/4, 207/1, 219/4, 222/3, 223/7, 243/4, 243/6, 249/6, 299/6, 302/3, 305/1, 352/1, 369/1, 380/2, 382/2, 384/6, ½-M
m. ki		21/1, 162/1, 218/4,
m. kim		17/5
meh	:	ay; aygibi güzel; sevgili (bkz. mah)
m.-i enver		40/1, 99/5
m.i ferd		289/5
m.-i ḫar-geh-nişin		182/5
m.-i ken'ān		388/9
m.-veş		337/4
mehcūr	:	terk olunmuş, bırakılmış, ayrılmış
m.		139/5
meh-i ferd	:	tek, eşi olmayan sevgili
m.f.-im		289/5
meh-i Ken'ān	:	Kenan ilinin ayı; Hz.Yusuf
m.-i k.		388/9
meh-peyker	:	ay gibi parlak yüzlü sevgili
şūḫ-ı m.		99/1
meh-simā	:	ay yüzlü sevgili
büt-i m.-nı		391/1
meh-tāb	:	ay ışığı
m.-ıñġ		239/1
meh-veş	:	ay gibi
m.		26/7, 251/1, 335/2
'arıż-ı m.		385/1
rākib-i m.		385/4
m.-ġa		108/1
m.-ḳa		275/1
m.-im		151/4

m.-ler		45/3, 196/6, 337/4
meh-veşā	:	Ey ay yüzlü sevgili
m.		49/1
meh-i ġafil-veş:		gafil ay gibi
m. ġ.-imni		314/4
mekān	:	yer
m.		21/7
m. (iyle-)		135/5
m. (ḳıl-)		68/4
m.-dur		205/4, 232/4, 249/2
mekḳār	:	hileci, düzenci(kadın)
şāhid-i m.		252/6
zāl-i m.		
m.-ġa		239/7
meknūn	:	dizilmiş
dürr-i m.		307/2
mekr	:	hile, düzen
m.		120/1
firib ü m.		40/6
zerḳ u m.		271/7
m. (it-)		350/6
m.-i		350/6
m.-idin		312/6
m.-iġa		134/7
mekş	:	durma, bekleme, eğlenme
m.		291/4
mekteb	:	yazı yazılacak yer; okul
m.		99/6
māh-ı m.		60/3
ṭıfl-ı m.		82/8
m.-ide		109/4
mektūb	:	yazılmış, mektup

m.		50/5, 80/2, 247/1, 397/4-R
melāḥat	**:**	güzellik, yüz güzelliği
m.		55/5, 118/2
m.-din		98/3
melāḥatlıġ	**:**	güzellik
m.		98/5
melāl	**:**	sıkıntı, usanç
m.		178/7, 259/1, 269/6, 360/3, 394/1-R
m. it-		273/5
renc ü m.-iñg		145/6
melālet	**:**	sıkıntı, usanma
m. ü derd		289/1
m. (çik-)		264/3
m. (oḳları)		148/2
m.-i		143/1
melālet ü derd :		sıkıntı ve keder
m. ü d.-im		289/1
melāyik	**:**	(melā'ik) melekler
m.		33/7, 188/6
m.-ke		219/2, 240/5
melāmet	**:**	ayıplama, azarlama
m.		398/5-R
melek	**:**	melek, nurdan yaratılmış varlıklar
m.		2/2, 342/4
m.-simā		119/1
m.-ke		411/18-R
melek-simā	**:**	melek yüzlü, güzel
m.		119/1
hūr-i m.		160/1
melek-veş:		melek gibi
m.		427-34-R
melîh	**:**	melahat sahibi, güzel

m.		98/1-7
melūl	**:**	bıkkın, bezmiş, bitkin
m.		27/6, 37/1, 264/1-6, 280/5
m. bol-		15/4
memālik	**:**	memleketler
m.-de		403/10-R
m.-din		403/403/10-R
me'men	**:**	emin, sığınılacak yer
m. (iyle-)		275/5
m. (ḳıl-)		120/7
m.-dür		353/7
m.-im		303/6
memleket	**:**	memleket
m.		403/10-R
memnūn	**:**	sevinmiş, sevinçli; hoşnut
m. (bol-)		35/4
memzūc	**:**	karıştırılmış, karışık
m. (it-)		5/2
men'	**:**	yasak etme, yasaklama
m.		105/7
m.-i cünūn		119/7
m.-i eşk		276/5
m.-i gerd		44/7
m. (it-)		19/6, 61/2, 250/7, 249/4
m. (ḳıl-)		353/4, 353/5
m. (iyle-)		404/11-R
m.-im		380/7
m.-in		43/2
men'-i cünūn	**:**	deliliği önleme
m.		119/7
men'-ı eşk	**:**	göz yaşını önleme
m.-i eşk		276/5

men'-i gerd :	kederi önleme
m.	44/7
-mend :	-li ekli isimler yapan ek
m.	16/5
menkūb :	talihsiz, düşmüş
m.-rak	200/7
mensūb :	bir şeyle ilgisi bulunan
m.	50/3, 247/4, 398/5-R
menşūr :	rütbe tevcihiyle ilgili ferman
m.	246/4
menzil :	mesafe, konak yeri; ev; bir günlük yol
m.	2/8, 68/4, 155/1, 292/6
m.-i bustān	194/1
m. ü mesken	191/7
m. ü me'va	28/1
ser-m.	101/8
ser-m.-i ḥammār	156/1
m. (iyle-)	362/4
m.-dür	370/6
m.-ni	120/7
m.-iñg	272/1
m.-ide	194/5
menzil-geh :	konak yeri
m.	59/3, 362/4
menzil be menzil :	konak konak, uçtan uca, sınırdan sınıra
m.	272/1
menzil-i bustān :	konak yeri olan bahçe
m.-i b.-nı	194/1
merātib :	rütbeler, dereceler
m.-ġa	109/7
mercān :	mercan
m.	270/4

pençe-i m.		375/1
merd-āne	:	mertçe, yiğitçe
m.		72/5
merdek	:	insan
m.		421/28-R
merdūd	:	reddedilmiş, kovulmuş
m.		19/7, 116/9, 333/4, 351/7
min-i m.		380/3
min-i m.-nı		175/4
m. (it-)		25/2, 69/7
m. idim		222/1
m. irür		3/7
m.-ı		200/2
m.-ıdur		3/4
merdüm	:	göz bebeği; insan, adam
m.		245/1
m.-nişin		338/4
m.-i		69/4, 249/3, 319/2
m.-in		40/4
merdümek	:	göz bebegi
m.		247/2
merdümluġ	:	insanlık
m.		245/1
merġūb	:	rağbet edilen, beğenilen, sevilen
m.		50/8, 80/1, 200/1, 247/1
lafz-ı m.		397/4-R
m. imes		24/1
merġūbraḳ	:	çok sevilen, beğenilen
m.		200/1
merhem	:	merhem
m.		25/8, 38/1, 236/5, 237/4, 246/3, 313/2, 316/3
m.-i		34/4

m. (ḳıl-)		148/4, 405/12-R
merhūn	:	rehin edilmiş
m.		35/5, 322/3
merkeb	:	binek, eşek
m.		2/6, 60/2, 81/7
m.-i cevlan		56/2
m.-i ebreş		385/4
m. (ḳıl-)		65/3
m.-dür		
m.-din		307/3
m.-i		251/3
m.-iniñ		214/3
merkeb-i cevlan :		dolaşan binek
m.-ı c.		56/2
merkeb-i ebreş :		alaca benekli binek
m.-i e.		385/4
merḳūm	:	yazılmış
m. ḳıl-		253/6
merṭūb	:	nemli, ıslak, yaş
m. imes		24/7
meryem	:	Hz. Meryem
ʿīsī-i m.		25/5
mescid	:	secde edilecek yer, küçük cami
m.		1/5-M
m. ü miḥrāb		42/2
m.-din		228/6
mescid ü miḥrāb :		mescid ve mihrab
m.		42/2
meşellik	:	gibi benzer
m.		285/5, 360/7
mesḫ	:	şeklini değiştirerek çirkin hale getirme, maskaralık

m.-i ḫˇāb	51/1
m.-i ḫˇāb-ālūd	78/2
m. ü bi haber	132/6
m. ü bīmārlıġ	192/4
m. ü harāb	15/2, 54/6
m. ü rüsva	206/7
m. bol-	97/8
m. iyle-	234/6, 386/8
m. ol-	357/6, 387/6, 388/8
m.-in͡gde	363/4
kāfir-i m.-i	122/4
mest-i ḫˇāb :	uyku sarhoşu, uyku sersemi
m.	51/1
mest-i ḫˇāb-ālūd :	uyku sersemi
m.-i h. irür	78/2
mest ü bīmārlıġ :	sarhoşluk ve hastalık
m.	192/4
mest ü ḫarāb :	sarhoş ve viran
m.	15/2, 54/6
mest ü maḥv :	sarhoş ve perişan
m.	304/5
mest ü rüsvā :	sarhoş ve rezil
m. ü r. iyle-	206/7
mestāne :	sarhoşça
m.	38/6
sāġar-ı m.	227/1
şūh-ı m.	356/3
mestliḳ :	sarhoşluk
m.	237/6, 379/6
mestūr:	örtülü, gizli, iffetli kadın
m.	69/6
mes'ūd :	mutlu, bahtiyar

ahter-i m. 19/4

meş'al : çıra, ucunda ateş olan sopa; uyanıklık

m. 263/1

m.-i devlet 3/8

m.-i mihr 182/1

m.-i 220/8

meş'al-i devlet : devlet ateşi; devlet

m. 3/8

meş'al-i mihr : güneş

m. 182/1

meşşāṭa : gelin tuvaleti, kadın tuvaleti yapan kadın, saç süsü

m. 239/2, 248/2, 265/5, 1/2-M

m.-lar 185/6

metā' : mal

m.-ı dünyī-i dūn 35/6

m.-ın 133/6

metā'-ı dünyī-i dūn : alçak dünyanın malı

m. 35/6

me'vā : yurt, mesken, sığınılacak yer

m. 2/8, 23/4

menzil ü m. 28/1

m.-sı 380/7

mevc : dalga

m.-i fenā 47/3

ḥabāb u m. 345/3

m.-i 51/7, 251/1

m.-ide 378/4

m.-idin 270/4

mevc-i fenā : yokluk dalgası

m. 47/3

mevcūd : var olan, bulunan

m. it- 253

mevzūn :	vezinli, tartılmış
ḳadd-i m.	35/1
sāķī-i m.	94/1
mey :	içki, şarap
m.	24/5, 27/7, 31/1, 45/6, 46/1, 59/1, 82/1, 82/5, 84/4-5, 85/6, 87/5, 91/6, 97/2, 101/7, 105/5, 106/7, 165/7, 179/5, 192/3, 224/4, 226/3, 228/5, 279/5, 319/3, 319/5, 322/2, 322/5, 356/6, 359/1, 364/5, 373/6, 379/1, 387/6, 405/12-R
m.-i leb-teşne	49/4
m.-i vas)l	22/7
ġarḳ-ı m.	363/4
m.-hāne	227/2, 227/3
m.-kühen	240/8
hāl-i m.-gūn	40/4
ʿışḳ u m.	206/7
m. imes	298/4
m.-ni	380/5
m.-ġa	59/7, 64/6
m.-de	65/9, 226/1, 251/6
m.-din	17/2, 22/4, 105/7
m.-im	298/4
m.-iġa	79/7, 163/4
mey-ālūde :	içki bulaşmış
m. (bol-)	81/2
mey-ālūde-leb :	dudağına içki bulaşmış
m.	90/5
mey-fürūş :	şarap satan, meyhaneci
m.	71/8
mey-gede :	meyhane (krş. mey-kede)
m.-din	74/5
mey-gūn :	şarap renginde, kızıl
leb-i m.-ġa	169/3

m.-da	53/4
m.-ın	77/1
meydān-ı ev-ednā :	çok yakında olan meydan
m.	2/1
meyl :	eğilim, sevme, tutulma
m.	288/1, 304/1, 341/2, 343/1, 378/8
m.-i cām-ı ṣahbā	121/7
m.-i gül-şen	275/3
m.-i na'leyn	2/2
m.-i reyāḥīn	158/2
m.-i şimşād	331/3
m. (it-)	90/7, 250/, 299/7, 349/3, 365/6
m. (iyle-)	59/3, 252/4
m. (ḳıl-)	374/7
m. (bol-)	374/6
m.-iñg	323/7
m.-i	16/3, 53/8, 341/5, 374/3
m.-in	343/6, 349/3
meyl-i cām-ı ṣahbā :	içki kadehine meyletme
m.-i c.-ı ş. (ḳıl-)	121/7
meyl-i na'leyn :	sevgilinin ayakkabılarına meyletme
m.-i n.-iñg	2/2
meyl-i reyāḥīn :	reyhan çiçeğine meyletme
m.	158/2
me'yūsluḳ :	ümitsizlik
m.	291/6
mezāḳ :	zevk lezzet
m.-dın	319/5
mezār :	ziyaret yeri, kabir
m.	14/7
m.-ım	253/5

m.-ımnı	302/5
mezellet :	alçaklık, hakirlik
m.	244/4, 306/7
meẕkür :	zikrolunmuş, adı geçmiş
m. iyle-	335/8
mezra':	ekim yapılacak yer
m.-ı cān	201/4
m.-ı cism	350/2
mezra'-ı cān :	can mezra'ı, can tarlası
m.	201/4
mezra'-ı cism :	beden ,madde mezra'ı
m.	350/2
mī'ād :	söz verilen süre, belirli süre
m.	240/9
mi'cer :	bir kadın baş örtüsü
m.	239/1
micmer :	içinde tütsü yakılan kap, buhurdan
m.	11/1
m.-im	306/3
midād :	mürekkep
m.	104/3
m. (it-)	218/3
m. (kıl-)	414/21-R
mīġ :	kara bulut, duman
m.	262/5
mihmān :	misafir
m.	205/5, 357/2
m. (bol-)	172/3, 279/6
m. (it-)	131/4
m. (ḳıl-)	230/7
m.-ım	139/7
m.-ımġa	34/6

mihmānlıġ :	misafirlik
m.-ım	117/7
miḥnet :	zahmet, eziyet, gam.
m.	197/1, 239/6, 249/3, 318/5, 1/7-M
m.-ābād	124/2
m.-i hicrān	150/5
hār-ı m.	153/1
m. ḳa	72/3
m.-i	294/2
m.-ini	289/5
m.-ide	85/3
m.-idin	171/6
m.-leri	49/5
miḥnet-ābād :	gam dolu olan yer, dünya
m.-ımda	124/2
miḥnet-efzā(y) :	gam arttıran
hecr-i şām-ı m.-ın	325/3
miḥnet-i hicrān :	ayrılık zahmeti
m.	150/5
mihr :	güneş, sevgili
m.	3/8, 4/7, 20/3, 50/2, 85/9, 88/5, 90/4, 125/4, 140/2, 147/1, 201/2, 215/4, 230/8, 243/8, 346/5, 394/1-R
m.-i giyeh	367/5
m.-i hāverî	188/1
m.-i rahşān	271/1
m.-i ruḫ	367/5
çabük-i m.	214/6
germ-i m.	363/6
meş'al-i m.	182/1
nihāl-i m.	249/2
rişte-i m.	265/5

ruḳʿa-i m.	291/6
ümīd-i m.	288/3
m. ü māh	23/3
m. ü maḥabbet	127/6, 141/6
bī-m.	288/3
m. (it-)	370/2
m. (iyle-)	220/3
m.-ni	229/6
m.-ge	349/1
m.-din	140/3, 309/6
m.-iñg	85/9, 253/6, 308/7, 368/4
m.-iñgni	275/1
m.-i	140/1, 259/5, 317/4, 349/1, 349/2
m.-ini	349/2
m.-ige	349/1
m.-inde	89/3
miḥrāb :	cami mihrabı, imama ayrılmış yer;ümit bağlanan yer
m.	79/3
m.-ı namāz	411/18-R
gūşe-i m.	59/3
mescid ü m.	42/2
m.-ıñg	239/4
m.-ı	305/6
m.-ıda	204/6, 231/4, 305/6
miḥrāb-ı namāz :	namaz mihrabı
m.-ı n.	411/18-R
mihr ü vefā :	sevgi ve vefa
m.	215/7, 321/3
mihr-bān :	şevkatli, merhametli yumuşak huylu
m.	314/1, 415/22-R
ḳātil-i nā m.	337/4

nā m.	314/1, 353/1
m.-dur	205/1, 205/5, 232/1
m.-larġa	349/2
mihr-i ḫāverî :	doğunun güneşi, güneş
m.	188/1
mihr-i raḫşān :	parlak güneş
m.	271/1
mihr-i ruḫ :	yanağın güneşi
m.-i r.-ıñġda	367/5
miḳdār :	parça , kıymet, deger
m.	336/2
mīl :	sürme çekmeye yarayan alet, yollarda mesafe belirten nişan
m. ü gerdi	136/1
m. ü igne	258/4
m. (iyle-)	75/3
mīl ü igne :	mil ve iğne
m.	258/4
mīm :	Arap alfabesinin 27. harfi (م)
m. ü "dāl"	329/4
m.-idin	380/1
min :	ben
m.	4/5, 5/6, 10/8, 15/2, 15/5, 16/6, 22/1, 24/3, 25/2, 27/5, 28/5, 29/4, 37/3, 40/2, 43/6, 51/4, 59/1, 59/2, 63/2, 66/1, 73/1.5, 75/1.4, 78/5, 87/5, 99/7, 100/3, 102/1, 111/4, 111/6, 121/4,123/5, 124/2, 127/3, 127/4, 128/1, 132/3, 132/5, 139/5, 141/1, 147/1, 147/6, 150/3, 154/1, 165/7, 168/4, 173/1, 192/4, 194/5, 198/2, 220/5, 221/2, 224/2, 227/2, 229/7, 244/1, 244/6, 249/6, 258/1, 259/6, 286/2, 288/1, 288/4, 297/5, 299/2, 305/7, 306/2, 310/1, 310/2, 311/7, 313/4, 313/1-6, 321/1-7, 325/3, 329/1-6, 337/3, 351/1 374/1, 375/7, 378/5, 378/6, 380/7, 382/3, 382/4,

m.	266/6
min-i āvāre-i bī-nām :	kötü namlı, deli olan ben
m.	115/5
min-i bīmār :	hasta olan ben
m.	179/4
min-i divāne :	deli olan ben
m.-i d.	286/1
m.-i d.-ni	121/1
min-i gedā :	fakir zavallı olan ben
m.-i g.-ġa	85/5
min-i maḥzūn :	hüzünlü olan ben
m.-i m.-nı	342/2
min-i merdūd :	reddedilmiş ben
m.-i m.	380/3
min-i muñġluġ :	sıkıntılı ben
m.	121/5
min-i ʿuryān :	çıplak ben
m.	173/6
min ü kara kice :	ben ve kara gece
m. ü k.	321/2
min ü kevser :	ben ve cennet suyu
m.	136/6
min ü muġ :	ben ve meyhaneci
m.	136/5
miñ :	bin (sayı)
m.	10/3, 13/1, 79/6, 123/2, 140/3, 165/4, 204/6, 234/5, 360/2, 378/8
m.-din bir	361/4
yüz m.	229/8, 248/6
mīnā :	şişe, billur, cam; mine, gök mavisi
m.	284/3
lücce-i m.	322/5

cām-ı m.		155/4
m.-reng		239/4
mīnā-reng	**:**	mavi renkli
m.		239/4
mīnāyīn	**:**	minadan yapılmış kadeh
cām-ı m.-i		156/4
mīnā-kār	**:**	mine işleyen, mine işçisi
ṭaḳ-ı m.		156/4
miñgen	**:**	binlerce
m.		214/5
minḳār	**:**	gaga
m.		10/3
m.-ı		237/3
minnet	**:**	minnet, gönül borcu, iyilik
m.		222/7, 339/7
m.-in		271/6
minnet-dar	**:**	gönül borcu duyan, müteşekkir kalan
m.		190/2
m. (bol-)		286/3
m. (ḳıl-)		260/3
m.-ıdur		144/1
mir'āt	**:**	ayna, parlaklık, saflık
m.		90/2
m.-ı ḥüsn		19/1, 271/2
m.-ıda		41/8
mir'āt-ı hüsn	**:**	güzellik aynası
m.		19/1, 271/2
mirek	**:**	küçük bey
mirzā vü m.		13/7
m.-im		305/7
mirzā	**:**	Timur'un soyundan gelen şehzadeler için kullanılan unvan; asalet ünvanı, beyzade

	m.	12/9
	m. vü mirek	13/7
	m. imes	155/7
miṣāl	:	örnek, suret
	m.	237/2, 251/5, 258/7
	m.-i ḥabāb	54/4
	m.-im	127/3, 127/4
	m.-in	145/5
miṣāl-i ḥabāb	:	su üzerindeki
	m.	54/4
misilliġ	:	gibi
	m.	66/1
	bī-m.	5/1
miskīn	:	aciz, zavallı, hareketsiz
	m.	64/8, 176/2, 317/7
mis̱l	:	benzer, eş
	m.-i	127/3, 394/1-R
	m.-idür	251/4
	m.-i imen	127/4
mismār	:	çivi, mıh, kazık
	m.-ı	379/5
	m.-ını	148/2
mītīn	:	büyük çekiç
	m.	159/3
	m.-ler	124/3
mizāc	:	huy, tabiat, yaradılış
	m.-ı	5/2
	nāzik m.	55/3
mīzān	:	terazi, ölçek
	m.-ıda	347/8
mīz-bān	:	misafiri ağırlayan, ev sahibi
	m. (ḳıl-)	230/7

mū(y) :	kıl
ser-i m.	380/6
mu'allim :	öğreten, öğretmen
m.	109/4, 284/5
m. irdi	218/4
mu'anber :	anberlenmiş, güzel kokulu
m.	177/1, 188/4, 188/6
m. (dudı)	152/3
mū-be-mū :	kıl kıl, tel tel, birer birer
m.	232/6
mūcib :	icab eden, şaşkınlık veren
m.	91/4
m.-i āh ü fiġan	205/7
m.-i i'zāc	215/4
m.-i şıḥhat	49/5
mūcib-i āh ü fiġān :	aglama ve inlemenin icabı
m.-i a. ü f.-dur	205/7
mūcib-i i'zāz :	saygı gösterme icabı
m.-i i'. ḳıl-	215/4
mūcib-i şıḥhat :	doğruluk, sağlık icabı
m.	49/5
mu'ciz :	acze düşüren
m.-in	260/2
m.-ler	345/7
mu'cize-perdāz :	mucize söyleyen
m. ḳıl-	215/2
muġ :	ateşe tapan, meyhaneci
m.	4/7, 23/4, 91/5, 286/5, 367/6, 380/7
min ü m.	136/5
muġāne :	ateşe tapanların ayini, ateşe tapanlara özgü
m.	99/8
cām-ı m.	367/6

muġannī : şarkıcı
m. 99/4, 264/6, 278/5
muġ-beçe : meyhaneci çırağı
m. 20/6, 26/6, 42/2, 78/6, 79/1, 155/2, 156/2, 159/7, 228/5, 287/5, 296/6, 349/6, 373/6, 418/25-R, 429/36-R
m.-i bāde 226/2
m.-din 227/1
m.-ler 49/6, 168/6, 227/5
m.-lerdür 302/5
muġ-beçe-i bāde : içki sunan meyhaneci çıragı
m. 226/2
muġtenem : ganimet olarak alınmış
m.-dür 117/6
muḥabbet : sevgi
ehl-i m. 36/7, 85/7
derd ü m.-ġa 172/4
muḥaḳḳar : hakarete uğramış, hor tutulmuş
virāne-i m. 21/7
muḥāl : olmayacak, olmaz
m. 242/6, 260/3, 269/4, 427/34-R
temennā-yı m. 360/5
sevdā-yı m. 127/3
temennā-yı m. 206/2
muḥıḳ : haklı
m.-sin 171/2
muḥib : seven, sevgi besleyen
m. 85/4
muḥibb : dert, seven
m.-ler 221/3
muḥkem : saglam, güçlü
m. 26/4, 292/5, 315/1

m. (ḳıl-)		148/2
m.-durur		165/8
muḥkemlıḳ	:	sağlamlık
m.		203/7
muḫliṣ	:	saf, katıksız; dostluğu gönülden olan
m.		168/5
muḥtāle	:	hileci, dalavereci (kadın)
m. (ḳıl-)		312/6
muhtelif	:	türlü, çeşitli
m.		178/2, 201/9
muhteri'	:	icad eden yeni bir şey meydana getiren
m.		183/3
muḥtesib	:	şeriat kolcusu
m.		165/7, 385/6, 388/8
muḳāmir	:	kumarbaz
m.		385/7
muḳarreb	:	yaklaşmış, yakın
m.		56/4
muḳarrerlıġ	:	şüphesiz, sağlam; kararlaşmış, hazır
m.		203/5
muḳavvī	:	sağlam, kuvvetli
m.-dür		52/4
muḳayyed	:	kayıtlı, bağlı
m. (ḳıl-)		239/3
muḳīm	:	ikamet eden, oturan
m.		203/8
m.-i külbe-i ḥammār		147/5
m.-i küy-i ḥammār		336/7
muḳim-i külbe-i ḫammār:		meyhanede oturan

m.-i k.-i h. min 147/5

mūm : mum

nahl-i m. 344/5

m. (kıl-) 253/3

muna : işte

m. 252/2

munça : bunca, bunun gibi

m. 23/4, 25/7, 57/6, 93/5, 126/7, 145/9, 148/3, 163/1.2.3, 189/6, 193/6, 202/1, 285/3, 294/4, 297/2, 299/2, 310/3, 313/2, 342/3

munda : bunda

m. 199/5, 347/1

mundaḳ : böyle, bu şekilde, bunun gibi

m. 27/1, 34/3, 61/4, 62/5, 130/5, 140/3, 206/7, 258/1, 286/6, 321/7, 325/2

mundın : bundan, buradan

m. 41/2, 47/4, 309/3

mun͡ga : buna

m. 3/4, 3/12, 61/5, 94/2, 226/3, 283/4, 292/2

mun͡ga- : bunal-

m.-ydı 321/5

mun͡gluġ : dertli, tasalı, sıkıntılı

m. 47/4

min-i m. 121/5

mun͡graş- : dertleşmek

m.-ıp 71/1

munı : bunu

m. 24/3, 95/1, 337/4

munun͡g : bunun

m. 24/7, 88/3, 140/2, 237/2

mūr : karınca

m. 71/5, 164/6

m.- ḥaṭ		164/6
murād	:	arzu, istek, dilek, maksat
m.		104/1, 273/7
taleb- m.		
nā m.		218/5
m.-ım sin		351/6
m.-ı		81/6
m.-ıñ̂g		273/7
muraḳḳa'	:	yamalı, yamanmış
m.		322/3
muraṣṣa'	:	bezenmiş, süslenmiş
m.		207/3
mūrçe	:	küçük karınca
m.		21/1
mūr-ḥaṭ	:	karınca gibi ayva tüyleri olan
m.- ḥ.-lar		164/6
muṣāḥib	:	konuşan, söyleşen, arkadaş
m.		84/1, 84/2, 84/3, 84/4, 84/5, 84/6, 84/7, 84/8, 84/9
m.-ni		84/9
m.-leri		84/7
:		biriyle konuşan
muṣallā	:	musalla,cenaze namazı kılınan yer
m.		356/4
m.-sı		431/38-R
musaṭṭaḥ	:	satıhlandırılmış, düz, yassı hale sokulmuş
m.		241/2
muṣavvir	:	resim yapan, ressam
m.		271/1
m.-ġa		384/4
muş ḥaf	:	sayfalandırılmış şey, kitap, Kur'an.
m.-ı		315/3

mu'tād :	alışmış, adet olmuş, alışılmış
m.	105/5, 186/6, 196/9
ḥāṭır-ı m.	248/6
m. (bol-)	256/7
m. (it-)	268/7
m. (iyle-)	331/7
mu'teber :	hatırı sayılır, saygın
m. ir-	369/4
mu'temed :	itimad edilen, güvenilen
m.	108/4
yār u m. (ḳıl-)	222/1
muṭī' :	itaat eden, boyun eğen, bağlı
m.-i emr	50/7
muṭī'-i emr :	emre boyun eğen
m. e.-iñ	50/7
muṭlaḳ :	kayıtsız şartsız, mutlaka, kesinlikle
m.	111/5
muṭrib:	çalgıcı, çalgı çalan; zühre
m.	220/7, 274/7, 319/7
m. hoş-lehçe	23/2
m.-i	72/6
muṭrib-i ḫoş-lehçe :	hoş söyleyişli çalgıcı
m.	23/2
muṭribā :	çalgıcı, çalgı çalan; zühre
m.	209/1, 223/5
muṭṭali' :	öğrenmiş, haber almış, bilgili
m.	183/1, 183/7
muttaṣıl :	aralıksız, sürekli; ulaşan, kavuşan
m.	20/4
muvāfıḳ :	uygun, yerinde
m.	292/1

muẓṭar(r) :	çaresiz kalmış, zorunda kalmış, zorlanmış
m.	99/7, 351/5
bi-kes ü m.-ga	293/4
muẓṭarib :	ızdırabı olan, rahatsız
m.	359/4
m. irdim	291/2
m.-min	99/7
müberhen :	delil ile ispat edilmiş, aşikar
m. (ḳıl-)	120/6
mübhem :	belirsiz, örtülü, gizli
m.	276/6
m. (ḳıl-)	148/7
m. irmiş	246/6
mübhemlıḳ :	gizlilik
m.	203/9
mübtelā :	düşkün, tutulmuş; aşık
m.	16/5, 27/1-9, 38/6, 85/6, 101/1
m.-yı dāġ-ı hicrān	208/7
m. (ḳıl-)	164/2
m. (ol-)	372/1
m.-ġa	27/6
m.-lardın	132/1
müctemi' :	içtima eden, toplanmış
m.	183/2
müdām :	daima, sürekli
m.	3/9, 55/9, 82/3, 220/5, 270/6, 295/5, 346/7
'ıyş.-m.	346/7
m. (iyle-)	400/7-R
müdārā :	yüze gülme, dost gibi görünme
m.	1/2
müdde'ā :	iddia olunan, dava konusu; istek
m. (ḳıl-)	204/1

m. 91/5

m.-i raşh 268/2

müje : kirpik

m.-m 90/2, 284/3

m.-si 228/3

müjġān : kirpik, kirpikler

m. 149/1, 352/5

m. u ḳaş 204/5, 231/3

hayl-i m. 195/3

nāvek-i m. 145/3

m.-dın 5/6

m.-ımnı 281/1

m.-ıñg 149/1

m.-ı 136/4

m.-larıñg 124/3

mül : şarab

m. 152/6, 255/2

tāb-ı m. 255/1

mülā'abe : oynaşma, oynayıp eğlenme

m. 302/3

mülāḥıẓ : dikatle bakan, iyice düşünen, düşünceli

m. 179/1, 179/2, 179/3, 179/4, 179/5, 179/6, 179/7

mülā'ib : oynayan, oynaşan

m.-dür 130/5

mülāḳat: kavuşma, buluşma, birleşme; görüşme

m.-ı 416/23-R

mülāyim : uygun, yumuşak huylu

m. 102/9, 266/3

mülevven : renkli, türlü türlü

m. 37/4

mülevves : kirli, pis; karışık

m. (iyle-) 422/29-R

mülk	**:**	mülk, ülke, yurt, devlet
m.		3/5
m. ʿadem		44/6, 266/5
m.-i beḳā		80/7
m.-i fenā		135/6
tenzeʿül m.		1/4
m. imes		338/4
m.-i		256/2, 365/2
m.-ini		208/3
m.-ige		3/5, 102/4
m.-ide		102/1, 189/5, 279/3
mülk-i ʿadem	**:**	yokluk ülkesi
m.		44/6, 266/5
mülk-i beḳā	**:**	sonsuzluk ülkesi
m.		80/7
mülk-i fenā	**:**	yokluk ülkesi
m.		135/6
mültefit	**:**	iltifat eden, güler yüz gösteren.
m.		104/7
mültemes	**:**	iltimaslı, kayırılan
m.		151/2
mümid(d)	**:**	imdat/ yardım eden
m.-i ḥayāt		90/7
mümidd-i ḥayāt	**:**	hayat yardımcısı
m.		90/7
mümkin	**:**	mümkün, olabilir
m.		24/7, 146/7, 150/7, 365/7
m. (ḳıl-)		260/7
m. (ol-)		271/6
m. -dür		313/9, 350/1
m. (imes)		19/1, 67/6, 85/8, 86/8, 116/3, 123/5
m. (irmes)		3/10, 71/3, 140/7, 368/5

m. (imestür) 102/2

mümtāz : imtiyazlı, seçkin

m. (ḳıl-) 277/6

mümteni' : imtina eden, çekinen

m. 183/5

münaḳḳaş : eksiltilmiş

saḳf-ı m. 385/5

m.-dur 338/7

münāsib : uygun, yerinde

m. 128/3

m.-dür 130/1, 201/8

müneccim : yıldız falına bakan kimse, falcı

m. 52/1

münevver : nurlandırılmış, aydınlatılmış, ışıklı

m. (ḳıl-) 313/7

münfa'il : gücenmiş, alınmış

m. 344/1

m.-dür 257/4

münhasif : sönükleşen

m. (ol-) 21/3

münḳaṭi' : kesilmiş, kesik

m. 183/6

münkir : inkar eden, kabul etmeyen

m. 124/1

m. olmak irür 357/3

mübtelā : düşkün, tutkun, tutulmuş

m. 197/1

m.-lardın 132/1

mürebbī : terbiye eden

m. 128/6

mürekkeb : terkib edilmiş, iki veya daha çok şeyin karışmasından meydana gelen

dūd-ı m. 56/5

müretteb : tertib olunmuş, dizilmiş

m. 34/6

mürīd : irade eden, bir şeyhe baglı olan kimse

m.-i 284/6, 348/7

mürtefi' : yüksek, yüce

m. 183/4

müsāfir : misafir

m. 246/5

m.-i ser-menzil-i fenā 101/8

m.-ġa 178/6

müsāir-i ser-menzil-i fenā: fena yolunun misafiri

m. 101/8

müsellem : teslim edilmiş, doğruluğu herkesçe kabul edilmiş

m. 189/5

m.-dür 3/9

m. irür 189/5

müsellemlıķ : doğruluk

müselmān : müslüman

nā-m.-dın 43/8

m.-lar 293/1

müselmānlıġ : müslümanlık

m. 43/8, 189/1, 203/5

müselsel : zincirleme, ardı ardına

m. 98/1

müstaġnī : gönlü tok, çekingen, nazlı

m. 91/4, 240/4

müstaḥsen : güzel sayılmış, beğenilmiş

m. 181/2

müstecāb : kabul olunmuş

m. (imes) 298/7

müstemi' : dinleyen, işiten
m. 183/1
müsülmān : müslüman
nā-m.-ım 313/6
m.-nı 101/2
m.-lar 28/6, 85/5, 110/5, 336/2, 339/5
müşa'bid : hokkabaz
m. 219/6, 369/4
müşābih : benzeyen, benzer
m. 37/4
müşāhid : müşahade eden, gören, bakan
m. 56/6
müşerref : şereflendirilmiş, şerefli
m. 136/6
müşevveş : belirsiz, karışık
m. 80/8, 385/3
m. (ḳıl-) 385/3
müşevveş-'aḳl : aklı karışık
m. 329/5
müşfiḳ : şefkatli, merhametli
m. 113/6, 379/5
müşg : misk; bir çeşit ceylanın karnından çıkarılangüzel kokulu madde (krş. müşk)
m.-i huten 364/5
m.-i ter 330/4
m.-nāb 278/2
müşg-i ḫuten : hoten miski
m.-i ḫ. 364/5
müşg-i ter : taze misk
m.-i t. 330/4
müşg-nāb : saf misk
m. 278/2

müşgīn : misk kokulu (krş.müşkīn)

m. 133/1, 152/3

müşk : misk (krş.müşg)

m. 78/3

m.-i sārā 1/3

m.-ni 215/3

m.-din 177/1

müşk-i sāra : saf misk, katıksız

m. 1/3

müşkil : güç, zor; güçlük

m. 91/1, 127/6

m.-dür 137/4

müşkīn : misk kokulu (krş.müşgīn)

m. 102/3, 114/4, 114/7, 145/3, 177/7

m.-hāl 97/5

haṭṭ-ı m. 44/1

müşkīn-hāl : misk kokan ben

m. 97/5

müştaḳ : iştiyaklı, özleyen

m. min 378/6

m.-ı 292/5

müşterî : Jüpiter gezegeni

m. 188/2

m. ü zühre 23/3

müttefaḳ : ittifak edilmiş, kararlaştırılmış

m. 201/9, 386/2

müttekā : koltuk değneği, asa

m. 3/2

müyesser : kolaylıkla olan, kolayca yapılan

m. 23/4, 55/3, 123/5, 160/1, 177/7

m. (bol-) 3/10, 77/3, 151/1, 203/1, 204/1, 380/3

m. (ol-) 154/1, 404/11-R

müzd : ücret, kira, mükafat

m.-i 281/6

müzehheb : tezhib olunmuş, altın suyuna batırılmış

m. 3/2

müẕenneb : kuyruklu

m. 56/2

müzeyyen : süslenmiş, süslü

m. ḳıl- 307/2

N

nāb : saf, katıksız, arı

n. 79/1

la'l-i n. 285/7, 374/6

mey-i n. 42/1, 79/4

yāḳut-ı n. 51/8, 184/3

nā-būd : yok olan, bulunmayan, iflas etmiş

n. 191/3

sermāye-i n. 351/3

n.-umnı 366/2

nabż : atardamar, halet-i ruhiyye, piskoloji

n.-ıñg 138/5

nā-çār : çaresiz

n. 10/6

nā-dān : bilmez, cahil, kaba

n. 61/2, 181/2, 191/9

nāṣıḥ-ı n. 164/7

n.-dur 140/2

n.-nı 347/8

nādānlıġ : cahillik

n. 189/6

n.-ım 310/7

nā-fermān : fermansız, emir dinlemez

n.-dur 347/5

nā-geh : ansızın, birdenbire

n. 44/7, 241/1, 356/1-6, 374/3, 376/2, 388/5

nā-gehān : apansız, birdenbire

n. 28/5, 53/4, 65/4, 79/5, 349/2, 374/7, 388/4

nā-hem-vārlıḳ : eğrilik, uygunsuzluk

n.-dur 262/6

nā-kām : isteksiz

n. 261/7

ten-i n.		338/5
n. min		351/5
nā-maʿdud	**:**	sayılmaz, sayısız, çok
hindū-yı n.		19/5
nā-mefhum	**:**	manasız, anlaşılmaz
n. (ḳıl-)		253/1
nā-maḥrem	**:**	mahrem olmayan, yabancı
n.		368/3
nā-mihr-ban	**:**	vefasız, muhabbetsiz, sevgisiz
n.		26/4, 28/2, 314/1, 353/1
ḳātil-i n.		337/4
nā-murād	**:**	muradına erememiş
n.		104/1
n.-ıñg		218/5
nā-müselmān	**:**	müslüman olmayan (krş. nā-müsülmān)
n.		342/3
n.-dın		43/8
nā-müsülmān	**:**	müslüman olmayan (krş. nā-müselmān)
n.		343/5
n.-ımdadur		118/3
nā-şād	**:**	hüzünlü, gamlı, tasalı
n.		159/1, 331/2
ḫāṭır n.-ıma		348/2, 352/1
nā-şükr	**:**	şükr etmeyen
n.		119/2
nātüvān	**:**	zayıf, güçsüz, halsiz
n.		28/9, 129/5, 129/6, 175/1, 257/1, 265/5, 346/2, 357/6, 383/1, 410/17-R, 428/35,
n.-ı haste		373/4
cān-ı n.		175/2
cism-i n.		383/1
zaʿif-i n.		337/3
zār-ı n.		95/4, 161/4

	n. (ḳıl-)	230/4
	n.-dür	249/8
	n.-nı	218/2
	n.-ġa	372/4
	n.-dın	198/2
	n.-ımġa	34/1
	n.-ıñg	221/4
nā-ümid :		ümidsiz, ümidi olmayan
	n.	12/6, 104/9
nā-yaft :		bulunmaz, benzersiz
	derd-i n.	81/6
nāfe :		misk ahusu denilen ceylanın göbeğinden çıkarılan koku
	n.-sidin	330/4
nāfi' :		menfaatli, faydalı, karlı
	n. irmiş	382/6
naġme :		ahenk, ezgi, güzel ses
	n.-sidir	321/5
	n.-siġa	220/7
	n.-sidin	256/6
naḫl :		hurma ağacı, gelin odasına konulan süs
	n.-i ḳad(d)	332/6, 344/5
	n.-i mūm	344/5
	n.-i 'ömr	286/2
	n.-i ra'nā	284/1
	n.-i ümmi	212/5
	n.-i	55/5, 118/2, 380/2
	n.-idür	323/2, 344/2
	n.-ini	28/7, 124/4, 162/5
	n.-in	30/2
	n.-ler	203/3
naḫl-i ḳad(d) :		boyun, hurma ağacı; sevgilinin uzun boyu
	n.-i ḳ.-dür (mü)	344/5

n.-i ḳ.-iñg 332/6

naḫl-i mūm : mum ağacı

n. 344/5

naḫl-i ʿömr : ömür ağacı

n.-i ʿö.-üñgdin 286/2

naḫl-i ümmi : okuma yazma bilmeme, cehalet

n.-i ü. (iyle-) 212/5

naḫl-i ümmid : ümit ağacı

n.-i ü.-im 236/3

naḥs : uğursuzluk

n.-ı ahter 23/3

ahter-i n. 385/6

naḥsiyyet : uğursuzluk, bahtsızlık

n. 129/3

nefs-i n. 94/8

n.-i 188/2

naḳd : para, servet; saf

n.-ı revān 26/3

n.-i cān 101/4, 198/1, 326/1

n.-i dil 84/2

n.-i din 336/2

n.-i imān 281/6

n.-i islām 287/6

n.-i pindār 41/8

n.-i ṣabr 233/3

n. (ol-) 309/3

n.-ı 294/5

n.-ını 52/5, 96/2, 310/6

n.-ın 121/8, 359/5

n.-ıġa 90/4

n.-ıdın 395/2-R

naḳd-i cān : can parası, en kıymetli şey

	n.-i c.-dın	198/1
	n.-ġa	101/4
naḳd-i dil	:	gönül serveti
	n.-i d. ü din	84/2
naḳd-i imān	:	iman serveti
	n. i.-ımnı	281/6
naḳd-i islām	:	islam serveti
	n.-i i.-ım	287/6
naḳd-ı revān	:	para harcama
	n.	26/3
naḳd-i ṣabr	:	sabır parası
	n.-i ṣ.-ım	233/3
nāḳış	:	noksan, eksik, tam olmayan
	n.	220/8
naḳḳāş	:	nakış ustası, süsleme santçısı, ressam
	n.-ı ezel	274/1
	n.-ı ṣunʿ	237/7, 338/7, 384/5
	n.-ıñg	116/6
	n.-ı	251/5
	n.-ınıñg	116/7
naḳḳāş-ı ezel	:	Allah
	n.	274/1
naḳḳāş-ı sunʿ	:	Allah
	n.	237/7
naḳl	:	taşıma, aktarma
	n.	349/4
naḳş	:	resim, nakış, süs
	n.	204/3, 231/1, 281/1, 281/5, 385/5
	n.-ı vefā	338/7
	n. (it-)	250/3, 416/23-R
	n. (iyle-)	303/3
	n.-ı	339/2

	n.	142/4
nāle-i pinhān	:	gizli inleme
	n.	150/3
na'leyn	:	bir çift ayakkabı
	hāk-i n.	77/6
	meyl-i n.	2/2
	n.-i	411/18-R
nām	:	ad, san
	n.	383/4
	n. u nişān	171/3
	bi n. u nisān	337/6
	bed-n.	217/5
	bi n.	326/4
nām ü nişān	:	ad ve iz, ün, şan
	n. ü n.-ımnı	171/3
namāz	:	namaz
	n.	139/6, 274/4, 411/18-R
nāme	:	mektup, yazı
	n.	215/2, 218/1, 218/2, 291/1
	n.-i hecr	117/5
	n.-i şevk	4/5
	n.-ber	148/6
	n.-ġa	218/3
	n.-m	10/3, 270/1
	n.-ñg	80/2, 397/4-R, 423/30-R
	n.-si	215/4, 218/6, 246/1, 246/5, 246/7
	n.-sin	67/6, 246/3, 247/4
nāme-ber	:	mektup götüren
	n.	148/6
nāme-i hecr	:	ayrılık mektubu
	n. h.-im	117/5
nāme-i şevķ	:	arzu,aşk mektubu
	n.-i ş.-im	4/5

nār : ateş, sıcaklık
n. 128/7
n.-ı 116/4, 256/7, 331/7

na're : yüksek sesle bağırma, nara
n. 56/3

naḥsiyyet : uğursuzluk
m. 129/3

nāṣıḥ : öğüt veren
n. 10/5, 111/4, 183/5, 313/4, 353/5, 405/12-R
n.-ı nādān 164/7

nāṣıḥ-ı nādān : cahil nasihatçı
n. 164/7

naṣîb : pay, hisse; Allahın kısmet ettiği şey
n. 59/1, 237/8
n. (ol-) 82/7, 145/6
n. (it-) 153/4
n.-im 368/2
n.-iñgdür 23/9

nāsih : nasihat, öğüt veren
n.-im 374/4

naṣîḥat : öğüt
n. 119/7
n. (ḳıl-) 10/8, 263/6
devr-i n. 108/8

naṣîḥat-gū : öğüt veren

na'ş : cenaze, kefene sarılıp tabuta konmuş ölü
n.-ım 309/4
n. 316/7, 354/5

na't : birşeyi medherek anlatma, vasıflandırma. Hz. Muhammedi övmek için yazılan şiir
n.-iñg 2/3

nāv : içi oyuk şey; gemi, kayık

n.	134/2
n.-ı kök(ü)s	18/5
nāv-ı kök(ü)s :	göğüs
n. k.-üm	18/5
nāvek :	ok
n.	4/3, 13/1, 136/4
n.-i müjġan	145/3
n.-in͡g	62/3, 65/1, 134/2, 251/2
n.-i	30/9
n.-inin͡g	4/4
n.-idin	271/3
nāvek-figen :	ok atıcı
ġamze-i n.-i	363/1
nāvek-i müjġan :	kirpik oku
n.	145/3
nāz :	naz, işve, şımarıklık
n.	85/4, 102/2, 158/1, 184/5, 252/5
n. u şive	235/1
n. ü istıġna	155/5
serv i n.	31/4
kibr ü n.-ıdın	58/6
n.-perver	289/1
n. (it-)	254/4
n. (ehli)	277/3
n.-ım	259/1
n.-ı	155/5
nāz-perver :	naz eden
gül-berg-i n.-im	289/1
naẓar :	Bakma,z göz atma, düşürme
n.	18/3, 72/1, 126/6, 145/5, 166/7, 311/7, 334/2, 336/3, 354/7, 363/1, 385/6, 389/7
n.-gāh	389/7

n.-ġa	122/1
n.-dın	59/9, 122/1, 191/6
naẓar-gāh :	bakılan yada bakılacak yer
bāġ-ı n.-ım	389/7
nāzenin :	cilveli, çok nazlı
n.	122/2, 152/2, 185/1, 224/6
nāẓır :	nazar zeden, bakan, göz atan
n. (bol-)	370/4
nāzik :	ince, narin, terbiyeli (krş. nāzük)
n.-mizāc	55/3
nāzik-mizāc :	nazik tabiatlı
n.	55/3
nāzil :	yukarıdan aşağıya inen, inici
n.	347/6
n.-dür	36/5
naẓir :	benzer, eş
n.-i min	237/2
naẓm :	düzen, derme, düzenleme
n.-ı perişān	281/5
hurde-i n.	198/6
n. (eyle-)	18/7
n.-ı durur	322/7
naẓm-ı perişān :	dağınık şiirler
n. p.-ımnı	281/5
nāzük :	ince, narin, terbiyeli (krş.nāzik)
n.	96/3, 128/4, 203/3, 259/1
n. hırām	346/1
nāzük-hırām :	nazik, salınarak yürüme
n.	346/1
nāzüklük :	naziklik
n.	96/3
nāzük-mizāc :	nazik huylu
n.	96/3

nāzükrek : daha nazik
n. 254/5
nebāt : topraktan biten şeyler, bitki
n. 88/7, 89/2, 226/4
nebūd : yok olan, bulunmayan
n. (kıl-) 366/2
necāt : kurtulma, kurtuluş
n. 89/1
nedāmet : pişmanlık
eşk-i n. 61/7
n. ü ḥaşret 302/6
nedāmet ü ḥaşret : pişmanlık ve özleyiş
n. 302/6
nefʿ : yarar, kazanç, çıkar
n. 38/1, 275/4
n. (imes) 240/3
nefes : soluk, bir solukluk an
n. 3/6, 3/7, 54/4, 116/4, 119/5, 150/2, 154/2, 285/6, 287/3, 340/4
imkān-ı n. 150/2
n. (ur-) 287/4
n.-i 315/6
nefʿī : çıkarla ilgili, çıkarcı
n.-dür 369/3
nefs : ruh, can, hayat
n. 1/6
n.-i naḥsiyyet 94/8
n.-iñ 59/8
nefs-i naḥsiyyet : uğursuz hayat
n.-i n.-idin 94/8
nekbet : talihsizlik, bahtsızlık, düşkünlük
n.-iġa 153/1

nem	**:**	nem, ıslaklık
n.		44/7, 213/5, 237/5, 316/6
n.-dür		335/3
nemek	**:**	tuz
kān-ı n.		98/3
nemrūd	**:**	Hz.İbrahim'i ateşe attıran Babil hükümdarı
n.-ġa		1/2
neng	**:**	ayıp, utanç, namus, ün, şöhret
n. (iyle-)		209/7
nergis	**:**	nergis, (mec.) güzelin gözü
n.		269/3, 295/2
n.-i cādū		68/1
n.-i şehlā		93/1
n.-te		42/4
n.-iñ̂g		51/1
nergis-i cādū	**:**	hilekar, sihirbaz göz
n.		68/1
nergis-i şehlā	**:**	şehla göz, güzel ve baygın bakışlı göz
n.		93/1
nergis-zār	**:**	nergis bahçesi
n. (ḳıl-)		260/4
nesaḳ	**:**	tarz, şekil, uslup, yol
n.		201/4
nesîm	**:**	esinti, tan rüzgarı; hoş, güzel, tatlı
n.		343/1
n. i ʿanber-efşān		5/5, 30/6, 381/1
n.-i ḥüsn		154/6
n.-i		2/4, 47/3, 109/5, 116/3, 229/7, 323/6
n.-in		214/1
n.-idin		388/3
nesîm-i ʿanber-efşān	**:**	anber saçan, güzel kokulu rüzgar
n.		343/1

nesim-i ḥüsn :	güzellik rüzgarı
n.	154/6
nesrin :	yaban gülü
n.	105/6
berg-i lāle vü n.	64/6
gül-berg ü n.	17/2
n. ü gül	105/6
n. (iyle-)	158/4
nesrin ü gül :	yaban gülü ve gül
n.	105/6
nesteren :	ağustos gülü ,yaban gülü
n.	232/8
n.-dür	155/3
neşāṭ :	sevinç, neşe, şenlik
n.	23/8, 82/7, 153/2, 178/1, 178/7
ʿıyş ü n.	82/7
n.-ım	155/6
neş'e :	neşe, keyif, sevinç
n.-si	22/7
nev :	yeni
n.	220/8
mah-ı n.	259/3
nevʿ :	çeşit, cins, tür
n.	3/4, 4/5, 11/5, 12/6, 21/4, 23/5, 44/4, 57/4, 89/1, 158/5, 168/2, 186/1-7, 198/3, 198/5, 228/5, 240/7, 300/3, 313/3, 315/6, 365/2, 1/4-M, 397/4-R
n.-i insān	32/1, 32/3
n.-dür	110/4
n. idi	205/5
nevā(y) :	ses, güzel ses, ahenk, ezgi; varlık
n.	47/1, 68/3, 72/6
bi-n.	64/8, 101/9
bi-n.-lar	293/5

279/7, 280/7, 281/6, 282/7, 283/6, 285/7, 286/6, 287/7, 288/7, 289/6, 290/7, 291/7, 292/6, 293/6, 294/6, 295/7, 296/7, 300/6, 301/10, 303/7, 304/7, 306/7, 307/6, 308/7, 309/7, 310/7, 311/7, 312/7, 316/7, 317/7, 318/6, 320/7, 321/7, 322/7, 323/7, 324/5, 326/7, 327/6, 328/9, 329/6, 330/7, 331/7, 332/9, 333/7, 334/7, 335/8, 336/9, 337/7, 338/8, 339/7, 340/7, 341/9, 342/7, 343/7, 344/7, 345/7, 346/8, 347/9, 348/8, 349/7, 350/7, 351/7, 352/6, 353/7, 354/8, 355/7, 357/9, 358/7, 359/6, 360/9, 361/5, 363/7, 364/6, 366/6, 367/7, 368/6, 369/5, 370/7, 371/7, 372/8, 373/7, 374/7, 375/7, 376/7, 377/9, 378/8, 379/6, 380/8, 381/6, 382/7, 383/6, 385/7, 387/7, 388/9, 389/7, 39o/7, 391/5, 1/13M, 2/23M

N.-i āvāre 103/5

N.-i maḥzūn 161/7

N.-din 257/7

N.-ni 44/9, 46/9, 79/8, 84/9, 101/9, 165/9, 171/6, 186/7, 209/7, 210/7, 362/7, 386/9

N.-niñg 12/9, 22/8, 52/7, 56/7, 133/7, 166/7, 179/6, 194/7, 277/7, 319/7, 365/7

N.-ġa 24/8, 57/7, 73/7, 76/7, 115/6, 259/7, 261/7, 315/9, 325/5, 356/6, 384/8

N.-yā 122/7, 147/8, 215/7, 297/7, 298/7, 299/7, 302/6, 313/9

Nevāyî -i āvāre : avare, serseri Nevai

N.-i ā. 103/5

Nevāyî -i maḥzūn : hüzünlü, kederli Nevayi

N.-i m. 161/7

nevālıġ : ahenklik, güzel seslilik

bî. n. 72/6

nevā-saz : çalgıcı, okuyucu

n. 48/1

nevā-yı zār : ağlayan nağme

n. 344/7

nevāziş : okşama, gönül alma

n. (ehli) 132/6

nev-bahār : ilk bahar

ebr-i n. 311/1

nevbet : nöbet, sıra

n. 133/5

n.-i destār mu 29/6

nevbet-i destār : sarık nöbeti, sarık giyme sırası

n.-i d.-mu 29/6

nev-cüvān : taze, genç, delikanlı

n.-ımnı 175/5

nevḥa : ağıt, ölüye sesli ağlama

n. 209/1

n. (çik-) 331/2

nevʿ-i insān : insan cinsi, insan türü

n.-i i.-dın 32/1, 32/3

nevk : sivri uç

n.-i peykān 338/5

nevmîd : ümitsiz, ümidi

n. 55/8

n. (iyle-) 212/1

n.-biz 104/1

nev-res : yeni yetişen, yeni biten

n. 126/2

nev-reste : yeni yetişmiş, yeni bitmiş

n. 126/2

nev-rūz : yeni gün, ilk baharın başlangıcı

n. 292/1

ney-istān : kamışlık, sazlık

n.-ıdın 133/3

neẓāre : bakma, seyir

n. 291/7

n. irdi 204/5, 380/8

n.-ni 230/3, 243/8, 287/1

n.-ge 12/7, 47/5, 57/2, 60/6, 82/7, 85/5, 94/7, 128/2, 138/1, 153/8, 203/1, 217/3, 257/6, 261/3, 280/3, 290/7, 305/4, 352/3, 354/4, 385/2

n.-din 20/4, 24/4, 43/6, 55/2, 67/5, 82/5, 139/5, 148/5, 170/2, 203/9, 242/5, 279/1, 284/5, 287/7, 299/4, 312/6, 318/2, 372/6, 376/3, 378/2, 388/7

n.-ler 150/6, 288/4

n...n 226/3

niçe : nice, nasıl, ne kadar

n. 10/1, 13/6, 15/5, 15/6, 30/6, 42/7, 51/6, 57/1, 75/2, 79/1, 91/3, 98/7, 121/6,124/1, 136/2, 145/4, 145/7, 147/4, 149/5, 153/3, 153/5, 155/2, 158/2, 159/2, 179/4, 179/5, 185/4, 219/7, 201/5, 220/1, 220/9, 225/5, 227/1, 230/4, 294/1, 297/4, 299/3, 308/3, 313/5, 315/8, 337/7, 361/3, 368/6, 369/3, 371/5, 375/6, 381/2, 397/4-R

niçük : nasıl

n. 54/4, 113/4, 165/6, 177/8, 178/4, 188/3, 207/5, 225/1, , 232/8, 273/1, 286/4, 367/3

n'id- : ne etmek, netmek (krş.n'it-)

n.-ey 41/7

nigār : resim, suret; resim gibi güzel sevgili

n.-ım 175/6, 387/1

nigîn : mühür, yüzük

n. 135/2

nigūn : tersine, dönmüş, ters, eğilmiş, kambur

çarh-ı n. 256/3

ser n. 114/7

nihāl : taze sürgün

n. 109/5, 251/2, 257/1, 258/8, 259/1, 269/2, 317/2, 318/6

n.-i gül 238/5

n.-i mihr		249/2
n.-i ḳadd		346/1
ḳadd-i n.		334/2
n.-im		127/4
n.-in͡g		145/2
n.-i		126/2, 162/1
n.-in		141/6
nihāl-i gül	:	gül fidanı
n.-i g.		238/5
nihāl-i kadd	:	boyun düzgünlüğü
n.-i ḳ.		346/1
nihāl-i mihr	:	sevgi, muhabbet fidanı
n.-i m.-in͡g		249/2
nihān	:	gizli
n.		106/8, 115/3, 179/6, 225/6, 233/3, 263/2, 354/4, 357/1, 360/6, 367/7
dāġ-ı n.		34/4, 165/2
rāz-ı n.		221/2
n. ü aşkara		1/1
n. u āşikārā		221/1
n. (iyle-)		135/4
n. (ḳal-)		310/2
n. (ḳıl-)		31/7, 230/2, 327/2
n. (tut-)		83/3, 85/3
n.-dur		165/2
n.-ı		243/2, 277/7, 309/6
n.-ım		383/3
nihān u āşikārā	:	gizli ve açık, belli
n.		221/1
nihāyet	:	son, uç, son derece
bi-n.		98/1
bi-n. (bol-)		109/7

niḳāb	:	peçe, yüz örtüsü
n.		79/2, 184/1, 278/1
n. (iyle-)		246/4
bi-n.		52/1
nîl	:	çivit otu boyası, mavi
n.-din		248/2, 303/3
nîl-gūn	:	mavi renkli, mavi
n.		194/6
nîlūfer	:	nilüfer
n.		166/3, 203/4, 248/3
n.-im		306/6
nîm-bismil	:	yarı bogazlanmış, usulüne göre kesilmemiş hayvan
n.		272/5
niʿmet	:	iyilik, lutuf, bahşiş; azık, yiyecek
n.		57/4
nim-ḫ̮ˇāb	:	yarı uykulu, mahmur
n.		272/5
nisān	:	nisan ayı, bahar
ebr-i n.		369/3
nisār	:	saçma, serpme
n.		141/7, 311/5
n. (iyle-)		396/3-R
n.-ımdur		214/7
nisbet	:	bağlılık, ilgi; kıyaslama, ölçü, inadına yapılan iş
n.		3/3
n. (ir-)		230/4
n.-im		321/2
n.-i		50/3
nîş	:	zehir, ağı; diken, iğne (zehirli hayvanlarda)
n.		72/2
n.-i hicrān		316/3
n.-niñ		144/3, 405/12-R

	n.-i	360/2
	n.-idin	159/3, 233/2
nîş-i hicrān	:	ayrılık zehri, acısı
	n.	316/3
nişān	:	iz, belirti, hedef; yazı, mektup
	n.	28/1, 38/5, 115/5, 165/3, 218/6, 258/7, 357/3, 363/2
	zār-ı bi-n. u n.-ım	337/6
	n. (iyle-)	135/2
	n. (ḳıl-)	230/3
	n.-dur	249/1, 345/2
	n.-dın	326/4
	n.-ım	337/6, 383/4
	n.-ı	241/4, 347/1
	n.-ı (mü)	298/5
nişāne	:	iz, belirti, alamet, hedef
	n.-si	367/1
nişîmen	:	oturulacak yer; oturma, meclis
	n.	238/5
	n. (iyle-)	339/4, 346/4
	n. (ḳıl-)	120/4
nişîn	:	oturan, oturmuş
	meh-i har-geh n.	182/5
nişter	:	neşter
	n.	11/4, 38/1, 42/4
	n.-i hicrān	76/2
	n.-mü	26/7
nişter-i hicrān	:	ayrılık neşteri
	n.	76/2
n'it-	:	ne etmek, netmek (krş. n'id-)
	n.-er (sin)	65/9
	n.-er	79/7, 116/2, 390/1
	n.-tim	146/3, 380/3

n.-ti		28/4, 105/2, 194/7
n.-key min		348/6
n.-key		44/5, 289/6
n.-ey		38/5, 278/5, 289/2, 352/3
n.-eyin		302/2
n.-sün		264/2
n.-ip		13/7, 57/5, 110/5, 119/5, 173/1, 188/1, 306/5
niyçün	:	niçin
n.		57/6, 85/6, 86/6, 102/2, 115/4, 134/7, 161/4, 179/3, 201/7, 220/5, 255/6, 284/4
n.-dür		380/4
niyāz	:	yalvarma, yakarma, dua; umut
n.		71/9, 85/4
n. (it-)		158/1, 277/3
n. ehli		277/3
n.-ın		77/1
n'iyle-	:	neylemek
n.-rsin		69/7
n.-r		80/4
n.-r siz		74/6
n.-dim		146/3
n.-diñ͡g		41/8
n.-di		383/4
n.-gey		197/3
n.-y		11/6, 25/6, 62/6, 341/3, 356/3
n.-yin		23/1, 47/6, 176/3, 293/1, 352/6
n.-p		85/7, 86/7, 102/3, 179/6
niyüçün	:	niçin
n.		65/7
niyyet	:	niyet, amaç, kurma
n.		3/9
niyyetlıġ	:	niyetli
n.		3/10

nizār	:	zayıf, arık
n.		202/5
nıṣf	:	yarım,yarı
n.-ı		21/1
noḳṭa	:	nokta, ben, yara
n.		55/2, 69/4, 92/5, 251/4
n.-i pinhān		191/3
n.-i ḥāl		21/2, 55/2,
n. noḳṭa		21/2
n. (diḳ		133/1, 317/3
n.-sı		60/4, 247/2, 273/1
n.-sın		230/2
n.-lar		230/1
noḳṭa-i hāl	:	ben noktası
n.-i ḥ.-iñġ		21/2, 55/2
noḳṭa-mānend	:	nokta gibi
n.-i m.-i		269/3
noḳṭa- pinhān	:	gizli nokta
n.		191/3
Nūḥ	:	Hz. Nuh
n.		140/7
n. (ʿömri)		66/6
nuḥūset	:	uğursuzluk
n.		19/3
nuḳl	:	meze, çerez
n.		134/6
nuṭ(u)ḳ	:	söz, lakırtı, konuşma
n.		203/6
n.-uñġ		98/7
n.-ıġa		218/7
nücūm	:	yıldızlar
n.		130/5, 203/4

nücūm-ı tīre :	karanlık yıldızlar
n. t.-din	295/6
nüfūẕ :	içe geçme, işleme, etki, sözü geçme
n.	115/1, 115/2, 115/3, 115/4, 115/5, 115/6
nükte :	ince, anlamlı sözler
n.	101/8, 127/2, 245/5, 260/2, 266/7, 288/6, 366/2, 380/1
n.-i ışk	100/5
n.-i tevhid	65/8
kilk-i n.pāş :	345/7
n.-senc	388/2
n.-si	18/2
n.-sin	209/9, 364/6
nükte-pāş :	ince manalı sözler
kilk-i n .-ımda	345/7
nükte-senc :	nükte tartıcı, nükteyi değerlendiren
n.	388/2
nümūdār :	görünen, görünücü, örnek, kanıt
n.	281/2, 376/4
n.-ı	237/2
n.ını	384/4
nūn :	arap alfabesinde (ن)harfi; sevgilinin çenesi
n.	251/4
n.-ı tenvîn	191/3
n.-dur	269/1
n.-ġa	92/5
n.-ı	92/4
nūn-ı tenvin :	kelimenin sonunu "nun" gibi okutmak için konulan işaret.
n.-ı t.	191/3
nūr :	aydınlık, parıltı, parlaklık
n.	2/5, 36/3
nūş	ballı, bal, içki,içeçek; içme
n.	305/1, 111/6

n.-ı cān		221/3, 357/4
n.-ı vaṣl		316/3
n.-ı visal		186/6
n. it-		201/6
n.iyle-		94/1
n.-uñġ		98/1
n.-ıdın		72/2
n.-ın		235/5
nūş-a nūş	:	içe içe, içerek, içtikçe
n.		97/2
nūş-ı cān	:	can içkisi
n.		357/4
n.-ı c.-ıñġ		221/3
nūş-leb	:	bal dudaklı
m.		55/1
nūş-ı vaṣl	:	kavuşma içkisi
n.-ı v.		316/3
nūş-ı viṣāl	:	kavuşma içkisi
n.		186/6
nūşîn	:	tatlı, lezzetli
n.- leb		60/4, 82/1
nüsḫat	:	boyuna asılan veya kola takılan muska
n.		281/4

O

ocāġ : ocak, ateş yakılan yer

o.-ıda 65/5

oġ(u)l : çocuk, oğul

o.-ı 140/7

oġur : ugur, bereket

o.-lar 84/2

oẖşa- : benzemek

o.-r 19/2, 193/2

oẖşaş : benzer

o.-ı 226/3

oẖşaş- : benzeşmek

o.-ur 10/9, 258/6

oẖşat- : benzetmek

o.-tın͡g 283/4

o.-ma 78/5, 186/4

oḳ : pekiştirme edatı – elbette, de, da, hem

o. 253/5

oḳ : ok

o. 12/3, 43/4, 53/3, 136/1, 179/6, 191/4, 204/5, 233/2, 257/6, 308/3, 308/7, 318/2, 372/3, 407/14-R

o. (turur) 305/6

o. (ḳıl-) 54/6

o.-nı 140/6

o.-un͡g 5/1, 249/2, 278/3

o.-un͡gġa 199/2

o.-ı 5/3, 53/2, 130/1, 136/1, 164/1, 246/3, 360/2, 364/1, 390/3

o.-ını 173/2

o.-ın 77/4, 245/7, 252/5, 372/4, 1/3-M

o.-ıdın 137/2, 241/7, 310/2

o.-ıġa 53/3, 85/5, 86/5

o.-ları 148/2, 243/5

o.-larıñg 65/2, 213/7

o.-larıñgdın 4/2

oḳ u yā : ok ve yay

o. 170/5, 1/4-M

oḳu- : okumak, öğrenmek, anlatmak

o. 346/6

o.-r 4/5, 36/5

o.-ġan 302/4

o.-p 109/4

o.-ġaç 397/4-R

o.-rda 218/3, 299/4

ol : o

o. 4/1, 4/5, 5/5, 11/1, 11/3, 11/5, 2/1, 14/1-2, 14/8, 15/2, 18/3, 19/3, 20/3-6, 22/3, 22/4, 22/8, 25/2, 25/5, 25/8, 26/7, 27/6, 28/5, 29/4, 31/5, 32/1, 33/7, 34/5, 35/1, 36/4, 36/5, 37/3, 40/1, 41/3, 43/7, 45/5, 49/5, 53/2, 53/6, 56/4, 57/4, 63/2, 68/3, 70/2, 73/1, 75/1, 77/1, 79/3, 79/3, 79/7, 80/2, 81/2, 82/1-2, 82/1, 83/4, 84/3, 84/3, 84/4, 87/1, 87/2, 87/3, 88/2, 89/1, 89/6, 91/2, 91/6, 93/1, 93/3, 93/7, 94/7, 95/2, 95/3, 98/3, 98/4, 99/2, 99/6, 100/1, 100/1, 100/4, 1/011-9, 102/1, 102/4, 103/1-5, 104/1, 106/9, 107/6, 109/4, 109/6, 110/4, 111/1, 113/1, 114/2, 117/2, 118/1, 119/1, 119/2, 119/5, 122/2, 123/4, 123/5, 125/1, 126/1, 126/1, 126/3, 126/9, 128/7, 128/7, 129/8, 132/3-5, 135/3, 138/2, 139/2, 139/7, 143/1, 144/1, 145/5, 154/7, 155/2, 155/8, 156/2, 157/4, 157/5, 158/3, 158/4, 158/6, 163/7, 164/8, 165/2, 165/5, 165/7, 167/2, 167/2, 167/3, 167/7, 168/3, 170/2, 170/5, 170/7, 171/1, 172/5, 173/4, 173/6, 174/3-4, 174/6, 176/2, 176/3, 176/4, 176/6, 177/8, 179/7, 181/1, 181/4, 181/6, 182/5, 183/3, 184/1, 184/4, 184/5, 184/5, 188/1, 188/6, 189/6, 191/4, 192/2, 192/7, 195/3, 196/3, 202/1,

203/1, 203/8, 204/6, 205/1, 205/5, 206/3, 206/4, 212/5, 213/3, 214/4, 217/1, 217/7, 220/1, 220/2, 224/1, 224/3, 229/4, 230/5, 231/4, 233/2, 234/7, 235/5, 237/3, 239/1, 239/1, 239/7, 240/1, 240/6, 244/7, 246/2, 247/4, 249/1-9, 249/5, 251/1, 251/3, 253/1, 254/2, 257/2, 259/4, 260/3, 261/1, 265/7, 269/1, 269/5, 270/1, 272/7, 275/1, 275/5, 276/2, 278/7, 284/1, 285/2, 285/4, 285/5, 285/6, 286/3-4, 286/1, 287/3, 288/2, 288/5, 289/2, 290/3, 292/3, 293/2, 293/3, 296/3, 300/2, 303/4, 306/4, 308/6, 310/4, 310/5, 310/7, 315/2, 323/1, 323/6, 324/5, 329/1, 331/1, 331/5, 333/5, 337/5-7, 337/2, 337/3, 340/3, 342/4, 344/1, 344/3, 345/3, 346/1, 347/5, 348/3, 353/1, 353/1, 353/3, 353/3, 353/4, 353/5, 353/7, 355/7, 358/2, 360/4, 360/6, 362/3, 364/2, 366/2, 367/2, 368/4, 372/1, 372/2, 372/4, 374/2, 374/3, 374/5, 375/7, 376/1, 376/5, 376/6, 378/4, 379/2, 379/3, 379/6, 380/5, 380/6, 380/8, 381/6, 382/5-6, 383/5, 384/4, 385/6-7, 385/1, 385/2, 386/5, 387/4, 387/5, 387/7, 388/4, 388/9, 389/5, 389/6, 390/1, 390/3, 390/7, 391/1, 391/3, 391/5, 1/1-M, 1/11-M, 1/13-M, 397/4-R, 407/14-R, 409/16-R

o.-dur 80/8, 145/1, 239/3, 310/4, 363/2, 387/2, 397/4-R

o.-durur 126/9, 248/7

o.-imiş 416/23-R

o-nı 304/4

o-lar 57/6, 382/1

o-lardın 172/1

o-larnı 297/4

ol- : olmak

o.-ar 175/1

o.-ur 3/6, 28/8, 52/7, 154/2, 199/1, 220/5, 230/2, 230/5, 334/5, 357/6

o.-mış 20/2, 21/3, 55/6, 78/8, 90/1, 176/5, 195/1, 195/4, 239/6, 259/3, 259/7, 287/4, 333/6, 365/2, 375/1

o.-ġaç		10/4, 40/5, 92/7, 166/4, 178/7
o.-ġalı		16/1, 41/6, 366/6
o.-ġança		346/1
o.-ġanda		323/4, 371/3
o.-ur idi		90/4
o.-mas		183/7, 271/6, 353/4
o.-mamış		182/2
o.-madı		82/7, 154/4, 154/7, 183/4, 222/6
o.-maġay		12/9, 22/3, 322/3
o.-masa		173/5
o.-ma		104/9, 124/1
o.-masun		154/5
o.-man͡g		288/4
o.-man͡gız		119/2, 318/4
o.-may		1/6, 59/7, 183/6, 202/5, 259/3
olça	:	o kadar, onun kadar
o.		159/3, 260/7, 409/16-R
olmaġ	:	olmak, oluş (krş.olmaķ)
o.-nı		243/7
olmaķ	:	olmak (krş.olmaġ)
o.		280/5, 361/5, 368/5
o.-ķa		251/3
oltur-	:	oturmak
o.-dı		65/1
o.-sa		71/1
o.-gan		339/2
o.-madın͡g		232/5
olturuş-	:	yerleşmek, oturmak
o.-ķunça		232/5
oñal-	:	sağlık bulmak, iyileşmek
o.-ġay		72/2
o.-ġalı		147/3

ordu : hakanın oturduğu şehir, başkent

o. 68/2

o.-da 355/5

ornaş- : yerleşmek

o.-ıp 71/3

orta : orta

o.-da 60/3, 70/6

or(u)n : yer,mekan, mevki

o.-ını 312/3

o.-ıġa 148/6, 198/4, 246/3, 274/1, 297/1, 334/1

o-ıda 110/5, 418/25-R

ot : ateş, sıcaklık, hararet

o. 10/3, 11/1, 21/5, 50/3, 66/3, 79/4, 79/5, 81/2, 90/5, 106/9, 109/1, 129/8, 154/2, 196/3, 223/3, 229/4, 241/2, 332/6, 342/2, 342/3, 345/5, 351/1,387/4, 407/4-R

o. u sipend 114/5

o. ü suv 81/2

o. (sal-) 223/1, 303/2

o. (tüş-) 294/6

o. durur 243/5

o. dur 5/7, 118/1, 367/2

o. irdi 383/3

o.-nı 62/4

o.-ġa 229/4

o.-ḳa 15/1, 35/1, 66/1

o.-da 20/7, 79/6

o.-dın 318/6

o.-ça 76/7

o.-ı 4/2, 62/5, 65/5, 125/4, 136/3, 182/2, 219/2, 222/2, 244/2, 298/2, 303/1, 303/2, 324/4, 255/4, 342/1, 342/4, 342/6, 346/5, 358/1, 366/2, 370/1, 383/1

o.-ınıñ 249/1

o.-ını		162/3
o.-ın		89/7, 183/5, 183/6, 219/1, 297/5
o.-ıġa		50/3, 192/3, 242/1, 346/5, 374/5
o.-ıdın		10/9, 11/5, 106/3, 124/2, 140/8, 141/2, 182/5, 241/4, 274/5, 307/1, 311/3, 368/4, 375/2, 389/2
o.-ıdın mu		151/5
o.-lar		346/3
o. (imes)		214/3
ot u sipend	:	ateş ve üzerlik tohumu
o.		114/5
ot ü suv	:	ateş ve su
o.		81/2
otluķ	:	ateşli
o.		34/5, 48/2, 51/1, 66/2, 106/2, 123/2, 165/4, 306/2, 306/3, 309/1, 340/3, 350/5
otun	:	odun
o.		5/3, 229/4
oy-	:	oymak, oyarak çıkarmak
o-up		40/4
o.-uban		363/3
oyat-	:	uyandırmak
o.-ķanda		201/2
oyġan-	:	uyanmak
o.-dım		299/7
o.-dılar		123/3
o.-sa		355/3
oyna-	:	oynamak
o.-r		385/7
o.-rlar		65/3
o.-dı		385/5
o.-y		78/4
oynamak	:	oynamak

o. 164/7

oynat- : oynatmak

o.-ma 78/4

oyul- : oyulmak

o.-up 76/3

oyun : oyun

o. 103/4

o.-da 128/3

Ö

öç-	:	sönmek
	ö.-miş irdi	120/5
	ö.-erge	74/2
	ö.-keç	40/5
	ö.-mes	324/4
öçür-	:	söndürmek
	ö.	183/7
	ö.-dün͡g	219/5
	ö.-gey min	368/4
ög-	:	övmek, ögüt vermek
	ö.-er	358/5
öküş	:	çok
	ö.	57/4, 308/3
öl-	:	ölmek
	ö.-er min	83/3, 148/4
	ö.-er	28/5, 96/6, 140/7, 248/4
	ö.-üptür	191/6
	ö.-miş	176/2, 296/5
	ö.-düm	192/4, 307/6, 337/5
	ö.-dün͡g	159/8
	ö.-di	135/1, 360/5, 378/8
	ö.-güm	116/4, 277/4, 307/4
	ö.-güm durur	319/1, 340/4
	ö.-güsi	63/7
	ö.-güsidür	333/7
	ö.-sem	12/2, 224/2, 245/6, 253/5, 265/3, 290/2, 359/6
	ö.-se	53/6, 358/6
	ö.-ey	224/2, 256/3, 308/7
	ö.-eyin	150/1
	ö.-gil	87/8
	ö.-er halet	382/3

ö.-gen 140/7
ö.-gendin 37/2
ö.-genimdin 309/2
ö.-üp 359/3
ö.-erge 202/2
ö.-geli 14/7, 147/6
ö.-güçe 73/7
ö.-künçe 158/5
ö.-miş irdim 92/6
ö.-gey irdim 65/4
ö.-mey durur 380/8
ö.-megey min 387/3
ö.-mey 28/5, 133/5
ö.-meyin

öldür- : öldürmek (krş. öltür-)
ö. (!) 129/9
ö.-ün͡g 229/3

öldürmek : öldürme, öldürüş (krş. öldürmeg)
ö. 158/3

ölmek : ölme, ölüş
ö. 13/5, 82/6, 173/3, 190/2
ö.-dür 129/9, 168/2
ö.-ke 115/3, 283/3, 299/1
ö.-din 73/2, 131/7, 256/5
ö.-im 34/3, 222/4, 306/4
ö.-imni 47/5, 159/2, 220/6

ölmeklik : ölüm hali
ö. 150/1
ö.-imge 402/9-R

öltür- : öldürmek (krş. öldür-)
ö.-ür 78/4, 89/5, 94/4, 95/5, 183/3, 205/3, 223/5, 232/3, 386/5
ö.-ürler 39/5
ö.-di 180/4, 181/5, 191/6, 205/3, 232/3, 340/4, 367/4

ö.-edür 176/4

ö.-güsi 340/1, 373/1-4-7

ö.-güsidür 290/6, 386/9

ö.-se 24/4, 72/1

ö.-ey 75/2, 367/4

ö.-eyin 189/4, 189/7

ö. (!) 35/4, 309/7, 378/6

ö.-gil 288/2

ö.-üp 309/4

ö.-üben 417/24-R

ö.-geli 85/4, 86/4, 235/4, 337/4, 386/7

ö.-medim 377/6

ö.-men͡g 371/5

öltürmek : öldürme, öldürüş (krş. öldürmek)

ö. 64/1, 158/3

ö.-imge 272/2

ö.-ini 290/2

ölüg : ölü

ö. 166/2, 238/8

ö.-ni 18/2, 69/1

ö.-ge 380/1

ölüm : ölüm

ö. 173/5, 296/5

ö. ir- 197/6

ö.-din 63/4, 89/1, 123/6

ʿömr : ömür, hayat

ʿö. 10/7, 23/8, 30/7, 57/6, 89/5, 108/5, 126/2, 274/6, 299/7, 387/2, 434/41-R

ʿö.-i cāvidān 26/2

ʿö. (hecri) 286/3

ʿö.-ḳa 26/5

ʿö.-din 291/4

ʿö.-üm 209/6, 231/4, 360/7

ʿö.-ümdür	32/2
ʿö.-ümde	206/1
bāġ-ı ʿö.-ümde	387/1
ʿö.-ünġa	66/6
nahl-i ʿö.-ün͡gdin	
ʿö.-i	242/2, 308/5
ʿö.-ide	23/7
ʿömr-i cāvidān:	ebedi hayat
ʿö.	26/2
ʿö.-i c.-mu (imes)	161/5
öp- :	öpmek
ö.-key	63/1, 376/1
ö.-sem	81/3, 370/4, 375/5, 376/1
ö.-ey	376/1
ö.(!)	77/1, 77/2, 77/3, 77/4, 77/5, 77/6, 77/7
ö.-kil	265/7
ö.-üp	274/4
ö.-üben	174/2
ö.-erge	376/2
ö.-keli	246/1, 251/6
ö.-künçe	77/5, 376/2
ö.-mesün	333/5
öpmek :	öpme, öpüş
ö.	77/3, 154/1, 204/1
ö.-i	351/3
örgen- :	öğrenmek
ö.-ip min	388/6
ö.-dim	81/4, 299/1
ö. (!)	296/4
ö.-gen	196/7
ö.-ip	66/5
örgenmek :	öğrenme
ö.	196/7

örget-	:	öğretmek
ö.-eyin		191/9
ö.-küçe		227/4
ö.-mes		284/5
ört-	:	yakmak
ö.-er		192/1
ö.-ey		139/4
örte-	:	yakmak
ö.-r		139/2
ö.-din͡g		342/5
ö.-di		106/6, 230/6, 383/1-6
ö.-se		81/1
ö.(!)		48/2, 182/3
ö.-gil		187/9
ö.-p		262/5
ö.-ben		140/9, 342/2
ö.-mes		39/7, 117/2, 375/3
ö.-me		342/1-7
ö.-mey		342/7
örtemek	:	yakma, yakış,
ö.		165/2, 196/3
ö.-ke		341/5
ö.-de		370/5
ö.-ide		154/6
örten-	:	yanmak
ö.-ür min		324/2
ö.-ür		67/2, 139/1, 183/6
ö.-dim		299/2
ö.-di		47/6, 313/1
ö.-ey		66/2
ö.-gen		87/6
ö.-ip		241/4
ö.-iben		125/3

	ö.-me	202/3
	ö.-mey	342/6
ösrük	:	sarhoş
	ö.	66/4, 167/3, 199/6, 254/7, 343/2, 356/6, 373/1
	ö. ol-	357/6
	ö.-min	356/5
	ö.-ke	165/7
ösrükrek	:	sarhoş gibi; çok sarhoş
	ö.	163/4
öt-	:	geçmek, gitmek, vaz geçmek
	ö.-er	205/6, 207/5, 340/3
	ö.-miş	184/4
	ö.-tün͡g	252/5
	ö.-ti	4/4, 22/1, 23/4, 43/6, 70/5, 204/6, 223/2, 335/2, 360/7, 385/3
	ö.-ti (mü)	288/5
	ö.-tiler	95/7
	ö.-key	61/4, 233/7, 255/7
	ö.-sen͡g	243/4, 276/2
	ö.-se	192/6
	ö.-seler	244/2
	ö.-ün͡güz	85/6
	ö.-ken	65/2
	ö.-kü	374/2
	ö.-küçü	191/7
	ö.-üp	64/2, 109/7, 316/6
	ö.-üben	299/7
	ö.-keç	259/7
	ö.-erde	293/4
	ö.-künçe	158/5
	ö.-mes	325/4, 352/1
	ö.-mese	364/1

ötker- : geçirmek, bağışlamak, vazgeçmek

ö.-iptür 320/2

ö.-dim 359/3

ötmeg : geçme, gitme, vazgeçme

ö.-in 30/7

öy : ev

ö. 85/2, 86/2, 314/6

ö.-ni 162/2, 275/5

ö.-ge 371/7, 372/4

ö.-din 259/4, 262/3

ö.-i 2/8, 10/5, 87/4, 172/3, 213/3, 240/2, 256/2, 367/1

ö.-in 85/2, 86/2, 238/9, 250/4, 316/1, 371/7, 372/3

ö.-inde 306/3

öz : öz, özü, kendisi

ö. 30/5, 51/7, 68/3, 68/5, 84/5, 85/7, 86/7, 99/7, 138/2, 143/7, 150/4, 197/2, 329/2, 353/1, 377/1, 398/5-R

ö.-ni 26/5, 73/3, 75/2, 116/8, 133/7, 139/6, 168/1, 171/2, 173/1, 199/6, 206/6, 225/2, 254/7, 275/4, 283/5, 377/6

ö.-din 146/1, 283/5, 366/6

ö.-üm 22/2, 288/7, 297/2, 329/2, 353/1

ö.-ümni 318/1

ö.-ümge 14/2, 299/4

ö.-ümde 321/6

ö.-ümdin 29/2, 101/3, 397/4-R

ö.-ün͡g 3/3, 85/6, 86/6

ö.-ün͡gni 78/3, 138/4, 212/6, 232/6, 341/7, 346/7

ö.-ün͡gge 269/6

ö.-i 28/4, 29/2, 143/7, 297/3, 378/1

ö.-in 50/1, 50/3, 157/3, 179/2, 182/3

ö.-ige 285/3

ö.-idin 234/2

özge : **başka**

	ö.	12/1, 20/5, 23/9, 91/5, 121/6, 131/7, 145/7, 186/1-7, 225/4, 241/1, 257/1, 257/7, 298/6, 309/3, 323/2, 323/5, 345/6, 349/3, 349/4, 349/6, 364/2, 367/7, 370/4
	ö.-ge	249/8
	ö.-ni	39/2, 158/3, 158/6
	ö.-ler	91/1, 205/2
	ö.-lerge	232/2
özlük	:	benlik, özellik
	ö.	35/5, 121/8, 140/9, 278/6
	ö.-ni	80/7, 242/6
	ö.-tin	183/6
	ö.-üm	124/5
	ö.-ümnün͡g	41/7
	ö.-ün͡g	272/7, 333/6
	ö.-i	168/1
	ö.-idin	29/7, 200/6
ʿözr	:	özür, kusur, neden
	ʿö.	56/2, 268/3
	ʿö.-üm	241/6
	ʿö.-i	91/7, 173/6
ʿözr-ḫˇäh :		özür dileyici
	ʿö.	432/39-R

P

pā	**:**	ayak
p.-būs		219/4, 269/7
pā-būs	**:**	ayak öpen, öpücü
p.-ını		219/4
p.-ın		269/7
pā-dāş	**:**	karşılık, bedel, ödül
p.		265/4
pād-şā	**:**	padişah, hükümdar (krş.pād-şāh)
p.		85/5
p. birle		27/5
p.-ġa		27/5
pād-şāh	**:**	padişah, hükümdar (krş.pād-şā)
p.		50/7, 279/3
pādişāhā	**:**	ey padişah
p.		1/1
pāk	**:**	temiz, saf; kutsal
p.		40/6, 77/6, 142/3, 247/5, 253/3
p. (imes)		155/4
p.-ler		385/1
p.-lerge		390/7
palās	**:**	eski kilim, keçe, aba, çul
p.-ı ḥüzn		207/6
palās-ı ḥüzn	**:**	hüzün abası, hüzün kilimi
p.		207/6
pā-māl	**:**	ayak altında kalmış,çiğnenmiş(krş.pāy-māl)
p.		97/4
p.-dür		129/8
pā-merdlıḳ	**:**	yardımcılık, şefaatçilik
p. ḳıl-		361/1
pāre	**:**	parça
p.		10/1, 34/2, 262/2, 297/1-2, 343/3
p.-i la'l		413/20-R

p.-pāre		126/4, 225/6, 278/3, 369/5
p. pāre ḳıl-		225/2
pāre-i la'l	:	zümrüt parçası; dudak
p.-i la'l		413/20-R
pārsā	:	sofu, dine bağlı kimse
p.		64/5
p.-lardın		132/5, 132/6
pās-bān	:	gece bekçisi
p.-dur		249/4
-paş	:	serpen, saçan, dağıtan
kilk-i nükte-p.-ımda		345/7
pāy	:	ayak
hāk-i p.		63/1, 209/4, 376/3
p.-best		97/7
p.-būs		204/1
p.-dest		91/1
pāyān	:	son, sınır
p.-ı		108/7, 220/1
pāy-best	:	ayak bağı; ayağı bağlı
p.		97/1
pāy-būs	:	ayak öpen, ayak öpücü
p.-ın		204/1
pāye	:	rütbe, paye
p.		194/6
bād-p.		77/2
pāy-māl	:	ayak altında, ezilmiş (krş.pā-māl)
p.		56/2, 91/3, 269/7
p.-dur		129/8
pedi-dār	:	görünen açık
p.		22/3
p. (iyle-)		349/2

pejmürdelik	:	perişanlık, dağınıklık
p.		259/1
peykān	:	temren, okun ucundaki sivri demir
p.-ını		73/4
pençe	:	pençe
p.-i mercān		375/1
pençe-i mercān	:	mercan pençesi
p.		375/1
pend	:	nasihat, öğüt
p.		16/7, 141/3, 183/5, 283/6
efsun u p.		114/1
p. (iyle-)		288/4
p. (ehli)		204/9, 231/7
p.-im		177/8
p.-iñg		95/5
p.-i		162/4, 288/4
p.-idür		119/7
perde	:	perde
p.		201/2, 333/6
p.-i pindār		238/8
p.-de		161/2
p.-si		34/5
p.-sin		65/2, 246/4
p.-side		62/4
p.-sidin		26/8
perde-derlıġ	:	hayasızlık, utanmazlık
p.		193/6
p.-ler		79/2
perde-i pindār	:	böbürlenme perdesi
p.-i p.-ın		238/8
perde-i ruḫsār	:	yanağın perdesi
p.-i r.-ın		145/1

perend	:	ipekten dokunmuş düz, nakışsız kumaş, atlas
p.		114/7
perest	:	tapan, tapınan
āteş-p.		128/7
perġale	:	parça, bölük, yama, pay
p. (perġale)		312/1
p.-si		258/3
p.-ler		363/5
perġale perġale	:	parça parça
p. p. ḳıl-		312/1
pergār	:	pergel; yedi kat gök
p.		341/5
devr-i p.-ı		237/7
gerdiş-i p.-ı		116/6, 116/7
p.-ını		384/5
pergend	:	dağınık, azar azar (krş. perkend)
p.		283/1
perhīz	:	perhiz, dince yasak şeylerden uzak kalma
p.		358/3
perī	:	peri, güzel, sevgili
p.		24/2, 24/4, 25/4, 40/2, 103/3, 119/1, 131/5, 163/2, 165/2, 173/4, 173/6, 176/4, 178/5, 181/1, 181/6, 203/2, 244/7, 281/2, 293/2, 310/5, 317/5, 342/4, 353/5, 362/5, 385/2, 387/7,,
p.-peyker		40/7
p.-veş		27/2, 129/4
p.-zād		105/4
hūr-ı p.		11/3
p. (ʿışḳı)		206/6
p.-niñ		38/7
p.-ġa		35/7, 324/5
p.-din		310/7

p.-ler	58/3
perī-peyker :	peri yüzlü, çok güzel
p.	40/7
perī-ruḫsār :	peri yüzlü
p.	156/2
perī-veş :	peri gibi, çok güzel
p.	4/1, 12/5, 27/2, 87/1, 102/1, 116/2, 129/4, 205/1, 253/2, 329/2,, 344/1, 371/4, 385/2
p. (nāmesi)	247/4
perī-zād :	periden doğmuş; çok güzel
p.	105/4
hūr u p. (iyle-)	331/4
p.-ımda	124/6
perīşān :	dağınık, karışık,perişan, zavallı
p.	71/2, 181/1, 181/3, 343/1
p. bol-	279/1
p. iyle-	382/2
p. (ḳıl-)	208/2
p.-dur	183/2
p.-dın	43/5
naẓm-ı p.-ımnı	281/5
perīşān-ḥāl :	hali perişan, acınacak halde bulunan,kaygılı
p.	269/7
perişanlıġ :	perişanlık, dağınıklık
p.	139/6, 183/2, 189/4, 377/1
p.-dın	128/2
perkend :	dağınık; azar azar (krş. pergend)
p.	16/4, 226/5
p. perkend	111/3
p.-idür	119/3
per(r) :	kanat
p.	306/7, 330/7, 401/8-R

p. ü peykān		4/4
p. imes		255/3
p.-in		334/6, 381/5
p.-lerin		117/2
perr ü peykan:		kanat ve temren
p. ü p.-ıda		4/4
perrān	:	uçan, uçucu
p.		4/4, 342/6
pertev	:	ışık, parlaklık, yalım
p.		109/2, 431/38-R
p.-idin		187/6
pervā(y)	:	korku, çekingenlik
p.		45/6, 292/4, 382/7
p. (ḳıl-)		364/3
p.-sı		380/6
p.-ı		389/5
pervāne	:	kelebek, ışık kelebeği; haberci
p.		47/6, 66/2, 87/6, 118/4, 124/2, 183/5, 183/6, 225/5, 307/1, 334/6, 374/3
p.-niñg		213/1
p.-ni		182/5, 230/6
p.-ñgni		342/6
p.-sin		187/9
p.-ler		284/2
pervāne-vār	:	pervane gibi
p.		202/3
pervāz	:	uçma, uçuş
p. (ḳıl-)		277/1
perver	:	besleyen, büyüten
p.		11/2, 411/18-R
la'l-i rūḥ-p.		21/1
ruḥ-p.-dür		5/2, 47/7

perveriş :	besleyiş, yetiştirme
p.	52/6
pervīz :	üstün, güzellik, cilve
p.	149/5
p.-ni	149/4
pes :	öyleyse, o halde
p.	55/6, 117/3, 205/6, 271/6, 311/4
pesend :	beğenme, beğenen, makbul
p.	58/4, 386/7
pest :	aşağı, alçak
p.	91/2, 167/4
pestrak :	aşağıca, alçakça
p.	44/7
peşīmānlıġ :	pişmanlık
p.	377/6
peşşe :	sivri sinek
p.	107/4
peydā :	meydanda, açıkta
p.	2/6, 28/1-9, 44/1-9, 93/4, 113/2, 140/3, 342/2, 383/3, 386/4
p. vü nihān	115/3
p. (bol-)	338/1
p.-dur	28/4
p. imes	67/3, 155/1, 155/4
peydā vü nihān :	açık ve gizli
p. vü n.	115/3
peyġām :	haber
p.-ım	217/4, 287/3, 359/5
p.-ı	126/8, 224/7
peyk :	haberci, elçi
p.-i ḥarem	294/5
p.-i ṣabā	77/1

p.-ige	2/6, 247/6
peyk-i ṣabā :	haberci rüzgar
p.	77/1
peykān :	okun ucu, temren
p.	4/2, 18/4, 75/4, 137/2, 173/2, 308/3, 347/3, 375/5, 388/6
la'l-i p.	243/3
kesret-i p.	360/4
perr ü p.	4/4
p. (iyle-)	233/2
p. (ḳıl-)	85/5, 86/5
p.-dur	140/5
p.-dın	5/3, 173/2
p.-ın͡g	249/1
p.-ı	213/5, 236/5
p.-ıġa	241/7
p.-ın	77/4
p.-ıdın	303/4
p.-ların͡g	19/2, 89/4, 367/2, 375/2
p.-ların͡gnı	312/2
p.-ların	71/3
peyker :	yüz, suret
ḥūr-ı peri-p.	11/3
peri-p.	40/7
p.-ġa	293/1, 293/2
p.-im	306/1, 378/4
p.-in͡g	200/1
peymā :	ölçen,ölçücü; serseri, başıboş
çerh-p.	106/6
peymān :	ant, yemin
p.	308/7
'aḥd ü p.	342/7
p.-ımdadır	118/6

peymāne	:	büyük kadeh, şarap bardağı
p.		118/6, 227/3, 286/5, 356/5
sāġār u p.		87/5
peyvend	:	ulaşma, varma; bağ, bağlı
p.		16/1, 111/2, 226/6
p. (bil-)		283/1
p. (it-)		269/2
p.-idür		119/6
peyveste	:	bağlı, beraber
p.		52/3, 59/3, 250/3
pîç	:	büklüm, kıvrım, dolaşık
p.		53/3, 53/6, 127/3, 244/5, 380/4
p. ü tāb		164/2, 246/5, 285/3, 291/1, 333/1
p.-idin		12/7
pîç ü tāb	:	dolanıklık ve kuvvet
p. ü t. (iyle-)		246/5
p.-ı		164/2, 291/1
pindār	:	sanma, sanış; böbürlenme
naḳd-i p.-ım		41/8
p.-ı		116/8, 116/9
perde-i p.-ın		238/8
pinhān	:	gizli
p.		83/3, 195/2, 234/6, 263/2, 271/5, 342/2
daġ-ı p.		92/5, 234/3, 234/6
nāle-i p.		150/3
p. (bol-)		70/3
p. (iyle-)		233/3, 343/6
p. (ḳıl-)		85/3, 86/3, 208/6
p.-dur		140/3
p.-ımdın		244/5
p.-ı		391/2
nāle-i p.-ı		134/8

pinhānlıġ	:	gizlilik
p.-ım		310/2
pîr	:	yaşlı, tarikat kurucusu, üstad
p.-i 'akıl		129/4
p.-i deyr		15/3, 26/6, 240/6, 325/4
p.-i hammār		37/6
p.-i kāmil		234/7
kühen p.		175/5
p.-i		87/7, 105/7, 123/7,124/5, 227/4, 241/8, 356/5
p.-iniñg		367/6
p.-iġa		136/5, 204/8, 231/6
p.-idin		240/8
pirāhen	:	gömlek
p.-im		296/3
pîr-i deyr	:	meyhane üstadı, ehli
p.		15/3, 134/6, 153/6, 240/6, 349/6
pîr-i deyr ü muġbeçe	:	meyhane ehli ve meyhane çırağı
p.		15/3
pîr-i ḫammār	:	meyhane piri
p.		37/6
pîr-i kāmil	:	kemale ermiş ihtiyar; pir
p.		234/7
pîr-i muġan	:	mehhaneci
p.		19/7
pîrsiz	:	mürşidsiz, şeyhsiz
p.		61/6
pîşe	:	sanat, meslek, iş, huy,
p. (iyle-)		370/5
pūd	:	argaç, dokumada enlemesine atılan atkı
p.-umnı		366/3
pul	:	para

p.		255/7
pūlād	:	çelik, polat
tig-i p.		159/4
p.-nıñg		220/3
p.-ıma		348/4
pūye	:	seğirtme, koşma
p.		88/2, 91/7, 94/5, 395/2-R
p. (ḳıl-)		76/1
p. ur-		72/5
p.-mni		62/5
p.-mdin		90/6
p.-sidin		88/3, 223/3, 223/7
pür	:	dolu, çok fazla, sahip, malik
p.		385/7
pür-çîn	:	çok bükülmüş, çok buruşuk
p.		176/5
pür-fen	:	çok hünerli
veleh-i p.		350/6

R

Rab	:	Tanrı
r.		39/3, 259/3, 375/3, 391/4, 396/3-R
ra'd	:	gök gürlemesi
r.		76/7, 150/3
r. imes		30/4
rāġıb	:	istekli, rağbet eden
r.-dur		130/1
raġm	:	aksine, zıttına davranan; nispet
r.-ıma		54/2
rāh	:	yol, meslek, usul
şāh-r.-ım		295/4
rāḥ	:	şarap
r.-ı		51/9
rāḥat	:	üzüntüsüz, gönlü rahat
r.		236/6
rāhib	:	papaz
r.-dür		130/3
raḥm	:	esirgeme, koruma
r.		293/1-6
r. (it-)		12/6, 36/7, 95/4, 182/4, 194/7, 248/4, 277/3, 293/2, 348/3, 354/6
r. (iyle-)		343/2, 381/3
r. (kıl-)		10/1, 315/2
r.-ı		293/9, 373/2
raḥmet	:	acıma, esirgeme, koruma
r.		215/7, 289/4, 347/6
r. (nesimi)		2/4
r. (öyi)		2/8
raḫne	:	yarık, yırtık, bozuk yer
r.		140/6
r.-ni		246/2

raẖş : gösterişli, güzel at

r. 76/1

r.-ınıñ 77/3

raẖşan : parlak

r.-ım 307/3

raẖt : örtünecek şey, örtü

r. 207/7, 353/6

r.-ı hırmān 75/6

r.-ıdın 353/6

raẖt-ı ḥırmān: ümitsizlik örtüsü

r. 75/6

ra'iyyet : bir hükümdarın yönetimi altındaki halk

r.-ġa 98/6

raḳam : yazı, yazma, yazı ile işaret

r. 44/1, 89/7, 104/3, 172/2, 261/4, 291/3

r.-dur 335/1

r.-ıñ 80/8

rāḳīb : rakip

r. 98/4, 121/5, 346/8

r.-i meh-veş 385/4

hayl-ı r. 234/4

r.-i 220/3

r.-idin 24/4

r.-lerġa 333/4

rāḳib-i meh-veş : ay gibi rakip

r.-i m. 385/4

raḳḳāş : oynayan, rakseden

r. 168/3, 172/3

rākı' : namazda rüku eden

r. irdim 220/7

ramaḳ : hayat kalıntısı; pek az şey

ravża-i rıżvān : cennet

r.-ı r.-nı 194/1

rāy : görüş, fikir, oy

r.-ı 113/8

rāz : gizlenen şey, sır

r.-ı nihān 221/2,

kāşif-i r. 411/18-R

rāz-ı nihān : gizli tutulan sır

r.-ı n.-ıñg 221/2

rāżî : rıza gösteren

r. (ol-) 139/5

r.-min 84/2

red(d) : geri döndürme; kabul etmeme; inkar etme

r. 108/1

r. (iyle-) 391/4

r. (ḳıl-) 222/1

ref' : kaldırma, yüceltme, giderme

r. 40/5, 278/6

r. (it-) 99/9, 178/7, 272/7

refîḳ : arkadaş, yol arkadaşı

r. 70/4, 146/2, 234/6, 237/4, 245/6, 253/5, 263/5, 265/3, 275/4, 306/4, 313/2, 323/5, 359/4, 368/5, 415/22-R

r.-din 320/1

r.-iñg 2/7

r.-lar 85/6

r.-lerni 222/1

reftār : gidiş, salınarak edalı yürüyüş

r. 344/2

r.-ı 117/4

serv-i r. 379/2

reg : damar

r.-leri 270/4

reh :	yol gösterici
hızr-ı r.	1/6, 239/4, 307/4
reh-nümūn :	yol gösteren, kılavuz
r.	329/6
reh-nümūnluġ :	kılavuzluk
r.	354/6
rehîn :	rehin edilmiş
r. (it-)	356/4
rehn :	rehin, esir, ödünç alınan eşya
r.	35/5, 59/7, 119/6, 153/6
r.(ol-)	29/6
reh-rev :	yola giden, yolcu
r.	431/38-R
reh-zenlık :	yol kesicilik
r. (it-)	1/5-M
rek'at :	namazda bir kıyam, bir rüku ve iki sücuttan ibaret hareket.
r.	110/5
rem :	ürkme, titreme
r.	25/1
remed :	göz ağrısı, göz ağrıması
r.	41/1
remîde :	ürkmüş, korkmuş, korkup kaçan
r.	199/4
r.-ġa	101/3
renc :	eziyet, sıkıntı, zahmet
r.	2/6, 41/4, 410/17-R, 416/3-R
r.-i devrān	75/5
r.-i humār	373/6
bā'iş-i r.	76/6
r. ü 'anā	49/5, 76/3, 170/1
r. ü elem	44/1
r. ü melāl	145/6

r. ü ṭaʿab	81/5, 82/7
r.-iñ	288/6
r.-i	81/5
r.-iġa	372/8
r.-idin	177/5, 357/8
renc-i devrān :	zamanın eziyeti, sıkıntısı
r.	75/5
renc-i ḫumār :	sersemlik sıkıntısı; sarhoşluk
r.	373/6
renc ü ʿanā :	eziyet ve zahmet
r.	49/5, 76/3
renc ü elem :	sıkıntı ve keder
r.	44/1
renc ü melāl :	sıkıntı ve usanma
r. ü m.-iñ	145/6
renc ü taʿab :	eziyet ve sıkıntı
r.	81/5
renc ü zaʿf :	eziyet ve zayıflık
r. ü z.-ım	51/5
rencūr :	sıkıntılı, incinmiş, güçsüz, rahatsız
r.	174/5
r. irür	47/4
reng :	renk, boya
r.	102/6, 118/2, 126/8, 158/5, 248/5, 251/5, 261/5, 281/3, 290/4
minā r.	239/4
riv ü r.	284/6
r. (iyle-)	209/2
r.-i	72/1, 155/4, 243/8, 284/3
r.-ini	18/4
r.-idin	261/6, 310/2
r.-ler	261/5

reng reng	:	renk renk, rengarek
r.		64/6
rengīn	:	renkli, parlak; güzel
r.		4/4, 176/1, 180/3, 257/3, 261/4
lʿal-i r.		17/3
r. (iyle-)		158/5
r. irür		365/6
resen	:	ip, urgan
r.-i		363/2
r. (ḳıl-)		238/4, 245/3
r.-mü		29/5
resm	:	eser, iz; tarz; suret; tören, merasim
r.-i		88/3, 101/6
r.-ini		240/8
resūl	:	elçi, peygamber
r.-ün͡gni		1/7
reşk	:	kıskanma
r.		39/4, 360/1, 389/3
r.-din		82/3, 342/2
r.-idin		53/2, 290/6, 313/1, 389/6
revā	:	yakışır, uygun
r.		283/5
r. (ḳıl-)		197/2, 204/2
revāḳ	:	üstü örtülü, önü açık yer, çardak
r.-dın		319/6
revān	:	yürüyen, giden, akan; can, hayat
r.		67/4
āsāyış-i rūh-ı r.		337/5
naḳd-ı r.		26/3
ruh u r.		115/1
serv-i r.		175/1, 326/1, 337/1
r. (iyle-)		135/6, 386/4

r.-mu imes 161/1

revāne : giden, yürüyen

r. 300/1, 300/2

revzen : pencere, delik

r. 296/1

r. (ḳıl-) 120/2

r.-im 296/1

reyāḥîn : fesleğenler, reyhanlar

r. 33/3, 158/2, 238/4

reyb : şüphe

r. 61/5

reyḥān : reyhan

r. 383/5, 388/3

sebze vü r. 270/5

rıḳʿa : bir yazı çeşidi

r. 215/1

r.-sı 246/6

rıżā : hoşnutluk, razı olma, istek

r. dur 419/26-R

r.-sıġa 224/2

rızḳ : azık, Allah'ın herkese bahşettiği nimet

r.-nıñg 271/6

rızvān : razı olma, hoşnutluk

ri'ayet : gütme, gözetme; saygı

r. 98/6

r. (iyle-) 285/6

ribāṭ : tekke

r. 178/6

ridā : belden yukarısını örten örtü, hırka; derviş postu

tesbiḥ ü r. 59/7

rifʿat : yükseklik, yücelik

r.		4/7
r.-dın		316/4
r.-i͡ng		114/6
rikāb	:	büyük bir kimsenin katı, huzuru
r.		251/3, 333/5
riḳḳat	:	yufkalık, incelik, merhamet, acıma
r.-i		274/2
rind	:	kalender, gamsız, dünya işlerini hoş gören
r.-ler		27/8
risālet	:	elçilik, peygamberlik
r.-i		143/4
rîş	:	yara, yaralı
r.		250/3
r. (it-)		65/2
rîşe	:	saçak, püskül
r.		251/2
rişte	:	ip, bağ
r.		338/2
r.-i cān		5/1, 79/2, 336/4
r.-i zülf		63/1
r.-i zünnār		29/5, 315/3
r.-i zünnār-ı zülf		217/6
ser r.		156/1
r.-ni		91/2
r.-din		306/2
r.-si		16/1, 53/3, 251/2
r.-sin		199/2, 245/3, 300/5
r.-sidin		225/1
r.-siġa		53/6, 184/3
rişte-i cān	:	can ipi, can bağı
r.		80/2, 336/4
r.-i c.-nı		79/2

	r.-i c.-dın	5/1
	r.-i c.-ımnı	281/1
rişte-i mihr :		güneş ipliği
	r.	265/5
rişte-i zülf :		zülf ipi
	r.-i z.-in	63/1
rişte-i zünnār :		kuşak ipi
	r.-i z.-mu	29/5
	r.-i z.-da	338/6
	r.-i z.-dın	315/3
rişte-i zünnār-ı zülf :		saç bağının ipi
	r.-i z. z.-üng͡	217/6
rîv :		düzen, hile
	r. ü reng	284/6
rivāyet:		söylenti, hikaye edilen bir haber
	r.	98/3
riyā :		özü sözü bir olmama, iki yüzlü
	r.	372/6
	ehl-i r.	27/8
	rūy-ı r.	136/5
	taķvā vü r.	93/6
	telkin-i r.	186/5
	zühd ü r.	290/5
	r.-dın	204/8, 231/6
	r.-sı	24/6
riyāżet :		nefsi kırma, dünya zevkinden sakınma
	r.	188/7
rîze :		kırıntı, ufak para
	r.-sidin	102/8
	ravza-i r.	194/1
ru-be-ru :		yüzyüze, yanak yanağa
	r. (bol-)	287/2

rūḥ	**:**	ruh, can, gönül
r.		57/3, 115/1, 218/4, 218/7
r.-ı Allah		18/2
r.-ı ṭūṭi		344/1
ārām-ı r.		28/3
āsāyiş-i r. u revān		337/5
ġıdā-yı r.		240/5
mihr-i r.		367/5
r. u revān		115/6
r.-perver		5/2, 21/1, 47/7
r.-baḫş		206/3
r.-efzā		102/7, 280/3
r.-um		334/1
r.-umġa		405/12-R
r.-uma		229/7, 388/5
r.-ıdur		134/8
r.-ın		12/2
r.-lar		153/2
rūḥ-baḫş	**:**	can verme
r.		206/3
rūḥ-efzā	**:**	ömür arttıran, ruha tazelik veren, cana can katan
r.		12/2, 280/3
endām-ı r.-sı		102/7
Rūḥ-ı ḳudsi	**:**	Cebrail
R.		362/7
Rūḥ-ı ṭū ṭi	**:**	papağan sözü, papağan nefesi
r.-ı ṭ-sin		344/1
rūḥ-perver	**:**	ruh besleyen
r.-dür		5/2, 47/7
Rūḥu'llah	**:**	Hz. İsa
R.		18/2, 280/6

enfas-ı R.-dur	123/1
rūḥ u revān :	ruh ve can
āsāyiş-i r. u r.-ım	337/5
ruḫsār :	yanak, yüz
r.	155/2, 258/6, 344/4
r.-ı āteş-gūn	374/3
r.-ı ferruh-fāl	97/1
gül-i r.	177/3
gül-zār-ı r.	379/1
gülzār-ı r.	384/3
lem'a-i r.	342/3
ṣafha-i r.	104/3
r. u hāl	334/1
ārız u r.	158/2
r.-ga	354/4
r.-da	338/1
r.-ım	178/4
r.-ıñg	26/3, 80/1
r.-ıñgġa	208/4
r.-ı	117/1, 129/2
r.-ıdın	139/4
r.-ıġa	272/7
ruḫsār-ı āteş-gūn :	ateş renkli yanak
r.-ı ā.	374/3
ruḫsār-ı ferruh-fāl :	uğurlu yanak
r.	97/1
ruḫsar-ı gül-gūn :	gül renkli yanak
r.	35/1
ruḫsār-ı şem' :	yanağının mumu
r.-ı ş.-in	63/2
ruḫsār u hāl :	yanak ve ben

	r. u h.-in	334/1
ruḫsāre	:	yanak, yüz, çehre
	r.-ler	131/5
ruḳ'a	:	üzerine yazı yazılan kağıt, deri parçası, kısa mektup, dilekçe
	r.-i hicran	299/4
	r.-i mihr	291/6
ruḳ'a-i hicran	:	ayrılık mektubu
	r.	299/4
ruḳ'a-i mihr	:	vefa mektubu, sevgi levhası
	r. m.-iñg	291/6
rū-keş	:	yüz çeken
	r.	295/6
rumūz	:	işeretler, manası gizli olan sözler
	r.-ı	322/5
rūşen	:	aydınlık, parlak
	r.	61/6, 62/4, 96/5, 143/6, 162/2, 258/6, 350/4, 390/3
	r. (iyle-)	275/1
	r. (ḳıl-)	120/5, 188/1
	r. (ol-)	58/7
rūşenliġ	:	parlaklık
	r.-i	19/1
ruṭab	:	hurma, olgun hurma
	r.	55/5
ru(y)	:	yanak
	r. u riya	136/5
	gül-r.	334/6
rūz	:	gün, gündüz
	r.-i	43/5, 57/4
rūze	:	oruç
	r.	259/4, 259/5
	r.-de	259/3

r.-din		259/1
rūz-efzūn	:	uzun ömürlü
ḥüsn-i r.		169/4, 374/5
rūze-şām	:	oruç gecesi
r.-ın		259/7
rūze vü ıssıg	:	oruç ve sıcak
r.-dın		259/3
rūzgār	:	devr, zaman, ömür, dünya (krş. rūziġār)
r.		14/4, 311/6, 383/4
r.-ı hıyre-küs		129/2
ġayr-i tefriḳa-i r.		199/5
r. (ehli)		122/5
r.-ım		129/2, 295/3, 352/2, 371/3, 379/4
r.-ımnı		152/7, 164/1, 197/1, 296/2, 303/7
r.-ımdın		132/5
r.-ıñg		380/4
r.-ıñgdur		383/4
r.-ın		204/4, 231/2, 284/4
r.-ında		22/8
rūzgār-ı ḫıyre-küş	:	zamanın haksız yere adam öldüreni
r.		129/2
rūziġar	:	devr, zaman, ömür, dünya (krş. rūzgār)
r.-ım		215/5
rūzî	:	rızık, nasib
r. (bol-)		99/1
rübā	:	kapan
dil r.		27/2, 192/5, 217/4
rükū'	:	öne doğru eğilme,namazda eğilme hareketi
r.		10/6
rüst	:	sağlam, güçlü
r.		23/6
rüst-ā-ḫîz	:	kavga, kıyamet, mahser

r.		149/2
rūstāyī	**:**	köylü köy ile ilgili
r.		68/2
rüsvā	**:**	rezil, itibarsız
r.		45/4, 100/6, 386/1, 386/2
r.-yı 'ālem		148/1, 316/7
r.-ı cihān		198/4, 433/40-R
r.-ı zemen		238/7
āşüfte-i r.		382/5
mert ü r.		206/7
r. (ḳıl-)		121/1
r. (idim)		113/4
r.-nı		183/6
r.-lar		280/2
rüsvālıġ	**:**	rezillik, itibarsızlık
r.		185/4, 229/3
r. (otı)		244/2
r.-dın		148/1
r.-ım		27/3, 280/2
r.-larımnı		113/4
rüsvā-yı 'alem :		en bayağı, çok aşağilık adam
r.		316/7
rüsvāy-ı cihān:		en bayağı, çok aşağilık adam
r.-ı c.-dın		198/4, 433/40-R
rüsvāy-ı zemen:		zamanın rüsvası, devrin en alçak adamı
r.-ı z. (ḳıl-)		238/7
rü'yet	**:**	görme, bakma, görülme
r.		427/34-R

S

sa'ādet : mutluluk
s. 99/2, 188/4

sa'ādetliġ : Mutlu
s. 188/2

sā'at : saat, vakit; zaman
s. (her s.) 36/1, 71/8

ṣa'b : güç, çetin, zor
s. 143/1, 259/2, 259/3380/5
s. (ol-) 334/5
s. irür 286/3
s. irmes 363/3

ṣabā : doğudan esen hafif rüzgar, saba rüzgarı
s. 10/8, 47/7, 118/5, 132/3, 132/4, 141/7, 217/4, 255/1, 324/5, 359/5, 382/5, 388/1
bād-ı s. 174/3
peyk-i s. 77/1
s.-dur 138/4
s.-dın 241/3, 292/4

ṣabāḥ : sabah
ṣ. 99/1-9
ṣ.-ı ḥaşr 379/6

ṣabāḥ-ı ḥaşr : kıyamet günü, toplanma günü
ṣ.-ı h. 379/6

ṣabr : sabır, tahammül
ṣ. 14/5, 88/2, 184/7, 196/4, 201/4, 227/6, 318/6
āşūb-ı ṣ. u fehm 64/2
naḳd-i ṣ.-ım 233/3
ṣ. u 'aḳl 331/5
ṣ. u huş 102/2
ṣ. u 'ışḳ 41/4
ṣ. u ḳarār 162/4
ṣ. u şekib 59/9

	şikib ü ş.	28/3
	ş. (it-)	96/4
	ş. (iyle-)	313/9
	ş. (āyeti)	36/5
	ş.-dın	122/4
	ş.-ım	49/1, 256/2
şabr u hūş :		sabır ve akıl
	ş. u h.-um	102/2
şabr u şikib :		sabır ve tahammül
	ş.u ş.	59/9
sabrlıg :		sabırlı
	bi-s.	316/1
şabūḥ :		sabah içilen şarap, mahmurluğu bozan içki
	ş.	15/5
	cām-ı ş.	97/8
	ş. (ehli)	97/2
	ş.-din	30/8
	ş.-i	297/6
şabūḥī :		sabah içkisiyle ilgili
	ş.	152/6, 174/4
şabūr :		çok sabırlı (Allah'ın sıfatlarından)
	ş.	1/2
saç :		saç
	s.	120/3, 187/2, 239/1
	s.-ıñg	96/1,97/1, 113/1, 309/3
	s.-ıñgnı	230/6, 245/4
	s.-ı	56/5, 102/3, 114/7
saç- :		saçmak, dökmek
	s.-ar	17/2, 337/1
	s.-tım	87/3, 310/6
	s.-ḳay	10/3
	s.-sam	298/3

s.-sa		153/5
saçıġ	**:**	saçılacak şey
s.-ın		235/2
saçıl-	**:**	saçılmak
s.-mış		22/5
s.-ġan		248/6, 330/5
s.-ıp		1/8-M
s.-mas idim		290/4
ṣad	**:**	yüz
ṣ.		61/5
ṣ.-ı		61/5
saʿd	**:**	kutluluk, uğur
s.-ı		53/5
ahter-i s.		49/2, 222/6
tāliʿ-i s.		94/8
ṣadā	**:**	ses
ṣ.		30/4, 47/1, 332/4
ṣadaḳa	**:**	sadaka
ṣ.		391/4
ṣ.-n͡g		174/3
sāde	**:**	basit, yalın, gösterişsiz, temiz
s.		89/2
ṣadef	**:**	sedef, inci kabuğu
ṣ.		270/6, 423/30-R
ṣ.-ḳa		283/2
ṣādıḳ	**:**	doğru, gerçek; sadakati, içten bağlılığı olan
ṣ.		316/2
ṭālib-i ṣ.		371/6
ṣadḳa	**:**	sadaka (krş. ṣadaḳa)
ṣ.		294/5, 391/1, 391/4
ṣ.-n͡g		342/5
ṣ.-sı		175/4, 175/5

ṣadyek	:	yüz bir
ṣ.		61/5
ṣāf	:	temiz, arı, pak
ṣ.		189/4, 285/6, 423/30-R
ṣ.-ı 'ayş		145/8
ṣ.-ı 'işret		153/6
ṣ. (ḳıl-)		58/7
ṣafā	:	saflık, berraklık, parlaklık; gönül şenliği, kedersizlik
ṣ.		97/9, 184/6
ṣ.-dın		184/6
ṣafḥa	:	görünen taraf, sayfa, levha, alayın bölümleri
ṣ.		65/2, 177/2
ṣ.-i ḫātır		78/7
ṣ.-i ḫurşid		56/5, 353/4
ṣ.-i ruḫsār		104/3
ṣ.-nı		240/1
ṣ.-ġa		294/6, 322/5, 353/4
ṣ.-da		247/3
ṣ.-dın		353/4
ṣ.-ñgnı		247/5
ṣ.-sı		241/5, 270/1
ṣ.-sın		40/6
ṣ.-sında		44/1
ṣafḥa-i ḫātır	:	gönül safhası
ṣ.-i ḫ.-da		78/7
ṣafḥa-i ḫurşid:		sevgilinin yüzü
ṣ.-i ḫ.-çe		353/4
ṣafha-i ruḫsār:		yanak
ṣ.-i r. üze		104/3
ṣāf-ı 'ıyş	:	katışıksız eglence, saf eğlence
ṣ.-ı 'ı		145/8

ṣāf-ı ʿişret :	katışıksız eglence, saf eğlence
ṣ-ı ʿi.-iġa	153/6
ṣāfi :	saf, halis, katkısız, temizlik, saflık
ṣ.	96/5
ṣ.-i vaḥdet	78/7
ṣāfi-i vaḥdet :	tekliğin, birliğin saflığı
ṣ.-i v.-ġa	78/7
saġ :	sağ, sağlam, sağlıklı, akıllı, zeki
ṣ.	90/6, 192/4, 412/19-R
sāġar :	kadeh, içki bardağı
s.	11/7, 21/6, 99/8, 100/5, 227/2
s.-ı feyz	100/9
s.-ı ṣahbā	93/6, 113/7, 155/6, 382/6
s. u peymāne	87/5
s.-mestane	227/1
s.-ım	306/5
s.-ı	38/2
s.-ını	42/1
s.-ın	73/7
sāġar-ı feyz :	ilim-irfan kadehi
s.	100/9
sāġar-ı mestāne :	sarhoşluk kadehi
s.	227/1
sāġar-ı ṣahbā :	şarap kadehi
s.	93/6, 113/7, 382/6
s.-ı ṣ. (imes)	155/6
sāġar u peymāne :	kadeh ve bardak
s.	87/5
saġın- :	düşünmek, hatırlamak, sanmak, inanmak, güvenmek, karar vermek, (krş. saḳın-)
s.-ur min	348/2
s.-ur	85/4, 86/4, 274/5, 317/1
s.-dım	165/6, 263/1

s.-dı	272/4
s.-sam	24/6
s.-san͡g	276/2
s.-sun	259/7
s.-ıp	259/5, 321/3, 349/7
s.-ma	243/1, 249/1
sāḥat :	meydanlar, açık ve geniş yerler
s.-gül-zār	158/4
sāḥat-ı gül-zār :	gül bahçesi
s.	158/4
ṣahbā :	şarap, kırmızı
ṣ.	12/8, 23/1, 386/8, 402/9-R
sāġar-ı ṣ.	93/6, 113/7, 382/6
meyl-i cām-ı ṣ.	121/7
sāġar-ı ṣ.	155/6
ṣ.-nı	23/1
ṣ.-dın	61/4
sāḥet :	meydan, geniş yer, boşluk
s.-ı gül-zār	158/4
ṣāḥib :	sahip; bir vasfı olan
s.-cemāl	258/9
ṣāḥib-cemāl :	güzellik sahibi
şehzade-i s.	258/9
sāḥil :	kıyı
s.-i ʿummān	194/4
sāḥil-i ʿummān:	okyanus kıyısı
s.-i ʿu.-nı	194/4
ṣaḥrā :	ova, çöl
ṣ.	44/9
ṣ.-yı-ʿışk	165/4
vahşi-i ṣ.-nı	107/1
ṣ.-ġa	355/5
ṣ.-sıda	198/3, 262/4, 288/7

ṣaḥrā-yı-ʿışk :	aşk çölü
ṣ.	165/4
ṣaʿḳa :	bayılma, baygınlık
ṣ.	366/1
saḳf :	tavan, çatı, dam
s.-ı münaḳḳaş	385/5
saḳf-ı münaḳḳaş :	işlemeli çatı
s.-ı m.	385/5
saḳın- :	sakınmak, düşünmek, hatırlamak (krş.sağın-)
s.-ur min	24/4
sāḳi :	içki sunan, saki
s.	11/7, 31/1, 44/8, 54/7, 65/9, 90/5, 155/4, 177/5, 179/3, 228/6, 242/5, 243/7, 249/6, 251/6, 274/7, 335/7, 355/6, 417/24-R
s.-i gül-çihre	386/8
s.-i mevzūn	94/1
s.-i şeng	228/1
sā ḳi-i gül-çihre :	gül yüzlü saki
s.-i g.-din	386/8
sāḳi-i mevzūn :	düzgün vücutlu saki
s.	94/1
sāḳi-i şeng :	neşeli, kıvrak saki
s.	228/1
sākin :	hareketsiz, sessiz, uslu, sakin
s.	5/3, 299/6
s. ol-	234/6
sāḳıyā :	ey saki
s.	12/8, 27/7, 38/5, 75/5, 87/5, 91/5, 93/6, 100/5, 108/7, 118/6, 238/6, 268/5, 313/7, 322/1, 324/4, 340/6, 344/6, 374/6
sal- :	salmak, bırakmak, göndermek
s.-ur	45/7
s.-mış	128/4, 128/5, 388/1

s.-mañgız		263/6
s.-may		30/6
ṣalāḥ	:	düzelme, iyileşme, barış; dine bağlılık
ṣ.-ım		34/5
sālik	:	bir yola giren; tarikata girmiş, mürit
s.		72/5
s.-i deyr-i fenā		186/5
sālim	:	sağ, sağlam, emin, korkusuz
s.		138/6, 140/1
sallan-	:	sallanmak
s.-ıp		102/7
salmaġ	:	salma, gönderme, yollama
s.-ı		365/1
salmaḳ	:	salmak, bırakmak
s.		67/6, 260/3
salṭanat	:	sultanlık, padişahlık; bolluk, bereket
s.		3/1, 309/6, 419/26-R
sāmān	:	karar, zengin
s.		310/1, 425/32-R
sāmānî	:	zenginlik
s.		165/9
ṣamed	:	pek yüksek, ulu; daim
ṣ.		335/8
ṣ. ḳıl-		44/4
Sāmirî	:	Hz. Musa Tur-ı Sina'da Allah'la konuşurken yaptığı bir buzağıya halkı taptırmaya çalışan adam.
s.		260/2
san	:	sayı, adet, hesap; itibar, saygı
s.		347/2
s.-dur		205/1
s.-ıda		36/7, 347/2
san-	:	sanmak, tahmin etmek

s.-ar		249/3
ṣan'at	**:**	sanat, hüner, beceri
ṣ.		344/5
ṣanavber	**:**	çam fıstığı ağacı, sevgilinin boyu bosu
ṣ.		243/4
sanç-	**:**	saplamak, sokmak
s.-ıptur		37/4
sançıl-	**:**	saplanmak, sokulmak
s.-ıptur		10/2
s.-ıp		65/1, 141/2
ṣandal	**:**	Hindistan'dan getirilen güzel kokulu sert bir ağaç
ṣ.		2/2, 138/2
ṣandal-sā	**:**	sandal ağacı gibi
s.		2/2
ṣanem	**:**	put, put gibi güzel (kadın) sevgili
ṣ.		44/4
s.-niñg		335/8
ṣ.-dür		335/6
ṣ.-ler		93/9, 277/5
ṣ.-lerdin		130/3
sañga	**:**	sana
s.		1/1, 16/1-7, 17/1-7, 28/9, 45/6, 56/1, 58/1, 87/8, 89/6, 91/1, 114/5, 149/1, 149/3, 170/4, 176/1, 178/2, 189/5, 203/5, 204/2, 209/6, 221/2, 223/3, 316/2, 321/2, 363/7, 1/2-M, 395/2-R
s.-dur		12/3
sārā	**:**	halis, katkısız
'anber-i s.		2/4
müşk-i s.		2/4
sarġar-	**:**	sararmak
s.-dı		309/3
s.-sa		31/2

s.-ġan		59/4
s.-ıp		31/5, 97/7, 258/1, 302/1
s.-ıban		395/2-R
sār	:	yer
s.		128/6
ṣarāfet	:	bozulma
ṣ.		163/4
sarı	:	taraf, tarafı, tarafına, yanına, -e doğru
s.		2/4, 10/5, 19/7, 31/4, 43/9, 45/5, 78/2, 85/4, 93/9, 121/3, 121/6, 122/3, 138/5, 135/6, 139/6, 140/6, 165/5, 204/2, 248/3, 259/5, 263/6, 226/5, 276/2, 287/7, 292/4, 294/4, 323/6-7, 349/3, 374/1, 378/8, 385/1, 389/1-8, 1/3-M
s.-dın		19/2, 318/2
s.-dın (ḳay s.)		122/3
s.-dın (yüz s.)		93/4
sarıġ	:	sarı
s.		31/1, 31/2, 31/5, 31/6, 34/3, 88/5, 165/5, 258/2, 312/7
s. u sarıġ		344/4
ṣarîḥ	:	açık, meydanda, belli
ṣ. (it-)		98/4
ṣarṣar	:	şiddetli, gürültülü rüzgar
ṣ.		85/1, 86/1, 223/3
ṣ.-ı		229/5
ṣ.-ı āh		35/2, 219/5, 332/5, 368/4
ṣarṣar-ı āh	:	āh'in şiddetli rüzgarı
ṣ.		219/5
ṣ.-ı ā.-ım		35/2, 332/5, 368/4
sat-	:	satmak
s.-ar min		376/3
s.-guçı		376/3
s.-ma		78/3, 261/6
s.-maṅġız		146/6

saṭır : yazı sırası
 s.-ı 247/1, 423/30-R
sātir : örten, kapatan
 s. (bol-) 370/3
ṣavma'a : ibadet yeri, tekke özel tapınak
 ṣ.-ġa 315/5
savrul- : savrulmak
 s. (!) 256/3
 s.-uban 290/4
savuġ : soğuk
 s. 5/6, 306/3, 312/2
 s.-ı 66/3
savuġluġ : soğukluk
 s. 193/1
savur- : savurmak, dağıtmak, yaymak
 s.- duñg 219/1
 s.-dı 99/9, 381/5, 424/30-R
 s.-sañg 62/2
 s.-uñg 229/5
 s.-madı 381/5
 s.-mas 310/3
 s.-may 183/4, 184/6
savurmak : savurma, savuruş
 s.-ḳa 389/1
savut- : soğutmak (gönül), uzaklaştırmak
 s.-mış 162/3
 s. 253/3
 s.-up 63/3
ṣavt : ses, seda, şarkı, makam
 s.-ı ṭarab 274/7
 s.-ı 182/4
ṣavt-ı ṭarab : şenlik sesi

ṣ.-ı ṭ.		274/7
say	**:**	nehir, ırmak
s.		111/1
sa'y	**:**	çalışma, gayret, emek
s.-ı		156/3
s.-ıġa		361/1
ṣayd	**:**	av, avlama, avlanma
ṣ.		20/5, 43/4, 107/1-6, 110/4
ṣ. (it-)		69/2, 337/4
ṣ. (iyle-)		107/3, 317/7
ṣ.-ıñ͡g		220/5
ṣ.-ı		272/5
ṣ.-ını		136/4, 296/7
sāye	**:**	gölge
s.		36/2, 50/6, 65/6, 339/1, 389/6
s.-i divār		286/4, 315/4
s.-inde		237/5
s.-ler		123/3
sāye-i divār	**:**	duvar gölgesi
s.-i d. (bol-)		286/4
s.-i d.-dın		315/4, 341/3
sayı	**:**	vakit, zaman, sıra; her, .. dıkça
s.		59/1, 59/4, 77/2, 85/7, 244/7
sayil	**:**	soru soran, dilenci
s.		50/7, 254/6
s.-ġa		254/6
sāyir	**:**	gezen, yürüyen, geçen, dolaşan
s.		2/7, 26/5, 214/1
s. -durur		129/5
ṣayyād	**:**	avcı
ṣ.		105/3, 107/6, 110/4, 126/1
ṣ.-nıñ͡g		220/5

	ṣ.-ı	69/2
ṣayyādlıġ	:	avcılık
	ṣ.-dur	107/3
sāz	:	çalgı, silah; sıra; hile; eş, benzer; menfaat
	s.	47/1, 233/2
	s. (ḳıl-)	277/1
	s.-ı	223/5
sāz-kār	:	uygun, saz çalan sanatkar
	s.	14/5
sebaḳ	:	ders
	s.	201/8, 227/4
sebāt	:	direnme, dayanma
	s.	88/3, 89/6
	bi-s.	322/1
sebeb	:	sebep
	s.	60/1, 81/1
	s.-din	217/1
sebū	:	testi, şarap kabı
	s.	341/8
sebük-bār	:	yükü hafif
	s. mu	29/7
sebz	:	yeşil, yeşil renkli; taze;canlı
	s.	117/6
	s. ü hurrem	4/6, 332/8
	s.-devac	403/10-R
sebze	:	yeşillik, çimen
	s.	213/5, 338/5, 347/3, 367/5
	s.-i hat	367/5, 375/5
	s.-i baġ-ı irem	335/1
	s. vü reyhān	270/5
	bahar u s.	289/2
	s.-si	126/2
sebze-i ḫaṭ	:	ayva tüyü

s.-i h.		375/5
s.-i h.-dın		188/3
s.-i h.-ıñg		177/3, 367/5
sebz ü ḫurrem	**:**	yeşil ve taze
s.		4/6, 332/8
seccāde	**:**	seccade
s.		431/38-R
secde	**:**	secde, namazda alını, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere dayamaktan ibaret ibadet vaziyeti
s.		431/38-R
s.-i şükr		204/6, 231/4
s.-ġa		239/4, 335/6
s.-de		204/6, 231/4
secde-i şükr	**:**	şükür secdesi
s.		204/6, 231/4
sed	**:**	kapama, tıkama, mani, perde, set
s.		108/5
sefer	**:**	yolculuk, sefer
s. iyle-		279/7
seḫā	**:**	cömertlik, eli açıklık
s. -dur		419/26-R
seḥāb	**:**	bulut, karanlık
s.-ı		53/1, 153/5, 184/1, 238/3, 278/1
s.-ıdındur		289/4
seḥer	**:**	seher, tan yeri ağarmadan biraz önceki vakit
s.		99/5, 99/9, 155/1, 249/3, 287/4
s.-ġa		321/1
seher-geh	**:**	şeker vakti
s.		67/7, 220/7, 297/6
şehi	**:**	düz, doğru; fidan gibi(boy)
ş.		143/5
sehl	**:**	kolay

s. irdi		28/2
sehv	**:**	yanlış, yanılma, unutma
s.		65/2
sekkāk	**:**	bıçakcı, çakıcı
s.		13/1
selāmet	**:**	güvenlik, sağlamlık, korkudan uzak olma, iyi sonuç
s.		313/4
s. (ehli)		62/5, 313/6
selāmetlıġ	**:**	selametli, güvenilir sağlam
s.-ı		138/7
selāsil	**:**	zincirler
s.		113/2
s.-iġa		147/1
selb	**:**	yok etme, kaldırma
s.		80/7
s. ḳıl-		80/7
semā'	**:**	mevlevi ayinlerinde tarikat mensuplarının cezbe haliyle ayakta dönmesi
devr-i s.		168/3
semen	**:**	yasemen
berg-i s.		106/5
gül ü s.		311/5
s.-din		324/1
s.-di		53/1, 223/3
semender	**:**	ateşte yaşadığı kabul edilen bir masal kahramanı
s.		50/3
semen-sā(y)	**:**	yasemin gibi, ak
zülf-i s.		106/5, 325/2, 1/8-M
semend	**:**	çevik ve güzel at
s.-iñg		60/2
s̱emer	**:**	meyve, ürün, sonuç
s.		330/5

semin	:	pahalı, değerli
dürr-i s.		185/8
semūm	:	sam yeli, sıcak rüzgar
s.		34/7
s.-ı hecr		162/5
s.-ıda		299/5
s̱enā	:	övme, övüş
medh ü s.		49/3
sened	:	dayanılacak şey, tapu
s.		109/8
s. ḳıl-		222/3
seng̑	:	taş
s.		319/4
s.-i melāmat		78/8
s. (iyle-)		209/4
seng̑-i melāmat :		birini kınarken sözle atılan taş
s.		78/8
ser	:	baş
s.-i mū		338/8, 380/6
derd-i s.		123/6
s.-be-ser		40/3
s.-bülend		114/6
s.-germ		29/6
s.-gerdānlıġ		310/3, 316/4
s.-geşte		141/1
s.-güzeşt		123/3
s.-haṭ		177/2
s.-hayl		323/4
s.-keş		129/8
s.-keşlik		258/8
s.-menzil		101/8
s.-menzil-i hammār		156/1

s.-rişte 156/1

mecnūn-ı s.-gerdān 173/7, 194/5

serā-bustān : toprak bahçesi

s.-ıda 36/3

ser-ā-ser : baştan başa, büsbütün

s. 270/7

ser-be-ser : baştan başa, büsbütün

s. 40/3

ser-bülend : başı yüksek, yüce

s. 114/6

ser-çeşme : çeşme başı, pınar

s.-ç.-si 140/8

serd : soğuk, sert

s. 233/6

ser-efsāz : başı yukarıda olan

s. 215/1

ser-endāz : çekinmez, korkusuz, fedakar

s. (ḳıl-) 215/6

ser-firāz : başı dik, benzerlerinden üstün olan

s. 118/5, 232/8

ser-gerdān : başı dönen, sersem, şaşkın, perişan

s. 26/5, 375/4

mecnūn-ı s. 173/7, 194/5

zār u s. 4/1

s. (bol-) 70/4

ser-gerdānlıġ : baş dömesi

s.-ım 310/3

s.-ıdın 316/4

ser-germ : kafası kızgın, sarhoş

s. 29/6

ser-geşte : şaşkın, perişan

s. 2/8, 104/5, 127/3, 127/4, 138/4, 141/1, 198/4, 377/7

vālih ü s. 214/2

ser-güẕeşt	**:**	serüven, macera
s.-im		345/3
s.-imdin		123/3
s.-i		320/4
s.-idin		187/5
ser-ḥalḳa		halka başı
s.		420/27-R
ser-ḫaṭ	**:**	baş yazı
s.		177/2
ser-ḫayl	**:**	kervan ve kafile başı
şah ü s.		323/4
ser-hōş	**:**	sarhoş
s.		101/5, 228/6
ser-i mū(y)	**:**	kıl ucu; pek az şey
s.		380/6
s.-im		232/6
ser-keş:		dik başlı, inatçı
s.		209/6, 212/5
s. ol-		129/8
s.-rak		53/7
ser-keşlik	**:**	dik başlılık
s.		258/8, 332/1
ser-menzil	**:**	ilk durak yeri
s.-i ḫammār		156/1
müsāfir-i s.-i fenā		101/8
ser-menzil-i ḫammār :		meyhane
s.-i ḫ.		156/1
sermāye	**:**	anapara; bilgi, ustalık
s.-i nā-būd		351/3
s.-i sevdā		113/1
ser-nigūn	**:**	baş aşağı, alt üst
s.		114/6

ser-rişte :	ipucu, tutamak
s.-i faḳr u fenā	155/1, 156/1
s.-i tevfiḳ	363/2
ser-rişte-i faḳr u fenā :	yokluk ve fakirliğin ipucu
s.-i f.u f.	156/1
ser-sebz :	yeşillikte başta olan, en yeşil
s.sin	232/8
ser-tā-ser :	baştan başa, bütün
s.	355/6, 40/2
serv :	servi sevgilinin boyu, posu
s.	16/2, 110/1, 126/3, 138/1, 176/3, 217/2, 234/2, 292/1, 292/3, 293/6, 332/1-9, 353/2
s.-endām	47/2
s. gül-endam	138/6, 261/1
s. gül-rū	371/1
s.-i āzād	110/2, 361/3
s.-i gül-endām	217/2, 287/1, 359/1
s.-i gül-ruh	194/1, 275/3
s.-i ḫırāmān	139/3, 234/2
s.-i ḥūrī	220/1
s.-i ḥūrī-zad	110/7, 348/1
s.-i nāzım	31/4
s.-i ra'nā	284/2, 380/2
s.-i reftār	379/2
s.-i revān	175/1, 326/1, 337/1
s. ü nāzım	259/1
s. ü şimşād	105/6
gül ü s. (imes)	292/6
s. (ḳıl-)	332/2
s.-dür	287/1
s.-niñ	269/3
s.-ni	28/7, 33/4, 35/1, 344/2

s.-ġa	24/1, 258/5
s.-iñge	83/1
s.-idür	125/2
s.-iġa	323/2
s.-idedür	249/5
serv-endām :	servi boylu
s.-ı	47/2
serv-i āzād :	çok uzayan düz bir servi
s.	110/2
serv-i gül-endam :	gül endamlı servi
s.	138/6, 261/1
s.-i g.-ım	217/2, 287/1
serv-i gül-ruḫ :	gül yanaklı servi
s.	194/1
serv-i gül-ruḫsār :	gül yanaklı servi
s.-i g.-ı	116/1, 128/6
serv-i ḫırāmān :	salına salına yürüyen servi
s.-i h.-ım	234/2
serv-i ḥūri :	huri gibi servi
s.	220/1
serv-i ḥūri-zād :	huriden doğma servi
s.	110/6
serv-i ḳad :	servi boylu
s.	152/4
s.-i ḳ. (ḳıl-)	222/4
serv-i nāz :	dalları yana sarkan servi
s.-ım	31/4, 259/1
serv-i rāʿna :	güzel servi
s.	126/3, 167/1
s.-i r.-sı	380/2
serv-i reftār :	salınarak yürüyen servi
s.-i r.-ı	379/2

serv-i revān :	yürüyen servi
s.-i r.-dın	326/1
s.-i r.-ım	292/1, 337/1
s.-ımnı	175/1
serv-i simin-berg :	gümüş yapraklı servi
s. s.-ġa	293/6
serv-ḳad :	servi boylu
s.	49/1, 352/1, 387/2
māh-ı s.	108/9
serv ü gül :	servi ve gül
s. g.-de	254/4
serv ü nergis-i maḫmur :	baygın bakışlı nergis ve servi
s. ü n.-i m.	54/2
serv ü şimşād :	servi ve şimşir ağacı
s. ü ş.	105/6
ser-zeniş :	başa kakma
s.	78/8
sevād :	karalık, karanlık, kara; karalama (yazı)
s.	104/2, 113/1
s.-ı hāl	21/1
s. ü ḳan	311/2
s. (it-)	177/6, 218/4
s. (kıl-)	419/21-R
s.-dın	88/6, 312/3
s.-ı	19/4, 40/1, 311/3
s.-ını	215/5
s.-ın	149/4
s.-ıdın	197/1, 335/1, 339/1
sevād-ı ʿaẓam-ı küfr :	büyük küfrün karalığı
s.	228/4
sevād-ı ḫāl :	kara ben
s. h.-i	21/1

sevād ü ḳan	**:**	karalık ve kan
s. ü ḳ.-ı		311/2
sevdā	**:**	aşk, istek, heves
s.		12/7, 26/5, 45/2, 127/2, 135/4, 309/3, 366/4, 382/2, 386/1, 386/2
s.-yı hām		346/3
ṣām-ı s.		239/1
ser-maye-i s.		113/1
zülf-i s.-sı		380/4
s. (ḳıl-)		121/8
s.-dur		377/1
s. (otı)		182/2
s.-ġa		96/1
s.-dın		190/7
s.-ġı		402/9-R
s.-sı		102/3, 345/5
s.-sıdur		351/3
s.-sın		388/7
s.-sıda		127/1, 310/5, 364/6
s.-sıdın		309/3
sevdāyī	**:**	(sevdā'ī) sevdalı
s.-i 'aşüfte		127/5
s. isem		146/6
sevdāyī-mizāc	**:**	kara mizaçlı
hayl-i s.		96/1
sevdā-yı ḫām	**:**	boş, ümitsiz sevda
s.-ı ḫ.		346/3
sevdā-yı muḥāl	**:**	imkansız aşk
s.-yı m.-i		329/5
seyf	**:**	kılıç
s.-i		212/4
seyl	**:**	sel

s. 30/7
s.-i āfet 92/3
s.-i eşk 338/4, 374/7
s.-i fenā 134/5
s.-i 70/2, 89/6, 238/9

seyl-āb : sel, sel suyu
s.-ı 262/1
s.-ını 44/8
s.-ıdın 240/2

seyl-i āfet : bela seli
s.-i ā. 92/3

seyl-i eşk : gözyaşı seli
s.-i e.-im 374/7

seyl-i fenā : yokluk seli
s.-i f. 134/5

seyr : hareket etme, hareket, eylenmek üzere bakma, temaşa
s. 2/8, 194/3, 376/7, 390/1, 395/2-R
s.-i bāğ 279/4
s.-idür 49/3
s.-iġa 77/2, 248/5
s.-idin 116/1, 229/7, 255/5, 287/1

seyyār : gezen, dolaşan
kevkeb-i s.-ġa 174/6

seyyāre : gezegen, kervan, kafile
s.-ler 131/2

sezā : münasip, uygun, yaraşır
s. (ḳıl-) 197/4

ṣıdḳ : doğruluk, gerçeklik, yürek temizliği
ṣ. 97/9
ṣ. irse 398/5-R
ṣ. (ehli) 3/8, 67/7

ṣıfat : hal, keyfiyet, şekil, kılık, nişan, unvan
ṣ. 14/4, 40/5, 47/7, 109/7, 176/3, 348/8, 385/7

sıġ-	:	sığmak
s.-ar		360/9
s.-kuça		227/3
s.-mas		65/7, 254/5
ṣıḥhat	:	doğruluk, gerçeklik, sağlamlık, sağlık
mūcib-i s.		49/5
ṣ. bol-		294/4
ṣ.-din		280/7
sıḳ-	:	sıkmak
s.-ḳay		360/9
sılıġ	:	düz, düzgün
s.		193/5
sın-	:	kırılmak
s.-ar		285/6
s.-ġusı		357/5
s.-sa		5/1, 356/5
s.-ġan		12/9, 126/9, 145/8, 212/6
sındur-	:	kırdırmak
s.-madı		381/1
sındurmak	:	kırdırma
s.		165/7
sınuḳ	:	kırık
s.		252/7
sıpḳar-	:	süzerek içmek, sömürmek
s.-madıñ͡g		306/5
sırıġ	:	dikiş
s.		193/7
sır(r)	:	sır, giz, gizli; Allah'ın akıl erdirilemeyen hikmeti
s.-ı ʿışḳ		148/6, 148/7
s.-ı vaḥdet		65/7
s.-nı		109/9
s.-ım		265/1
s.-ımnı		183/1

s.-ı		61/1, 209/5
s.-ını		308/5
s.-ında		203/9
s.-ıdın		240/11
sırdaş	**:**	sırları bir olan, birbirinin sırrını bilen
s.		265/1
sırr-ı 'ışḳ	**:**	aşk sırrı
s.-ı 'ı.-ım		148/6
s.-ı 'ı.-ımdın		181/3
sırr-ı vaḥdet	**:**	Allahın birliğinin sırrı
s.		65/7
sidre	**:**	Arabistan kirazı
s. şāhı		151/6
sifāl	**:**	testi parçası, çanak
s. (içre)		203/8
s.-imni		42/1
s.-iñ̂g		145/8
s.-i		212/6
s.-ide		319/5
s.-idin		126/9
sigir-	**:**	koşmak, hareket etmek, seğirtmek, sıçramak
s.-di		60/2, 220/4
sigri-	**:**	sıçramak, kalkmak, koşmak, seğirtmek
s.-meyin		430/37-R
sigrit-	**:**	koşturmak, hareket ettirmek, seğirtmek, sıçramak (krş.sikrit-)
s.-ip		214/1
siẖ	**:**	demir şiş, kebap şişi
s.		278/3
siḥr	**:**	sihir, büyü, büyücülük
s. i		345/7
s.-in		260/2

sikender :	İskender
s.	140/8, 360/5
s.-ni	324/1
s.-niñg	1/2
sikke :	madeni para, sikke; para damgası
s.-i bihbūd	354/3
sikke-i bihbūd :	sahte olmayan para
s.-i b.	354/3
sikrit- :	koşturmak, hareket ettirmek, seğirtmek, sıçramak (krş.sigrit-)
s.-ip	373/2, 387/3
silsile :	zincir, sıra, dizi
s.-i zülf	56/7
s.-si	50/8, 109/6
silsile-i zülf :	sevgilinin saçının zinciri
s.	56/7
sîm :	gümüş
s.-i eşk	293/6
sîmā :	yüz, beniz
s.	2/3, 23/2, 119/1
s.-nı	391/1
sîm-āb :	cıva
s. (kıl-)	399/6-R
s.-nı	399/6-R
sîm-i eşk :	göz yaşı
s.	293/6
sîmîn :	gümüş gibi, gümüşten
levḥ-i s.	99/6
s.-ber	40/1
s.-berg	293/6
sîmîn-ber :	gümüş vücutlu
şūḥ-ı s.	40/1, 99/6

s.-ġa 293/6

sîm-ten : gümüş vücutlu

s. 49/1

sin : sen

s. 1/6, 16/7, 33/3, 35/4, 36/6, 38/7, 53/8, 59/1, 63/7, 66/3, 66/7, 77/5, 85/2, 105/5, 107/3, 128/3, 138/4, 171/2, 192/4, 196/9, 207/5, 222/2, 223/2, 242/1-6, 248/4, 254/6, 256/4, 259/3, 274/4, 286/1, 286/2, 296/4, 306/5, 313/4, 316/4, 318/1, 321/2, 340/7, 377/9, 418/25-R

s.-i dil-ḫūn 169/6

s. ü min 51/6

s.-iñ̂g 30/8, 39/5, 49/2, 85/1, 119/4, 156/5, 172/1, 178/3, 207/2, 221/2, 286/6, 302/2, 338/1, 370/4, 406/13-R

s.-i 80/6, 89/3, 222/3, 292/6, 308/1, 317/5, 337/4, 341/1, 367/4, 386/9, 409/16-R, 420/27-R

s.-din 58/1, 61/6, 82/1, 149/3, 171/2, 187/6, 190/2, 196/7, 235/2

s.-dindür 114/2

s.-çe 58/3

sinān : mızrak ucu, süngü

s.-ı 149/1

sincāb : sincap

s.-ıñ̂g 239/6

sinsiz : sensiz

s. 13/5, 58/9, 150/1-7, 286/2

s.-in 64/4, 89/5

sin ü min : sen ve ben

s. 51/6

sip- : saçmak, dağıtmak, serpmek, döküp saçmak

s. 260/4

s.-me 98/7

sipāh : asker, ordu

s. 423/30-R

	s.-ı	4/3, 275/5
	s.-ıġa	245/5
sipeh	:	bkz. sipāh
	s.-i	1/10-M
	s. (çik-)	3/6
sipend	:	tütsü olarak kullanılan üzerlik tohumu
	s.	374/5
	ot u s.	114/5
sipihr	:	gök, gökyüzü, alem, dünya
	s.	50/2, 106/4, 140/1, 145/4, 222/6, 223/4, 289/5, 368/4
	s.-i deni	321/6
	zāl-i s.	261/6
	zer-i s.	347/4
	s.-āsā	2/7
sipihr-āsā	:	gökyüzü gibi
	s.	2/7
sipihr-i deni	:	alçak dünya, rezil dünya
	s.	321/6
sir	:	tok, doymuş
	s.-dür	4/6
sîr-āb	:	suya kanmış
	s. (ḳıl-)	270/5
	la'l-i s.-ın	212/2, 239/2, 334/3
	dür-i s.	212/2
sîret	:	huy, ahlak, tavır
	s.	3/11
sirişk	:	gözyaşı
	s.	289/3, 369/4
	s.-im	52/5, 122/6, 165/5, 230/5, 265/4, 307/2, 347/3, 390/5
	s.-i	295/4
sisken-	:	dehşetle uykudan sıçrayıp kalkmak
	s.-sem	305/1

sitem : haksızlık, eziyet, çıkışma, sitem

s. 36/6, 148/3, 294/3

s. (kıl-) 227/5

sitem-kār : zulüm ve haksızlık eden

s. 376/1

çarḫ-ı s.-dın 315/8

şūḫ-ı s.-ım 41/5

sitîze : kavga, çekişme

s. (it-) 341/9

s.-sidin 322/1

siv- : sevmek

s.-er min 261/5

s.-er 91/4, 139/1

s.-miş min 80/6

s.-düm 80/6

s.-di 25/4

sivmek : sevmek

s. 190/4

sivmeklik : sevme, sevmek

s. 70/6

siyāset : memleket idaresi, politika, idam cezası

s. 345/1

s.-gāh -ıda 362/3

s.-geh 378/3

siyāset-gāh : idam cezasının uygulandıgı yer

s. 378/3

s.-ıda 362/3

siyeh : kara

s. 43/5

siyeh-kār : günahlı, suçlu

zülf-i s.-ı 237/1

siz : siz

s.		146/1, 146/3-6, 186/6, 224/2, 224/3, 224/5, 379/4
s.-ni		390/3
s.-ge		206/7
ṣoḥbet	:	sohbet, söyleşi; arkadaşlık
ṣ.		362/5
ṣ.-idin		118/5
sol-	:	solmak, kurumak
s.-ġunça		126/6
soñg	:	son, arka
s.-ıça		76/4
s. -gı		66/8, 197/5, 299/7, 321/3, 349/5
soñg	:	sonra
s.		47/4, 155/5, 404/11-R
soñgra	:	sonra
s.		163/5, 309/2, 341/7
s.-dur		109/9
s.-ġı		364/3
sor-	:	sormak
s.-arsın		320/4
s.-ar		132/3
s.-arlar		189/3
s.-dum		257/3, 295/4
s.-duḳ		166/2
s.-sam		127/2, 189/3, 226/6
s. (!)		36/4
s.-uñg		36/3
s.-ġan		59/1, 132/2
s.-up		62/1
s.-arġa		91/4, 95/4
s.-ġalı		26/4, 244/4, 309/2, 376/5
s.-masa		273/4
s.-mañ		74/3

s.-ma		60/1, 67/1, 81/1, 85/6, 86/6
soraġ	:	haber, müjde, iz, soru soracak yer
s.-ın		62/1
sormaḳ	:	sorma, soruş
s.		156/3
sökül-	:	sökülmek
s.-di		344/3
söndür-	:	söndürmek
s.-ge sin		324/4
söz	:	söz
s.		19/6, 26/9, 37/3, 58/2, 70/3, 100/2, 108/1, 158/7, 180/7, 339/5, 349/4, 367/3
s. (sal-)		64/5
s. (uzat-)		3/13
s. (birle)		4/9
s.-ni		95/2, 313/9
s.-din		388/2
s.-ümge		55/1
s.-üñg		58/2, 88/7, 98/1, 193/5
s.-üñge		180/6
s.-i		28/4, 224/3
s.-iniñg		163/7
s.-in		19/6, 164/5, 174/3, 183/5
s.-ide		157/3, 367/3
s.-idin		178/1, 294/6
sözleş-	:	sözleşmek
s.-ürde		329/2
su	:	su (krş.suv)
s.		4/2, 4/6, 5/3, 18/4, 40/3, 69/8, 81/2, 165/7, 248/7, 259/1, 273/3, 260/4, 285/6, 298/2, 318/6, 324/4, 371/5, 380/2, 390/5, 397/4-R, 399/6-R
s. vü hevā		162/1

	s. (bol-)	375/2
	s.-durur	213/5
	s.-nı	80/4, 158/5
	s.-ga	184/6, 258/3, 306/4, 324/1
	s.-da	240/1, 355/1
	s.-dın	238/2
	s.-yı	90/3, 206/8, , 227/3, 248/1, 249/1, 349/5, 379/2
	s.-yın	24/5, 131/6, 212/2
	s.-yını	408/14-R
	s.-yıġa	255/7
	s.-yıdın	134/2, 248/6, 335/3, 380/2, 380/7
	s.-lar	140/5
su'al	:	soru
	s.	51/5, 317/5
	s.-im	127/2
ṣubḥ	:	sabah, tan vakti
	ṣ.	30/8, 31/6, 97/1-9, 120/4, 126/7, 182/3, 259/7, 321/2, 340/4
	ṣ.-ı devlet	56/1
	ṣ.-i pervin	64/7
	ṣ. -ı sa'ādet	188/4
	ṣ. -ı ümid	1/7-M
	ṣ. -ı viṣāl	259/7, 379/4
	ṣ.-ı visāl	259/7, 379/4
	dua'-yı ṣ. bile	15/5
	ṣ.-dem	97/8
	ṣ. u ṣām	99/7, 294/3
	ṣ.-nı	287/4
	ṣ.-nıñg	67/7
	ṣ. (enfāsı)	3/8
	ṣ.-dın	126/5
	ṣ.-umnı	69/5
	ṣ.-ı	99/2, 217/3, 239/6

ṣ.-ın		126/4
ṣ.-ıdın		97/5, 212/1
sübḥa-i pervîn	:	tesbin şeklindeki pervin yıldızı
ṣ.		64/7
ṣubḥ-dem	:	sabah vakti
ṣ.		97/8
ṣubḥ-ı devlet	:	saadet sabahı, saadet güneşi
ṣ.		56/1
ṣubḥ-ı sa'ādet	:	saadet sabahı
ṣ.		188/4
ṣubḥ-ı ümid	:	ümit sabahı
ṣ. -ı ü.		1/7-M
ṣubḥ-ı vaṣl	:	kavuşma sabahı
ṣ.-ı v.-ım		354/4
ṣ.-ı v.-ıñgdın		212/1
ṣubḥ-ı viṣāl	:	kavuşma sabahı
ṣ.		259/7
ṣ.-ı v.-i		379/4
sūd	:	kazanç, kar
s.		66/6, 69/8, 110/6, 139/3, 218/6, 222/6, 230/6, 258/8, 313/2, 350/7, 351/3, 357/1, 366/4, 379/5
s. (it-)		114/6, 377/6
s. (iyle-)		121/8
s. imiş		31/4
s.-ġa		234/2
s.-umnı		366/4
s.-uñg		409/16-R
s.-ı		61/7
ṣudḳa	:	sadaka (bkz. ṣadaḳa ve ṣadḳa)
ṣ.		41/4
ṣ.-sı		41/2
sūfār	:	iğne deliği, okgezi

s.-ını		77/4
sulṭān	**:**	padişah, hükümdar
s.		130/2, 279/3
s.-dın		47/7, 348/5
s.-ı ḥüsn		96/2, 220/6, 348/5
sulṭān-ı ḥüsn	**:**	güzellik sultanı
s.		32/7, 96/2, 220/6
sulṭanlıġ	**:**	sultanlık
s.		189/5
sun-	**:**	sunmak, uzatmak
s.-ġay		325/1
s.-sa		376/2
sunʿ	**:**	yapma, iş, beceri, etki, kudret
ṣ.		104/3, 251/5, 344/5
kātib-i ṣ.		177/2
naḳḳāş-ı ṣ.		237/7, 384/5
surāḥi :		sürahi
s.		78/6, 249/6
ṣūret	**:**	biçim, kılık , tarz, yol, çare
ṣ.		3/11
ṣ.-in		416/23-R
ṣ.-bin		180/7
ṣūret-bīn	**:**	yüz gösteren
ṣ.		180/7
sūsen	**:**	susam ağacı
s.		169/2, 256/4
s.-i āzād		110/2, 125/1
s.-i raʿnā		305/7
s. ü serv		125/3
s.-i		125/1, 125/2
sūsen-i āzād	**:**	uzayıp gitmiş susam ağacı
s.		110/2
s.-i ā. (irür)		125/1

sūsen-i ra'nā	**:**	güzel susam ağacı
s.		305/7
sūsen ü serv	**:**	susam ağacı ve servi
s. ü s.-i		125/3
susız	**:**	susuz
s. (kiltür-)		324/1
şu'ūbet	**:**	güçlük, zorluk
ṣ.		70/5, 197/3, 378/6
ṣ.-de		360/3
suv	**:**	su (krş.su)
ot ü s.		81/2
suva-	**:**	sıvamak, sürmek
s.-r		213/6325/4
su vü dāne	**:**	su ve tane
s.		334/1
sūz	**:**	yanma, tutuşma; ateş, sıcaklık
s.		89/7
s.-ı hecr.		66/1
s. u ṭāb		162/3
hām-s.		52/7
sūzān	**:**	yakan, yakıcı
s.		263/1
sūz-ı hecr	**:**	ayrılık ateşi
s.-ı h.-iñg		66/1
sübhan-Allah:		"Allah'ı her türlü arazlardan, kusur, ayıp ve eksikliklerden tenzih ederim" manasınadır; şaşma anlatmak için kullanılır
s.		366/5
sücūd	**:**	secde etme
s.-umnı		366/5
südre-	**:**	sürümek, sürmek, itmek, yuvarlamak
s.-r		117/4
s.-p		229/2, 378/8
südrel-	**:**	sürüklenmek, yuvarlanmak

s.-ip		363/2
sühā	:	Büyükayı yıldız kümesinden en küçük yıldız
s. bol-		1/5
sükūn	:	durma, kımıldamama, hareketsizlik
s.		154/2
Süleymān	:	Hz. Süleyman
s.		2/7
sülūk	:	bir yola girme, tarikata intisab etme
s.		80/7
s. (ehli)		240/9
sümür-	:	içmek, içine çekmek
s.-ürde		418/25-R
s.-megim		305/5
s.-düm		147/7
sünbül	:	sünbül; güzellerin saçı
s.-i		109/6, 358/1
s.-i tāb		239/1
Gül ü s.		78/1
s.-üñg		2/4, 249/5
s.-iñgni		78/1
s.-iñgġa		364/5
sünbül-i tāb	:	kıvrım kıvrım olan sünbül
s.-i t.-iñg		239/1
süñgek	:	kemik
s.		225/3, 310/5, 368/2
s.-ke		71/3
s.-im		298/1, 305/3
s.-ler		173/2
süpür-	:	süpürmek
s.-düñg		219/3
s.-gey min		368/1
sür-	:	sürmek, göndermek, sürtmek, kovmak, kılıç çalmak

	s.-dün͡g	44/9, 219/7, 268/5
	s. ge sin	324/1
	s.-sen͡g	81/7
	s.-se	70/4, 172/2
	s. (!)	296/7
	s.-ün͡g	229/1
	s.-üp	2/6
	s.-üben	101/8
	s.-erde	280/4
	s.-me	186/7
	s.-mese	315/4
sür'at	:	çabukluk, hız
	s.	201/3
	vasf-ı felek s.	2/3
sürme	:	sürme
	s. çek-	254/3
	s.-ġa	209/4
sürt-	:	sürtmek
	s.-er min	29/3
	s.-üp min	155/3
	s.-er isem	104/4
	s.-üp	5/1, 300/1
	s.-üben	77/4
sürtmek	:	sürtme, sürtüş
	s.	325/1
sürüd	:	şarkı, türkü
	s.	299/6
	s.-idür	244/3
süst	:	gevşek, tembel
	s.	203/7
süstlıḳ	:	gevşeklik, tembellik
	s.	203/7

sütūn	**:**	sütun, direk
s.		372/4
bi.-s.		125/6
bi.-s.-nıñg		110/3
bi-s.-ın		352/4
süvār	**:**	ata binmiş, binici,binen
s.		122/2
süveyda	**:**	kalbin ortasında bulunduğu sanılan kara benek; kalpteki gizli günah
s.		106/1

Ş

şa'b	**:**	cemaat, taife
ş.		42/7
şāb	**:**	şap
ş.		15/3
şād	**:**	sevinçli, hoş, rahat
ş.		104/1, 158/6 186/1
ş.-u ḥoş:		196/9
nā-ş.		331/2
ş.(bol-)		256/1
ş.(ol-)		140/2
ş.(it-)		218/1
ş.-irür		125/4
şādlıġ	**:**	mutluluk, sevinçlilik
ş.		87/3, 219/4, 348/2
şād-mān	**:**	sevinçli
ş.		415/22-5
şād-revān	**:**	yürüyüşü hoş, güzel yürüyüşlü
ş.		360/6
şād u hoş	**:**	sevinçli ve hoş
ş		196/9
şafak	**:**	şafak, güneş doğmadan önceki alaca karanlık
ş.		44/3, 201/2, 251/5, 269/1, 330/4, 360/6, 383/6
ş.-nıñg		261/6
ş.-dın		133/2, 217/3, 261/3
şafak-ġūn	**:**	şafak renkli, kızıl
ş.		118/4, 340/6
şāgird	**:**	ögrenci, çırak
ş.-idür		370/5
şāḫ	**:**	dal, budak
ş.		31/2, 258/4
şāh	**:**	padişah, hükümdar

ş.	80/8, 85/4, 132/1,178/3, 390/7
ş.-ı āġāh	314/4
ş.-ı ġāzi	3/10, 77/7
ş.-ı ḫurde-dān	198/6
ş.-rāh	295/4
ş. ü ses-hayl	323/4
ş.-dur	123/6
ş.-nı	390/6
ş.-ġa	3/9
ş.-dın	3/12
ş.-ım	295/7, 389/1
ş.-ımnı	314/1, 314/3, 314/4,
ş.-ı	2/7, 3/11
ş.-ıdur	237/6
ş.-ıdın	377/8, 377/9
ş.-lar	3/11
ş.-lardın	155/7
şāḫā :	boyunduruk
ş.-i ṭūbi	167/4
şāḫā-i ṭūbi :	cennet ağacının dalı
ş.	167/4
şāh-ı āġāh :	bilgili şah
ş.-ı ā.-ımnı	314/4
şāh-ı dil-cūy :	gönlü çeken şah
ş.ş.-ı c.-ımnı	314/2
şāh-ı çerḫ-ḳadr :	felek değerinde olan şah
ş.	108/9
şāh-ı ġāzi :	Şah Ḫusrev
ş.-ı ġ.	3/10, 77/7, 38/ 6
şāh-ı ḫurde-dān :	dikkat sahibi, nükte ve inceliği anlayan şah
ş.-ı ḫ-dın	198/6
şāhi :	şaha mensup

ş. 362/4

ş.irür 69/3

şāhid : şahit, tanık

ş. 41/8

ş.-i mekkāre 252/6

bāde ü'ş. 41/8

ş.-i 90/2

şāhid-i mekkāre : hileci şahit

ş. 252/6

şāhlıġ : şahlık, hükümdarlık

ş. 3/9, 3/11

şāh-rāh : büyük, açık yol; ana yol

ş.-ım 295/4

şāh-süvar : ata iyi binen

ş.-ım 387/3

şah ü ser-hayl: şah ve başkan

ş. 323/4

şaḳ(ḳ) : yarık

ş. 201/1

şākir : şükreden, gördüğü iyiliğe karşı dua eden

ş. 62/6

şām : akşam, karanlık

ş. 20/3, 31/6, 239/1, 259/7, 346/5

ş.-ı firāk 215/3

ş.-ı hecr 97/5, 213/4, 381/2, 383/6

ş.-ı hicrān 127/1, 155/1, 379/4

ş.-ı kir-endūd 19/3

ş.-ı şeyb 61/7

ş.-ı sevdā 239/1

ş.-ı zülf 97/4

ş. u subḥ 97/4

şubḥ u ş. 99/7

ş.-ġam 19/3, 125/4

ş. (iyle-) 69/4
ş.-ım 36/3, 217/3, 287/4
ş.-ımnı 212/1
ş.-ı 97/1, 126/5, 297/3, 1/7-M
ş.-ın 61/6, 259/7
ş.-ıda 358/1
ş.-ıdadur 311/6
ş.-lar 30/2

şām-ı firāķ : ayrılık gecesi
ş. 354/4
ş.-ı f.-ınġ 215/3

şām-ı ġam : gam gecesi
ş. 19/3, 125/4

şām-ı hecr : ayrılık gecesi
ş. 97/5
ş.-ı h.-im 213/4

şam-ı hicrān : hicran karanlığı
ş.-ı h.-dın 379/4
ş.-ım 127/1\ 381/2
ş.-ı h.-ım 127/1,
ş.-ı h-ımġa 155/1
ş.-ı h.-ıda 383/6

şām-ı ṣavm : oruç gecesi
ş. 152/6

şām-ı sevdā : kara gece
ş. 239/1

şām-ı şeyb : ihtiyarlık gecesi
ş. 61/7

şām-ı zülf : gece gibi kara saç
ş.-ı z.-in 97/4

şāmil : içine alan, kaplayan, çevreleyen
ş. 241/6

şām u ṣubḥ : gece ve sabah

	ş.	97/4
şān	**:**	şöhret, hal, keyfiyet, gösteriş, huy
	ş.-ımdadar	347/6
	ş.-ıda	36/5, 347/6
şart	**:**	şart, vaziyet, hal, yemin
	ş.	37/2, 419/26-R
	ş.-ı fenā	320/6
	ş. (imes)	125/5
şart-ı fena	**:**	yokluğa ulaşma halleri, yemin
	ş.	320/6
şāyed	**:**	şayet, eğer, ola ki, olur ki
	ş.	72/3, 118/4, 155/3, 156/3, 234/6, 251/7, 287/1, 387/7
şāyeste:		yakışır, yaraşır, uygun
	ş.	250/4
şeb	**:**	gece
	ş. zinde-dārlıġ	289/6
şebāb	**:**	gençlik, tazelik
	e.-ı şebāb	61/7
şeb-çeraġ	**:**	gece parlayan yıldız
	durri-ş.	162/2, 187/7
şeb-gīr:		gece uyumayan
	ş. mü	26/5
şeb-gerd	**:**	gece bekçisi
	māh-ı ş.-im	289/6
şeb-gūn	**:**	gece renkli, kara
	ş.	106/6
	zülf-i ş.	354/4
şeb-istān	**:**	gece ibadetine mahsus oda; yatak odası
	ş.	160/2, 182/1, 187/3, 238/6
	şem'-i ş.	139/4, 118/4
	ş.-nı	99/5
	ş. ıñġda	1/5

ş.-ı 224/4

şebnem : çiğ

ş. 238/6, 292/3

ş.(irmes) 67/5

ş.-ni 358/4

ş.-din 26/3

şeb-nemlıķ : çiğli

ş. 203/4

şebnem-zede : çiğlenmiş, çiğe maruz kalmış

ş. 358/4

şeb-zinde-dārlıġ : geceleri uyumama, gece bekçiliği

ş. 289/6

şedde : bağlama

ş. 102/6

şefi' : şefaat eden, bir suçun bağışlanması için aracılık eden

ş. 1/7

şeh : şah, padişah, hükümdar

ş. 3/3, 3/6, 56/4, 353/6, 362/1, 390/6

ş.-i 'ādil 241/8

ş.-i sebz-devāc 403/10-R

ş. ü derviş 3/12

ş. (mülki) 3/5

ş.-ni 220/6

ş.-ġa 3/8, 56/4, 123/6, 129/5, 170/4, 283/5

ş.-din 3/13, 98/6

ş.-idür 57/6

ş.-ler 3/10, 100/8, 102/3, 194/2

şehādet : tanıklık

ş. 365/5

şehd : bal

ş. 98/1, 391/3

şeh-i 'ādil : adaletli şah

ş. 241/8

şeh-i sebz-devac: yeşil kaftanlı şah
ş.-i s. 403/10-R

şehīd : şehit
ş.-in͡g 364/4, 365/5
ş.-in͡gnin͡g irür 363/4

şehlā : elā gözlü, tatlı şaşı
nergis-i ş. 93/1

şehlıġ : şahlık, hükümdarlık (krş.şehlıḳ)
ş. 335/2

şehlıḳ : şahlık, hükümdarlık (krş.şehlıġ)
ş. 3/9

şeh-peri : perilerin en güzeli
ş. 188/6

şehr : şehir, belde, ülke
ş. 374/1
şeyh-i ş. 136/5
ş.-in͡g 313/4
ş.-ler 121/4

şeh-süvār : ata iyi binen
ş.-ımdur 214/1
ş.-ımnın͡g 88/3
ş.-i 323/4

şeh ü derviş : şah ve derviş
ş. ü d. (bol-) 3/12

şeh-zāde : şah oğlu, padişah oğlu
ş.-i sāḥib-cemāl 258/9

şeh-zāde-i sāḥib-cemāl: güzel yüzlü şeyzade
ş. 258/9

şek(k) : şüphe, zan, duraksama
ş. 80/1
ş. (imestür) 108/4

şeker : şeker, tatlı

ş.		98/2
la'l-i ş.-bār		1
ş.-hand		16/2
ş.-ḳand		226/1
ş.-dür		16/2
ş.-idür		154/4
şeker-āb	**:**	dostluk arasına giren sogukluk, kırgınlık
ş.		52/2
şeker-bār	**:**	etrafa şeker saçarcasına
la'l-i ş.		117/1, 344/1
şeker-hˇab	**:**	otururken gelen tatlı uyku
ş.		42/4
şeker-ḫand	**:**	tatlı gülüş
ş.		16/2, 226/1, 226/7
şeker-hā(y)	**:**	şeker çiğneyen, tatlı söyleyen
ş.		100/4
şeker ü ḳand	**:**	şeker ve şeker, tatlı ve şeker
ş.		226/1
şekker	**:**	şeker
ş.		21/1
ş.-āb		52/2
ş.-istān		48/1
şekker-ḫā	**:**	şeker çiyneyen, tatlı sözlü
leb-i ş.		160/2
şekker-ḫān	**:**	tatlı söyleyen
ş.-ı		391/3
şekker-istān	**:**	şekker kamışı ülkesi
ş.-dın		48/1
şekl	**:**	şekil, biçim
ş.		254/4
ş.-ni		138/2
ş.-i		53/4, 67/4, 281/2

ş.-ini 250/3

ş.-idin 182/4, 249/6

şekve : şikayet, sızıltı

ş. 326/6

şemʿ : mum

ş. 19/1, 30/2, 47/5, 66/2, 139/2, 160/2, 182/1-7, 187/1-9, 213/1, 230/6

ş.-i bezm 324/2

ş.-i cemāl 202/3

ş.-i encümen 245/7

ş.-i gül-rū(y) 334/6

ş.-i mey 224/4

ş.-i mezār 387/4

ş.-i şeb-istan 36/3, 118/4

ş.-i ṭırāz 342/6

ş. u sarıġ 344/4

ş.-ġa 374/3

ş.-in 219/5, 260/1

şemāyil : huylar, ahlaklar

ş. 254/4

şemʿ-i cemāl : yüzün ışığı, yüzün mumu

ş. c.-in 202/3

şemʿ-i encümen : meclisin

ş.-i e. (ḳıl-) 245/7

şemʿ-i gül-rū(y) : gül yüzün ışığı,mumu

ş.-i g.-um 334/6

şemʿ-i mey : içkinin aydınlığı

ş.-i m. 224/4

şemʿ-i mezār : mezar başında yakılan mum

ş.-i m.-ım 387/4

şemʿ-i rūh : yanağın mumu,ışığı

ş.-i r.-ıdın 314/6

şemʿ-i şeb-istān : yatak odasının mumu; gönül karanlığının ışığı

ş.-i ş.-dın 36/3
ş.-i ş.-ım 139/4, 307/1
şem'-i ṭırāz : süs mumu
ş. 342/6
şemme' : bir kez koklama
ş. 259/2
ş.-i zer-kār 315/7
ş.-i 138/3, 234/6, 308/5
şemse-i zer-kār : altın işlemeli, resim
ş.-i z.-dın 315/7
şemre : kısa mesafe, yakınlık
ş. 251/4
şems : güneş
ş. 4/7
şemse : güneş şeklinde yapılan işleme resim
ş. 339/6
şem'vār : mum gibi
ş. 321/2
şengerf : zincifre denilen boya
ş. 261/4, 344/6
şerār : kıvılcım
ş.-ı āh 217/3, 285/5
ş.-ı 31/3, 48/2, 141/2, 340/3
ş.-ın 236/2
şerbet : şerbet, içilecek tatlı şey
ş.-i la'l 408/14-R
ş. yüḥyi'l-'ıẓām 69/1
ş. imes 14/5
ş.-ni 152/6
ş.-imi 59/5
ş.-i 201/7, 319/6
ş.-in 259/6
şerbet-i la'l: kırmızı şerbet; dudak

ş.-i l.	408/14-R
şerbet-i yüḥyi'l-'ıẓām :	can veren şerbet
ş.-i y	69/1
şeref :	şeref, yükseklik; övünme,üstünlük
ş.-ni	113/9, 423/30-R
şerer :	kıvılcımlar
ş.	19/3, 30/4, 80/2, 330/2
ş.-ni	230/1
ş.-ler	165/4
şererlıḳ :	kıvılcımlı
ş.	123/2
şerḥ :	açma, açıklama
ş.	10/3
ş.-i derd	291/1
ş.-i ḥāl	294/6
ş. (iyle-)	164/5
ş.-ni	355/5
ş.-din	240/11
ş.-i	213/4, 247/3, 341/4
ş.-ini	295/4
ş.-in	266/2
ş.-iğa	124/4
ş.-idin	277/2
şerh-i derd :	derdin açıklanması
ş. d.-im	291/1
şer'siz :	şeriatsız, kuralsız
ş.	64/7
şest :	okçuların parmaklarına geçirdikleri yüksük
ş.	91/6
şevḳ :	şiddetli arzu, neşe; çoşkunluk
ş.	22/2, 148/3, 154/6
ş.-ı ḥādiş	109/6

ş. (otı) 192/3

ş.-un͡gda 330/7

ş.-ı 183/6, 241/3, 1/12-M

ş.-ıda 22/6, 291/4, 292/3, 309/5

ş.-ıdın 28/9, 47/7, 123/1, 246/5, 250/5, 255/3, 270/7, 306/5, 332/6, 389/4

şevḳ-ı ḥadis̱ : hadis arzusu

ş.-ı ḥ.-iġa 109/6

şeyb : ihtiyarlık, kocama, şaç sakal ağarması

hazān-ı ş. 153/3

şām-ı ş. 61/7

şeydā : divane, düşkün, şaşkın

ş. 30/5, 100/1, 113/1, 292/2, 352/6, 382/4

'āşıḳ u ş. 61/2

bi-dil-i ş. 280/7

ş. (ḳıl-) 206/6

ş.-nı 107/1

ş.-sı 102/1, 292/2

ş.-larıdın 173/7

şeyḫ : yaşlı, tarikat ulusu

ş. 42/7, 95/5, 105/7, 186/5, 196/8, 201/7, 250/6

ş.-i ḫān-ḳāh 348/7

ş.-i şehr 136/5

el-ḳıṣṣa-i ş. 15/3

ş.-nin͡g 241/6

ş.-din 19/7

ş.-i 204/8, 271/7

şeyḫ-i sāde : baş şeyh, şeyhlerin efendesi, başı

ş. 147/5

şeyḫ-i şehr : şehrin yaşlısı, ulusu

ş. 136/5

şeyḫ ü pîr : yaşlı ve ihtiyar

ş. 134/6

şey'e li'llāh : Allah için bir şey, nesne

ş.-ımnı 314/5

şey'lillāh : Allah için herşey

ş.-dur 123/7

ş.-ım 389/5

ş.-ı 142/7

şiār : alamet, işaret, iz, ayırıcı işaret

ş. (it-) 172/7

şiddet : şiddet, sertlik, katılık

ş.-i 144/5, 294/2

ş.-in 36/3, 141/5

şifte : tutkun, düşkün, meftun

ş. 168/3

şihāb : kıvılcım, akan yıldız

ş. 53/5, 340/2

şikāf : yarık, yırtık

ş. 366/3

ş. (it-) 57/5

ş.-ın 237/3

şikāyet : sızlanma, yakınma

ş. 98/2

şiken : büklüm, kıvrım

çin ü ş. 238/2

şikenc : büklüm, kıvrım

ş. 228/4

ş. (ḳıl-) 245/4

ş.-i 266/2

şikence : büklüm, kıvrım

ş.-i zülf 285/3

ş.-siġa 333/1

şikest : kırılmış, kırık; kırma; kırılma

ş. 91/3, 363/7, 363/7

şikîb	:	tahammül, dayanma, katlanma
ş. ü sabr		28/3
şimāl	:	kuzey, kuzey rüzgarı
ş.		258/5
şimşād	:	şimşir ağacı
ş.		110/1, 158/4, 332/6
meyl-i ş.		331/3
serv ü ş.		105/6
ş. (bol-)		256/4
ş. (irür)		125/1
şingerf	:	zincifre denilen boya (bkz. şengerf)
ş.		338/3, 379/3
ş. ü zengāç		274/1
şingerf-gūn	:	şingerf renkli
ş. bol.		364/4
şiʿr	:	şiir
ş.		281/5
şīrāze	:	kitap ciltlerinin iki ucunda bulunan ve yaprakları düzgün tutan ibrişimden örülmüş ince şerit; esas; düzen,nizam
ş.-si		315/3
şîrîn	:	tatlı, sevimli, cana yakın
ş.		41/6, 55/2, 82/4, 88/7, 98/2, 107/2, 158/1, 180/1, 221/1, 259/5, 335/6, 346/1, 352/4
cān-ı ş.		
leb-i lal-i ş.		33/2
leb ü ş.		176/4
leyli vü ş.		196/7
ş. (iyle-)		158/2
ş. (kıl-)		259/6
ş.-dür		94/2
şîrînlıġ	:	şirinlik
ş.-ını		358/6

şîşe : şişe, sırça

ş.	96/5, 252/7
ş. vü cām	103/4
ş.-dür	89/2
ş.-sidin	318/2

şîşe vü cām : içki şişesi ve kadeh

ş.	103/4

şitāb : acele, sür'at, çabukluk

ş.	51/2, 53/1, 54/2, 184/7, 285/5, 308/3, 333/7, 399/6-R, 434/41-R
ş. (iyle-)	246/1
ş.-ımnı	266/5
ş.-ı	291/4

şīve : naz, eda

nāz u ş.	235/1
ş. (ḳıl-)	332/7
ş.-sin	348/6

şîven : matem, yas, inleme

ş.	130/4, 350/7
ş. (ḳıl-)	120/4
ş.-im	303/7

şuġl : iş, dert gaile

ş.-ıdın	249/7

şūḫ : neşeli, oynak, şuh

ş.	45/5, 45/7, 65/3, 78/4, 101/1-9, 103/1-5, 122/3, 126/3, 222/4, 286/6, 364/2, 1/13-M
ş.-ı bāde-pemā	380/5
ş.-ı bed-hū	371/2
ş.-ı bi-haber	330/1
ş.-ı cefā-güster	293/3
ş.-ı cefā-kār	179/7
ş.-ı kāfir	102/4

ş.-ı meh-peyker	99/1
ş.-ı mestāne	356/3
ş.-ı peri-peyger	293/1
ş.-ı simin-ber	40/1, 99/6
ş.-ı simin-ten	350/1
ş.-ı sitem-kār	41/5
ş.-dın	291/1
ş.-ı	134/7
ş.-ıdın	248/7
ş.-nıñg	117/4, 364/2
ş.-lar	323/4
şūẖ-ı bāde-peymā :	sarhoş sevgili
ş.-ı b.-sı	380/5
şūẖ-ı cefā-güster :	cefa yayan şuh
ş. c.-ġa	293/3
şūẖ-ı cefā-kār :	cefa eden şuh, sevgili
ş.-ı c.	179/7
şūẖ-ı kāfir :	kafir sevgili
ş.-ı k.	102/4
şūẖ-ı meh-peyker :	yüzü ay gibi parlak sevgili
ş.-ı m.	99/1
şūẖ-ı peri-peyker :	peri yüzlü sevgili
ş.-ı p.-ġa	293/1
şūẖ-ı sīmīn-ber:	vücudu gümüş gibi olan sevgili
ş.-ı s.	40/1, 99/6
şūẖ-ı sīmīn-ten :	gümüş tenli sevgili
ş.-ı s	350/1
şūẖluġ :	şuhluk
ş.	59/8
ş.-dın	269/5
şuʿle :	alev, ateş

ş.	26/2, 217/3, 230/1, 332/6, 370/1, 383/1
ş.-i āh	383/6
ş.-i hicrān	375/3
ş.-dür	140/3
ş.-niñ	126/4
ş.-ġa	288/5
ş.-m	192/3
ş.-si	40/5, 241/2, 335/2, 344/4
ş.-sini	154/6
ş.-sin	5/3, 86/3, 213/1, 230/1, 236/2
ş.-siġa	299/2
ş.-sidin	79/5, 196/3
ş.-ler	220/4
şuʿle-i hicrān :	ayrılık ateşi
ş.-i h.	362/1, 375/3
şuʿlelıġ :	ateşli
ş.	139/7, 257/2
şūm :	şom, uğursuz
ş. (ḳıl-)	253/4
şumāre :	hesap, sayı
ş. (iyle-)	297/4
ş. (ḳıl-)	74/3
şūr :	tuzlu, kekremsi; şamata, gürültü
ş.	333/3, 380/8
şuşe :	şişe
ş.	31/7
şükr :	minnettarlık, değerbilirlik, teşekkür
ş.	12/3, 97/4, 98/2, 205/7, 208/7, 304/6, 308/4
secde-i ş.	204/6, 231/4
ş. (it-)	197/4, 204/4
ş. (ḳıl-)	54/8, 62/6
ş. irür	258/5, 373/3
ş.-din	218/2

ş.-ini 85/7, 86/7

ş.-in 379/4

ş.-ler 126/6

şükrāne : şükran alameti, iyilik bilme nişanesi

ş.-ġa 26/3, 75/1

T

tā	:	tā, -e kadar, -ıncaya kadar
t.		3/12, 5/6, 50/6, 80/4, 89/4, 101/3, 106/5, 107/4, 108/6, 123/6, 125/2, 126/5, 135/1, 152/3, 152/4, 175/6, 182/3, 197/1, 208/1, 208/2, 208/4, 208/5, 222/7, 233/4, 234/1, 240/3, 242/4, 248/6, 249/3, 250/4, 253/5, 262/5, 263/6, 271/6, 284/3, 286/5, 295/1, 303/3, 306/2, 306/6, 309/1, 332/3, 336/3, 339/2, 344/7, 346/3, 353/1, 360/4, 365/2, 368/2, 370/7, 372/8, 380/4, 381/4
t. (ki)		23/4, 80/6, 146/6, 183/6, 201/6, 220/5, 300/6, 313/9, 332/7
ta'ab	:	yorgunluk, eziyet, sıkıntı, zahmet
t.		81/5
renc ü t.		81/5, 82/7
ta'accüb	:	şaşma, şaşa kalma
t.		28/7, 45/4
ta'alluķ	:	asılı olma, bağlanma, dünya ilgisi
terk-i t.		116/8
t.-dın		273/6
ţāa't	:	Allah'ın emirlerini yerine getirme, ibadet
ţ.-ġa		10/6, 110/6
ta'ayyun	:	meydana çıkma, belirme, saygınlık
t.		249/7
t.-dın		277/6
ţa'aẓẓum	:	büyüklük satma, kibirlenme
ţ.		57/6
tāb	:	kuvvet, güç, takat, sıcaklık, kıvrım, büklüm
ţ.		53/6, 79/5, 399/6-R
t.-ı mül		255/1
t.-ü piç		12/7
āb ü t.		52/6
ţāķāt ü t.		54/3
piç ü ţ.		164/2, 246/5, 291/1, 333/1
sūz u t.		162/3

ṭ.-ıġa 127/2
t.-ıdın 66/3
ṭab' : tabiat, huy, yaradılış
ṭ.-ı 24/7
ṭ.-ıda 263/2
ṭabaḳ : tabak ,ince kat
ṭ. 201/5, 201/5
taban : taban, ayakaltı
t.-ım 76/3
t.-ıġa 29/3
t.-ıdın 165/3
ṭabānça : avuç içi, el ayası
ṭ. 203/4
tā-be-ebed : sonsuza kadar, ebediyyen
t. 109/3
tā-be-key : ne zamana kadar
t. 40/6
ṭabib : hekim, tabip
ṭ. 14/5, 59/1, 154/2
ṭ. (ilgi) 138/5
ṭ.-i 51/8
tāb-ı mül : şarap harareti
t. 255/1
ṭab'-ı perişān : perişan yaradılış
t.-ı p.-ım 139/6
tāblıġ : parlak, parlaklık
t. 315/3
tāc : tac, hükümdarların başlarına giydikleri başlık
t. 362/1, 403/10-R
t.-ı hurūs 126/8
t.-ı zer 187/8
t.-dın 207/3
tāc-ı ḫurūs : horoz tacı

t. 126/8

tāc-ı zer : altın tac

t. 187/8

ta'cil : acele ettirme, çabuklaştırma

t. 28/5

tācir : ticaretle uğraşan

t.-idür 194/4

taġ : dağ

t. 89/6, 150/3, 192/5, 302/2, 305/1, 368/6, 374/4, 378/4

t. u vādi 262/4

t.-nıñg 159/3

t.-ı 88/2, 221/5, 377/3

t.-ını 141/4

t.-ın 94/2, 125/6, 348/8

t.-ıġa 35/2

t.-ıdın 141/4

taġ u vādi : dağ ve vadi

t. 262/4

taġyir : başkalaştırma, değiştirme, bozma

t. 179/5, 262/6

t.-i ḳaza 164/7

taġyir-i ḳażā : kazayı, kaderi değiştirme

t.-i ḳ. ḳıl- 164/7

taḥammül : yüklenme, bir yükü üstüne alma

t. 265/2, 298/6

taḥarrük : haraket etme, oynama

t. 332/4, 399/6-R

t. (ḳıl-) 233/6

taḫayyül : hayale getirme, canlandırma, hayale dalma

t. 178/2, 390/1

taḥayyür : hayret etme

t. 95/3

t. (it-) 15/2

taḥḳīk : gerçeği araştırma

t.-ini 318/3

taḫmīn : tahmin, sanı, sanma

t. 33/4

taḥrik : kımıldatma, kımıldatılma, oynama

t.-i 365/4

taḥrim : haram kılma, kılınma

t. (iyle-) 235/6

taḥṣīl : öğrenme, edinme, hasıl etme

t.-i 196/8

taḥsīn : beğenme, takdir etme

t. 62/6, 176/7, 180/6

ihsan ü t. 17/7

tahṣis : ayırma; özellik

t. (it-) 235/5

taḫt : taht, hükümdar makamı

t. 3/2

t.-ı ʿizzet 153/4

t.-ıda 314/3

taḫte : tahta

t.-i ʿışḳ 99/6

tahte-i ʿışḳ : aşk tahtası

t.-i ʿı.-ın 99/6

taḫt-ı ʿizzet : yücelik tahtı, kudret tahtı

t. 153/4

ṭāḳ : bina kemeri, kubbe, gök kubbesi

ṭ. 188/4

ṭ.-ı ahzar 248/2

ṭ.-ı minā-kār 156/4, 338/7

ṭ.-ı mukarnes 315/7

ṭ.-i hazrā 106/8

ṭ.-ı	114/6
ṭ.-ıdur	4/7
ṭ.-ıdın	339/6
ṭ.-ıñ	114/4, 114/6
ṭāḳ-ı aḫżar :	yeşil kubbe
ṭ.	248/2
ṭāḳ-ı ḫażrā :	yeşil kubbe
ṭ.	106/8
ṭaḳ-ı minā-kār:	mine işlemeli kubbe
ṭ.	156/4
ṭ.-ı m.-ġa	354/7
ṭāḳ-ı muḳarnes:	merdiven biçimli kubbe
ṭ.	315/7
ṭākat :	güç, dayanma gücü
ṭ. ü tāb	54/3
ṭ.-ım	341/1
taḳdîm :	öne geçirme, birini tanıtma
t. (iyle-)	235/3
taḳlîd :	taklit, öykünme
t.-imni	127/3
taḳrîb :	yaklaştırma, yaklaştırılma, tahmin
t.-i	324/5
taḳsîm :	bölme, bölüm
t. (iyle-)	235/2
taḳvā :	dinin yasakladığı şeylerden kaçınma,
t. vü riyā	93/6
taḳvî :	dinin yasakladığı şeylerden kaçınma (bkz. taḳvā)
t.	142/8
t. (kıl-)	196/8
taḳvā vü riyā :	günahtan kaçınma ve iki yüzlülük
t.	93/6
tal :	dal

	t.	19/2
tal-	:	dalmak
	t.-dıñg	223/7
	t.-ġay	72/6
ṭalāḳ	:	boşanma, bırakma
	ṭ.	37/7, 312/6
ṭalaş-	:	tartışmak, dalaşmak, dövüşmek; itiraz etmek
	t.-urım	302/3
	t.-urlar	71/7
tal'at	:	yüz, çehre, güzellik
	t.	3/8
talbın-	:	oynayıp sıçramak, telaşlanmak, çarpınmak
	t.-ur	51/4
	t.-ıp	246/2
	t.-ma	320/7
ṭaleb	:	istemek, taleb etmek
	ṭ.	55/7, 81/6, 82/9, 220/8
	zevḳ-i ṭ.	60/6
	ṭ.-i murad	414/21-R
	ṭ.-dür	60/6
	ṭ.-ni	260/7
	ṭ.-de	130/4
	ṭ.-idin	14/1
ṭaleb-kār	:	istekli
	ṭ.	376/7, 395/2-R
ṭaleb-i murad:		maksat,istek
	ṭ.-i m. (kıl-)	414/21-R
talġa-	:	ayırmak, tefrik etmek
	t.-ma	357/8
ṭāli'	:	talih, kısmet, kader
	ṭ.	1/5, 97/1, 348/1, 351/4
	ṭ.-i sa'd	94/8

ṭ. bol- 99/4
ṭ.-dür 242/2
ṭ.-im 317/4
ṭ.-imning̑ 129/3, 378/7
ṭ.-imding̑ 129/3

ṭāli'-i sa'd : uğurlu talih
ṭ.-i s. 94/8

ṭālib : talep eden, isteyen
ṭ. 24/3, 50/1, 55/7, 362/5
ṭ.-i ṣādıḳ 371/6
ṭ. irseng̑ 200/5
ṭ.-dür 130/4
ṭ.-ġa 168/5

ta'līm : öğrenme, öğretme
levḥa-i t.-ni 284/5
t. (iyle-) 235/1
t.-ide 82/8

tam : ev, dam, çatı
t.-ını 213/6
t.-ı 325/4
t.-ıda 245/5

tam- : damlamak
t.-mış 104/3
t.-dı 327/1
t.-ar 41/2
t.-sa 418/25-R
t.-ġan 134/3, 274/2
t.-maydur 70/1

ta'm : tad, lezzet, zevk
t.-ı 20/1

ṭama' : doymazlık, çok isteme
ṭ. 43/2, 322/2

bi- ṭ.		32/1
ṭ. (ehli)		166/6
ṭama'kār	:	aç gözlü, cimri
ṭ.		111/3
tamām:		tamam, eksiksiz
t.		242/6
t. (ol-)		353/4
tamar	:	damar
t.		201/3
t.-lar		375/2
ta'mīm	:	umumileştirme
t. (iyle-)		235/5
tamuġ	:	cehennem
t.		79/6, 260/6, 299/2
t.-da		162/3
t.-dın		229/4, 406/13-R
tan-	:	kaçmak, kaçınmak, reddetmek
t.-ma		35/7
t.-madım		309/7
ṭa'n	:	ayıplama, yerme
ṭ.		204/7, 213/2, 229/1
ṭ. (it-)		202/2
ṭ. (iyle-)		27/3, 241/3
ṭ. (ur-)		231/5
maḥal(l)-i ṭ. (imes)		197/4
ṭ.-ı		222/2
taŋ	:	tan vakti
t.		214/1
t. (at-)		35/2, 312/4, 371/1
t.-ġa		21/4, 35/2, 327/4, 340/1
t.-la		35/4
taŋ	:	hayret, şaşılacak şey

t.		19/5, 32/2, 40/3, 53/6, 56/1, 73/4, 81/5, 111/3, 124/5, 126/4, 170/5, 183/5, 189/3, 202/3, 287/2-3, 293/5, 302/1, 315/2, 319/2, 335/2, 358/3, 372/7, 376/4, 378/3, 1/9-M
t. (imes)		55/9, 205/4, 232/4, 237/8, 250/6, 254/5, 303/7
tanı-	**:**	tanımak
t.-ġay		68/3, 68/5
t.-maslar		244/4
tañ͡gırġa-	**:**	şaşırmak, hayrete düşmek
t.-maġıl		161/2
tanla-	**:**	hayret etmek, şaşmak
t.-ġanımnı		175/4
tap-	**:**	bulmak, ortaya çıkarmak, yapmak; tapmak
t.-ar		4/2, 4/7, 96/5, 175/2, 225/4, 259/1, 339/6, 361/5
t.-arlar		348/5
t.-mış		88/4, 248/6, 259/1, 380/2
t.-tım		357/4, 388/1, 388/3
t.-tı		82/6, 170/7, 173/4, 183/7, 201/4, 360/9, 368/3, 423/30-R
t.- ḳa sin		316/1-7
t.-ḳay		259/3, 296/6,351/1
t.-ḳumdur		240/9
t.- ġuñ͡g		43/6, 198/4
t.-ḳuñ͡g		194/2, 243/8
t.- ġusı		179/5
t.-sa		55/9, 56/4, 79/7, 84/6, 170/3, 189/7, 383/5
t.-sañ͡g		332/9
t.-ay		30/8
t. (!)		201/9, 296/4
t.-ıñ͡g		32/7
t.- ḳan		335/4
t.-a al-		204/6, 231/4, 378/1
t.-ıp		81/7, 113/1, 165/9, 251/6, 300/2
t.-ıban		14/7, 31/7

	t.- ḳaç	388/9
	t.-ḳalı	359/2
	t.-arġa	206/2
	t.-ḳanda	82/9
	t.-ḳunça	28/9, 244/6
	t.-ar irdim	271/3
	t.- ḳay idim	306/3
	t.-man	206/2, 366/6, 376/2
	t.-mas	39/7, 61/6, 62/1, 111/2, 196/6, 217/5, 230/8, 243/5, 262/6
	t.-mamış	332/4
	t.-madım	286/2, 291/1-7
	t.-madı	190/3, 304/7, 315/2, 322/5
	t.-maġay	97/5, 361/4
	t.-maġun͡g	113/9, 198/2
	t.-masan͡g	55/7
	t.-masa	101/6
	t.-maslar	345/6
	t.-ma	273/7, 363/6
	t.-maġan	240/10, 249/1
	t.-maġannı	266/4
	t.-may	242/2
tapıl- :		bulunmak
	t.-ur	347/3
	t.-ıp	228/4
	t.-mas	82/9, 174/7, 192/7, 348/2, 360/5, 371/6
	t.-madı	299/3, 304/3
	t.-madım	288/7
	t.-maġay	108/6, 242/2
	t.-masa	84/6
	t.-mas idim	290/6
tapmak :		bulma, buluş
	t.	85/8, 86/8, 116/3, 242/6, 334/4, 375/6

tapşur- :	güvenmek, teslim etmek, bel bağlamak, bırakmak
t.-dum	72/3
t.-un͡g	229/8
tār :	müzik aleti
t.	10/9
tār :	karanlık; tel, iplik, saç teli
t.	106/1, 128/2, 199/2, 299/4, 366/3
t. -ı hayat	299/4
t.-ı zülf	16/1, 266/2, 336/4
t. u ḳāmet	209/1
t. (tār)	128/2
t. (it-)	307/5
t. (ḳıl-)	260/1
t.-nın͡g	134/4
t.-dın	315/1
t.-ım	207/2
t.-ı	13/4, 80/2, 91/3, 119/4, 281/1
t.-ın	91/2, 127/5, 238/4
t.-ıġa	71/4, 300/4, 300/5
tār-ı hayat :	hayat, ipliği
t.	299/4
tār-ı zülf :	sevgilinin saçının teli
t.-ı z.-ün͡g	16/1, 336/4
tār u ḳāmet :	saç teli ve boy
t. u ḳ.-im	209/1
ṭarab :	sevinçlilik, şenlik
ṭ.	28/2, 55/9, 81/4, 82/5, 194/3
cām-ı ṭ.	73/1
laḥn-ı ṭ.	60/7
ṣavt-ı ṭ.	274/7
ʿıyş ü ṭ.	81/4
ṭ.-dın	28/5

tārāc : yağma, çapul, talan
t.-ı ʿaḳl u din 64/2
t.-ıdın 208/5, 258/8

tārāc-ı ʿaḳl u din : akıl ve din talanı
t. 64/2

ṭaraf : yan, yön; bölge, ülke; yana doğru
ṭ. 15/6, 26/6, 64/5, 122/5, 142/2, 225/3, 244/2, 244/5, 258/6, 296/3, 309/4, 375/2
ṭ.-dın 10/2, 279/4

taraġ : tarak
t. durur 90/2

ṭarāvet : tazelik, yenilik
ṭ. durur 358/4

ṭārem : kubbe, künbet, gök katı
t.-i ḫurşîd 341/3

ṭārem-i ḫurşîd: güneş kubbesi
t. 341/3

ṭarf : bakış, göz ucu
ṭ.-ını 162/1

ṭarḥ : atma, bırakma; dağıtma, bölme, düzenleme, düzen, yapı
ṭ. (it-) 274/1
ṭ.-ını 237/7

tarıḳ- : darılmak, canı, sıkılmak
t.-tıñ 313/4
t.-ma 202/5

taʿrîf : tanımlama, ayrıntılarıyla anlatma, açıklama
t. 240/4
t.-din 240/4

tāriḫ : tarih
t.-i binā 354/7

ṭarîḳ : yol
ṭ.-din 320/1

ṭ.-ini 103/4
ṭ.-ıda 330/6

ta'rîż : dokundurma, dokunaklı sözle taşlama
t. 176/7

tarḳaş- : ayrılmak, dağılmak
t.-ıp 71/2

tarḳat-: dağıtmak, bölmek
t.-ıp 343/1
t.-ma 78/1

tart- : çekmek, düzenlemek, içmek, hesap etmek, elle sallayıp atmak
t. 10/6
t.-aram 43/7
t.-ar 83/7
t.-ıp durur 131/2
t.-ıptur 111/7
t.-tı 183/7
t.- ḳay 315/8
t.-sa 79/8
t.-ayın 220/1
t.-ıñg 229/3
t.-ıp 51/2, 276/1, 276/2, 342/4
t.-ıban 182/4, 344/7
t.-arġa 329/4
t.-may 76/4

tartıġ- : hediye armağan
t.-lar 34/6

tartmaḳ : çekme, çekiş, tartma
t. 71/3, 107/5

ṭās : tas, su kabı
ṭ.-ını 219/6

taṣavvur : zihinde şekillendirme, kurma, istek

t.		312/5
t. (iyle-)		240/7
t. (ḳıl-)		67/4, 251/5
taş	:	taş
t.		3/2, 208/2, 220/4, 253/3, 296/3, 317/5
t.-ım		265/3, 302/4
t. irür		213/2
t.-ı		1/3, 66/7, 229/1, 310/5, 345/6
t.-ını͡ng		303/1
t.-ın		265/3, 330/5
t.-ı͡ng		40/2, 207/7
t.-ını		208/5
t.-ıda		253/5
t.-ıdın		120/2
t.-lar		207/3, 379/5
t.-ları͡ngdın		354/3
t.-ları		378/7
t.-ların		238/3
taş	:	dış
t.-ım		22/2
taş-	:	taşmak, coşmak, azmak
t.-ıp		71/8, 229/4
taşḳarı	:	dışarı
t.		116/6, 116/7
taşla-	:	atmak, çıkarmak, fırlatmak
t. (!)		88/2, 226/4
t.-ġanım		363/3
taşlamaḳ	:	atma, atış
t.		305/3
ṭaşt	:	leğen
ṭ. u tiġ		140/1
tavaḳḳuf	:	bağlı olma, durma, bekleşme

t. (ḳıl-) 44/9

ṭavf : tavaf, kutsal bir yerin etrafında dolaşma, ziyaret

ṭ. 194/1-7, 244/6

ṭ.-ı ḥarem 335/8

ṭ.-ıdın 336/6

ṭavf-ı ḥarem : kutsal yerin ziyareti

ṭ.-ı ḥ.-dür 335/8

taʿvîd : adet ettirme, ettirilme

t. (iyle-) 212/4

ṭavîl : uzun, çok süren

ṭ. 166/1

taʿvîż : bedel verme

t. 338/3

ṭavr : hal,eda, gidiş, davranış

ṭ.-ıda 176/4, 203/2

tavşal- : derman kalmamak, eziyet

t.-dıñg 223/4

ṭāvus : tavus kuşu

ṭ.-ı bezm-ārā 107/6

ṭ.-u tezerv 188/5

t.-ıdur 5/4

ṭāvus-ı bezm-ārā : meclisi süsleyen tavus kuşu

ṭ.-ı b.-nı 107/6

taya- : dayamak, yaslamak

t.-p 47/2

tayaġ : baston, dayanacak şey

t.-ın 74/1

taʿyîn : ayırma, belli etme, tayin

t. 158/3, 180/4

t. (iyle-) 158/3

ṭāyir : uçucu

ṭ. 2/7, 401/8-R

ṭ.-i mihnet 339/4

ṭ.-i 306/7

ṭ.-iġa 249/6

ṭāyir-i mihnet : keder kuşu

ṭ. 339/4

taẓallüm : sızlanma, yanıp yakılma

t. 57/1

t.(ḳıl-) 157/5

t.-ler 288/2

tāze : taze, körpe, genç, yeni

t. 4/3, 12/2, 162/5, 246/2, 279/7, 281/4, 327/1, 347/1, 350/2, 388/3, 405/12-R

t. (bol-) 195/4

tāzeliġ : tazelik

t.-dın 69/3

ta'ẓîm : büyükleme, ululama, saygı gösterme

t. (iyle-) 235/4

tebessüm : gülümseme

t. 57/5

t. (it-) 15/3

t. (kıl-) 157/1

teb-ḫāle : uçuk

t. (ḳıl-) 312/5

tecāvüz : sınırı aşma, saldırma

t. (iyle-) 240/11

tecelli : görünme, belirme, kader, talih,

t. 1/2, 188/6

tūr-ı t.-ġa 109/2

tecemmül : süs, süsleme

t. 90/4, 353/6

tecerrüd : uzaklaşma, yalnızlık

t. 140/9

tecrîd	:	ayırma, soyutlanma
t.		194/6
teemmül	:	iyice, ayrıntılarıyla düşünme
t.		253/6
tefāvüt:		fark, ayrılık
t.		33/6, 240/2
t.-ler		19/7
tefhîm	:	anlatma, anlatılma, bildirme
t. (iyle-)		235/1
tefrîḳa	:	ayrılma, ayrılık, bozuşma
t.		20/6, 83/6, 83/7
t.-i rüzgār		199/5
ġayr-i t.-i rüzgār		199/5
t.-sıdın		320/6
teh	:	kat
t.		353/4
te-be-teh	:	kat kat
t.		92/1, 250/5, 279/2, 343/6
te'ḫîr	:	geriye, sonraya bırakma, geciktirilme
t. (it-)		235/3
tek ü dū	:	oraya buraya koşuşturma
t.		49/3
teḳaddüm	:	geçmiş bulunma, zaman aşımı olma
t.		57/6
tekāver	:	koşucu, at, koşan
t.-in͡gġa		245/3
tekellüm	:	söyleme, konuşma
t.		48/1, 57/3, 69/1, 90/5
t. (it-)		366/4
t. (ḳıl-)		157/6
t.-dür		98/5
teklîf	:	teklif, önerge

t.-din	173/4
tekrār :	tekrar, yine
t. (it-)	247/4
t.-ıda	188/3
telāfî :	yerini doldurma, ziyanı karşılamak
t. (iyle-)	79/8
telh :	acı
t.	48/4, 201/7
t.-güftār	41/6
telh-güftar :	acı sözlü
t.-ım	41/6
telkîn :	(fikir) aşılama, kulağa koyma
t.	17/5
t.-i riyā	186/5
telkîn-i riyā :	iki yüzlülük aşılama, telkin etme
t.	186/5
temāşā:	bakıp seyretme, gezme
t.	100/3, 331/3, 386/3
t.-yı cemāl	334/7
t. (iyle-)	203/8, 206/1
t. (ḳıl-)	121/2, 429/36
t.-ġa	45/5
t.-sı	380/3
t.-sıġa	373/5
temāşā-yı cemāl :	yüzünü seyretme
t.-yı c.-in	334/7
temennā :	dilek, istek
t.	122/1, 212/5
t.-yı muḥal	206/2, 360/5
t. (bol-)	23/9
t. (iyle-)	206/1, 206/2, 206/7
t. (ḳıl-)	121/4, 151/7, 429/36-R

t.-sı	289/3
t.-sın	287/7
t.-sıda	26/2
temennā-yı muḥāl :	mümkün olmayan istek
t-yı m.-idür	206/2
temkîn :	ağır başlılık, ihtiyat, tedbir
t.	274/4
ten :	ten, vücud, beden
t.	104/5, 129/1, 129/6, 184/6, 313/2, 315/9, 370/1, 390/3, 391/1
t.-i efġār	341/2
t.-i fersūde	291/5
t.-i nā-kār	338/5
t.-i ʿuryān	18/1
t.-i zār	384/8
hāk-i t.	205/4
cān u t.	291/5
t.-ni	232/4, 375/3
t.-ġa	150/5
t.-de	85/3, 86/3, 201/6
t.-din	364/1, 381/4
t.-im	22/2, 11/5, 40/2, 60/1, 230/4, 296/1, 303/1, 330/5
t.-imde	195/1, 241/4, 330/3, 346/2, 360/4
t.-imga	141/2, 320/1
t.-imni	120/5, 273/3
t.-in͡gçe	185/5
t.-iġa	238/1
ten-i efġār :	yaralı beden
t.	341/2
ten-i fersūde :	yıpranmış beden
t.	291/5
ten-i nā-tüvān:	kuvvetsiz beden

t.-i n.-ımġa	236/2
ten-i ʿuryān :	çıplak vücud
t.	18/1
ten-i zār :	inleyen vücut
t.-i z.-ını	384/8
tenāsüb :	uyma, uygunluk
ʿayn-ı t.-din	336/3
tenaʿum :	nimet içinde, bolluk içinde bulunma, rahat yaşama
t.	44/2, 57/4, 333/2
teñ̂g :	denk, yük denki
t.	209/3
tenvin :	tenvin
nūn-ı t.	191/3
t. (nūnı)	92/4
tenzeʿü'l-mülk:	mülkü geri alırsın(Ali-İmran suresi 26. ayet
t.	1/4
ter :	yaş, ıslak, taze
müşg-i t.	330/4
ter-dāmen :	namussuz, iffetsiz
t.	350/3
t. irdi	311/6
teraḥḥum :	acıma, merhamet etme
t. (iyle-)	57/1
t. (kıl-)	157/1
t.-nıñ̂g	118/3
terāne :	şarkı, nağme, ahenk
t.	300/6
t.-i cān-baḫş	223/5
terennümi :	şarkı söyleme
t.	322/7
tereşşuḥ :	sızma, sızıp kalma
t. (iyle-)	335/3

terğîb	:	isteklendirme
t.		239/4
t. (iyle-)		113/7
terk	:	bırakma, koyuverme, vazgeçme, ihmal
t.		250/7
t.-i edeb		81/3, 82/2
t.-i ʿişḳ		198/2, 229/1, 331/7
t.-i taʿalluḳ		116/7, 116/8
t. (it-)		59/9, 104/6, 183/5, 189/6, 219/7, 390/4
t. (iyle-)		355/5
t.-i		147/1, 204/7, 231/5, 294/2
t.-ini		49/5, 311/7
t.-in		3/9, 12/4, 15/5, 134/7, 243/9
t.-ide		181/1, 361/2
terk-i edeb	:	hürmetsizlik, saygısızlık
t.		81/3, 82/2
terk-i ʿışḳ	:	aşkı terketme
t.-i ʿı. (it-)		229/1, 265/1
t.-i ʿı.-ıñg		198/2, 199/5
terk-i taʿalluḳ	:	ilgiyi kesme
t.-i t.		116/7, 116/8
terk-i vefā	:	vefasızlık, vefayı terk etme
t.-i t.		217/2
tersā	:	hristiyan
t.		280/6
büt-i t.		386/6
dilber-i t.		12/4
t. durur		100/2, 402/9-R
tesbiḥ	:	tespih
t. ü ridā		59/7
zikr ü t.		155/8
t.-iñg		51/6

tesbiḥ ü ridā	:	tespih ve hırka
t.		59/7
te'sir	:	etki, içe işleme
t.		5/7
t. (ḳıl-)		15/4
t.-i		220/9
teskîn	:	yatıştırma, yatıştırılma
t.		4/2, 5/6, 162/3, 192/3, 269/2, 274/4, 300/2, 368/3
teslîm	:	dayanamayıp pes etme; tasv.kendini Allah'ın kaderine bırakma
t.		104/8, 275/4
teşbîh	:	benzetme, benzetilme
t. (it-)		209/4
teşne	:	susamış, çok istekli
t.-min		287/5
t. -si		49/4
teşrîf	:	şeref verme, verilme, gelme
t.-ini		13/2
teşvîş	:	karıştırma
t.		388/4
t.-din		300/6
tevaḳḳuʿ	:	bekleme, umma, arzu etme, isteme
t. (iyle-)		206/8
tevbe	:	tövbe
t.		82/5, 358/3, 432/39-R
t. (buyur-)		357/5
t.-ġa		297/6
t.-din		432/39-R
teveccüh	:	yönelme, yakınlık duyma
t.		389/4
tevehhüm	:	kurma, kuruntuya düşme
t.		57/2

t. (kıl-)		157/2
tevellā	:	yanaşma, dost tutma, ümit etme
t. (ḳıl-)		121/6
tev'emān	:	ikizler
t.-durlar		204/9, 231/7
tevfîḳ	:	uyma; Allah yardımına kavuşma
ser-rişte-i t.		363/2
tevḥîd	:	bir kılma, birleştirme;Allahın birliğine inanma
t.		240/11
tevsen	:	dik başlı, sert at
t.-i gerdūn		56/1
t. (iyle-)		275/4
t.-in͡gni		198/5
t.-i		214/6
t.-idür		251/3
t.-in		209/6
tevsen-i gerdūn	:	dik başlı at gibi felek
t.		56/1
tezerv	:	sülün
t.-i dil-keş		107/6
ṭāvus u t.		188/5
tezerv-i dil-keş	:	gönül çeken sülün
t.		107/6
tezvir	:	yalan, dolan, kovuculuk
t.		47/4
tezyin	:	süsleme
t.		158/6
t. (iyle-)		158/7
ṭıfl	:	küçük çocuuk
ṭ.		10/2, 68/1, 109/4, 117/4, 208/2
ṭ.-ı mekteb		82/8
ṭ.-nı		59/8

ṭ.-lar	40/2, 310/5
ṭıfl-ı mekteb :	mektep çocuğu
ṭ.	82/8
ṭıflāne :	çocukca, çocuk gibi
ṭ. (iyle-)	103/4
tın- :	dinmek, kesilmek, dinlemek
t.-ar	313/5
t.-ġa min	381/4
t.-ġalı	56/3
t.-mas	150/2
t.-madım	309/1
t.-mayın	401/8-R
ṭınāb :	kazığa bağlanan çadır ipi
ṭ.	53/3, 333/1
ṭ.-ı zülf	128/5
ṭınāb-ı zülf :	saçının ipi
ṭ.-ı z.-ini	128/5
tındur- :	yatıştırmak, dindirmek, sakinleştirmek
t.-madı	381/4
ṭırāz :	süs, elbiselere nakışla yapılan süs
şemʿ-i ṭ.	342/6
tırnaġ :	tırnak
t.	94/2, 141/4
t. (ile)	94/2
t.-ı	250/3, 365/4
t.-ıdın	345/4
tıy- :	önlemek, engel olmak
t.-adur	136/2
tiġ :	ok, kılıç, ustura
t.	28/8, 45/7, 51/2, 99/1, 106/1, 140/1, 140/4, 343/3
t.-ı burrān	75/1
t.-ı hicrān	283/1
t.-i cefā-	255/4

t.-i ḳatl		121/4, 288/1
t.-i pūlād		159/4
t.-i ẓulm		121/6
t. ur-		324/3
t.-ıñg		68/3, 114/3, 199/2
t.-ı		70/5, 196/6, 237/4, 299/1, 306/7, 309/5, 345/1
t.-ınıñg		134/3
t.-ını		360/4
t.-ın		352/5, 378/5
t.-ıdın		143/2, 257/7, 271/4, 369/5
tig-	:	değmek, dokunmak, ulaşmak
t.-di		203/5
t.-gey		206/7
t.-gen		41/1
t. -mes		206/1
t.-mesün		239/5
tiġ-ı bürrān	:	keskin kılıç
t.-ı b. (çik-)		75/1
tiġ-ı cefā	:	cefa kılıcı
t.-i c.-dın		255/4
tiġ-ı fürḳat	:	ayrılık kılıcı
t.		222/5
tiġ-ı hicrān	:	ayrılık kılıcı
t.-ı h.-ıñg		283/1
tiġ-ı ḳatl	:	öldürme kılıcı
t.		121/4, 288/1
tiġ-ı kîn	:	kin kılıcı
t.		64/3
tiġ-ı pūlād	:	çelik kılıç
t.		159/4
tiġ-ı ẓulm	:	zulüm, kılıcı
t.		121/6

tigre	:	etraf, çevre
t.-side		330/5
tigrü	:	doğru, kadar, -ıncaya kadar
t.		21/4, 58/2, 79/6, 321/1
tihī	:	boş, tenha
t.		80/3
tik	:	tek
t.		222/1
tik-	:	dikmek
t.-key		53/3
t.-se		281/6, 344/3
t.-er idim		225/1
tiken	:	diken
t.		26/4, 141/2, 241/7, 298/5, 379/5, 415/22-R
t. (ḳıl-)		238/1, 245/5
t.-ni		141/2
t.-din		238/5
t.-ler		381/1
tikil-	:	dikilmek
t.-gen		246/7, 306/2
t.-ip		76/2
tikmek	:	dikme; dikiş
t.		74/4
t.-ke		199/2
til	:	dil
t.		182/4, 187/5, 204/3, 231/1, 367/2, 372/5
t. ü ḫāme		204/3, 231/1
t.-ge		234/4
t.-im		218/2
t.-i		125/5, 218/2, 300/4, 332/8, 405/12-R
t.-ide		163/1
t.-idin		125/5
t.-ler		300/4

til ü ḫāme : dil ve kalem

t. ü ḥ.-m 204/3

tilbe : deli

t. 10/5, 11/3, 16/7, 18/1, 29/1, 40/2, 44/5, 100/3, 102/1, 128/1, 165/6, 178/5, 234/4, 262/3, 283/6, 293/2, 315/9, 362/5, 368/6, 377/1

t.-i mahzūn 374/1

t.-i rüsvā 280/2

t.-i ʿuryān 137/3

t. (iyle-) 90/6, 238/2, 317/5

t.-ni 50/8, 87/5

t.-ge 59/6, 94/5, 146/1, 148/2

t.-mü 161/4

tilbe-i maḫzūn: hüzünlü deli

t.-i m. 374/1

tilbe-i rüsvā : itibarsız deli

t. 280/2

tilbe-i ʿuryān : çıplak deli

t. 137/3

tilbelik : delilik

t. 173/6

t. (iyle-) 324/5

t.-din 35/3, 241/4

tilbere- : delirmek

t.-p 56/7

tilberet- : delirtmek, deli etmek

t.-miştür 124/6

tile- : dilemek, istemek

t.-r bol- 190/6

t.-r-min 30/2, 89/5, 97/5, 336/5, 368/5, 390/2

t.-r sin 10/7, 32/7, 60/6, 198/2, 286/4, 372/8

t.-r 15/5, 99/8, 226/1, 258/7, 279/5, 286/6, 390/3

	t.-sen͡g	93/8, 100/9, 268/7, 347/3
	t.-se	50/8
	t. (!)	212/2
	t.-p	2/8, 109/9, 304/7, 308/5, 318/4, 333/7, 386/9, 431/38-R
	t.-ben	80/4, 290/1
	t.-r irsen͡g	171/2, 172/7, 230/2
	t.-men	172/1, 387/7
	t.-mes sin	84/7
	t.-mes	84/7, 226/5, 327/5
	t.-men͡g	171/3
tilek	:	dilek, istek
	t.	305/6
	t.-im	305/6, 409/16-R
	t.-in	305/6
tilemek	:	dileme,isteme
	t.	171/2
tilmür-	:	ümit ve özlemle bakmak
	t.-di	214/4
	t.-ge sin	324/3
tim tim	:	damla damla
	t. t.	46/1
timşāl	:	suret, resim; sembol, benzer
	t.-dür	129/6
timür	:	demir
	t.	89/4
	t.-din	14/3
tin-	:	avunmak, teskin olmak, rahat etmek
	t.-mese	126/4
tin͡g	:	denk, çift, birlikte, karşıkarşıya
	t. (bol-)	82/6
	t. (tut-)	384/5
	t. irür	154/6

	t.-durur	108/9
	t.-dür	123/6, 192/6, 256/5, 327/3
tin͡giz :		deniz
	t.	140/3, 140/4
	t.-ġa	51/4
tin͡gri :		Allah; Tanrı
	t.	116/4, 264/3, 348/4, 1/6-M
	t.-din	14/5, 30/2
	t. (zikri)	240/5
tipren- :		kımıldanmak, deprenmek
	t.-dim	299/6
tir :		ter (krş. ter)
	t.	52/4
	t.-dür	238/6
	t.-ni	245/6
	t.-ge	184/2
	t.-din	292/3
tîr		ok
	t.- i bārān-ı belā	145/3
tîr-i bārān-ı belā :		bela yağmurlarının oku
	t.-i b.-ı b.	145/3
tir- :		dermek, toplamak, devşirmek
	t.-sen͡g	153/3
tîre :		bulanık, kara, karanlık
	t.	1/3, 14/4, 22/8, 36/3, 61/6, 89/1, 104/2, 303/2, 311/6, 313/7, 325/2, 344/4, 354/6, 380/4
	nücūm-ı t.	295/6
	t. (bol-)	379/4
	t. (ḳıl-)	106/5
	t.-dür	19/1, 19/4, 78/5, 297/3, 346/5, 381/2
tîrelik :		bulanıklık, karalık
	t.	40/5, 203/6, 207/5, 259/6, 307/5, 339/1, 1/9-M

t.-din		129/2
tiren͡g	:	derin
t.		390/5
tirgüz-	:	diriltmek
t.-ür		18/2, 63/7, 69/1, 386/5
t.-di		143/4
t.-ey		87/8
t. (!)		340/6
t.-mesesen͡g		373/6
tiri	:	deri
t.		191/2, 296/3
t.-mni		310/5
tirig	:	diri, canlı, dinç
t.		13/5, 145/8, 253/5, 325/5
t.-min		89/5
t.-sin		286/5, 375/6
t.-dür		123/6
t.-lerni		266/4
tiriglik	:	dirilik, canlılık, zindelik
t.-din		13/5
t.-imdin		397/4-R
tirigle-	:	canlanmak
t.-y		105/3
tiril-	:	dirilmek, canlanmak
t.-gün͡g		129/9
t.		256/5
tirle-	:	derlemek, toplamak
t.-se		172/5
tiryāḳ	:	panzehir; afyon
t. (it-)		51/8
tiryākî	:	keyif verici şeylerden birine düşkün olan, afyon düşkünü
t.		12/8

tiş	:	diş
leb ü t.		311/5
t.-iñg		22/6
t.-leridin		388/5
tiş-	:	deşmek
t.-seler		47/1
tîşe	:	külünk, balta, keser
t.		141/4
t.-i Ferhād		125/6
t.-sidin		220/4
tîşe-i Ferhād	:	ferhadın dağ açmada kullandığı külünk
t.-i F. (ir-)		125/6
tişil-	:	deşilmek
t.-ip		76/3
tişle-	:	dişlemek, ısırmak
t.-p		117/7
t.-ben		259/5
tişilmek	:	deşilme, yarılma
t.-i		285/7
tişük	:	delik
t. tişük		317/6
titre-	:	titremek
t.-y		264/4
titremek	:	titreme
t.-din		177/5
titren-	:	titremek
t.-se		36/2
t.-ürde		36/2
tiz	:	acele, çabuk
t.		5/3, 115/2, 154/2, 358/1
t. (ol-)		365/1
t. (it-)		314/1

t. (iyle-)	332/6
toġ- :	doğmak
t.-uptur	49/2, 52/1
t.-may	140/7
tofraġ :	toprak
t.	3/5, 116/8, 120/5, 129/8, 145/2, 192/7, 345/6, 351/2, 370/1, 389/1
t. (bol.-)	116/9
t. (ol-)	22/3
t.-ḳa	176/2
t.-ġa	31/7, 209/4
t.-ça	142/5
t.-ımdın	375/5
t.-ı	65/6, 81/7, 270/3, 364/4, 365/3
t.-ını	183/4
t.-ın	3/5, 81/3, 99/9, 184/6, 196/1, 376/2
t.-ıġa	3/2, 72/1, 91/2, 257/3
t.-ıda	338/5
toḳ ḳuz :	dokuz
t.	2/1, 50/2
toḳta- :	saklamak, bekletmek, sakinleştirmek
t.-sun	110/5
t.-may	266/5
tol- :	dolmak
t.-ar	286/5, 298/3
t.-uptur	303/4
t.-mış	335/3
t.-dı	307/3
t.-adur	155/6
t.-ġan	121/3, 388/5
t.-a	42/1-7, 45/6, 75/5, 208/1, 260/3, 367/6, 394/1-R
tola :	dolu
t.-(kıl-)	197/5

t.- tola ḳoy- 357/7

toldur- : doldurmak

t.-uban 227/1

t.-madın͡g 232/9

tolġa- : dolamak, çevirmek, bükmek

t.-san͡g 316/6

tolġan- : dolanmak, dolaşmak

t.-dım 299/4

t.-ıp 66/1, 397/4-R

t.-madım 309/5

tolun ay : dolunay

t. 49/2

t.-ımnı 259/4

t.-ını 259/4

ton : elbise, giysi

t. 248/5, 295/7, 305/7, 344/2, 344/5

t.-un͡gda 243/3

t.-ı 118/5, 118/7

t.-ıġa 255/1

tonluġ : elbiseli, giysili

t. 344/1

toy :

t. (kıl-) 430/37-R

toz : toz

t. irür 4/4

t.-ı 333/6

töhmet: suç, kabahat

t. 148/7

t.-ini 80/5

tök- : dökmek

t.-di 290/3

t.-er 155/5, 175/6, 248/1, 252/4, 265/3, 313/3, 340/2, 363/5,

	385/6
t.-ti	167/3, 189/3
t. (1)	418/25-R
t.-erdin	280/6
t.-ken	369/4
t.-üp	100/1, 165/7, 174/2
t.-erge	184/5
t.-medin͡g	208/1
t.-mese	263/3
t.-me	333/3
tökmek :	dökme
t.	261/1
t.-ke	121/3
tökül- :	dökülmek
t.-üptür	176/6
t.-miş	234/2
t.-di	233/6
t.-gey	71/8, 306/1
t.-se	302/6
tört :	dört
t.	229/2, 240/3
töşe- :	döşemek
t.-ptürler	119/6
töz- :	sabretmek,dayanmak, tahammül etmek
t.-megey	86/5
ṭūbî :	cennetteki ağaç, gelişmiş boy
ṭ.	151/6, 384/3
şāhā-i ṭ.	167/4
ṭ. vü kevser	326/3
ṭūfān :	tufan
ṭ.	378/4
ṭ. (ḳıl-)	85/1, 86/1

ṭ.-dın	5/7
ṭufeyl :	dalkavuk zümresinin piri sayılan kimsenin adı
ṭ.	88/4
ṭ.-idin	88/4
ṭuġyān:	taşma, taşkınlık, Allah'ın emirlerine karşı gelmek
ṭ.	388/7, 388/8
ṭ. (ḳıl-)	85/1, 86/1
tuḥfe :	hediye, armağan
t.-i	294/5
t.-si	87/7
tuḫm :	tohum
t.-ı	22/5
t.-ın	201/4
ṭūl :	uzunluk, uzun müddet
ṭ.-ı emel	274/6
ṭūl-ı emel :	hırs, tamah, tükenmez arzu
ṭ.	274/6
ṭulūʿ :	(güneş, ay) doğma, çıkma
ṭ.	23/3, 89/6, 343/4
ṭ.-ı	99/1
ṭūmār :	tomar, dürülmüş nesne, muska, mektup
ṭ.	114/4, 341/4
ṭ.-ı cünūn	244/5
ṭ.-da	338/3
ṭ.-ıda	379/3
ṭūmār-ı cünūn:	delilik belgesi
ṭ.-ı c.	244/5
ṭuʿme :	yiyecek, azık; tad, çeşni
ṭ.	120/3, 225/2, 298/1
ṭ. min	351/4
tumşuġ :	sivri uç, zirve
t. (irmes)	119/3

ṭūr :	dağ
t.-ı tecelli	109/2
ṭūr-ı tecelli :	Sina yarımadasında Allahın tecelli ettiği dağ
t.-ı t.-ġa	109/2
tur- :	durmak, almak, inmek, kalkmak
t.-ar	287/5
t.-uptur	62/3
t.-sa	300/3
t.-up	62/5
t.-masa	11/4
t.-may	428/35-R
t.-mayın	122/7
t.-ur	20/2
ṭurfa :	görülmemiş, tuhaf, yeni, şaşılacak şey
ṭ.	76/4, 107/2, 149/5, 188/5, 247/1, 247/3, 278/5, 303/5, 374/4, 383/3
ṭ. min	382/4
ṭurfaraḳ :	çok tuhaf (krş. ṭurferaġ)
ṭ.	108/3
ṭurferaġ :	çok tuhaf (ṭurferaġ)
ṭ.	71/2
ṭurre :	kakül, alın saçı, kıvırcık saç lülesi
t.-i Hindu	1/8-M
t.-si	127/2
ṭurre-i Hindu :	siyah kakül
t.-H.	1/8-M
tuş :	denk, aynı
t.	21/2
t.-dın	21/2
tut- :	tutmak, elde etmek, yakalamak
t.-ar	18/1, 158/5
t.-ar min	276/2

t.-may 269/2, 321/7

t.-mayın 269/2

tutaş- : tutuşmak, ateş almak

t.-ıptur 62/5, 151/5

t.-tı 219/2, 303/1, 346/3

t.-ıp 350/4

t.-ḳandın 362/1

tutaştur- : tutuşturmak

t.-dı 243/6

ṭūṭî: dudu, papağan

ṭ. 48/1

ruḥ-i ṭ.-sin 344/1

tūtiyā : toz, sürme

t. 30/6, 43/1, 88/7

t.-dur 136/1

tutḳun : tutsak, esir

t.-larıġa 362/3

tuttur- : tutturmak

t.-urlar 376/3

tutul- : tutulmak

t.-dı 163/3

t.-sa 104/9

tutuş- : tutuşmak, yanmak

t.-ġan 243/5

ṭuyūr : kuşlar

ṭ.-ı gül-şen-i hazrā 107/5

ṭuyūr-ı gül-şen-i hazrā: yeşil gül bahçesinin kuşları

ṭ.-ı g.-i h.-nı 107/5

tuz : tuz

t. 98/7

tuzluḳ : tuzlu

t. 176/4

tüb	:	dip
t.-ide		330/5
tüg-	:	bağlamak
t.-üp		79/2, 338/6
tügen	:	yara, diken
t.		234/3
t.-in͡g		297/4
t.-i		363/3
t.-in		234/3
t.-ler		44/2
t.-lerim		90/2
t.-lerige		313/2
t.-lermüdür		26/8
tügme	:	düğme
t. (imes)		243/3
tügün	:	düğüm
t.		315/1
t. (tügmek)		269/4
tüken-	:	tükenmek, bitmek
t.-sün		306/5
t.-mes		65/7, 341/4
tüket-	:	tüketmek, bitirmek
t.-ti		111/2, 366/4
tümen	:	on bin
t. (yüz t.)		107/5, 109/8, 135/2, 224/2
tün	:	gece
t.		22/8, 31/6, 40/1, 56/5, 97/3, 97/4, 125/1, 221/3, 244/3, 307/1, 314/3, 335/1, 343/4, 360/6, 369/2, 370/2, 374/5, 389/2, 1/10-M, 395/2-R
t. ü kün		239/6, 288/6
t. (kün)		105/3, 290/1, 310/2
t.-dür		159/2

t.-nin͡g		340/2
t.-ni		169/4
t.-ge		359/3
t.-de		230/3
t.-i		31/5, 47/5, 106/4, 126/5, 138/3, 139/2, 147/2, 223/4, 314/6, 351/5, 365/4
t.-inin͡g		1/9-M
t.-iġa		197/1
t.-ide		26/5, 174/6
t.-ler		147/5, 155/8, 312/4
tün kün	:	gece gündüz
t.		105/3, 290/1,310/2
tün ü kün	:	gece ve gündüz
t. ü k.		239/6, 288/6, 334/5
tünd	:	sert, şiddetli, kaba, öfkeli
t.		101/5, 101/7
türāb	:	toprak
t.		53/8, 184/6
Türk	:	Türk
T.-i Çīn		19/5
Türk-i Çīn	:	Çin Türkü
T.- Ç.		19/5
türk-tāz	:	yağma, çapul
t.		208/3
Türkman	:	Türkmen, Orta Asya'da yaşayan Müslüman Oğuzlar
t.		102/4
türlük	:	türlü, çeşit
t.		248/5
tüş	:	düş, rüya
t. (bol-)		259/3
t. (kör-)		65/4, 1/11-M
t.-te		167/5, 260/7, 348/1, 349/5

t.-ümdin 244/2

tüş- : düşmek, inmek, bağlanmak

t.-er 37/4, 280/4, 320/5

t.-üptür 70/1, 96/3, 354/1

t.-miş 11/8, 93/5, 102/9, 143/2, 255/1, 258/3, 306/4, 380/4

t.-tüm 15/1

t.-ti 16/4, 42/5, 106/9, 195/5, 196/3, 237/1, 257/5, 294/6, 365/2, 383/3

t.-key 38/4, 63/2, 387/4, 397/4-R

t.-se 31/4, 50/3, 51/4, 53/6, 225/2, 332/6

t.-ken 66/1, 128/1, 383/1

t.-erdin 240/8

t.-üp 20/1, 52/7, 84/7, 84/8, 239/2

t.-keç 212/3

t.-keli 10/9, 15/1, 89/2, 155/4, 351/4

t.-küçe 320/1

t.-mes (mü) 307/3

t.-medi 33/4, 84/7, 84/8

t.-mesin 150/4

tüşmek : düşme, bulma, rastlama

t. 263/7

tüt- : tütmek

t.-eydür 65/5

tütün : tütün, duman

t. 26/6, 322/6

t.-de 389/2

tüvān : güç, kuvvet

nā t. 34/1, 218/2, 249/8, 257/1

za'if-i nā t. 337/3

tüvān-ger : Zengin, paralı

t. 254/6

tüz- : düz, doğru; eşit, denk

t. 26/8, 110/3, 387/6, 1/4-M

t. (iyle-)		330/6
tüz-	:	düzmek, düzeltmek, süslemek, uygun bir hale getirmek
t.-er mü		266/6
t.-di		68/3, 332/5
t.-gey		86/2
t.-sen͡g		245/7
t.-ey		38/6
t. (!)		105/6
t.-gen		85/2, 343/7
t.-üp		15/7, 122/6, 223/5, 243/3
t.-medi		268/3
tüzet-	:	düzenlemek, süslemek
t.-ür		109/8
t.-ti		134/5
t. (!)		274/7
tüzlük	:	düzlük, doğruluk
t.		332/7
tüzmek	:	düzme, düzenleme, iyileşme
t.-ke		378/1
t.-imdin		378/2

U

u	:	ve
u.		97/9, 101/5, 366/2, 366/3, 366/4, 368/3, 368/6, 369/3, 375/7, 376/6, 377/8, 377/9, 379/3, 380/6, 380/7, 380/8, 382/4, 383/4, 383/6, 387/7, 390/2, 390/4
'ubūdiyyet	:	kulluk, kölelik, bağlılık
'u.		231/5
'u. (işi)		204/7
uc	:	uç
u.-ı		239/5, 1/3-M
u.-ın		354/8
u.-ını		215/2
u.-ıdın		213/5
'ucb	:	kendini beğenmişlik
'u.-dın		238/8
'u.-ıdın		241/6
uç-	:	uçmak, kaçmak
u.-ar		90/1, 225/5, 1/2-M
u.-tı		29/5
u.-ġaç		134/4
u.-ḳalı		334/6
uçaş-	:	bahse tutuşmak
u.-tı		88/5
uçḳun	:	kıvılcım
u.		389/2
u.-ın		342/4
u.-ıdın		358/1
u.-lar		34/9
u.-ları		219/2
uçmaġ	:	uçma
u.		134/3, 260/6
u.-da		129/7
u.-ı		365/1

uçra- : karşılaşmak, rastlamak
u.-dı 320/3
u.-ġay 287/1
uçrat- : karşılaştırmak, rastlaşmak
u.-saŋ 349/2
uçuķ : uçuk, gözbeni(nişanı)
u. 41/1, 391/3
u.-ġalı 330/7
'ūd : müzik āleti
u. 10/9
'ud : ağaç, odun
'u.-ın 34/9
ufuķ : ufuk
u. 201/2
'ufūnet : pis koku; iltahap
u. 96/6
'uķbī : ahiret, öbür dünya
dünyī ü 'u. 287/7
'uķūbet : ceza, eziyet
'u. 138/3, 229/3
uluġraķ : büyükçe
u. 283/5
ulus : ulus, halk, millet
u. 51/5, 130/5, 222/2, 248/4, 341/2
u.-nıŋ 167/3, 427/34-R
u.-nı 78/4, 239/4
u.-ga 101/9
u.-ķa 69/6, 297/5
u.-dın 84/4
u.-tın 101/3, 175/4, 367/7
'ulvī : yüksek, yüce
'u. 280/6

ʿummān :	okyanus
u.	94/6, 375/1
ḳulzüm ü u. it-	94/6
sāḥil-i ʿu.-nı	194/4
ʿunṣur :	elaman, öge (ateş, hava, su, toprak)
ʿu. (tört ʿu.)	240/3
unut :	unutma, unutuş
u. (bol-)	81/4
unut- :	unutmak
u.-mış	162/4
u.-tuñ	105/2
u. (!)	138/3
u. -ḳan	224/3
u.-up	105/2, 318/1
u.-ma	347/7
unutmaġlıġ :	unutma hali
u.	347/7
unuttur- :	unutturmak
u.-maġa	73/3
ur- :	vurmak; çalmak, takmak, çizmek
u.-ar min	127/3
u.-ar	11/4, 53/3, 179/6, 378/4
u.-uptur	230/5
u.-mış	296/3
u.-duñ	219/1, 236/1-7
u.-dı	5/3, 61/4, 285/3, 366/1, 367/2
u.-ġay	204/2
u.-sam	227/2
u.-sa	72/2, 80/1, 128/7, 154/2, 234/5
u.-ay	220/8
u.(!)	72/5, 76/2
u.-ġıl	190/7

u.-uñg		229/4
u.-ġan		26/4, 44/6, 87/2, 123/3, 223/3, 354/3
u.-ġuçılar		234/5
u.-up		71/8, 167/4, 252/5, 260/4, 288/1
u.-uban		76/7
u.-ġaç		106/1
u.-arġa		324/3
u.-mas		340/4
u.-ma		88/4, 98/4, 137/7, 204/7, 231/5, 391/5, 406/13-R
u.-maġıl		96/5
urmaķ	:	çırpma, yakma
u.		125/5
u. ķa		287/4
ʿuruc	:	yukarı, göğe çıkma, yükselme
u.-uñg		50/2
ʿuryān	:	çıplak
ʿu.		40/2, 141/2, 341/2, 346/2, 378/3
min-i ʿu.		173/6
ten-i u.		18/1
tilbe-i ʿu.		137/3
mecnūn-ı ʿu.-ım		234/4
ʿu. (ķıl-)		85/4, 86/4, 208/5
ʿuryānlıġ	:	çıplaklık
ʿu.-ım		310/5
uş	:	işte
u.		14/5, 308/4
uşaķ	:	küçük
u.-lar		65/3
uşal-	:	ufalamak
u.-sa		378/4
u.-suñg		236/3
u.-ġan		225/3

uşat- : ufalamak, kırmak, parçalamak

u.-tı 103/4

u.-ḳanda 388/8

uşbu : işte bu, işbu, bu

u. 4/9, 35/4, 43/5, 43/8, 53/7, 65/4, 194/6, 240/8, 249/8, 303/4, 309/1, 319/1, 345/5, 1/14-M

u.-dur 1/14-M

uşol : işte o

u. 54/2, 134/5, 168/5

ʿuşşāḳ : aşıklar

ʿu. 44/5, 126/5, 145/7, 165/6, 200/7, 229/2, 317/2, 337/6

hayl-i u. 25/2

ʿu.-ıñga 235/3

ʿu.-ını 57/7, 131/7

ʿu.-ıġa 2/8, 12/6

utru : karşı, karşılık, cevap

u. 68/6, 371/6

u.-da 355/4

u.-sıda 110/2, 291/3

uyal- : utanmak

u. (!) 257/7

uyat- : utanma, utanç

u. 88/5, 89/5

u.-dur 356/5

uyatlıġ : utançlık,utanma hali

u. 229/7

uyġan- : uyanmak

u.-ur 305/2

u. 260/1

u.-madım 309/2, 312/4

uyġat- : uyandırmak

u.-ma 78/2

uyḳu : uyku

	u.	182/4, 187/5, 213/4, 260/3, 294/3, 249/4, 309/2, 371/1, 1/12-M
	u.-dur	66/8, 349/5
	u.-ġa	78/2, 299/7, 314/3, 391/5
	u.-da	358/3
	u.-dadur	99/5
	u.-sı	10/7
	u.-sın	174/4
	u.-sıġa	244/3
	u.-sıda	355/3
	u.-sıdın	260/1, 260/6, 379/6
uyu-	:	uyumak
	u.-p mu ikin	29/3
	u.-mas	244/3
uzal-	:	uzamak, göndermek
	u.-ġay	207/2
uzat-	:	uzamak, göndermek
	u.-tıñ͡g	207/2
	u.-tı	3/13
	u.-ıp	265/5
'uzv	:	uzuv, organ
	u.-uma	410/17-R

Ü

ü	:	ve (krş. u, vü)
ü.		85/1, 85/3, 350/4, 364/3, 367/3, 374/3, 375/7, 377/4, 378/1, 379/3, 381/1, 383/5, 388/3
üçün	:	için
ü.		14/5, 25/7, 41/6, 43/3, 47/4, 49/4, 56/2, 64/1, 90/2, 90/7, 94/5, 100/6, 106/9, 116/4, 141/3, 150/2, 155/5, 156/5, 158/3, 168/3, 174/4, 177/2, 181/6, 189/1, 196/8, 215/2, 218/5, 220/9, 223/1, 230/6, 233/2, 239/3, 248/1, 248/4, 249/2, 259/2, 260/3, 268/1, 276/3, 280/6, 297/6, 305/3, 322/3, 322/4, 334/4, 335/2, 1/8-M
ülfet	:	alışma, dostluk; konuşma, görüşme
ü.		153/8, 341/5
ü. (tut-)		428/35-R
ümmi	:	okuma yazma bilmeyen, anasından doğduğu gibi kalan
nahl-i ü. (iyle-)		212/5
ümīd	:	umut
ü.		114/7, 147/2, 162/5
ü.-i mihr		288/3
subh-ı ü.		1/7-M
nā-ü.		12/6, 104/9
ü.-im		12/6
ü.-i		167/7, 310/7
ü.-iğa		89/5
ümīd-i mihr	:	güneşin umudu
ü.-i m.		288/3
ümmīd	:	bkz. ümid
ü.		260/3, 334/4, 308/2
ü.-i hayat		38/3
ü.-im		323/5
ü.-i		118/3, 260/6
ü.-iğa		291/2

ü.-idin	137/4, 324/3
ümmīd-i ḥayāt :	hayat ümidi
ü.	38/3
ümmīd-vār :	uman, ümidi olan
ü.	291/5
ün :	ses, şöhret
ü.	70/3, 87/6, 123/3, 276/2, 349/7
ü. (çık-)	276/6
ü.-üm	348/3
ü.-i	220/7, 278/5
ü.-idür	57/3
ü.-ide	299/6
ü.-idin	171/4
üns :	alışıklık, alışkanlık, alışma
ü.	11/2
ʿünvān :	ad, isim, lakab
ü.	4/5
ürk- :	ürkmek, korkmak
ü.-üp	101/3
üslūb :	tarz, biçim, usul
ü.	80/7
üst :	üst, yukarı
ü.-ige	53/4, 81/7, 106/1, 131/1, 356/2
ü.-ide	2/7, 11/5, 56/1, 100/4, 201/5, 265/3, 269/3, 273/1, 278/2, 293/4, 316/5
ü.-idedür	55/2, 234/3, 250/2
üstād :	üstad, usta
ü.	82/8, 196/4
ü.-ıça	370/5
üz- :	kesmek, koparmak
ü.-düm	265/5
ü.-di	91/2, 350/1, 366/3

ü.-diler		119/3
ü. (!)		114/7, 342/5
ü.-üp		225/2
üze	:	üzere, üzerine, üzerinde
ü.		2/1, 16/4, 26/3, 66/2, 67/2, 76/1, 78/1, 104/3, 117/1, 126/3, 126/4, 133/2, 135/4, 147/2, 189/2, 208/6, 215/1, 218/6, 230/1, 243/4, 246/4, 258/6, 288/5, 292/3, 296/3, 339/1-7, 357/3, 362/1, 378/4, 400/7-R, 403/10-R
üzmek	:	kesmek, koparmak
ü. imes		263/4
üzre	:	üzere
ü.		3/2, 10/5, 19/2, 44/1, 52/7, 66/7, 85/5, 117/1, 117/2, 126/3, 126/4, 129/2, 129/3, 153/4, 155/2, 177/1, 177/4, 189/2, 193/4, 239/1, 249/5, 251/4, 259/5, 260/4, 269/3, 294/1, 302/4, 312/5, 322/3, 391/3
üzül-	:	üzülmek
ü.-di		285/1, 299/4
ü.-gen		134/4

V

vā-beste	**:**	-e bağlı, bağlanmış
v.		250/1
v.-si		27/8
vā-besteliġ	**:**	bağlılık, bağlanmışlık
v.		116/7, 116/8
vaʿde	**:**	önceden belirtilen zaman; söz verme; vaat
v.		308/7
v.-i vaṣl		340/1
v.-i ḳatl		57/2
v. ḳıl-		33/5, 35/4, 364/3
v.-ġa		57/2
v.-n͡gġa		364/3
v.-side		291/4
vaʿde-i ḳatl	**:**	öldürmeyi vadetme
v.		57/2
vaʿde-i vaṣl	**:**	kavuşmayı vadetme
v.-i v.-ın͡gnı		340/1
vādi	**:**	vadi, alan, yol
v.		61/6, 209/6
v.-i hecr		309/1
v.-i ʿışk		68/4
baġ ü v.		137/5
taġ u v.		262/4
v. irmiş		44/6
v.-siġa		221/6
v.-leri		2/6
vādi-i hecr	**:**	ayrılık vadisi
v.-i h.-in͡gde		309/1
vādi-i ʿışḳ	**:**	aşk vadesi
v.-i ʿı.-ın͡g		68/4
vah	**:**	vah, yazık, vay

v. 356/3

vaḫdet: yalnızlık, teklik; birlik; Allah'a yakınlık

ṣāfi-i v.-ḳa 78/7

sırr-ı v. 65/7

vaḥş : yabani,ürkek, insandan kaçan(hayvan)

v. 374/1

vaḥşet: vahşilik, yabanilik

v. 106/4

vaḥşet-efzā : vahşet arttıran

v. 106/4

vaḥşî : yabani; insan ayağı değmemiş

v.-i ṣaḥrā 107/1

vaḥşî -i ṣaḥrā : çölün yabanileri

v.-i ṣ.-nı 107/1

vā'iẓ : dini öğütlerde bulunan, va'z eden

v. 19/6, 167/7, 326/3

vāḳıf : bir şeyi elde eden, haberi olan

v. 28/6, 59/2, 362/4

v. (it-) 83/3

vaḳt : çağ, vakit, zaman, fırsat

v. 302/3

hoş-v. 206/7

v.-da 56/5

v.-ıñġa 30/5

v.-ı 50/4, 123/6, 124/5, 146/2, 201/3, 404/11-R

v.-ıda 237/6, 290/2

vaḳtlıġ: vakitli, vakit

ḫoş v. 286/5

ḫoş-v.-ı 97/6

vāḳi' : vuku bulan, olan, düşen, rastlayan, geçmiş olan

v. 55/1, 59/4

v. (bol-) 58/1

v.-dur	203/9
v.-durur	353/3
vālā :	yüksek, yüce
v.	207/6, 246/4
vālideyn :	ana baba
v.	283/2
vālih :	şaşkın, şaşa kalmış
v. ü ser-geşte	214/2
v. (ḳıl-)	102/7
v. irdim	304/2
v.-min	124/1
v.-i	80/4
vāmıḳ :	seven, aşık, sevdalı
v.	382/4
varaḳ :	kağıt, kitap yaprağı
v.	109/6, 177/7, 241/5, 303/5
v.-dın	339/6
väreste :	rahat
v.	250/6
varta :	kuyu gibi derin yer, uçurum
v.	113/5
vaṣf :	nitelik, övme
v.	178/4, 240/4
v.-dın	240/4
v.-ı	2/3
v.-ını	353/4
v.-ın	58/2, 201/8, 244/7
v.-ıġa	11/8, 331/4
v.-ıda	56/5, 88/7, 177/6, 326/4
vaṣiyet:	vasiyet, bir kişinin öldükten sonra yapılmasını istediği şey
v. (iyle-)	151/3
vaṣl :	ulaşma, birleşme, kavuşma
v.	16/6, 81/6, 89/5, 91/2, 96/3, 99/2, 121/4, 123/5, 173/5,

vaṣl-ı bāķî :		sonsuz olan kavuşma
	v.	75/6
vaṣl u hicrān :		kavuşma ve ayrılık
	v. u h.-nı	164/5
vaṭan :		vatan, yurt
	v.	14/6, 156/1, 227/6, 294/2, 326/2, 363/7
	celā-yı v.	103/5
	v. (bol-)	178/6
	v. (ķıl-)	238/5, 245/1
	v.-dın	198/3
vaṭansız :		vatansız
	v.	155/1
vā-veylā :		çığlık, yaygara, feryat
	v.	141/1
	āh u v.	141/1
	v. (imes)	155/8
vāy :		vay, yazık
	v.	70/2, 89/5, 96/4, , 97/3, 119/2, 162/4, 196/5, 199/2, 221/4, 256/3, 272/4, 303/2, 304/3, 348/6, 373/7, 386/7, 1/14-M,
važ' :		koyma, duruş, tavır
	v.-ıġa	360/8
vebāl :		şiddet, ağırlık, azap, günah
	v.	317/7
vech :		yüz, surat; tarz; sebeb; yol, bedel, para
	v.-din	14/3, 203/2
	v.-dindür	258/2
	v.-i	322/2
	v.-i birle	164/5
	v.-idin	24/7
vedā' :		ayrılma, ayrılış
	v.	308/4, 308/6
vefā :		sözünde durma

v.		4/8, 11/6, 25/6, 32/1-7, 85/7, 111/5, 129/8, 184/5, 235/3, 256/7, 313/8, 327/5, 331/6, 346/6, 346/7, 364/3
ehl-i v.		27/1
yār-ı v.-dār		179/7
ʿahd ü v.		206/8
v. (ḳıl-)		269/6
bi-v.-dur		25/4, 108/5, 419/26-R
v. (rengi)		243/8
v. (resmi)		101/6
v.-dın		37/3
bi-v.-ġa		27/1
bi-v.-lar		256/4
bi-v.-lardın		132/3
vefā-dār	:	vefalı, sözünde duran
v.		84/6
yār-ı v.		84/6, 179/7
vefālıġ	:	vefalılık
v.		105/6, 120/1
vefāsız	:	vefasız
v.		132/3, 286/6, 313/8
veh	:	vah, yazık
v.		5/7, 12/1, 19/4, 28/4, 31/4, 43/5, 61/5, 64/1, 107/3, 124/5, 125/2, 139/3, 145/4, 158/6, 206/4, 208/3, 226/6, 249/5, 252/7, 276/1, 303/5, 319/5, 341/1, 353/2, 362/3, 367/4, 370/6, 375/4, 377/1, 377/5, 378/4, 384/2, 385/4, 387/5, 388/3
v. (ki)		16/5, 27/1, 32/4, 35/3, 57/5, 59/2, 77/5, 91/3, 114/1, 150/2, 155/3, 158/3, 188/5, 205/3, 212/4, 220/4, 238/7, 348/5
v. (kim)		238/6, 244/5, 246/2
vehm	:	kuruntu, yersiz korku
v. (iyle-)		221/4, 284/1
v. (irür)		157/2
v.-ni		268/6

v.-din		65/4
v.-idin		3/7, 5/6, 51/4, 319/4
veleh	:	şaşkınlık, sersemlik
v.-i pür-fen		350/6
velî	:	ancak, lakin
v.		3/6, 23/2, 23/5, 30/8, 50/2, 54/1, 87/6, 95/1, 124/1, 165/9, 171/1, 192/1, 205/2, 221/4, 232/2, 235/4, 242/5, 265/1, 278/5, 281/2, 285/4, 308/2, 316/2, 321/6
velîk	:	lakin, amma, fakat
v.		54/2, 113/6, 147/4, 173/2, 243/9, 269/6, 283/4, 337/6, 310/2, 311/4, 323/3, 337/6, 349/3, 352/6, 367/7, 370/3, 370/5, 385/3
velîkin	:	ve ancak, amma, lakin
v.		24/3, 232/5, 304/1, 334/4, 358/5
vera'	:	haramdan kaçınma
v.		80/5, 220/2
verd	:	gül
v.		317/3
vesme	:	rastık, kaşa sürülen boya
v.		248/2, 284/3, 1/1-M
vesmeliḳ	:	rastık sürülecek yer
v.		239/4
vesvās	:	şeytan
v.-ı		102/9
-veş	:	gibi
bahādır-v.		102/9
peri-v.		27/2
meh-v.		337/4
visāḳ	:	bağ, ilişki, antlaşma, sözleşme
v.-dın		319/4
viṣāl	:	ulaşma, kavuşma
v.		14/2, 33/5, 159/6, 184/7, 217/5, 223/6, 224/1, 360/1, 362/1

v.-i çihre 333/6
bezm-i v. 145/4
cām-ı v. 197/5
ṣubh-ı v. 259/7, 379/4
v.-iñg 296/4
v.-iñge 50/1
v.-iġa 245/4

viṣāl-i çihre : yüzüne kavuşma arzusu
v.-i ç.-sidin 333/6

virān : yıkık, harabe
v. 130/1, 240/2, 256/2, 262/2, 339/4, 378/2, 425/32-R
divāne-i v. 18/1
v. bol- 70/2
v. (it-) 70/2
v. (kıl-) 85/2, 86/2, 208/3
v.-nı 194/3, 331/5
v.-ım 313/3
v.-ımdın 244/4
v.-ı 134/5

virāne : yıkılmış, harap olmuş
v. 87/4, 183/7, 187/6
v.-i hecr 362/4
v.-i muḥaḳḳar 21/7
v.-niñg 213/7

virāne-i muḥaḳḳar : hor ve hakir görülmüş virane
v.-i m. 21/7

virānlıġ : yıkılmış, viranlık
v. 189/1, 377/2
v.-ım 36/1

vuḥūş : yabani hayvanlar
v. 386/3

vü : ve (krş. u, ü)

Y

yā :	ey, hey
y.	4/4, 11/1, 26/2, 26/7, 39/2, 59/9, 104/3, 105/6, 123/1, 125/1, 140/5, 161/4, 173/5, 218/6, 237/3, 141/4, 259/3, 280/5, 314/4, 346/5, 363/4, 364/3, 364/6, 375/3, 382/7, 385/2, 386/9, 391/4, 396/3-R, 417/24-R
yā :	yay
y.	140/6, 164/1, 164/8, 233/2, 284/3
oķ u y.	170/5
y. (bol-)	372/3
y. (ķıl-)	204/5
y.-sın	77/4
y.-dur	136/4
ya/yā :	ya, ya da, veya
y.	12/3
y... y.	101/7, 106/9, 113/5
y... y... y.	93/2
yabani :	ıssız yerde yaşayan, vahşi
y.	155/3
yād :	hatırlama, anma, akla gelme
y.	104/4, 105/2, 196/5, 240/3, 332/2
y. (it-)	34/5, 119/2, 198/3, 218/1, 268/1
y. (iyle-)	105/1, 105/2, 125/4, 331/6
y.-ımġa	318/1
y.-ıma	220/7, 348/1
y.-ımda	124/1

y.-ı		290/3, 314/5
y.-ını		235/6
y.-ıda		331/1
y.-ıdın		55/7
yād-gār	**:**	hatıra, anılık
y.		325/5
yafraġ	**:**	yaprak
y.		258/2
y.-ı		364/1, 365/6
y.-ıda		185/2
y.-ların		381/5
yaġ	**:**	yağ
y.		192/3
yaġ-	**:**	yağmak
y.-ar		243/4
y.-uptur		295/2
y.-dı		131/1
y.-ġan		244/4
y.-ıb		213/6
y.-arda		289/4
yaġdur-	**:**	yağdırmak
y.uptur		120/2
y.-sa		73/4, 145/3, 262/7
y.-uñ͡g		229/1
y.-up		265/3

	y.-ġaç	140/6
	y.-ġalı	238/3
	y.-madıñ͡g	208/5
	y.-ma	207/3
yaġın :		yağmur, yağış
	y.	21/2, 76/7, 140/5, 213/7
yaġlıg :		mendil
	y.	281/5
	y.-ıñ͡g	300/1
	y.-ın	281/1
yaġmā :		yağma, çapul, zorla mal alma
	y. (ḳıl-)	121/1
	y. vü ḳatl	64/5
	y.-sı	102/4
yaġmur :		yağmur
	y.-ı	213/6
yāh :		buz
	zahid-i y.	406/13-R
yaḫşı :		güzel, iyi
	y.	34/2, 83/4, 95/5, 161/6, 178/4, 193/2, 224/3, 235/4, 322/7, 348/1, 357/8
	y.-dur	35/2, 38/7
	y. (irmes)	91/7, 171/2
	y.-ñ͡gnı	83/4, 84/7
yaḫşılıġ :		yakışıklılık, güzellik

y.		193/2
yaḫşıraḳ	:	çok güzel, çok yakışıklı
y.		93/6, , 198/1-6, 352/4, 353/5, 354/3
yāḫūd/yāḫud	:	yahut, veya, iyisi
y.		26/2, 42/5, 47/5, 119/1,151/5, 257/7, 278/1, 281/3, 295/2, 298/5, 344/5, 352/3, 364/3, 364/6
yaḳ-	:	yakışmak, etkilemek; sürmek
y.-ma		80/5, 220/6
yaḳa	:	yaka
y.		13/2, 15/6, 97/7, 120/4, 366/3
y.-m		303/7
y.-mnı		74/4
y.-sı		30/7
yaḳıl-	:	yakılmak
y.-ıp		65/5
y.-madım		288/5
y.-maġay		242/1
yaḳın	:	yakın, açık, kesin
y.-dur		150/6
yaḳīn	:	kesin olarak bilme
y.		63/7, 383/6
Ya'ḳūb	:	Yakup Peygamber
y.		388/9
yāḳūt	:	yakut
y.		115/4

y.-ı a ḥmer	1/3
y.-ı nāb	51/8, 184/3
yākūt-ı aḥmer :	kırmızı yakut
y.-ı a.	1/3
yāḳūt-ı nāb :	saf yakut
y.-ı n.	51/8, 184/3
yalan͡g :	yalın, çıplak
y.	15/6, 85/3, 86/4, 315/8
yalbar- :	yalvarmak
y. ur	250/7
y.-dılar	232/6
yalġan :	yalan
y.	37/5, 59/6, 137/7, 180/1, 181/1, 283/3
çın u y.	180/2
yalġanlıg :	yalanlı
y.	377/5
yalġuz :	yalnız
y.	222/5, 297/3
y. (ir-)	146/2
yalın :	yalım
y.	52/7
y.-dın	60/1, 81/1
y.-ıça	79/6
yaltan :	yuvarlak, yuvarlanan
eşk-i y.	307/2

yaman	**:**	kötü
y.		75/3, 83/4, 114/5, 198/5, 224/3, 239/5, 348/1, 354/1, 357/8, 407/14-R
y.-dın		83/4, 95/5, 171/2, 171/6, 326/5
y.-ım		83/4, 337/7
y.-mu (imes)		161/6
yamanlıġ	**:**	kötülük, uğursuzluk
y.		84/7
yamġur	**:**	yağmur
y.-dın		369/1
y.-ı		55/8, 289/4, 325/4
yan	**:**	yan, taraf; yakın
y.		43/4, 19/3, 19/5, 100/1, 120/2, 125/4, 131/5, 139/3, 206/4, 213/7, 248/3, 263/6, 281/2, 281/4, 281/5, 306/7, 342/4, 378/8, 385/2, 386/6, 388/4, 1/8-M, 409/16-R
y.-dur		140/9
y.-dın		5/4, 43/4, 177/1
y.-ımġa		65/1
y.-ımdadur		118/5
y.-ımdın		244/2
y.-ıñ͡g		221/6
y.-ıñ͡gda		50/6
y.-ıġa		299/3
y.-ıda		36/2, 61/2, 123/4, 177/1, 347/1, 384/2
y.-ındağı		317/3
yan-	**:**	dönmek, tekrar etmek; yanmak

y.-ur		66/1
y.-ar		192/3, 244/2
y.-dım		308/3
y.-sa		60/1
y.-ıp		66/1
y.-arda		374/2
y.-madım		309/1
yana	**:**	yine, tekrar
y.		14/5, 20/6, 23/7, 27/9, 49/1, 54/8, 58/2, 59/9, 76/2, 79/8, 101/5, 101/6, 122/3, 129/1, 137/6, 138/1, 182/1, 196/2, 203/2, 219/1, 222/2, 225/2, 227/1, 234/4, 236/1, 236/6, 238/1, 238/9, 277/7, 288/6, 300/2, 300/3, 317/5, 343/2, 349/1, 350/1-7, 357/5, 358/1-7, 366/5, 372/2, 375/6, 377/5, 385/5, 386/7, 391/5
y.-ġa		27/9
yānā	**:**	güç, kuvvet
y.		1/6
yandaş-	**:**	yaklaşmak, yanaşmak
y.-sa		257/6
y.-ıp		71/1
yandur-	**:**	döndürmek, geri çevirmek, yandırmak
y.-dı		360/4
y. (!)		140/9
yan͡gı	**:**	yeni
y.		134/8, 176/5, 330/3
yan͡glıġ	**:**	gibi, benzer, denli

y.		13/5, 22/3, 22/7, 26/6, 27/5, 43/2, 68/1, 68/7, 78/6, 85/2, 86/2, 98/5, 106/8, 108/5, 116/5, 139/2, 140/2, 142/4, 188/1-7, 190/1-7, 191/1-9, 215/6, 223/3, 225/6, 241/8, 246/5, 247/2, 256/2, 269/7, 283/3, 286/3, 291/6, 293/6, 309/5, 345/5, 347/1, 368/1, 368/2, 394/1-R
y.-dur		30/3, 251/4
y.-nı		281/6
yan͡gıl-	:	yanılmak, hata yapmak
y.-madı		304/7
y.-maġay		242/3
ya'nī	:	yani, demek, şu demek, doğrusu, sözün kısası
y.		21/7, 140/9, 247/5, 251/6, 265/7, 304/5
y. (ki)		295/7, 425/32-R
y. (kim)		41/4
yap-	:	yapmak; kapamak, örtmek
y.-tım		370/3
y.-tın͡g		354/4
y.-tı		69/2, 114/7
y.-ḳıl		370/3
y.-ḳan		375/5
y. ḳaç		201/2
y.- ḳanda		79/2
yapış-	:	yapışmak
y.-ur		226/5
y.-mış		391/3
y.-ıp		298/5, 305/4

y.-ıñĝ	85/2, 318/3
y.-ı	71/1, 153/7, 279/7
y.-ıdın	126/6
y.-lar	256/1
y.-lardın	25/1
y.-mu	29/1
yār-ı vefā-dār :	vefalı sevgili
y.	84/6, 179/7
yar- :	yarmak, yarıp açmak
y.-ur	3/8, 122/1
y.-dı	199/2
y.-sa	134/4
y.-ıp	2/3, 365/7
y.-ıban	97/6, 252/4
yara :	yara
y. (ķıl-)	74/4
y.-sı	18/1, 147/3
y.-sın	67/1
y.-sıġa	98/7
y.-mdın	243/6
y.-lar	296/3
y.-lardın	195/2
yārā :	güç, kuvvet
y.	100/8
yaraġ :	hazırlık

y.-ın		142/5
yaraş-	**:**	yaraşmak, uygun gelmek
y.-ur		16/2
yarat-	**:**	yaratmak
y.-ur		390/3
y.-ıptur		58/6
y.-maydur		200/4
yā Rāb	**:**	Ey Allahım
y.		3/12, 56/3, 57/1-7, 83/1-7, 91/4, 138/7, 175/5, 203/6, 207/2, 209/6, 209/7, 253/1, 256/2, 317/1, 317/2, 323/1, 349/1
yāre	**:**	yara
y.-ler		131/1, 131/4
y.-si		70/5
yarıl-	**:**	yarılmak, açılmak
y.-ıp		65/4
yarım	**:**	yarım
y.-ı		188/4
yārlıķ	**:**	yarlık, ferman
y.		315/6
yarmaġ	**:**	sikke, para
y.-ı		365/7
yarmaş-	**:**	tırmanmak
y.-ıp		71/4
yārsız	**:**	yarsız, sevgilisiz
y.		47/7

yaru- : aydınlatmak

y.-dı 303/2

y.-sa 187/6

y.-may 220/8

yaruġluġ : parlaklık

y. 104/2

yāruḳ : aydınlık, parlaklık

y. 230/2

yār u mu'temed : sevgili ve güvenilir

y. u m. ḳıl- 222/1

yarut- : aydınlatmak, ışıtmak

y. 88/6, 106/7, 368/4

y.-a almas 352/2

y.-ur 315/4

y.-mış 109/3, 162/2, 162/6

y.-tı 154/6

y.-sa 344/4

y.-uñg 224/4

y.-up 63/2, 99/5, 314/6, 318/4

yarutmaġ : aydınlatma, parlatma (krş. yarutmaḳ)

y.-nı 169/4

yarutmaḳ : aydınlatma, parlatma (krş. yarutmaġ)

y.-ḳa 324/2

yas : matem, keder

y. 212/5

yasa-	:	yapmak, düzeltmek, kurmak, işlemek, süslemek
y.-dı		367/3
y.(!)		245/2
y.-salar		302/5
y.-n͡g		14/7
y.-n͡gız		11/8
yasal-	:	yapmak, düzenlemek, inşaa etmek, kurmak
y.-ġay		72/4
yāsemīn	:	yasemin
y.		185/5
yastan-	:	yaslanmak, baş koymak
y.-ıp		66/7
y.-madım		309/6
yaş	:	yaş, göz yaşı
y.		10/2, 42/6, 65/3, 197/2, 265/2, 375/1
y. (tök-)		252/4, 340/2
y.-ım		30/6, 68/1, 95/3, 111/2, 207/2, 218/3, 251/1, 302/1, 302/6, 369/3
y.-ımda		345/3
y.-ın͡gnı		69/8
y.-ını		94/6
y.-ıdın		70/1, 137/5, 320/4
y.-lar		230/5
y.-lardın		213/2
yaş	:	yaş, ömür

y.-ıñg		207/2
yaşar-	:	yaşarmak, ıslanmak
y.-ur		30/6
yaşıl	:	yeşil
y.		284/1-6, 292/1, 344/1, 344/5
yaşun-	:	saklanmak, gizlenmek
y.-mış		184/4
yaşur-	:	saklamak, gizlemek
y.-duñg		219/6
y.-dı		340/3
y.-gay		1/7-M
y.-ay		195/2
y. (!)		173/4
y.-ġan		388/7
y.-up		62/4
y.-masa		44/5
y.-ma		230/2
yaşurun	:	gizlice
y.		61/3, 350/3, 350/4
yat-	:	yatmak
y.-ıp min		293/4
y.-ıp		3/2
y.-sam		327/4
y.-sa		71/1, 356/6
yat	:	yabancı

y.		101/3
yāve	:	saçma, boş; saçma sapan söz
y.		246/6
yāver	:	yardımcı, imdat edici
y.		379/6
yavu-	:	yaklaşmak
y.-man͡g		224/5
yavuş-	:	yaklaşmak
y.-tu		147/3
yavut-	:	yaklaştırmak
y.-ung		224/5
yay	:	yay (krş. yā)
ok u y.		1/4-M
yay-	:	yaymak
y.-ıp		31/6
yayıl-	:	yayılmak
y.-dı		135/4
y.-ġan		201/2
yaz-	:	yazmak, yaymak, saplamak, haksızlık etmek, günaha girmek
y.-ar min		177/5, 272/3
y.-ar		56/5, 338/3
y.-ıptur		177/2
y.-gay		201/1
y.-ganda		241/5

y.-ıp		135/2
y.-dım		291/1
y.-madım		4/5
y.-madıñg		215/2
y.-madı		21/6
y.-sam		353/4
y.-ma		341/4
yazġur-	:	suçlamak, yargılamak, kabahtli görmek
y.-up		62/6
y.-ma		178/5
y.-mañg		183/6
yazıl-	:	yazılmak, yüreği rahatlamak
y.-ıptur		346/6
y.-sa		55/2, 341/4
y.-ġan		18/3, 18/5, 316/5
y.-ıp		65/2
yazmaġ	:	yazma, yazış (krş.yazmaķ)
y.-ıda		291/2
yazmaķ	:	yazma, yazış (krş.yazmaġ)
y.		177/7, 281/5
ye'cüc	:	ye'cüc kavmi
y.-ı vefā		108/5
yed	:	el
y.		131/2
y.-i beyzā		298/7, 376/4

yed-i beyzā	:	Hz. Musa'nın Firavuna karşı mucize olarak görünen parlak eli
y.		298/7, 376/4
yek	:	bir, tek
y.		61/5
yek-sān	:	düz, bir, birlikte, eşit
y.		270/1, 378/7, 420/27-R
y.-dur		137/5, 140/7, 362/6
yeldā	:	uzun
y. (şebi)		166/1
ḥacet-i y.		155/1
yeñgi	:	yeni
y.		26/8
ye's	:	ümitsizlik, keder
y.		276/6
yetiş-	:	yetişmek, ulaşmak, kavuşmak (krş.yitiş-)
y.-tiñg		51/2
yıġ-	:	yığmak, toplamak, hazırlamak
y.		193/1
y.-ar		185/3, 322/2
y.-arga		71/2
yıġaç	:	ağaç
y. (tübi)		330/5
yıġdur-	:	yığdırmak
y.-ġan		57/7

yığıl- : yığılmak, toplamak, biriktirmek

y.-sun 248/4

y.-ġan 140/8

yıġla- : ağlamak

y.-r min 321/1-7

y.-r 34/3, 51/3, 182/3

y.-dım 165/7, 371/4

y.-dı 121/2

y.-ġay 141/3, 277/2, 369/1, 369/2, 368/3, 369/4, 369/5

y.-ġum 139/1

y.-sam 157/1, 158/2

y.sa 369/5

y.-ġıl 276/1, 276/2, 276/3

y.-n͡g 128/1

y.-p 47/5, 97/7, 340/4

y.-y 44/7

y.-y (yürü-) 87/2

y.-mas 67/5

y.-madı 261/3

y.-ma 199/3

yıġlamak : ağlama, ağlayış

y. 5/6

yıġlat- : ağlatmak

y.-ma 78/6

yıķ- : yıkmak, devirmek, bozmak

	y.-mış	175/4
	y.-tı	92/3, 346/6
	y.-ḳanını	36/4
	y.-ıp	268/4
	y.-madı	213/6
yıḳıl-	:	yıkılmak
	y.-dım	194/5
	y.-ġay	388/8
	y.-gan	187/6
	y.-ıp	76/1, 76/2
	y.-masun	356/2
yıḳılġur:		Yıkılıcı, yıkılacak olan
		36/4
yıl	:	yıl, sene
	y.	38/7, 153/2, 361/4,
	ay u y.	254/7
	y.-ga	274/6
	y.-ça idi	147/2
	y.-lar	249/8, 259/2, 361/5
	y.-lardur	28/8
yılan	:	yılan
	y.-dur	249/5
	y.-ıñg	364/6
yıraḳ	:	uzak
	y.	225/5, 263/7, 314/2, 334/4, 430/37-R

y.-dın		319/3
y.-tın		73/1, 380/3
yırt-	:	yıtmak
y.-ıp		97/7
yırtuķ	:	yırtık
y.		303/7
yi-	:	yemek, uğramak, tutulmak, üzmek, tedirgin etmek
y.-r		165/3
y.-p		108/2
y.-men		250/4
y.-mes		113/6
y.-me		295/6, 322/5, 340/7
yiber-	:	göndermek, yollamak
y.-diñg		218/5
yiğit	:	yiğit, delikanlı, genç
y.		234/7
yigitlik	:	yiğitlik, gençlik, delikanlılık
y.-niñg		153/3
y.-de		110/6
yil	:	yel, rüzgar
y.		22/3, 337/1
y.-ge		35/1
y.-din		96/5, 176/6, 183/4, 203/3, 233/6, 238/7, 332/4, 337/1
y.-i		63/3
y.-idin		183/7, 323/1

yilek : yelek

y. 13/2

y.-de 72/5

yimrül- : yıkılmak, çökmek

y. 150/6

yin͡g : elbise kolu, kabı

y.-in 316/6

yir : yer, yeryüzü

y. 56/3, 204/1, 238/4, 240/1, 260/4, 322/2, 400/7-R

y. ü kök 67/3

y. (bol-) 370/7

y. (tut-) 18/1

y. (yüzi) 311/1, 354/2

y.-ni 260/4

y.-ge 58/2, 77/2, 123/3, 208/6, 355/6, 363/2, 389/1

y.-geçe 137/2

y.-de 23/6, 77/3, 117/5, 135/2, 265/7, 274/4, 313/5, 378/7

y.-deki 258/2

y.-din 88/5

y.-im 299/2, 386/6

y.-ler 174/2

yir ü kök : yer ve gök

y. ü k.-de 67/3

yir yüzi : yer yüzü

y. y.-ni 311/1, 354/2

yit-	**:**	yetmek, ulaşmak, dönmek
	y.-er	43/2, 43/9, 102/4, 123/6, 133/5, 137/2
	y.-üptür	318/5
	y.-miş	296/5, 307/5
	y.-ti	34/3, 65/1, 203/5, 227/3, 245/2, 268/4, 377/8, 382/5
	y. key min mü	359/3
	y.-key	4/5, 104/9, 251/7, 273/5
	y.-sem	127/2
	y.-sen͡g	340/7
	y.-se	45/7, 102/8, 214/7, 226/4, 289/6, 299/1, 370/7, 388/4
	y.-ey	308/2
	y.-sün	245/4
	y.-gil	12/5
	y.-in͡g	339/5
	y.-e	5/5
	y.-erçe	260/4
	y.-ken	242/4, 348/1
	y.-kendin	113/7
	y.-ip	116/4, 250/2, 302/2, 307/6, 309/2, 332/5
	y.-iben	317/1, 423/30-R
	y.-keç	89/6, 128/6, 134/2, 251/7, 300/3, 364/1
	y.-kende	71/5, 146/2, 305/4, 348/3
	y.-künçe	313/5
	y.-men	1/11-M
	y.-mes	3/6, 4/9, 66/6, 105/8, 184/6, 272/6, 348/2, 359/3

	y.-medi	75/2, 348/3
	y.-megey	374/5
	y.-mesün	83/1
	y.-meyin	370/6
yitiş-	:	ulaşmak, kavuşmak
	y.-tim	235/4
	y.-key	88/1
	y.-keç	298/5, 388/1
	y.-mes	168/5
yitişmek	:	yetişme, varma
	y.	88/2, 287/3
yitkür-	:	yetiştirmek, ulaştırmak
	y.-ür	47/3
	y.-düñg	324/3
	y.-di	99/1, 424/31-R
	y. (!)	30/6, 43/8, 217/4, 314/4, 359/5
	y.-gil	91/5
	y.-üñg	229/6
	y.-üp	77/1, 228/3
	y.-gey	251/3
	y.-mes	258/5
	y.-mediñg	232/7
	y.-medi	381/3
yitti	:	yedi (sayı)
	y. (eflāķ)	157/4

yitür-	:	yitürmek, kaybetmek
y.-dün͡g		219/2
y.-di		218/4
y.-gey min		368/5
y.-gey		409/16-R
yoḳ	:	yok, değil
y.		5/7, 11/6, 14/1, 22/4, 24/5, 24/7, 36/4, 37/2, 43/6, 45/5, 53/6, 59/9, 61/5, 61/7, 78/3, 84/9, 91/4, 91/5, 101/8, 104/6, 104/7, 107/2, 109/2, 110/3, 111/5, 114/5, 126/4, 126/7, 129/9, 135/5, 136/2, 145/5, 150/2, 150/7, 151/1, 155/4, 155/6, 170/4, 175/2, 176/3, 178/2, 190/5, 198/4, 199/1-6, 202/4, 205/1-7, 208/3, 214/4, 217/3, 218/7, 223/2, 232/1-4, 234/7, 235/6, 240/2, 247/2, 259/1, 275/4, 289/1, 293/5, 294/3, 294/5, 313/8, 319/2, 321/2, 335/5, 348/3, 353/1, 358/3, 368/2, 369/1, 376/4, 377/2, 378/3, 380/7, 382/4, 1/3-M, 1/9-M, 420/27-R425/32-R
y.-turur		33/1, 40/5, 70/2, 217/1, 220/2, 262/1, 273/4, 298/2, 347/2, 351/7
y.-tur		15/1, 25/8, 38/1, 55/1, 104/8, 105/6, 125/3, 132/5, 203/7, 226/3, 287/2, 331/1, 341/1, 345/5, 353/1, 353/2
y. (it-)		151/2
y. (ḳıl-)		286/1
y. -mış		4/4
y. (idi)		93/5, 164/8
y. (irmiş)		149/2
y. (irse)		130/4, 278/2, 322/2
y. (ise)		181/4
y.-tın		294/3

y.-ı	290/4
y.-ın	327/5
y.-ıġa	182/4
y.-ıdın	380/6
y.-larġa	349/1
y.-mudur	189/1, 220/1
yoḳla- :	yoklamak, araştırmak
y.-ġay	36/1
yoḳluḳ:	yokluk, bulunmayış
y.-ıdın	273/4
yoḳsa :	yoksa
y.	2/9, 16/7, 32/3, 57/3, 93/5, 208/3, 238/6, 280/7, 290/1, 371/6, 385/2, 386/5
yok u bar :	yok ve var
y. b.-ım	41/4
yol :	yol
y.	134/7, 183/6, 187/3, 220/8, 276/6
y.-dur	221/6
y.-ġa	76/2, 140/9, 371/6
y.-da	29/7, 217/7, 366/4
y.-dın	244/2
y.-um	33/6
y.-un͡g	1/3, 147/2, 293/4
y.-un͡gda	70/1
y.-ı	37/7, 146/3

y.-ı mudur		122/7
y.-ın		64/5, 1/5-M, 1/6-M
y.-ıġa		73/5, 240/5, 314/6
y.-ıda		91/3, 145/2, 223/7, 371/2, 387/3
y.-ında		116/8
y.-ıdın		62/1, 214/7, 246/3, 305/1
y.-lar		213/7
yoluḳ-	:	karşılaşıp görüşmek, buluşmak
y.-tum		308/2
y.-sa		1/5-M
yögürt-	:	koşturmak
y. -ür		201/3
yörü-	:	yürümek
y. -r min		15/2
y.-p		332/9
yu-	:	yumak, yıkamak
y.-dum		244/1
y.-dun͡g		248/6
y.-dı		88/6, 245/6
y.-ġay		302/6, 319/5
y. (!)		58/8
yuḳḳarı	:	yukardaki
y.-ġı		191/1
yum-	:	yummak, kapamak
y.-ay		21/4

y.-up		10/7, 67/5, 164/4
y.-mayın		223/2
yumrul-	:	yumrulmak
y.-dı		92/3
Yūsuf	:	Hz. Yusuf
y.		194/7, 390/3
yut-	:	yutmak
y.-adur		319/2
y.-ar		59/1, 252/3, 252/5
y.-un͡g		224/6
y.-up		63/1, 63/7, 73/1, 255/2, 318/3
y.-ardın		309/1
yutmaġ	:	yutma, yutuş (krş.yutmaḳ)
y.-ımnı		276/4
yutmaḳ	:	yutma, yutuş (krş.yutmaġ)
y.		134/6
y.-ḳa		105/5
yügürük	:	koşan, rahvan at
y.		10/2
yügür-	:	koşmak, seyirtmek
y.-ür		65/3
y.-dün͡g		219/4
y.-gay		68/1
y.-sem		94/5
y.-üp		76/1

	y.-mey	430/37
yük	:	yük
	y.	10/6, 116/8
	y. (irür)	116/7
	y.-ni	88/2, 249/8
	y.-i	110/3
	y.-in	10/6, 223/4, 339/7, 356/4
yüklen-	:	yüklenmek
	y.-se	316/5
yür-	:	yürümek
	y.-miş	71/6
yürek	:	yürek, kalp
	y.	225/2
	y.-im	298/1, 298/2, 305/1, 305/2, 312/2, 318/4
	y.-imni	298/2
	y.-in	76/3
yürü-	:	yürümek
	y.-p	87/2, 3/3
	y.-ün͡g	88/5
yüz	:	yüz, çehre
	y.	4/6, 17/4, 34/5, 54/6, 65/6, 84/3, 88/5, 96/1, 127/3, 132/3, 158/4, 163/1, 189/1, 196/2, 274/6, 278/4, 302/1, 302/2, 303/3, 346/1, 353/2, 355/5, 388/3, 390/3,, 285/4, 108/1
	y. ü cism	31/2
	y. ü hal	255/4
	y. ü haṭ	289/2

y.-ini		93/4, 95/4, 220/3, 285/1, 311/1, 354/2
y.-ige		79/2, 138/2, 255/1, 278/1, 278/5, 353/2
y.-ide		79/2, 245/6, 312/7
y.-inde		21/3, 312/5, 335/1
y.-idin		44/9, 47/7, 253/2, 302/3
yüz	:	yüz (sayı)
y.		1/2, 4/9, 19/4, 22/6, 38/2, 47/5, 55/1, 64/1, 64/5, 72/3, 79/8, 83/5, 93/4, 101/1, 107/1, 108/1, 109/5, 119/5, 121/4, 124/2, 125/5, 135/6, 140/3, 140/4, 141/2, 141/5, 153/2, 155/5, 157/6, 178/7, 195/5, 196/5, 197/6, 198/3, 198/5, 203/3, 208/3, 208/5, 213/2, 222/5, 227/5, 230/8, 237/8, 238/2, 252/2, 257/1, 262/2, 275/4, 283/1, 283/1, 294/3, 307/6, 308/1, 308/4, 308/7, 315/6, 324/1, 332/2, 341/7, 343/1, 343/3, 343/4, 344/5 353/4, 353/5, 358/2, 360/2, 361/5, 410/17-R
y. (tümen)		72/2, 107/5, 109/8, 135/2, 175/5, 199/1, 224/2, 341/4
yüzlen-	:	yüzünü dönmek, yönelmek, -e doğru ilerlemek, ilgilenmek
y.-ip		64/3
y.-ni		208/6
y.-se		43/4

Z

zād : doğma, doğuş

z. 240/5, 332/9

z.-ı ebed 308/6

peri-z. 105/4

z.-nıñg 220/1

zād-ı ebed : sonsuzluğa doğmak, ölmek

z. 308/6

za'f : zayıflık, kuvvetsizlik

z. 34/1, 66/7, 259/4, 268/5, 341/3, 360/9, 373/2

z.-dın 191/2, 202/5, 338/2

z.-ımdan 348/3

z.-ı 380/8

z.-ın 67/1, 249/8

z.-ıda 309/4

z.-ıdın 259/4, 287/3

za'ferān : kehribar

z. 158/5, 338/3

z.-nı 155/3

z.-ımga 34/3

za'f-ı ḥāl : güçsüz hal

z. h.-im 300/4

za'flıḳ : güçsüzlük, halsizlik

z. 91/3, 66/1, 209/1, 266/2, 269/4

z. dur 391/1

zaġ : karga

z. 120/3, 192/6, 220/3, 422/29-R

z.-lar 119/3

zaḫm : yara

z. 102/8

z. ur- 234/5

z. (imes) 249/2

z.-ġa 25/8
z.-ım 195/2, 236/7
z.-ımġa 148/4
z.-ı 111/2, 239/3, 246/3, 250/2, 378/8, 388/4
z.-ın 390/3
z.-ıġa 237/4
z.-ıda 34/2
z.-ında 47/1
z.-ıdın 75/7, 149/1, 225/4, 243/7
z.-lar 72/2, 114/2, 193/4
z.-lardın 120/3, 375/2
z.-ların 243/2

zāhid : sofu
z. 24/3, 50/8, 61/2, 189/6, 204/7, 238/8, 310/7, 362/5, 406/13-R
z.-ḳa 380/7

zāhidā : ey sofu
z. 27/3, 51/6, 80/5, 223/7, 303/6

ẓāhir : görünen, açık, belli, ışıklı, parlak
ẓ. 28/1, 44/3, 108/2, 134/4, 204/4, 231/2, 257/6, 303/5, 345/4
ẓ. (bol-) 41/8, 102/6, 213/1, 345/3, 370/1
z. (ol-) 184/3, 195/1
z. (it-) 1/4, 37/3, 180/1, 358/2, 377/5
z. (iyle-) 203/6, 325/3, 354/1

zaḥmet : sıkıntı, eziyet
z. 34/1, 155/1
z.-ıġa 320/3

zahmlıḳ : yaralı
z. 343/3, 375/5

żaʼif : zayıf,güçsüz, kuvvetsiz, gevşek
z. 30/9, 225/3, 309/5, 330/5
z.-i bi-ḳarār 214/3

z. (ehli)		146/7, 203/7)
z.-da		104/3
z.-dın		83/1, 326/6
zamāne	:	şimdiki zaman
z.		101/5, 21/6, 190/6, 304/6, 357/7
zāmānî	:	bir an, kısacık bir an
z.-i		238/7, 287/2, 304/5, 360/3
zamānlıġ	:	zamanlı
z.		141/5
żamîr	:	iç, gönül, kalp, yürek, fikir, vicdan
ż.-in͡gdin		40/6
ż.-i.		29/1, 162/6
zār	:	ağlayan, inleyen, zayıf, güçsüz
z.		10/9, 47/1, 81/5, 81/7, 141/3, 157/1, 157/5, 202/5, 219/4, 243/1, 264/5, 336/9, 341/7, 358/5, 388/4
z.-ı nā-tüvān		95/4, 161/4
ʿāşıḳ-ı z.		376/6
lāle-z.		22/5, 341/2
gül-z.		192/2
sāḥat-ı gül-z.		158/4
tāc-ı z.		187/8
ten-i z.		384/8
z. u ser-gerdān		4/1
z. u zebūn		113/3
ḫ˘ār u z.		311/4
z. (zār)		128/1, 141/3
z. (bol-)		286/6
z. (ol-)		175/1
z. (it-)		146/5, 288/3, 384/6
z. (iyle-)		288/3, 349/1
z.-dur		11/3
z. irdingiz		146/6

z.-ġa	354/1
z.-dın	36/4
z.-ın͡gnın͡g	363/5
z.-ıdur	144/2
ẓarāfet:	zariflik, incelik, naziklik
ẓ.	163/7
żarar :	ziyan, eksiklik, kayıp
ż.	38/1, 133/3, 306/3
ż. (ḳıl-)	34/5
zār-ı bî-nām u nisān:	namsız, nişansız, inleyen
z.-ı b. U n.-ım	337/6
zār-ı nā-tüvān :	güçsüz, inleyen
z.-ı n.-dın	95/4
zāri :	ağlayıp sızlama
z.	174/3
zarur :	zorunlu, kaçınılmaz
z.	145/6
zarūret :	çaresizlik, yoksulluk
z.	13/3
zār u ser-gerdān :	inleyen ve sersem
z.	4/1
zār u zebūn :	inleyen ve güçsüz
z.	113/3
zār ü za'if :	inleyen ve zayıf
z.	293/4
zār zār :	inleye inleye
z.	321/3
z̲āt :	kendi,asıl, öz,cevher, saygıya değer kimse
z̲.	109/7
z̲.-ını	58/6
żāyi' :	kayıp, yitik, zarar

ż.		61/7, 379/3
zāyil	:	yok olan, geçen, sona eren, yok
z.		12/2, 254/3, 272/3
z. (bol-)		67/6
z. (iyle-)		108/7
zebān	:	dil, lisan, lügat, lehçe
z.-ı ḥāl		232/6
zebāne	:	alev, ateş yalımı, terazi dili
z.		182/4
z.-si		367/2
zebān-ı ḥāl	:	hal dilince
z.		232/6
zebūn	:	zayıf, güçsüz, aciz, çaresiz
z.		37/7, 253/4
z. u ʿāciz		172/4
ḫ̌ār u z.		322/4
zār u z.		113/3
s.-lardın		104/8
zebūnluḳ	:	güçsüzlük, çaresizlik
hār u z.		224/5
zebūn u ʿāciz	:	güçsüz ve aciz
z.		172/4
zenbūr	:	arı
z.-nıñ		317/6
zecr	:	yasak etme, zorlama, kovma, eziyet
z. (iyle-)		59/8
-zede	:	tutulmuş, çarpılmış, ugramış
ġam-z.		245/3
zehr	:	zehir
z.		12/8, 96/4, 197/5,
z.-i firaḳ		26/7
z.-i ġam		359/2

z.-i hecr 186/6, 325/2

z.-i ḳātil 155/6

z.-ālūd 42/4

z.-ḫand 111/6, 114/3

z. (bol-) 226/1

z.-durur 226/7

z.-din 206/8

z.-idin 148/4

z.-iġa 51/8

zehr-ālūd : zehirli, zehire bulaşmış

z. 42/4, 54/3, 114/3, 226/5

zehre : yiğitlik, cesaret

z. 91/4, 208/3

z.-m 65/4

zehr-ḫand : acı acı gülme

z. 111/6, 114/3

zehr-i çeşm : gözün zehiri

z.-i ç.-in͡g 272/2

zehr-i firāḳ : ayrılık zehiri

z. 26/7

zehr-i hecr : ayrılık zehiri

z.-i h. (iyle-) 115/3

zehr-i ḳātil : öldüren zehir

z. 59/5, 155/6, 272/2

ẕeḳan : yüzün alt ucu, çene

ẕ. 63/2

ẕ.-da 123/4

ẕ.-nın͡g 60/4

zekāt : zekat

z. 88/6, 89/3, 90/4

z.-ı 373/6

zemānlıġ	**:**	zamanlık, anlık
z.		153/2
zemen	**:**	zaman
rüsvāy-ı z. (ḳıl-)		238/7
zemm	**:**	yerme, kınama, ayıplama
z.-I		224/7
zemzeme	**:**	ezgi, nağme, çığlık
z.-i bi-hādane		367/7
zemzeme-i bî-ḫodāne	**:**	kendinden geçmişçesine çıkardığı ses, çığlık
z.-i b.		367/7
zenaḫ		çene
z.		406/13-R
zenaḫdān	**:**	çene
çāh-ı z.		71/4
z.-ın͡g		335/3
z.-ın͡gda		353/3
zencîr	**:**	zincir
z.		96/1, 113/2, 177/6
z.-i cünūn		16/5
z.-i gisū		238/2
z.-i zülf		119/4
z. ü bend		114/1
z.-i		345/1, 382/2
z.-iga		91/7
z.-ide		113/1
zencîr-i cünūn	**:**	delilik zinciri
z.-i c.		16/5
zencîr-i gisū	**:**	saçının zinciri
z.-i g.-sında		238/2
zencîr-i zülf	**:**	saçının zinciri
z.-i z.-ün͡g		119/4

zencîr ü bend :		zincir ve bağ
z. ü b.		114/1
zeng	**:**	zenci; pas, kir
z. (iyle-)		209/5
zengār	**:**	bakır pası türünden göztaşı, pas
z.		344/6, 379/3
iḳtizā-yı çerh-i z.		117/6
şingerf ü z.		274/1
z.-ı		379/3
zenglik	**:**	paslı
z.		338/5, 388/6
zer	**:**	altın
z.		303/5, 339/6
z.-i sipihr		347/4
z.-beft		3/1
zer-beft	**:**	altın sırma ile dikilmiş elbise
z.-idin		3/1
zerd	**:**	sarı
çihre-i z.		289/3
zer-efşān	**:**	altın saçan
z.		233/1
zerḳ	**:**	hile, riya; iki yüzlülük
z.		369/4, 372/6
z.-nı		290/5
zer-kār	**:**	altın işleme, sırma ile işlenmiş
şemme-i z.		
ẕerre	**:**	çok küçük parça, zerre
z.		208/4, 254/2, 316/4, 317/4, 394/1-R
z.-ni		215/4
z.-ġa		61/5, 89/3, 145/9
z. -i		167/6, 275/2
zerrīn	**:**	altından; altın gibi parlak, sarı

z.		133/2
zevāl	**:**	yok olma, sona erme
z.		259/3, 317/4, 339/6
z̲evḳ	**:**	zevk, lezzet, keyf
z̲.-i ṭaleb		60/6
z̲. u mekr		271/7
z̲.-ını		319/5
z̲evḳ-i ṭaleb	**:**	dileme zevki
z.		60/6
zevrāḳ	**:**	içki kadehi, sandal, kayık
z.-ı can		47/3
zevrāḳ-ı can	**:**	can gemisi
z.		47/3
zîb	**:**	süs, bezek
z.		125/1, 177/3, 224/4, 225/4
z.-i ḥüsn		177/2
z.-iġa		191/8
zîb-i ḥüsn	**:**	güzelliğin süsü
z.		177/2
zibā	**:**	süslü, zihnetli, güzel
z.		257/1
büt-i z.		12/1, 100/1
zihî	**:**	şu, bu; ne güzel, ne iyi
z.		2/1, 17/1, 50/1, 98/1
z̲ikr	**:**	anma, adını söyleme, anılma
z̲. ü tesbih		155/8
z̲. (it-)		58/5, 186/3
z̲.-i		82/3, 240/5, 250/2
z̲.-ini		335/8
z̲.-in		49/3
z̲.-idin		2/9, 55/9

ẕikr ü tesbih : zikir ve tesbih
ẕ. 155/8
ẕillet : alçak, aşağılık, horluk
ẕ.-iğa 153/4
zindān : zindan
z.-nı 194/2
z.-ı 38/6
z.-ıda 129/1
z.-ıdın 238/4
zinde : uyanık, zinde
z.-darlıg. 289/6
z.-dil 55/6
zinde-dārlığ : uyanık kalma, uyanıklık
şeb-z. 289/6
zinde-dil : yüreği canlı olan
z. 55/6
zindegāni : dirilik, hayat, yaşayış
āb-ı z.-dür 353/3
zînet : süs, bezek
z. 233/1
z.-i 225/5
zinhār : sakın, asla
z. 10/8, 58/8, 84/7, 190/4, 191/7, 242/1, 242/4, 243/8, 271/1, 275/5, 372/4, 389/7
zîrek : anlayışlı, uyanık, zeki
z. ü dānā 113/8
zîver : süs, bezek, ziynet
z. 11/6
żiyā : ışık, aydınlık
z.-dur 136/1
ziyān : zarar, kayıp
z. 366/4

z. u sūd		351/6
z.-dın		366/4
zîc	:	yıldızların yerlerini ve dolaşmalarını göstermek için hazırlanmış cetvel.
z.-ni		222/6
ziynet	:	süs, bezek
z.		4/7
ẓuhūr	:	görünme, meydana çıkma, baş gösterme
z.		44/4
z. iyle-		238/3
ẓulemāt	:	karanlıklar
z.		90/3, 90/5
ẓulm	:	haksızlık, zulüm, eziyet
ẓ.		13/7, 36/7, 83/5, 157/5, 220/1, 256/4, 378/1
tiġ-i z.		121/6
ẓ. u kin		196/7
bi-dād u z.		184/5
cevr ü z.		321/3
ẓ. (it-)		45/6, 155/3, 156/3, 382/1
ẓ. (iyle-)		85/2
ẓ. (ile)		143/5, 220/1, 288/2
ẓ. (imes)		155/3
ẓ. (irür)		156/3
ẓ.-ni		343/5
ẓ.-i		12/4, 83/5, 150/5, 377/8, 381/5
ẓ.-in		206/2, 215/7
ẓ.-iġa		116/6, 350/7
ẓ.-idin		59/9, 165/8, 250/7, 381/3
ẓ.-leridin		171/5
ẓulmāt	:	karanlıklar (bkz. ẓulemāt)
ẓ.-ıdın		106/8, 114/7

ẓulmet :	karanlıklar
ẓ.	89/1, 140/8, 307/4
ẓ.-āsā	106/7
z.-ġa	1/6
ẓ.-de	140/8
ẓ.-in͡gdin	259/6
ẓulmet-āsā :	karanlık gibi, karanlığa eş
ẓ.	106/7
ẓulm u kin :	zulüm ve kin
ḏ.	196/7
āyin-i ẓ. k.	64/1
ẓu-zeneb :	kuyruklu
ẓ.	385/6
zücāc :	sırça, cam, şişe
z.	96/5
zühd :	kendini ibadete verme
z.	24/6, 91/7, 220/2, 241/6, 337/7
lāf-ı z.	137/7
z. ü riyā	290/5
z. (bimi)	118/6
z. (huffāsı)	109/3
z. (ehli)	320/6
z.-din	206/7
z.-üm	352/5
z.-üme	147/5
zühd ü riyā :	sofuluk ve iki yüzlülük
z.	290/5
zühd ü veraʿ :	sofuluk ve haramdan kaçınma
z.	220/2
zühre :	çoban yıldızı venüs
z.	34/9
z.-cebin	168/3

müsteri ü z. 23/3
z.-dür 99/4

zühre-cebin : yüzü zühre yıldızı gibi parlak olan
z. 168/3

zülāl : saf, temiz su, tatlı su, saf ve güzel, sağlık
z. 258/6, 259/6
z.-i ḥıżr 123/1, 256/5
z.-i vaṣl 259/2
z.-i 319/5
z.-in 334/3

zülāl-i ḥıżr : Hızr'ın içtiği ölmezlik suyu
z. 123/1, 256/5

zülāl-i vaṣl : kavuşmanın verdiği hayat tadı
z. 259/2

zülf : yüzün iki yanından sarkan saç, sevgilinin saçı
z. 19/5, 78/1, 250/1, 269/7, 385/3
z.-i dil-ārām 20/4
z.-i dil-āviz 358/2
z.-i semen-sā 106/5
z.-i semen-sāy 325/2, 1/1-M
z.-i sevdā 380/4
z.-i siyah-kār 237/1
z.-i şiken 363/7
z.-i zünnār 164/8
dām-ı z. 107/4, 164/2
silsile-i z. 56/7
tār-ı z. 16/1
ḳemend-i z. 333/1
riste-i zünnār-ı z. 217/6
zencir-i z. 119/4
ḥalḳa-i z. 336/8
ham-ı z. 219/3

zünnār-ı z.	248/6
şikence-i z.	285/3
küfr-i z.	336/2
tār-ı z.	266/2
tınāb-ı z.	128/5
riste-i z.	63/1
şam-ı z.	97/4
z. u ḥāl	145/1
z. ü yüz	78/1
z.-din	126/1, 370/2
z.-ün͡g	26/5, 47/5, 107/1, 183/2, 296/2
z.-ün͡gni	13/4, 128/2
z.-ün͡gde	117/3
z.-ün͡gdin	16/5
z.-i	12/7, 71/2, 91/3, 127/1, 127/7, 207/5, 228/4, 349/6, 364/6, 382/2
z.-ini	255/1
z.-in	63/2, 164/6
z.-iġa	78/3, 127/3, 343/1
z.-ide	81/5
z.-idin	43/5, 376/4
zülf-i semen-sāy :	yasemin gibi saç
z.-i s.	106/5, 325/2, 1/1-M
zülf-i sevdā :	kara saç
z.-i s.-sı	380/4
zülf-i şeb-gūn :	gece renkli saç
z.	354/4
zülf-i siyeh-kār :	kötü işler yapan, günaha giren saç
z.-i s.-k.-ı	237/1
zülf ü bil :	saç ve bel
z. ü b.-in͡g	320/3
zülf ü yüz :	saç ve yüz

z. ü y.-din	78/1
Z̲ü-l-ḳarneyn :	iki boynuzlu, Kur'an-ı Kerim'de adı geçen ve nebi mi, veli mi olduğunda tereddüt edilen kişi
z̲.	108/5
zümre :	bölük, takım, topluluk, sınıf, cins
z.-sidin	290/5
zümürrüd :	zümrüt, pek yeşil
cām-ı z.-gūn	344/6
la'l ü z. (ḳıl-)	274/1
zümürrüd-gūn:	zümrüt renkli
cām-ı z.	344/6
zünnār :	papazların bellerine bağladıkları, uçları sarkık ipten örülmüş kuşak
z.	128/7, 155/1, 156/1, 336/8, 366/5, 372/7, 378/3
z.-ı zülf	248/6
rişte-i z.	29/5
rişte-i z.-ı zülf	217/6
rişte-i z.	315/3
zülf-i z.	164/8
z. iyle-	349/6
z.-ım	41/7
z.-ı	116/6, 117/3, 228/4, 237/1, 354/8
zünnār-ı zülf :	zülfün saçakları
z.-ı z.-üñgni	248/6
zünnār u ṣalib :	papaz kuşağı ve haç
z.	59/7

SONUÇ

Ali Şir Nevāi'nin İlk Divân'ının Metin-İnceleme-Dizinini yapmış olduğumuz bu çalışma sonucunda ulaşmış olduğumuz neticeyi şu şekilde değerlendirebiliriz.

Taşkent SSR Fenler Akademisi tarafından yayınlanan bu nüsha diğer nüshalara ve Gārāibü's-Sıgar, Bedayiü'l-Vasat ve Fevaidü'l-Kiber adlı divanlarda bulunan aynı şiirlere göre müstensih hatası veya istinsah farkı olarak gördüğümüz farklılıklarla doludur. Metnin okunması sırasında diğer örnekleriyle tek tek karşılaştırılan şiirler, bütün farklılığı ile ortaya konmağa çalışılmış. Anlam, imla ve vezin hatalarına yol açan kelimeler diğer nüshalardan alınan kelimelerle düzeltilerek temiz bir metin elde edilmeye çalışılmıştır. Tezimiz, metnin gramer ve dizin çalışmasıdır. Bundan dolayı diğer nüshalarla farklılık gösteren kelimeler tespit edilip, bir doğru-yanlış cetveli oluşturulmasına rağmen çalışmamız çok hacimli olduğundan, bunu tez dışı bir çalışma olarak yapmayı düşünmekteyiz.

Eserde 391 gazel, 41 gazel, 1 müstezat ve 1 muhammes (metinde müstezat olarak gösterilmektedir) mevcut olup sayı itibariyle diğer nüshaları ile yakınlık göstermektedir.

İnceleme bölümünde eserin dolayısıyla Çağatay Türkçesinin;

1)Ses bilgisi

a)Ünlüler: Ünlü uyumu, ünlü değişmesi, yuvarlaklaşma, ünlü düşmesi, hece düşmesi, kalınlaşma.

b)Ünsüzler: Ünsüz uyumu, ünsüz düşmesi, ünsüz değişmesi, sadalılaşma

3)Şekil özellikleri: İsim, sıfat, zarf, zamir, edat, fiil başlıkları altında tek tek incelenmiş ve örneklendirilmiştir.

Dizin bölümü, metinde geçen bütün söz ögelerini yapı ve anlam yönünden açıklayan geniş grametikal bir sözlük olarak düzenlenmiştir. Burada yalnız Türkçe değil, Arapça, Farsça ad ve sıfat tamlamalarına da yer verilmiştir.

KAYNAKÇA

ABİK, A. Deniz (1996): *Ali Şir Nevayi'nin Zübdetü't-Tevarih'i Üzerine*, Ankara, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları

AKALIN, Mehmet (1998): *Tarihi Türk Şiveleri*, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü:161

ALPAY, Gönül (1970): *Ali Şir Nevai'nin Ferhad ü Şirin Mesnevisi Üzerindeki Etkileri*, Ankara, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları

__________________ (1973-1974): *XIX. Yüzyıl Özbek Edebiyatına Genel Bir Bakış*, Ankara, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları

ARAT, Reşit Rahmeti (1979), *Kutadgu Bilig III İndeks*, İstanbul, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü:47

__________________ (1991), *Eski Türk Şiiri*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları

Asım Efendi (Mütercim) (1251): (Tebrizli Hüseyin bin Halef'den) Tibyân-ı Nâfi' Der Terceme-i Burhân-ı Kâtı', Bulak

__________________(1268-72) (Mecdüddîn Firūzābādî'den), Okyānūsü'l-Basît fî-Tercemeti Kāmūsü'l-Muhît, 1-3, İstanbul, Dārü't-tıbā'atü'l-Âmire

ATALAY, Besim (çev.) (1992):, *Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi-Dizini I, II, III, IV*, TTK, Ankara, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları:524

BANGUOĞLU, Tahsin (1980): *Türkçenin Grameri*, Ankara, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları

BERTELS, E.E. (1957); *Ali Şir Nevai'nin Ferhad ü Şirin'i*, çev. Rasime Uygun, Ankara, Belleten, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları

BİLGEGİL, Kaya (1982): *Türkçe Dilbilgisi*, İstanbul, Dergah Yayınları.

BOROVKOV, A,K, (1954): *Özbek Yazı Dilinin Kurucusu Ali Şir Nevai*, çev. Rasime Uygun, Ankara, Belleten, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları

BURAN, Ahmet (1996): *Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hal) Ekleri*, Ankara, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları

CAFEROĞLU, Ahmet (1984): *Türk Dili Tarihi I-II*, İstanbul, Enderun Yayınları:17

_______________(1934): *Uygur Sözlüğü, Birinci Bölüm*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü

_______________(1937): *Uygur Sözlüğü, İkinci Bölüm*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü

________________(1938): *Uygur Sözlüğü, Üçüncü Bölüm*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü

CANPOLAT, Mustafa (1995): *Ali Şir Nevayî Lisânü't-tayr*, Ankara, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları:626

ÇELİK, Ülkü (1996): *Alî-şîr Nevâyî Leylî vü Mecnûn*, Ankara, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları:659

DENY, Jean (1995), *Türk Dili Gramerinin Temel Kuralları*, Oytun Şahin (çev), Ankara, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları:616

DEVELLİOĞLU, Ferit (1990): *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara, Aydın Kitabevi Yayınları

DİLÇİN, Cem (1983): *Yeni Tarama Sözlüğü*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları

DUMAN, Musa (1995): *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri, Ankara,* Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları: 616

ECKMANN, Janos (1988): *Çağatayca El Kitabı*, Yay. Haz. Günay Karaağaç, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları:3412

________________(1996): *Harezm, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar*, Yay. Haz. Osman Fikri Sertkaya, Ankara, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları:635

______________(1952): "Türkçede -RAQ, -REK ekine Dair" *Belleten*, Ankara, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları

______________(1962): "Çağataycada İsim-Fiiller", Belleten, Ankara, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları

ERASLAN, Kemal (1993): *Alî-Şîr Nevâyî Mîzânu'l-evzân(Vezinlerin Terazisi)* Ankara, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları:568

______________(1993): "Çağatay Edebiyatı" *İslam Ansiklopedisi, VIII. Cild*, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfi

ERGİN, Muharrem (1982): *Türk Dil Bilgisi*,İstanbul, Boğaziçi Yayınları

______________(1991): *Orhun Abideleri*, İstanbul, Boğaziçi Yayınları

ERCİLASUN, A. Bican (1984): *Kutadgu Bilig Grameri-Fiil-*, Ankara, Gazi Üniversitesi Yayın No:33

GABAİN, A. Von (1995): *Eski Türkçenin Grameri*, Çev. Mehmet Akalın, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları

GRÖNBECH, K. (1992), Kuman Lehçesi Sözlüğü, çev. Kemal Aytaç, Ankara , Kültür Bakanlığı Yayınları: 1396

______________(1995, Türkçenin Yapısı, çev. Mehmet Akalın, Ankara, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları: 609

GÜLSEVİN, Gürer (1997): *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Ankara, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları:673

HACIEMİNOĞLU, Necmettin (1968), *Kutb'un Hüsrev ü Şirin'i ve Dil Hususiyetleri*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları No:1378

______________(1992): *Türk Dilinde Edatlar*, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi

______________(1991): *Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.

______________(1996): *Karahanlı Türkçesi Grameri*, Ankara, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları:638

______________(1997): *Harezm Türkçesi ve Grameri*, Ankara, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No:3405

______________(1988): "Üze/Öze Meselesi", *Prof. Dr. Şerif Baştav'a Armağan*, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü

______________(1990): *Yapı Bakımında Eski Türkçe ve Fiilden İsim Yapan " –l"eki*, III. Türk-Sovyet Kollokyumu

HASANOV, Batırbek (1993):*Nevaiy Eserleri Üçün Kıskaça Lugat*, Taşkent, Uzbekistan Respuplikası Fenler Akademiyasının "Fen" Neşriyatı

KADRİ, Hüseyin Kazım (1927): *Büyük Türk Lugatı I*, İstanbul, İstanbul Devlet Matbaası

KADRİ, Hüseyin Kazım (1943): *Büyük Türk Lugatı III*, İstanbul, İstanbul Maarif Matbaası

KARAAĞAÇ, Günay (1997): *Lutfî Divanı Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım*, Ankara, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları:687

KARAMANLIOĞLU, Ali Fehmi (1986), *Türk Dili*, İstanbul, Dergah Yayınları

______________(1994) *Kıpçak Türkçesi Grameri*, Ankara, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara:579

KAŞGARLI, Sultan Mahmut (1992): *Modern Uygur Türkçesi Grameri*, İstanbul, Orkun Yayınları

KAYA, Önal (1996): *Ali Şîr Nevâyî Fevâyidü'l- Kiber*, Ankara, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları:670

KONONOV, E.N. vd. (1983): *Ali Şer Nevaiy Eserleri Tilining İzahlı Lugatı I-II*, Taşkent, E.S. Puşkin Namıdagı Til ve Edebiyat İnstitüti

KONONOV,E.N. vd. (1984): *Ali Şer Nevaiy Eserleri Tilining İzahlı Lugatı III*, Taşkent, E.S. Puşkin Namıdagı Til ve Edebiyat İnstitüti

KORKMAZ, Zeynep (1992), Gramer Terimleri Sözlüğü, Ankara, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları: 575

1994, Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları, Ankara, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları

KÖPRÜLÜ, M.Fuat(1993): "Çağatay Edebiyatı" *İslam Ansiklopedisi, III.Cild,* İstanbul, Milli Eğitim Basımevi

KUT, Günay (Alpay) (1965): *Ali Şir Nevayi'nin Birinci Divanı Garâ'ib-us-sıgar(Transkripsiyon, Edisyonkritik, Ayrıca bir giriş,* İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul

_______________(1989): "Ali Şîr Nevâî" *İslam Ansiklopedisi, II. Cild,* İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfi

LEVEND, Agah Sırrı (1965): *Ali Şir Nevaî, I. Cild, Hayatı, Sanatı ve Kişiliği,* Ankara, Türk Dil KurumuYayınları:239

LEVEND, Agah Sırrı (1966): *Ali Şir Nevaî, II. Cild, Divanlar, 4Türkçe, 1 Farsça Divan,* Ankara, Türk Dil KurumuYayınları:244

LEVEND, Agah Sırrı (1967): *Ali Şir Nevaî, III. Cild, Hamse* , Ankara, Türk Dil KurumuYayınları:253

LEVEND, Agah Sırrı (1968): *Ali Şir Nevaî, IV. Cild, Divanlar ve Hamse Dışındaki Eserler* , Ankara, Türk Dil KurumuYayınları:253

MA'RUFOV, Z.M. (red.) (1981): *Uzbek Tilining İzahli Lugati I-II,* Moskva, Uzbekistan SSR Fenler Akademiyası A.S. Puşkin Namidagi Til ve Edebiyat İnstitüti

MUHTAROV, A. U. SAKANOV (1995): *Uzbek Edebiy Tilining Tarihi,* Taşkent, Okutuvçı

NECİP, Emir Necipoviç (1995): *Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü* , Yay. Haz. İklil Kurban, Ankara, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları:615

ONAY, Ahmet Talat (1992): *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı,* Yay. Haz. Cemal Kurnaz , Ankara, Türkiye Diyanet Vakfi Yayınları:77

ORKUN, Hüseyin Namık (1986), *Eski Türk Yazıtları,* Ankara, Türk Tarih Kurumu

ÖNER, Mustafa (1998): *Bugünkü Kıpçak Türkçesi,* Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları

_______________(1998): *"Türkçede Sentaktik İsim Çekimi"* I. Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumu, Balıkesir

ÖZKAN, Mustafa (1999): *Tarih İçinde Türk Dili*, İstanbul, Filiz Kitabevi

ÖZÖNDER, F. Sema Barutçu (1996): *Ali Şîr Nevâyî Muhâkemetü'l-lugateyn İki Dilin Muhakemesi*, Ankara, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları:656

PALA, İskender (1989): *Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü*, Ankara, Akçağ Yayınları

REDHOUSE, Sir Jemes W.(1987): *A Turkısh and Englısh Lexicon*, Beırut

STEINGASS, F. (1975): *A Comprehensive Persıan-Englısh Dıctıonary*, Beırut

Şeyh Süleyman Efendi (1298): *Lugat-Çagatay ve Türkî Osmânî*, İstanbul

TDK (1993): *Derleme Sözlüğü*, Ankara, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları:211

__________ (1995-1996) *Tarama Sözlüğü*, Ankara, Ankara, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları:212

__________ (1996) *İmla Kılavuzu*, Ankara, Ankara, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları

TEKİN, Gönül Alpay (1994): *Alî-Şîr Nevâyî Ferhâd ü Şîrîn İnceleme Metin* Ankara, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları:577

TÜRK, Vahit (1990): *Neva'i Mecalisü'n-nefa'is Metin-İnceleme-Dizin,* Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi ,Elazığ

__________ (1995): "Eski Türkçe'de "-gu/-gü" Eki ve İşlevleri" *Tuncer Gülensoy Armağanı*, Kayseri, Bizim Gençlik Yayınları

TÜRKAY, Kaya (1988):*Ali Şir Nevâyî Bedâyi'u'l-vasat Giriş Metin Dizin,*Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara

VOLİN, S.L. (1955): *Leningrad Kitaplıklarındaki Nevai Yazmaları Hakkında*, çev. Rasime Uygun, Ankara, Belleten, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları

YUSUF, Berdak (1993): *Türkçe-Uzbekçe ve Uzbekçe-Türkçe Lugat*, Taşkent, Uzbekistan